

[illegible]

$$-21 X MZ$$

$$\begin{array}{r} X^2 MZ + 12 RU - B^2 L + 15 t \\ -16 X^2 MZ - 5 R + RD - 2 R^2 \\ \hline -15 X^2 MZ + 7 RU - R^2 D - 8 A - 2 \end{array}$$

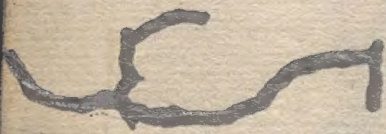
5

4

2

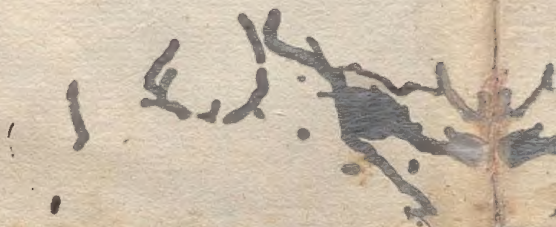
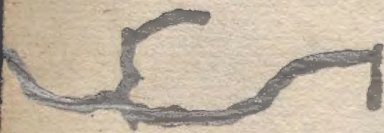
السيد

2

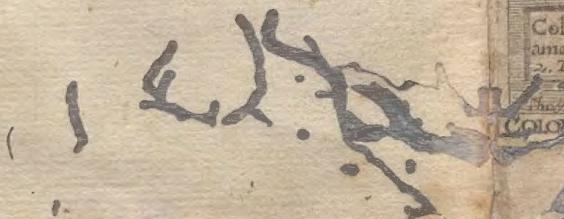
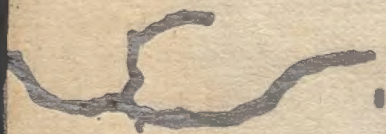
1

الحمد لله الذي
جعلنا من عباده

و

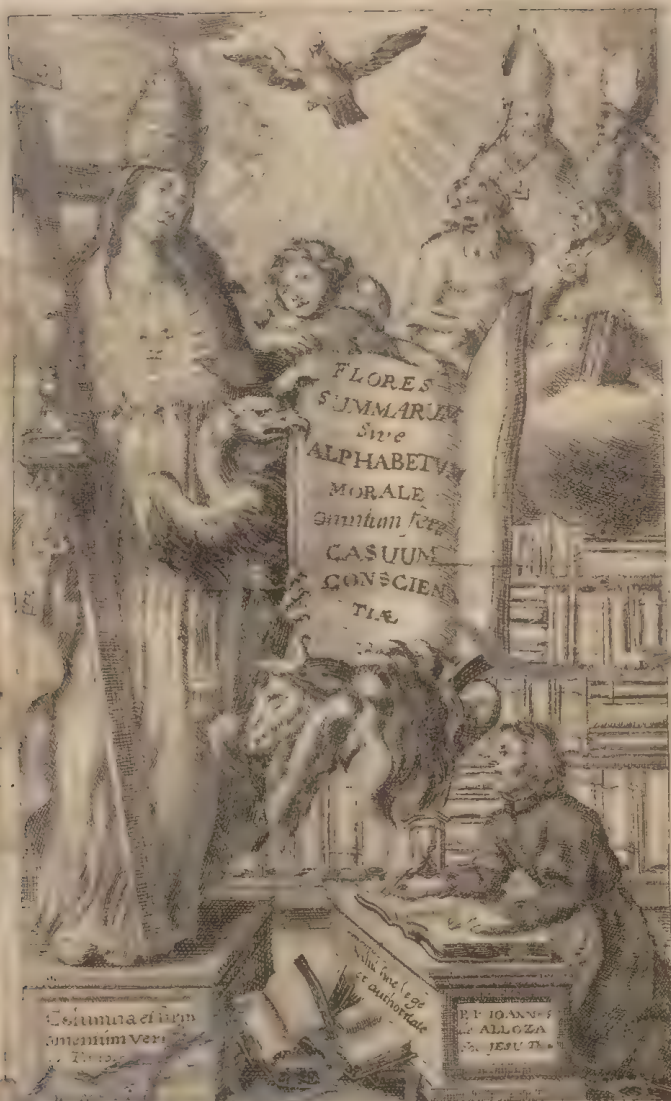
INRI

EL

TE

Col
amo
2. 7
4
the
COLO

COLONIAE aedificavit IOAN WILLIELMI F. JESSEMI Honoris. A. 1676
 cum Privilegio. Sac. Caes. Majestatis.

S

A

Q

E

R

C

F

FLORES SVMMARVM,

SIVE

ALPHABETVM MORALE,

Quo omnes termè conscientiaè calus, qui

Confessariis contingere possunt, breviter,
clare, ac quantum licet, benignè digeruntur.

EX SELECTIORIBVS DOCTO-

ribus, præcipuè Societatis Iesu; ex utroque
Iure, ac Manuscriptis variis.

Authore.

R. P. IOANNE DE ALLOZA

Societatis Iesu Theologo, è Regia

Civitate Lima.

Opus sedulo labore per annos triginta

conquisitum, ex legibus Imperatorum, Decretis
Pontificum, usu Parochorum, Rectorum

Pervani Regni &c. collectum.

Prodit nunc primùm in Germania à plu-

rimis mendis correctum, damnatisque ab Alex-
andro VII. sententiis expurgatum.

Cum Indice rerum, & Titulorum.

—❧—(O)—❧—

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus IOANNIS WILHELMII FRIESSEM Iunioris,

ANNO M.DC.LXXVII.

Cum Privilegio Sac. Caf. Majest.

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page, including a large signature and the number 1692.

Lex Domini immaculata convertens
animas. *Psalm. 18. 8.*

B.

xili
tan
pr
per
re
neo
au
tos
pu
fin
nor
mo
qu
ph
seta
nu
hon

DEDICATIO

A D

B. VIRGINEM SINE MACULA CONCEPTAM.

UM Summam, seu Confessariorum
Aphorismos R. P. Emmanuëlis Sà
sape multumq; legere, semper illud
opus doctissimum, & utilissimum es-
tultimavi: quod sententia, um brevitate, mul-
tam doctrinam, moralemque eruditionem cō-
prehendat. In hoc tamen tam docto, utilique o-
pere multos casus morales vel brevitatis amo-
re ex consilio ab auctore praetermissos, vel à
neotericis excogitados, vel decretis Pœtificum,
aut Cardinalium declarationib; denud definitos
non semel desideravi. Quamobrem utile o-
pus futurum putavi, si quis tã ex P. Sà aphori-
smis, quàm ex aliis neotericorum Summis, &
novissimis auctoribus frequentiores in praxi
morales resolutiones, & notatu dignas tan-
quam Summarum filiores seligeret, & ad Al-
phabeticum ordinem disponeret, ut facilius que-
sitæ invenirentur. In P. Sà cum casus per solos
numeros assipulos habeat, per oēs magis la-
bore. & tēpore in appendicio discurrere oportet.
Per septuaginta septē annos, libros varios legen-

†

do

do, & viros doctos consulendo, quàm plures
casus morales in scriptis notavi, & collegi, ut
regulam Confessariorum Societatis IESU pro
meo capto observarem, & munera confessorii
ab obedientia impolito pro viribus satisfacerē.
Has tandem breves resolutiones, & moralia
principia in morale Alphabetum ad meum u-
sum & utilitatem redegi, & non in vanum
operam, & oleum me consumpsisse iudicavi.
Nihil enim confessorio ita utile est, ac necessa-
rium.

Opus verò hoc velut florum manipulum ex
tot floriferis Doctorum viridariis collectum,
cui potiore iure sacrum faciam, quàm flori il-
li, qui puritatis candore, gratiæ decore, vir-
tutum omnium suavissima fragrantia, & odore
facile inter cœlestis Paradisi pulcherrimos flo-
res tenet sceptrū, regit Imperium, exerceet prin-
cipatum, De quo merito dicitur; Sicut lilium
inter spinas, sic amica mea inter filias. Non
magis superat lilium spinas, quàm reliquas fœ-
minis Maria, quæ aptè lilio comparatur, ut
pote cuius virgo sceptri figuram, cuius flos si-
militudinem argentiæ coronæ refert, ut acutè
notant Bernardus, Imperium inquit Mariæ
super omnem creaturam species floris huius
digna est Imperiè. Sed unde tanta pulchritu-
do vultus tanta? non aliunde, quidem, quam
ab illa ape cœlesti, quæ ut idem Bernardus
ait, Pascitur inter lilia. Floriferam inhabitat
patriam,

patriam, & ad suavè olentem perpetuæ virginitatis florem pervenit. Hoc est, teste Ruperto, liliū convallium. & ut Epiphanius, liliū immaculatū cuius suavi fragantia illectus exclamavit Bonaventura: O liliū Angelicum! o flōs cœlestis! quem tantummodo dilexit apīs illa cœlestis. Nihil pulchritudinis, decoris nihil huic lilio deest, ut benè observavit Isidorus intus, & foris pulchram est liliū. Intus tribus aureis granis, foris & intus candore, & odore. Sic Maria mente, & corpore tota est pulchra, mente quidem quia totius templum effecta est Trinitatis, & aurū in ea effulget divinitatis, & macula non est in illa propter puritatis candorem, & suavè olentem omnium virtutum fragantiam; corpore verò propter semper illibatæ virginitatis honorem. Longe igitur ab hoc cœlesti flore abest culpæ nigredo, fœtor peccati, malitia servitutis, maculæ fœditas. Indigna quippe sunt hæc omnia tam pulchro, ac regio flore, tam candido lilio.

Cum igitur libri huius præcipuus scopus sit homines a peccato liberare, cui consecrandus est potius, quam mysticæ mulieri illi, de qua ipse Deus ad serpentem: ipsa conteret caput tuum & tu insidiaberis calcaneo illius. Ipsa quoque est mulier amicta sole, superiet ab illa coluber ille, qui perducem & est princeps tenebrarum tantique fulgoris, agentibus nostris irradiantibus

*bus radiis luce clarius meridiana dubiorum
moralium tenebrae facili negotio evanescent,
in veritatis lumine fruamur.*

*Cum ergo huius operis finis sit ex hominum
cordebus peccatorum maculas detergere, & ad
hoc confessarios adjuvare, iuste quidem ab omni
peccati macula, concepta virgini consecratur.
Ei qui in scientia morali felices facere pro-
gressus contendit, huic mysterio se devotum
ostenda, hancque sibi magistram eligat; nam
iuxta Ambrosium: Primus dicendi ardor
nobilitas est magistri; quid nobilius Dei
matre? quid splendidius ea, quam splendor
elegit? Sit igitur nobis tanquam in imagine
descripta virginitas, vitaque B. Mariae, de qua
velut in speculo refulget species sanctitatis &
forma virtutis. Hinc sumamus licet exempla
vivendi, ubi tanquam in exemplari magisteria
expressa sunt probitatis, quid corrigere, quid
effugere, quid tenere debeamus.*

*Tu igitur virtutum omnium forma excel-
lentissimam, beatissima Maria, oculos tuos duo
lumina Caeli, hac parte, & huic operi proci-
tue dicere fave, ut non meo, sed nomini
dilectissimi Filii tui ac tuo detur honor, &
gloria in saecula saeculorum. Amen.*

APPRO.

A P P R O B A T I O.

R. P. PROVINCIALIS Societatis IESU
in Provincia Toletana.

PHILIPPUS DE OSSA Provincialis Societatis IESU,
in Provincia Toletana, potestate ad id mihi facta a Reves-
tendo admodum Patre nostro Ioanne Paulo Oliva Vicario
Generali Societatis IESV, facultatem facio, ut liber inferi-
ptus *Flores Summarum*; Authore R. P. IOANNE DE
ALLOZA nostra Societatis Theologo, & ejusdem Societatis
gravium, Doctorumque hominum iudicio approbatus, ty-
pismanderetur. In quorum fidem has litteras manu nostra
subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Matri, die
octava Martii anno 1664.

PHILIPPVS DE OSSA.

A P P R O B A T I O

R. P. Provincialis in Provincia Anglicana.

EGO EDVARDVS COVRTENÆVS Provincialis Soc.
Iesu in Provincia Anglicana, potestate ad hoc mihi facta
à R. admodum P. Ioanne Paulo Oliva Vicario nostro Gene-
rali facultatem concedo, ut Liber cui nomen est *Flores Sum-
marum*, seu *Alphabetum Morale*, Authore R. P. IOANNE
DE ALLOZA Societatis nostra Peruvano Theologo, & Regum
civitate Limâ; ejusdemque Societatis gravium Doctorum
hominum iudicio approbatus Typismanderetur. In quorum
fidem has litteras manu nostra subscriptas, sigilloque Officii
nostri munitas, dedimus Londini 4 Idus 1665.

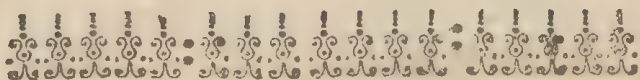
EDVARDVS COVRTENÆVS.

A P P R O B A T I O O R D I N A R I I.

Cum elucidatum opus, cui titulus *Flores Summarum*,
seu *Alphabetum Morale* R. P. IOANNIS DE ALLOZA
à Soc. IESV nihil à Christianæ fide puritate, & majorum
placitis alienum contineat, æquum iudicavimus ut typis
mandetur. Leod. Maii 1664.

IOANNES ERNESTVS DE SVRLET
Canonicus & Vicarius Gener. Leod.

PRIVILEGIUM

PRIVILEGIUM Societatis JESU

*Pro Imperio Romano ac terris hereditariis Sac. Cas.
Majest.*

CUM ex mandato Sacræ Cæsareæ Majestatis omnibus ac singulis Typographis. Bibliopolis, & aliis quamcunque librariam negotiationem exercentibus serio firmiterque inhibeatur, ne quisquam libros ullos à Soc. nostræ Patribus hætenus editos, aut imposterum edendos intra Sacri Romani Imperii Regnorum ac dominiorum suæ Sacræ Cæsareæ Majestatis hereditariorum fines, simili aliove caractere aut formâ, siue in toto siue in parte excudere, recudere, vel aliò excudendos vel recudendos mittere, vendere, distrahere, clam seu palam citra supradictorum Patrum consensum ac testimonium audeat, vel præsumat:

Ego MATHIAS MERRHEM Soc. JESU per Provinciam Rheni inferioris præpositus Provincialis, concedo JOANNI WILHELMO FRIESSEM facultatem excudendi librum, cui titulus *Flores Summarum, seu Alphabetum morale casuum conscientia*, Authore R. P. JOANNE de ALLOZA Soc. nostræ Theologo. In quorum fidem hoc ei testimonium manu propriâ subscriptum, & Sigillo nuntum dari volumus, Colonia 28. Sept. 1668.

MATHIAS MERRHEM.

R. P. M.
publ
gi

Select
inger
tiffim
vidi: N
res, ter
lia, ær
nus: A
fructus
res, f
camp
trig
juxta
statis
borum
auren
fertis
à que
delim
tibi
dâ m
perve
alien
cano
mess
collo
mul
Pal

IVDICIVM

R. P. Martinia Xaurequi *moralis Theologiae*
publici Professoris in Limano D Pauli Colle-
gio Societatis Jesu de libro hoc R. P.
Ioannis Alloza.

SElectissimum tuum morale Florilegium
 ingenri cum voluptate perlustravi. (Do-
 ctissime Pater) & in eo nil non laudabile
 vidi: Non sunt laudabiles meri eloquii flo-
 res, temporis ipolia inaniâque verborû fo-
 lia, aëris ludibria, quæ sic percellit Augusti-
 nus: Alii meros flores loquuntur: Alii sortia: Alii ^{August.} lib. 4. de
 fructus. ipse quidē et. am, dum loqueris flo- ^{Doctr.}
 res, fructus emittis in libro fecundissimo ^{Christ.}
 campo arato, & exarato calamo constanti
 triginta annorum spatio apprehenso. Et Hieron.
 juxta aureū Divi Hieronymi monitum, ^{Se. in Isaiū.}
 ctus sapientiam, qua non est in foliis, ac flore ver-
 borum, sed in medullis, ac fructibus sequum, qua nō
 aurem prater volat, sed animam reficit. Legodis
 fertissimū Enodiū sic scribentē suo Joanni, ^{Enodius}
 à quo librū approbādū acceperat: tibi, non lib. 1.
 delinxi à rationē, sed vobis debui castigare: non Ep. 10.
 tibi dictus Verbo q̄ illudēs artificis sed in apro-
 dā mente retinens, poss. in diere: Ad arcem si ē iā
 pervenisti, sum a p̄f. ctione adeptus es. Sed hac
 aliena à me sunt. Dico, sint tu èt grandia, qua in
 cano eloquentia flore pollueris. Ego tamen, n. si de
 messe non gratulor. Labora circa studia, lucem in
 colloquiis dilige, sectioni devotus insiste, ut fructus
 multiplicium Auctorum ventilatione purgetur.
 Pulchra sunt, qua scribis, sed ego amo plus sortia:
 redi.

*redimita sunt floribus, sed pomus plus diligo. Si
 tuum librum hodie perlegisset, nil in eo
 reprehendendum invenisset, & quidquid
 sine a iulationis mendacis nota de sup Joā-
 ne ausus non est dicere, de Te meliore Joā-
 ne ve. è, & libenter prædicaret: Ad artem
 scientiæ pervenisti, summam perfectionem adeptus
 es. Gratias de messu, laboras circa studia, tu em
 in illo quædam, lectioni devotus infans, & ita
 fructus multorum Auctorum, non solum Theolo-
 gæ, verum & Canonici, Civilisque non is an- re-ef-
 forum ventilatione purgatur. Publiæ sunt, quæ
 scribis sed fortæ, floribus aque ac fructibus redi-
 mita. Tot tuo libro sententiæ, sensus, fru-
 ctus amygdalei (juxta Emphasiæ dulcis,
 nobilisque cognominis alloz) quot ver-
 ba, quot flores. Quare aptè censebo cum Ty-
 donio apollinari: Plus doces, quam ducis; pau-
 cis in dictis cohibes, & cura fuit causæ potius im-
 plere, quam paginæ. Ad hoc unica, singularisque
 doctrina, & in diversarum rerum assertione mon-
 strabilis: Te totus, quæ patuit orbi iure venerabi-
 tur; Et congratulatoriis vocibus excepiens
 exclamabit: Flores apparuerunt in terra no-
 stra. Flores profectò utilissimi. Testatur A-
 pulejus se exuta deformi stolidi, ignariq;
 Asini forma novam & formosam rationalis
 sapientis hominis speciem induisse: tantūq;
 miraculum solis devoratis florib⁹ fuit per-
 actum. Metamorphosin hæc floridus liber
 tuus inducet. Felix, qui tuos flores studiosè
 devoraverit, nam subito eum sapientem se
 mirabitur. Proinde omnes Theologiæ mo-
 ralis*

Synod.
 lib. 4 ep.
 3.

Cant 2
 v. 22.

ralis C
 studen
 Hu
 In
 Intrep
 guis in
 floribu
 Qui
 Frig
 h
 Numq
 celscen
 jus flor
 neltati
 nari

 Quo
 Æst
 Fons
 Vnde
 Tran
 Et cum
 adscrip
 assequ
 gmatiss
 Dic
 Nasce
 Nasce
 quiden
 Reyes,
 ta cem

ralis Candidatos ad legendum urgeo, ad
studendum excito: nam

Hic ver æstivæ, melius, quàm carminis, flores

Inscribunt: oculis tu lege, non manibus.

Intrepidè legite flores, nec enim latet an- *Elog. 3.*
guis in ista herba, velut in illo prato, à cujus
floribus capiendis deterrebat Maio:

Qui legens flores, & humi nascentia siliqua

*Frigidus, ô pueri, fugite hinc, laet argui in
herba.*

Numquã utiles adeo flores & fructus mar- *Eccli.*
cescent, cum eos protegat pudica Flora, cu- *24.*
jus flores sunt etiam fructus honoris, & ho- *v. 23.*
nestatis: Gaudet enim Regina Maria coro-
nari

----- *Floribus istis,*

Quos neque frigoribus Boreas, nec Syrius urit

Æstivus, ætæno sed verus honore rubentes

Fons Agrippæa Permessus educat unda:

Vnde præascuntur Apes, & præta ligentes

Transmitti in seculis Hæcunia mella saporis

Clau-

dianus

de Lav-

diis

Regina

serena.

Et cum tantæ Reginæ Regique filio JESU
adscriptos, sacratosque hos flores intueor,
assequor proculdubio illius ignoti æni-
gmatis sensum:

Dic, quibus in terris inscripti nomina Regum *Virgil.*

Nascuntur flores?

Elog. 3.

Nascuntur sanè in hæc Limana terra Regia
quidem Urbe, vulgò dicta *Ciudad de los*
Reyes, quæ tanto Alunno se præstat Auctore.
Ita censeo, &c.

MARTINUS DE XAVREQUI.

INDEX

INDEX TITULORUM, SIMUL ET rerum.

A Bhas.	1	Appellatio.	ibid
Abbatissa.	2	Apollasia.	26
Ab ortus.	3	Argumentum.	ibid
Absens.	4	Arbiter.	ibid
Absolutio.		Archi-episcopus.	27
à peccatis in communi.	5	Arma.	2
Absolutio moribundi.	8	Astrologi.	2
à reservatis.	9	Attritio.	ibid
ab excommunicatione.	11	Avaritia.	3
Accusator.	13		
qui non possint accusare.		B annitus.	3
14.		Baptismus.	ibi
Acolytus.	15	singularia de Baptismo.	
Actus humanus.	ibid.	Bellum.	
Acedia.	16	Benedictio.	
Adulterium.	17	Beneficium.	
Advocatus.	18	De perceptione fructuum.	
qui ab hoc officio exclusi.		Blanditiæ.	4
ibid.		Blasphemia.	4
quando in hoc peccetur.		Bona.	
ibid.		Bulla cruciata.	
quantum pretium possit		Commutatio voti	1
accipere.	19	bullam.	
Ægrotus.	20	ejus facultas commissæ	
Æthiopes.	ibid.	concessa.	
Affinitas.	21	Bulla defunctorum.	
Alienatio.	22	Bulla compositionis.	
Alimentum.	23	in quibus hæc locum	1
Altare.	ibid.	beat.	ib
Amicus.	24	variar resolutiones de B	
Amor.	ibid.	la cruciata.	
Anima.	25	Bulla coenæ.	

& rerum.

C alix	60	absolutio metu vel fraude	
Calumniator	61	extorta.	97
Cambium.	ibid.	ejus absolvendi forma.	98.
Canonici & Præbenda-		Censura à divinis.	ibid.
ti.	63	quis eam imponat.	99
Capellanus.	66	quis tollat.	100
Capitulum.	ibid.	Circa hanc Privilegium	
Carcer.	67	mend. cantium.	101
Cardinalis.	68	Cessio honorum.	102
Casus fortuitus.	ibid.	Charitas	ibid.
Casus reservatus.	69	ejus meritum.	103
De reservatis in Societate		Charitas proximi.	104
Jesu.	73	Circumstàtia in confes-	
Circa hos instructio.	74	sione aperienda	106
De reservatis in aliis reli-		varia de hac dubia,	109. &
gionibus,	75	102.	
Casus S. Inquisitionis.	76	Clerici.	115
Casus adversus astrolo-		Dubia circa clericos	117
gos.	78	plura de eisdem,	121. & 123
Circa sollicitationem in		Cogitatio.	124
Confessione.	81	Cognatio.	ibid.
Casus reservati in regno		Collecta.	125
Peru.	85	Coloni.	ibid.
Cathedra.	86	Columbz.	126
Caupo.	ibid.	Comedere.	ibid.
Census.	87	Comœdiæ.	127
Censura.	89	Commercium.	ibid.
Quis eam imponat.	ibid.	Commissarius.	ibid.
ejus condiciones.	90	Cruciata V. bulla.	
an præmittenda moni-		Commodatum.	ibid.
tio.	91	Communio sacramen-	
de illius effectu.	92	talis.	128
quæ ab hac excusent.	ibid.	Compensatio.	129
Censuræ subjectum quod		Concionator V. prædi-	
94.		cator.	
quomodo tollatur.	95		
quis Absolvat à censura.	96		

Concessio

Index Titulorum.

Concessio.	129	Conjuratio.	138
Concilium.	ibid.	Conscientia.	ibid.
Concubinarii.	130	Consecratio.	159
Conductio.	ibid.	Consensus.	160
Confessio sacramentalis.	132	Conservator.	ibid.
Ejus materia & forma.	133	Consilium.	163
Quoad ejusdem reiterationem.	134	Consuetudo.	ibid.
Quoad obligationem.	136	Contractus quid	164
Summum confessionis ibid		A Contractu recedere.	166
Præceptum confessionis.	138.	Contractus per vim aut merum factus.	ibid.
Minister hujus sacram.	141	Contractus de realiena.	167
Quomodo quisque suam norit Parochiam.	142	An liceat alienare quid in fraudem creditorum.	ibid.
Quis hujus minister ex potestate delegata.	143	Quis incapax ad contrahendum.	168
Quis eam possit delegare.	ibid.	An minores & Filii familias possint contrahere.	ibid.
Forma delegationis.	144	Notabile damnum in contractu.	169
An Episcopus potestatem à se approbatorum possit arctare.	145	An contractus jure invalidus propter juramentum teneat.	170
An approbatio sit perpetua.	ibid.	Contritio quid?	171
Quis idoneus minister hujus sacramenti.	ibid.	Cooperatio.	173
à quo ordinario debeat fieri approbatio.	ibid.	Contumelia.	174
Conditiones & obligationes confessariorum.	147	Corpore vitiatus.	ibid.
Quomodo rudes instruendi.	148	Corruptio.	ibid.
De Parochis Indorum.	151	Crimen.	177
Varia dubia de confessione.	155	Culpa.	ibid.
Confirmationis sacramentum.	156	Curiositas.	ibid.
		Custos.	ibid.
		Damnum.	179
		Debitum.	180
		Debitum conjugale.	182

Qua

Index Titulorum.

118	Quo utrum priveretur	fit dimittere adulterā pro-
ibid.	conjuges ob affinitatē 185	pria authoritate 208
159	an ob emissum votum ca-	an mutua compensatio, si
160	stitutis. ibid.	uterque conjux commisit
ibid.	obligatio emittentis votū	adulterium 209
163	post matrimonium con-	an innocenti liceat invitā
ibid.	tractum. 186	adulterā profiteri 210
164	Decimæ an debeantur	an liceat adultero initiari
ere. 166	188.	aut profiteri invito inno-
im aut	de quibus debeantur 189	cente ibid
ibid.	quibus debeantur. 190	an causa devortii sit hære-
na. 167	qui debeant. ibid.	sis vel apostasia. 211
quid in	Derensio. defensor 192	an ævitia &c. 212
m. ibid.	Degradatio. ibid	quis post divortium tenea-
contra-	Delectatio morosa 193	tur filios alere. 213
168	Delegatio delegatus 194	Dolus. 214
Filii fa-	Deliberatio. 195	Domiciliū. 215
trahere.	Delictum ibid	Dominium ibid
um in	Denuntiatio ibid	de eius obiecto 217
169	Deposita 196	an animalia, aves & pisces
invali-	Derisio 197	sint capientis. 218
nentum	Detractio 198	an glandes, & ligna in alie-
170	Diabolus 199	nis montibus sint cæden-
171	Diaconus 200	tis: & quid de pascenribus
173	Dimissoria. ibid	pecora in alienis cæpis ibid
174	Dispensatio, ibid	dominium thesauri inveni-
ibid.	eius causa 201	ad quem pertineat. 219
ibid.	quando justa 201	quoties transferatur 220
177	an strictè interpretanda 202	Dominus 221
ibid.	an qui cum aliis secum po-	Domus. 221
ibid.	ssit dispensare. 204	Donatio 222
ibid.	Disputatio 206	quando religiosi possint
179	Doctor ibid	donare. 223
180	Divortium 207	de variis donationibus 224
ale. 182	an innocens maritus pos-	De quid sit. 226
Qua		qui teneatur dotare 226
		* 2 obli-

Index Titulorum.

- obligatio dotatoris & fidei iussoris. 229
 an uxor durante matrimonio possit dotem petere. quæ, & cuius sint bona paraphernalia. 232
 arrha: quæ & cuius sint? & donationum inter nuptias effectus. 232
 donationum effectus inter sponfos, & an bona lucrata durante matrimonio sint communia. ibid.
 an defuncto marito uxor debeat dimidium debito- rum mariti solvere, & ipsa & hæredes inceptos con- tractus perficere. 234
 an dotis hypotheca reli- quis præferenda, & maritus vel hæredes possint oppo- nere exceptione non nume- rata pecuniæ dotis. 235
 quomodo & quando divi- siones sunt faciendæ. 236
Dubium quid sit, &
quando in dubio re-
stituendum. 237
 quando verum sit melio- rem esse conditionem pos- sidentis. 238
 in dubio valoris matrimo- nii quid agendum. 239
 an subditus in dubio te- neatur prælato parere. 240
Duellum. 241
Eritetas. 242
Ecclesia. 243
 quæ ejus immunitas, & quæ loca illâ gaudeat. 243
 qui eâ gaudeant. 247
 an liceat delinquentem ab ecclesia extrahere. 248
Electio. 249
Eleemosyna quid. 251
 an de hac præceptum. ibid
 quis possit eam facere; & obligatio ecclesiasticorum circa eam. 253
 de quibus bonis, & quo ordine faciendæ. 255
 qui fingens se pauperem vel religiosum eleemosy- nam petit an peccet. ibid.
Emphyteusis. 256
Emptio quid sit. 258
 an liceat negotiatio cleri- cis & religiosis. 259
 res empta cui pereat: & de justo pretio 259
 an carius vendere, & vilius emere liceat. 261
 an carius vendi possit pe- cuniâ expectatâ, quam nu- meratâ. 262
 an vilius liceat vendere debita alicujus. 263
 tritici taxa quomodo ser- vanda. 264
 panis coctus quantum vendendus. ibid.
 an defectus rei venditæ aperiendus. 265
 an veditor sciens brevi ad- venturam mercium co- piam, possit currenti pre- tio

rio ven
 an lice
 mul en
 vend
 an lic
 bus ab
 mono
 & an
 retrov
 mendi
 an lice
 re bara
 an p
 quid d
 servare
 varia
 vendit
Episcop
 Decree
 piscop
 regula
 varia d
 quæ p
 facere.
Equites
Euchari
 mate
 an vin
 sit m
 menti
 quant
 forma
 forma
 cis.
 quom
 hoc sa
 quom
 tus Sa
 an cor

ras, &
 cat. 243
 247
 item ab
 248
 249
 251
 um. ibid
 cere; &
 ticorum
 253
 & quo
 255
 superem
 eemofy
 t. ibid
 256
 258
 io cleri
 259
 eat: &
 259
 & vilius
 261
 offit pe
 quam nu
 262
 vendere
 263
 modo fer
 264
 quantum
 ibid
 vendit
 265
 brevi ad
 ium co
 renti pre
 tio

Et verum.

pio vendere, 256
 an liceat multas merces si
 mul emere, ut paulatim
 vendantur. 267
 an liceat vendere ea qui
 bus abutitur empror, ibid.
 monopolium an licitum,
 & an vendere cum pacto
 retrovendendi, vel retroe
 mendi liceat. 268
 an liceat vendere velemere
 baratas, 269
 an proxenetis liceat ali
 quid de pretio mercium, re
 servare, vel eas emere, ibid.
 varia circa emptionem &
 venditionem, 270
Episcopus. 273
 Decreta Innoc. X. circa E
 piscopos & regulares. 276
 regularis Episcopus. 279
 varia de Episcopis. 281
 quæ possit & non possit
 facere. 283
Equites V. milites.
Eucharistia quid, & ejus
materia. 285
 an vinum mixtum aquâ
 sit materia hujus sacra
 menti, 286
 quantitas acquisita. 287
 forma Eucharistiæ. 288
 forma consecrationis cali
 cis. 289
 quomodo Christus sit in
 hoc sacramento. 289
 quomodo pater & Spiritus
 Sanctus. 290
 an corpus Christi sit in S

Eucharistiæ cum apparet
 puer, &c. 291
 an alius liquor possit mi
 sceri cum speciebus vini
 in hoc sacramento. 291
 qui effectus hujus sacra
 menti, & dispositio. 292
 an Eucharistia sit me
 dium necessarium salutis,
 & de ejus usu. 293
 an neganda in peccato
 mortali existenti. 294
 quale ad hanc requiratur
 jejunium. 295
 an ratione carêtes possint
 Eucharistiâ recipere. 297
 an liceat quotidie com
 municare. 297
 an communicandi præce
 ptum. 298
 an sub utraque specie. 299
 minister Eucharistiæ. ib.
 an hic solus sacerdos. 300
 an præter parochum alii
 sacerdotes. ibid.
 an extra missam possit se
 ipsum communicare sa
 cerdos. 301
 varia de Eucharistia. ibid.
Examen. 308
Excommunicatio quid
& effectus. 309.
 an privet à sacramentis. 310
 an ab administratione sa
 cramentorum. ibid
 an ab aliis officiis. 311.
 an ab ecclesiastica sepultu
 ra. 312
 an

Index Titulorum.

an à receptione ecclesiastici beneficii. 312
 an à receptione fructuum ecclesiasticorum. 313
 an à iurisdictione Ecclesiastica. ibid.
 an ab electione, præsentatione, & collatione beneficii. 314
 an ab politica & communicatione fidelium. ibid.
 an ab excommunicatione fori, & audientia. 316
 alii excommunicationis effectus. 317
 an possit ferri ob respectu porales. 318
 quomodo obliget inflicta ut secretum reveletur. 319
 de excommunicationibus bullæ cænæ & aliis. ibid.
 quot sint excommunicationes bullæ cænæ. 321
 de excommunicatione Percutientis clericum vel religiosum. 322
 ab hac quis possit absolvere. 324
 de excommunicationibus Papæ reservatis. 325
 de aliis Papæ & Episcopis reservatis. 326
 excommunicationes nulli reservatæ. 329
 excommunicationes Clementinæ nulli reservatæ. 331
 excomm. Tridentini Pii V. & Gregorii. 13. 333
 de excommunicatione

minori. 334
 de hac quis possit absolvere. 335
Exemptus. 335
Exilium. 335
Extrema unctio, & materia, forma. 336
 an præceptum id recipiendi, & quæ dispositio requiratur. 337
 quis ejus minister. 338
 varia de hac. ibid.
Excusatio. 339
Falsarius. 340
Fama quid sit. ibid.
 quæ sit obligatio eam restituendi. 341
 quomodo restituatur. 342
 an restituenda cum detrimento. 343
 an pecuniâ restituenda. 344
 an honor restituendus. 344
 varia de fama. ibid.
Famuli. 345
Festi præceptum quomodo obliget. 347
 opera liberalia an prohibita. 348
 quæ servilia excusetur. 348
 de hujus præcepti dispensatione. 349
 plura de hac re. 352
 quæ festa obligent sub præcepto. 355
Feudum. 356
Fides quæ necessaria 356
 quæ fidelis scire teneatur. 357
 Fides

fides
 259
 quæ
 bus
 fidei
 an di
 dem
 quale
 tas,
 an li
 ad fi
 Fideju
 Filius.
 de fi
 & ill
 Finis.
 Fœmin
 Fructu
 Fuger
 Furtu
 pec
 uxori
 com
 quan
 furan
 rate.
 furtu
 373.
 an fu
 teras.
 varia
 GAb
 beati
 Gener
 Gener

Index Titulorum.

varia de jejunio. 418
Ignorantia quid, & quæ
 quisque scire debeat.
 420.
 ignorantia pœnitentis. 421
Illegitimus. 423
Imago. ibid.
Immunitas V. Ecclesia
Impossibile. 424
Incestus. ibid.
Indorum festa & jeju-
nia. 425. 426.
 eorum privilegia. 426
 varia ad Indos spectantia.
 428.
 de indorum tributis. 430
 Indorum prætores, 440.
Incendiarius V. excom-
 municatio.
Indignatio. 443
Indulgentiæ an in Eccle-
 sia, & an earum con-
 cedendi potestas. 444
 an possint concedi pro de-
 functis, 446
 an si defuncto applicatæ
 plenariæ indulgentiæ, sta-
 tim liberetur. 448
 quis possit lucrari indul-
 gentias. 449
 jubilæum lucrandi modus.
 452.
Infamia quid, & quotu-
 plex sit. 456
Infamare. 457
Infans. 458

Infidelis. ibid.
Infirmus. ibid.
Ingratitudo. 459
injuria. ibid.
Inobedientia. ibid.
Inquisitio 460
Inquisitorum potestas.
 462.
 de quibus possint cogno-
 scere. 464
 de sententia & tortura
 reis infligenda. 466
 de confiscatione bono-
 rû & pœna delictorû. 470
Intentio. 471
Interdictum quid. 476
 quomodo suspendatur in
 quibusdam festis. 480
 ejus pœnæ. 481
 ejus causæ & subjectum
 483.
 varia circa interdictum
 484.
Interpretatio. 485
Inventarium. 486
Interrogatio. ibid.
Invidia. 488
Invocatio demonû. ib
Ira. 489
Irregularitatis defini-
 tio, effectus, & quar-
 introducta. 490
 quis eam incurrat. 491
 in ea quis dispendet. 492
 an eam incurrat indigni-
 tas. 493

min
 pñm
 quæ
 ctio
 quor
 caus
Irregu
 ma
 ex d
 ex d
 ex se
 ex ob
 ex d
 varia
Judæ
Judici
 S. P
 clus
 quas
 nest
 quas
 reum
 à roq
 quas
 neac
 de ju
 de ju
 varia
Judici
 523
Juran
 ve
 qua
 tum
 an o
 gen
 qui

& rerum.

ibid.	ministrans & recipiens ba-	quomodo relaxetur ju-
ibid.	ptismum & ordinem. 494	ramentum. 510
459	quænam oriatur ex deli-	Jurisdicctio. 534
ibid.	cto. 496	Jus. 533
ibid.	quomodo incurrat ex	Jus patronatus. 534
460	causa sanguinis. 502	Justitia. 537
otestas.	Irregularitas ex mala fa-	scienti & consentienti an
	ma & bigamia. 505	fiat injustitia. ibid.
	ex defectu natalium. 506	Laudemium. 538
r cogno-	ex defectu corporis. ibid.	Legati effectus. ibid.
464	ex servitute. 508	varia de hoc. 543
torturæ	ex obligatione. ibid.	Legitima. 547
466	ex defectu patrimonii. 509	Lex quotuplex. 548
e bono-	varia de irregularitate. ibid.	vetus an obliget. 549
toru. 470	Judæus. 513	naturalis quæ sit. ibid.
475	Judici necessaria. ibid.	humanam quis possit
d. 476	S. Pontifex an alii subje-	condere. ibid.
ndatur ir-	ctus. 514	hujus conditiones obli-
is. 480	quas Judex debet opinio-	gationes & latores qui,
48	nes sequi. 515	550. &c.
bjectum	quando possit torquere	varia de lege penali. 554
	reum. 516	legi an subdantur princi-
erdictum	à tortura qui excepti. 517	pes. 557
481	quando judex restituere te-	an obligent leges civiles
48	neatur. 518	clericos, religiosos, & hi
ibid.	de judice ecclesiastico. ibid.	teneantur ad episcopa-
	de judice laico. 521	les. 558
48	varia de judice. 521	quibus obligentur pere-
monu. ib	Judicium temerarium.	grini. ibid.
483	523.	consuetudo quid, & quæ
defini	Juramentum quid, &	legitime præscripta? 560
& quan	verba requisita. 524.	varia de legibus. 562
490	quando licitum, & illicitum.	Libri. 564
tr. 49	526	Libertas V. servus.
endet. 49	an omnia juramenta obli-	Liber apostolica. 565
rat indign	gent. 527	Ligium. ibid.
mi	qui jurare, pro hibiti. 530.	Locatio

Index Titulorum.

Locatio. 566
Loca sacra. 571
Ludus. ibid.
 an possit ludere qui alienare non potest. 574
Luxuria quid. 577
 fornicatio an peccatum mortale. ibid.
 varia de osculis, tactibus &c. 578
 de stupro. 579
 de raptu. 580
 de adulterio. ibid.
 de incestu. 581
 de sacrilegio. ibid.
 de peccato contra naturam. ibid.
 de pollutione. ibid.
 de delectatione morosa, &c. qui impedit generationem. 583

Maledictio. 586
Maleficium. 587
Mandatum. ibid.
Manifestum. ibid.
Maritus. 588
Martyrium. 589
Mater V. pater.
Matrimonium quid, & quis instituit. 589
 ejus materia & forma. ib.
 quid matrimonium ratum, consummatum, clandestinum. 591
 quid hujus sacramenti pro-

prius parochus. 595
 de consensu coacto. 603
 de actu conjugali. 606
 quæ matrimonii impedimenta. 606
 alia impedimenta ejusdem, ut Ordo, &c. 614
 de dispensatione in impedimentis matrimonii. 618
 varia de matrimonio. 624
Medicus. 629
Mendacium. 631
Memoria. 632
Mercator. ibid.
Mercenarius. ibid.
Meretrix. 633
Meritum. ibid.
Metus. 634
Miles. 635
Minor. ibid.
Miraculum. 636
Missæ quid? & in quo consistat. 639
 de ejus offerente, & effectu, &c. 639
 de missæ stipendio & circumstantiis. 641
 quæ in ea adhibenda sacramenta. 647
 de defectibus ejusdem. 652
 de præcepto missam audiendi. 653
 varia circa missam. 655
Moneta. 665
Monasterium, Monialis. 666

quantum
 nalle
 quan
 libus
 varia
Mono
 ptic
Mons.
 rius
Mora.
Mortis
Mutuu
N tu
 Ne
Negro
Negot
Neoph
Notari
Notori
 ita
Numer
Noviti
 de ing
 qualu
 varia
 de con
 fessio
 quan
 profes
 an in
 pecca
 plura
Nuptia
Obed
Obl
 quan

et verum.

596	quando ingredi licet monasteria.	ibid & 666
603	quando exire licet monialibus.	668
606	varia de monialibus.	671
impedi-	Monopolium V. emptio, venditio.	
606		
ta ejul-	Mons pietatis an usurarius.	673
&c. 614		
an impe-	Mora.	674
onii. 618	Mortis articulus.	675
nio. 624	Mutuum.	ibid.
629	Naufragium.	677
631	Necessitas.	678
632	Negromantia.	678
ibid.	Negotium.	ibid.
ibid.	Neophytus.	679
633	Notarius V. tabellio.	
ibid.	Notorium V. manifestum	
634		
635	Numerus.	579
ibid.	Novirius.	680
in quo	de ingressu religionis.	ib.
639	qualitates novitiorum.	682
, & effe-	varia de novitiis.	686
639	de eorum probatione, professione, votis	687. &c.
lio & cir-	quando reclamatio contra professionem faciēda.	691
641	an in professione omnia peccata remittantur.	692
nda para-	plura de novitiis.	693
647	Nuptiæ.	697
idem. 652		
illam au-	Bedientia.	695
653	Oblatio.	699
m. 655		
665		
monialis.		
quan-		

Obligatio,	ibid.
Obses	698
Occultum V. manifestum.	
Obstetrix.	ibid.
Occasio	ibid.
Odium.	ibid.
Officium.	ibid.
Opinio.	700
Oratio.	703
Ordo quid & quotuplex	ibid.
	quæ instertitia servanda.
	708
	de requisitis ordinandum.
	710. &c.
	varia de ordine.
	713
Ornatus.	717
Osculum V. luxuria, matrimonium.	
<hr/>	
Pactum.	718
Papa.	ibid
Pallium.	720
Patrinus,	ibid.
Parentes.	ibid.
Parochus	722
Pars.	ibid
Paupertas.	ibid
	varia de paupertate religiosorum.
	726 727
	plura de paupertate
	730
Pecatum quid & quotuplex	
	† s

Index Titulorum.

tuplex.	732
de gravitate & distinctione peccatorum.	735
de peccato veniali.	736
varia de peccatis.	737
Peculium.	739
Pecunia v. moneta.	
Pensio.	740
Pignus.	ibid.
Peregrinus.	741
Perjurium.	742
Pœnitentia quid sit.	ibid.
Pœna.	746
Pollutio v. luxuria.	
Pontifex summus.	748
Præceptum.	749
Prædicator.	ibid.
Prælatus.	750
Præscriptio.	752
Præsens.	ibid.
Præsumptio.	753
Precarium.	ibid.
Primitivæ.	ibid.
Princeps.	ibid.
Privilegium.	754
Procurator.	755
Promissio.	ibid.
Propositum.	757
Proxenetæ.	ibid.
Prudentia.	ibid.
Publicum. 758. v. munus festum.	ibid.
Purgatorium.	ibid.

Quarta funeralia.	759
Quæstuarii.	ibid.
Rapina.	760
Raptor. v. luxuria.	
Ratihabitio.	ibid.
Reatus v. peccatum.	
Recompensatio.	761
Recôciliatio v. Ecclesia	
Reditus annui v. census.	
Religio. & Religiosus quid sint.	762
Qui religiosi exempti & subjecti.	763
decorum iudice.	766
an ad aliam possint transire religionem.	767
varia de religiosis.	770
de eorum exemptione quoad forum ecclesiasticum.	776
& sæculare.	778
varia de illis.	780
canones de dimittendis religiosis Societatis.	782
Regulæ juris canon.	784
Reliquiæ.	789
Renunciatio.	790
Repetitio.	ibid.
Repressaliæ.	ibid.
Residentia.	ibid.
Restitutio quid sit & quando obliget.	792
de restitutione possidentis aliena bona fidè.	797
ob turpem causam.	799
ob opus bonum vel malum.	

lum.
ordo
plures
de rest
spiritu
de rest
805
de rest
xuriz.
an rest
occult
nitatis
de rest
ris bon
varia d
Reserva
Revela
Retus.
Rex.
Sacra
Sacri
Sacra.
Salariu
salutate
Satisfac
satisfac
Scanda
Schism
Scienti
scrupu
Monend
benev
meran
riam
immu
834
333 33

de rerum.

lum.	800
libro restitutionis circa	
plures creditores.	802
de restitutione bonorum	
spiritualium.	804
de restitutione occidentis	
805	
de restitutione actuum lu-	
xuræ.	806
an restituere debeat puella	
occultans defectum virgi-	
nitatis.	807
de restitutione impedi-	
entis bonum.	808
varia de restitutione.	809
Reservatio casuum.	812
Revelatio.	815
Reus.	816
Rex.	819
Sacramentum.	821
Sacrilegium.	826
Sacra.	ibid.
Salarium.	827
Salutatores.	ibid.
Satisfactio.	828
Satisfactio sacramentalis ib.	
Scandalum.	830
Schisma.	832
Scientia.	ibid.
Scrupulus.	ibid.
Monendus es lector amice &	
benevolè, typographam nu-	
merando paginas, per incu-	
riam, ordinariam seriem	
immutasse: pro num.	833.
834 &c. scilicet, spurios	
333 334 &c. continuando,	

supponisse numeros: quare	
ne te in evoluendo hoc indi-	
ce confundant, caveto.	
Secretum.	833
Sepultura quid sit.	834
quibus neganda.	836
funebres sumptus quis de-	
beat facere.	837
varia de sepultura.	838
Servus.	839
Sigillū cōfessionis.	842
Simonia.	845
an pretium recipere pro	
religionis ingressu sit si-	
monia.	849
varia de simonia.	849
an pensiones vendere aut	
redimere sit simonia.	853
pœnæ simoniaci.	855
Societas quid.	860
Solutio.	864
Sors & sortilegium. ib.	
Speſtaculum.	ibid.
Sodomia.	865
Spes.	866
Sponsalia quid.	ibid.
matrimonium clandesti-	
num an vim sponſalium	
habeat.	869
quemodo dissolvatur	871
Status.	873
Stipulatio.	874
Stuprum v. luxuria.	
Subactus.	ibid.
Subſcriptio. v. volunta-	
rium.	Su-

Index Titulorum, & rerum.

Subornatio.	ibid.	Tyrannus. V. princeps.	
Superbia.	875	Vana gloria	910
Superstitio quid, & ejus species.	875	Vestigal. V. gabella	
de superstitiosis observantiis.	877	Venatio.	911
de saluatoribus.	878	Venditio.	ibid.
de empulais.	879	Vicarius.	911
Suspenſio quid.	880	Vidua.	ibid.
cauſa efficiens ejusdem.	882	Vindicta.	ibid.
effectus ejusdem.	883	Virginitas.	ibid.
quis absolvat ab ea.	ibid.	Viſitatores.	911
Suturatio.	886	Vira.	914
Tabellio.	886	Universitas.	911
Tactus impudici. V. luxuria.	887	Voluntarium.	ibid.
Taurorum agitatio.		Votum.	911
Tentare.	888	quoruplex ſit.	912
Theſaurus.	889	voti obligatio in dubio	
Testamentum quid ſit.	890	miſſi.	911
ejus ſolemnitates.	ibid.	de ſolemni voto.	911
quis teſtari non poſſit.	892	quis poſſit votare.	ibid.
de teſtamentariis.	ibid.	quando tollatur & irritetur.	911
varia circa teſtamentum.	898	votorum diſpenſatio.	911
Teſtis.	900	votorum compenſatio.	911
quomodo examinandi.	904	votorum interpretatio	
varia de iis.	905	tem varia de votis.	911
teſtis apud inquiritores.		Uſucapio.	911
ibid.		Uſufructus.	911
Torneamentum.	907	Uſura 939. &c.	
Tonſura.	ibid.	quando in mutuo licet	
Transactio.	908	quid retinere.	911
Tributum.	909	varia de uſuris.	911
Triticum.	ibid.	pœnæ uſurarii.	911
Tutor.	ibid.	Vxor.	
		Decreta Alexandri	
		circa propoſitiones	
		naras.	

D

S

RES

P

ſis ex licen

lii negant

3. Abbe

promulga

Papæ refer

4. Lic

quis ſuade

ntatis.

5. Ex p

trare calic

Eccleſiis.

6. Poſſ

concedere

7. Debe

tem eligi n

9. ſos: item 2

ibitus à Mor

4. po: debet

Vile. In elect

danſtere Epi

ibilectionem

inceps.

910

gabell

911

ibid

912

ibid

ibid

ibid

913

914

915

ibid

21

916

a dubio

917

918

ibid

919

920

921

922

923

924

925

926

927

928

929

930

931

932

933

934

935

936

937

DISPUTATIO I.

SECTIO VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

A.

A B B A S.

POTEST conferre quatuor minores ordines suis subditis, non alienis.

2. An possit non solum subditis suis, sed etiam alienis ex licentia Episcopi, vel Religiosis ex licentia sui superioris minores ordines conferre, alii negant, alii probabilius affirmant. *b*

3. Abbates exempti possunt et confessarios approbare, promulgare edicta, reservare casus, & a peccatis occultis Papæ reservatis absolvere.

4. Licet possint absolvere ab excommunicatione, si quis suadente, non ideo possunt ab aliis minoris auctoritatis.

5. Ex privilegio ab Innocentio VIII. possunt consecrare calices, altaria, campanas: & non tantum pro suis Ecclesiis, sed etiam pro alienis.

6. Possunt et clericis sibi subditis dimissorias Litteras concedere.

7. Debet primò esse professus, quia novitius in Abbatem eligi nec rectè, nec ritè potest: item debet esse sacerdos: item 25. annorum inceptorum; item debet esse electus à Monasterio. cui est imperaturus, & non ab Episcopo: debet autem confirmari à Papa, vel à Legato à Latere. In electione Abbatissæ monasterii exempti potest assistere Episcopus cum Prelato illius, sed non confirmare electionem.

a Trid. sess. 23. cap. 10. *b* Bonac. de Sacra. disput. 8. q. unic. *c* Suarez disp. 28. sect. 5. à num. 2. *d* Navar. c. 27. n. 273 *e* Diana in comp. ver. Abbas. *f* Villalobos in summa, vide Diana ubi sup. *g* c Nullus de elect. in 6. & c. 1. de xta. & qual. ordin.

DISPUT. II. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ

ABBATISSA.

a Barbosa
lib. 1. de
jur. Eccl.
cap. 4.
b Thom.
Sanch. in
sum. tom.
2. lib. 27. c.
29. n. 44.

e Diaza
fol. 2. re-
fol. 97.

d P. Suar.
lib. 2. c. 6.
num. 16.
tom. 4.
e Comm.
DD.

f Thom.
Sanch. in
sum. lib. 5.
cap. 49.
num. 76.
g Idem l. 7.
o 10 n. 44
in sum.
h Idem n-
br supra
n. 19.
i Ibidem
n. 23.

i Ibidem
num. 27.

AN monialis, ut in Abbatissam eligatur, debeat esse legitima, & non bigama, alii negant, alii probabilius affirmant. *a*

2. Abbatissa potest *b* concedere monialibus licentiam donandi, quam potest religiosus prælatus suis religiosis. Item facultatem dare habendi peculium, & convertendi in proprios usus, quæ labore manuum acquirunt; nisi aliud ex consuetudine, vel ex constitutionibus talis religionis statutum sit.

3. Licet potest *c* pacisci de certa summa pecuniæ, donec monasterio dos monialis solvatur, etiam si monasterium sit opulentum.

4. In Abbatissam eligi *d* potest monialis vidua absque dispensatione; de illegitima autem dubium est inter DD. batissis bene

5. Non potest *e* aliquid præcipere sub excommunicatione, quia non habet spirituales jurisdictionem: imò lent salique nec in virtute obedientiæ, sed tantum instar matris familiaris ea, quæ ad domus gubernationem spectant; contrarium tamen etiam est probabile.

6. Potest *f* in suo monasterio monialium professio iam propterea nem acceptare.

7. Habet *g* liberam administrationem bonorum monasterii, dummodo non sit in damnum ipsius, & in his in quibus foemina non est incapax.

8. Potest *h* præcipere sub poena voti præstiti: & in his gravi nolle subditam ei obedire, peccatum mortale est, sed non potest præcepta spiritualia imponere.

9. Potest *i* prælatus præcipere monialibus, ut Abbatissæ obediunt, hanc vel illam rem spirituales præcipiendi, non verò ipsi committere, quod spiritualia præcepta imponat, cum hoc sit contra ius Canonicum, & communem usum Ecclesiæ; sunt tamen qui contrarium defendunt, sed minus probabiliter.

10. Habet *j* jurisdictionem aliquam concessam à contem

firmante re
tiam, & tra
11. An
jejunii, vo
negant m p
12. Si re
monialis si
non præbe
13. Si el
sub morta
iam spiritua
ter.
14. Inc
sub mortali
15. Ab
concedi, u
tiantur.
16. Ab
quiritur v
17. Ab
18. No
monialium
ricos suos
19. Ab
20. Al
tia admon
rexempti.

DIS

R

A Bort
non
2. Si s

firmante regulam, quâ potest cogere ad ejus observantiam, & transgredientes punire.

11. An possit ex Prælati commissione dispensare in jejuniis, vel in aliis legibus Ecclesiasticis, alii ajunt, alii negant *m* probabilis.

12. Si recipiat mulierem in monasterium, quæ vult esse monialis sine ordinari licentia, dummodo ei habitum non præbeat, non *z* peccat.

13. Si esset præceptum in religionis regula obligans sub mortali ad obediendum Abbatissæ in re aliqua et-
eligious. iam spiritali, monialis inobediens *o* peccaret mortali-
avertendi ter.

14. Inquirens de crimine monialis *p* potest obligare sub mortali ad aperiendam veritatem.

15. Abbatissis potest *q* à Prælatis facultas generalis concedi, ut licentiam ingrediendi in monasteria imper-
monaste. tiantur.

16. Ad Abbatissæ munus etiam perpetuum non re-
ua absque quiritur *v* virginitas, nisi ubi esset mos impediendi Ab-
inter DD. batissis benedictionem specialem virginum propriam.

17. Abbatissæ communes, quæ triennes sunt, non so-
munica: imò lent saliqua benedictione consecrari.

18. Non potest *t* dispensare, neque commutare vota matris fa-
monialium. Potest *u* tamen suspendere moniales, & cle-
ricos suos propter culpas ab officio, & beneficio, & et-
professio: iam propter inobedientiam.

19. Abbatissæ 40. annis minoris electio est nulla, *x* vel
orum mo- si non vixerit octo annos laudabiliter post professionem.

20. Abbatissa ante unum mentem professionis novi-
& in his, tiæ admonere debet *y* Episcopum, etiam si sit Monasterii
ti: & in rexempti.

mortale est

DISPUT. III. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

ABORTVS.

A Bortus licet timeatur, potest *a* dari *m*atri medicina
non mortifera, vel ea quæ est indiffere-
ns.

2. Si fœtus non est animatus, & aliud non suppetit
essam à conremedium ad tuendam vitam matris, potest *b* procurari
abortus.

m Vide
Villalob
in sum.

n P. Ioan.
Menacho
in manu-
scrip.
o Sanchez
ubi sup.

p Idem
ib. n. 28.
q Idem
lib. 5. cap.
16. n. 1.

r Ibidem;

s Ibidem.
t Idem lib.
4. cap. 49.
n. 24.

u C. Dile-
ctus de
majorito
& obed.
x Trid.

y Epif.
Voll. co. 2.
q 6. n. 16.

a Sanchez
lib. 9. de
matrimi-
d 20. n. 12
b Henr.
lib. 2. de

Abortus. Absens.

matrim.
c. 18. d.

4

abortus: si autem fuerit animatus non licet: potest tamen sumi remedium directè sanativum. licet indirectè sit causa abortus, & ideo potest fieri emissio sanguinis, & sum pharmacum, &c.

e Sanch. u.
bi imp. a
num. 18.
& 19.

3. Cum medicamentum est æquè sanativum matris, novum foetus, licet sumitur e, etiam post animatione foetus, si aliter non potest mater mortis periculum evadere, hujus enim vita præferenda est. Idem dicendum medicamento dubio.

d Navar.
concil. 1.
de homic.
lib. 8.

4. Non licet d matri, etiamsi de vita desperet, infirmitatem consentire, ut infans vivus extrahatur, & privetur.

e Sa verb.
Homicid.
f Gregor.
14. const.
quæ in cap.
pit. sedis
Apost. an.
1576.

5. Si foetus est animatus, & mater infirma sicut potest cum abortus periculo fugere taurum; ita sumere e potest quamcunque medicinam, dummodo directè non intendat occidere foetum.

g Bonac.
& alii
commu-
niter.
h D. Thò.
q. 1. de ir-
reg. dub. 4

6. Qui procurat abortum, vel dat venenum ut generationem impediat, si foetus erat animatus, incurrit secommunicationem, & irregularitatem si effectus sequitur, & nequit absolvi nisi à confessario approbato, & id specialiter assignato ab Ordinario. Si tamen hoc eveni-
men fuerit occultum, poterunt ab illo ex privilegio solvere prælati, religiosi etiam conventuales.

a c. Cum
dilectus
de cleric.
non resid.
b c. inter
quatuor
de major.
& obed.
e Litis cõ-
testatio est
negotii
principa-
lis ab a.
f ore &
deo hinc
indè facta
narratio.

7. Foetus masculus animatur post 40. diem, foemina post 80.

8. In dubio an animatus sit foetus, inanimatus reputari debet. g

9. Qui dubitat an foetus, cujus abortus causa fuit, animatus esset an non, irregularitatem incurrere alii ajuvantur alii probabiliter negant. h

DISP. IV. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIAE.

A B S E N S.

1. **A**bsens in servitio Papæ, vel sui Episcopi non debet privari beneficio.
2. Contra absentes non servatur b sententia definitiva lite non contestatâ, e maxime si sint absentes causâ studii vel peregrinationis.

DI

RE

Absolutio
TE;
à peccati
æc præmit
Misericordi-
nissis pec-
ernam.

absolvat,
o in qua
sententi-
dis, & int
indè ego
nine Pat.
Passio.

ita B. Ma-
anstoru-
atienter
em pecc-
ramium

2. In brev
dicere: De
lvat, c
omine P
3. Abso-
is seu illu-
ceatum; si
certus, p
ne huius

DIS

DISPUTATIO V.

SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIAE.

Absolutio à Peccatis in Comuni.

Absolutionis verba necessaria sunt ABSOLVO
TE; addendum tamen, ut est in usu: Ego te absol-
vo à peccatis tuis. Imo imitandus sapientum viros, qui
hæc præmittunt dicentes:

Misereatur tui omnipotens Deus, & di-
misis peccatis tuis perducatur te ad vitam æ-
ternam. Dominus noster Jesus Christus te
absolvat, & ego autoritate ipsius te absol-
vo in quantum possum, & indiges, primùm
sententia excommunicationis, suspensio-
nis, & interdicti, si quod fortè incurristi. De-
indè ego te absolvo à peccatis tuis in no-
mine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen.

Passio Domini nostri Jesu Christi, & me-
rita B. Mariæ, semper Virginis, & omnium
sanctorum, quidquid boni feceris, & mali
patienter sustinueris, sint tibi in remissio-
nem peccatorum, in augmentum gratiæ, &
sacramentum vitæ æternæ. Amen.

2. In brevibus ac frequentibus confessionibus sufficit
dicere: Dominus noster Jesus Christus te ab-
solvat, & ego te absolvo à peccatis tuis in
nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen.

3. Absolvi non potest b poenitens, quando confessus
est illum peccasse, & non fuisse confessum, & negat
peccatum, si autem à complice audierit, & non sit omni-
certus, poterit absolvere, quia non est major ratio,
are hujc, & non illi danda sit fides.

4 vide p.
Sa hoc.

b Henr. I.
6. cap. 20.

Absolutio.

eLayman.
in Theol.
log Mor.
lib. 4. tra.
6. c. 9. n. 5.

dIo. Sanc.
in selest.
disp. 44.
n. 3.

eLayman.
in Theol.
Mor. lib.
5. tra. 6.
c. 9 n. 6.
f Comm.
DD.

g Henr. l. 2.
de poen. c.
14. n. 5.

b Comm.
DD.

i Molina
de iust. &
jur. tr. 2.
dub. 756.

l Comm.
DD.
m Comm.
DD.

n Comm.
DD.

4. Absolutio e data à confessario, qui propter distentionem, vel somnum non audivit omnia peccata, si hoc contingat sine culpa poenitentis, fructuosa & valida est nec repetenda.

5. Absolutio data à confessario, qui cum falsa ordinarii licentia confessiones accipit, valida d est, nec repetenda. Bona enim fides poenitentis, & error communis dat jurisdictionem. Quod etiam procedet, si poenitens sciat confessarium nullum titulum habere, dummodo communiter, ut legitimus confessarius habeatur.

6. Absolutio data à confessario, qui nec in communis & confusè statum poenitentis recordatur, valida est, & reiteranda; peccat tamen graviter confessarius. A fortiori si in confuso recordetur, licet fuerit invalida, dummodo cum eodem confiteatur, non est repetenda.

7. Absolutio data à confessario valde ignorantis, bona fide accepta à poenitente, non est repetenda; ea tamen difficiles cum doctiore consulendi.

8. Absolvi potest, qui per scripta g præsenti sacerdoti & ea legenti confitetur. Quod si ob pudorem faciat aliam rationabilem causam, nullum erit peccatum; si tamen sine causa faciat, peccabit venialiter, quia usus Ecclesiastico se non accommodat.

9. Absolutio non est neganda h habenti consuetudinem jurandi, vel blasphemandi inadvertenter: non et talia iuramenta falsa sunt peccata mortalia, dummodo priorem pravam voluntatem retractaverit.

10. Absolvendus non i est, qui cum posset totum statuere, non vult nisi per partes, quia iniquè detinet a num invito domino; contrarium placet aliis, sed improbabiliter.

11. Qui occasionem peccandi domi habet, si magis contritionis signa ostendat, & promittat occasionem e domo ejecturum, potest absolvi. Quod qui non profiterit, absolvi non debet, donec ejiciat.

12. Qui dicunt se non esse solvendo, debent m absolvi etiam si non præsiterint, illis enim fides est adhibenda.

13. Qui ex consuetudine se polluit, & post plures confessiones non se emendat, privandus n est absolute ne per dies aliquot, nisi magnæ contritionis signa ostendat.

14. A
Ego te,
ta; quia

15.

concupiscit
test ejice
do fregit
rum, & m
taria occu
rum, a

VII. lic
cubinari
geret vit
afficeret

16.

nam, qu
esse rece
riculo p
nemo te
ferere cu

17. A

prædis
mino ob
bis, vel a
qua alie
Indos q
buntur
mantur

18. R

batus au
cat au
interdis

19. A

restitu
& verè
gant, al

20.

tur in p
xerit,
potest e
moralit

Absolutio.

14. Absolutio si breviter interruptatur v.g. dicendo: Ego te, (claudere janua) absolvo, est moraliter continuata, quia est parva interruptio. & non est reiteranda. o

Comm.
DD.

15. Absolvi potest p filius familias, qui domi habet concubinam, cum qua quotidie peccat, & quam non potest ejicere, etiam si pluries propositum de non peccando fuerit, dummodo proponat firmiter se emendaturum, & media adhibeat quæ potest, quia non est in voluntaria occasione. Veruntamen obligandum concubinarum, ad ejiciendam concubinam decrevit Alexander VII. licet hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarum, vulgo *regalo*; & deficiente illâ, nimis ægre ageretur vitam, aliæque epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & licet alia famula nimis difficile inveniretur.

Comm.
DD.

* In de-
cret. an.
1666 18;
Mart.

16. Absolvi potest, q qui non ejicit statim concubinam, quæ illi debet centum aureos, quos se non sperat esse recepturum, si è domo ejiciat, quia se exponere periculo peccandi ex causa urgenti non est peccatum: & nemo tenetur occasionem etiam proximam peccandi deferere cum gravi damno sui, vel alterius.

q lo. Sane,
disp. 10.
n. 4.

17. Absolvi possunt r agricolæ, qui permittunt in suis prædiis Indos concubinarios, qui fugient aliò, si à Domino ob hoc premantur. Tenentur tamen corrigere verbis, vel alius viis, non verò è prædio, vel domo expellere, quia alio fugientes liberiùs vivent. Idem dic si habeant Indos qui inebriari solent, quia alibi liberiùs inebriabuntur; admoneant verò verbis, & alius viis, quæ existimantur prodesse.

* P. Men-
cho in
Manuscr.

18. Religiosus prohibitus audire confessiones, approbatus autem ab Episcopo ut audiat, validè absolvit; peccat autem mortaliter, si sub præcepto à superiore illi fuit interdictum.

* Comm.
DD.

19. An qui sæpè admonitus fuit, ut restitueret, & non restituit, habet tamen animum quàmprimùm restituendi, & verè pœnitet se non restituisse, possit absolvi, alii negant, alii piè, & probabiliter affirmant. r

* Trull. in
præcepto
l. 7. c. 14.
dub. 10.

20. Confessarius, qui ob distractionem non recordatur in particulari alicujus peccati, u quod pœnitens dixerit, si pœnitens solum venialia solet confiteri, licitè potest eum absolvere, nec cogere debet ut repetat, quia moraliter certus est materiam dedisse veniale. SEC.

* Placit.
authoriz.

SECTIO II.

ABSOLVTIO MORIBVNDI.

Co. 1.
DD.

Diana
tom. 3 de
absolut.
lata amo-
rib.

Diana
ubi sup.

Bonac.
ap. Dian.
p. 3. tr. 3.
resol. 3.

Comm.
DD.

Diana p.
3. tr. 4. re-
sol. 35 Ex
Trid. sess.
14. c. 7.)

To. Sanc.
in select.
disp. 12.
A. 5.

1. **A**bsolvi debet a ab omnibus peccatis, qui iudiciu-
amisit, si sacerdoti, vel alius in ejus absentia signa
dedit contritionis.

2. Probabile judicat b doctissimus Diana, quod licet
posset absolvi etiam is, qui nullum signum doloris dede-
rit, quia pie potest credi, quod de peccatis poenituerit
homo fidelis, & Christianus. Quam opinionem videtur
in praxi secutus Clemens VIII. qui cum quemdam ho-
minem e fabrica S. Petri cadentem videret, absolutionem
ei dedit, dicens: si es capax, Absolvo te a peccatis tuis.
Hanc etiam sententiam tenet doctissimus P. Salmeron
ex nostra Societate, & alii viri docti.

3. In hoc autem, & similibus casibus supervacaneum
esse conditionem absolutioni addere, docent c Vasquez
& Diana.

4. Absolvi debere, qui per nuntium absolutionem pe-
tiit, si confessarius illum praesentem habeat, etiam si ju-
diciu amiserit, alii ajunt, alii negant: utraque proba-
bilis: favorabilior poenitenti amplectenda. d Tertius ta-
men coram infirmo examinetur, ut tollatur simile incon-
veniens, quia damnata est a Clemente VIII. confessio fa-
cta sacerdoti absenti.

5. Absolvendus non e est, qui medicinale poeniten-
tiam acceptare non vult, neque ullam satisfactionem
admittit: censetur enim indispositus.

6. Absolvere potest finitimus in articulo, vel peri-
culo mortis simplex sacerdos, etiam Parocho praesente a propositio-
censuris omnibus, & criminibus reservatis, si vero censu-
ra fuerit reservata cum onere comparandi, si convaluerit, Episcopo
debet comparere coram eo, cui fuerit reservata absolu-
tio. Nec solum simplex sacerdos, sed etiam excommuni-
catus, degradatus, & haereticus g, dummodo non sit ever-
se ad con-
fessionis periculum. Et periculum mortis intelligitur a pri-
ma die infirmitatis periculosa, ut doloris latens, & si onere a po-
milium.

ABS

Absolutio
Aenu
potest reli
reservatis,
comparand

2. Pere
tem approb
dummodo
absolvi pos

3. Absol
concessa fi
criminibus
sunt absol
cet nondur

4. Hoc
cum suis fu
Regulares
seculares a
propter ea
vendi ab h
sa, sit revoc
probabilis

5. Con
privilegia
sunt e quos

6. No
cultatem
se ad con-
non nisi vi

7. Cui
riore, vel

SEC

SECTIO III.

ABSOLVTIO A RESERVATIS.

1. **A**bsolutio à reservatis aliquando est indirecta; qui
 2. **A**enim Eucharistiæ sumptionem sine scandalo non
 potest relinquere, directè à non reservatis, indirectè à
 reservatis, si absit superior, absolvendus est cum onere
 comparandi.

Comm.
DD.

2. Peregrini, & iter agentes per quemlibet Sacerdo-
 tem approbatum, etiam à reservatis in suo Episcopatu,
 dummodò in eo, in quo reperiuntur, reservata non sint,
 absolvi possunt. 6.

3. Absolvendi facultas à reservatis Summo Pontifici
 concessa fuit à Tridentino Episcopis, qui de omnibus
 criminibus occultis, etiam de hæresi suos subditos pos-
 sunt absolvere. Pro Episcopis intelliguntur electi, li-
 cèt nondum consecrati, & sedes vacans.

Comm.
DD.

4. Hoc idem possunt Religiosorum Provinciales
 cum suis subditis; non possunt autem ejusmodi Prælati
 Regulares in foro conscientie absolvere quoscunque
 seculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione
 propter eam incurfa. Quòd autem hæc facultas absol-
 vendi ab hæresi occulta Episcopis à Tridentino conse-
 cta, sit revocata per Bullam cœnæ, alii ajunt, alii negant:
 probabilis utraque opinio.

Trid.
sess. 24. c.
6. de ref.
Vide p.
Eman.
Rod. in
Bull. pag.
999.

Decreta
Alexand.
VII. Ann.
1665. 14.
Sept.

5. Confessarii Societatis, quibus Provinciales hæc
 privilegia communicaverint, ex Pauli III. privilegio, pos-
 sunt quoscunque Christi fideles absolvere à casibus re-
 servatis Episcopis. Alexander verò VII. damnavit
 propositionem sequentem: Mendicantes possunt absol-
 vere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id
 Episcoporum facultatē.

Suar. fo.
4. de Rel.
disp. 30.
sect. 2. n. 16
An. 1665
24. Sept.

6. Non tenetur Prælatus concedere semper fa-
 cultatem absolvendi à reservatis; debet tamen facilem
 se ad concedendam ostendere. Committenda tamen
 non nisi viro scienti, & prudenti prædico, & potest cum
 pœnitente adimplendi.

Comm.
DD.

7. Cum quis de reservatis confessus est coram super-
 iore, vel cum alio ab eo facultatem habente, etiam si

2 Comm.
DD.

cōfessio sit informis, vel nulla, tollitur & reservatio. Idem dicendum de peccatis, & censuris in confessione oblitis, si fixa confessio cum habente absolvendi auctoritatem.

6 Comm.
DD.

8. Qui bona fide virtute Jubilæi à reservatis absoluitur, licet postea Jubilæum non adipiscatur, tollitur reservatio. Idem dicendum de oblitis, si oblitio sit inculpabilis.

1 Diana
p. 2. tr. 4.
res. 12. 4.
1 Idem ubi
sup.
m. Vasqu.

9. Sine aliqua necessitate v.g. vitandi scandali, nec licet absolvi pœnitentem à reservatis, etiam cum tunc comparendi, sic l. Diana. Affirmativam autem tenentur viri docti; negativa autem videtur probabilior.

m. Sanctius

10. Qui habet peccata reservata, potest ob vitandum scandalum confiteri inferiori non reservata, & tacere reservata secundum probabilem opinionem; secundum alios utraque debet confiteri. Sanctius autem & alii docti liberant eum ab obligatione confessionis, quasi quia non esset confessori, ac suadent, ut eliciat actum contritionis etiam si sit excommunicatus, & celebret si sit Sacerdos, vel si laicus communicet.

6 Comm.
DD.

11. Absolvere à reservatis, & admittere ad professionem non potest Vicarius Guardianus, cujus præsentia haberi potest intra 24. horas. Si vero non possit haberi intra prædictum tempus, poterit hæc omnia, & sub virtute obedientie præcipere, non vero excommunicare, quod non est Prælati.

p. Vide
Dianam
p. 1. tr. 5.
res. 7. & 8.

12. Quilibet Confessarius approbatus virtute Bullæ cruciatæ potest absolvi à casibus contentis in edicto inquisitionis, hæresi tantum exceptâ. Unde si pœnitens non habeat errorem in intellectu, & credat omnia ab Ecclesia determinata, etiam si incidat in crimina sortilegii, maleficii, magicæ, adorationis dæmonum, sollicitationis in confessione, blasphemie hæreticæ, & similia, exterius tantum ob iracundiam, vel sensualitatem potest absolvi.

q. Vide
comp. in
dic. verb.
Absolutio.

13. Hoc idem possunt & Regulares virtute suorum privilegiorum.

r. Diana p.
2. tr. 5. res.
sol. 2.

14. Absolutionem posse dari hæretico, qui ducitur ad comburendum, & fateri judici crimen non vult aliter verè commissum, alii r. ajunt, alii negant: utriusque probabiliter.

15. Ignorans si culpabilis

16. Si deputato potest pro

Absolutio

1. Absolutio est

Ecclesiæ

2. Quod

à peccatis

3. Quod

censuris,

Quod si

peccatis.

4. Beatus

ante abso-

5. Absolutio

ante abso-

bet absol-

municati-

satisfacti-

toria. Si

solum est

municati-

humeris,

expœnit-

Pater noster

Oratio.

cere: su-

tuum, qu-

miserati-

Gr. De

functor,

incurris-

in Eccle-

Amen

fieri pot-

15. Ignorantia reservationis five juris, five facti etiam si culpabilis sit, seu vincibilis, excusat à reservatione.

16. Si Confessario pro regularium confessionibus deputato Prælati neget facultatem ad absolvendum, potest pro illa vice eum absolvere.

SECTION IV.

Absolutio ab Excommunicatione in communi.

1. **A**bsolutio ab excommunicatione licet sit injusta, est valida, & taliter absolutus admittitur ad Ecclesiæ suffragia.

2. Qui ignorans se esse excommunicatum absolvitur à peccatis, si postea sciat, tenetur petere absolutionem.

3. Qui confitetur habenti facultatem absolvendi à censuris, debet petere ab eo absolutionem ab omnibus. Quod si postea in mentem venerint, sufficit e absolvi à peccatis.

4. Bene potest quis absolvi ab excommunicatione ante absolutionem pœnæ ob transgressionem.

5. Absolutio ab excommunicatione præmittenda est ante absolutionem à peccatis, & in ea hæc observare debet absolvens. Primum, ut perat juramentum, si excommunicatio est notoria. Secundum ut excommunicatus satisfaciatur parti, & solvat expensas, si contumacia est notoria. Si autem offensa, & contumacia non sint notoria, solum est in foro interiori. Tertium est quod si excommunicatio fuerit notoria, publicè flagelletur nudatis humeris, & interim dicatur Psalmus *Miserere*, vel alius expœnitentialibus cum *Gloria Patri, &c.* *Kyrieleyson, Pater noster* cum versiculis *Salvum me fac.* Deinde Oratio, *Deus cui proprium est misereri semper & parcere: suscipe deprecationem nostram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis sententia ligatum tenet, miseratione tua pietatis, clementer absolvat.* Per Christum, &c. Deinde absolvat eum dicens: *Auctoritate, quâ fungor, absolvo te à vinculo excommunicationis, quam incurristi ob hanc vel illam causâ, & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, & cōmunioni fidelium, in nomine Patris, &c. Amen* Et hæc forma regulariter est servanda, si cōmodè fieri potest; alias sufficit dicere: *Ego te absolvo ab ex-*

*/P. Quin-
tanadv.
tr. 3. sing.
sing. 11.
Ex De-
creto Vr-
ban. VIII.
ad. 1. ex
Bull. fol.
273.*

*Navarr.
in sum. m.
27. n. 37.*

*Idem n.
4.*

*Idem
c. 26. n. 13.
Idem
c. 28. n. 66
Vide P.
Auil. in
compend.
Navarr.
hoc verba
Vide c.
nuper de
sent. ex-
comm.*

commu-

municatione, Teccinæ autem non sunt humeri denu-
dandr.

fNavar.
ibidem n.
37.

6. Absolutio data ab habente ordinariam jurisdictionem, non servatâ juris formâ, valet; secus si ab habente delegatam, si non servet formam sibi datam in delegatione.

g idem u.
bi sup
h Vide p.
Avil in
comp.
Navarr.
hoc verb.

7. Absolutio data ex mandato Papæ jubentis dari secundum formam juris, si detur, ea non servata, injuste datur, sed valide. g

8. In aliquibus casibus, h qui ligavit, non potest absolvere. Cum Papæ delegatus excommunicavit, transacto anno non potest absolvere. Nec Episcopus potest post denuntiationem incendiarium à se excommunicatum absolvere. Nec excommunicans si postea ipse est excommunicatus excommunicatione majori, & denuntiatus; secus si minori. Nec excommunicatio lata ab inferiori, & postea à Papa confirmata, tolli potest ab eo, qui eam tulit. Nec executor mandati Papæ, cum jubetur certum hominem sine causa cognitione excommunicare, non potest eum absolvere.

i Comm.
DD.

9. Absolutio ab excommunicatione potest dari à non sacerdote in foro exteriori, imo in interiori non adjunctâ confessione peccatorum.

j Comm.
DD.

10. Simplex ministerium absolvendi ab excommunicatione potest i subdelegari à delegato ordinarii; imò à subdelegato Papæ.

m Diana
ub. suprà

11. Laicus, imò nec Sacris initiatus, si non est sacerdos, non potest m nec in mortis articulo absolvere ab excommunicatione, nisi aliâ jurisdictionem habeat.

n Comm.
DD.

12. Qui est excommunicatus, sed non denuntiatus, etiam si dixerat petere absolutionem post annum, non puniatur n ab Inquisitoribus ut de fide suspectus.

o Vide Ma-
cna d. in
exp. Bull.

13. Confessarii regulares virtute suorum privilegiorum, & confessarii seculares virtute Bullæ Cruciatæ possunt o extra Sacramentum pœnitentiæ à censuris absolvere.

p Comm.
DD.

14. Licitum p est recipere absolutionem à peccatis, & à censuris, & alia Sacramenta à ministro malo parato ministrare, & celebrare. De facili enim potest conteri, & mu-

& mutari in
blice excom-

15. Absolutio non à censuris reitens reitens à censuris malâ fide.

16. Superfessore ordinariis secularibus incho-

17. Excommunicatione prior nominet in tabella non potest tamen in in-

18. Excommunicatione bato ab ore

DI

R E

1. A Cçu cam

2. Sex fiat ex l. libe

3. Denunciati

4. Quan netur c scie modi non si

quo casu te damnum se

5. Si ad i tiatio, vel a

6. Cùm præcipit, te

& mutari in bonum: & hoc possum intelligere, nisi sit publicè excommunicatus, & timeatur scandalum.

15. Absolutio obtenta bona fide à peccatis tantum, & non à censuris, valida *q* est; & ideo non tenetur pœnitens reiterare confessionem, sed petere absolutionem à censuris: & hoc procedit etiam, si confessarius faciat malà fide.

q Comm.
DD.

16. Superiores Societatis possunt absolvi à suo confessore ordinario à reservatis, in quos, ut personæ particulares inciderint *r* sine respectu ad suum officium.

v Vide P.
Quintana
duen. in
singular.

17. Excommunicatus nominatim est, qui publicè proprio nomine ac cognomine expresso denuntiatus est, licet in tabella affixa non sit ejus excommunicatio. Sic nō potest sine licentia excommunicantis absolvi. Potest tamen in interiori foro virtute Cruciatæ satisfaciā parte.

/ Comm.
DD.

18. Excommunicatus generaliter ab homine, nisi excommunicans sibi reservet, potest *t* à quocumque approbato ab ordinario absolvi.

t Suar. c. f.
disp. 7. l. i.
n. 2. j.

DISPUTATIO VI.

SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

ACCUSATOR.

1. **A**ccusatio *a* est Rei delatio ad vindictam publicam libello facto.

a Sylvest.
verb. *Accusatio*.
b L. liberos
ff. de accusat.

2. Sex necessaria *b* sunt ad accusationem, ut legitime fiat *ex l. liberos ff. de accusat.*

3. Denuntiatio fraterna non est ad vindictam, sicut denuntiatio judicialis & accusatio.

4. Quando delictum est in perniciem reipublicæ, tenetur *c* sciens denuntiare, vel accusare. Si autem hujusmodi non sit, non tenetur, nisi ei competat ex officio. In quo casu tenentur ad restitutionem, si ex eorum silentio dānum sequatur.

c Villalo.
to. 2. tt. 15.

5. Si ad innocentis defensionem necessaria est denuntiatio, vel accusatio, obligat *d* in conscientia.

d Idem ubi
supra.

6. Cū prælatus denuntiationem, vel accusationem præcipit, tenentur *e* subditi, nisi delictum sit secretum.

e Idem ubi
supra.

7. *Ac-*

f Comm.
DD.

7. Accusator non tenetur *f*præmittere monitionem, quando peccatum est publicum notorietate facti, quod iure potest a nulla tergiversatione potest celari. Secus verò si solum ideo publicum dicitur, quia à pluribus quàm ab uno sci- tur, & potest probari. Vel si publicum dicitur, quia vul- go dicitur, sed non potest probari. In his enim debet admonitio præcedere.

g Comm.
DD.
h Comm.
DD.

8. In his delictis vergentibus in damnum Reipublicæ, non est ut plurimum præmittenda admonitio, nisi certò quis sciret *h* circumspèctis circumstantiis sola admonitione damnum impediendum fore.

SECTIO II.

RESOLUTIONES VARIAE.

a Comm.
DD.

1. **Q**ui falsò accusat, vel denuntiatur, peccat *a* mortaliter, & restituere tenetur. Qui autem de vero delicto accusat, sed malo animo peccat mortaliter; sed ad restitutionem non tenetur.

b Comm.
DD.

2. Peccat *b* etiam prævaricator, qui in publico accusat, & in secreto favet accusato: vel relictis gravibus criminibus, de levibus tantum accusat.

c Comm.
DD.

3. Peccat *c* similiter tergiversator, qui ab accusatione desistit cum Reipublicæ damno: & gravius peccant qui ex officio fecerunt accusationem, & desistunt.

d Comm.
DD.

4. Peccant *d* etiam graviter, qui ad probationem delicti licet veri, utuntur instrumentis, vel testimoniis falsis.

SECTIO III.

De his qui accusare prohibentur.

a Villalobos loco citato.

1. **A**ccusationem facere non possunt prohibiti à jure, videndi *a* apud doctissimum Villalobos *tract. 1. diff. 4* Omnes autem isti licet prohibiti, possunt accusare in causa propria, vel in prosecutione litis suæ, vel suorum.

b Idem ubi supra.
c Idem ubi supra.
tract. 4. diff. 4.

2. Qui accusare prohibentur, possunt *b* denuntiare, ut iudex ex officio ad inquisitionem procedat.

3. Filius patrem accusans peccat mortaliter; *c* nisi in gravissimis delictis à jure exceptis.

Accusator.

4. Daru

5. Accip

justam, qu

peccat mort

piat ut ab ac

peccet, resti

tamen dam

6. Accu

netur restitu

bando, quan

teneretur. S

non habuiss

restitutione

cisse, si ei à j

7. Accu

calumniato

non est in u

cusavit, null

8. Non

testes, ac et

tentia; etsi

re. *h*

DIS

AN Ac
to mo
babilis ne

DIS

RE

ACtus
liber.
humanus,
inconcurrir
nec est affe

4. Da

tionem; 4. Datum ab aliquo ob timorem ne accusetur, ei, qui
1, quod iure potest accusare, non potest repen. *d*

si solum 5. Accipiens pretium ob faciendam accusationem

uno sci- iustam, quam facere tenetur, si est quantitas notabilis,

uia vul- peccat mortaliter. & tenetur restituere. Si autem acci-

deberet- piat ut ab accusatione iusta iniuste desistat, licet gravius

peccet, restituere non tenetur pretium acceptum, bene

ei publi- tamen damnum illatum.

io, nisi 6. Accusatus de crimine vero, sed secreto, non te-

sola ad- netur restituere famam, quam accusator amisit non pro-

bandando, quando alias fateri crimen non tenetur; secus si

teneretur. Sed si dicat accusatorem deceptum fuisse, &

non habuisse animum calumniandi, non obligatur ad

restitutionem, & quamvis dicat animo calumniandi se-

cisse, si ei à iudicibus non credatur.

7. Accusator, qui delictum non probat, censetur

calumniator, & puniendus est non pœnâ talionis, quia

non est in usu, sed arbitrariâ. Si vero malitiosè non ac-

cusavit, nullam pœnam meretur.

8. Non licet interficere falsum accusatorem, falsos

testes, ac etiam iudicem, à quo iniqua certo imminet sen-

tentia; etsi aliâ viâ non possit innocens damnum evita-

re. *h*

DISP. VII. SECT. UNICA.

ACOLYTUS.

AN Acolyti, qui solemniter cereos ferunt in pecca-
to mortali, peccent mortaliter, alii ajunt, alii pro-
babilius negant. *a*

DISP. VIII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIAE.

Actus Humanus.

1. **A**ctus humanus est actus hominis voluntarius *a* &
liber. Actus factus per ignorantiam aliquando est
humanus, aliquando non. Non est humanus, quando
concurrit ignorantia rei, quam scire non obligabatur,
nec est affectata, nec desiderata, nec procurata.

*d Comm.
DD.*

*a Vide Na-
var. c. 17.
n. 96.*

*f Comm.
DD.*

*g Covar.
var. c. 9.
n. 1.*

*h Decret.
Alexand.
VII. anno
1665. 24.
Septemb.*

*a Diana
rr. 4. resol.
196.*

*a Navar.
in summ.
prælu-
d. n. 2.*

1. Actus

b Idem

p. 2. lud. 6.

a. l. 1.

c. 1.

c Idem

ibidem

n. 27.

d Idem c.

27. n. 267.

a Comm.

DD.

f Comm.

DD.

g Comm.

DD.

2. Actus humanus *b* vel est bonus, vel est malus. Bonus est, qui nec secundum se, nec secundum aliquam circumstantiam est prohibitus.

3. Nullus actus voluntarius est indifferens in individuo, si enim non est bonus, erit malus: unde omnis actus deliberatus, qui non est bonus, est peccatum secundum probabiliorem sententiam. *c*

4. Actus humanus bonus licet in peccato mortali *d* alii probabilius est, est tamen utilis ad multa. Per illum impletur preceptum, excusatur novum peccatum, illustratur mens peccatoris, ut suum periculum agnoscat, & resipiscat: acqueant, *b* duntaxat virtutes morales ne peccatum suo pondere inculpatum alia nos trahat. Prodest denique ad consequendam *c* 2. Propter deus letitiam, ne Angeli cultodes amplius nos deferant seculo scandalis, ne tam cito a Deo puniamur, & ad multa alia.

5. Actus humanus unus, & idem in genere physico post divinitatem potest esse nunc bonus, & deinde malus; non vero simuletur uxor bonus, & simul malus. *e*

6. Actus interior, & exterior malus concurrens in eodem relictum peccatum, sunt duo entia, & duae res; sed in genere sunt unum peccatum: & tunc actus exterior in se, & occurrit, necessarius est confitendus; non tamen est necessarius confitendum actum interiorem confiteri: nam qui confitetur exteriori, implicite confitetur interiorem. Si vero actus exterior non sequatur interiorem, hic necessarius est confitendus. *f*

7. Actus exterior malus semper *g* est peccatum mortale, quando interior est huiusmodi.

DISP. IX. SECT. UNICA.

A C E D I A.

a Comm.

DD.

1. **E**st tristitia *a* de bono spirituali, ut ad hominem spectat. Est peccatum mortale quando propria in re gravi frangitur aliquod preceptum.

DISU

RES

A Dul

cogn

2. Adult

causa de

b d

tunc

2. Propt

scand

mittere, nec

4. Adult

a t

5. Adult

supponit

filijs

se prof

io, nec ill

i possit, ex j

vera filijs leg

pressum:

6. Adult

excusata de

netur g do

tis: sed non

7. Adult

is enim in f

8. Uxor

scandalu

DISP

alus. Bo.
quam em

DISUT. X. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

A D U L T E R I U M.

s in indi
omni
um secu

ortali
letur pr
mens pe
at : accu
ondere i
adam ce
deferan

e phys
verò si

rens in
in gene
tenior m
st neces
fitetur e

verò ad
io est co
atum mo

C A.

d homin
do propu

A Dulterum irregularitatem incurrere, si maritus cognito adulterio uxorem interficiat, alii ajunt, alii probabilius negant. *a*

2. Adulterum fieri irregularem, si maritum aggresso- mens perem causâ defensionis occidat, alii ajunt, alii probabilius negant, *b* dummodo homicidium fiat cum moderamine

3. Propter occultum adulterium innocens conjux, secluso scandalo, uxorem in foro conscientiæ potest dimittere, nec tenetur *c* expectare sententiam judicis. Si ta- men physionem post divortium ipse etiam commisit adulterium, te- verò si tenetur uxorem emendatam ad thorum admittere.

4. Adulter, qui filium suscepit ex adulterio, & alienum reliquit adulteræ inter filios legitimos mariti, tenetur *d* tertio ætatis anno alimenta impensa restituere, & occurrere damno quod fecerit legitimis hæredibus. nec defunt contrarium opinantes. *e*

5. Adultera etiam infimæ sortis, nupto viro nobili, si supponit filium alterius pro successione majoratus, non tenetur *f* se prodere, etsi fiat se profuturam, nec tenetur hoc revelare filio spurio, nec ille tenetur credere. Tenebitur autem adultera, si possit, ex justitia satisfacere, aut conferendo bona libera filijs legitimis, aut consulendo spurio religionis in- gressum.

6. Adultera, quæ ipso jure amittit dotem, legitimè accusata de adulterio, si se falsis testibus defendat, non tenetur dotem restituere; solvat tamen viro expensas, sed non defunt qui contrarium opinentur.

7. Adulter uxoris occultus potest *h* debitum exigere; si enim in foro interiori non amiserit.

8. Uxori publicè adulteræ debitum reddere cum scandalo *i*. peccatum mortale est.

B .

9. Uxor

a P. Avila
de cens. p.
7. disp. 5.
sect 3.
b Idem ubi
supra &
Lessius l. 2.
cap. 9.
dub. 15.
n. 106.
c Diana
tr. 4. res.
257.

d Idem p.
2. tr. 17.
res. 55.
e Vide
Henrici
lib. de
matr. c. 25
n. 3.
f P. Sà Roa
verb.

g Dian. tr.
6. resol.
35.
h P. Sanc.
de marr.
lib. 1. dis.
68. n. 4.
& 5.

i Navar.
c. 16. n. 28.

18.
 1. D. Tho.
 4. dist. 37.
 q. 2. art. 1.
 Decreta
 Alexand.
 VII. anno
 1669. 24.
 septemb.

Advocatus.

9. Uxor maritum adulterum non potest accusare, *mutare damna*
 10. Peccat maritus occidens propriâ authoritate uxorem in adulterio deprehensam. *ius; aliâ secus; Potest b*

DISPUTATIO XI. SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

ADVOCATUS.

1. **T**enetur *a* sub mortali causam pauperis agere, *ne stipendio in extrema, vel gravi necessitate*
 2. Excusabitur *b* tamen, si ob patrociniū morte *qualis esset, si infallibiliter morte, vel fustigatione*
 3. Procuratore, & Tabellione. *Idem dicendum*
 4. Si causa *peccat: sed non*
 5. Qui rec *peccat, & tene*
 6. Non po *ec convenire*
 7. Cum fe *in juris, a jud*

SECTIO II.

QUI SINT AB HOC OFFICIO *exclusi.*

1. **A**dvocati munus non potest exercere infamis. *at*
 2. Qui idoneus non est ad patrociniandum, vel *endit causam, quam scit injustam, peccat d mortali*
 3. Liget *ut ita tamen*
 4. Leges *alijs ritibus*
 5. *spanicè dic*

SECTIO III.

QUANDO PECCET, ET TENEAT *Restituere.*

1. **P**eccat *a* mortaliter advocatus si notabili suâ *ceptiâ, vel ignorantia causam perdat, & tenetur sunt in ali*

fare, minuire damna, & interesse, si pars ignorabat imperitiam
jus; aliàs scus, nisi sit dolus, vel lata culpa.

2. Potest occultare id, quod suæ partis jus impedire
offet, & honestè simulando suum adversarium fallere;
eccat verò si adversario secreta notabilis momenti indi-
et, & tenetur damna restituere.

6 Idem
ibidem.

3. Qui adversus filium bona sine dolo, & falsis testi-
us defendit, non tenetur restituere: nec qui causam fi-
li ex negligentia amittit.

e Less. lib.
2. de just.
e. 31. dub.
8. n. 50.
d Comm.
DD.

4. Si causam manifestè justam malis medijs defendit,
eccat, sed non tenetur restituere.

e Vide
l. 21. c. 16.
lib. 2. rec.
cop.

5. Qui recipit in jus stipendium, quàm lege taxatum,
eccat, & tenetur restituere, etiamsi a parte spontè do-
gitur.

f L. 8. tit.
16. lib. 2.
recop.

6. Non potest pacisci de victoria pro certa summa,
ec convenire de lire proprijs sumptibus facienda pro
erta mercede; sed nota g hanc legem non obhgare in fo-
interiori, & taxam legis non esse in usu.

g Vide
Machad.
de offic.
advocat.
de Dian, k
p. 102. r.
fol. 19.

7. Cum fecerit multo labore, & studio informatio-
in juris, à judice taxandum stipendium pro ea.

SECTIO IV.

An licitè pretium accipiat, & quantum?

Potest pro labore suo pacisci de pretio a, & licitè
accipit; dummodo non excedat pretium rigoro-
n taxatum non lege: quia hæc, ut diximus, propter tem-
rum mutationem non est in usu, sed arbitrio prudentis

a Vide
Machad.
lib. 6.
tr. 1.

2. Non est dubium, quin insignis advocatus b & in li-
difficili, & inter partes divites majus pretium merca-
t, quàm imperitus, & idiota.

b Idem
ibid:

3. Licet nonnullis legibus c prohibiti sint advocati
uita munera accipere præter esculenta parvi valoris;
sunt d tamen accipere, quod illis non ratione officij,
alijs titulis donatur: ut gratitudinis, amicitiae, vel ut
spanicè dicitur *per alborias*.

c L. 19. tit.
16. li. 1. re-
cop l. 21.
eod. tit.

4. Leges illæ, quæ advocato hæc prohibent, ut dixi,
& tenetur in usu, e nec obligant in interiori foro.

d Vide
Machad.
ubi suprà
e Vide su-
prà dicta

5. Ad redimendam vexationem, quæ à iudice facta timetur probabiliter, potest feri munus dari; aliud plurimum peccat mortaliter litem gerens, si aliquid nobilis valoris donet.

6. Familiares iudicum, si ultra id, quod debent, oquium aliquod parti faciant, non erit illicitum alio pro compensatione recipere. g

7. Quando causa rei est minus probabilis, quam actoris, reo patrocinari licet. Quando autem actoris est minus probabilis, quam rei, an liceat: cato patrocinari actori, alii agunt, alii pie magis probabiliter negant. h in causa sanguinis, vel notis, vel omnium bonorum. In dubio autem si causa sit criminalis, idem videtur dicendum.

8. Advocatus si reum defendat, & mors accusa sequatur, non incurrit irregularitatem.

9. Advocatus potest esse iudex in causa, cuius patus fuit; quod si illam iudicet secundum legem, & secundum affectum, non peccat.

10. Advocatus si Dei timore caret, pessimam fam facit l videri bonam, & e contra.

11. Advocati sunt nobiles, & Reipublicæ valles, & non possunt m torqueri, & in civilibus non pincarcerari. n

12. In causa criminali protestentur, si non irregularitatem.

13. An non teneantur jejunare; si ob continentem studij debilitantur, affirmarunt alij p; nunc daret ab Alexandro VII. q sequens propositio: Omnia ficiales, qui in Republica corporaliter laborant, si cusati ab obligatione jejuniij: nec debent se certum labor sit compatibilis cum jejuniio.

DISP. XII. SECT. UNICA

RESOLVT. II.

ÆGROTUS.

a P. Suar.

in 3 p. 10.

3. disp. 67.

sect. 6.

1.

Æ Groto, qui non potest cibum transmitti, potest dari parva pars hostiæ cum vino.

chlearis

2. Ager al

scissionem

chirurgis cura

vel honest

imavit exer

DISP.

RES

POssunt

regno

que ad festi

2. Ethio

casus refer

ant, si non p

3. Quoad

intelligenti

in progeniti

ideo quoad

gijis.

ide verba C

4. Ethio

naqua in ge

ognitionem

onditione b

Quintan. tr

DISP.

RES

Se pro

Luna c

disummar

2. Affini

dit matrum

2. Ager aliàs moriturus, sicut non tenetur *b* pati cruci-
 scensionem; ita nec ruborem virilia ostendendo, & à *b* Diana
 chirurgis curationes alias sufferendo; præcipuè si fœmina
 vel honestus vir. Pius V. PP. Maximus suo hoc con-
 mavit exemplo, ut legitur in ejus vita.

DISP. XIII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

AETHIOPE S.

POssunt *a* ex privilegio Urb. VIII. in hoc Perusno
 regno differre confessionem, & communionem *a* Ex Bulla
 que ad Festum Corporis Christi. Urb. VIII.

2. Aethiopes non gaudent Indorum privilegio quo-
 casus reservatos Sanctæ Inquisitioni, in quos inci-
 ant, si non possunt absolvi. *b* Comm. DD.

3. Quoad matrimonia contrahenda pro Neophytis
 intelliguntur etiam Aethiopes, & ab eis, & Europæis mix-
 progeniti, ut constarex ultima Bulla Urbani VIII.
 ideo quoad hoc eisdem, quibus Indi, gaudent *c* privi-
 gijs. *b* Ex præ-
 dic. Bulla
 Urban.

4. Aethiopes tam adulti, quàm pueri, si dubium fuerit
 in aqua in generali ablutione eos tetigerit, vel sufficientè
 cognitionem ad valorem Baptismi habuerint, iterum sub
 conditione baptizandi sunt. P. Didacus Ruiz in *Manuscr.*
 Quintan. tract. 1. singul. sing. 2.

DISP. XIV. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

AFFINITAS.

SEpropinquitat *a* duarum personarum, quarum
 una cum consanguinea alterius copulam habuit *a* Navar.
 consummatam. c. 12. n. 42.

2. Affinitas ex copula fornicaria contracta non im-
 dit matrimonium post Baptismum contrahendum; un-
 de

32. *Affinitas, Alienatio.*
- # Dian. tr. de potest b infidelis contrahere cum filia ejus, quam te Baptisma cognovit.
4. ref. 262.
- e Sanchez. lib. 7. de matr. disp. 64. n. 21.
- # Comm. DD.
- e C. Non debet. de consang. & affinit.
3. Affinitas contrahitur etiam si femina non semper secundum probabiliorem opinionem.
4. Non contrahitur d, si ope Dæmonum semen deferatur in matricem feminae.
5. Affinitas affinitatis non datur, e & ideo hoc impedimentum non solum est inter cognoscentem, & consanguineos cognatæ; non verò inter affines cogatæ. de consanguinei viri possunt matrimonia contrahere; quavis etiam sorore uxoris illius; & qui contrahit sorore alicujus potest mortuâ uxore contrahere cum re illius post mortem ejus.

DISPUT. XV. SECT. UNICA RESOLUTIONES VARIÆ.

ALIENATIO.

1. **A** Lienatio rei litigiosa lite pendente facta in Curiam, non potest revocari à iudice seculari, nec potest iudex secularis in eum directè executionem facere.
2. Si prædium specialiter obligatum à laico trans in professionem Clerici, non potest b fieri executio iudicem secularem.
3. In alienatione rerum Ecclesiasticarum in casu concessio, nec tenet c pignus, nec emphiteusis.
4. Alienatio de rebus Ecclesiasticis malefacta de repeti.
5. Prohibitus alienare, potest e alienare mobilia in triennium servari non possunt; secus si servari possunt & sint pretiosa.
6. Solemnitas juris non requiritur fin rebus parvis, neque in his quæ religiosi servare non possunt; qui nec in communi possunt immobilia possidere, si c testamento legentur, vendere illa possunt.
- # Author summz.
- # Idem.
- e c. Nulli licet, de reb. Eccl. alienan.
- d c. Si quis eod. tit.
- e Sâ hoc verb.
- # Idem
- # Idem.

DISP.
R.E.

u. **A** Lin
me
lia, sine qu
2. Ali
& ad conce
3. Ali
de alatur.
4. Ten
tare filiam
mentorum
5. An
menta neg
naturali ju
morte digi
6. Ten
contra: n
egentem a
7. Ten
spuriam e
parochus
8. Per
re, nec de
9. Ila
10. Si
nentur av
11. P
mentarii
DISP.

1. **A** I
possint.
2. S
carum n

DIS

DISP. XVI. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

ALIMENTVM.

1. **A**limentorum nomine veniunt *a* in legatis vestimenta, calceamenta, victus, lectus, & similia, sine quibus homo vivere non potest.

2. Alimentario mortuo legatum ad alimenta finitur, & ad concedentem revertitur. *b*

3. Alimenta non debentur *c* ei, qui aliunde habet, unde alatur.

4. Tenetur *d* pater filium etiam spurium alere, & dotare filiam licet spuriam, juxta quantitatem debitam alimentorum.

5. An filio, quem pater potest exheredare, possit alimenta negare, alij ajunt, alij probabilius negant *e*; quia naturali jure debentur, nisi cum filius causâ ingratitudinis morte dignus esset.

6. Tenentur ascendentes descendentes alere, & contra: nec potest maritus prohibere uxori patrem suum egentem alere.

7. Tenetur *g* avus nepotem, & frater sororem etiam spuriam egentem alere: & secundum aliquos patrinus & parochus filios spirituales.

8. Pœnam pro delicto filii non tenetur *h* paterolvere, nec de legitima, nec de alimentis ei debitis.

9. Hæredes patris tenentur *i* alere spurios.

10. Si pater, & mater alere nequeant filios spurios, tenentur avi, & proavi, & his majores. *l*

11. Pro alimentis non intelliguntur *m* debita alimentarij.

DISP. XVII. SECT. UNICA. RES. II.

ALTARE.

1. **A**ltare notabili fractione consecrationem amittit, aut si calix, & hostia in neutra parte collocari possint.

2. Sine altari ab Episcopo consecrato celebrare peccatum mortale est.

a Comm. D10.

b l. Cum his parag. mod

c l. si quis à lib pa-

rag. sed si fil ff. de lib agn.

d ylv.

hoc verb.

e Covar.

epit. p. c.

8. para 6.

f Comm.

DD.

g Vid Mol.

de iust. &

jur d. 68.

ver. sicut

parent.

h Idem

ubi suprâ.

i Sâ hoc

verb.

l Covar.

ubi suprâ.

n. 46.

m Mol. d.

228, deli

aga.

Vid. verb.

Missâ;

in quo

plura cir-

ca hoc

invenies.

DISP. XVIII. SECT. UNIC. RESOL. II

DISP

A M I C V S.

1. **Q**ui bono animo associavit amicum, ne periclitetur in rixa, non incurrit irregularitatem, si amicus inimicum occidat.

a L. Nemo
dubit. 21.
f. de hæ-
red inst.
b L. Pam-
philius ff.
de leg. 3.

2. Amicus dicitur *a* frater, vel habetur tanquam frater.

3. Amicus ex mente *b* debet pendere voluntatem amici sui, alias non est bonus amicus.

DISPUT. XIX. RESOLUT. VARIAE.

DISP

A M O R.

R

a L. Iste
quidem,
quod me-
tus causa.
b L. Iste
autem,
eod. tit.
c L. uo. c. 6.
d Comm.

DD

e Vide
Mach. to.

1. lib. 2. p.

2. 15. 6.

f Lorca in
2. 2. q. 25.

2. 6. sec. 3.
dist. 2.

g Azor. p.
2. lib. 12. c.

3. q. 5.

h Comm.

DD

i Author
summa.

1. **A**mor paternus vincit *a* omnem alium amorem.

2. Amor plus *b* descendit, quam ascendit.

3. Amare tenemur *c* inimicos præcepto naturali, divino; quia sunt proximi, & ad imaginem, & similitudinem Dei creati.

4. Tenemur *d* iniurias remittere ex corde, & amicis signa inimicis præstare, quæ aliis proximis exhibere solemus.

5. An teneamur salutare inimicos, alij negant, *e* affirmant, si scandalum ex omiſſa salute sequatur.

6. An salutantem inimicum resalutare teneamur, *f* negant, alij probabilius affirmant *g*. Ex quo si grave scandalum sequatur, erit peccatum mortale non resalutare.

7. Inimico veniam postulanti tenemur *h* præstare curam amoris, & benevolentiae signis; sed non debitam satisfactionem remittere: superior autem offensus causâ correctionis potest veniam per aliquod tempus differre.

8. An cum damnum resarciri non potest, & offensus supplex veniam postulat, teneamur ab excusatione resistere, alij affirmant, alij probabilius *i* negant, si fiat non odio, sed amore iustitiæ, ut constat ex *b. ita vulne-
ratum.*

1. **A**mor

2. No

per quam

munitate

3. Ap

cem omiſſe

eum excess

4. Ap

non solum

secundum

5. Ap

tentijs lati

6. Ap

lito.

7. Ap

lata non g

7, Ap

certum di

pareant.

9. Ap

havit; nisi

10. A

DISPUT

SOL. II

DISPUT. XX. SECT. UNICA.
RESOLVT. III.

ANIMA.

e periclit
rem, si an
ur tanqu
voluntate

1. **A**nima in principio suæ creationis est tamquam a tabula rasa, in qua nihil est depictum; depingibi-
lis tamen virtutibus, & scientijs.
2. Anima sedendo & quiescendo fit b prudens &
sapiens.
3. Anima præferenda c est cæteris rebus.

a Arist. 3.
de anima.
b Idem 7.
Physicor.
c L. Sanci-
mus para-
penul. &
de sacros.
Ecclesi.

ARIÆ.

DISPUT. XXI, SECT. UNICA.
RESOLUTIONES VARIÆ.

APPELLATIO.

morem.
scendit.
turali,
similitud
& amicit
hibere si
ant, & al
ur.
eamur, ut
to si gra
non res

1. **A**ppellatio a est à minori ad maiorem, vel ad supe-
riorem provocatio.
2. Non admittitur b à sententia lata per Episcopum,
per quam fuit decisum in favorem rei, quod gauderet im-
munitate Ecclesiasticâ.
3. Appellare c non potest religiosus ad Sum. Pontifi-
cem omisso Provinciali, & Generali; nisi hi manifestè in
eum exceßerint.
4. Appellare licet d à sententia lata primò à iudice,
non solum secundum opinionem probabilem, sed etiam
secundum probabiliorem.
5. Appellare licet e hæreticis ab interlocutorijs sen-
tentijs latis ab inquisitoribus; non verò à definitiva.
6. Appellatio non f rueretur aliquem in notorio de-
licto.
7. Appellatio post sententiam excommunicationis
latæ non g tenet.
7. Appellantes cogendi h sunt à iudice, ut intra
certum diem appellationem prosequantur, vel sententiæ
pareant.
9. Appellans injustè remittitur ad eum, à quo appel-
lavit, nisi sit super iudicis recusatione.
10. Appellatio cum legitima causa suspendit decla-

a c. Omni
oppressus.
c. Si quis
& c. Pla-
cuit 296.
b Comm.
DD.
c. Ad no-
stram de
appell.
d Comm.
DD.
e c. Qua
nos, de ap-
pel.
f. c. Pasto-
ralis, de
appel.
g. Conf.
nos, de
appel.
h c. Cum
in Eccl. de
appel.

DISPUT

rationem excommunicationis, non ipsam excommunicationem, nisi sub conditione sit lata.

DISPUT. XXII. SECT. UNICA.

RESOLVT. IV.

APOSTATA.

a Author
summ.

b c. Ex
parte, de
temp. or-
din.

c c. Prae-
terea, eod.
tit.

d Vide
comp. in
in privil.
Soc. verb.

A apostata.

1. **F**ictè negans fidem sive spontè, sive timore ductus, ar-
mcurrat irregularitatem, alij probabiliter negans,
alij improbabilius affirmant. *a*

2. Apostata non *b* dicitur, qui non deposito habitu
ad aliam Religionem transit.

3. Apostata Clericus *c* est, qui deserit habitum cle-
ricalem, & talis non potitur privilegio clericali.

4. Apostata à Religione, & eorum fautores, & rec-
ptores sunt ipso facto excommunicati *d*: & ad illos re-
vocandos brachium saeculare est invocandum.

DISPUTATIO XXIII.

RESOLUTION. II.

ARGUMENTVM.

a L. parag.
Hujus rei,
ff. de off.

c jus cui,
& c.

d L. Servi
filiis, de
leg. 1.

1. **A**rgumentum à contrario sensu fortissimum *a* &
in jure.

2. Argumentum à contractibus *b* ad ulimas volun-
tates valet.

DISPUTATIO XXIV.

RESOLVT. VARIAE.

ARBITER.

a c. Per
tuas, de
arbitr.

b c. Dilecti
eod. tit.

c c. Non si
ne ultia,
eod. tit.

d c. Per ve-
nit eod.
tit.

1. **A**rbitr. super re spirituali non potest *a* esse li-
cus, nisi ex consensu superioris.

2. Arbitrio judicum compellantur *b* partes stare, si
stè sit arbitratum.

3. Arbitrium injustum per superiorem corrigi *c* debe-
t.

4. Arbitrium contra ju-
rat formam constitutionis
d tenet.

5. Ar-
valet. *e*

6. Ar-
latam.

7. In-
8. In-
tualibus.

9. Ar-
10. C-
nire con-

DISP.

1. DE
fr-

2. Ar-
petere fu-

3. De
& ab eo a-

4. No-
dito invi-

5. Ar-
cujus pro-

6. Ar-
quid statu-

7. No-
ganei, nisi

8. Ar-
tum revo-

9. Ar-
audienti-

10. Ar-
etione qu-

11. Ar-
ordines,

12. Sed nihil

13. nis major

14. multis et

15. eorum,

5. Arbitrium inter privatos in damnum Ecclesiæ non valet. *c.*
6. Arbitrarius non potest *f* infirmare sententiam per jus latam.
7. In arbitrium sub certâ pœna compromitti *g* potest.
8. In arbitrium licet compromittere in rebus spiritualibus. *c. Cum Apostolica, de his, quæ fiunt, &c.*
9. Arbitrium finitur *h* uno adversario defuncto.
10. Coram arbitrio conventus non potest *i* reconvenire convenientem.

c. Pervenit, eod. tit.
f. c. Expofita eod. tit.
g. c. Litteras, de præfump. ho. Ex parte de arbitrio.
i. c. Cum dilectus, de arbitrio.

DISP. XXV. SECT. UN. RES. VARIÆ.

ARCHIEPISCOPVS.

1. **D**ebet *a* consecrari in sua Ecclesia ab omnibus suffraganeis.
2. Archiepiscopus provinciam suam visitans, potest *b* petere suam procuracionem.
3. Debet excommunicatos à suo suffraganeo vitare, *c* & ab eo absolvendos remittere, si ad eum fuerit appellatum.
4. Non potest *d* causam delegare suffraganei sui subdito invito.
5. Archiepiscopus cedens subest *e* Archiepiscopo in cuius provincia moratur.
6. Absque sui suffraganei consensu non potest aliquid statuere, vel ordinare in illius provincia.
7. Non habet *g* jurisdictionem in subditos sui suffraganei, nisi in casibus expressis.
8. Archiepiscopi, & *h* Episcopi licet possint ad habitum revocare facultates religioni concessas, confessiones audiendi.
9. Archiepiscopus non excellit *i* Episcopis in jurisdictione quoad subditos sue Diocesis, nec ad conferendos ordines, administranda Sacramenta, dispensandum, &c. Sed nihilominus, in quantum ad exercitum jurisdictionis majorem habet potestatem: & suffraganei Episcopi in multis ei subiecti sunt, cuiusque potest visitare ut iudex eorum.

a. c. Si Archiepiscopus, de temp. ord.
b. c. Sopitæ de censib.
c. c. Ad rem primedosa, de offic. ordin.
d. c. Pastoralis, de de off. iud. ordin.
e. c. Ad supplicacionem, eod. tit.
f. c. Sicut, de excess. Prælat.
g. c. Pastoralis, de off. iud. ord.
h. Ex. Sac. Congreg. quæm cit. Diana tr. 4. rel. 10.
i. c. servatis, c. ligi.

10. Pal. 10. 25. 4.

*l. c. Nisi de
usu pall.*

*m Vid.
Azor. l. p.
l. n. c. 34.
q. 5.*

*n Trident.
sess. 23. de
reform.*

*o c. Roma-
na, parag.
Sapè de
censur. in 6*

*p Trid.
sess. 24. de
reform. c. 6.
q. c. fin. de
censur. in 6*

*r D. An.
ton. in 2.
p. 10. 2. c. 2
parag. 9.*

*s Trid.
sess. 6. c. 1.
de reform.*

*Vide
Mach. lib.
4. p. 1. 11. 2*

10. Pallio debet uti diebus à jure decretis, & post sex menses à consecratione, & confirmatione debet illud suppliciter à Pontifice postulare: & antequam illud recipiat, non potest vocari Archiepiscopus, nec l'exercere actus ad ordines spectantes, etiam si sit consecratus Episcopus.

11. Est tamen *m* dubium inter DD. an possit conferre ordines; potest tamen alij Episcopo conferendi facultatem dare.

12. Archiepiscopis concedit *n* Tridentinum, ut curent quòd Episcopi Ecclesijs suis assistant; quòd si absint, absentiae causas debent illi approbare.

13. Suffraganei sui vicarium, si addit justa causa, potest excommunicare.

14. Potest *p* visitare provinciam suffraganei, si addit justa causa, & approbata à Concilio Provinciali: & dum visitat potest cum subditis suffraganei exercere *q* omnes actus & d. forum interius spectantes.

15. An possit dispensare in irregularitatibus, & in alijs, quæ in exteriori jurisdictione consistunt, alij negant, alij probabilius affirmant *r*. Non verò potest in ijs, quæ pendent ex potestate ordinis.

16. Potest tollere pravam consuetudinem in suffraganei provincia introductam; & cogere censuris, ut observentur ritus & cæremoniæ Ecclesiæ Metropolitanæ in officio divino. Potest etiam peccata notoria subditorum suffraganei punire. *s*

17. Potest sub excommunicatione non solum Clericis, sed etiam secularibus prohibere ne comam nutrant; quia in his, quæ ad mores pertinent, oves illi, ut pastori, debent esse subiectæ.

ARRHE. Vide verbum *Dos*.

DISP. XXVI. SECT. UN. RES. VARIE.

*q P. Avila
de censur.
6 c. Cleri-
ci, de vit.
& honest.
cleric.*

A R M A.

1. **T**Radens Titio, quibus Cajum occidit, si occisorem potuit suspicari, irregularitatem incurrit. *a*
2. Arma portantes Clerici excommunicantur. *b*
3. In

3. In non def

4. A si occida nam cur

5. A

6. A

auxilio

7. C non inc

DISP

i. Iud dic dummo

2. A probata

3. A hominu

4. A non fol

alij ajus non ut c

exceder

DISP

i. A narum r rum, spe

2. S Deum, tramen dum po

& post
bet illud
illud re
exercere
tus Epi
confer
faculta

, ut cu
si absint,

sa, po

si adf
& dum
omnes

, & in
negant,
a ijs, qua

n suffra
is, ut ob
litane in
ditors

m Cleri
autriant;
t pastori,

ARIAE.

occiso
currit. a
ur. b

3. In

Arma, Astrologi, Attritio.

29

3. In armis inventi Clerici post trinam monitionem non defenduntur, quia jus perdunt *c* clericale.

4. Arma portantes Clerici, *d* & seditionem facientes si occidantur, eorum occisores non mittuntur ad Romanam curiam.

5. Armis se defendere ab inimicis licitum est Clericis. *e*

6. Armis Clerici associati alijs, si aliquis, etsi sine ejus auxilio occidatur, non sunt promovendi. *f*

7. Qui arma vendit, vel mutuo dat ad bellum justum, non incurrit irregularitatem. *g*

c o. In au
dientia de
sent, ex-
comm.
d c. Per
pendimus
desent.
ex comm.
e Ibidem.
f C. ult. de
clericis. per
cuf.
g Comm.
DD.

DISP. XXVII. SECT. UN. RESOL. IV.

ASTROLOGI.

1. Iudicarij possunt ab Inquisitoribus puniri, etiam si dicant non esse omnino certum quod praedicant; dummodo id sit dependens a vero hominum arbitrio. *a*

2. Astrologia naturalis est licita, & ab ipso jure *b* approbata.

3. Astrologia judiciaria si solum per eam naturales hominum propensiones praenuntientur, non *c* est illicita.

4. An vero Constitutio Sixti V. contra astrologos non solum in foro exteriori, sed etiam interiori obliget, alij ajunt, alij negant. Toletus ait, si ex aspectu fidei non ut omnino certum aliquid futurum judicetur, non excedere peccatum veniale. *d*

a Diana
tract. 6.
res. 17.
b Ex ipsa
Sixti V.
Constit.
c D. Tho.
2. 2. q. 95.
ar. 5. ad 3.
d Tol. lib.
4. c. 15. n. 6
Lessi. de
just. lib. 2.
c. 43.

DISPUT. XXVIII. SECTIO UNICA.

RESOLVT. VARIAE.

ATTRITIO.

1. **A**tritio *a* est dolor de peccatis vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae poenarum metu conceptus, cum proposito cavendi in futurum, spe veniae divinitus obtinendae.

2. Si cognoscatur quod non sit contritio nec propter Deum, sed solum propter infamiam, *b* etiam si sit cum Sacramento poenitentiae conjuncta, non sufficit ad delendum peccatum mortale.

a Filluc.
tr. 6. c. 7.

b Nav. c. 1.
n. 27.

3. At

e Idem ib. 3. Attritio propter solam pœnam gehennæ *e* licet est nec actualis, nec virtualis amor Dei, nec odium peccati, ut est cœntia Dei, committitur in Sacramento, non delet peccatum mortale.

d Idem *e*. 4. Attritio cum dolore *d*, sed sine proposito abstinendi à peccatis, non delet illud, imò est peccatum mortale sic accedere ad confessionem.

e Idem n. 5. Attritio non fit physicè *e* contritio per sacramentum, virtute tamen sacramenti disponitur attritus ad actum contritionis eliciendum.

e Idem c. 6. Ad recipiendam gratiam in Baptismo non *f* sufficit quilibet dolor, debet tamen esse propter Deum offensum, & cum proposito emendationis.

b Henric. lib. 1. de pœnit. 7. Necessarium non est quod attritio sit de omnibus venialibus; sufficit *g* quod sit de uno, si de solis illis sit confessio.

e Pag. de præcept. Eccl. præ. 8. An quis sine sufficienti attritione boni à fide confusus est, gratiam Dei consequatur, alij ajunt, *b* alij probabilis negant; *i* sed confessio fuit valida, licet informis.

i p. Mena. 9. Ad delenda peccata venialia sufficit accedere ad poenitentiam cum illorum displicentia.

e ho in manifer.

DISP. XXIX. SECT. UNICA.

RESOLVT. III.

A V A R I T I A.

e Navar. 1. **E**st vitium inclinans ad inordinatum appetitum pecunie. *a*

e Idem ubi sup. 2. Quando opponitur liberalitati, & ei non adiungitur aliqua circumstantia mortalis, tantum est *b* peccatum veniale.

e Idem n. 74. 3. Accumulare divitias ad providendum necessitati futuræ, ut ad collocandas filias in matrimonio, imò ad se efferendum in altiore statum non est vitium *c*, sed prudentia; dummodo non fiat cum injustiæ, vel caritatis detrimento.

DISPU.

DIS

S

RES

B

durante ba
laicali.

3. Ban
bantur; qu
tollitur, &

4. An h
probabiliu

5. Non
minister ju

DIS

1. **E**st S
alio
cum debita

2. Bapti
clesiasticâ

3. Bapti
teria, qualis

4. Ver
fusione: si ta
nam Bapti

DISPUTATIO II.

SECTIO VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

B.

BANNITVS.

1. **B**ANNITUS idem quod proscriptus, qui ob enorme crimen à quolibet potest impunè occidi ex concessione iudicis. Vide P. 53 hoc verb.

2. Bannitus tempore, quo erat laicus; si durante banno efficitur clericus, libe est à jurisdictione laicali.

3. Bannitum alere tenentur, qui ante bannum tenebantur; quia quod est de jure naturæ, per civile jus non tollitur. & potest succedere ex testamento, vel ab intestato.

4. An bannitum possit filius occidere, alij ajunt, alij probabilius negant.

5. Non potest se defendendo occidere eum, qui ut minister justitiæ, se occisurus aggreditur.

DISPUT. II. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

BAPTISMVS.

1. **E**ST Sacramentum à aquæ naturalis, quâ unus ab alio in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti cum debita intentione abluitur. a Commē DD.

2. Baptizatus baptismo dubio non est privandus à Ecclesiasticâ sepulturâ. b Eccl. c Commē DD.

3. Baptismus in necessitate dandus est in dubia materia, qualis est aqua rosacea, uina, sudor.

4. Verba proterenda sunt cum simultanea aquæ infusione: si tamen parva sit interruptio, non tollit essentialiam Baptismi. c Diana p. 5. tr. 3. ref. 1. d Commē DD.

5. Si

l Vide
Eman.
Rod.

f Vide Fil.
linc. in
lum.

g Vide
Vasquez
in 3. p. to.
3. disp. 533.

h Vide Ba.
fil. Ponc.
de matr.
l. 7. c. 39.

i Vasquez
in 3. p.
to. 2.

l Diana
tr. 4. de sa.
cr. resol. 3.

m Vide
Reginal.
to. 2. l. 27.
c. 3. n. 15.
n Henric.
lib. 2. c. 6.
n. 1.

o de la
cruz dir.
conf. p. 2.
de Sacro.
Bapt.

5. Si in partu periculoso puer exerat ex ventre matris manum, vel aliud membrum, debet baptizari à Sacerdote, si ibi sit, coopertâ decenter matre; si autem baptizetur à patre ipsius, stante ibi alio, incurrit e impedimentum non potendi debitum, nisi invincibili ignorantia fecerit; Diana non incurere asserit.

6. Puerum projectum in flumen, vel in puteum manens baptizatum, alij negant, alij probabilius affirmant, *f* si ad huc vivo forma proferatur.

7. In casibus, in quibus licitum est invitis parentibus filios pueros infidelium baptizare, teneri dominos hoc facere, alij negant, alij probabilius affirmant. *g*

8. An qui tenet infantem in Baptismo nomine alius, contrahat spirituales cognationem; an verò ille, cuius nomine tenuit, dubium *h* inter Doctores; utrumque probabile.

9. Contactum physicum necessarium esse ad hanc cognationem multi asserunt; alij verò sufficere morale probabilius affirmant. *i*. Hic consistit in eo, quòd quæ puerum offerat ad Baptismum, & curam illius suscipiat.

10. Si laicus præsentem Sacerdote, non tamen reuertente, puerum baptizet, non peccat mortaliter, dummodò non faciat ex contemptu, & necessitas urgeat; si verò extra necessitatem baptizet, peccat mortaliter, sed non incurrit irregularitatem.

11. Guttam unam aquæ non sufficere ad Baptismum multi asserunt *m*; sed requiri talem quantitatem, qua possit fieri vera ablutio. Alij dicunt eam sufficere quæ corpori contingat, verumque effecisse Baptisma mulierem illam, quæ digito aquâ madefacto crucem in fronte puero imprimens illum baptizavit. *n*

12. Aqua ex sale, nive, vel gelu resoluta est sufficiens materia Baptismi.

13. Aqua ex arboribus, vel fructibus manans non est sufficiens materia; quia non est vera aqua, sed succus arborum. In extrema autem necessitate illâ posse confici Baptismum probabile est; quia ille succus, ut experientia docet, nihil aliud est, quàm aqua, quam arbor sursum trahit, & ebibit.

14. I.
Sib cura p

15. R.
currunt

16. Si
aquam inf

17. Po
baptismo,
trium, asse
men comm

18. N.
pore nece
posito obe
negant ali

19. Ac
gnita, dum

20. Re
peccata d

21. Re
suam effec
Doctoribus

22. Qu
filium Paul
gant probal

23. Fili
tis parentib
non vendai

24. Mu
propter par

25. Par
Eucharistia
non su
du contras

14. Licet baptizantur p filii hereticorum, etiam si
sub cura parentum periculum timeatur subversionis.
15. Rebaptizantes scienter sub conditione non in-
currunt q irregularitatem.
16. Si mutus cum orbato manibus soli adesset, & ille
aquam infunderet, & iste verba proferrer, non confici ba-
ptismum constanter asserunt DD. Nihilominus Fernan-
dez de Haridia sub conditione posse ministrari in casu
extremæ necessitatis defendit 7.
17. Pei versam intentionem ministri in conferendo
baptismo, & alius Sacramentis suppleri à Deo quoad gra-
tiam, asserunt s multi & graves Doctores; contrarium ta-
men communis & probabilis.
18. Nullum est præceptum adhibendi patrinum tem-
pore necessitatis; si quis tamen teneat infantem ex pro-
posito obeundi munus patrini, cognationem contrahere
negant alii Doctores, alii probabilis affirmant.
19. Ad suscipiendum baptismum sufficit 2 attritio co-
gnita, dummodo sit supernaturali.
20. Recedente fictione post baptismum remittuntur
peccata omnia commissâ ante baptismum; non tamen
ipsa fictio, nisi per poenitentiam clavibus subjiciatur.
21. Recedente fictione omnia Sacramenta sortiri
suum effectum pie & probabiliter asseritur y à gravissimis
Doctoribus, multumque commendat Sacramentorum ex-
cellentiam.
22. Qui per errorem levat filium Petri, reputans a se
filium Pauli levare, alii probabiliter affirmant, alii ne-
gant probabilis cognationem contrahere.
23. Filios servorum infidelium posse à Dominis invi-
tis parentibus baptizari, piû & probabile est, etiam si
non vendantur, nec separentur.
24. Mulierem prægnantem damnatam ad mortem, si
propter partus infirmitatem sit in periculo, secari pos-
succus ante, ut puer vivus extrahatur, defendit Coninch.
25. Particulam, vel & in baptismo, & ensm forma
Eucharistiæ, & similes, quæ sensus non mutant integrita-
tem, non sunt de essentia; & si sine scandalo, & contem-
ptu mutantur, non d erit peccatum mortale.

p. P. Avila
de censu.
p. 7. di. 7.
d. 8.
q. Laym. in
Th. mor.
lib. 5. tr. 5.
Comm.
DD.
7. Hæri. dis.
de iac.
Bap. p. 5.
d. 9.
1. Val. co. 4.
dis. 8. q. 5.
p. 1.
1. Nava. in
man. c. 2. 2.
n. 40.
1. Vill. in
sum. to. 1.
tr. 5. dis.
52. n. 3.
1. Idem
1. Dian. tr.
4. res. 25.
1. Vide
Sanc. de
matr. to. 2.
lib. 7. disp.
56. n. 7.
1. Vid. Vas.
in 3. p. to.
3. d. 155. c.
4. n. 5.
1. Coninch.
de sac. r.
1. q. 68. ar.
11. n. 97.
1. Vide
Vasq. in 3.
p. to. 2. dis.
142. n. 3. 2.

g Villal.
tr. 5, dif. 5.

26. Qui diceret *in nominibus Patris, &c.* non conficeret & baptisma; quia essentias multiplicat; si autem diceret *in nomine Patris, & in nomine Filii*, conficeret baptismum.

fidem ib.

27. Si plures dicerent: Nos te baptizamus, non conficerent sacramentum, quia mutatur essentia; si autem plures dicerent *ego te baptizo*, qui prius formam proferret, baptizaret, ceteri rebaptizarent. Si verò unus plures baptizaret dicens, *go vos baptizo*, valeret baptismum.

g Cajet. a-
pud Fil-
liuc. tr. 2.

c. 4. n. 58,

h Nicol. p.

relatus in

cap. quo-

dam de

confer.

dist. 4.

g Comm.

DD.

Id. Tho.

2. 2. q. 50.

art. 4. &

alibi.

28. Si quis diceret: *In nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque*, an conficeret baptismum, Doctores communiter negant; sed non desunt qui probabiliter affirmant; sequendus usus Ecclesie.

29. Qui diceret: *in nomine Christi, & in nomine sanctissime Trinitatis*, probabile est quod sacramentum conficiat; sed usus Ecclesie sequendus.

30. Sine aquæ baptismi catechumenus contritione & desiderio illius potest salvari, & effuso sanguine martyr: nec non gentilis invincibiliter Christum & baptismum ignorans; si credat quod Deus est, & remunerato est, & ad eum conversus speret veniam, & præmiu Deo, qui facienti quod in se est, non denegabit ei supernaturale auxilium. Que opinio valde commendat infinitam misericordiam Dei.

Vide P.

Quirano.

tr. 1. de

singul. q.

3. 4. & 5.

31. Infantes & adulti à Paganis, Judæis, Saracenis, aut Hæreticis baptizati vel à Parocho, vel obstetrice et Hebræorum vel Saracenorum sanguine orti, iterum sub conditione sunt baptizandi. Idem dicendum de his, qui in mortis periculo ab obstetricibus, vel ab aliis laicis viri vel feminis fuerint baptizati.

Varia ac singularia de Baptismo.

a P. Quin-

tan. tr. 1.

ing. sing.

8.

1. Multis anxius & fatigatus scrupulis, an baptizatus fuerit, quamvis levissimum fundamentum, baptizandus est sub conditione.

Idem

ing. 9.

2. Infans expositus ad Ecclesie valvas, scriptum habens collo appensum baptizatum esse testificans, nihilominus baptizari iterum sub conditione debet.

3. Episcopus, sacerdos, aut confessorius, qui probabi-

liter

liter d
consec
lution
caus a
per co

4.
sub co
desere
gestit
nem, &

5.
sub m
baptiz
ejus c

6,
five si
tis; &
pecca

7.
deber
& Sp

Quo
mort
Quo

na at
nemo
dimu

pote
in me
8.

igno
sentu

9
non
quo
supp

I
affir
toru

liter de suo baptismo dubii sunt, baptizari, ordinari, & consecrari iterum debent: & qui ab eis ordines & absolutionem acceperunt, iterum etiam ordinari, & a peccatis absolvi: quia quod est de jure divino, non suppletur per communem errorem.

e Idem
sing. 10.

4. Religiosus verè dubius de suo baptismo, iterum sub conditione baptizetur; *d* sed non potest religionem deferere, & professionem ratificare tenetur. Quia autem gessit ut Prælati, validi sunt propter errorem communem, & titulum coloratum.

d Vide
Sach. de
mat. d. 22.

5. Qui verè dubius est de suo baptismo, tenetur sub mortali, quàmprimum possit, à dubio se expedire, & baptismum sub conditione recipere, & Parochus, & qui ejus curam habent, eum baptizare.

e P. Quint.
ubi supra.

6. Ad conferendum baptismum adulto sive absolute, sive sub conditione, tria requiruntur ex parte recipientis; intentio, mysteriorum fidei cognitio, & dolor de peccatis.

f Comm.
DD.

7. Mysteria, quæ adulti pro sua capacitate callere debent, sunt: *g* Quod Deus sit, & quod sit Pater, Filius, & Spiritus sanctus, tres distinctæ personæ, & unus Deus. Quod Filius Dei homo factus est, ut salvarer nos, & quod mortuus fuit, & resuscitatus, & gloriosus in cælo est. Quod alia vita sit, & in bonis æterna gloria, & malis poena æterna. Quod nemo possit sine baptismo salvari, & nemo sine Christi lege. Quod hæc omnia Christiani credimus, quia verbum Dei est, quod nec fallere, nec falli potest. Si hæc pro suo captu intelligat, etiam si orationes in memoria non teneat, baptizari potest.

g P. Did.
Ruis in
intr. pro
Bapt.
Astruc.

8. In articulo mortis potest baptizari, etiam si hæc ignoret; dummodo baptizari velit, vel constet voluisse, si sensum amisisset.

h Vide

9. In conditionali baptismo solemnitates, aut ritus non sunt *h* iterandi; quia jam sunt facti in absoluto, pro quo instituti sunt ab Ecclesia. Si autem facti non fuerunt, suppleantur.

P. Quint.
ubi supra,
qui docet
de his om-
nibus agere

10. Conditionem non esse necessariò exprimendam affirmant viri docti; consultius est eam exprimere juxta formam à jure assignatam.

II. Pa

¶ Laera li. & se nolit prodere ob metum infamiae, & supplicii, si firmiter proponat abstinere ab huiusmodi sacrilegiis, ne in desperationem veniat, posse absolvi alserunt Diana, Laym, & Trull, cum homines illi per contritionem salvari possint. Quod negat Quintanadvennas, si baptizati fuerint infantes, vel jam fuerint vel futuri sint Sacerdotes.

¶ Quint. ubi sup. 12. Quaecunque prudens coniectura, vel timor periculi sufficit, ut infans domi possit baptizari.

¶ Comm. DD. 13. Regibus, vel vassallorum Dominis concessum est à Clemente V privilegium, ut in sacellis domus suae liberos, nepotes, & pronepotes, & qui ex his descendunt, servatis Ecclesiae titulis, faciant baptizari.

¶ Comm. DD. 14. Baptizare etiam in solemniori baptismo sine aqua benedicta, ob levitatem materiae non erit mortale. *m*

¶ Comm. DD. 15. Cum iterum sub conditione adulti baptizantur, non est necessarium confessionem praemittere, si sciant quod *n* de peccato dolent.

¶ Author summa. p 16. An puerum ante usum rationis ad munus patrini offerre, & admittere peccatum sit mortale, alii ajunt, alii probabilius negant; dummodo non desit, o qui baptizatum, si fuerit adultus, instruat.

¶ Quint. tr. i sing ult. 17. Paternos baptismi religiosos esse nec indecens, nec prohibitum *p* est, cum rationalis intervenit causa.

¶ Quint. tr. i sing ult. 18. Ad baptismum conditionalem non est necessaria licentia Parochi.

¶ Quint. tr. i sing ult. 19. Qui a Saracenis, Judaeis, & Haereticis baptizati sunt, iterum debent baptizari; quia plusquam probabile dubium est de valore talis baptismi.

DISP. II. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES PARIAE.

BELLUM.

1. Subditus, qui imperio Principis gerit bellum, & de Scius justitia dubitat, non peccat *a*. Si tamen sciat manifeste esse injustum, peccat mortaliter. In similem reatum incidit, *b* qui quavis sciat bellum esse justum, principaliter ad illud tendit, ut occidat & spoliet inimicos.

a P. 22
verbo
Bellum.
b Idem ubi
supra.

Bellum, Benedictio.

97

2. In bello iusto etiam innocentes licet spoliare, & capere ad infirmandas hostium vires. Quod si bellum sit perpetuum, ut contra Turcas, cuilibet licet occasione data illos captivare etiam innocentes. Si autem dentur in obsides, & hostes fidem si augent, non licet occidere; liceret autem, si grave damnum in Rempublicam præmeditarentur.

3. Capta in bello non sunt restituenda, nisi essent peregrinorum, clericorum, religiosorum, vel rusticorum.

4. Potest Princeps ob vitandum majus malum urbem tradere hostibus.

5. Capti etiam iusto bello possunt fugere, maxime à dominis faventibus.

6. Offerenti ante conflictum satisfactionem non licet bellum inferre.

7. Capta in bello iusto, sed ab his, qui illa ceperant in iniusto, restituenda sunt veris dominis.

8. Licetum est clerico & religioso milites hortari ad victoriam; non vero pugnare, nisi se defendendo.

9. Militi etiam egrotanti debetur stipendium.

10. Miles fidelis Principi infideli servire potest in bello iusto.

11. Bellum Chilerum contra rebelles, & apostatas Indos, ut in præsentia geritur, iustum est propter injurias & damna ab Indis illata Ecclesiis, fidei, & innocentibus, & qui capiuntur etiam innocentes, ad infirmandas hostium vires capi possunt, & in servitutem redigi; sed non occidi.

12. Bellum gerere contra Indos, & irraiones facere, quæ vulgo dicuntur Mochas, ad id solum, ut mancipia capiantur, iniustum est.

DISPUT. III. SECT. UNICA.

RESOLVT. IV.

BENEDICTIO.

1. Si aqua, aut oleo benedicto addatur aqua, vel oleum non benedictum, totum fit benedictum; quod restringunt quidam, si id, quod additur, minus sit eo, cui additur, quod alii dicunt non esse necessarium.

a Molina. de bello to. 1. tr. 2. disp. 122. d Comm-DD. *a* Vide Sa verb. bellum. *f* idem ubi sup.

g Idem ubi sup.

h Cajeta verbo bellum. *i* Comm-DD.

l Comm-DD.

m Comm-DD.

n Navar. conf. 3. de iud. n. 3.

o P. Menacho in manus. *q* P. Sa ubi supra.

q Comm-DD.

a Vide Sa. *v*ellr. *v*erbo *a*qua benedicta.

b Comm.
DD.

2. Benedictio *b* corporalium, & sacrarum vestium de jure pertinet ad Episcopum ; ex privilegio autem ad Guardianos, & Rectores, quibus provinciales illud concesserunt.

3. Aqua, ova, fructus, agni, rosaria, rami, & similia à quolibet sacerdote poterunt benedici.

4. Innocentius X. anno 1654. prohibuit religiosis consecrare vasa sacra, altaria, & similia, in quibus unctio requiritur ; sed non derogat privilegio à Paulo III. concessio. Vide verb. *Calix*.

DISPUTATIO IV. SECTIO I. RESOLUTIONES VARIÆ.

B E N E F I C I U M.

a Vide P.
Avil. in
com. ver.
Beneficium

1. **B**eneficium Ecclesiasticum nullus Princeps laicus, etiam Imperator potest *a* erigere ; hoc enim proprium est Papæ, vel ejus vicem gerentis. Et sicut potest erigere, potest destruere ; unde dicere quod Papa non possit aliquid statuere in detrimentum beneficiorum Hispanorum, sapit hæresim Anglicanam.

b Navar.
præl. 9. n.
13.

2. Collatio beneficii facta à Papa ei, quem scit esse inhabilem lege suâ humanâ, valet, *b* etiam si non dicat se velle dispensare. Secus verò si fiat ab ordinario, etiam in casu quo potest dispensare ; hæc autem intelligendum est, quando impedimentum est juris communis, non verò constitutionis synodalis.

c Idem 2.
23. n. 25.

3. Concessio facta alicui conferendi beneficia personis idoneis nec expressis, re integrâ expirat *c* morte concedentis, secus verò si personæ exprimantur.

d Idem *c*.

23. n. 15.

e Idem *c*.

23. n. 113.

4. Procurans beneficium Ecclesiasticum principaliter propter honorem, vel utilitatem, peccat *a* mortaliter.

3. Peccat *a* mortaliter, qui post acceptum secundum beneficium curatum, dignitatem, aut personatum, non renuntiat priori, quia ipso jure amisit illud.

f Idem *ib*.
n. 118.

6. Peccat *f* mortaliter, qui ante 25. annum recipit beneficium curatum, & ipso facto collatio est nulla.

7. Qui post acceptum beneficium Parochiale, & pacificam ejus possessionem non recipit presbyterium intra

an-

annun
facto.

8.

spensa
pi, pec

9.

ex reg
chiepi

Paroch
comm

10.

condit
tiva; qu

dem po
non fu

appon
benefic

non po

sa per m
tuali v

tione

11.

rentian
probat

reigna
certæ,

cunia
bation

12.

Indica
jure ei

taliter

13.

diendo
per vi

deri p

14.

est cap

15.

annum, peccat *g* mortaliter, & amittit beneficium ipso *g* Idem ibi.
facto. *n. 118.*

8. Illegitimus, qui recipit beneficium curatum sine dispensatione Papæ, vel simplex sine dispensatione Episcopi, peccat *h* mortaliter. *h* Idem *n. 117.*

9. Beneficia curata Indorum in hoc Peruano regno ex regis schedulis antiquis erant amobilia ad nutum Archiepiscopi & Proregis; ex novis autem regis schedulis Parochi Indorum non possunt *i* amoveri, nisi servata communi formâ, & cognita causâ. *i* Vide Sol. de Ind. gub. lib. 3. c. 15. n. 39.

10. Beneficium si sit perpetuum, potest / conferri sub conditione, ut prius deferatur capellania, si fuerit collativa; quæ verum beneficium est; quia duo beneficia ab eodem possideri jure prohibitum est. Si verò beneficium non fuerit perpetuum, debet eam relinquere; sed potest apponere conditionem, quòd sibi restituatur, si amotus à beneficio fuerit. Si vero capellania non fuerit collativa, non potest apponi talis conditio, nisi ex rationabili causa per modum permutationis rei spiritualis cum alia spirituali videatur Ordinatio conveniens esse ad sustentationem alicujus clerici pauperis. *l* Panor. o. l. extirp. parag. qui verò, de p. x. b. & p. Men.

11. Qui habet beneficium ab alio ablatum per sententiam justam, sed fundatam falsâ presumptione, vel probatione, potest *m* illud tutâ conscientiâ retinere, quia resignatio erit inutilis; & ne maneant jurisdictiones incertæ, illa à republica conferiur. Secus dicendum de pecunia sic applicata per falsam presumptionem, vel probationem. *m* Comm. d. d.

12. Collatio beneficii Indorum ei facta, qui peritiam Indicæ linguæ non habet, nec habere breviter sperat, ipso jure est nulla: *n* & conferens, & recipiens peccant mortaliter, & hic renunciare tenetur. *n* Sol. l. 3. de Indor. gub. c. 15.

13. Beneficiatos, de quorum privatione agitur, audiendos esse, & habere recursum ad regales audientias per viam violentiæ, plures regie sedulæ tradunt, quæ videri possunt *o* apud Solorzanum *ubi supra*. *o* Vbi sup. c. 15.

14. Illegitimus dispensatus ad sacros ordines, eo ipso est capax *p* beneficii simplicis. *p* p. Sav. disp. n. 14.

15. Peccat *q* mortaliter qui recipit duo beneficia *q* Nav. ia.

- sum. c. 25. incompatible sine justa dispensatione, vel plura compatibilia, quam quæ sufficient ad honestâ sustentationem.
- n. 129. 16. Habentes duas Ecclesias Parochiales, vel alteram Parochialem, & alteram Cathedralen, cogendi sunt alteram intra sex menses dimittere.
- * Idem ib. 17. Qui post obtentum beneficium fit irregularis, non privatur beneficio ipso jure.
- n. 129. DD. 18. Qui scire debens se esse excommunicatum, suspensum, interdictum, vel irregularem, beneficium recipit Ecclesiasticum, peccat mortaliter, & titulus est nullus.
- * Nava. c. 25. n. 133. 19. Qui occultâ irregularitate ordinatus impetravit beneficium, occultè debet impetrare & dispensationem. Quod si accepit scienter possessionem, debet id exprimere in dispensationis petitione, vel saltem habilitate impetratâ à Papa clam ob Ordinario novam collationem accipere.
- * Idem c. 25. n. 14. 20. Si beneficio annexum sit onus Missam celebrandi omnibus diebus de B. Virgine, nec de illa semper, nec omnibus diebus missare tenetur, & sed frequenter salvâ honestate, ac devotione. Si verò onus sit missandi omnibus diebus vel per se, vel per alium, omnibus tenetur.
- * Suar. t. 2. q. 50. se. 5. 21. Beneficium curatum non possunt habere illegitimi sine Papæ dispensatione.
- * In Decr. Alexand. VII. anno 1665, 24. Sept. 22. Qui beneficium curatum habent, non possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinariis.

SECTIO II.

De Beneficiis quoad Fructuum perceptionem, & restitutionem.

- * Comm. DD. 1. Impendentes fructus beneficiorum in usus profanos, & ab eis accipientes peccant a mortaliter, & ad restitutionem tenentur; sed non desunt qui dicant, non teneri ex iustitia, sed ex charitate beneficiarios ad eroganda superflua pauperibus, & idcò accipientes non teneri b ad restitutionem.
- Vide P. Valsq. de eleem. c. 4 u. 8. 2. Prodigia largitio honorum Ecclesiasticorum regulariter loquendo est c peccatum mortale. Si verò hæc
- * Mol. tr. 2. de iust. d. 146. e Navar. c. 47. n. 44.

bona patrin
concionan
do, tantum
3. Licet
pendere
tum ad nec
Potest etia
qui multum
sit, aliquos
4. Vere
sus percep
5. Beno
tenetur e re
mens ab o
Lateranen
avit Pius V
tio verò fru
potest per q
tarius de fr
6. Præd
scribis, v
Quod tamen
tabeat ad il
7. Veru
peccat, g, nec
8. Si ben
obtinere
popali auth
nnum obti
9. Quo
lonem, susp
rà de benef
10. Susp
tere, nisi in
oc, si alia n
11. Exc
ir, neque a
pere.

bona

bona patrimonialia, vel acquisita Missas celebrando, & Idem ib.
 concionando, confessiones audiendo, & similia operan-
 do, tantum erit peccatum veniale.

3. Licet potest & beneficiarius bona Ecclesiastica im-
 pendere, eleemosynas elargiendo alienigenis non so-
 lum ad necessitatem naturæ, sed ad decentiam personæ.
 Potest etiam in obsequio procerum, iudicum, & aliorum,
 qui multum possunt prodesse, vel obesse Ecclesiæ, cui ser-
 vit, aliquos sumptus facere.

4. Vero beneficiario, si vicerit in lite, debentur fru-
 ctus percepti post lris restitutionem.

5. Beneficiarius, qui non recitat horas Canonicas,
 tenetur & restituere: quod tamen locum habet post sex
 menses ab obtento beneficio, ut colligitur ex Concilio
 Lateranensi; peccat tamen in illis si non recitet ut decla-
 ravit Pius V. in confirmatione prædicti decreti. Restitu-
 tio verò fructuum ob omissionem horarum suppleri non
 potest per quasunque eleemosynas, quas antea benefi-
 ciarius de fructibus sui beneficii fecerit. *

6. Prædicta restitutio debet fieri fabricæ, vel pau-
 peribus, vel sibi ipsi, si pauper sit ex consilio confessoris.
 Quod tamen intelligendum est, quando non est, qui jus
 habeat ad illud, quod restituendum est.

7. Veruntamen si legitime impediatur recitare, nec
 peccat, nec restituere tenetur.

8. Si beneficium non est erectum auctoritate Episco-
 pi, obtineri potest à puero ante 14. annum; si vero Epi-
 scopali auctoritate fundatum sit, potest etiam ante 14.
 annum obtineri, si id fundator statuerit.

9. Quod Canonicus amittit propter excommunica-
 tionem, suspensionem, & similia, restituendum est, ut su-
 ra de beneficiario diximus.

10. Suspendus à beneficio non potest & fructus consu-
 mēre, nisi in moderatam sustentationem sui, & suorum; &
 sic, si alia non habeat bona.

11. Excommunicatus, per quem stat quin absolva-
 rit, neque ad solam sustentationem potest & fructus per-
 cipere.

Idem ib.
 n. 122.

* In decr.
 Alexand.
 VII. ann.
 1666 13.

Mart.
 f. Comm.
 DD.

g Ex Pio
 V. in conf.
 decr.

h Quinta.
 tr. de sacr.
 ordin. in .
 sing.

i Nava. o.
 25. n. 123.

Idem ib.
 n. 24.

m Idem
 ubi sup.
 n. 123.

Idem ubi
bitup.
n. 130.

12. Peccat mortaliter, n qui fructus sui beneficii
cat, vel dat in emphiteusim ultra tres annos.

Comm.
DD.

13. Canonici, & aliae dignitates nisi intra duos me
les fidem coram Episcopo, & Capitulo profiteantur, ne
faciunt q fructus suos.

p Nav. ubi
sup. n. 58.
In decr.
Alex. VII.
an 1665.
24 Sept.

14. Licet publicè sacram Theologiam, & can
nès, etiam si ob id sit absens, facit p fructus suos. Idem c
cendum de eo, qui easdem facultates addidit. Habe
capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium
Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, non satisfacit
suae obligationi, si officium per alium recitet, *

Comm.
DD.
Comm.
DD.

15. Permittens notabiliter laici possessiones benefi
ciis tenentur q ad restitutionem.

16. In permutatione beneficii pinguioris, licet al
aliqua compensatio.

Vide Re
ginaldum
& est
Comm.

17. Beneficium habens cum animarum cura, si
mensibus continuis abfuerit sine iusta causa, ipso jure
vatur quartà parte fructuum unius anni, applicandorum
fabricae Ecclesiae, vel pauperibus. Vide Conc. Trid. sessi
cap. 1. de ref. & sess 13. c. 1. Hoc tamen debet intelli
post iudicis condemnationem. Vide Reginaldum l.
ir. 3. n. 58. Si autem resideat, sed per se non serviat, verb
facere fructus suos, alii ajunt, alii negant; quòd non tam si hoc p
ciant, videtur probabilis. Si tamen ad oneum vicarium etiam
assignet, & curet ut muneri satisfiat, poterit fructum
suos facere.

In decr.
Alex. VII.
an. 1665.
24. Sept.
In decr.
Alex. VII.
an. 1665.
24. Sept.

18. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiariis non tate mater
citantibus, debetur in conscientia ante sententiam de tribuat, gra
ratoriam iudicis; eò quod sit poena.

19. Est contra iustitiam beneficia Ecclesiastica agnatione, e
conservare gratis, licet collator conferens illa benefi
Ecclesiastica pecunià interveniente non exigit illam piri docti,
collatione beneficii; sed veluti pro emolumento temp
rali, quod tibi conferre non tenebatur. "

DISPUT. V. SECT. UNICA

B L A N D I T I A E.

B Landitiae non minuiunt voluntarium, sed augent; continet,
ideo non rescindunt contractum factum per illas;

verò si m
blandit

DIS

RE

B Lasp
cont
quod ei non
firmando
b Haresi, q
2. Blasp
imposita gra

3. Qui au
precepto
meat perio
mortale.
4. Qui
verborum
fructuum
fructuum
fructuum

5. Qui
6. Irrit
7. Blasp
8. Blasp
etual
Deo aiqu
convenit.

verò si minis preces immisceantur, ut solent domini,
in blanditis non acquiescentes castigant.

DISP. VI. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

BLASPHEMIA.

Blasphemia est *a* dicere aliquid contumeliosum
contra Deum. Quod fit aliquid Deo attribuendo
quod ei non convenit, vel auferendo quod convenit, vel
firmando de creatura quod est proprium Dei. Dissert
b Hæresi, quia hæc est in credendo, illa in dicendo.

a P. Avila
in comp.
verb. blas.

2. Blasphemia non est absolutio concedenda *b*, nisi
imposita gravissimâ poenitentia.

b Trident.
sess. 14. c. 8

3. Qui audit blasphemiam, debet eum corripere sub
jure præcepto, etiamsi emendationem non *c* speret; nisi
andoneat periculum: si autem propter verecundiam, vel ti-
d. fessorem, vel inadvertentiam non corripiat, non erit *d*
intellectuale.

c Nav. c.
12. n. 85.
d Azor.
inst. mor.
tit. 1 l. 9.
c. 28. q. 7.

4. Qui profert blasphemiam, non plenè advertens
verborum significationem, venialiter tantum peccat, et
non tam si hoc procedat ex prava consuetudine. *e* Quapro-
vicariter etiam si hæc blasphemia sit hæreticalis, non est de-
it fructuandus.

e Vide
Diana p. 5.
tr. 6. re. 33.

5. Qui advertens blasphemat, non excusatur parvi-
is nonate materiæ; quomocunque enim falsum quis Deo
um describat, gravi eum afficit injuriâ.

6. Irrisoriè aliquid de Deo asserere, vel cum indi-
gnatione, etiâ si verum sit, quod asseritur, blasphemia fest.

f Comm.
DD.

7. Blasphemix punitionem mixti fori esse, asserunt
illam viri docti, alii ad solum Inquisitorum tribunal pertinere;
o temp probabile utrumque.

g Vid. Vil.
p. 2. tr. d. 2

8. Blasphemia hæreticalis est *h* illa, quæ formaliter,
et qualiter continet errorem contra fidem, tribuendo
Deo aliquid quod ei non convenit, vel auferendo quod
convenit. Non hæreticalis, quæ prædictum errorem non
continet.

h Idem
ubi sup.

9. Bla

9. Blasphemi ex ira semel, bis, vel ter, si ira magna fuit, & ex iusta causa, non solent abjurare. Consuetudo tamen verò in ira abjurant de levi; & consuetudinariam ira, & extra iram abjurant de vehementi.

10. Ut dicatur quis consuetudinarius, requiruntur plures reiterationes, quàm tres.

11. Qui non ex credulitate hæretica, sed vehementi passione turbatus blasphemiam evomit, non est persequendus ab inquisitoribus, nec eis denuntiandus, si ab ipso sit scandalum.

12. Blasphemia hæreticalis est dicere Deum injustum, misericordem, improvidum. Dicere autem Deum *que te pascit à Deo tenzo de hacer esto*, utrum sit blasphemia hæreticalis, non conveniunt DD. Negativam defendebat praedictus Suarez, quia sensus est, etiam si Deo displiceat, unitatem eligent omnia maleficia displicent, hoc faciam. Si autem sensus esset, etiam si absolute nolit Deus ut hoc faciam, non vanabilia. Delebit mihi resistere, hæreticalis est.

m P. Suarez.

m Diana
ex. 7. re. 8.
t. 4.

e Idem ubi
sup.

p Idem tr.
1. r. 5. t. 4.
q Comm.
DD.

r Auth.
fam.

13. Irrisoria aliquid quod verum est dicere de Deo, non est blasphemia hæreticalis, gravissimum autem peccatum.

14. Loquens, vel lubrico linguæ proferens verba hæretica, si resim sapientia, potest o puniri ab inquisitoribus pæna extraordinaria.

15. Qui incidit in blasphemiam non hæreticalem, non gaudet p immunitate Ecclesiastica.

16. Plures blasphemie prolata unico actu sine interruptione, unicum q t unum peccatum constituunt, nec adveniunt opus est numerum confiteri.

17. Qui ex pravi consuetudine inadvertenter profert blasphemias & juramenta, peccare mortaliter ali ajunt, quia ejus, & alij probabilius negant, si voluntariam blasphemiam re tractavit: quia nec in se, neque in causa tales blasphemias sunt voluntaria. Confessor autem moneat penitentem, ut ut debeat de negligentia in extirpanda consuetudine, ne anxius sit de numero.

B

hecl

2. Bona

gratam me

3. Fania

4. Liber

5. Bona

6. Bona

7. Bona

8. Bona

9. Bona

10. Bona

11. Bona

12. Bona

13. Bona

14. Bona

15. Bona

16. Bona

17. Bona

DISP. VII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

B O N A.

- B**ona vitæ præferuntur bonis famæ, & honoris; & hæc bonis fortunæ nemo tenetur cum detrime-
 to maioris, vel æqualis boni proprii bono proximi con-
 cedere.
1. Bona vitæ includunt b salutem corporis, & inte-
 ritatem inembroto.
2. Fama intelligitur c virtutis, bonitatis, & hone-
 statis.
3. Libertas inter bona famæ computatur, hæc tamen
 in de libertari præponenda est. Unde mulier potius debet d ser-
 viceat, virtutem eligere, quàm infamiam.
4. Bona vitæ, salutis, honoris, & famæ non sunt æsti-
 mabilia. Datur e autem aliquando pecunia pro horum
 honorum amissione, pro damni compensatione, & quia
 de Deo non est aliud, quo possit compensari.
5. Bona filiorum alia sunt f castrensia, quæ filius in
 militia acquisivit, & quoad proprietatem, & usumfructum
 habet ipsius filii, & nullo modo pertinent ad patrem.
6. Alia sunt quasi castrensia, quæ filius familias acqui-
 rit officio publico, vel clericali. Imò omnia bona clerico-
 rum, post saltim acquisita post clericatum jure communi sunt
 quasi castrensia, & in eis pater nihil juris habet.
7. Alia dicuntur adventitia, quæ aliunde filio fami-
 liæ, nec adveniunt; in his habet l proprietatem filius, usum-
 fructum pater.
8. Alia tandem sunt profectitia, quæ à patre, vel ex
 ejus ajunt, & non aliunde proficiuntur, & in his habet i
 and re. er proprietatem, & usumfructum. Quæ verò filius ex
 phemia patris negociando acquirit, protestando, quod filius
 tentem, pater quantum extraneus, dicuntur bona mixta par-
 tudine, adventitia, partim profectitia; & merces debita filio
 labore regulariter loquendo diandum est ejus, quod
 quisivit.

a Nav. 6.

16, n. 44.

a Idem o.

17, n. 29.

c Idem ibi.

n. 90.

d Vide

Avilam

in comp.

v. bona,

e Navarr.

ubi supra

n. 90.

f Comm.

DD.

g Navarr.

c. 17, n.

142.

h c. Licet

pater de

sepul. in 6.

i Parag.

inst. per

quas; per-

sonas.

Navar.
ubi supra.
n. 159.
m. Comm.
DD.

10. Libri, arma, & similia ut castrensiu privilegio gaudeant, opus est ut tradantur filio patre vivente.

11. Bona paraphernalia sunt illa, quæ sibi uxor servat præter dotem, quam tradit marito; de his ad tum *m* potest disponere, nisi obster consuetudo, vel tutum provinciarum. Ex bonis acquisitis durante matrimonio secundo non potest dotare filios primi; nec donec facere nisi parvas, vel remunerationes, nisi exparte quæ ei contigit.

n. L. s. tit.
9. lib. 5.
recop.
e Silv. est.
cod. vel.
p. Comm.
DD.
9 Comm.
DD.

12. Feudi redditus dividendi *n* sunt inter virum uxorem.

13. Bona mobilia dicuntur, o quæ ut plurimum vari non possunt ultra triennium, ut oleum, frumentum & similia. Pecunia tamen inter mobilia reputatur.

14. Mobilia valde pretiosa, quæ commodè ferri possunt, ut gemma, & similia, interdum immobilibus comparantur.

15. Jura & actiones ex consuetudine aliquando mobilibus, aliquando immobilibus comparantur.

DISPUT. VIII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

BULLA.

De Bulla cruciata.

1. **P**er clausulam illam, à censuris, & poenis, intelliguntur poenæ, quæ absolutionem impediunt virtute hujus clausulæ non *a* potest confessarius absolvere poenitentem à poenis impositis, vel impositis a iudice.

b Villal.
tom. 1. tr.
47. claus.

2. Qui sunt in regnis Hispaniæ, etiam si sint heretici, possunt à Bulla cruciata privilegiis, & gaudere; quod etiam verum est, si redeant ad patriam, absint scandalum, excepto tamen esu carniarum, & similibus minorum.

e Henric.
lib. 7. de
indulg. c.
20. n. 7.

3. Qui est Romæ, non gaudet à Bullâ, quam recipit in Hispania.

4. An profit ei, qui eam recipit in peccato mortali, vel excommunicatus ad lucrandas indulgentias, applicatur.

privilegiis, dubium *d* est inter DD. Utrumque *d* vide
 ente. probabile, negativa sententia securior, affirmativa pro-
 babilior, Henr. lib. 7. de in-
 dulg. c. 9. n. 7.

5. Bullæ privilegia latè interpretanda in favorem a-
 nimarum *e*. *e* Idem ubi suprà.

6. Ad lucrandas Bullæ indulgentias si non est copia
 confessionis, sufficit solum confitendi. *f* Villalob. ubi suprà.

7. Qui bellum petit quoties peccaverit, & fuerit
 confessus, potest *g* per Bullam absolvi; alii autem semel
 in vita, & semel in morte. *g* Idem ubi suprà.

8. Milites, qui sunt in hoc bello, de quo in Bulla, à
 jejuniis liberantur, *h* quibus, si in illo non essent, vel vo-
 to, vel præcepto tenerentur. *h* Comm. DD.

9. Tempore interdicti, qui ei causam non dedit, nec
 in causa est ne tollatur, ex Bullæ privilegio potest *i* sa-
 crum audire, & divinis officiis interesse; & si sacerdos est,
 celebrare. *i* Henric. lib. 2. de excomm. c. 48. n. 7.

10. Qui pecuniâ furtivâ Bullam sumit, nihil ei pro-
 dest, sed non defuit qui processit defendant *m*. Siverò
 pecunia fuerit alio peccato mortali acquisita, nihil ob-
 est. *m* c. Non imputan- da, t. q. 1. ver. ex il- licitis.

11. Annus durationis est *n* ab una publicatione in
 aliam; quapropter si ante annum fiat alia publicatio,
 bulla præterita amisit valorem. Sunt tamen viri docti, qui
 aliter computant, à die scilicet publicationis usque ad
 integrum annum. *n* Roder. in Bul. pa- rag. 1. in ad. n. 7.

12. Qui sexto mense post publicationem Bullam sum-
 pfit, totum id amisit. Nihilominus qui in magna urbe post
 sex, vel octo dies non potuit illam sumere, potest *o* præ-
 terita uti. *o* Vide Em. Roder. ad Bull. parag. 3. n. 2.

13. Si à publicatione in publicationem plus annò
 transactum fuerit, durare adhuc post annum Bullæ valo-
 rem, sunt viri docti qui negant, alii probabiliter affir-
 mant. Et in praxi qui hanc opinionem secuti, à refer-
 unt absolvi fuerint, manent in conscientia tuti. *p* Villal. r. p. tr. 2. claus. 4. q. Comm. DD.

14. Annus incipit à publicatione non in metropoli,
 sed in quolibet loco, ubi mos est publicari. *r* Comm. DD.

15. Non obstante Bullâ, quæ in Coena Domini pu-
 blicatur, Bulla Cruciatâ servat valorem. *r* Comm. DD.

3 Villalob.
ubi sup.

1 Fr. Em.
Roder. in
addit. pa.
rag 5 n. 7.
2 Covar.
c. Alma
mater. 2.
p. para. 4.
n. 4.

3 c. Licet
de privil.
in 5 vidz
Villal. ubi
supra.

4 Henriq.
lib. 1 de
indolg. c.
3 n. 4.
2 Idem
ubi supra.
c. 20. n. 8.

5 Comm.
DD.

6 P. Acosta
2 P. de
nacho in
manduc.

7 Comm.
DD.

8 Excipiū.
tur in ip.
sa Bulla.

17. Qui antē novam publicationem incepit confessionem, nec valuit perficere, potest & post publicationem absolvi reservatis virtute Bullæ præteritæ.

18. Qui vult uti oratorio, & in eo sacrum audire tempore interdicti, obligatur ex præcepto, non tamen leinonali, Deum præcati pro Christianorum Principum concordia, & contra infideles victoria. 2

19. Pro Ecclesia intelliguntur 2 xenodochia, & alia pia loca, in quibus licet celebrare, non tamen locus specialiter interdictus.

20. Qui habet privilegium assistendi divinis officio potest & tecum fere servos, quibus solet stipatus incedere; vel loco illorum, si fraus absit, alios substituere. Non prohibetur invitare familiares, & consanguineos usque ad 4. gradum. Qui omnes, quia non impediti, diebus illius sacrum tenentur audire.

21. Sacramenta omnia in qualibet Ecclesia recipiuntur exceptâ Eucharistiâ in die Paschatis, eadem Bulla concessa.

22. Item quod qui Bullam vivus accepit, pompâ non decoratâ, id est, aliquantum minori, possit & sepeliri quod privilegium infantibus, & phræneticis conceditur.

23. Medicus spiritualis est Prælati, & quilibet Confessorius etiam extra confessionem, & habenti Bullam ipse & medicus corporalis facilius debent & concedere facultatem carnem edendi aegrotis; isque jejuniis meriti non privabitur.

24. Concedit facultatem edendi ova, & lacticiam Quadragesima in regnis Hispaniæ, non extra. In regno autem Peruviano ex veteri consuetudine, etiam sine Bulla licet & omnibus omni tempore.

25. Qui ex hoc privilegio edunt ova & lacticiam, non prohibentur & simul pisces edere.

26. Hoc tamen privilegio, etiam si Bullam receperint, non possunt & gaudere religiosi omnes, quia tamen in ea constituta consuetudine emiserint; qui vero non emiserint, ut novitum edant.

27. Ubi vero recepta est consuetudo contraria, ubi tamen

in regno Peruviano licet edunt.

28. Pauperes in inferiore Presbyteri Bullam habentia; nisi.

29. Omnes possent in Domino edere.

30. Secus non verò & lacticiam edunt.

31. Qui præcepto divinum.

les, & propter totius nem.

rum, & quod omnium.

32. Tamen Bulla con-

gestina, quinque.

ducenti.

Romæ & am on-

prælati p-

in regno Peruano, omnes religiosi, etiam sine Bulla, licite edunt ova & lacticia omni tempore

28. Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi & alii inferiores Prælati, & omnes Regulares, & Clerici, Presbyteri in diebus Quadragesimalibus, etiam si Bullam habeant, prohibentur edere ova & lacticia; nisi sit consuetudo in contrarium

29. Omnes in hac exceptione comprehensos posse in Dominicis Quadragesimæ ova, & lacticia edere probabile est; licet contrarium probabilius. 2

30. Sexagenarii, & milites ordinum militarium, non vero clerici eorundem ordinum possunt h ova & lacticia edere ex Bullæ privilegio omni tempore.

31. Qui jejunaverit aliquo die, qui non sit ex præcepto, & vocaliter oraverit implorans auxilium divinum pro consequenda victoria adversus infideles, & pro unione, & pace inter Christianos principes, toties quoties hoc fecerit, adipiscitur remissionem 15. annorum poenitentiarum ab eo debitam, quæcunque sint; & rursus fit participes omnium bonorum operum, quæ fiunt in Ecclesia Dei, quæ mira concessio est, magnique facienda.

32. Thesaurus indulgentiarum, quem nobis Bulla concedit, immensus est. In diebus Quadragesimæ, & in quibus Romæ sunt stationes, qui quinque Ecclesias, vel quinque altaria visitaverint, ducuntur omnes indulgentias, quæ his diebus Romæ conceduntur. Pro Ecclesiis intelliguntur etiam oratoria Episcopi auctoritate; vel aliter Prælati privilegium habentes, erecta, in quibus res sacra celebratur.

33. Sufficit ea invisere quavis diei, vel noctis hora, & semel introire, & sine corporali motu ex eodem loco diversis concionibus ad idem altare devotè intendere. Et si pro populi multitudine

e P. Menacho & doct. Sim. alii viii, & Episc. Vill. to. 2. q. 2. d. 2.

f Ex verbis ipsius Bullæ

g Villal. to 1. tr 27.

h Ex Bullæ verbis

i Ibidem

l V id Bullam.

m Vide Em Rod in Bul. parag. 6. n. 12.

D. Ec-

Ecclesiam ingredi quis non valeat, sufficiet foris preces fundere.

n Comm
DD.

34. Religiosi per Bullam non possunt eligere confessarium præter assignatum à suo Prælato: nisi in aliqua Religione sit contraria consuetudo, introducta ex consensu Prælatorum. Non tamen delinunt, qui contrarium doceant.

o Vide
Mach. tr.
de Bul.

35. Qui approbatus est sine restrictione ad audiendas confessiones in una Ecclesia, censetur ad alias approbatus: & qui curatum habuit, etiam si renuntiaverit p.

p Comm
DD.

q Comm
DD.

36. Virtute Bullæ potest quilibet confessarius ab ordinario approbatus absolvere ab omnibus peccatis, & censuris pœnitentem semel in vita, & semel in articulo mortis vero, vel præsumpto, & in periculo, sine onere recurrendi ad superiorem, si peccatum fuerit reservatum: quod si fuerit hæresis, absolvendus est cum onere comparendi, si convaluerit.

r Cord. l.
5. q. 28.

37. Non desunt viri docti, qui asserunt non semel tantum, sed quoties quis ad periculum mortis accesserit, posse absolvi. Securius tamen erit, quod confessor dicat, quod si infirmus convaluerit, referat indulgentiam ad verum periculum.

Villal.
tr. 27. de
bul.
t. 1. clau.
s. Idem
ubi sup.

38. Religiosos posse absolvi à reservatis per Bullam, dummodo confessarium eligant ex suo ordine alii ajunt, alii probabilius negant s. Certum autem contra voluntatem prælatorum non posse.

39. Qui irritam fecit confessionem, probabiliter est à reservatis non liberari: secus si oblitus fuerit alicujus.

n Cord
li. 5. de in
du. q. 37.
n Comm
DD.

40. An qui in spe consequendi veniam per Bullam, peccatum, quod alias non commisisset, commisit, possit ab eo absolvi, aliqui affirmant & probabilius: nisi hoc peccatum specialiter in Bulla excipiat.

41. Irregularitas non potest tolli per bullam, quia non est censura.

42. Quando nequit pars satisfacere, sufficit piagnus, vel fidejussionem dare: quod si non habeat præter juramentum.

43. A
lum val
bet se g
sed non

44. I
rest a fat
divinis

45. P
fandi:
sententi

46.
mutari
bulla.

47.
am, hæ

48.

pœnali
probab

49.
cet, nec
am, ma

50. C
mutari
red. spe

51.
non ref
to, pra
junial

DE M

4. Pa

tibus.
cto ful

43. Ab
ferè æ

43. Absolutio censurarum data per y Bullam so-
lūm valet in foro interiori, in exteriori autem de-
bet se gerere absolutus ac si esset censurā ligatus :
sed non desunt contrarium asserentes

44. Interdictum personale, tolli per bullam po-
test a satisfacta parte : locale autem, & cessatio à
divinis non possunt.

45. Per bullam non conceditur facultas dispen-
sandi : possunt tamen secundum probabiliorē
sententiam commutari juramenta.

46. Vota juramento confirmata possunt e com-
mutari ex nova Bulla anni 22. Videatur ad hoc ipsa
bulla.

47. Si Papa commutavit vota in aliam materi-
am, hæc potest a per bullam in aliam commutari.

48. Pœna, quæ incurritur per fractionem voti
pœnalis, potest e in aliam commutari secundum
probabiliorem sententiam.

49. Votum commutarum iterum adimplere li-
cet, nec ob hoc, secundum probabiliorē sententi-
am, manet de novo voto obligatus. f

50. Qui fecit votum de non petenda voti com-
mutatione, de hoc secundo voto debet prius pete-
re dispensationem.

51. An virtute bullæ nostri possint à mortalibus
non reservatis absolvi ab alio Confessore approba-
to, præter ordinarios à superiore deputatos, alii a-
junt, alii probabilius negant. g

SECTIO II.

DE MODO COMMUTANDI VOTA.

per Bullam.

1. Commutatio hæc fieri potest a per Bullam
extra confessionem, debetque fieri in sub-
sidium belli temporale

2. Pauperum vota a religiosis privilegium haben-
tibus, vel à viro docto in æquale possunt b sine di-
cto subsidio commutari.

Commutatio faciendā ē semper in æquale, vel
ferè æquale.

y Comm.
DD.

z Vide
Medin.

sum. 2.
p. c. 18:

fol. 28. &
Machad.

de pers.
conf.

a Comm.
DD.

b Sanch.
de matr.

li. 8. d. 2.
n. 18.

tom. 3.
c. Villa u.

bi sup. el.
9. para. 3.

d Sanc.
de matr.

li. 8. d. n.
20.

e Sanc. de
matr. li. 8.

d. n. n. 2.
f Idem u.

bi sup.
d.

g Sanc. de
matr. li. 8.

d. n. n. 2.
h Idem u.

bi sup. d.
pœnit.

a Henr. li.
7. d. ind.

c 3. d. 6.
b P. Azor.

t. 1. li. c.
18 q. 9.

c Idem u.
bi sup. d.

4. Vo-

4. Vota ante vel post bullam facta possunt commutari. *d*

d Idem ubi sup. 28. q. 2. e. Henr. lib. 7. de in. lu. c. 36. n. 6. f. vii. ubi sup.

5. Vota castitatis, religionis & ultramarinæ, id est Ierosolymæ, si fuerint pœnalia, vel conditionalia, vel ad tempus non absoluta, & perpetua, possunt e per bullam commutari.

6. Vota visitandi Romæ Ecclesias SS. Petri, & Pauli & S. Jacobi in Compostella, quia de his non fit expressa mentio, possunt f commutari.

7. Qui habens bullam subitò sine confessione mortuus est, si signa dedit contritionis, & tempore ab Ecclesia statuto confessus fuit, plenariam indulgentiam consequitur; nec privari debet g Ecclesiasticâ sepulturâ, etiam tempore interdicto, nisi excommunicatione ligatus obierit. In hoc enim casu non à confessario, sed à iudice declarandus est dignus sepulturâ, si obiit cum animo parendi præceptis Ecclesiæ.

8. Quoties bulla amittitur, nova potest sumi; si tamen sine fraude amittatur, non amittuntur h privilegia.

9. Qui in præsumpto mortis articulo absolutus fuit, in vero iterum potest i absolvi.

10. Clausulæ revocatoriæ in litteris Apostolicis solum revocant l privilegia contraria his, quæ in litteris continentur, non alia.

11. Privilegia realia m sunt, quæ præcipuè loco, vel communitati, non verò personæ particulari conceduntur. Personalia verò quæ particulari personæ propter ipsam.

12. Bullæ privilegia sunt personalia, religionis realia; hæc non auferuntur n per illa. Unde non tollitur privilegium dispensandi, commutandi vota, absolvendi, &c.

13. Nec suspendit privilegium, quod habent religiosi ad tollendum interdictum in aliquibus festivitibus.

14. Novitii, qui sunt in religionē cum animo perseverandi, gaudent religionis privilegiis: eis dem

dem ga
dicant
nes.

15.
comm
dines;
cris aff
fzcula

16.
annun
cantiu
tentian

17.
detque

18
non ac
cessari
leri, &

19.
absent
co fide

20.
ra pecu
ad solv
tribui

21.
ri, qua
sarius
re; po
ctari d

22.
cessit,
si loco
clenci
es la
reatio

dem gaudent moniales subjectæ religionibus mendicantibus; non verò Donati, neque Terrenes.

15. Non tollatur ꝓ per Bullam privilegia juris communis, neque legitimæ introductæ consuetudines; unde non tollit clericis primæ tonsuræ sacris assistere, nec superioribus religionis concedere secularibus literas confraternitatis.

16. Jubilæum quod Romæ lucratur à 25. in 25. annum non suspendit Bulla, nec ordinum mendicantium privilegia secundum probabiliorem sententiam.

17. Sufficit quod alius pro alio bullam recipiat. derque elemosynam.

18. Si amicus mihi remittat bullam, & illam non acceptavi, possum ꝓ donare alteri; nec est necessarium nomen inscribi. & inscriptum potest deleri, & aliud rescribi.

19. Qui expertus est singulis annis patrem suum absentem sibi bullam sumere, ꝓ vel commisit amico fideli, potest ejus frui privilegiis.

20. Non est necessarium quod detur ꝓ numerata pecunia, sufficit pignus, vel quod alius obligetur ad solvendam elemosynam, dummodo is, qui distribuit, contentus sit.

21. Religiosi debent sumere cum licentia prælati, quam si absolute negat, posset ꝓ illum Commisarius punire, & sine licentia religioso liceret sumere; potest tamen quoad usum privilegiorum coarctari prælatis.

22. Paul. 3. vivæ vocis oraculo Minoribus concessit, quod gauderent omnibus bullæ privilegiis, si loco elemosynæ sacerdotes bis sacram facerent, clenci psalmos pœnitentiales bis recitarent, & fratres laici 100. Pater noster, & Ave Maria, pro invocatione pro qua bulla conceditur.

ꝓ Barb.
In Ex
tra, ad
repr.

ꝓ Henr.
l. 3. de
poen c. 8.
num. 13.

ꝓ Suar. t.
4. d. 52. se
2. n. 5.

ꝓ Henr. l.
5. de ind.
c. 10. n. 5

ꝓ Idem
ubi sup.
ꝓ Idem
ubi sup.
l. 7. n. 8.

ꝓ Vill. ubi
sup.

S E C T I O. III.

DE FACULTATIBVS CRVCIATAE

Commissario concessis.

*a Fel. in c
nonnulli
de refer.*

Potest suspendere gratias, & privilegia audiendi Missam & divina officia tempore interdicti, indulgentias: & similia: non verò alia, quæ non sunt contraria his, quæ conceduntur in Bulla.

2. Potest compositionem facere eorum, quæ quis restituere debet fabricæ, vel pauperibus, qui non recitavit.

3. Potest dispensare in irregularitate: quæ orta est non solum ex delicto occulto, sed etiam publico.

4. In his verò quæ non procedunt ex delicto, non potest dispensare: potest autem in eâ, quæ ex mutilatione.

5. Non potest dispensare in bigamia interpretativa, quæ non nascitur ex delicto: unde non potest dispensare cum eo, qui nubit cum corrupta: potest tamen in ea, quæ nascitur ex delicto v.g. cum eo, qui cum una validè, cum alia invalidè nupsit. Potest etiam in similitudinaria, v.g. cum eo, qui iniuriatus ordine sacro, vel emissis votis verum religiosum constituentibus matrimonium contraxit.

6. Potest dispensare cum simoniacis, & hæreticis irregularibus.

7. Si excommunicatus celebravit, & ab hac irregularitate non absolutus beneficium suscepit, potest Commissarius dispensare, & revalidare, titulum eum retentione fructuum.

8. Potest dispensare cum his, qui invalidè contraxerint propter occultum impedimentum ortum ex fornicatione cum consanguinea conjugis in 1 & 2. gradu, in foro conscientie tantum: dumodo in facie Ecclesiæ contraxerint coram Parocho, & testibus, factis denuntiationibus,

9. Pub-

9. Pu
pars civi
sunt ult

10. I
menti, &
tamen in

11. Co
rantum
meatur
casu, in

coram t
12. P
quæ sup
& in in
ex cogn

13. P
diendi,
14. E

cepto c
pœnas
cepta t

DE

1. A

functi
dam p

2. C
am n
bilitat

3. Piu
4. E
enla

9. Publicum impedimentum est, quando major pars civitatis, vel viciniae, vel communivitatis, in qua sunt ultra decem personae, illud sciunt:

10. Debet alter conjux ignorans fuisse impediti, & certificari de nullitate matrimonii, tacito tamen impedimento in particulari.

11. Consecuta dispensatione in scriptis, vel verbo tantum, non est opus Parocho, nec testibus: nisi timeatur impedimentum publicandum fore: in quo casu, in secreto impetrata à Parocho facultate, fiat coram testibus.

12. Potest Commissarius dispensare in affinitate, quae supervenit matrimonio ex copula fornicaria, & in impedimento ad petendum debitum, ortum ex cognatione spirituali *b*

13. Personis nobilibus potest dare facultatem audiendi, & dicendi Missam una hora ante auroram.

14. Episcopi, & ejus officiales tenentur sub praeepto obligante ad mortale & ad restitutionem, poenas omnes pecuniarias Cruciatæ applicare, excepta tamen fiscali applicanda.

b Vid. VII.

tr. 27.

clau. 13.

& Diacon.

sum. verb.

Com. Cruci-

ciat.

SECTION. IV.

DE BULLA DEFUNCTO RVM.

1. **A**D hujus bullae consequendam indulgentiam non est necessarium, quod is qui illam sumit, sit in gratia. Tutius erit, si defunctus cum viveret, juberet in statu gratiae sumendam post mortem.

2. Quando conceditur, quod quis possit lucrari indulgentiam applicare pro defunctis, qui applicaverit, debere esse in gratia alii ajunt probabiliter, alii pie negant *b*

3. Plurimum valde est plures bul. pro una anima sumere.

4. Eleemosyna taxata pro Hispanis un peso de plata enlayada, Pro Indis, & Aethiopibus dos tomices.

b Comm.

DD.

b Saur. de

jud. disp.

3. sect. 4.

S E C T I O. V.

DE BULLA COMPOSITIONIS.

- 1.** **V**T valida sit hæc compositio, debet esse iusta causa; iustissima est, quæ movit Christi vicarium ad hanc fidelibus largiendam gratiam, ideo securi in conscientia manent *a*.
- 2.** Si post factam compositionem verus dominus rei appareat, ei restituenda *b* est ante iudicis sententiam; sed id tantum in quo quis factus est locupletior; nisi tempore legitimo præscripserit, postquam bonæ fidei possessor factus est.
- 3.** Reges & domini temporales non possunt *c* facere hanc compositionem sine Pontificia facultate, Episcopis *d* vero licet, nisi specialiter à Papa prohibitum sit.
- 4.** Si dominus rei sit absens, & in remittenda valorejus consumendus est, locum habet *e* compositio.
- 5.** Quando aliquis certò scit, unum è duobus reidominum esse, non potest fieri compositio.
- 6.** Ante compositionem debet fieri pro inquirendo domino ea diligentia, quam viri timorati soleant in similibus apponere, *g*.
- 7.** Qui malè acquirit in spe hujus bullæ, non potest *h* uti compositione.
- 8.** Qui veniunt à regnis extraneis ad regna, quibus concessa est hæc bulla, possunt *i* dicta compositione gaudere.

S E C T I O. VI.

CASVS SINGVLARES, IN QVIBVS
habet locum hæc compositio.

- 1.** **Q**uimalè recipit fructus ex beneficio, cum non rec taverit horas, potest *a* uti compositione. Idem dicendum de aliis Ecclesiasticis stipendiis malè acceptis.

2. Idem

2. Idem si quis legata pauperibus reliquit pro satisfactiōe debiti incerti, & pauperes ex negligentia legata non petierint intra annum, potest b̄ h̄eres facere compositionem, & solvere legataris dimidium tantum legatorum c̄ dummodo legata non excedant centum millia maravedis id est 367 p. 7 real. y. 6 maravedis: tunc enim accurrendum est ad Commissarium.

3. Item in omnibus legatis, quando non possunt facta debita diligentia legatarum inveniri: idem dicendum d̄ de fideicommissis.

4. Item iudices, equi ob dandam sententiam injustam pecuniam receperunt, & defacto dedecurrunt.

5. Item advocatus, f̄ qui ob tuendam causam injustam pecuniam recipit à parte sciente injustitiam.

6. In Pervano regno & in his Indiis occidentibus el qui diere doce reales de plata Castellanos se compone g per 30. die cados Castellanos de a once reales cada unos y pvide componerle hasta noverientos ducados, peto si fuere mayor la cantidas de el se hade componer ha de recurrir al Commissario subdelegado general de las dichas provincias, para que el haga la composicion segun la instruction que el ene del delegado de su santidad.

7. Qui hanc compositionem fecerit, debet hanc Bullam recipere typis mandatam nomine Commissarii subscriptam, & illius sigillo obsignatam; secus enim facta compositione non fruetur b̄.

8. Item: possunt componi testes, vel accusator, in ob falso testificandum, vel accusandum pecuniam receperunt.

9. Item Tabelliones, notarii, & alii officiales, qui ob faciendum aliquid contra justitiam in suo officio pecuniam receperunt. Idem dic de illis, qui ultra taxatum stipendium ab ordinationibus vulgaribus alicuius aliquid receperunt.

10. Expugnatores id est Conquistadores & Com-

b̄ Vil. 10.

l. tr. 29.

c̄ Idem ubi sup.

dL. Titio

paragr.

de verb.

obli 4.

Illud ff.

ad A-

quil

c̄ Henr. l.

7. de ind.

c. 35. n. 4.

f̄ Vil. tr.

19. de

bull.

comp.

g Vide in

stru.

Comm.

Cruc.

b̄ Ibidem

c̄ Vill. ubi

sup.

Idem.

ubi sup.

m P. Los

de Acost.

in man.

¶ P. Lot.
de Acost.
in man.

Commendatarii, & Prætores Indorum de injustis ablatis ab Indis sive infidelibus, sive fidelibus hujus regni Peruani, hæc possunt *m* uti compositione dummodo læsæ personæ, vel eorum hæredes, vel communitas aliqua, ad quam bona pertineant, non maneat.

¶ Except.
Bull.

11. Ultimò quæcunque sint, debita, quæ, quæ verus dominus non apparet, restituenda sunt pauperibus, virtute hujus Bullæ componenda sunt vel ludo, sive furto, sive fraude, sive damno illato contracta sint.

¶ Vasq.
ap. Dian.
3. p. resol.
46 & 113

12. Tabernarius, qui à pluribus multa minime defraudavit, an uti posset compositione: alii negant, alii ajunt o probabiliter.

SECTIO. VII.

Varia de Bulla cruciata Resolutiones.

1. **G**ranorum indulgentias non esse suspensas per bullam, probabile est.

¶ Ex con.
Lim &
ex con.
cess. Pau.
li III.

2. Indi nisi sint capaces, & bene instructi, ita ut calleant quid sit excommunicatio, & sentiant Indos etiam ligari his, quæ juris communis sunt, non incurrunt in excommunicationem propter invincibilem ignorantiam, quam ferè omnes habent; quapropter etiam sine Bulla possunt a quolibet omnibus censuris, & peccatis reservatis per quemlibet approbatum confessarium absolvi. Si autem aliquis, quod raro continget, ita capax esset, ut judicaretur incidisse in censuram, sumat Bullam, vel religioso privilegiū habente sine illa poterit absolvi.

3. Eleemosyna danda à pauperibus pro Bulla Cruciatæ sunt duo tomini, id est 3. Imper & med in hoc Peruano regno.

¶ Vide
Comm.
p. 176.

4. Qui ostiatim non mendicat, ita tamen pauper est, ut magnam rerum necessarium penuriam patiatur, dare potest pro Bulla eleemosynam, quæ pro pauperibus mendicantibus taxata est: quæ sententia pia, & probabilis est, & cum bullæ verbis, tum ipsius Commissarii generalis valde conformis.

5. Divi
dies mil pe
mosyna d
que ienna

6. Q
elemosyn
poterit d.

7. Ad
necessari

Cruciatæ
s Urban

sis, si con
ciatæ elig

um cont
re, ubi no

asserunt a

9. Reli
facultate

dinum re
tum ab o

probabil
10. No

sunt b eli
tum; se

expulsi
11. Sin

omnes u
privileg
nes illi s

cessione
12. O

Ecclesi
concessi

his, lo

confess
habente

testione
gant m

5. DI.

5. Divites habentes decem millia aureorum id est dies mil pesos corrientes vel ultra, dabunt *c* pro elemosyna dos pesos de platta ensayada y nomas aunque fennare mucho mas

6. Qui non mendicat ostiatim : secretò tamen elemosynam accipit , bullam pauperum accipere poterit *d*.

7. Ad Jubilæum universale lucrandum, non est necessaria bulla, si observatur ab ipso tribunali Cruciatæ.

8 Urbanus VIII motu proprio prohibet *f* religiosis, si contra prælatorum voluntatem virtute Cruciatæ elegant confessarium Quem motum proprium contrariæ opinionis probabilitatem non tollere, ubi notificatus & receptus à religiosis non fuerit, asserunt aliqui Doctores.

9. Religiosi iter agentes, qui habent à prælato suo facultatem confitendi cum clericis, vel aliorum ordinum religiosis, an possint eligere non approbatum ab ordinario, dummodo elegant idoneum, alii probabilius *g* affirmant.

10 Novitii etiam Societatis virtute bullæ possunt *h* eligere quemcunque ab ordinario approbatum; sed si extra ordinem elegant, Diana iudicat expulsiōe esse dignos.

11. Sine bulla Cruciatæ possunt *i* regulares lucrari omnes indulgentias suis ordinibus, vel aliis, quorum privilegia communicant, concessas. Nec non omnes illas indulgentias & Jubilæa, qua generali concessione omnibus Christi fideiibus concessa sunt

12. Omnes utriusq; sexus regulares possunt in suis Ecclesiis lucrari omnia Jubilæa, & indulgentias concessas pro omnibus totius Christiani orbis Ecclesiis, locis, ac stationibus.

13. An virtute Cruciatæ *l* possit mulier eligere confessarium approbatum ab ordinario; sed non habentem legitimam ætatem ad audiendas confessiones mulierum, alii ajunt, alii probabilius negant *m*.

14. Com

c Ex ipsa Bulla.

d Comm. DD.

e P. Men. in man. *f* Dat. Romæ 19.

g Jun. an. sui Pont.

h 7. & 16. à Diana 3. p. in add. ref. 9. Vide Tru. para.

i 7. c. 1. d. 9. n. 19. &

l Ind à Cr. in exp. bul.

m Bon de fac. disp.

n 5. q. 7.

o Vide Mach. li. 1. p. 2. tr. 6. doc. 2.

p Pius V. an 1571.

q licc cong & Leo XI.

r Ex Greg XIII. in Bull. que inoip.

s Cum sic accipi-

t mus.

u Vide doct E-

v pis. Vil. q. 1 q. 6. art.

w 12.

Idem
ubi sup.
n. 44.

In Decr
Alexand
VII anno
1666. 18.
Mart.

14. Consuetudo legitimè introducta in Peruano uva, lacticiuia, & butyrum edenda bulla in Quadragesima, potens n̄ est abrogare, clesiasticam legem prohibentem.

15. Qui ova & lacticiuia in aliis diebus Quadragesimæ edant, nec venialiter peccant, si bullam non habeant. est autem evidens: quia consuetudo non comedendi ova, & lacticiuia quadragesima obliget p.

BULLA COENAE.

Sententia afferens, Bullam coenae solum prohibere absolutionem haereticis, & aliorum criminum quando publica sunt; & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo: anno 1629. 18. Julij in consistorio S. Congregationis Emin. Cardinalium, visa, & tolerata est: sed dampnata ab Alexan. VII. Anno. 1624. sept.

DISPVT. I. SECTIO. I.

RESOLUTIONES IV.

C.

CALIX.

p. Suar.
t. 5. dist. 1.
lec. 7.

Calix tornatilis non amittit consecrationem, si cyathus separetur à pedice, nec si per usum deauratio excidat: verò de novo deauratur, solet consecrari. a

& Vide
comp.
Ind verb
Benedict.

2. Calicis consecratio fit crismate, & ab Episcopo. Ex privilegio autem concessio Societati Jesu à Paulo III. possunt in India Patres Provinciales.

reliqui sup
les, pallas, c
piscopus
medicere, &
cedenda sun
si instante
agni mom
3. Quia
dos aurea

de vasa de
neis calici
is utuntur
4. Calic
aro vel arg
anno: ex

Non est
nem grav
largere m
etendend
t paratus
lice, &
ere n.

DISP
RE

Secun

in re
dendi
ogare
ous pu
tant, et
ens : q
ficini
reliqui superiores de ejus licentia vestes sacerdo-
les, pallas, corporalia, calices, altaria, & cæmeteria,
Episcopus, qui ea faciat, catholicus ibi non adfit,
medicere, & consecrare. Si tamen ea, quæ bene-
cenda sunt, sint externorum, non benedicantur,
si instante aliqua gravi necessitate, aut aliâ causâ
agni momenti.

3. Quia tamen de calice agimus, consideret c fa-
rdos aurea verba S. Bonifacij Episcop. & Mar.
c vasa de cons dist. 1. Quondam sacerdotes aurei
neis calicibus utebantur, nunc lignei sacerdotes au-
ri utuntur calicibus

4. Calicis, & patenarum materia debet deesse ex
uro vel argento : vel si magna paupertas sit, ex
anno : ex nulla alia materia fiat.

c. c. Vas.
de con.
dist. 1.

de Vt Ca-
lix de
consecr.
dist. 1.

CALVMNIATOR.

Non est licitum religioso vel clerico calumnia-
rem gravia crimina de se, vel de tua religione
arguere minantem, occidere, quando alius modus
defendendi, non suppetit. ut si v. g. calumniator
t paratus vel ipsi religioso, vel ejus religioni pu-
lice, & coram gravissimis viris prædicta impin-
ere a.

4 In Decr
Alexand
VII anno
1665. 24.
Sept.

DISPUT. II. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES. VARIÆ.

CAMBIVM.

Confect
ur à pec
cidat :
4 nov
Episc
tati Jo
vincia
Ambium est permutatio negotiatoria nu-
mismatis pro numismate. Cambiorum
species sunt a variæ. Primò dicitur cam-
bium perminutum, cum permutatur numisma ma-
ius cum minori, vel minus cum majori cum aliquo
acro.

4 Vid.
Toll. 5.
c. 52.

Secundò dicitur cambium siccum, quando quis
Romæ

Roma dat pecuniam reddendam sibi Mediolani nundinis cum lucro. Si campfor certus sit pretium pecuniæ augendum fore ultra justum lucrum, paciscatur de reddenda sibi pecunia secundum ordinem jam alore, qui habitus est in dictis nundinis, cambium est illi.

Tertio Cambium per litteras, quando quis campfori dat pecunias Limæ, ut campforis servus in imperiali villa sibi reddat, acceptis litteris, prout statutum tempore valuerit.

Quarto dicitur reale, quando ipse campfor accipit pecuniam ab alio, socio suo alibi cum lucro constituendam.

- & Comm.
DD.

2. Ex sola permutatione pecuniæ pro pecunia, si alia sit justa causa, vel lucri cessantis, vel damni emergentis, non potest aliquid ultra sortem accipi. Si verò valor rei vel quia præsens est, vel quia rara, vel quia multi sunt emptores, vel propter metum, pondus, vel figuram augeatur, potest cambiari prædictis modis cum lucro.

e Avila
in sum
verb.
d Camb.
d Nava.
in sum c.
17. n. 2. q.
3.

3. Si campfor det Mediolani pecuniam reddendam Romæ cum pacto, quod si intra duos menses non reddatur Romæ, reddatur ei Mediolani, vel alibi cum lucro cambi & recambii, committit usuram, & tenetur ad restitutionem.

4. Qui deponit pecuniam apud Bancharium, non potest aliquid ultra sortem accipere ex eo, quod Bancharius cum illa negotietur; quia hoc ei conceditur propter custodiam & obligationem reddendam pecuniam quam primum petatur.

5. Qui habet pecuniam, quam nec exponit, nec vult exponere negotiationi, dat tamen Limæ, ut in civitate Caiquensi sibi cum lucro reddatur, usufructum cambio palliatam committit.

e Idem c.
17. n. 183.
f Comm.
DD.
N au, u.
s up.

6. Pro dilatione temporis non potest ultra sortem accipi; nisi lucrum cesset.

Non omnia cambia sicca damnantur, a Pio nisi ficta, & simulata, quando pretextu Cambii palliatur usura.

8. Qui r
dam, licet
portandam
erum taxa
vine jam a
peie, qui ca

9. Frauc

et i, etiam

10. Camb

facienda

ri. Non

tem exige

usque ad c

DISP

RE

CAN

CA

ta

m

coram Ep

facient fru

2. Nen

et initiati

nit, ve

uari.

Can

bu

Tr

An

faciet

ant. d

endari f

har distr

um, qu

Contrari

hubenda

necessaria

retinet, et

8. Q

8. Qui rogatur pecuniam accipere alibi reddenda, l. citè recipit *b* aliquod lucrum; quia quasi a-
 precius portandam accipit ad dantis utilitatem. Hoc lu-
 dum, scilicet taxandum est ex loci distantia, & à consuetu-
 dine jam à bonis recepta. Quod etiam potest reci-
 pere, qui camporis non habet officium

9. Fraude cessante in eodem regno cambiare li-
 tis camet *i*, etiam si aliquà lege prohibeatur.

10. Cambia dubia si jam facta non condemnanda;
 prout *f* faciendâ non approbanda.

11. Non est licitum mutuanti aliquid ultra sor-
 tem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem
 lucrosusque ad certum tempus *l*.

b Comm.
DD.

In Decr.
Alexand.
VII anno
1666. 1.
mart.

DISPUT. III SECT. VNICA.

RESOLUTIONES. VARIÆ.

CANONICI, ET PRAEBENDATI.

Canonicus, & omnes Ecclesiasticam digni-
 tatem obtinentes, teneantur *a* infra duos
 menses fidei catholicae professionem facere
 coram Episcopo, & coram Capitulo, alioquin non
 facient fructus suos.

a Nau. ca.
25. n. 136.

2. Nemo potest *b* Canoniarum recipere, quin
 initiatus eo ordine sacro, quem Canoniaratus re-
 quirit, vel in ea sit ætate, ut tempore statuto valeat
 initiari.

b Idem *b*

3. Canonicus absens sine causa tenetur restituere
 distributiones, nec alii possunt remittere ut colligitur
 ex Tridentino *c*.

c Trid. ses.
24. c. 12.
de ref.

4. An de quotidianis distributionibus elemosy-
 nae licet teneantur, alii negant, alii probabiliter as-
 sentunt. *d* Quod verius est, cum omnes redditus Prae-
 bendati sunt distributiones, quasi quotidiani laboris stipen-
 dium, quæ illis ex congrua sustentatione suoerant.
 Contrarium tenent viri docti; sed major fides ad-
 hibenda *e* est Bernardo dicenti: *Quidquid præter*
necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario
retinetur, non est, rapina est, sed vilegium est

d Vid.
Mol. tr. 2.
de sacer.
par. 4. f.
90.
e D. Ber.
in ep. ad
Ful.

fEx c. un
de chor.
non re
fid. in. 6.
gex Trid.
l. 24. c. 11
de ref.
hGarcias
n. 153.
i Sylvest.
verb.
Hora
q. 10.
lSanct.
c. 1. conf.
l. 2. c. 2. d.
118.
mNav. in
c. quando
c. 10. n.
29. & alii
multi.
nTrid. fef
24. c. 12.
de ref.

o Bona.
de horis
can. disp.
2. q. 5. p. 4
pTrid. fef
24. c. 12.
de ref.

5. Qui unâ, vel alterâ die in choro assistit, solum an. itrit f quotidianam distributionem: non vero annum redditum principale suæ præbendæ.

6. Per tres menses à choro possunt g abesse facultate concessa à concilio, ut a labore requiescant

7. Pœnam debitam propter absentiam non tenentur h solvere, nisi post iudicis sententiam.

8. An qui abest à choro mortaliter peccet, alii asserunt, & alii probabilius negant. l.

9. Qui choro assistunt, & non cantant, nec attendunt, vel dormitantes, vel colloquentes quotidianas distributiones non lucrant: tenet m Navarrus quia hæc illis dantur, ut publicè orent, & magis digni sunt pœnâ, quàm præmio. Alii defendunt contrarium, sed minus probabiliter.

10. Per consuetudinem introduci non potest quodd absentes distributiones quotidianas lucentur n ex Trid. sess 24. c. 22. de refor. ibi. Non lucentur distributio nes non obstante quâvis consuetudine. Si verò iusta aliqua causa introducitur à Capitulo, ut absens, qui Hispaniam petit, & præbendæ renunciât, sex mensium distributiones lucentur pro viatico, & mortuus ut suffragiis juvetur, sicut in Cuschenf Ecclesia observatur, non esse contra decretum Concilii, vini docti defendunt.

11. Pœna pecuniaria imposita pro Præbendati delicto, non debet o applicari aliis Præbendatis, sed Ecclesiæ, vel pro operti ad iudicis arbitrium,

12. Pœnæ impositæ propter absentiam a choro non possunt, p ut diximus supra, muti à Præbendatis remitti. An verò postquam Præbendatus eam acquisivit, possit intuitu amicitiae illam condonare, alii affirmant, alii negant probabilius! quoniam ipsius Concilii verbis constat, quâmcunque remissionem, & quocumque modo fit, prohib tam esse, & quia decreti frustraretur finis. An verò hæc condonatio sit nulla, & Præbendatus eam restitueretur, dubium est inter DD: probabilius autem

autem fuit
divini cul
rorum co
pactis.

13. No
ponere fr
nentur, c
dentino n
noti credi
vinis offi
14. Ab
ctuam an
tatem / co
sine gravi
norum.

15. Inj
nes, & fru
perant, &
natur.

16. Qu
ligenda su
interdicto
secreta, n

17. In ce
ni dedit
Præbend
tidianas
in damnu

18. Si
quotidi
tur assiste
Præbend
tunt, dub

19. D
tionibus
est senten
in 6. I
non ha
ten

autem fuisse nullam : quia hæc pœna in publicum divini cultus introducta est in favorem , & privatorum consensu tolli non potest, *ex l. ius public. ff. de pactis.*

13. Non possunt q per Bullam Cruciatam componere fructus, & distributiones, quas restituere tenentur, cò quòd choro non astiterunt; quia ex Tridentino non acquirunt eorum dominium, & sunt noti creditores præbendati, qui præsentis fuere divinis officiis.

q Trid. ses
21. g. 1. d. 3
ref.

14. Abselle possunt sine distributionum, & fructuum amissione propter infirmitatem, vel necessitatem / corporalem, si quando assistere non possunt sine gravi damno vitæ, honoris & temporalium bonorum.

c. Vni.
de cler.
non re-
sid in 6.
In. d. c.

15. Injustè excommunicati faciunt distributiones, & fructus suos; secùs si justè, nisi absolutionem petant, & per eos non stet, quòd absolutio differtur.

2 Palao t.
2. tit. 7. d.
3.

16. Quæ dicta sunt de excommunicatione, intelligenda sunt proportionaliter de suspensione, & interdicto : sed de sola suspensione notoria, non de secreta, *n* & tolerata.

* Vide
eund. Palao. ubi
sup.

17. In cessatione à divinis, si is qui causam cessationi dedit, non habeat unde distributiones solvat Præbendatis, debet x Episcopus applicare eis quotidianas distributiones; quia quòd culpa caret, in damnum vocari non debet, ut *in cap. de constit.*

* Sanc. t.
1. cons.
lib 2. c. 2.
d. 14.

18. Si irregularitatem incurrunt, non privantur quotidianis distributionibus : quia non privantur assistentiâ in divinis officiis. Si verò, antequam Præbendam consequantur, irregularitatem incurrunt, dubium est inter DD. affirmativa sententia est

y Hug. de
cens. du.
2. c. 12. n.
1.

19. Degradatum actualiter, & realiter distributionibus & fructibus privatum esse communis est sententia DD. & constat *ex c. degradatio. de pœnis* in 6. Degradatus verò verbaliter, id est depositus, non habeat unde alii possit, debet Episcopus ei

2c. Degr.
de pœnis
in 6.

subvenire de redditibus Ecclesiasticis; si autem debet, nihil ei debetur

Comm.
DD.

Vil tr. I
q. 7. art. 9
n. 12.

Barb. ap.
eund. to.
l. q. 3. art
21.

20 Qui litteris dant operam, vel docendo, addiscendo, vel Episcopis ministrant, vel in Ecclesia utilitatem occupantur, distributiones non mittunt.

21 Canonici, & Præbendati debent Episcopum associare ex decreto Cardinal.

22 Si in cantando & respondendo in choro non notabiliter negligentes, peccant mortaliter,

C A P E L L A N U S.

a. c. Ex
inf. de jur
pat. c. de
cor num.
16. q. 7.

1. Si Capellania fuerint juris patronatus, non potest Episcopus spontanea presentatione alium Capellanum providere præter eum, quem fundator nominavit, etiam si patronus negligens fuerit præsentando intra terminum à jure præfixum,

Comm.
DD.

2 Si patronus intra sex menses Capellanum non præsentaverit, & à fundatore non fuerit alius nominatus, jure devoluto potest Episcopus alteri Capellaniam conferre. Vide verb. Beneficium.

Decreta
Alex.
VII. an.
1665. 24.
Sept.

3. Habens Capellaniam collativam, aut quovis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio literarum vacet, non satisfacit suæ obligationi, si beneficium per alium recitet.

DISPUT IV. SECT. VNICA RESOLUTIONES VARIAE.

C A P I T V L U M.

Capitulum sede vacante succedit Episcopo jurisdictione ordinaria; & ideo potest absolvere, dispensare, statuere, inquirere, visitare, dare indulgentias, ut Episcopus. Non potest tamen

men con
vatum.
latio con
pertineb
deatur,
2 Vo
subdiacon
3 Cu
sentia, p
4 Qu
unanimu
debitum
5 Ca
damnum
illegitim
ficium.
tum ex
tur. L
6 Ca
ei specia
te conu

DI

R

Q

2 C
ditori
set, ut
de nov
3 I

me

men conferre beneficium; id enim Papæ est reservatum. Navarrus vero ait, *a.* quod si illius collatio communiter ad Episcopum, & Capitulum pertinebat, potest in sede vacante. Sed in hoc videatur, quid usu receptum sit.

*a. Navar.
l. i. concl
20. de
Præb.*

2 Vocem in Capitulo non habet, *b* qui non est subdiaconus.

*b. Trid.
sess. 22.*

3 Cum requiritur Capituli consensus, vel præsentia, potest *c* ad id alios deputare. *c*

*c. 4.
c. Sa verb
Capit,
d Idē ubi
sup.*

4 Quod fit à maiori parte Capituli, dicitur fieri unanimi consensu. Debitum Capituli, non est debitum singulorum. *d*

*e Trid.
sess. 7. c.
10.*

5 Capitulum non dat dimissiones, nisi post damnum à morte Episcopi; dispensat tamen cum illegitimo ad ordines minores, & ad simplex beneficium. Cogit testamentorum executores ad illorum executionem, & his negligentibus exequitur. Dat facultatem assistendi matrimonio.

6 Capitulum non succedit Episcopo in iis, quæ ei specialiter commissa sunt, nisi committantur à iure communi.

DISP. V. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES III.

C A R C E R.

1 Qui injustè conjicit aliquem in carcerem, vel est causa ut conjiciatur, peccat *a* mortaliter, & tenetur ad damni restitutionem.

*a Nav. c.
15. n. 134*

2 Qui eripit à carcere debitorem, tenetur *b* creditori debitum solvere; nisi debitor ita pauper esset, ut nullo modo haberet, nec speraret habere unde solveret.

*b Idem
ubi sup.*

3 Incarceratus ob delictum dignum morte, vel

E 2. ubi

*a*Comm.
DD.

abscissione membri; licetè potest e compedes lin-
re & januas frangere, ut fugiat; dummodo custo-
vim non inferat.

C A R D I N A L I S.

*a*P. Sanch.
de marr.
l 8. d. 2.
nu. 10.

Decreta Congregationis Cardinalium, ni-
interpositâ auctoritate S. Pontificis, ius
tantum a doctrinâ probabilis.

DISP. VI. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES. V.

CASVS FORTVITVS.

*a*Nava. c.
27. n. 179.
*b*Comm.
DD.

I. Nemo tenetur *a* de casu fortuito regulari tollitur
ter loquendo, nisi interveniat culpa, me po refer
ra, vel pactum.

2. Qui mutuo acceptum amisit casu fortuito non videtur
tenetur, *b* quia verum rei dominium accipit.

a Sa. hoc
verb.

3. Mandans tenetur de damno casu fortuito, si
probabile erat eventurum, & mandatarius gratiam au-
serviebat: secus si ob stipendium, vel debitum confes-
sionem, aut ejus culpâ damnum accidit *c*

d Sylvest.
verb. Cas.
fortuit.

4. Inito pacto genericè, quod quis maneat in
omni casu obligatus, casus fortuitus nisi expresse
exprimatur, manet *d* exceptus.

*a*Comm.
DD.

5. Culpa præcedens casum fortuitum, nisi in
fluat in illum, non facit *e* quod imputetur ad hoc
ut quis teneatur de casu fortuito.

DISP. VII. SECTIO. I.
RESOLUTIONES VARIAE.

CASVS RESERVATIVS.

De Casuum reservatione in communi.

CA. **C**asus reservatus *a* est, cujus absolutio adi- *a* Navar.
mitur inferiori Sacerdoti. *c. 27. nu.*
299.

2. Nullus casus est reservatus in articulo mortis; si tamen habeat annexam excommunicationem, debet *b* absolutus, si convaleat, recurrere ad superiorem, cui fuerit reservata.

b Comf.
DD.

3. Sublatâ Papali censura annexa casui reservato, regular tollitur *c* ejus reservatio, etiam si aliunde sit Episcopopa, *m* po reservatus.

c Nava. *c.*
27. n. 254.

4. Episcopus concedendo casus sibi reservados, fortuito non videtur *d* concedere censuras illis annexas, & *d* Idem ib
n. 261.
sibi reservatas.

5. Quando Episcopus concedit alicui omnem us gratiam suam auctoritatem, & potestatem ad audiendas confessiones, non *e* videtur concedere casus reservados, nisi specialiter dicat: concedo tibi omnes casus; vel aliunde ejus intentio appareat

d Idem ib

6. Nullus casus in dubio est reservatus: & si quis confessus, cum habente facultatem absolvendi, nisi in *f* reservatis, alicujus oblitus fuit, de illo à quolibet *f* Suar. *dis*
31 de
pan. f. 14
ad hoc confessorio approbato potest *f* absolvi. Idem dicendum quando informem fecit confessionem.

g Comf.
DD.

7. Reservatio non obligat *g* novitios, nisi sint ex Societate Jesu, propter specialem ordinationem nostri Generalis.

b Vide
Trid. *f.*

8. Casus non reservat *h* nisi Papa, vel Episcopus, vel Prælati habens auctoritatem quasi Episcopalem.

24. c. 7.
de ref.

Casus reservatus.

70

Comm.
DD.
l. Trid.
fess. 24.
c. 7.
mComm
DD.
n. c. Vlt.
de temp.
ord.

o Sanct. t
3. de mat
l. 2. d. 32
n. 18.
p. Comm
DD.

g. Clem.
VIII. in
const. edi
an 1594.
+ Suar. t.
4 d. 29.
sec. 3
* In dec.
Alexand
VII. an.
1665. 24.
Sept.
f. Comm
DD.

t. Trid.
fess.
14 c. 6 de
refor.

* Congr
Card. ex
Marfilla.
lib. 3. t. 9

y Suar to
q. disp.

9 Mortuo Episcopo tollitur i casuum reservatio non quæ est à jure, sed quam ipse posuit.

10 Deside, est iurisdictionem esse in Ecclesia reservandi peccata.

11. Omnis superior, qui potest delegare iurisdictionem, potest m reservare.

12 Irregularitas non n facit reservatum peccatū est, anno propter quod imponitur; & potest absolvi peccatum absque irregularitatis dispensatione.

13. Qui scit aliquid esse grave peccatum, ignorat tamen invincibiliter esse reservatum, reservatio ne non tenetur.

14 Superior, qui sine causa reservat, imprudenter facit; tenet p tamen reservatio.

15 Prælati religionum non possunt servare omnes casus, nisi tantum assignatos à Clemente VIII in quadam q constitutione; neque in ea assignati, nisi specialiter reserventur, manent reservati.

16. Possunt tamen prædicti Prælati reservare censuras, & per accidens peccata, quibus sunt annexæ, erunt reservata. Non autem possunt in foro conscientia absolvere quoscūq; sæculares ab hæresi occulta, & excommunicatione propter eā incursum.

17 Peregrini, & iter agentes, si peccata commiserint reservata in suo Episcopatu, non vero in eo, in quo sunt, possunt absolvi ab eis ac si reservata non essent.

18 Licet Episcopis, &c. & in quibuscunque casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis delinquentes quoscūq; sibi subditos in diocesi sua per seipsos, aut per Vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientia gratis absolvere impositā salutarī pœnitentiā. Idem & in hæcæis crimine in eodem foro conscientia iis tantum non eorum vicariis permissum.

19 Episcopus, si quod Deus averrat, in aliquot ex his casib9 incidit, potest à suo cōfessario absolvi.

20. Facultatem Episcopis concessam à Tridentino absolvendi ab hæresi occulta, revocaram fuisse per Bullam Cœnæ alii aiunt, alii negant y pro-

habile ut
facultatem
nata est au
gio: sent
hibere ab
quando p
Tridentin
21 Prob
vendum à
revocari p
22 Re
absolver
bus casib9
Episcopo
23. Re
te, ut abs
alterius re
facultatem
reservatu
ba quolib
24. S
per breve
nit ab affi
cum que
gii, si diu
nore illius
25. N
cultatem
ex conce
convenie
lava cum
nisi viro
26. Pe
risdictio
vata, id
libet Sac
27.

habile utrumque; rarius tamen est confessario, facultatem impetrare à D. Inquisitoribus, Dam-
nata est autem ab Alexand. VII. sequens proposi-
tio: sententia afferens, bullam cœnæ solum pro-
hibere absolutionem hæresis, & aliorum criminū,
juris quando publica sunt, & id non derogare facultati
Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo
peccatū est, anno 1629. 18. Julii in consistorio S. Con-
gregationis Emin. Cardinaliū, visa & tolerata est.*
21 Probabile est privilegia concessa ad absol-
vendum à calibus contentis in Bulla Cœnæ, non
vocari per ipsā, & contrarium est etiam probabile.
22 Religiosi mendicantes ex privilegio possūt
absolvere quoscumque Christi fideles ab omni-
bus calibus Episcopo reservatis: sed obtinēt ad id
Episcoporum facultate.*
23. Religiosus, qui habet facultatem à superio-
re, ut absolvatur à Sacerdote seculari, vel regulari
alterius religionis, & ex alio capite, habet etiam
facultatem, ut absolvatur à reservatis, si incidat in
reservatum, nec sit confessor suæ religionis potest
in foro ba quolibet alio absolvi.
24. Societatis religiosus iter agens, si ut hospes
per breve tempus sit in Collegio Societatis, pote-
rit ab assignato Confessario illius collegii absolvi.
cum onere comparendi coram superiore sui colle-
gii, si diu autē ut hospes sit in illo collegio, à Supe-
iore illius, vel ab alio de ei9 licētia poterit absolvi
25. Non tenetur d. Prælat9 concedere semper fa-
cultatem petenti ut à reservatis absolvatur. Si tamē
ex concessione talis facultatis nullum sequatur in-
conveniētiens, tenetur sub mortali. Potest autem il-
la cum aliquo honore concedere, & non debet
nisi viro docto, & spiritali committi.
26. Peccata reservata, quæ semel confessa sunt ju-
risdictionem habenti, non manent amplius refer-
vata, ideoq; ut materia non necessaria possunt cui-
libet Sacerdoti confiteri.
27. Si patefacta semel sunt jurisdictio-
nem habenti in confessione etiam invalida &

*In decr.
an. 1665.
24 Sep.
2 Sanch.
in summa
12 c. 11.
26.
Paul. III
ubi supra
*Decret.
Alexand.
VII an.
1665 22
Sept
Vide Vil
lal. I. p.
tr. 9 dist.
65.

e. Ex V.
Congr
n 6
d D Tho.
in 4 dist.
17. q 3
art. 5.
Ex decr
Clement
VIII.

f Suar t.
4 d 32.
c. 4.

informi, tollitur reservatio. Idem contingit si alicujus peccati reservati fuerit oblitus in prædicta confessione. Idem dicendum de censuris reservatis & de illis annexis peccatis.

gIdem to
s.d. 7. se. 5
num. 35

28. Qui bona fide absolutus fuit virtute Jubilæi postea verò illud ob defectum alicujus circumstantiæ non lucratus est : nihilominus manet g sublata peccatorum reservatio. Idem dicendum de oblitis.

hP. Quin.
in singul.
to. 2.

29. Qui ignorat, etiam vincibiliter, an casus reservatus sit, sive juris, sive facti ignorantia sit, potest absolvi.

iSaur. t. 4
de pœnit
sec. 2. n.
10.
Idem
ubi sup.
n. 6. & 7.

30. Quando bonâ fide, & sine culpa pœnitentis ipse absolvitur, à culpa non præmissâ absolutio, ne à censura non reservata Papæ, absolutio Sacramentalis valida est : secus verò si censura sit reservata Papæ.

31. Papa cæteris omnibus potest limitare facultatem absolvendi : & tenebit reservatio, etsi sine causa imponatur.

32. Episcopus practicè, & moraliter loquendo limitare potest facultatem absolvendi, quâ Parochi funguntur : licet speculativè non satis probetur, cum non ab Episcopo, sed à Summo Pontifice facultatem acceperint.

33. Non potest superior absolvere à reservato tantum, non auditis aliis : licet aliqui docti viri ex antiquis contrarium senserint ; qui verum asserunt, si de absolutione loquantur non sacramentali.

34. Qui voluntariè in libidinosis delectatus, involuntariam & non procuratam pollutionem patitur, non incidit in reservatum, etiam ubi reservata est voluntaria pollutio.

1. Perju
vele
2. Fun
tum pau
eatum m
3. Can
contra vo
prodeat.
4. In
le parere
5. Sed
grave no
6. De
liorum, &
7. Im
nuisse in
esse, uno
sit.
8. Ac
tia expre
neat ratio
9. Tra
fessi com
10. C
in nostri
annexa
cum ma
orem pr
collegii,
absolvit

SECTIO. II.

DE RESERVATIS IN NOSTRA

Societate, eorumque absolutione.

1. **P**erjurium vel falsum testimonium in judicio
velextra.
2. Furtum, & usurpatio alicujus rei contra vo-
tum paupertatis in ea quantitate, quæ efficiat pec-
catum mortale.
3. Carnis lapsus voluntarius; & quidquid esset
contra votum castitatis, quod in actum externum
prodeat.
4. Inobedientia expressa, quâ quis asserit se nol-
le parere.
5. Seditio in superiorem, & divisio à capite in
grave nocumentum Societatis.
6. Detractio famæ, bonæque existimationis a-
liorum, & discordiarum seminatio inter fratres.
7. Impedimentum excludens à Societate reti-
nuisse in examine, vel in eo aliquid mentitum
esse, unde grave aliquod incommodum oriri pos-
sit.
8. Acceptio, seu missio literarum absque licen-
tia expressa, quæ scilicet acceptio, seu missio conti-
neat rationem peccati mortalis.
9. Transgressio votorum simplicium, quæ pro-
fessi committunt post professionem.
10. Censuræ Societatis nostræ seu peccata, quæ
in nostris Constitutionibus, Bullis, vel Decretis
annexa sunt excommunicationi. Hæc omnia
cum manifestè erunt mortalia, & in actum exteri-
orem prodierint, reservantur superiori domûs, &
collegii, & ab alio; nisi de expressa licentia illius;
absolvi non possunt.

E S IN

INSTRVCTIO

*Pro superioribus. & confessoribus Societatis
circa reservata.*

Quando confessorius tacito nomine petierit faciem mortale
cultatem ad absolvendum, facile det superior; imo et
peccabit, si sine iusta causa neget. Tamen ex iusta. Notand
causa poterit negare sed raro, nempe quando pro- reservatis
babiliter timetur scandalum, aut recidivum, de m. pœnitent
num domus, ruina pœnitentis, vel alterius, in quom iploru
casu pœnitens debet per se, vel per confessorium pendi
rem ipsam superiori manifestare, salvo sigillo.

Superior caveat interrogare, coniectare, &c.
Confessorius ne ita petat, ut aliquando manifestet, de Reserv.
Etsi viderit proponendo casum in specie da-
ri occasionem superiori, proponat in genere dic- V
do aliquem in casum reservatum incidisse; qui Præse
nec Societati, nec ulli, nec ipsi pœnitenti damnum increm
afferre possit, salvo sigillo; si factâ relatione ca- endi a refe
sus, & circumstantiæ sub sigillo judicari superiorationi
non dare facultatem. Et hoc non obstante confessorius dies il
farius urget hoc casurum in majus detrimentum 2. Religi
pœnitentis, & ruinam, quia illum videt obfirmat, et
tum, nec velle ullo modo superstitem adire confiteri, n
Si Confessarii conscientia oneratur, tentandis ex Bulla
erunt media, de quibus inter se conferant, ac tan- alter factas
dem si nullum prodeat, ne speretur prodesse, su- 3. Cont
prior non debet facultatem negare. id in vita

Si subditus non per confessorium ordinarium, cas, excep
sed per alium petat facultatem, non facile debet truncati
aequiescere superior, nisi talis Sacerdos sit cui me- ones P
rito committi possit. Si vero noluerit subditus 4. Con
superiorem adire, assignet superior seniores, do- d cum
etum, prudentemque, qui melius, ac confessorius & in al
ordinarius, aut æquè possit mederi. Hæc omnia solos spe
sunt respectu eorum, qui sunt in qualibet domo collunt e
Societatis, ab hom
dicto.

Quan

Quando confessorius bonâ fide dubitat an peccatum sit mortale, etiam si ex genere suo sit reservatum, potest absolvere, licet huiusmodi dubitatio ex ignorantia procedat, & licet postea advertat esset factum mortale non est repetenda confessio, bona enim est conscientia.

Notandum quodd semper expedit hortari ut aliam pro-reservatis, ut diuturnæ tentationes, pericula, &c. deinde pœnitentibus superioribus manifestentur ob bonum in quorum ipsorum, & communis, sed non sunt confessorum.

SECTIO III.

de Reservatis pro Religiosis. Resolutiones Variæ.

Vicarius, Subprior, Vice-Rector, Minister, Præles si Prælatus absit, ex civitate profectus in diebus quibusdam in unius diei, possunt dare facultatem absolutionis caendi a reservatis. Non verò si in prædio vicino superiorationis, vel visitationis causâ per unum aut confessorios dies ille absit.

2. Religiosi ex nostra Societate de peccatis mortaliibus, etiam si reservata non sint, non possunt confiteri, nisi cum confessorius a superiore deputatus ex Bulla Greg. 13. qui nostrorum confessiones interfectas irritas, & inanes decernit.

3. Confessorius a superiore deputatus possunt seculum in vita dispensare, cum nostris in irregularitatibus, exceptâ bigamiâ; homicidio, membrorum amputatione, & sanguinis effusione, quæ dispensationes Præposito Generali reservantur.

4. Confessores ordinarii nostrorum non possunt cum illis dispensare in ieiunio, in cibis vetitis, & in aliis præceptis Ecclesiasticis; hoc enim solum spectat superiores ex concessione Julii III. collunt tamen absolvere quemcumque ex notis a quacumque suspensione, sive a iure, si ab homine generaliter latâ, & idem est de interdictione. Ab irregularitate autem, quæcumque sit,

4 Vide Dian. in sum. verb. cas. res.

6 Vide P. Quint. tr. 3. de Pœn. sing. 23. c. Vid. eundem. ubi sup. sing. 23.

d Jul. III. bulla quæ incip. sac. relig. an. 1552. e Ex Bulla Pauli III.

fvide
comp.
verb. Di.
sponsatio.

que sit, non spossunt, quia hoc spectat ad summum Pontificem, vel ad superiores:

5. Si Rector collegii sub excommunicatione reservata aliquid faciendum, vel omittendum præciperet, qui præceptum frangeret, potest ab excommunicatione ab ordinario confessore absolvi, quia illa reservatio fuit nulla, non enim potest esse reservati sine consensu totius ordinis in provincia, vel generali capitulo ex decreto Clem. VII. Contrarium g tenet P. Suarez.

g. Suar. to
4. de re
lig. lib. 2.
c. 28. n. 14

6. Omnia quæ circa votorum dispensationes & commutationem, & similia possunt nostri confessari ex nostris privilegiis circa externos, possunt etiam circa nostros, si sint deputati ad audiendum confessiones, & nisi id expressè eis vel in privilegiis, vel à superiore, qui eos designavit, seu à quocumque facultatem habent audiendi nostrorum confessiones, limiteretur.

SECTIO. IV.

De casibus sanctæ Inquisitionis tribunalis reservatis.

1. Quodcumque crimen contra Catholicam fidem, & blasphemiam hæreticales.

2. Habuisse familiarem, aut pactum tacitum, vel expressum cum Dæmone.

3. Si religiosus professus, aut in ordine sacro codicum constitutus, matrimonium contraxit.

4. Si non Sacerdos celebravit, aut alia sacramenta Inquisitionis administravit.

5. Confessor sive clericus, sive religiosus in confessione, vel proxime ad illum filiam vel filium suum, confessionis ad inhonestam sollicitavit.

6. Si quis vivente uxore, vel marito secundo, aperiens matrimonium duxit.

7. Si quis
aut usura
8. Si
quam m
9. Si c
tione per
onem s
contemp
10. Si
ctum ite
has hujus
pendente
hujusmo
11. Si
ex prohib
aut Bibli
12. Si
quod scie
re, vel alii
13. Si t
officium
14. Si
nal, vel a
15. Si
defendit,
posuit ex
16. Si q
us sanct
17. Si p
pleverun
18. Si po
lud timor
19. Si
20. Si

7. Si quis affirmavit fornicationem simplicem, aut usuram, aut perjurium non esse peccatum.
8. Si quis dixit melius esse concubinatum, quam matrimonium.
9. Si quis uno integro anno in excommunicatione permanere voluit, non procurando absolutionem; aut censuras Ecclesiæ dictis, aut factis contempserit.
10. Si quis prætextu Astrologiæ, aut per aspectum stellarum, aut per lineas manuum, aut per alias hujusmodi artes respondit, aut res futuras dependentes à libero arbitrio annuntiavit, aut si de hujusmodi superstitionibus interrogavit.
11. Si quis libros hæreticorum habuit, aut alios ex prohibitis per catalogum sanctæ Inquisitionis, aut Biblias in Hispano sermone.
12. Si quis non revelavit sanctæ Inquisitioni id quod sciebat, vel audierat ad illius tribunal pertinere, vel aliis, ne id manifestarent, persuaserit.
13. Si testes induxit ut falso probaret id, quod ad officium inquisitionis delatum erat.
14. Si quis falso accusavit aliquem ad hoc tribunal, vel ad hoc falsos testes subornavit.
15. Si quis recepit hæreticos, aut eorum bona defendit, aut per se vel per alios impedimentum apposuit executioni sancti officii.
16. Si quis sustulit, aut auferri jussit aliquos habitus sancti officii, vel apposuit alios.
17. Si per Inquisitionem condemnati non adimplerunt sententiam, aut habitum reconciliationis sacro coetum afferre neglexerunt.
18. Si poenitentiati dixerunt in quod confessi sunt sacramentum Inquisitione de se aut, de aliis fuisse falsum, & illud timore ductos dixisse.
19. Si fregit secretum sibi ab Inquisitione commissum.
20. Si dixit relaxatos fuisse Martyres, & sine cuiusdò, aut combustos,

21. Si aliqui Notarii, vel Tabelliones habuerint processum, aut aliquid huiusmodi, in quibus continentur res ad officium sanctæ Inquisitionis pertinentes.

22. Istis casibus obstringuntur excommunicacione majori hi, qui sciunt, fecerunt, viderunt, audiunt, comprehendunturque viventes personæ præsentēs, absentes, & vitâ functæ, tenenturque intra sex dies deferre, antequam id cum aliquo communicent.

Casus sanctæ Inquisitionis adversus Astrologos.

1. Contra las personas que toman bebidas de yerba como el achuma, chumico, y coca para enagenarle del sentido, y luego decir, qui tienen revelaciones.

2. Contra los que tienen libros, cartapacios, y de astrologia judiciaria.

3. Contra los que interpretan, y califican condenada anchura los casos contra la dicha astrologia a cosa feiando, que se puede absolver dellos sin manifestar a la Inquisition.

4. Reservasse alli el hacer Inyizio de los futuros contingentes, y casos fortuitos, y acciones dependientes de la volunt ad divina, O del libre albedrio de los hombres, y sobre los nacimientos de las personas adivinando por xeldia y hora en que nacieron el estado que han de tomar, &c. declarando por las rayas de les manos, y otros aspectos las inclinaciones de las personas, y por los fuegos que han sonado, y el usar de ciertas maneras de fueras con habas, trigo, maiz, monedas, sortijas, y otras semillas, o cosas seme jantes, &c. y que traen consigo, y de otras personas que traigan ciertas cedulas y cabellos, cintas, polvos, y otros liechigos, seme jantes dando entender que con ellos se libraran de muerte subitanea, &c. Y para efecto de casarse, o alcanzar los hombres, a las mugeres, o las mugeres a los hombres que de sean, y para queros maridos, y amigos, o para ligar, o impedir a los hombres el acto de la generacion.

hacer a
entus pe
mo para
nes vana
nuestro
agueros
que fuer
la calle,
lo, o po

Compi
solament
interviē
invocaci
circunsta
dichas pe
ros, con
chas artes

No ab
de lo dich
fiado en e
vito o o
calificar d
ay padro
ny debaxo
mitan toc

Casus

1. Co
t. g. ach
parvorun
dam abs
revelatio

2. Co
registros

3. Con
tudine ca
lium dan
haciacione

Casus Reservatus

79

hacer a ellos, a las mugeres otros dannos, o maleficios en sus personas, miembros, y salud y que usen assimismo para estos, y semejantes effectos de ciertas oraciones vanas, y supersticiosas invocando en ellas a Dios nuestros S. y esperando de spues de las dichas oraciones agueros, y presagios deloque pretenden saber porloque fuerinan durmiendo, o porloque oyen hablar en la calle, oles sucede otro dia, o por las senales del cielo, o por las aves, que buelan,, &c.

Comprehendence en la pena del derecho communo solamente los casos adivinaciones, y sortilegios en que interviene pacto expreso o racito con el Demonio, o su invocacion Sino tambien los que se cometen sin esta circunstancia por via de embuste, y para engannar las dichas personas a las que consultan, o por sacar dineros, conseguir otros fines, y mostrar que saben las dichas artes, o ciencias, &c.

No absueluan a ninguna de las personas, que a cerca de lo dicho este culpada, sino huviere dicho, y manifestado en el santo officio loque dello supiere, o hauviere visto o oydo Ni fuera de la confesion se entremetan a calificar o interpretar los dichos casos so color de que no ay pacto con el Demonio, ni mesclas de cosas sagradas, ny debaxo de otro ningun titulo, o praxtexto antes remitan todas las dichas personas ante nos.

Casus Sanctae Inquisitionis adversus Astrologos

1. Contra illos qui sumunt potiones herbarias, y.g. achuma, chumico, & coca (quae est herba parvorum foliorum in regno Peru) ad procurandam abstractionem sensuum, ut dicantur habere revelationes.

2. Contra illos, qui habent libros, scripta, & registros de Astrologia judiciaria.

3. Contra illos, qui excusant cum nimia amplitudine casus contra dictam Astrologiam: constitutum dantes, quod possit quis ab illis absque denunciatione Inquisitioni facienda absolvi.

4. Deins

4. Deinde reservatur iudicium futurorum contingentium casus fortuiti, & actiones dependentes à voluntate divina, vel à libero hominum arbitrio: & qui ex Nativitatis die & hora futurum hominis statum prædicunt & coniecturant per lineas manuum, physionomiam, somnia, aut certos quosdam usus sortium cum fabis, frumento, legumine Indico, monetis, annulis, & aliis seminibus, aut his similibus; aut qui conferunt & aliis tradunt certas scedulas, crines, cingula, pulveres, invocationes & similia diabolica verba, quibus à subitanea morte liberandos affirmant: qui consequendo matrimonium viros ad amorem mulierum, aut mulieres ad virorum amorem pelliciunt; qui illicitis modis amicorum aut conjugum amorem, aut inter eosdem dissensionem, odiumque disseminant; qui in conjugibus generationis actum impediunt, aut ad impediendum certa maleficia, damna, & medicamenta mulieribus earumque membris, &c inferunt; qui quæ ad hæc vanis & superstitiosis orationibus Deum & Sanctos in iis invocando utuntur, ut præstigia & futurorum auguria eliciant, vel ex aliorum somniis aut vanis sermonibus, vel e signis cæli, & alio modo vium volatu.

In hac pœna juris communis non tantum comprehenduntur casus coniecturæ, sortilegia, &c. in quibus intervenit pactum expressum vel tacitum. Si sciatur, cum dæmone, & ejus invocationes; sed etiam iis referuntur qui committuntur absque illa circumstantia, quæ Clerici vel per viam scilicet deceptionis, decipiendo contulerint, cuiuscumque, aut promovendo lucrum suum palam dictas scientias, aut scientias calere proclamant & profitentur, &c. Nullam ejusmodi personam prædictorum reatant, præterquam si confessarii absolvant, antequam denunciaverint, aut aperuerint in S. Officio, quod hac de resciverint, viderit, vel audierit. neque extra confessionem excusent dictos casus sub specie, quasi non subesset pactum cum dæmone, nec rerum sacrarum mixtionem, nec

hec sub al
dictas per

CASO
los

Palabras
viedades vi
nos confe
exemptos
dignid ad
tos a la fe
solicitud o
car, y sol
geres para
mos seayan
se an terce
conellos.
licitos, y
mental;
ocasion, o
la aya, o si
los confesi
eygan con
las con cap
quieren co
de los deli
die, &c.

Casus In

Si sciatur
iis refer
Clerici ve
eiuscun
aut digni
Sedi A
Soll
mulieres a
ut fin
onarum,
nec

nec sub alio titulo aut prætextu, sed omnes supra dictas personas ad nos ablegent.

CASOS DE LA INQUISICION CONTRA

los que en la confesion solicitan a pecar.

Palabras del edicto si supieredes, entendieredes, ovieredes visto, sabido, o oydo deci, que alguno, o algunos confesores, clerigos, o religiosos exemptos, ono exemptos de qualquier ordẽ grado, o preeminencia, o dignidad, que sean aunque inmediatamente esten sujetos a la sede Apostolica que por obra o de palabra ayan solicitado, provocado o intentado o intentaron provocar, y solicitar a quales quiera personas hombres, o mugeres para actos torpes, y des honestos que entresimismos seayan de cometer en qualquier manera, o para que se an terceros, o tercias de otras personas, o tuieren conellos, o ellas plasticas y conbationes de amores illicitos, y des honestos en el acto de la confesion Sacramental; o proximalmente a ella antes, o despues, o con ocasion, o pretexto de confesion aunque realmente no la aya, o sin el dicho pretexto fuera de la confesion en los confesonarios, o qualquiera otro lugar en que se oygan confesiones o estẽ diputado, o senalado para ellas con capa, o demonstracion de que se confiesan, o quieren confessar, hicieren, y perpetraren qualquiera de los deliros de suso referidos sin comunicarlo con nadie, &c.

Casus Inquisitionis contra illos, qui in Confessione sollicitant ad peccandum.

Si sciatis, audiatís, videatis, sciveritis vel audieritis referri, quod aliquis vel aliqui Confessarii, Clerici vel Religiosi exempti, vel non exempti, cujuscumque ordinis, gradus, aut præeminentiæ aut dignitatis sint, etiamsi immediatè sint subjeti Sedi Apostolicæ, quod facto aut verbo sollicitarint, provocarint, aut conati fuerint provocare aut sollicitare quascumque personas, viros aut mulieres ad actus turpes & inhonestos, tam inter se invicem, quocumque tandem modo committere vel ut sint mediatores vel mediatrices aliarum Peronarum, vel habuerint cum illis idque viris vel foeminis sermones & conversationes de illicitis amoribus,

tribus, & inhonestis in actu Confessionis factam talis, vel proximè ante illam, vel postea, vel occasione data, vel sub prætextu confessionis facta, vel absque dicto prætextu extra Confessionem in sedibus confessionalibus, vel in quocumq; alio loco ubi excipiuntur confessiones, vel sit deputatus ad designatus ad illas cum pallio, vel demonstratione facta confiteantur, vel velint confiteri, fecerint & perpetrarint quidvis ex supramemoratis delictis absque communicatione cum alius facta, &c.

SECT V RES VARIAE: CIRCA RESERVATA PROPTER SOLICITATIONEM IN CONFESIONE HAC NOTANDA SUNT.

¶ Vide
Dian. 1.
4. tr. 5.
ca. 4.

1. **F**œmina sollicitans confessarium, & cum eo peccans, non a tenetur eum denuntiare; immutato animo fœmina in melius, confessarius sollicitaret ipsam volentem confiteri.

¶ Comm.
DD.

2. Tunc dicitur confessarius immediatè ante confessionem sollicitare, quando fœminæ dicens sibi velle confiteri b dissuadet in ordine ad veni-

¶ Comm.
DD.

3. Si tamen fœmina diceret, se velle crastinè confiteri, & tunc dissuaderet, propriè non e dicitur sollicitator.

¶ Comm.
DD.

4. Confessarius immediatè post confessionem a sollicitat, quando peractâ ipse vel fœmina ad nihil aliud se divertunt.

¶ Omnes
has resolutiones
in selectis Ioan.
Sanchez.
reperies

5. Si post sollicitationem immediatè confiteatur non est immediatè sollicitare post, nec ante; nisi dissuadeatur confiteri volens

¶ Sanch.
in selec.
sed con-
fessarium

6. Quamvis intra genus luxuriæ vellicare fœminam, vel premere pedem, vel mammillas tangere animo ibi sistendi secundum aliquorum sententiam veniale sit: si tamen agantur tempore ministrandi Sacramentû, vel immediatè ante, vel post, mortalia peccata sunt & confessarius denuntiandus.

7. Si fœmina inducat, confessarium ad inhonestam, & confessarius consentit, non est e denuntiandus.

8. Si fœmina sollicitet ad naturalem concubitum

confessarium, ipse autem reprovocet ad nefandum, denuntiandus est.

iudicat
probabi-
lius Dia-
na p. 4.
ref. 42.

9. Si fœmina sollicitet ad nefandum, & renuat confessarius sollicitans ad naturalem, est denuntiandus.

10. Si fœmina sollicitet ad fornicationem, & confessarius renuat; provocet tamen ad sola oscula, est denuntiandus.

11. Tribuens fœminæ immediatè ante vel post confessionem chartam amatoriam, ut postea legat denuntiandus est. *

* Decre-
ta Ale-
xandri
VII. an.
1665. 24.
Septemb.

12. Qui obiurgat concubinam ante vel post pidiendo zelos, denuntiandus est.

13. Episcopi non comprehenduntur, nec laici confessionem audientes, nisi ratione simulati sacerdotii, si absolutionem impenderint, sed, licet Episcopi non comprehendantur, possent tamen inquisitores testium depositione recipere Pontifici remittendas; & si fuga Episcopi timeretur, eum detinere. Episcopi autem electi, & non consecrati comprehenduntur.

14. Si tres anni sint elapsi post factam sollicitationem, & credatur emendatum jam esse confessarium, cessat obligatio denuntiandi.

15. Non solum sollicitata, sed omnes scientes sollicitationem fuisse factam tenentur denunciare.

f Comm.
Dñ.
g Ios.
Sanch. 2.
pud Dian
in comp.
hoc verb
n. 5.
h Dian.
ut i sup.
n. 15.
i Vide
Dian. 15.
l. 4. tr. 8.
rel. 11.
Dian. su.
ref. 19. 51

16. Mulier sollicitans confessarium non est denuntianda quia constitutiones Pontificum in confessarios diriguntur, non in pœnitentes.

17. Si confessarius statim post confessionem ducat puerum ad cubiculum, ut tradat ei chyrographum confessionis, & ibi eum ad inhonesta sollicitet, est denuntiandus.

18. Si ex auditis in confessione fœminam inse- quatur in domum eius, ibique sollicitet, alii negant denuntiandum, alii probabilius affirmant.

19. Fœmina etsi consentiat sollicitationi, tenetur tamen denunciare, sed non suum crimine detegere,

&

posset, si interrogaretur, negare; quia crimen acquisitione non pertinet, nec contra eam agendi etiam si a confessario denuntiatur; quod illi non licet facere. Quod sacra Cardinalium congregatio resolvit.

Castro-
pal. apud
20 Dian.
ubi sup.
n. 77.
n. Sanc.
in selec.
apud
Dian.
ubi sup.
n. 21

20. Qui audivit aliquem confessarium in sollicitudine etiam si testes sint infimae conditionis, famae & fidei dei, tenetur sub excommunicatione denunciare imo ad id tenetur, si sub sigillo secreti naturalis intellexit.

21. Fœmina, quæ propter dilatam denunciationem incurrat excommunicationem, si denunciare potest absolvi per Bullam Cruciatæ, vel per religiosorum privilegia; quia jam obligationi satisfecit.

SECTIO VI.

CASOS RESERVADOS EN EL AR- co Obispado de los Reyes de l. Peru.

1. Los que no pagan diezmos, y promicias o impiden que otros las paguen, los Indios, o las demas que la devieren.

2. Los que vendieren chicha de cora sola o mezclada con yuca, o guarapo de miel de purga del primer barril o mosto.

3. Los que hacen trabajar a los Indios contra su voluntad los Domingos, y fiestas y los compelen o ello porfi por otras personas, y fueren causa de que dexen la doctrina por las ganancias, o que se huyan los maridos de las mugeres, o las mugeres de sus maridos.

4. Los Corregidores, Mayordomos, Administradores o otras qualesquier personas Ecclesiasticas o seglares que en sus grangerias, o aprovechamientos gastaren, tuvierén ocupados porfi o por interpositas personas los bienes de las fabricas de las Iglesias, o hospitales, o confradías o otros lugares pios.

5. Los clérigos que se ordenaren por salto, o por letras dimisorias de sus prelados.

6. Los que violaren la Iglesia en qualquiera manera.

7. Los que hicieren hechizos, o encantamientos.

8. Los que se perjuran endanno del proximo.

9. Los clérigos que lleuaren mugeres de lamano, o ancas de mulas, o las a compannaren yendo en silla, o pie.

10. Lo
11. Lo
cosa sa g
12. El
effeto.
13. Lo
de algun
14. Lo
meses de
15. Lo
16. Lo
17. Lo
18. A
quiera
eni las sy

1. Lli
limp
vel reliq
2. Ill
vel mis
purga d
3. Qu
volunta
cogunt
quod n
fugiant
luis.
4. Cor
res vel q
culares
derint a
nas bon
um vel
locorum
5. Cle
ras dimi
6. Q
7. Q
8. Q
proxima
10. L

10. Los que sacan retraidos de las Iglesias.
11. Los que viaren mal de los santos alios, o de otra cosa sagrada.
12. El que procurare el malpanto de alguna muger con effeto.
13. Los que blasphemarem publicamente de Dios, o de algun santo.
14. Los que no se huieren velado dentro de los seys meses de su casamiento.
15. Los homicidas voluntarios, y los incestuosos.
16. Los que hurtan cosa sagrada, o de lugar sagrado.
17. Los que falsean escrituras, y los testigos falsos.
18. Asi mismo no p-dian absolver de los pecados aqualquiera, ineyendo en alguna de las descomuniones puestas en las synndales hasta averles concedido la absolucion.

*Casus reservati in Archiepiscopatu**Regni Peru.*

1. Illi qui non solvunt decimas & primitias, vel impediunt quo minus alii illas solvant, Indi vel reliqui qui illas tenentur solvere
2. Illi qui vendiderint chicha de cora, separatim vel miscuerint cum yuca vel guarapo de miel de purga del primer barro, o mosto.
3. Qui faciunt laborare Indos contra ipsorum voluntatem diebus Dominicis, & festis, & illos cogunt vel per se, vel per alios, & fuerint in causa quod negligant doctrinam ratione lucri, vel ut fugiant mariti ab uxoribus, vel uxores à maritis suis.
4. Correctores, Præfecti domûs, Administratores vel quæcumque aliæ personæ ecclesiast vel sæculares, quæ in suis lucris vel utilitatibus impenderint aut occuparint per se aut intermedias personas bona fabricarum Ecclesiarum, vel hospitalium vel Confraternitatum, vel aliorum piorum locorum.
5. Clerici qui ordinati per saltum, vel per litteras dimissoriales suorum Prælatorum.
6. Qui violarint templum quocunque modo.
7. Qui exercuerint magiam vel incantationes.
8. Qui præstant falsum juramentum in damnû proximi
9. Cle-

9. Clerici qui rapuerint mulieres manibus, vel ministerio mularum, vel illas comitari fuerint, vel quites vel pedites.

10. Qui demunt aliquid bonis Ecclesiasticis.

11. Qui aliis sanctis abusi fuerint vel alia re faciant.

12. Qui procurant abortum alicui mulieri in effectu.

13. Qui blasphemarint publicè in Deum vel aliquem Sanctum.

14. Qui non velarint sese intra illos sex menses sui matrimonii.

15. Homicidæ voluntarii & incestuosi.

16. Qui furantur rem sacram vel ex loco sacro.

17. Qui adulterant Scripturas, & falsi testes,

18. Etiam non poterunt absolvere de illis peccatis quamcunque personam, quæ incurrit in aliquam excommunicationum posituram in synodalibus, usque dum ipsis concessa sit absolutio.

Quamquam de his omnibus peccatis vel per Bullam Cruciatam, vel per privilegia mendicantium possint pœnitentes absolvi, oportet confessarium gravitatem horum criminum ex reservatione congruè enunciare, ut pœnitentem admoneat, eique salutarem medicinam adhibeat.

CATHEDRA.

^aComm.
PD

Qui impedit dignum à consecutione cathedra tenetur restituere, maximè stante statuto, quod confecti debeat legitimo oppositori.

CAVPO.

^aNava.c
27. p. 16.

1. Tenetur restituere damnum per alterum factum in sua taberna.

^bIdem
ubi sup.

2. Si tribuat cibos, quibus scit vel scire debet aliquem transgressurum jejunium, vel se inebriaturum peccat mortaliter.

3. Si vinum in oppido vendat mixtum aqua
^cMolina vel tollat aliquid ex debita mensura, debet

commun
debita: m
der: quan
An v
ajunt, ali

DISP

RE

CEnf
li al
rhicafis
alterum p
2. C
quam im
tem Pii V
autem ce
potest em
est. Si
nibilis, f
solvatur,
let.

3. Ex
venditor
red.mat,
ris.

4. No
Poteftor
matur, n
piero, q
5. Con
uno V.

com

communitati restituere, vel tanto tempore supra debitam mensuram in eodem oppido vinum vendere quanto ea fraude usus est.

An vero possit Bulla Compositionis uti, alii ajunt, alii probabilius negant.

& Villa.
Iob. 10. 1.
ti de Bul.
comp.
d. Vasqu.
apud
Dianam
5. p. ref.
40.

DISP. VIII. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIAE,

CENSUS.

Census *a* est jus exigendi pensionem de re uti-
li alterius. Differt ab Emphiteusi, quia Em-
phiteusis est in re propria; cuius usus per vitam ad
alterum pertinet.

6 Naver.
& Azor.
5. p. lib.
10. c. 2.

2. Census non *b* potest emi minore pretio,
quam impositus fuit à principio, post extravagante-
tem Pii V. nisi fuerit ultra taxam impositus. Si
autem census fuerit irredimibilis, & perpetuus *c*,
potest emi minore pretio, quia nullà lege taxatum
est. Si verò res, in qua impositus est census redi-
mibilis, sit in periculo, ut pereat, vel si difficile
solvatur, poterit minori emi, quia minus va-
let.

6 Moli. 2.
de fus.
disp. 393.

c Idem
ubi sup.

3. Ex parte fidejussoris *d* potest pactum esse, ut
venditor census intra determinatum tempus illum
redimat, dummodo non præcedat fraus emptori-
is.

d Villal.
to. 2. tr.
25. dis. 5.

4. Non potest emi cum pacto retrovendendi.
Potest tamen quòd si intra sex annos non redi-
matur, maneat perpetuus; sed debet emi majore
pretio, quam redimibilis.

e J. ess. lib.
1. cap. 12.
dub. 9.

5. Conditiones appositae à Calixto III. & à Mar-
tino V. si habeat census, approbatur; si careat

f Extr. 1.
& 2. de
emp. &
vend.

g L. 10.
tit. 15. lib
5. recip.
h Mol. 2.
de ius.
dup. 389
i Azar. 3.
p. lib. 10.
c. 7. q. 3.
l. Rebel.
de ius.
2. p. liq.
10. q. 6.
num. 4.
m Vide
Villal.
ubi sup.
n Comm
DD.

o Comm.
DD.

p Sà verb
Census
q Ex con-
stit. Re-
giis.
r Comm
DD.

f Molina
to. 2. dis-
put. 556.

r P. Mena.
in manu-
scrip.

illis non f reprobat. Sufficit enim quod habeat
quæ iure naturali requiruntur. Hæ sunt ut enim
iusto pretio ematur, & venditor non repeatur
redimendum censum.

6. Constitutio Pii V. non g obligat in regnis His-
paniæ, quia ab eâ fuit supplicatum.

7. Census supra alium censum imponi h potest
non verò supra majoratum, nec supra i feudum
nec super rem alienam sine Domini consensu. De-
bet esse supra rem specialiter assignatam, potest ta-
men l addi generalis hypotheca.

8. Empti censûs debet esse pecunia numerata
coram Notario & testibus. Quando verò redimi-
tur, non est necessaria pecunia numerata.

9. Non est m apponenda pœna propter mensan-
solutionem vendentis, non augendus census ex de-
bitis redditibus, nisi prius solvatur pecunia, & po-
stea numeretur coram Notario, & testibus.

10. Si quis vendat censum, pretiumque mutu-
det amico cum conditione, ut solvat redditus, no-
n est usurarius contractus.

11. Anno etiam, quo nullus colligitur fructus,
solvendus est census.

12. Census ex utraque parte vendentis, scilicet,
& ementis redimibilem licere, alii p aiunt, alii
negant.

13. Redditus annui q sunt quinque pro centum
& mille pro viginti millibus: & qui aliud am-
plius recipit, peccat & restituere tenetur.

14. Census potest r imponi super Empitheusim
& super alium censum redimibilem.

15. Censûs generalis hypotheca non f habet spe-
ciali prælationis privilegium, nisi circa rem speci-
aliter obligatam ad censum.

16. Pereunte re, supra quam est census r, petit
census, & diminuto ejus pretio, minuitur; si ta-
men sufficiat ad solutionem, integer census debe-
tur.

1. C
per eamd
2. Tr
commu
3. Ir
non est c
ciatæ. C
docti, ea
pon est f
4. De
tuendi c
vino, ipi

Potest
sumn
autem i
2. N
b habet
3. Pa
nicet in
prohibit
4. C
effectus
que obli

DISPUT. IX. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES IV.

CENSURA.

Censura quid sit, & quoruplex.

I. **C**ensura *a* est pœna spiritualis, & medicinalis privans usu spiritualium bonorum Ecclesiasticam potestatem, ita impensa, ut per eandem ordinariè absolvi possit

2. Tres tantum sunt Ecclesiasticæ censuræ, Excommunicatio, suspensio, & interdictum.

3. Irregularitas etiam quæ provenit ex delicto non est censura, nec potest absolvi per Bullam Cruciatæ. Contrariam opinionem *b* defendunt viri docti, eaque uti licebit in gravi necessitate, cum non est facilis recursus ad superiorem.

4. De fide est potestatem esse in Ecclesia instituendi censuras: quæ potestas licet sit de jure divino, ipsa tamen institutio est de jure humano.

a Suar.
de cens.
disp. 1:
sec. 2.
num. 5.

b Soto
Medina
Aragon.
Bannez
& tres
alii vidē,
di apud
Villal.
to, I. tr.
16 diff. 2.

SECTIO II.

DE EO QUI POTEST INSTITVERE,

& imponere censuras

Potestas instituendi censuras *a* est tantum in summo Pontifice, & in Concilio generali, non autem in Episcopis.

2. Nullum delictum, licet sit hæresis, annexam *b* habet censuram jure divino.

3. Papa *c* potest dispensare, ut aliquis communicet in sacris cum excommunicato; quia hæc prohibitio non est immediatè à jure divino.

4. Censura alia est à jure, alia est ab homine; effectus tamen eius semper est à jure, ideoque ubique obligat

a. c. Cor.
ripiantur
24. q. 3.

b Comm.
DD.
c Comm.
DD.

DIS.

F 5

5. Omnes

d Suar. de
censu.
disp. 18.
sec. 1.
Comm.
DD.
f Navar.
de sent.
excom.

g Henric.
to. 1. lib.
7. de In-
dul. c. 25.

b c. 1. de
offic. vi-
car. in 6.
Comm.
DD.
Comm.
DD.

5. Omnes qui in foro exteriori habent Ecclesiasticam jurisdictionem, habent potestatem imponendi censuras. Parochi autem non possunt *d*, nisi sit consuetudo.

6. Qui habet potestatem ordinariam; potest illam delegare; secus vero si habeat delegatam.

7. Mulier non est *f* capax huius jurisdictionis sed hæc incapacitas non est à jure divino. Unde posset Papa de potentia absoluta hanc jurisdictionem mulieri concedere, licet hoc nullus fecerit.

8. Episcopus non *g* potest excommunicare familiares religiosorum mendicantium, nec eis ponere interdictum, dum sunt in ipsorum obsequio, & si faciat sine speciali mandato summi Pontificis, invalidè faciet ex privil. Alexand. IV.

9. Si Episcopus esset excommunicatus, & denuntiatus, vel esset notorius clerici percussor, vicarius ejus *h* invalidè censuras poneret.

10. Qui ponit censuras non *i* incurrit eas, non potest tamen communicare cum excommunicato à seipso in prohibitis à jure.

11. Concilium, vel Capitulum *l* potest ponere censuras adversus aliquem capitularem.

SECTIO III.

DE CONDITIONIBVS REQUISITIS ex parte imponentis censuras.

e c. Cum
volunta-
te, de
sent. ex-
com.

b Suarez
ubi sup.
& ex c. 1.
de sen.
excom.

1. IN statuendis censuris *a* requiritur intentio; nec præsumendum est quod non habuerit, si verbis constar, licet invitus ponat, valet, secus vero absolutio.

2. Judex prohibitus censuras ponere, si habet jurisdictionem, & ponit, valet. Imponendæ autem sunt per aliquem actum *b* literis, vel saltem verbis expressum. Et censura debet esse determinata, & contra determinatam personam.

3. Secu-
figenda
concessi-
ris obser-
postasia
Capitul-
antur pr-
sub pœn-
4. Cen-
tus verò
scriptis,
5. Cen-
ejusque
mentem
dex non
officiis p-

AN M
censur

1. IN ce-
1. præ-
mine, f
do in Re-

2. M
& perso-
tunc qui-
ri.

3. Cen-
tum; c
num pe-

4. No-
re interi-
tum, no-

3. Se-

3. Secundum dispositionem juris non sunt infligendæ & censuræ nisi in scriptis, Leo autem X. concessit, quod Prælati ordinis Minorum regularis observantiæ, cum aliquem fratrem propter Apostasiam, vel aliam causam excommunicant in Capitulo fratrum, aut in communitate, non teneantur proferre sententiam in scriptis, prout in iure sub pœna suspensionis præcipitur proferentibus.

4. Censura inflicta sine scriptis, est *d* valida, Prælati vero censuram per modum statuti infligens sine scriptis, pœnam à iure impositam *e* incurrit.

5. Censuræ causa in scriptura *f* exponenda est, ejusque totale transcriptum à iudice intra unum mensem exhibendum est reo petenti. Quæ si iudex non observet, ab ingressu Ecclesiæ, & divinis officiis per mensem suspenditur.

e Exd.
c. 1. de
sent. ex-
comm.

d Ex su-
pradicto
c. 1. de in-
excom.
e Villal.
ubi sup.

f Ex sup.
dic. c. 1.

SECTIO IV.

AN MONITIO DEBEAT PRÆCEDERE
censuram, & ob quam causam imponenda est?

1. *I*N censura à iure necessarium *a* non est, quod præcedat monitio, neque in ea, quæ est ab homine, si infligitur ob delictum futurum: nec quando infligitur in pœnam.

2. Monitio debet *b* esseterna, vel una pro trina & personalis, nisi persona malitiosè abscondatur, tunc enim sufficit in domo eius notificationem fieri.

3. Censura non debet infligi ob proprium peccatum; *c* interdictum vero imponi potest ob alienum peccatum, quod aliquo modo sit proprium.

4. Non *d* potest censura infligi nisi ob actum putè interiore, & cum ponitur ob actum consummatum, non incurritur ob non consummatum; quia non

a Comm.
DD.

b c. Sac.
de sent.
excom.

c c. si sen-
tentia de
sent. ex-
com.

d Comm.
DD.

Trid.
ses. 25.
de refor.
c. 3.

f. Suar.
de censu
disp. 18
sect. 3.

g. In decr
Alexand.
VIII. an-
no 1606.
18 Martii

a c. 11.
q. 3.

b Com.
DD.
Comm
DD.
d Suarez.
de censu
disp. 4.
sect. 9.
num. 6.

92

Censura.

non debet extendi ad id, quod in ea non declaratur Nec e infligenda est nisi propter peccatum mortale & in suo genere grave, dummodo censura gravis sit.

5. Qui à mortali excusatur, excusatur à censura, & cum Prælatus aliquid præcipit sub sententia excommunicationis, licet non sit lata sententia obligat sub f. mortali

6. Excommunicatio minor incurritur ob veniale; major non potest imponi nisi ob contumaciam, & nisi imponatur in pœnam, quod potest solus Papa.

7. Quoad forum conscientie, reo correcto cuiusque contumacia cessante, non cessant censuræ g.

SECTIO V.

Quando sit nulla, vel injusta, & de illius effectu?

1. Quando censura est nulla, timenda non est; verò est valida, quamvis injusta, a timenda est.

2. Cum lex aut mandatum superioris non obligat, nec censura b sub qua præcipitur. Quod contingit, cum infligitur à non habente jurisdictionem vel ab habente suspensam; vel deest aliquid substantiale juris: ut si quis excommunicetur nullam monitione præcedente, vel sine causa.

3. Si nullitas non est notoria, censura in publicè servanda est.

4. Si nullitas est in opinione, tenetur subditus sequi superioris opinionem.

SECTIO VI.

An metus, & ignorantia excusent à censura: & an ejus effectus suspendatur per appellationem?

Me

1. M. Et
m.
tit, licet
censuram

2. M.
sura cleri

3. Q.
cui an ne
ter, non

4. Q.
clericum
deret, no
men Pe
Francisc
censura.

5. Q.
ram auto

6. Ig
cet non

7. E.
fixum, p
contra c
negant,
bo Cens

8. C.
enter; 8
qui fec
tas fuer

9. C.
sed qua
est nul
munica
irregul

10.
futuro
spiritu
cum re

declarat
peccatur
censur
Metus pavis excusat à censura; & qui ob
metum gravem aliquod peccatum commit-
tit, licet à peccato non excusetur, non *a* incurrit
censuram.

*a*Comm.
DD.

2. Metus infamiae, & scandali *b* excusat à cen-
sura clericum celebrantem excommunicatum.

*b*Suar.
disput.

3. Qui peccat contra jus naturale, & divinum,
cui annexa est censura, si ignorat eam invincibili-
ter, non *c* incurrit in illam.

6, sec.

3. n. 14.

c. Idem

disp. 4.

sec. 8. n. 6

4. Qui occidit hominem, quem ignorabat esse
clericum, quem etiam si sciret esse clericum occi-
deret, non *d* incurrit excommunicationem. Si ta-
men Petrus volens occidere Ioannem, occidit
Franciscum sciens esse clericum non excusatur à
censura.

*d*Vasq.

1. 2. disp.

1. 36. n. 4

5. Qui ignorat peccatum vincibiliter, *e* censu-
ram autem invincibiliter, non incurrit in illam.

*e*Suar.

dis. 4. sec

30.

6. Ignorantia, quæ excusat à peccato mortali, li-
cet non à veniali, *f* excusat à censura.

f Sanch.

de Matr.

lib. 8. di-

sp. 32.

n. 29.

7. Eum, qui non obedivit intra terminum præ-
fixum, postea tamen pœnituit de contumacia, si
contra eum proferatur censura, illam incurrere alii
negant, alii probabilius *g* affirmant. Vide hoc ver-
bo *Censura* sect. 4. n. 7. p. 90.

g Suar. u-

bi sup:

n. 8.

8. Cum censura infligitur contra eum, qui sci-
enter, & temerariè aliquid fecerit, non ligat *h* eum,
qui fecit ex ignorantia etiam crassa; nisi temeri-
tas fuerit ex magna affectatione.

h Sanch.

ubi sup:

lib. 8.

disp. 32.

n. 36.

9. Censura non *i* suspenditur per appellationem,
sed quæ infligitur post legitimam appellationem
est *l* nulla, & qui appellavit legitimè, si excom-
municatus post appellationem celebravit, non fit
irregularis, quamvis vincatur in lite.

i c. Pasto-

ralis. pa-

storalis.

para. ve-

rum de

appel.

l. c. per

tuas de

sent. ex-

com.

10. Excommunicatio novo *m* iure potest esse à
futuro dependens: ut in simoniacè vendente rem
spiritualem, qui in excommunicationem incurrit,
cum redditur pretium.

m Extrau.

2. de sic

mon.

SECTIO VII.

De Censura subiecto: Et an possit aliquis alicui ligari censurâ?

a Comm.

DD.

b Dic. c.

1. & ult.

& ibi

glos. v.

Pueris.

c Comm.

DD.

d Villal.

tom. 1. tr.

16. dis. 14

e c. Ro-

man. par.

in uni-

versit. de

sen. ex-

com.

f c. cun-

cta per

mundū 3

q. 3.

g c. quia

periculo

tum de

sent. ex-

com. in

6.

h Comm.

DD.

i c. cum

pro causa

de sent.

excom.

l Vide P.

Suar. de

censu.

dis. 5. sec.

1. Subjectum censuræ capax solum est homo vivus, non defunctus *a*: quem absolvere nihil aliud est, quàm concedere vivis facultatem, ut eum sepeliant in loco sacro, & orent pro eo. Debet etiâ esse baptizatus, & usum rationis habere.

2. Ut quis juris censuram incurrat, sufficit quod sit doli *b* capax. Hominis autem censuram non incurrit, nisi qui nobiles annos attigerit.

3. Qui censuræ causam dedit mentis compos, & postea insanus factus est *d* potest excommunicari. Si autem amentia fuerit perpetua, absolvendus est etiam ab ea, quam insanus incurrit.

4. Ut censura liget *e*, debet esse contra determinatas personas. Communitas potest interdici, non autem excommunicari.

5. Summus Pontifex nullâ censurâ potest ligari; quia nullum *f* habet in terra superiorem. Episcopi autem, nisi illorum fiat specialis mentio, non tenentur suspensione, nec interdicto generali; juris autem generalibus excommunicationibus obligantur *h*.

6. Unus homo potest ligari pluribus censuris, & absolvi ab una & non *i* ab aliis, quæ toties multiplicantur, quoties peccatum committitur, cui annexa est censura, non verò cum multiplicatur actiones, & solum est unum peccatum.

7. Qui occidit plures clericos uno actu, an plures excommunicationes incurrat alii negant, alii probabilius *l* affirmant; idemque dicendum de eo, qui facit unum actum cum pluribus circumstantiis, quibus annexæ sunt plures excommunicationes.

8. Quæ communis religiofus

9. Ut subditus in ejus te

10. U nuntiatus nem inff

ne cum e municar

11. Ep sunt extr

12. Si piscopi, censura.

13. E commissi rere, alii

14. C subditun

id si sit p

1. NO tis solam po nem.

2. Re tum no mō succ ligatur c

3. Si stituat, dem ten DD. ut

ut absol

8. Qui

Censura.

8 Qui occidit religiosum sacerdotem duas ex-
communicationes inquit, *m* unam, quia occidit
religiosum; aliam, quia sacerdotem.

9. Ut quis incurrat in censuram, debet esse
subditus imponentis illam, vel habere domicilium
in ejus territorio, vel in eo deliquisse.

10. Ubicumque fuerit excommunicatus de-
nuntiatus, vitandus est; & qui excommunicatio-
nem infligit, o potest monere etiam non subditos
ne cum eo communicent, & ni paruerint, excom-
municare.

11. Episcopi statuta non obligant subditos, qui
sunt extra ipsius territorium.

12. Si peccatum incipit in territorio alicujus E-
piscopi, & extra illud consummatum fuit, q ligat
censura.

13. Eum, qui in alieno territorio peccatum
commisit, cui annexa erat censura, in illam incur-
rere, alii ajunt, alii r negant probabilius.

14 Censura posita per modum sententiæ ligat
subditum existentem extra territorium; secus ve-
ro si sit per modum statuti.

SECTIO VIII.

De modo tollendi Censuras.

1. **N**on tollitur a censura per mortem infligen-
tis nec per mortem censuræ ligati, nec per
solam poenitentiam; sed per legitimam absolutio-
nem.

2. Rector, qui excommunicatus fuit, quia debi-
tum non solvit, non b liberatur finito officio, im-
mò successor, nisi intra mensem satisfaciatur, eadem
ligatur censuræ.

3. Si suspenditur, & interdicatur quis, donec re-
stituat, factâ restitutione liberatur. Si autem eo-
dem tenore excommunicetur, dubia res est inter
DD. utrumque probabile; in practica securius est,
ut absolvatur.

SE-

SECTIO IX.

De eo, qui absolvit.

a c. infe-
rior. 21. &
dicto c
pastora-
lis.

b Vide
Villal. u.
bi sup.
n. 8.

c Trid.
sess. 14. c.

d Ex Bul-
la Pauli
III. vidē-
da in no-
stro com.

e Comm.
DD.

f Comm.
DD.

g Navar.
c. 27. n
278.

h P. Suar.
ubi sup.
num. 40.

DE jure *a* communi, & ordinario, qui ligavit debet absolvere, vel eius successor, si officium finivit, vel superiore eius, qui posuit censuram, vel qui ab eo habet jurisdictionem delegatam.

2. Episcopus, & proprius Parochus possunt absolvere à censura juris non reservata. Parochus autem multi DD. hanc facultatem negant. *b*

3. In mortis articulo *c* quilibet Sacerdos potest ab omni censura absolvere.

4. Religiosi nostræ societatis, & quibus communicantur nostra privilegia *d*, possunt absolvere quoscumque Christi fideles ab omnibus casibus reservatis, etiam contentis in Bulla Cœnæ, & à censuris omnibus illis annexis, excepta hæresi. Idem potest quilibet sacerdos approbatus ab ordinario per Bullam Cruciatæ;

5. Quando Papa concedit facultatem absolvendi à censuris sibi reservatis, censetur *e* concedere reservatas Episcopis.

6. Qui confessus est cum habente jurisdictionem absolvendi generaliter à censuris *f*, manet absolutus etiam ab oblitis, nec indiget novâ absolutione, si postea recorderetur: secus verò in peccatis reservatis quæ licet non maneant reservata, confitenda tamen sunt, si in memoriam venerint.

7. Concessio absolutionis à censuris per Bullam, vel Iubileum *g*, intelligenda est in foro interiori tantum, nisi aliud exprimat.

8. Cum dicitur, quodd absolutio impendatur satisfactâ parte, si ad id non est obligatus, vel obligatio est dubia, potest absolvi parte non satisfactâ. Si verò obligatus est, & potest, non est absolvendus donec satisfaciât, vel cautionem præstet, vel pignus *h* tribuat, si pars sit abiens.

9. Si
absolvere
10. I
absolvere
fuerit p
alio auto
convallu
vel præf
convale
debet co
ritin cen
11. Si
solvi no
post mo
vara era

A B
in
tionem
2. A
moniac
3. A
præsent
da. Q
casu gra
4. N
cidentia
dere, po
guarum
dicant t
censura

9. Si

9. Si obligatus est, & non habeat unde solvat, absolvendus est ad reincidentiam.

l c eos
quide
sent. ex-
comm.
in 6

10. In mortis articulo quilibet sacerdos potest absolvere ab omnibus censuris, [si verò superior fuerit præsens securus erit ad illam recurrere] ab alio autem hæc absolutio est ad reincidentiam, si convalescerit, & non debet fieri nisi satisfactâ parte, vel præstitâ cautione, si per tempus licebit. Et post convalescentiam, si fuerit articulus præsumptus, debet comparere coram superiore; quod si fecerit in censuras reincidet.

l c eos

11. Si autem articulus mortis fuit verus, & solvi non potuit; dedit tamen signa contritionis, post mortem absolvendus est à iudice, cui reservata erat censura.

quide
ent. ex-
comm.
Comm
DD.

SECTIO X.

De Absolutione, metu, vel fraude extortâ.

Absolutio metu gravi, vel fraude extorta, est invalida, & taliter absolutus excommunicationem incurrit.

a unic. c.
de his
quæ vi-
l c. Ad

2. Absolutio emptæ pecuniâ est injusta, & simoniaca; sed valida.

l c. Ad

3. Absolutio censuræ data sub conditione de presenti, vel de præterito jam adimpleta est valida. Quæ autem datur sub conditione de futuro in casu gravis necessitatis valida erit, & licita.

aures de
simonia-
e Suar. de
cens.
disp. 7.
sect. 8. n.

4. Nemo potest absolvi virtute Bullæ ad reincidentiam, nec pari hoc potest confessori concedere, potest autem iudici, & ab eo terminum assignarum prorogare. In quo casu sunt DD. qui dicant transacto termino reum non reincidere in censuram, nisi à iudice novâ censurâ ligetur.

7.
dComm.
DD.

• Villal.
tr. 16.
dif. 23.

5. Eum qui transacto termino non potuit satisfacere, in censuram reincidere alii ajunt, alii probabilius *e* negant.

SECTIO XI.

DE FORMA ABSOLUTIONIS A

Censura.

• Suar.
de cens.
dif. 7.
sect. 9.
• c. per
tuas de
sentent.
excom.
• Suar.
ubi sup.
disp. 19.
sect. 2.

1. **A**bsolutio à censura *a* valet sub quacunque forma significetur, & uno verbo potest quæ à multis censuris absolvi.

2. Absolutio *b* petenda est à pœnitente, si autem non petatur, est tamen valida.

3. Reliquæ ceremoniæ si commodè servari non possunt, possunt *c* sine peccato prætermitti. Si autem publica fuit censu, publica debet esse absolutio, & aliqua injungi medicinalis pœnitentia.

DISP. X. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIÆ.

De cessatione à Divinis, & eius effectibus.

• Navar.
in sum. c.
27. n. 188.

1. **C**essatio à Divinis *a* est quædam omnimoda desistentia à Divinis officiis, & ab administratione quorundam sacramentorum in locum decreta.

2. Non est *b* propriè censura, unde non est interdictum; præsupponit autem illud, & ideo manent cum ea illius effectus.

3. Tempore cessationis non *c* licet recitare publicè officia Divina; cum socio autem recitare non est *d* prohibitum.

4. Audire Missam, & officia divina non licet. Suspenditur autem cessatio in aliquibus solemnioribus festivitatibus, quæ videri poterunt in *c. alma mater*.

5. Cym-

• Suarez.
ubi sup.
• c. non
est vobis
desp.
• Suarez
ubi sup.

5. C
vina of
salutati
• prohi
6. I
tismum
nitenti
ci potel
cymbal
secrata
Missâ c
7. S
ad reno
8. E
sumere.
sunt mi
ctionib

DE E

OMn
terd

vinis.

2 Q

olvere o

Ponend

umacia

3. Qu

liter: &

vanres c

autem n

tempore

clausis ja

currere

iter.

Cessatio à divinis.

5. Cymbalis signum dare ad Missam, vel ad divina officia non licet. Ad recitandas Angelicas salutationes, & ad audiendam concionem non est prohibitum; servanda tamen loci consuetudo.

Henric.
c. 53. n. 2.

6. Prohibetur usus sacramentorum præter Baptismum, Catechismum, Confirmationem, & Pœnitentiam. Eucharistia autem per modum viatici potest solemmniter portari ad infirmos, & ad hoc cymbalis signum dari: & si non fuerit hostia consecrata ad hoc, clausis januis cum uno acolytho Missa celebrari.

Villal.
to. 1. tr.
20. dis. 2.

7. Singulis hebdomadis g licet Missam dicere ad renovandam Eucharistiam

g c. per-
mitrim.
de sent.

8. Extra infirmitatem non licet h Eucharistiam sumere. Neque Ordo, neque extrema unctio possunt ministrari. Matrimonium verò sine benedictionibus potest celebrari.

excom:
h Comm.
DD.

SECTIO II.

DE EO, QUI POTEST CESSATIONEM pōnere.

1. Omnis, qui potestatem habet ad ponendum interdictum a, potest ponere Cessationem à Divinis.

Comm.
DD.

2. Qui dedit causam ponendæ cessationi, debet solvere omnia stipendia amissa ratione Cessationis. Ponenda verò est, non ut pœna, sed propter contumaciam. b.

Comm.
DD.

3. Qui Cessationem non servat, peccat mortaliter: & cum est generalis, religiosi eam non servantes c sunt ipso facto excommunicati. Reliqui autem nullam pœnam incurrunt; & clericus, qui tempore cessationis positæ post interdictum, si clausis januis Missam non solemmnem diceret, non incurreret irregularitatem, peccaret tamen mortaliter.

Clem. 2.
de sent.
excom.

SECTIO III.

*De eo, qui potest cessationem à Divi-
nis tollere.*

^aComm.
DD.

1. Qui Cessationem posuit, *a* potest illam relaxare, vel in totum, vel in partem. Si autem posita fuit usque ad determinatum tempus, finito termino sine nova relaxatione finitur.

^bComm.
DD.

2. Non *b* suspenditur per appellationem subloquentem, bene autem per antecedentem.

^cP. Avi.
de censu.
d P. Suar.
de cens.

3. Posse autem secundum partem suspendi eo qui posuit, alii negant, alii probabilius *d* affirmant.

disp. 59.
c. 4.
h. 3.

4. Privilegia Ordinum mendicantium pro tempore interdicti, vel Cessationis à divinis non *e* sunt revocata per Concilium Tridentinum, nec per Bullam Cruciatæ suspensa, quo minus religiosi possint suspendere in aliquibus solemnitatibus.

^eIdem
ubi sup.
f Con. m.
DD.

5. Interdictum & Cessationem, quam tempore Cathedralis, *f* tenentur servare religiosorum conventus, etiam à civitate mediâ leucâ distantes.

^gEx con-
ces Leo
nis X.

6. Si interdictum ponitur non populo, sed *g* monasterio, non *g* tenentur religiosi illud servare nisi eis alimenta præstentur, vel ipsi causam interdicto dederint.

^hEx con-
ces. eius-
dem.

7. Religiosi mendicantes ex concessione Leonis X. tempore Interdicti, & Cessationis à divinis tam professi, quam novitii conversi, & donati possunt celebrare & recipere sacramenta, & recitare in choro, & extra officium divinum claudere januis, & submissâ voce, ut habetur *in c. Aliter mater*; sed non possunt clericos ad celebrandum admittere. Prædicta tamen omnia non solum possunt in generali interdicto, sed etiam in speciali ex concessione Julii 2.

ⁱrefertur
in com-
pend.
verb.

Interd.

8. P.
cere in

De P.

1. P.
qu
tionis.

2.
fœmin
tores,
ac mul
& sacra
moder
dicto.

3.
quoad
Patres
runt p
nitatis
utuntur
chartar
privile.

4.
dicti,
nicant
quàm
bus ip
ex ali
latere
decim

8. P.

8. Processiones facere, litanias, & hymnos dicere intra claustra licet.

libidem

SECTIO IV.

De Privilegiis Mendicantibus concessis quoad sæculares.

1. Privilegia, quæ habent religiosi Mendicantes quoad sæculares tempore Interdicti, & Cessationis à divinis non sunt *a* revocata per Bullam,

2. Tercerones, Beatae, familiares tam viri, quam foeminae, syndici, Oeconomi, Advocati, Procuratores, & alii qui inserviunt monasteriis virorum, ac mulierum *b* possunt admitti ad officia divina, & sacramenta, & sepeliri in illorum ecclesiis cum moderata pompa, nisi ipsi dederint causam interdicto, vel sint excommunicati.

3. Hoc privilegium *c* habent Patres Minimi, quoad omnes, qui ipsorum habitu utuntur, & Patres Carmelitæ quoad suos Confratres, qui afferunt parvum scapulare, & Patres Sanctissimæ Trinitatis, quoad Confratres, qui ipsorum scapulari utuntur. Qui autem chordam D. Francisci, vel chartam confraternitatis habent, non gaudent hoc privilegio.

4. Ex privilegio *d* concesso Patribus S. Benedicti, ipsi & qui ipsorum privilegia communicant, possunt eligere sex personas tam viros, quam foeminas, quæ ad prædicta omnia, quibus ipsi religiosi gaudent, admittantur. Et ex alia concessione Nicolai Franciæ Legati à latere hæ personæ eligendæ possunt esse quindecim singulis diebus. Hoc etiam privilegio

a Villal.
ubi sup.

b Comp.
verb.

c Interdict.
Ex concess.

Le.
on. X &

In III.
Vide cōp.

verb.

Inter-
dict.

parag. 25.
& verb.

Famili-
aris.

d Refero
tur in

comp.
verb.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

Inter-
dict.

gaudent Abbates, & Prioratus in suis monasteriis.

5. Secularibus, qui ægrotant in domibus religiosorum mendicantium, potest ministrari sacramentum extremæ Unionis cum licentia Parochi ipsorum. Reliqua privilegia, quoad sæculares, videri possunt in P. Emanu. Roder. to. 2. qq. reg. q. 114. art. 1.

6. Societas nostra non habet festa assignata, in quibus suspendatur Interdictum; admonendus esset noster Generalis, ut assignaret solemnitates, & nobis communicaret prædicta privilegia.

DISPUTATIVNCVLA INTERIACENS.

DE CESSIONE BONORVM.

^aComm. DD. 1. **E**Xcusatur à restitutione in foro exteriori; in f interiori autem si deveniat ad pinguorem fortunam non excusatur, qui bonis cessit.

DISP. XI. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIÆ. CHARITAS.

De Charitatis definitione, & quando obliget eius præceptum.

^aIoan. 33. 1. **C**haritas est virtus supernaturalis, quæ facit nos Dei & amicos.

2. Non esse realiter distinctam à gratia dicunt aliqui DD.

^bD. Tho. 2. 2. q. 27. art. 1. 3. Hac virtute *b* amamus Deum, nosmetipsos, animam, & corpus, & proximos propter Deum.

4. D.

4. I.
super
hac au
præce
tivum
determ
5. I.
nis, n
Oblig
piam c
6. I.
morta
7. P.
ficient
prum,
viribus
charita

Quom

D
m
non est
nerur.

2. A
cessariu
congiu
catob.

3. A
ras, sed
Deum

4. F
vel virt
refertur
tualis

4. De fide est esse præceptum diligendi Deum super omnia appetitativè, & propter ipsum; in hac autem vita & perfectè non adimpletur. Est præceptum affirmativum, & includit aliud negativum; quantum ad affirmativum, non habet determinatum tempus.

c Aug. in
lib. de
perf. just.

5. Non d obligat in primo instanti usûs rationis, nec in gravi tentatione, nisi fuerit odii Dei. Obligat verò cum quis tenetur justificari, & compiam confessoris non habet.

d Suar. t.
4. sec. 2.
n. 14.

6. Qui semper vivere desideraret in hac vita, mortaliter & peccaret.

c Azor.
tr. 2 lib.
9. c. 4. q.
2.

7. Præceptum diligendi Deum super omnia sufficienter adimplet, qui nullum ejus frangit præceptum, sed consultius, utilius, ac suavius erit totis viribus conari nullum instans sine ferventissimo charitatis actu prætermittere.

SECTIO II.

Quomodo meritum procedat ex bonis Operibus in Charitate factis.

DE fide est nostris bonis operibus nos a posse mereri apud Deum. Hoc autem meritum non est ex rigore justitiæ, licet absolutè sic nominetur.

a Trid.
ses. 6 c.
16. & can
32.

2. Ad meritum de condigno apud Deum necessarius est status gratiæ, non verò ad meritum de congruo, ad quod juvant opera bona facta in peccato b.

b Comm.
DD.
c Est de
fide.

3. Ad utrumque meritum necessaria est & libertas, sed sufficit semiplena; dummodo referatur ad Deum tanquam in finem ultimum.

d Vide
Th. m. 2.
2 ubi
sup.

4. Relatio operis ad Deum vel d est actualis, vel virtualis, ac habitualis. Actualis est, cum actu refertur. Virtualis, cum durat aliquis effectus actualis intentionis seu relationis in quo dicitur ipsa

dura.

durare, ut in eo qui ponit hostiam in calice ad consecrandum, & cum actu consecrat, non re ordatur relationis actualis illius, seu intentionis, quæ virtualiter manet in hostia posita. Habitualis dicitur ejus, qui est in gratia, ratione cuius omnia quæ habet, relata sunt ad Deum.

5. Habitualement relationem sufficere ad meritum sunt qui asserant; probabilius autem videtur necessariam esse saltem virtualement; consultius autem quam frequenter opera nostra ad Deum actualiter referre.

Comm.
DD

6. Meritum sic definiendum: Opus bonum liberum in obsequium Dei amici, cui de justitia debetur præmium.

SECTIO III.

QUÆ POSSINT PER MERITUM
acquiri: & de præcepto diligendi
proximum.

Trid.
ses. 6. c.
16. & can
32.
Trid.
ses. 6. c. 1.

1. Opus bonum hominis grati relatum in Deum obsequium a meretur gratiam & gloriam. Gratiam autem primam, remissionem peccatorum & pœnæ æternæ nemo meretur de condigno, sed tantum de congruo.

2. Christus h meruit nobis de condigno primam gratiam; nullus autem potest alteri illam mereri de condigno, sed tantum de congruo.

3. Nequit justus mereri sibi de condigno reparationem sui lapsus; de congruo autem probabilius est quoddam possit.

Comm.
DD.

4. Perseverantiam usque in vitæ finem non potest quis mereri de condigno, & potest autem de congruo.

5. Est præceptum de diligendo proximum, quod

nos obligat ei subvenire non solum in extrema, sed in gravi necessitate, cum possumus sine magno dispendio nostro.

6. Non solum amici, sed inimici diligendi sunt ex præcepto divino; Licet *e* tamen optare eis malum temporale propter bonum æternum; & si inimicus est vir potens, & aliter non potes evadere mortis periculum, vel rei familiaris grave dispendium, potes ei mortem optare; non tamen procurare, nisi cum ipse te conatur occidere.

7. Non teneris specialia amoris signa ei præbere, communia autem non licet negare.

8. Culpam *g* teneris remittere, non tamen satisfactionem debitam, præcipue si sis pater, superior, aut iudex.

9. Deus diligendus *h* est super omnia appreciativè, non vero intensivè ex necessitate præcepti.

10. Amor benè ordinatus incipit à seipso; debet tamen bonum alienum spirituale anteponi bono proprio temporali, etiam vitæ. Et bonum universale reipublicæ præferendum est bono proprio particulari. Et unicuique mandavit Deus de proximo suo in eo, quo potest in bono spirituali juvare.

11. Ut quis teneatur alienæ salutis opem ferre, cum vitæ suæ periculo, debet salus alteri esse physice *l* impossibilis, nisi ego succurram, aliud tamen est in his, qui ex officio obligantur.

12. Non teneris cum discrimine vitæ propriæ adire, & absolvere illum, qui in articulo mortis putat se contritionem non habere sufficientem, & ideo petit confessarium; nisi fortè ille tam rudis esset, ut modum se excitandi ad contritionem omnino ignoraret.

13. Homo tenetur vitæ suæ tempore elicere actum fidei, spei, & charitatis ex vi præceptorum divinatorum ad eas virtutes pertinentium *m*.

d Navar.
in sum.
c. 14. n.
12.
e Comm.
DD.

f Comm.
DD.
g Comm.
DD.

h Comm.
DD.
i Vide P.
Saverb.
Charitas.

l Vide
Dian. in
sum verb
Præcep-
tum n. 9.

m In de-
cret. A.
lexandri
VII. an.
1665. 24.
Sept.

DISP. XII. SECT. VNICA. RESOLVT. VARIÆ.

QV ID SIT CIRCVMSTANTIA,

Et quando aperienda in Confessione ?

*a*D.Th. 1
2. q. 7.
art. 1.

1. **C**ircumstantia *a* est accidens actionis humane, quæ in genere moris illam variat, vel efficiendo actum deteriozem, vel minuendo ejus malitiam.

*b*Comm.
DD.

2. Circumstantiæ aliæ *b* mutant speciem, aliæ non; ut autem murent speciem, debeat esse voluntariæ; res in esse morali possunt esse simul in multis speciebus.

*c*Comm.
DD.

3. Circumstantiæ communes omnibus peccatis non mutant *c* speciem, nec sunt in confessione aperiendæ.

4. Circumstantia est sextuplex scilicet: Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

*d*Comm.
DD.

5. Circumstantiæ omnes, quæ mutant speciem, & quæ de peccato veniali faciunt mortale *d*, aperiendæ sunt in confessione, etiam si sint actuum interiorum. Mutant speciem cum habent diversæ speciei objecta in genere moris. Et qui talium circumstantiarum oblitus fuit in confessione, tenetur postea confiteri, cum in memoriam venerint.

6. An sponsa de futuro, si fornicetur cum alio præter sponsum, teneatur circumstantiam desponsationis fateri, dubium est inter DD. utrumque probabile; sed *e* videtur probabilius tantum esse circumstantiam aggravantem.

f Vill.to.
1. tr. 9.
dif. 36.
f Vide
Dian. to.
2. tr. 7.
res. 7.

7. Eum, qui rem habuit cum notitia teneri hæc circumstantiam aperire, alii ajunt, alii *f* negant. Idem de circumstantia Episcopatus, Generalatus sacrarum ordinum in effusione sanguinis: & viri, qui primâ vice virginitatem amisit, & foemina, quæ cum sponso primò fornicata est, & Confessa-

rii, qui
tem h
confes
luta
plican
8 R
non pe
peccat
mere.

9 C
fateatu
reos fu
puisse
dubium

10 T
dere,
catum
tes non
probab
erunt
concu

11. C
sacro,
dies, n
negant
nullum
ibi ma
to 1 m
ci sacri
in eo c
extrem
clesiæ.

12. C
freque
lucran
ludo ta
freque

13. J
ne alii
dex, si

iii, qui carnaliter poenitentem cognovit g. Qui autem habuit copulam cum soluta, non satisfacit confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam. *

8 Religionis professus, qui fecit votum de se non polluendo, si se polluat, non facit nisi unum peccatum; nec tenetur utrumque votum exprimere.

9 Qui ter cum tribus fœminis fornicatus est, si fateatur se sic fornicatum fuisse, & qui mille aureos furatus fuit, si dicat se rem notabilem surripuisse ad amplius non tenetur. De furto vero dubium est inter DD. utrumque probabile.

10 Unico actu voluntatis volentem plures occidere, vel plures mulieres cognoscere, unicum peccatum committere alii ajunt, alii negant, dicentes non unicum, sed plura. Hæc sententia videtur probabilior: & si objecta fuerint distincta specie, erunt specie distincta peccata, v. g. si unico actu concupiverint solutam, & conjugatam.

11. Copulam inter conjugatos habitam in loco sacro, si ibi maneant ultra quatuor, vel quinque dies, non esse peccatum mortale alii ajunt / alii negant. Alii absolutè dicunt, occultè habitam nullum esse peccatum, sive parum sive multum ibi maneant. Quod putat probabile P. Vasquez. *to 1 in 2 p. disp 98. cap. 3.* Sed adverte nomine loci sacri non intelligi oratorium, etiam si Missa in eo celebrata fuerit, nec porta Ecclesiæ à parte extrema, nec cellæ religiosorum, nec sacristia Ecclesiæ. Unde talis circumstantia non est aperienda.

12. Clerici, qui ludum taxillorum, vel chartarum frequentant, & cum fraude notabilem quantitatem lucrantur, tenentur n fateri illam fraudem fecisse in ludo taxillorum, vel chartarum; quia talem ludum frequentando peccant mortaliter.

13. Judex etsi ex officio habeat custodire urbem, ne alii furentur, non tenetur fateri, quod sit judex, si furatus est.

14. Rap-

g Facun.
apud
Dian.

* In decret.
Alexand.
VII. an.

166r 24.

Sept.

b Vide

Dian. 10.

1. tr. 7.

ref. 13.

& 14.

i Suar. in

3. p. 10. 4.

disp. 21.

sec. 5.

l Vide

Lessi.

l. 4. c. 3.

dub. 12.

nu. 86.

m Facun.

præc. 2.

lib. 4. c.

4. n. 34.

n P. Sub.

tract. de

Ludo.

dub. 24a

num. 2.

14. Raptus circumstantia, si puella sponso consentit, non est necessariò fatenda.

p Dian.

tr. 7. ref.

59. to. 1.

15. Temporis duratio aperienda p est in confessione non ut circumstantia, sed solum quando aliter numerus exprimi non potest.

q Henr.

l. 5. c. 5.

nu. 6 in

4 Gloss.

lit. F.

16. Testis, qui unico juramento multa falsa affirmat, unicum tantum facit q peccatum; idèdque sufficit, si dicat se falsò semel jurasse; & declararet damnum, quod fecit. Idem dicendum de sacerdote pluribus monstrante Eucharistiam in peccato mortali in opinione eorum, qui dicunt peccare mortaliter. Quod alii probabilius negant, dicentes nullum esse peccatum.

z Vide

Dian. to.

1. tr. 7.

ref. 45.

f Dian.

to. 1. tr.

7. rel. 44.

1 Comm.

DD.

u Suar.

In 3. p.

to. 4. dis.

22 lec. 2.

n. 8. & 9.

z Vide

Henr.

lib. 6. c.

18. n. 6.

17. An qui pœnitentiæ sacramentum in peccato mortali pluribus ministravit x toties peccet, quot fuerint personæ; an semel, dummodo successive, & sine magna interruptione illius absolverit, dubium est inter DD. utrumque s probabile.

18. Qui se exposuit peccandi occasione, & postea incidit in peccatum, non x facit duo peccata, nisi inter occasionem, & peccatum notabilis mora intercesserit.

19. Qui peccatum confessus circumstantiæ oblitus fuit, poterit postea solam circumstantiam fateri sine peccato, quando sine hoc illa sufficienter exprimitur u.

20. Confessarius, qui incipit audire confessionem in peccato mortali, x si habeat intentionem eliciendi actum contritionis antequam absolvat, non peccat mortaliter; licet contrarium sit etiam probabile apud Poilevinum de offic. Curati c. 45. n. 41.

21. Delectationes morosæ, quando solum consistunt in appetitu sensitivo, & non exeunt in opus externum, an sint omnes ejusdem speciei, dubium est inter DD. Probabilius videtur y non esse fatendam necessariò circumstantiam, an fuerint cum soluta, an cum conjugata.

y Vasqu

in 2. p.

to 2. disp

212.

22. Circumstantiam complicitis aperiendam esse in confessione, quando nullum aliud damnum sequitur præter infamiam apud confessorem ^{z Tolet lib. 3. c. 8} alii ajunt, alii negant. Affirmativa ^{z videtur lib. 3. c. 8} probabilior, & præcipue si cedat in utilitatem spiritualem ipsius complicitis.

23. Mollities, sodomia, & bestialitas non sunt peccata ejusdem speciei; ideoque non sufficit dicere in confessione, se procurasse pollutionem. ^a

24. Improbabilis est opinio, quæ dicit esse tantum veniale peccatum osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris & pollutionis. ^{* In decr. Alexandri VII. an. 1665. 24. Sept. * In decr. Alezand. VII. an. 1666. 13. Mart.}

SECTIO II.

De aliis dubiis circa eandem materiam.

1. Qualitas blasphemiz an possit reticeri, dubium est inter DD. Probabilius videtur non esse necessarium fatendam, nisi contineret formalem hæresim, vel odium Dei. ^{a P. Valen. to. 3. disp. 1. q. 13. p. 1.}

2. Qui unico actu sæpius eandem repetit blasphemiam, non tenetur numerum aperire; nec si divertat. ^{b Vide Dian. tr. 7. to. 1. ref. 52.}

3. Qui tangendo professum, vel sacris initiatum, se ipsum solum polluit, aperire tenetur circumstantiam. ^{c Vide Dian. ubi sup. ref. 52.}

4. Circumstantiam apostasiz aperiendam esse in confessione, nec sufficere in hæresim incidisse confiteri, asserunt multi DD. Contraria autem est probabilior, quia magis, & minus non variant species.

5. Circumstantiam consuetudinis in peccato esse aperiendam, & propter eam posse confessionem differre, abolutionem unanimiter DD. ^{a P. Azor lib. 8. c. 21. to. 2.}

defen-

a Ioan.
Sanc.
disp. 2. n.
6.

defendunt *e* præter Joannem Sanctium virum sa-
nè doctum, qui potest videri in suis practicis disp.
disp. 9. num. 6.

f Villa.
to. 2. tr.
6. 4. diff.
6.

6. An prælatus, si omittat correctionem subdi-
ti, vel dominus mancipii, sufficienter confitean-
tur dicendo, se omisisse correctionem proximi, du-
bium est inter DD. Probabilius videtur *f* teneri ad
declarandum se esse prælatos vel dominos.

g Vide
Dian.
verb.
Circum-
stantia.

7. Qui habuit voluntatem non restituendi alie-
num, & postea mutavit tale propositum, & iterum
redit ad voluntatem non restituendi, & sic se ha-
buit per annum sæpius revocando voluntatem re-
tinendi alienum, ex aliquorum sententia non te-
netur aperire diuturnitatem *g* huius voluntariæ re-
teationis. Quod vix capere possum quomodo
diversi actus voluntatis cum tot interruptionibus
non sine numero distincta peccata.

h Vide
1. tr. 7.
to. 1. tr.
7. ref. 60
i Dian.
ubi sup.
ref. 61.

8. Medicus, qui sine legitima causa licentiam
dedit edendi carnes in die jejunii, duplex peccatum
h commisit, unum ex fractione abstinentiæ a car-
nibus, aliud ex fractione jejunii.

l Vasqu.
to. 1. disp.
24. c. 3
m Vasqu.
in 3. p.
to. 4. q.
21. art. 1
dub. 4. n.
9.
n Dian.
to. 1. tr.
2. ref. 23.

9. Furentem cum manifesto vitæ periculo unum
tantum furti peccatum committere alii ajunt, alii
negant. Affirmativa *i* videtur probabilior.

10. Causa immisionis confessa, non est neces-
sarium *l* ipsam omissionem involuntariam fateri;
licet contrarium multi DD. teneant.

11. Non audientem sacrum in die Dominica,
in qua incidit aliud festum obligans ad aud. edum
sacrum, unicum peccatum committere, & non te-
neri hanc fateri circumstantiam alii ajunt, alii ne-
gant. Affirmativa *m* videtur probabilior.

12. Qui furatus fuit, ut macharetur, si confite-
atur furtum, & machiam, non *n* tenetur fateri
se unum ad aliud ordinasse.

13. Qui aliquid fecit, non distinguens an esset
peccatum mortale, an veniale, & postea invenit
non esse mortale, *o* teneri ad aperiendam circum-

stantia.

stantiam conscientiae erroneae alii ajunt, alii negant, Affirmativa videtur probabilior.

14. An pollutio occulta facta in Ecclesia contineat sacrilegii malitiam necessario in confessione aperiendam, dubium est inter DD. Utrumque probabile. Affirmativa *p* videtur probabilior. Idem dicendum de fornicatione occulta.

15. An latro furatus crumenam divitis in Ecclesia committat sacrilegium, & hanc circumstantiam teneatur aperire, res dubia *q* est inter DD. Negativa videtur probabilior; secus verò, si res furata in Ecclesia sit saltem commodata ad divinum cultum.

16. An qui unico impetu profert in servos plures injurias, vocando illos fures, sodomitas & alias. solum teneatur fateri se in aliquem gravem injuriam dixisse, non explicando numerum, neque personas, dubium *r* inter DD. Probabilius, videtur, quod tantum potest crescere gravitas contumeliae, ut eam aperire sit de necessitate confessionis; ut si quem haereticum, aut patriae proditorem appelles. Quod attinet ad personas in opinione eorum, qui dicunt in unico actu non posse esse plures numero malitias, non est numerus aperiendus: secus verò in contraria. Vide *f* P. Vasquez *in* 3. *p* to. 4. *q*. 91. *art.* 1. *dub.* 4. *nu.* 4. cujus sententia videtur probabilior.

17. Qui ex odio vult proximo malum grave non teneri aperire, utrum sit circa vitam, utrum circa honorem vel circa facultates alii ajunt, alii negant. Probabilius *r* videtur non esse necessarium aperire talem circumstantiam.

18. Circumstantiam inductionis ad peccatum, quando persona est parata ad peccandum, non teneri *u* quis confiteri; licet alii contrarium teneant probabiliter.

19. Circumstantia modi in copula conjugali, *nisi*

p Suar.
de relig.
to. 1. l. 3.
c. 7. n. 4.
Negat
Vasqu.
in p. 2. to.
1. q. 72.
art. 7
disp. 98.]
q Vide
Henr. lib.
2. c. 6. n.
5. *in* gloss.
sa.
r Vide
Sot. de
just. li. 5.
Plura es-
se peccata
dicit
Henriq.
1. 5. c. 3.
f Vasq. *in*
3. p. to. 4.
q. 91.
art. 1.
r Bona.
in tr. de
leg. disp.
3. q. 4.
u Azor.
p. 1. lib.
12. c. 16.
q. 5.

112. *Circumstantia.*

a Dian.

11. 7. res.

37. to. 1.

y Comm.

DD.

z Comm.

DD.

nisi periculum sit effundendi semen extra vas, non est necessario *x* fatenda.

20. Quando confessor scit circumstantiam personæ, non est necessario *y* confitenda.

21. Cum multæ actiones partiales antecedunt actum principalem *z*, sufficit actum principalem confiteri; nisi actiones sint extraordinariæ & continententes malitiam alterius speciei.

SECTIO III.

ALIA DVBIA CIRCA EANDEM materiam.

a Suar.

10. 4. disp.

28. sec.

3a

b Comm.

DD.

c Sanch.

de matr.

to. 1. l. 7.

disp. 28.

Circumstantias notabiliter gravantes peccatum intra eandem speciem aperiendas esse alii *a* ajunt, alii negant, utrumque probabile, & tutum in praxi. Quæ autem notabiliter aggravant prudentis viri judicio relinquendum est.

2. Circumstantiæ ita peccatum diminuentes, mutant speciem, vel de mortali fiat veniale, *b* necessario dicendæ sunt. Secus vero si solum diminuant notabiliter intra eandem speciem.

3. Religiosus professus, qui incidit in carnis peccatum, debet tantum aperire votum castitatis secundum probabilem opinionem. Probabilior tamen est, quod *c* debeat etiam aperire se esse professum. Si autem sit simul sacerdos, sufficit quod dicat se esse professum, vel esse Sacerdotem. Et si tandem sit Episcopus, hæc circumstantia non est aperienda, nisi secundum diversitatem opinionum circa circumstantias notabiliter aggravantes.

4. Qui per annum concupivit mulierem ad peccandum sine voluntatis retractatione, unum tantum numero peccatum commisit; *d* sed cum circumstantia notabiliter aggravante.

e Comm.

DD.

5. Cir

- as, non
am per-
cedunt
incipa-
ria &
5. Circumstantia personæ, an sit consanguinea DD.
vel affinis, & in quo gradu aperienda est; nec suf-
ficit dicere quod sit in primo gradu cognationis, sed
e exprimendum est an consanguinitatis, vel affini-
tatis sit. e Vide in-
tra verb.
Confessio.
6. Omnes gradus consanguinitatis, vel affinita-
tis præter primum sunt ejusdem speciei; unde suffi-
cienter crimen confitetur, qui dicit se peccasse cum
consanguinea, vel affine extra primum gradum.
Navarrus autem f asserit secundum distinctionem f Navar.
graduum sumendam esse specificam distinctionem c. 7. n. 4.
horum peccatorum. Unde alio species est scopula in sum.
cum sanguinea in primo gradu, alia in 2. alia in 3.
alia in 4. Et ideo quis fuerit gradus necessario ex-
primendum est. Probabilior videtur hæc senten-
tia.
7. Filius, qui injuria afficit patrem, & servus
dominum hanc tenetur g circumstantiam fate- g Comm.
ri; similiter qui clericum percussit etiam primæ DD.
conjuræ.
8. Qui filiam sollicitavit ante, vel post confes-
sionem, nisi multum temporis intercesserit, debet
fateri hanc h circumstantiam, & peccatum hoc h vide ca-
sanctæ. Inquisitioni reservatur. sus refer-
9. Religiosus, qui Prælati non obedit, com- vat. S. In-
mittit i unum peccatum cum duabus malitiis, & quis. su-
contra religionem, & contra obedientiam; suffi- pra hoc
cit autem in obedientiam fateri, verb.
10. Circumstantia reservationis, vel censuræ i Vide
annexæ necessario aperienda est. l Villalob.
11. Stuprum non differre à simplici fornicatio- in sum.
ne, quando l puella non coacta consensit, asserunt l Comm.
viri docti. Unde secundum hanc opinionem in DD.
prædicto casu circumstantia virginittatis non est ne-
cessario m aperienda. m Vide
12. Circumstantia loci sacri in furto, in sanguinis, verb. Lu-
vel seminis effusione, & violenta extractione ad lo- xuria.
cum sacrum confugientis n fatenda est; sed qui in lo- n Comm.

DD.

co sacro aliquid horum foras committendum mente concipit, non tenetur hanc circumstantiam aperire. Secus verò si foras consenserit in loco sacro perpetrandum.

o Navar.
c. 6. n. 7 in
sum.

13. Circumstantia scandalii formalis, & per se intenti non est retinenda, o & tunc dicenda species peccati in quod proximum induxit. Et quamvis opus bonum sit, si sciebat, vel scire debebat occasionem ruinæ futuram esse. Nec non si publice peccet etiam sine intentione scandalizandi, dummodo sit coram his qui scandalum verosimiliter patientur.

p comm.

14. Circumstantia, quæ interrogatur à Confessario, & non potest taceri sine gravi incommodo spirituali: circumstantia voti de non peccando particulari: & circumstantia conscientie erroneæ ut qui arbitrabatur peccatum esse, quod verè non erat, & tamen fecit, hæ omnes circumstantiæ per

DD.

q Navar.
c. 6. n. 9.

15. Circumstantiæ sequentes non sunt necessariæ: circumstantia diei festi, vel jejuniæ, vel orationi consecrati. Circumstantia peccati spe veniæ, circumstantia acediæ, Circumstantia durationis est sub consilio confitenda. Circumstantia complicis an sit aperienda dubium est inter DD. quando aliter peccatum non potest confiteri. Debet si commodè potest, quærere alium confessorem cui notus non sit complex; si autem hunc non invenias, non potest ob hoc alieno confiteri, nec communicare sine prævia confessione, servando quæ supra diximus.

r Dian.to.
1. tr. 2.
ref. 2.

16. Circumstantias maris, vel foeminae in peccato Sodomiae, vel bestialitatis confitendas esse alii aiunt, & alii negant, affirmativa videtur probabilior.

Reliqua quæ ad hoc verbum pertinent, invenies in verbo Confessio.

DISP

D

CL

his se a
sibi ra
rum E2.
ciorum
rum, d
vant.tes ut
spectan
muner
convic3. I
mini g
probat
contra
lter, q
DD. u
tivam
cus, c
tutio
bus,
ratori4.
gunt
5.
venat

DISP

DISP. XIII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

CLERICUS.

DE VARIIS DVBIIS AD CLERICOS.

ſpectantibus.

Clerici ſunt *a* veri Domini bonorum patrimonialium & quaſi patrimonialium, & cùm ex his ſe alunt, poſſunt *b* recompensationem facere ſibi tantundem reſervantes ex ſuorum beneficiorum Eccleſiaſticis bonis.

a Molin.*de juſt.**10. 1. diſp.**142.**b* Navar.*in apol q**1. nu. 33.**c* comm.*DD.*

2. Sunt etiam *c* veri Domini fructuum beneficiorum ad congruam ſuſtentationem neceſſarium, & eorum, quæ ex tali ſuſtentatione ſibi reſervant, congrua ſuſtentatio eſt ea, qua viri prudentes utuntur ſecundum decentiam ſui ſtatus; ad hanc ſpectant donationes moderate, liberales, & remuneratoriæ, moderata hoſpitiſ, & amicorum convivio, & his ſimilia.

d Leſſ. de.*juſt. lib. 2.**c. 4. dub.**6. nu. 9.**e* Mol. to.*1. de juſt.**dub. 143.*

3. Eorum, quæ ex his ſuperſunt, an ſint veri Domini grave dubium eſt inter *DD.* utraque opinio probabilis; tutior *d* negativa. Peccare autem ſi non contra juſtitiam, ſaltem contra charitatem mortaliſ, qui hæc in profanos uſus conſumit, omnium *DD.* unanimis eſt ſententia; ſed ſecundum affirmativam non *e* tenentur ad reſtitutionem, nec clericus, qui alienavit nec, qui illa poſſident. At reſtitutio à Pio V, impoſita beneficiatis non recitantiſ, debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriæ, eò quòd ſit pœna. *

In decret. Alex. VII**an. 1665.**24. Sept.**f* comm.*DD.*

4. Equites ordinum militarium non *f* obſtriguntur his legibus.

5. Sæculares iudices poſſunt *g* clericis auferre *g* covar, venationis inſtrumenta, ut nociya Reipublicæ. *q. 33.*

hComm. 6. Clerici habentes temporalem jurisdictionem, non possunt capitis sententiam ferre; possunt *h* tamen ad hoc jurisdictionem delegare.

ic. novis, 7. Clerici sunt jure divino exempti à iudiciis, de iudiciis, bus sæcularibus in rebus spiritualibus; in aliis autem temporalibus jure humano.

Jul. Clar 8. Si iudex sæcularis fecit processum contra clericum, ut remittat illum ad iudicem Ecclesiasticum, non tenetur iste iudicare secundum dictum processum. Nec si clericus confessus est delictum coram iudice sæculari, poterit ob id eum condemnare. Nec clericus potest renuntiare exemptioni ligenti de privilegio.

for com- 9. Potest tamen eligere iudicem arbitrum sæculari, pet. re, non verò tenebitur parere illius sententiæ secundum vim coactivam; tenebitur autem secundum directivam.

DD. 10. In rebus civilibus per conventionem potest à iudice sæculari iudicari.

o c. 1. de 11. Clerici beneficiati, vel sacris initiati, chartarum, pe- ludentes, vel alio ludo legibus prohibito peccant mortaliter, si fiat cum scandalo; & qui notabilem quantitatem amittunt ex redditibus Ecclesiasticis non excusantur à mortali; non tamen tenentur ad restitutionem neque ipsi, nec qui lucrantur, nisi amittentes sint religiosi.

12. Religiosi licet recreantur, imò & meritorie ludis honestis, & non est simonia, nec irreverentia, imò *q* laudabilis usus lucrari res sacras, angelicas scilicet salutationes, & similia.

q Comm. 13. Clerici in concilio Limensi ipso facto excommunicantur, si summam excedentem quinquaginta aureos ludo exponant. Permittuntur tamen aliquando recreationis gratiâ comestibile quid velendos piam ludere, quod non excedat duorum aureorum pretiosum de valore.

a. 7 rea- 14. Ab eodem concilio prohibentur uti s sericis, los: vestibus, & habitu profano, & ab omnibus his quæ s Ibidem vulgo vocari, solent lechaligas, polainas, puneres, guarni-

guarni-
mares,
similia
15.
equitan-
sit.

16.
ribus pe-
iudicii.
pellatio-
figura j

17.
dicam
manica
18.
eodem
sumum
etiam p
mant.

19.
condu-

1. PR
bo

præter
his ser-
Indor-
interp-
cere, n-
aut ag-

guarniciones de seda fajas en los manteos, almohadas, monteras, pantuflos, capafos de seda & similia. c. 16.

15. Prohibentur etiam fœminas comitari, vel equitando ducere ex tergo, nisi soror, aut mater sit.

16. Clerici concubinari à Prælati, & visitatoribus possunt, ac debent puniri non servatâ figurâ iudicii. Verba sunt concilii: Et postpositâ omni appellatione ad executionem etiam sine strepitu, & figura iudicii facti veritate inspectâ procedant. Ubi supra c. 19.

17. Clericus sacris initiatus, qui personam ludæram in scenicis egerit, ipso facto incurrit excommunicationem.

18. Sub reatu mortis æternæ prohiberetur & ab eodem concilio presbyteris celebraturis, ne tabachi fumum ore, aut saryri vel tabachi pulverem naribus etiam pretextu medicinæ ante Missæ sacrificium sumant. Ubi supra c. 20. x Concil. Lim. ubi sup.

19. Sacris legibus prohibitum est clericos conductores fieri. y Extr. ne cler. c. 1.

21. q.

SECTIO II.

DE ALIIS DVBIIIS AD CLERICOS

spectantibus.

1. Primâ etiam tonsurâ initiati diebus festis debent ad sibi assignatas Ecclesias convenire. x Concil. Lim. art.

2. Siquis clericus mercaturæ operam dederit, præter poenas à jure impositas, excommunicationis sententiam ipso facto incurrit: b Advernis tendum Indorum Parochus, neque per se, neque per aliam hanc ex-interpositam personam potest negotiationem exercere, neq; pecora alere præter necessaria ad victum, aut agros colere, aut vehi bis mercibus animalia te- ablatam

fuisse à Paulo V. ne in la- queum Parochis esset dā- nationis æternæ. *evid* Lim conc. c. 5. fol. 51. *d* Vide P. Sa verb. *Clerici.*

3. Advertendum Limense Concilium *e* in ton- regno Paruano, Chilensi, Tucumanensi, & Qu- tensi clericos obligare. De religiosis autem dicetur suo loco. Vide verbum *Parochus*, & verbum *Religiosus*.

4. Nomine clerici in favorabilibus venit *d* Mo- nachus Episcopus, & qui habet primam tonsuram, odiosis verò neuter ex his. Et sunt DD. qui asserant neque dignitatem, neque Canonicum Ecclesiæ Cathedralis, neque eum qui non est in sacris. Unde cum aliquid prohibetur, vel præcipitur clericis iure, vel ab homine, solum comprehenduntur, qui sunt sacris initiati, aut habent beneficium.

5. Clerici etiam in sacris de licentia sui Episcopi possunt in civilibus coram iudice sæculari conveniri. Et si dimisso habitu & tonsurâ clericali enormiter se gerat, potest capi, & puniri à iudice sæculari quia perdidit privilegium clericale secundum gravium DD. opinionem. Probabilius tamen est hoc non *e* licere iudici sæculari nisi de licentia Prælati. *f* Vide Sil. quando ipsius curiæ traditus est clericus propter verb. *lud.* incorrigibilitatem.

6. Clericus qui non est in sacris, non gaudet *g* Trid. sess. Ecclesiastici fori privilegio, nisi assignatus sit alicui *23* c. 6. de Ecclesiæ, cui inserviat, vel sit in seminario, vel in sent. exc. universitate de licentia Episcopi studeat, habitum clericalem habens, & tonsuram, & sit quasi in via ad ordines maiores.

7. Clericus etiam in sacris comprehensus in crimine potest *h* capi à iudice sæculari, ut Ecclesiastica *va*, lib. 5. contradatur: & idem, si nocte armatus incedat, vel cons. 27. velit alterum lædere, potest à quolibet sæculari includi.

8. Clerici tenentur i legibus communibus po- i Comm.
pulo in ordine ad bonum Reipublicæ, non quoad DD,
vim coactivam, sed directivam; dummodo non im-
pediant officium Ecclesiasticum, & libertati Eccle-
siasticæ non repugnent.

9. Clericus quilibet, & etiam laicus potest absol-
vere à censuris existentem in articulo mortis secundū
Dianam l & alios viros doctos, quod est probabile. l Dian. tr.
9. resol. 6

10. Clericum suspensum à divinis officiis, neque
tamquam laicum illis posse assistere alii asserunt m
probabiliter; alii verò probabilius defendunt irre-
gularitatem non incurrere, neque peccare. p. 5.
m Fil. 10. 2
tr. 27. c. 2.
nu. 33.

11. A clerico posse conveniri laicum coram ju-
dice Ecclesiastico pro rebus non solum Ecclesiæ, sed
etiam pro fructibus dubium est inter Doctores. Af-
firmativa n videtur probabilior. n Dian.

12. Clericū pravo animo percutiens percussione
levi, & veniali, non incurrit excommunicationē, &
à fortiori, qui cum conatus fuit percutere, non per-
cussit. tr. 1. ref. 7
pag. 3.
o Vide Fa-
cun. p. 1. r.
2. c. 5. nu.

13. Clericum publicè percutiens non est vitan-
dus ante sententiam iudicis; quia fortè ebrius erat,
vel amens, vel se defendendo percussit. 12.
p Idem u-
bi sup.

14. Clerici non tenentur q solvere gabellas, e-
tiam si Episcopus consentiat, nisi Papa consensum
præstet, vel urgeat gravis necessitas, nec possit ex-
pectari Papæ consensus. q Dian. 5.
tr. 1. ref. 15

15. Clerici possunt r disponere ad libitum tamquā
de bonis patrimonialibus de omni eo, quod illis
datur pro industria personali, vel labore, ut pro co-
mitando funere, pro re sacra facienda, & similibus. r Vide
Dian. ubi
sup. tr. 8.
ref. 27.

16. Clericus utens vestibus prohibitis, non in-
currit suspensionem, si occultè, vel subitus alias ve-
stes, vel propter celebrationem magni festi illis ut a- f Henric.
tur Imò hanc suspensionem consuetudine esse s de lib. 13. de
rogatam asserit Henric. lib. 13. de excom. c. 39. n 3. excom.

17. Clerici non tenentur solvere vectigal in extra- c. 39. n. 3.
dione frumenti, vini, & similium, quæ ex bonis spa- i Dian. p.

3. tr. I. matrimonialibus collegerunt, ut alibi conducendo
ref. 27. charius vendant.

4. Ibidem 18. Clerici 4 possunt aperire tabernas, & ven-
ubi supra dere vinum, fructus, & alia recollecta in suis præ-
tr. I. reso, diis, etiam in terra Baronis prohibentis alibi vendi,
20. nisi in ejus taberna

19. Clerici publicè concubinarii licet jure anti-
quo erant ipso facto suspensi; talis tamen suspensio
abrogata x est per contrariam consuetudinem.

20. Clerici audientes comœdias, & stipendia
solventes quibus aluntur histriones, peccare mor-
taliter alii aiunt, alii negant y probabilius, si abs-
que scandalo, ut communiter fit. & sine pericu-
lo consentiendi in actus turpes, ob solam curiosi-
tatem audiant. Res est maximè ruinæ obnoxia,
sed communiter omnes audientes invincibili igno-
rantia à mortali culpa excusantur, cum videant à
religiosis etiam audiri, à magistratibus non prohiberi,
& ab Ordinario approbari tanquam nihil contra
bonos mores habentes. Limæ nisi sint appro-
bata non recitantur.

21. Clericus primæ consue ab absente sacerdote,
y Dian. p. & utroque absente laicus 2 potest indulgentias ap-
tr. 3. ref, plicare Cruciatæ; & qui libet ex eis etiam si sit ab-
134. sent.

22. Clerici an gaudeant Ecclesiæ immunitate in
criminibus non exceptis in Bulla, dubium est in-
ter DD. Affirmativa videtur probabilior.

23. Non licet clerico vel religioso calumniato-
rem gravia crimina de se, vel de sua religione spar-
gere minantem, occidere, quando alius modus
defendendi non suppetit: uti suppetere non vide-
tur, si calumniator sit paratus vel ipsi clerico aut
xan, VII. religioso, vel ejus religioni publicè, & coram gra-
an. 1665. vissimis viris prædicta impingere, nisi occida-
24. Sept. tur. 4

SECTIO III.

PROSEQUITVR EADEM
materia.

1. **C**lericus, qui aliquando dimittit habitum, & tonsuram, non ideo fori privilegium *a* amittit. nec à iudice laico potest puniri. *a* Comm. DD.
2. Clericus non *b* potest compelli à iudice laico solvere gabellas, quas aliquando solvete tenetur. *b* Diana tr. 12. ref.
3. Clericis non potest *c* Princeps laicus imponere gabellas propter reparationem pontium, murorum, & similibus, licet contrarium teneant aliqui iuristæ; sed neque tempore pestis pro publica utilitate, nisi à iudicibus Ecclesiasticis *d* possint compelli. *c* 42. to. 1. *d* Layman in Theol. mor. lib. 4. tr. 9. c. 6 *d* Diana. I. tr. 2. ref. 41.
4. Clerici, qui primam tonsuram, & habitum assumpserunt sine animo clericandi, sed tantum in fraudem collectarum, & gabellarum *e*, gaudent nihilominus clericali privilegio, quia vere clerici sunt. *e* Diana. ibidem resol. 44.
5. Clericus negotiator nisi ter moveatur, non *f* amittit privilegium clericale, & fori, ideo non potest ab eo gabellas exigere iudex laicus, quamvis alii contrarium sentiant. *f* Less. lib. 2. c. 33. dub. 3. n. 23.
6. Non posse principem laicum ex rebus venditis à clericis ab emptore exigere gabellam extra pretium legale probabilius *g* videtur, licet contrarium viri docti defendant. *g* Vide Dian. to. 1. tract. 2. ref. 49.
7. Clericis licitum *h* est recurrere ad laicos iudices, quando arbitrio boni viri sit illis violentia in non admittenda eorum appellatione, & non habent alium superiorem Ecclesiasticum, ad quem confugiant. Et iudices laici possunt cognoscere de tali causa non ut iudices, sed ut defensores, & admonere Prælatum ne violentiam faciat. In aliis autem casibus, in quibus non sunt prædictæ circumstantiæ, non licet. Idem dicendum est de religiosis. *h* Vide Dian. tr. 2. ref. 14. to. 1.

- i* Sà hoc 8. Clericus percussus à laico potest *i* agere co-
verb. ram iudice Ecclesiastico.
- I* Idem 9. Clericus calumniosus accusator debet *I* privati
ibidem officio, & verberatus in exilium mitti.
- m* Idem 10. Clericus non *m* potest consentire in iudi-
ibidem cem non suam etiam Ecclesiasticam sine consensu
n Covar. sui Episcopi.
- l*, *r*, *c*. 4. 11. Clericus pauper non *n* tenetur cedere bonis,
var, n. 4. nec pro debito (nisi fuerit ex delicto contractum)
potest conveniri ultra quàm facere potest; nec, si
est in sacris, puniri corporaliter pro debito, quod
non potest solvere.
- o* Sa hoc 12. Clericorum privilegiis gaudent *o* Eremitæ,
verb. si sint astricti alicui regulæ, aut superiori talibus
Privilegiis gaudenti.
- p* Vide Sil- 13. Clericis prohibitum *p* est advocati exerci-
vest. verb tium exercere, nisi in causa propria, pia, & mis-
Advoca- rabiliū personarum, vel propinquorum intra
tus. quartum gradum, cum commode alium habere
non possunt.
- q* Vide 14. Non *q* potest Clericus esse procurator laico-
Mol. disp rum, nisi in negotio speciali aliquando, nec lo-
47. cum tenens Principis sæcularis; benè tamen consi-
liarius, & ob suam vel suorum necessitatem non
prohibetur negotiari per se, nec vendere, quæ ar-
r Sa hoc te fecit honesta.
- verb. 15. Non *r* potest exercere medici, aut chirurgi
officium, quando adustione, vel incisione opus
est; nisi sua, aut pauperum necessitas id postulet.
- s* Vide 16. Omnibus Clericis *s* concessum est testari, &
Mol. disp ab intestato succedere, nisi sint Episcopi.
- 47.
- t* Vide Na 17. Non *t* potest Clericus in præjudicium patris
var, c. 25. testari de bonis, quæ acquisivit ante clericatum, in
nu. 109. quibus pater habet usum fructum.
- u* Sa verb 18. Clericum habitantem cum fœmina suspe-
Clericus. ctâ peccare mortaliter *u*, dicunt viri docti.
- x* locum 19. Clericus absens in alio Episcopatu, nisi do-
ibidem. micilium mutet, subditus est adhuc *x* proprii Epi-
scopi,

scopi, & non tenetur deservire Ecclesiæ, in qua non habet beneficium.

20. Clericus y potest cogi ab Episcopo, ut urbem custodiat ab hostibus invasam, & in tali necessitate non prohibetur pugnare. *y Ex con-greg. cō-cilii.*

21. Recipiens patrimonium occultè sub conditione, ut post ordinum susceptionem illud restituat; non tenetur restituere; nisi aliundè habeat, undè sustentetur. Contrarium tamen aliqui viri docti verius judicant. *zSa verb. Clericus.*

SECTIO ULTIMA.

Circa eandem materiam.

1. Clericus qui post factam prohibitionem frequentat monasteria Monialium sine necessitate peccat mortaliter. *a Sanch. nu. 8.*

2. Clericus beneficiatus vel ordine sacro insignitus, habitum clericalem vel tonsuram non ferens, barbaram vel comam nutriendi peccat mortaliter. Idem dic de eo qui indecentibus vestibus, vel armis utitur. *b Navar. c. 25. nu. 100 p. 33.*

3. Clericus qui emit aliquid, & arte mutat ejus formam, & vendit, non dicitur exercere mercaturam. *c comm. DD.*

4. Clericus tenetur etiam servare taxationem reipublicæ circa triticum. *dcomm. DD.*

5. Clerici mineralibus intendere prohibiti sunt per regiam scedulam. Si tamen illa habeant jure hæreditario, dum per venditionem ab eis se exonerant, permittendi sunt. *e Solercan, de Inguber. lib. 1. c. 18 fP. Menacho in manu-script.*

6. Collegia in seminario Ecclesiæ, qui Ecclesiasticus esse non vult, si hoc non juravit, nec præmisit in ingressu, non peccat, nec restituere tenetur. *g Idem ubi supra*

7. clericus conjugatus cum corrupta, à se ipso non amittit g privilegium fori.

DISPU-

DISPUTATIUNCULÆ

AD EANDEM LITTERAM

pertinentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

COGITATIO.

Vide Re- **I**N cogitationibus venereis cum voluntas nec po-
 sitivè consentit, nec positivè dissentit; peccatum
 gito, 1 li. esse mortale alii aiunt, alii negant. Probabilius vi-
 15 c. vit. detur, quòd si quis aliò divertat cogitationem quasi
 n. 65. tentationem contemnens; non esse necessarium a-
 ctum positivum, & peccatum mortale non esse,
 nisi cum plena advertentia ex permissione cogita-
 tionis periculo se exponat consentiendi.

COGNATIO.

¶ Dian. tr. 1. Qui nomine non suo, sed alterius tenet pue-
 4. ref. 2. rum in Baptismo, probabilius videtur nullam con-
 to. 1. trahere cognationem; sed neque is, cujus nomine
 tenuit, quia necessarium est in Baptismo, & Con-
 firmatione, quod patrinus physicè tangat puerum.

2. Eum qui statim post partum uxoris ob peri-
 culum mortis baptizavit proprium filium adstanti-
 bus aliis contrahere cognationem cum uxore, &
 non posse debitum petere alii aiunt, alii negant:
 b Suar in probabilius videtur nullam contrahere cognatio-
 3. p. qu. nem, & ideo posse debitum petere.

67. 3. Laicum præsente sacerdote baptizantem in
 casu necessitatis peccare mortaliter alii aiunt, alii
 negant. Probabilius videtur non peccare morta-
 liter, nisi faciat ex contemptu.

4. An in privato Baptismo tempore necessitatis
 sit

fit adhibendus patrinus, & an contrahat cognationem spiritua- *d Sanch.*
 lem. Utrumque est dubium inter DD. de Mart. *to 2 l. 7.*
 sed neque *e* adhibendum esse; neque si adhibeatur *disp. 62.*
 contrahere videtur probabilius, etiamsi teneat in- *nu. 15.*
 fantem animo obeundi patris munus.

5. Non confirmatus, qui in confirmatione pue- *d Vide*
 rum tenet non contrahit *d* cognationem spiritua- *Dian. 7. 2.*
 lem cum eo, nec peccat mortaliter; utrumque est *tr. 4. ref.*
 probabile, licet non desint qui teneant contrarium. *21.*

6. An qui in Ecclesia ut patrinus tenuit domi- *e Idem p.*
 jam baptizatum, contrahat cognationem spiritua- *3. tr. 4.*
 lem, dubium est inter DD. Probabilius *e* videtur *ref. 260.*
 non contrahere.

COLLECTA.

1. Collectam certam, & invariabilem etiam po- *Videnia-*
 sitam per statutum super bona aliqua antequam ad *nam. tr. 1.*
 clericos pervenissent, non tenentur solvere. *to. 3. ref.*

COLONI. 17.

1. Coloni partiarum religiosorum non tenentur *17.*
 solvere gabellas ex Bulla Pii V. in qua summus
 Pontifex eximit fratres, monachos, moniales ac al-
 las regulares personas, eorumque monasteria, cœ-
 nobia, conventus, Ecclesias, capellas, oratoria, &
 alia loca, ac terras, possessiones, prædia, agros, &
 bona, nec non laboratores, colonos, arrendatarios,
 affectuarios, ac gestore suorum negotiorum ab om-
 nibus exactionibus tam urbanis, quàm rusticis, nec
 non datis, gabellis, pedagiis, vectigalibus, collectis,
 impositionibus, mercibus ordinariis, & extraordi-
 nariis, ac tam realibus, quàm personalibus, meris,
 & mixtis etiã subsidionalibus, & augmentis, ac fo-
 cularibus equorum, taxis, militumque hospitibus,
 &c. tam impositis, quam imponendis.

2. Coloni partiarum sunt, qui conducunt agros
 reli-

religiosorum ad medietatem fructuum. Sed licet non sint partiarum, conducant verò prædia religiosorum, ut illis tribuant certam partem fructuum quotannis in omnem eventum & reliquum sibi acquirant, exempti sunt à solutione decimarum.

COLUMBÆ.

a comm. 1. Columbas profugas à suo columbario, cuiuslibet licitum est capere. Et idem dic si domicilium mutant. Arte autem, vel fraude illas attrahere ad proprium columbarium illicitum est.
DD.

COMEDERE.

a comedere absque necessitate ob solam delectationem vix potest excusari à peccato veniali. contrarium tamen docet **a** Joannes Sanctius.
a Joan. 2. Si quis comedendo cibos calidos, & tali situ
Sanch. de decumbendo experitur pollutionem præter voluntatem & consentum, non **b** tenetur à talibus abstinerere cibis, nec aliter decumbere, etiamsi id faciat non propter necessitatem, sed ob solam maiorem commoditatem. Hæc communior sententia
selec. disp 2. nu. 14.
b Vide **Less. 1. 4.**
c. 3. dub. licet contrarium defendat P. Fagundez.
14. num.

100. 3. comedentes carnem ob valetudinem, si parum piscari edant ad excitandum appetitum, licet vix ab intemperantia excusentur; **c** excusantur tamen ab excommunicatione, quæ solet esse in aliquibus synodalibus contra comedentes in diebus prohibitis simul pisces, & carnes. Vide dianam, qui excusat eos à peccato, etiamsi in magna quantitate pisces sumant, dummodo pisces sint sani.

d comedere carnes humanas in gravi necessitate licet, veluti in magna famæ, vel alio vitæ periculo, vel si caro humana alterata sumatur, ut medicamentum. Nec erit peccatum haurire sanguinem ex vena adolescentis, & bibere ad confortandas

d Less. lib
4. c. 3.
dub. 2.
nu. 10.

c Vide
Dian. 10.
3. tr. 5.
ref. 3.

das vires infirmi, quod medici dicunt remedium esse singulare.

5. comedere ex intende usque ad vomitum, peccatum esse mortale alii aiunt, alii e negant, si e Cajet. autem fiat ex consilio medici, f licet. verb.

COMOEDIÆ.

comediis interesse an liceat, vide verbum cleri- f Vide P. Sà verb.

Gula. Comede- re.

COMMERCIVM.

cum infidelibus quando utilitas ex eo capta à christianis est major quàm damnum, sit licitum ratione necessitatis.

COMMISSARIVS.

CRUCIATÆ vide verbum Bulla cruciata.

Commissarii particulares Cruciatæ officio suo possunt fungi usquequo officio priuentur. a

a Parag. judices 38. ff. de judic.

COMMODATVM.

1. Qui commodat amico petenti cubiculum ad peccandum, timens, si neget, grave damnum, a a Vide non peccat mortaliter. Idem dicendum de eo, Dian. to. qui locat iusta de causa domum meretrici. 3. tr. 6.

2. Commodatorium dubium an res sua culpa perierit, teneri ad restitutionem alii b aiunt, alii negant. Affirmativa videtur probabilior, quando datur culpa juridica, etiamsi non sit mortalis. b Vide Dian. ubi sup. ref. Sed si accipit in gratiam sui tenetur de levissima. 49.

3. Commodatum ad certum usum non potest c Sylves. repeti, etiam superveniente necessitate ejus qui Verb. commodavit. Contrarium defendit P. Molina, & Commod.

4. Commodans rem vitiosam non admonens com.

- dComm.* commodatarium, tenetur *d* de damno secuto.
DD. 5. Diutius utens commodatis, vel ad alium u.
e Vide sum contra voluntatem commodantis, furtum *e*
Mol. dif. committit.
 295. n. 7. 6. Qui remisit commodatum per personam fi-
fP. Avila delem, si pereat, non *f* tenetur restituere; secus
in comp. si per non fidelem.
hoc verb. 7. Commodatum quomodocumque pereat,
gNavar. c domino *g* perit, nisi interveniat pactum, dolus,
 17. n. 185. culpa, vel mora.
h Ibidem 8. Peccat, *h* qui commodatum non vult resti-
ubi sup. n tuere, nisi solutis sumptibus, quos fecit, quando
 186. hi sunt ex iis, qui communiter fiunt, nisi fuerint
i Idem magni, & extraordinarii.
ibidem. 9. Commodatarius *i* potest detinere commo-
l Idem n. datum pro recompensatione debiti liquidi.
 226. 10. Illicitum est aliquo pretio *l* commodare pe-
 cuniam ad ostentationem divitiarum.

Communio Sacramentalis.

1. Non est neganda peccatori occulto, etiam si
 alibi sit publicus, si publicè petat; si autem hæc
 infamia faciliè præveniri queat, ex sententia Valen-
 tiæ eam denegare *a* licebit.
aVal. t. 4. 2. Publico peccatori publicè petenti omnino *b*
disp. 69. 8 neganda est.
p. 3. 3. Si laicus necessitate sumeret vinum consecra-
bComm. tum, *c* satisfaceret præcepto communionis.
DD. 4. Bis recipere communionem in eodem die ob
e Suar. to. vitandam injuriam Sacramenti *d* licet.
 3. disp. 71. 5. Sacerdos extra confessionem sciens aliquem
sec. 3. esse in peccato mortali occulto, occultè petenti
dComm. negare *e* debet communionem.
DD. 6. Paratus proximè ad communionem, si re-
e Sà verb. cordatur peccatum mortale; *f* potest si timer scan-
Commus- dalum communicare, & postea confiteri.
nio. *fComm.*
DD. COM.

COMPENSATIO.

1. Ut sit iusta, & sine peccato debet habere has ^a Vide
conditiones, Primam, ut debitum sit moraliter Villal. to.
certum 2. ut non plus capiat, quàm sibi debetur, 2. tr. 11.
3. ut admoneat debitorem vel hæredes jom debi- dub. 23.
tum esse solutum, ne bis solvatur. Aliqui DD. num. 7.
ponunt alias duas. 1. ut per judicem non possit re-
cuperari, quod non videtur necessarium, ut scitè
notat b Villalobos. 2. ut actus res debeatur, quod b Idem
non est semper necessarium; nam si tempore præ- ubi sup.
fixo non sperat creditor rem suam recuperaturum,
potest uti compensatione, ut doctè advertit c Dia- c Dian. to
na. Nec tandem necessarium est quod dicunt ali- i ref. 46.
qui DD. quòd res non sit deposita de qua sit com- tr. 16
pensatio. Si enim aliter rem recuperare non possum, d Navar.
licet d mihi non reddere depositum, lib. 3. c. 7.

2. Compensationem famæ pecuniâ fieri posse, num. 89
& infamatum occultè e posse rem infamantis sibi re- e Tanner.
tinere, si aliter compensationem facere non possit, in 2. 2. D.
dicit Tannerus citans Lessium, Tho.

3. Qui falsò alium infamavit, sine quòd utens disp. 4. q.
æquivocatione dicat se mentitum, vel malè locu- 6.
tum, potest facere compensationem suadendo, &
honorando infamatum, & tribuendo illi tantum
honoris quantum abstulit. Hic modus placet do-
ctissimo P. Villalobos f, vide illum, f Villal.

CONCIONATOR Vide Prædicator.

2. tr. 2.
dis 27.

CONCESSIO.

Concessum videtur, quod non est prohibitum.

CONCILIUM.

1. Concilium Provinciale debet a fieri tertio a Vide.
quoque anno; Diæcesanum quotannis. Trid. sess.

2. Cor-

24 c 2 de
refor.

2. Concilium Provinciale potest excommunicare Archiepiscopum. Ejus autem decreta non sunt publicanda Papâ inconsulto.

3. Ad decreta Concilii Dioecessani requiritur clerici approbatio.

CONCUBINARII.

1. Concubinarii tam soluti, quam uxorati si te admoniti non respuerint, excommunicentur ab ordinario, & mulieres graviter ab eodem puniantur, & à populo exulare cogantur.

CONDUCTIO.

a Dian to

3. tr. 4.

ref 14.

b Vide

Dian.

ubi sup.

ref. 17.

c Vide

Dian. tr. 6

to. 3. ref.

49.

d Moli

disp. 499

e Sylvest.

hoc verb

num. 16.

f Sa hoc

verb.

1. Si vespere Petrus colonum conduxit, mare autem propter alium eventum illius operâ non indigens tempestivè eum admonuit, non a tenetur solvere diei mercedem, nisi conductio esset cautâ ut amitteret lucrum diei.

2. Conducens agrum b potest remittere pensionem ob fortuitam, & insolitam sterilitatem; nisi hæc posset compensari anno sequenti.

3. Conductor rei dubius an suâ culpâ perierit, non c tenetur restituere secundum probabilem sententiam.

4. Conductor d potest expelli domo, quando locatori opus est eam habitare, vel reparare; vel conductor ibi inhonestè se habeat. Sed an aliquid de compensatione remittendum sit, dubium est inter DD. Probabilius videtur esse remittendum, quando conductor habitaturus erat domum sibi non ad dimendam.

5. Conductor equi e tenetur ad expensas ordinarias, ut ad pactum; non ad extraordinarias ut ad medicinas.

6. Famulo conducto non f debetur stipendium tempore quo ægrotat, nec extraordinaria medicina, nisi aliud sit in pacto, vel in consuetudine.

7. Con-

7. Conductor, qui non solvit, g potest statim g Idem
expelli; sed si conduxit ad decennium, biennio ex- ibidem.
pectandus est. Quod si locator promissu non expul-
surum, intelligitur si solvat pensionem.
8. Qui timet rem perituram conductoris culpā,
potest eum cogere, ut suscipiat in se periculum,
sed ob hanc obligationem minuendum est aliquid
ex pensione.
9. Extravagans Ambitiosa de non locanda re
Ecclesiæ ultra triennium, non h videtur usu rece- h Vide
pta, quoad pœnas extrin secas. Navar. c.
10. Locationes beneficiorum anticipatâ solu- 27.n. 149
tione non valent in præjudicium successorum ex & 150.
concilio i Tridentino Pater autem Molina l dicit, i Trid.
quod si conductor solyerit, & conversum fuerit in ses. 25. ex
utilitatem Ecclesiæ, successor ratum habere debet. 11. de re.
11. Si conductor domo vel aliâ tenonatur for.
propter pestem, vel aliâ justâ causâ m, remitten- b Mol.
da est pensio pro rata. disp. 497.
12. Nec res Ecclesiastica, nec fructus pensionis m Sylv.
locari n possunt ad longum tempus, ut ad decem ubi sup.
annos, nisi cum conditionibus ad alienationem re- num. 12.
quisitis. nComma.
13. Beneficiatus o potest locare fructus beneficii DD.
ad novem annos, quando pensio non solvitur, nisi o Sà hoc
tertio quoque anno; conductio autem eo mortuo verbo.
expiratur. Si ramen Rector Ecclesiæ nomine Eccle-
siæ rem ejus locaverat, eo mortuo durat.
14. Conductor p debentur expensæ necessariæ, p Moli
& quibus res facta est melior. disp. 496
15. Locationi factæ à viro de re uxoris, eo mor- q Idem
tuo non tenetur uxor stare, nisi facta fuerit de ejus disp. 492
consensu.
16. Conductor potest rem locare alteri personæ
honestæ, nisi aliter pactum fuerit.
17. Qui sine cōvictione de pretio colorū conduxit,
tenetur ei tantum dare, quantū talibus reddi solet, Sylvest.
18. Alienum torquem locans, si Dominus non verb.
erat

Familia erat locaturus, nil tenetur restituere. Videtur au-
num 6. tem probabilius ad id se tenere, in quo factus est lo-
f Vide cupletior.
Mol. disp 19 Conductio rei spiritualis ipso jure est & nul-
310. la, sicut & venditio. Vide verbum *Locatio*.
& Tolet.
in tum.
lib. 9. c.
91. nu. 5.

DISPUT. XIV. SECT. UNICA

RESOLUTIONES VARIÆ.

CONFESSIO.

Quid sit Sacramentalis
Confessio.

a Navar. 1 **S**acramentalis *a* Confessio est secreta accusatio
c 2. m. 7. peccatorum coram proprio Sacerdote, ut ab
 illis Sacramentaliter absolvatur.

2. Ut confessio sit sacramentalis, non sufficit,
b Comm. quod quis signo crucis se muniat, ac dicat confes-
VD. sionem; sed *b* necessarium est ut accedat animi
 con- fitendi, & recipiendi absolutionem, Unde con-
 fessio facta laico non est Sacramentalis. Ejus insti-
 tutio fuit à Solo Christo, & cœpit obligare post
 Evangelii promulgationem, & obligat omnes, qui
 habent conscientiam peccati mortalis.

3. Et sit legitima, debet habere has sexdecim
 condiciones:

Sit simplex, humilis, confessio pura, fidelis.

Atque frequens, nuda, & discreta, libens, ve-
 recunda,

Integra, secreta, & lachrymabilis, accelerata,
 Forus, & accusans, & sit parere parata.

c Navar. 4. Non licet regulariter loquendo fieri coram
2. num. 5. tertia persona; facta autem coram multis valida est.

d Comm. 5. Examen autem illud *d* requirit, & si efficit,
DD. quod viri prudentes facere solent in discutiendis
 gravibus negotiis. Si autem nulla præviâ discussio,
 ne accedat quis ad confitendū, confessio erit nulla.

6. Qui

6. Qui mentitur in confessione aliquod mortale affirmando vel negando, *e* peccat mortaliter, & confessio est nulla, & sacrilega. Secus autem si quod *e* Comm. DD. negat, vel affirmat sit tantum veniale, vel mortale iurè confessum: nec satisfacit præcepto Ecclesiæ, qui facit confessionem voluntariè nullam *f*.

7. Peccat mortaliter, qui confitetur laico, vel *f* In dec. Alexand. VII. anno 1665. 24. Septemb. 2 Trid. clerico non Presbytero cum tenetur, & post est Sacerdoti confiteri; & qui se imprudenter infamat detegendo sua peccata mortalia, nisi faciat bonâ fide.

8. Concilium Tridentinum *g* decrevit sub anathemate hæc sequentia. 1. Confessionem Sacramentalem fuisse institutam, & præceptam à Christo Domino. 2. Esse necessariam à jure divino. 3. Nos obligatos esse eodem jure ad confitendum omnia *g* Trid. sess. 14. c. 5. de confess.

peccata mortalia, & circumstantias mutantes speciem. 4. Quod confessio est possibilis. 5. Quod tenemur confiteri in Quadragesima. 6. Quod licet confiteri venialia. 7. Quod sine jurisdictione ordinaria, vel delegata sacerdotis confessio illi facta, est nulla; Sacerdotium enim non dat jurisdictionem, sed est fundamentum illius.

SECTIO II.

DE MATERIA, ET FORMA

Confessionis.

*F*ormæ essentia stat *a* in illis solis verbis, *Te a* Comm. DD. *absolvo*; reliqua, quæ antecedunt, & subsequuntur sunt ad maiorem congruitatem.

2. Sufficit *b* manifestare statum, quando quis *b* Comm. DD. nequit numerum.

3. Sufficit *c* dicere se quæsiuisse laudem de peccatis mortalibus, etiamsi non aperiat specificè; sed *c* 4. n. 4. non est idem de delectatione in præteritis, in qua *d* Comm. DD. necessarium est speciem distinguere.

4. Taceri *d* potest peccatum quando ex eius *d* con-

confessione imminet poenitenti, vel confessari grave damnum animæ, vel corporis, vel famæ. Se omnibus his debet præponderare salus animæ.

5. Quando poenitens est dubius an aliquod peccatum mortale, an veniale *e*, tenetur illud confiteri, & de illo dolere quasi de mortali.

6. Non *f* peccat mortaliter, qui ne bonam exstimationem amittat, uni confitetur gravissima, alteri tantum venialia.

7. Qui manens in excommunicatione confitetur, & recipit sacramentalem absolutionem, g illam citam facit confessionem, non autem invalidam.

8. Nisi sciat, vel credat id esse peccatum mortale.

4.

SECTIO III.

CONFESSIO QUOD AD iterationem.

1. Confessio facta confessario excommunicato non notorio valida est, si fiat cum ignorantia. Si autem scienter, sed ita ut accipiens absolutionem mortaliter non peccet, non est iteranda, quæ

2. Mentiri in confessione peccatorum venialium vel aliàs confessorum mortalium, veniale solus peccatum *b* est. Erit autem mortale, si aliud non confiteatur, quod sit absolutionis tota materia falsa.

3. Ad declarandam speciem tui peccati, si necesse est, *c* potes dicere alienum; imò etiam cum tui confessionis valde utile est ad salutem animæ, aut illius cuius forte fama periclitatur, famæ enim præponenda est spiritualis salus; cum autem tu potes dicere, potes & Confessor te interrogare.

4. Iteranda *d* confessio sine ullo dolore facta, aut sine proposito vitandi peccata, aut ei qui non potest iterat absolvere, vel cum omnia sunt est aliquod peccatum

tum m
si cum
mortal
peritus
tale per
tanden
habitio

5. C
tis, & p
talis, u
quatur

6. T
malum
est, et

7.
potera
terand
vel fui
credid

8. C
te, cu
saltem
peccat

9.
gitim
confit
vel ist
Sed p
confe
impur

10.
lutio
ipso c
tis.

12.
instan
mur i

eum mortale scienter, vel quod tale putabatur, & si eum dubio; Secus autem si putabatur non esse mortale. Addunt aliqui, si confessor est valde imperitus, vel omissum fuit aliquod peccatum mortale per crassam ignorantiam, vel oblivionem. Et tandem si confessio sit facta alieno etiam spe rati-
habitionis,

5. Confessio facta cum dolore de culpis præteritis, & proposito vitandi futura, licet dolor non sit talis, ut cum sacramento gratiam pœnitens consequatur, valida est & licet informis.

6. Facta ei qui nullum titulum nec bonum nec malum habet, vel notoriè amisit illum, f iteranda est, etiam si facta fuerit bonâ fide,

7. Confessio facta sacerdoti, qui de quibusdam poterat absolvere, de quibusdam non, non est g iteranda, nec quando satisfactio non est adimpleta, vel fuit ad impleta in peccato mortali, vel pœnitens credidit in eadem relapsurum.

8. Qui iterat confessionem cum eodem sacerdote, cui invalide confessus fuerat, si is statum ejus saltem in confusio cognoscit, non h tenetur dicta peccata reperere, sed tantum culpabiliter omissum.

9. Scrupulosus, qui semel prudentis arbitrio legitimam diligentiam apposuit, ut omnia peccata confiteretur, etiam si postea ignoret utrum hoc vel istud confessus fuerit, non tenetur confiteri. Sed potest tutâ conscientia judicare se illud jam confessum fuisse, & si forte oblitus verè fuit non imputabitur s illi in peccatum.

10. Per confessionem, quam non sequitur absolutio, non impletur l præceptum; nisi differatur ab ipso confessatio ob salutem animæ ipsius pœnitentis.

12. Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, tenemur in sequenti confessione exprimere. m

e Probabilior sententia DD.

f Navar. c. 9 nu. II. g Idem c. 9. nu. 14.

h Comm. DD.

i Idem Navar. c.

21 n. 42.

l Idem

c. 10. n. 4.

m In decr.

Alexand.

VII. anno

1665. 24

septemb.

SECTIO IV.

Confessio quoad obligationem.

* Tolet.
lib 3. c. 76
in sum.

1. **N**ullus *a* tenetur confiteri tertiâ personâ audiente, nec per interpretem, nec in scriptis, sed si taliter fiat, validdè fit. Absolutio autem missa in scriptis, nulla est ex novo decreto Clementis octavi.

b Navar.
c. 21. nu.
35.

2. Tempus confessionis non est definitum *b* iure divino, sed humano. Non autem obligat statim ac peccatum commissum est; nec peccat, qui differt usque ad Quadragesimam, etiam si sciat obligatarum peccata mortalia.

e Comm.
DD.

3. Obligat *e* etiam contritum, si vult accedere ad Eucharistiam, & etiam in articulo mortis; vel si tempore debito habiturus quis est impedimentum, tenetur prævenire, vel si voverit pluries facturum. Obligat ejus præceptum omnem usum rationis habentem ad peccandum.

SECTIO V.

Confessio quoad sigillum.

* Navar.
c. 8. n. 1.

1. **S**igillum *a* est obligatio, aliquid occultandi. Quod est duplex. Aliud quod dicitur secretum naturale, & est à lege naturali, & divina. Aliud dicitur sigillum confessionis, quod etiam includit naturale.

b Comm.
DD.

2. Sigillum confessionis obligat *b* etiam si non secutâ absolutione; & non potest revelari nisi ex consensu poenitentis.

e Comm.
DD.

3. Comprehenduntur *b* hoc sigillo non solum peccata mortalia & venialia, sed etiam omne illud, per quod directè, vel indirectè potest scribi aliquod peccatum poenitentis in particulari etiam levissimum, quod revelare erit mortale, quia plurimum lædit sacramentum.

4. Obligat

4. Obligat *d* non solum Confessarium; sed *d*Suar. tr. omnem eum qui licite, vel illicitè, mediatè, vel 4. disp. 33. immediatè audit aliquod peccatum, sive sit inter- sec 4. pres, sive consiliarius, sive casu audierit, & hos omnes etiam cum periculo mortis; & hæc obligatio durat post mortem poenitentis.

5. Debet autem Confessarius *e* cautè admodum *e* Vide loqui de auditis confessione; quia ex incauta lo- Villal. to. cutione sæpè contingit revelari confessionem. Ut 1. tr. 9. si dicas: isti negavi absolutionem propter concubi- dif. 6. 4. natum, vel propter peccatum reservatum, etiamsi concubinatorius, vel peccatum reservatum fuerint publica.

6. Si duobus, vel pluribus confessis dicas de uno iste peccata solum venialia confessus est, indirectè *f* detegis mortalia aliorum. Vel si è loco, ubi audias *f* Vide confessiones, surgas ad consulendum casum, vel di- Avil. in cas aliquas circumstantias diei, personæ, vel loci, ex comp. quibus possit quis conicere, quis talia fuerit con- Navar. fessus, vel quod aliquod grave saltem in comuni hoc ver- confessus fuerit, ut si dicas ille benè confessus est, bo. hic autem non mihi plenè satisfecit.

7. Cum poenitens dat facultatem, ut peccatum reveletur, extrahit *g* illud à confessionis sigillo; & *g*Comm. imprudenter Confessarius facit, si dicat se illud se DD. confessione audivisse. *h* Navar.

8. Non *h* frangit sigillum, qui non absolvit publicum concubinarium, & erga eum volentem communicare sic se habet, ac si eum audivisset in confessione, arcendo eum à communione propter peccatum, quod sciebat extra confessionem.

9. Poenitentia publica ita *i* imponenda est, ut *i* Vide non credatur imposita à confessario, ne lædatur sa- Avil. cramenti sigillum. verb. Sa-

10. Non violat sigillum, qui propter peccatum, quod audivit in confessione *l*, denegat alicui suffra- *l* Villal. gium, dummodo causam non exprimat. ubi sup.

11. Nec qui ex confessione Petri cognito peccato dif. 6. n. 4.

4. Obli-

mP. Tho Joannis, eum caute *m* interrogat in confessione.
Sanc to. 1 12. Nec qui *n* admonet hæredes pœnitentis, ut
 de matr. restituat quod ipse pœnitens faciendum ejus fidei
l. 3. disp. commisit.

26. 13. Nec qui *o* vocatus in testem dicit id quod
n Navar. audierat in confessione, si id extra confessionem
c. 17. n. 23 sciebat.

o Idem 14. Nec qui *p* dicit: In tali loco, ubi confessio.
 ubi sup. nes audiui, perpetrantur talia crimina. Hic tamen
p Navar. repræhensione dignus est.

c. 8. n. 16 15. Interrogatus confessarius quomodo se gef-
g Idem serit circa pœnitentem *q*, debet respondere se suo
 num. 14. munere fuisse perscriptum Non tamen licebit dice-
r Comm. re seillum non absolvisse.

DD. 16. Qui interrogatur ab alio an Petrus confessus
f Navar. c. fuerit illi aliquod peccatum, *r* potest etiam cum
15. nu. 16. juramento negare.

17. Confessarius non debet se intromittere sed
 liberandum eum, quem ex confessione scit esse in-
 nocentem. Nec pœnitentem licet extra confessio-
 nem, nec publicè, nec secretò corripere de auditis
 in confessione, nisi de ejus licentia, vel cum ipse
 cū confessario miscet colloquium eum cōsulendo.

S E C T I O VI.

*De Præcepto Confessionis, tempore, & modo illud ad-
 implendi.*

a Comm. 1. **N**on *a* frangit præceptum confessionis, qui il-
DD. lam differt ultra tempus præscriptum ex
 consilio confessoris, vel aliâ justâ causâ.

b Comm. 2 Qui nihil vult dicere in confessione nisi inter-
DD. rogatus, non est dispositus *b* ad absolutionem.

c Vide 3 An qui autem non potest confiteri nisi scripto,
Dian. p. aut nutibus, eo modo quo potest teneatur, dubium
2. tr. 37. est inter *DD.* Utrumque *c* est probabile, tutius ve-
ref. 46. rò confiteri; mutus autem si potest nutibus tenetur.

d Tolet. 4. Tradere Sacerdoti legenda peccata non *d* li-
l. b. 3 c. 6. cet nisi ex justâ causâ, ut propter nimiam verecun-
 num. 5. diam in puella.

5. Licet

5. Licet teneatur confiteri, qui peccati capax est, Ecclesia tamen non e videtur eum velle obligare e Comm. ante pubertatem ad poenas non consentientibus im-DD. positas.

6. Præceptum annuæ confessionis in quovis anni tempore potest f adimpleri, qui annus incipit f Sà hoc à Paschate in Pascha. Qui tamen est in peccato mor-verb. & tali, ut adimpleat præceptum communionis, in Pa-Dian. p.3: scate debet confiteri. Idem dic de articulo mortis, tr.4,rc.81 vel periculo.

7. Qui cōfiteretur se sex, aut octo peccasse, & postea recordatur fuisse octo, non g tenetur illa duo confiteri; secus verò si dixisset se tantum sex peccasse. g Navar. c.6. nu.4

8. Qui ignorabat aliquid esse peccatum mortale cū puer esset, & postea advertit, sufficit h illud fa-ter. Si verò confessus est cum eo, qui jurisdictionē h Sà hoc non habebat, grandis factus, errorem cognovit, suf-verb. nu. ficiet illas solum confessiones repetere. 33.

9. Potestas eligendi confessores non i expirat i Navar. c. morte concedentis. 9. nu. 15.

10. Quando quis justam habet causam non con- l Silvest. fitendi proprio sacerdoti petita licentia & non ob-verb. tenta, posse alteri confiteri, alii aiunt, alii negant; confessio affirmativa videtur probabilior. l Et si in hoc casu num. 6. licentiā nō petat sufficiet rationabiliter præsumpta. m Sà hoc

11. Potest m quis simul pluribus confessoribus verb. nu. confiteri, & in necessitate unus Confessor plures 38. audire, & absolvere. n Idem

12. Meretrices nō comprehenduntur in excōmu-num. 42. nicatione contra non communicantes in Paschate. o Navar.

13. Nemo tenetur o ob periculum oblivionis in c. fra- peccata scribere, tris n. 87.

14. Pius V. decrevit, p quòd medici admoneāt æ- p Pius V. grotū ut cōfiteatur, & ne eū ter invisāt, nisi eis cōsti- motu terit in scriptis jam confessionem fecisse. Hoc autem proprio consuetudine moderatum est, & videtur sufficere, si qui inci- pit super admoncant infirmum cū imminet periculum.

15. Præcepto divino obligatur ad confessionem, gregem qui

- an. 1. 61. qui timet, se differat, se peccata obliturum; & si plura
Vide Vil- habeat restituenda, debet q̄ ea habere in scriptis.
lal. tr. 9. 16. Monachi S. benedicti tenentur ex præcepto,
dis. 27. (quod etiam extenditur ad omnes religiosos) confi-
q̄ Idem u- teri, & cum habent conscientiam peccati mortalis,
bi suprà. Hoc autem præceptū per non usū videtur ablatū.
& Clemē- 17. Qui tempore ab Ecclesia statuto non con-
tina, Ne fessus est illo transacto etiam scinetur, & quo plus
in agro, differt, plus peccat. Idem dicendum probabilius
para. sanè de communione in Paschate.
destatu 18. Qui navigaturus & scit tempore præcepti
Monachi non habiturum copiam confessoris, tenetur & præ-
s. comm. venire confessionem secundum probabiliorē o-
DD. 10. pinionem;
& Suar. 19. Qui audit poenitentem in maris tempesta-
disp. 36. te, sufficit quod unus cujusque audiat duo, vel tria
sec. 5. peccata, si omnia non potest.
Conin, 20. Si quis recordatur se peccatum mortale com-
apud misisse, cujus autem sit speciei non recordatur, te-
Dian. p. 2. netur & illud confiteri, & potest absolvi secundum
tr. 16. ref. probabiliorum opinionem etiam si nullum aliud
41. habeat, quod in specie fateatur.
x Suar. to 21. Cum complice peccati facta confessio y va-
4. disp. lida est, sed non licet, nisi urgeat necessitas.
23 sec. 1. 22. Non potest & superior de solis reservatis
y Comm. subditum absolvere & remittere eum ad alium pro
DD. non reservatis; sed si velit eum sacramentaliter ab-
& Vide P. solvere, omnia debet audire. Est contra Navar-
Suar. to. rum & alios, sed omnino tenenda,
4. disp. 31 23. Quando non est recursus ad superiorem, &
sec. 2. pro vitando scandalo est necessarium, quod poeni-
a Vide P. tens communionem recipiat, & potest absolvi de
Suar ubi non reservatis directè; & indirectè de reservatis
sup. sec. 3. cum onere comparandi coram superiore. Vele
sententia Vasquez potest conteri, & sine confessio-
ne communicare, ac si non esset copia confessoris.
Sed adverte teneri poenitentem tam reservata, quā
non reservata confiteri in prædicto casu, ut Confes-
sarius

sarius f
medici
tiam si
munic
& aliis
24.
nis, q
sed ab

D
1. Su
m
menti
subje
2.
ex pri
quem
3.
parum
sit,
4.
tes d
& po
hibea
5.
Legat
subje
suis h
auter
deleg
6. l
do Ep
confi
7.
neus
prob

farius sciat statum ejus, & velut medicus possit & medicinam adhibere, qui cum poterit absolvere, etiam si peccata reservata habeant annexam excommunicationem etiam reservatam. Quod Toletus, & alius non *b* placet, sed videtur probabilius,

24. Non satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato *c*.

SECTIO VII.

De Ministro ordinario hujus Sacramenti.

1. Summus Pontifex est *a* primus, & supremus minister de potestate ordinaria hujus Sacramenti, & ejus familia ipsi, ac ejus pœnitentiario subiecta est.

2. Episcopi habent Papam *b* pro ordinario, & ex privilegio si confirmati, & consecrati sunt, quemlibet possunt eligere.

3. Archiepiscopus cum actu visitat Archiepiscopatum, est *c* ordinarius in eo, cum autem non visitat, solum in sua diœcesi.

4. Provinciales, Guardiani, Priores, & Abbates *d* sunt ordinarii respectu suorum subditorum, & possunt sibi ipsis eligere Confessores; nisi prohibeantur aliquo sui ordinis statuto.

5. Cardinales non habent jurisdictionem nisi sint Legati, sed consuetudine sunt Papæ immediatè *e* subiecti, & ipsis illorum familia. In propriis Ecclesiis habent jurisdictionem quasi Episcopalem. Si autem non sunt sacerdotes, possunt jurisdictionem delegare.

6. Decanus, & Archidiaconus, & similes aliquando Episcopo immediatè *f* subjiuntur, sed in hoc *f* Vide consule consuetudinem.

7. Vicarius generalis Episcopi, non verò foraneus, ordinariam habet jurisdictionem secundum probabiliorem sententiam.

b Vide

Toletum

in sūma

c In decr.

Alexand.

VII. anno

1665. 24.

septemb.

a Suar. to

4. disp. 35

tec. 1.

b ne præ

dilat. de

pœnit. &

remis.

c c. ult.

de censu

in 6.

d Villal.

ex dicto

c. ne præ

dilat. ubi

sup.

e Silvest.

verb.

Confess.

Henriq. 8. Capitulum sede vacante *g* succedit loco *Epi-*
lib. 6. de *scopi*, & *Provisores* ejus loco *Provisoris* *Episcopi*.
poenit. c. 9. *Parochi* immediatè *Episcopo* *h* sunt subje^{ti},
23. nu. 3. nec possunt eligere confessorem nisi approbatum
h Vide ab ordinario. *Parochis* autem subji^{ci}untur omnes
Trid. sess. *Parochiani*, exceptis religiosis.

24. c. 15. 10. *Prædicti* omnes, si sit communis error, &
& decret. habent aliquem titulum, licet coloratum, ipso jure
Alexand. *i* habent jurisdictionem; dummodo non sint inca-
VII. anno paces jure divino ad dandam absolutionem, ut mu-
1665. 44. lieres, & non sacerdotes.

septemb. 11. *Prædictorum* omnium jurisdictionis non est *i*
Comm. determinata locis, sed personis.

DD.

1 Suar. to.

4. disp. 16

sec. 1. nu.

27.

SECTIO VIII.

Quomodo possit sciri, ad quam quis Para-
chiam pertineat?

Sanch. 1. **A**D eam quis *Parochiam* pertinet, & in qua ha-
de matr. ber domicilium, vel domum habitationis ex
to. 1. lib. 3 die, quâ ibi incipit habitare.

disp. 29. 2. Qui mutat habitationem in aliquem locum,
num. 11. nisi ad brevè tempus; & qui propter negotia ibi
b Idem moratur, & domum conducit, domicilium *b* ac-
ibidem, quirir, licet contrarium alii sentiant probabiliter.

c Suar. to 3. Qui in duobus locis moratur, utrobique *c* est
4. disp. 15 *Parochianus*, & omni tempore potest cuilibet ex
sec. 2. duobus *Parochis* confiteri.

d Comm. 4. *Vagi*, iter facientes, & peregrini *d* possunt
DD. confiteri cum *Parocho* illius loci, in quo sunt, vel
cum alio delegatam jurisdictionem ibi habente.

SECTIO IX.

Quis sit Minister huius Sacramenti ex potestate delegata: & quis possit eam delegare?

1 IN articulo vel periculo mortis etiam præsumpto, ut in longa, & periculosa navigatione, omnes Sacerdotes delegatam jurisdictionem habent. *a* Trid. ses 14. c. 7. de cal. refer. *b* c. Inter cæteras de off. ordi.

2. Quilibet habens ordinariam jurisdictionem potest eam delegare; nisi juris impedimentum habeat. *b* c. Inter cæteras de off. ordi.

3. Papa in tota Ecclesia, Episcopus in suo Episcopatu c.

4. Qui autem delegatam habet, non potest eam subdelegare, nisi ex speciali commissione. *c* c. 1. de off. Vicar in 6.

5. Vicarius generalis, & Episcopus, si ille non est sacerdos, & hic etiam si non consecratus, & sit confirmatus, possunt e delegare. *d* Comm.

6. Quando superior delegat jurisdictionem, non est necessaria inferioris licentia, nisi detur sub ea conditione. Quare religiosus, cui Episcopus delegavit jurisdictionem, potest audire confessiones contradicente Parocho in ejus Ecclesia. *d* Villal, c. 1. tr. 9. diff. 49. *f* Suar. dif. 26. sec 1. num. 9.

7. Parochus non potest delegare suam facultatem simplici sacerdoti. *g* Comm.

8. Prælati religiosus suis subditis concedere potest facultatem, ut cuicumque etiam simplici sacerdoti confiteantur. Quod iter agentibus sæpè conceditur. *DD.*

9. Fratres prædicatores, & Minores habent privilegium, ut possint iter agere, si non habeant Confessarium sui ordinis, alius etiam sæcularibus confiteri. *h* Eman. Rode. fol. 44 in su. c. 31.

10. In ordine Minorum quilibet Confessarius approbatus habet facultatem confessionis audienti omnium fratrum totius ordinis. *i* Idem to 1. q. 2 l. ar. 3.

11. Consuetudo legitime præscripta dat jurisdictionem delegatam. *l* Comm.

12. Nunquàm Episcopus approbat religiosos ad audiendas confessiones sine consensu saltem interpretativo

m Clementino ipsorum Prælati; & probabile *m* est sine eo eos approbare non posse. Si autem de facto hoc fa-
m de sepulchro ceret contra voluntatem Prælati, ex natura rei va-
m para. statim esset confessio; sed taliter approbatus, si
m tuimus esset frater Minor *m*, incurreret excommunicatio-
m Vide nem, & si esset ex ordine Prædicatorum invalidæ
 Villal. essent confessiones,

ubi sup. 13. In aliis ordinibus dum talis facultas non ir-
 o Henric. ritaretur o, valerent confessiones. Sed tales Con-
 lib. 6. de fessarii non possent absolvere à casibus Episcopo
 poen. c. 3. reservatis, quia hoc privilegium non potest illis
 num. 3. conferri nisi à suo superiore: sed non nisi obtenta
 * In decr. ad id Episcopi facultate. *

Alexand. 14. Quamvis religiosus sit legitimè approba-
 VII anno tus, potest & superior præcipere ne confessiones
 1665. 24. audiat, & si audiat p erunt invalidæ: contraria ve-
 Septemb ro est probabilior, sed peccabit.

p Henric.

lib. 5. de
 poenit c.

6. nu. 6.

a Suar. c.

4. disp.

26. se c. 2.

b Ibidem

10. 4.

disp. 26.

sec 6.

c Villal.

ubi sup.

diff. 32.

d c. gratū

de offi' &

secundum

probabiliorem.

Si delegans

jurisdictio-

potest.

nem moriatur,

durat d donec

revocetur.

gar.

SECTIO X.

In qua Forma deleganda est hac jurisdictio, & quantum duret.

Debet dari aliquo exteriori signo; mentale so-
 lum non sufficit, nec rati habitio a. de futuro.

disp. 26. Bene autem si sit de præsentī, vel de præterito.

sec 6. 2. Quando jurisdictio est dubia, & necessitas
 c Villal. gravis urget, danda b est sub conditione absolutio
 ubi sup. cum onere iterum confitendi.

diff. 32. 3. Si delegata fuit ad tempus, eo transacto spi-
 d c. gratū rat; sed inceptæ confessiones poterunt c-perfici
 de offi' & secundum probabiliorem. Si delegans jurisdictio-

potest. nem moriatur, durat d donec revocetur.

jur. dele.

gar.

SECTIO

Episcopi
 re a
 ad temp
 coarctat

2. Re
 alium p
 vit, non
 3. Episc
 facultat
 sede vac

Quis sit
 qu

IN
 p
 suo Ep
 2. Pa
 b amiti
 3. O
 palem
 rios ap
 possun
 confes
 4. P
 nes qu
 excep

SECTIO XI.

*Verum Episcopus possit coarctare licentiam
religiosis, quos approbat, & approbatio
hæc an sit perpetua?*

1. Episcopus sine justa causa non potest coarctare approbationem; potest autem ex causa quoad tempus & personas. Si autem sine justa causa coarctaverit, b manebunt absolute approbati.

2. Religiosus approbatus in uno Episcopatu, si alium petat, & postea redeat in eundem à quo exivit, non indiget novâ approbatione.

3. Episcopus non potest religioso semel approbato facultatem auferre sine justa causâ, nec Capitulum sede vacante; potest tamen Episcopus successor.

a Henric.
de pœn.
lib 3. c. 6.
num. 6.

b Vill. ubi
sup. dif. 33
c Comm.

DD.

SECTIO XII.

*Quis sit idoneus Minister hujus Sacramenti; & à
quo Ordinario debeat approbari, ut possit
eligi Bulla virtute,*

1. Non a sufficit quod sit notorie doctus, nisi sit præsentatus à suo Prælatò, & approbatus à suo Episcopo.

2. Parochus, qui Parochiæ renuntiavit, non ideo b amittit approbationem.

3. Omnes habentes jurisdictionem quasi Episcopalem exemptam ab Episcopali, possunt c confessarios approbare; sed novo decreto Innocentii X. non possunt, nisi ab Ordinario approbentur subditorum confessiones audire.

4. Pro Ordinario intelligitur d Episcopus, & omnes qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, exceptis Prælati regularium.

a Comm.
DD.

b F. Eman.
Roder. in
addit ad
Cru. para.

9. nu. 4.
c Suar. to.

4 disp. 20
10 c. 4. nu.

20. Inn.
X anno

1654.

d Idem
disp. 18
sec 6. n. 11

3. Ap-

K

ECTIO

5. Approbati à suo Ordinario possunt eligi etiam in alio Episcopatu virtute Bullæ. Quod videtur probabile viris doctis. Probabilius et autem est apud Villal. ubi probandum esse ab Ordinario pœnitentis. *confessio*
6. Religiosi in una diœcesi ab Ordinario approbati, si transeant ad aliam ab ejus Episcopo de novo debent s̄ approbati ut confessiones audiant, & sine facultate Episcopi concionantes, & confessiones audientes potest Episcopus prohibere, excommunicare, & punire; Et in suis Ecclesiis sine Episcopi benedictione, & in alienis sine ejus facultate non possunt prædicare, neque in suis Ecclesiis contra illius voluntatem. *directe,*
7. Episcopus potest ḡ præcipere religiosis, ut sibi exhibeant facultatem audiendi confessiones, & concionandi; & etiam inconsulto Provinciali Episcopo tenentur obedire. *S*
8. Religiosi virtute Bullæ, vel Jubilæi non possunt h̄ confiteri nisi cum approbato ab Ordinario. *De cond*
9. Novitii & possunt confiteri cum quo voluerint, sive sit religiosus, sive secularis; dummodo sit approbatus ab Ordinario. Hoc tamen non l̄ procedit novitis Societatis J. S. U., qui secundum nostras ordinationes solum possunt confiteri cum assignato à superiore. Sitamen cum alio confiteantur, valida erit confessio. *tru*
10. Si mulier aut non sacerdos communi errore legitimus confessorius reputaretur, validas esse absolutiones assensum m̄ nonnulli DD. Licet hæc sententia à catholicis improbabili reputetur. *Con*
11. Confessorius, qui sequens probabilem opinionem, quæ ejus jurisdictionem concedit, absolvit, etiam si talis opinio in se non esset certa, n̄ validè absolvit. *Atio*
12. Qui tamen ira dubius est, ut nullam suæ opinionis probabilitatem habeat, in urgenti necessitate sub conditione si potest, absolvat o cum onere, ut pœnitens postea confiteantur cum habente jurisdictionem. Quod onus ahi non obligare assensum. *prudent*
13. Du... *2. C*
14. Q... *ter sciun*
15. T... *situation*
16. S... *de reliq*
17. C... *tenetur*
18. Q... *3. C*
19. Q... *audit, e*
20. Q... *taliter. S*
21. T... *4. Q*
22. Q... *ationem*
23. T... *ministra*
24. S... *5. T*
25. S... *in quæ e*
26. S... *plurimū*
27. C... *tamen i*
28. C... *esse viru*
29. C... *interro*
30. S... *6. S*
31. C... *medici*
32. C... *7. C*
33. C... *tentiam*
34. Q... *non del*
35. Q... *3. Qua*
36. Q... *māt,*

• Vide
Villal. ubi
sup, dist. 6

fex novo
decreto
Innoc. X.
an. 1654.

ḡ ex eo-
dem de-
creto.

• Villal.
ubi supra
• Comm.
DD.

l̄ ex spe-
ciali de-
creto N.

9. Gene-
ralia.

m̄ Innoc.
c. dudum
de elect.
Mascard.
de prob.

Eccles. 649

n̄ Lugo
de Sacr.

disp. 9. s. 2

• Suar. 10.

4 disp. 26
acc. 6.

ligi etiam māt, quia nemo sua peccata bis cōfiteri cogi debet.
 13. Dubius de jurisdictione in urgenti necessitate
 moneat pœnitentem, ut veniale vel mortale iam
 confessum fateatur, ut de his directè, & de aliis in-
 directè, validè tamen absolvat.

SECTIO XIII.

De conditionibus & obligationibus confessorii: & utrum teneatur pœnitentem interrogare?

1. Confessarius a debet habere ordines, jurisdi- a Comm.
 ctionem, scientiam, virtutem, secretum, DD.
 prudentiam, & fortitudinem.
2. Confessarius b tenetur scire, quæ cōmuni- b Comm.
 ter sciuntur circa censuras, casus reservados, & re- DD.
 stitutionem, & habere principia, quibus dubitet
 de reliquis, & consulat viros doctos, non enim
 tenetur omnia scire, quia hoc est impossibile.
3. Qui certus de sua insufficientia confessiones
 audit, etiam præcipiente Prælato, peccat c mor- c Navarr.
 taliter. Si autem dubitet, pōtest credere præcipienti. c. 1. de
 4. Qui habet potestatem, ordines, & jurisdi- pœn. dub
 ctionem, licet non habeat scientiam, validè d ad- 6.
 ministrat; peccat tamen nisi in necessitate extrema. d Suar. to.
 5. Teneatur e confessarius interrogare eā omnia, 4 disp. 28
 in quæ ex qualitate personæ, & officii iudicat ut lec. 2.
 plurimum quoddam tales homines solent impingere. Si e c. omnia
 tamen iudicet pœnitentem se benè examinasse, vel utriusque
 esse virum doctum, & timoratae conscientie, nihil sexus de
 interrogare tenetur. pœnit. &
 6. Sit sacerdos discretus, f & cautus more periti remiss.
 medici diligenter inquirens peccatorum circūstāti- f ex cod,
 7. Confessarius, qui ob somnium, vel inadver- c.
 tentiam venialia confitentem non integrè audivit,
 non debet g ad repetenda pœnitentem obligare. g P. Suar.
 8. Quando confessarius certo scit pœnitentem esse

in statu peccati mortalis, ipse verò de eò non se accusat, tenetur interrogare; quòd si neget, non debet eum absolvere.

SECTIO XIV.

Quomodo rudes instruendi sunt.

1. **S**I habeant usum rationis, & aliqualem notitiam huius sacramenti, & præcepti, tenentur confiteri; secùs si invincibili ignorantia laborent. Parochi autem, & Domini si eos docendo capaces non reddant, rationem reddere debent.

2. **Æthiopes, Indi, & alii neophyti** tenentur scire necessaria ad consequendam æternam salutem, qualia sunt credere Deum esse unum in essentia, & trinum in personis; & ex his secundam, Filium Dei scilicet, hominem factum fuisse pro nobis in utero Virginis, ex ea natum, & passum, & mortuum pro nostra, totiusque mundi salute, surrexisse à mortuis, sedereque ad dexteram Dei Patris, indeque venturum ut iudicet mundum, bonisque æterna præmia, malis æterna supplicia largiturum. Insuper tenentur scire Pater noster, & orare, & mandata Dei & Ecclesiæ observare. Non tamen obligantur hæc omnia in memoria retinere; sufficit, quod substantiam aliquomodo percipiant, & interrogati bonum à malo distinguant. Cum autem ex incuria sua, vel dominorum nec Pater noster, nec Credo didicerint, non sunt absolvendi donec addiscant; secùs enim nunquam addiscunt: Si verò nec culpa sua nec dominorum, sed ex naturali incertitudine prædicta ignorant, juvandi sunt, ne tanto beneficio priventur, possuntque audiri, & absolvi, admonendique sunt prius, ut de incuria in addiscendo, si quam habuerint, contrantur.

3. Insuper admonendi sunt sacerdotes Christi vicè gerere ad remittenda peccata; ideoque Christi

stiano

stiano
tiam su
que si d
minem
hæc om
da, qui
4. In
licet, si
rem, &
minem
do sint
credant
ter non
se cred
Dei licet
licet no
5. Qu
to dolo
gnè juv
nuo la
biles su
homin
eis de C
catis de
sæ sunt
& om
pœnit
scito,
quam
si benè
cum L
terram
tum di
habet
se est I
alit, &
Coelo
ætern

hanc ad confessionem accedere. Interrogandi etiam sunt quem adorent audientes sacrum, sufficiet, quæ si dicant ibi esse Christum verum Deum & hominem. Interrogandi tandem sunt, quare prædicta hæc omnia credant, docendique sunt ideo credenda, quia verba Dei sunt

4. In articulo mortis cum per tempus aliud non licet, sufficiet eos docere Deum esse remuneratorem, & Christum Filium ejus verum Deum, & hominem mundi Redemptorem; & licet hæc quomodo sint non intelligant, sufficiet quod assentiant, & credant. Hoc est valdè advertendum, quando aliter non possunt instrui, satis est quod respondeant se credere, quæ à confessario proponuntur ut dicta Dei licet non intelligant: Idiota enim verò credit, licet non capiat, quæ continentur in Bibliis.

5. Quanquam non benè examinati, nec cum debito dolore miseri hi ad confessionem accedant benignè juvandi, & audiendi sunt; partim enim continuo labore, partim naturali incapacitate excusabiles sunt. Exponatur eis immensus Dei amor erga homines, & præcipuè erga pauperes, & quomodo eis de Cælis benefaciat; & admoneantur, ut de peccatis doleant; quia optimi Patris, ac Domini offensæ sunt. Induat confessarius viscera piissimi patris, & omnibus omnia factus instruat cum patientia poenitentem suum, dicatque ei: Audi fili, & vide, & scito, quia intra hoc corpus tuum latet anima tua, quam Deus creavit, & quæ nunquam moritura est. si benè vixeris, æterno gaudio perfrueris in Cælo cum Deo semper vivens Deus est, qui Cælum, & terram fecit, & omnia hæc quæ vides. Ipse te multum diligit, oculos, manus, & pedes, & omnia quæ habes ipse tibi dedit, ama eum ex toto corde tuo, ipse est Dominus tuus, & omnium hominum, ipse te alit, & vestit, dole quia eum offendisti Ipse pro te de Cælo descendit, natus est de Virgine, & ut tibi vitā æternā daret, mortē non recusavit. His & similibus

Verbis instruat pro captu, & repetito actu confessionis, dummodo dictis annuat, sine scrupulo potest absolvi.

6. In examine hæc observanda -- Sinat eum sua peccata confiteri, Si nullum dixerit, vel pauca, & si. Interroget ea, in quæ ut plurimum incidunt Æthiopes, & Indi; quærat de numero, & de specie, & faciat quantum in se est, & quamvis credat multa peccata habere, quæ propter incapacitatem non declarat quoad numerum, vel quoad speciem, dummodo materiam absolutionis extorserit servatis prædictis potest eum absolvere; integra est enim formaliter confessio, & tam pœnitens, quàm confessarius quantum moraliter possibile est faciunt; nec si pœnitens dimittatur per totum annum examinandus, cum meliore dispositione redibit.

7. Pro satisfactione imponatur eis captivitas, & egestas, & omnia alia quæ in servitute patiuntur, & primam Missam quam audituri sunt, & ut ibi aliquid breve, ut Pater noster, & Ave Maria recitent, etiam pro gravissimis delictis; hæc enim patienter sublata, & Deo oblata sufficiens satisfactio cum meritis Christi videtur.

8. Qui linguam Indorum non benè intelligunt, & Parochi eorum non sunt, sed gratis, ut sacerdotes nostræ societatis huic pio ministerio se dicant zelo animarum; quia rari sunt, qui serio eorum saluti incumbant, dummodo aliqua interrogando statum contentis & dolorem de præteritis, & propositum se emendandi cognoscant, licet peccata omnia, quoad numerum, & quoad speciem perfecte non capiant, tutà conscientiâ possunt Indorum confessiones audire. Hi enim miseri plures habent spoliatores, quàm confessores, qui ipsorum incumbant animarum saluti.

9. Circa Æthiopes minus dubium est, quia cum nemo sit, qui illorum linguam calleat, omnes in hoc sunt æquales, & ipsorum necessitas exigit, ne absque

absque s

10. P

idioma

copis ac

tes lingua

possunt t

mittere.

11. Q

confessio

ad absolu

melioris

conditio

gramente

S

Parochi i

fessione

1. Q

hæc

2. No

interpret

casu nec

prudente

non loqu

confessio

3. Si p

in eodem

scitur, ve

4. Qu

potest de

necessari

nem, &

Christian

g. Abel

ses ex j

dentinu

non licet

abesse li

absque salutis remedio deterantur.
 10. Parochi Indorum tenentur addiscere eorum
 idioma, & in eo peritiores præ erri debent ab Epi-
 scopis ad beneficia curata. Si autem benè intelligen-
 tes linguam non habeant, addiscere incipientibus
 possunt tutâ conscientiâ Indorum Parochias com-
 mittere.

11 Quando auditâ confessione dubius manet
 confessarius an pœnitens sufficienter dispositus sit
 ad absolutionem, præcipuè si est rudis, & incapax
 melioris dispositionis, potest eum absolvere sub
 conditione, quia in hoc nec ipsi pœnitenti, nec sa-
 cramento fit injuria.

SECTIO XV.

*Parochi indorum, de quibus interrogandi sunt in con-
 fessione: & qua sint eorum peccata frequentiora.*

1. Qui per se non catechizat, sed per pueros, &
 hispano sermone, peccat.
2. Non licet confessiones Indorum audire per
 interpretem Indum, vel Mestizum; benè tamen in
 casu necessitatis per religiosum, vel alium virum
 prudentem, & conscientie timoratum; de his enim
 non loquitur prohibitio synodalis, quæ prohibet
 confessiones per interpretem audire.
3. Si plures audit, quàm potest benè disponere
 in eodem die, peccat. Si impatienter eos audit, ira-
 scitur, vel percutit eos deterrés à cōfessione, peccati.
4. Qui curam sumit plurium animarum, quàm
 potest docere, & regere. Qui ita idiota est, ut ignoret
 necessaria ad sacramentorum bonam administratio-
 nem, & ineptus est ad exponendam eis doctrinam
 Christianam, non est tutus in conscientia.
5. Abesse Parochum à suo beneficio per tres men-
 ses ex iusta causa alium substituendo licet per Tri-
 dentinum cum facultate proprii Episcopi, amplius
 non licet, nisi gravissimâ causa. Per paucos autè dies
 abesse licitum est ex iusta causa, etiam si alium non

substituatur, verbi gratia: ut si sua peccata confessus vicinam petat Parochiam, vel vocetur ab Episcopo ad festum corporis Christi, vel ad concionandum, vel ad similia.

6. Peccat Parochus, qui non curat ut Indi Missam audiant in diebus præcepti. Nec sufficit signum dare ut veniant, quia tenentur omnem possibilem diligentiam adhibere, ut cum effectu sacro adsint. Quavis enim Parochis prohibita sit Indis supplicium infligere, possunt admonere Regium Prætozem, & alios justitiæ ministros, ut eos venire cogant.

7. Peccat Parochus, qui negligens est in extirpandis idololatriis, ebrietatibus, & alijs publicis peccatis. Hoc verò faciendum cum circumspectione, & prudentia.

8. Pastores, qui in desertis pascunt greges visitare non tenentur, curare tamē debet ut confessori ad populum veniant, & ut eorum infantes baptizentur.

9. Qui Missas non dicit ab Episcopo assignatas dicendas pro populo pro rata restituere tenetur. Non verò si horas Canonicas nō recitet, licet peccet: Hæc enim nō sūt beneficia Ecclesiastica, sed stipēdiaria.

10. Peccat, qui cum possit, nō impedit damna, quæ Curacæ & commendatarii inferunt Indis.

11. Peccat qui Indis Eucharistiæ, & extremæ unctionis sacramenta non administrat, nec curat eos docendo idoneos facere. Et qui habent infideles in sua Parochia, si non curant eos instruere & ad fidem convertere, vel sine catechismo, eos baptizare.

12. Peccat, qui sine facultate proprii Episcopi transit ad alium Episcopatum, & positam censuram incurrit, nisi in oppressione manifestè injusta.

13. Qui pueros habet in obsequio, si hoc sit pretio æstimabile, ut coquere in culina, pecora, & alias bestias pascere, & similia, debet mercedem solvere; secus verò si tantum ad mensam serviant.

14. Peccat qui non solvit strem lignorum, vel herbarū, quem pueri offerre solent venientes in domum

rum
nim co
dem d
di no

15. T
spectan
nentun
tis me
vant ip
invoca

16.
admin
restitu
stipend

17.
Missas
stipend
tem sp

18.
Indi o
19. P
bi assu
norun

poner
20. I
tam p
& po

Indor
quos
tione

à Pau
21.
rio al
interj

nec p
dere
22.
Etus

rum Parochi, ut doceantur doctrinam. Hæc enim consuetudo quia mala, non est toleranda. Item dicendum de superfluis ædificiis, ad quæ Indi non sunt obligandi.

15. Tenentur clerici servare leges humanas iustas spectantes ad bonum commune, & ideo Parochi tenentur observare constitutionem Proregis, jubentis me Indos supplicio afficiant. Quod etiam servant ipsi Episcopi, qui sæculares non puniunt, nisi invocato brachio sæculari, nisi supplicium sit paternum.

16. Qui stipendia accipiunt pro sacramentorum administratione, vel sepultura, peccant, & tenentur restituere. Si verò Indi fuerint alienigenæ, potest stipendia consuetæ recipere.

17. Cum Indus offert arietem, ut Parochus tot Missas dicat, quot aries valet secundum mensuram stipendii, non sufficit unam Missam dicere. Si autem spõte offerat, ad nihil tenetur, si Ind⁹ nihil petit.

18. Non peccat, qui pro propria utilitate facit, ut Indi offerant, dummodo eos non cogat.

19. Peccat qui defuncti bona hæredem habentis sibi assumit, pro Missis dicendis. De quinta parte bonorum cum intestatus decessit, potest Vicarius disponere pro anima illius.

20. Peccat, qui negotiatur per se vel per interpositam personam in sua Parochia, & incurrit censuras, & pœnas impositas à jure, & à synodalibus contra Indorum Parochos, qui negotiationi vacant, contra quos Limense concilium fulminat excommunicationem ipso facto incurrendam. Sed hæc ablata est à Paulo V. ut supra diximus.

21. Potest tamen vendere ea quæ ex suo necessario alimento superfluunt, & in aliena Parochia per interpositam personam non prohibentur negotiari, nec pecora alere ad victum necessaria, & hæc vendere quando opus est in propria Parochia.

22. Parochus Indorum, qui vitio carnis subiectus est, si longam experientiam habeat se continere

non posse, non potest absolvi nisi Parochiæ renun-
tiet; quia voluntariè est in proxima occasione pec-
candi. Idem dic de eo, qui domi Indas habet cum
scandalo, etiam si cum eis non peccet, nec debet
absolvi donec ejiciat.

23. Qui sacrum facit in Ecclesia polluta notoriè,
peccat mortaliter; nullam tamen censuram incurrit.

24. Qui ob sævitiam Indos à confessione de-
terret, vel est causa, ut in ea mentiantur, graviter
peccat.

25. Peccant mortaliter, qui quotannis non fa-
ciunt indieem Indorum, ut sciant utrùm sacramen-
ta recipiant, vel non. Idem dic de eo qui sine ne-
cessitate pueros domi baptizat.

26. Qui domi baptizatos iterum in Ecclesia ba-
ptizat, quia subitam diligentiam non adhibuit, ut
sciret jam esse baptizatos, peccat, & in foro exte-
riori puniri debet ut irregularis, licet in interiori
eam non incurrerit, quia non fecit scienter.

Vide
conc.
Limen.
act. 3. c.
23.

27. Qui in statu mortalis sine prævia confessio-
ne celebrat, peccat graviter, nisi in casu, in quo
non sit copia confessoris, & non potest sine scan-
dalo sacrum omittere.

28. Qui canes venaticos, & accipitres alunt,
non videntur peccare mortaliter, nisi ut venationi
studeant Indorum curam deferant.

29. Qui domi habuit concubinam per annum
integrum, & in eo sæpè confessus fuit, post annum
verò ejecit eam, & cum hac bona dispositione per
quatuor annos confessiones frequentavit. Primas
confessiones factas in concubinato reiterare debet
non alias,

SECTIO XVI.

Varia dubia de Confessione.

a Sum-
ma; au-
thor.

I Qui temerariè iudicavit proximum, non a-
netur speciem peccati, quod iudicavit, con-
fiteri; sufficit si dicat se temerè proximum in re
gravi iudicasse, secundum probabiliorem opinio-
nem. Si verò de viro sancto crimen nefandum tem-
merè iudicasset, esset circumstantia aggravans, quæ
secundum paucorum sententiam non est necessariò
latenda.

2. Qui facit confessionem nullam propter defe-
ctum examinis, & doloris, & quia sciens ob vere-
cundiam peccatum mortale non aperuit, an unum
peccatum, an tria committat, dubium est, & an
sufficiat in confessione iteranda dicere se semel
confessionem nullam scienter fecisse. Respondetur
cum distinctione, quòd licet verum sit quodlibet Ibidem
ex prædictis distinctum peccatum esse, qui tamen
animum habuit tacendi peccatum in confessione,
& per consequens faciendi confessionem nullam,
non facit novum peccatum semalè examinando,
vel sine dolore confitendo, quia hæc non requi-
runtur in confessione nulla.

3. Excommunicatio posita in *c. omnis utriusque
sexus de pœnit. & remiss.* non est lata sententiæ sed
ferendæ, & ideo non incurritur *c.* nisi à Prælato
Ecclesiastico feratur, Continet tamen præceptum *c. Comm.
DD.*
obligans sub mortali.

4. Numerus peccatorum angetur, quoties vo-
luntas peccandi intercisa renovatur, si peccatum
sit purè interius; si autem uno exteriori actû con-
sumetur, etiam si per plures actus interrumpatur
& unum est numero peccatum, ut cum homicida
longum iter agit ad occidendum inimicum, in quo *d Navar.
in manua-
li,*
itinere comedit, & dormit, & ad plura divertitur.

5. Ad remittenda peccata venialia in confessio-
ne

ep. Mena- ne e sufficit accedere sine complacentia eorum ve-
cho in nialium, quæ faciunt materiam illius confessionis
manuser. licet formaliter non detestentur.

6. Confessionis, & matrimonii sacramenta inva-
f Idem lidè f ministrantur invito superiore, etiam cum
ubi supra. facultate ordinarii, in religione, in qua ut in socie-
tate receptum est privilegium Julii III. per quod
societatis provinciales, & non alius ordinarius est
suorum subditorum.

g Comm.
DD.

7. De rebus veneris caute interrogandus g est
pœnitens, præsertim pueri & puellæ, ne ipsi scan-
dalizentur, & confessarius lapsus periculum paria-
tur, quod majus damnum est, quam non perfectè
cognoscere peccati circumstantiam.

8. Non sit anxius confessarius de injusta pœni-
tentia sacramentali, dummodo dixerit: *Quidquid
boni feceris & mali patienter sustinueris, sit tibi in
remissionem peccatorum.*

DISPUT. XV. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

DE CONFIRMATIONIS

Sacramento.

CONFIRMATIO.

* Navar. 1. **E**st Sacramentum a unctionis chrismatis con-
c. 22. au. secrati, quo Episcopus ungit frontem baptiza-
ti sub certa forma verb orum.

8. 2. Ejus materia est chrismâ, quod conficitur ex
oleo & balsamo. Balsamum verò non esse de essen-
tia hujus sacramenti, esse autem de præcepto ajunt
plures; contrarium b videtur probabilius.

b P. Suar. 3. Forma est: *Consigno c te signo crucis, & con-
to. 1. disp. firmo te chrisinate salutis, in nomine Patris, & Filii,
33. 1. c 2. & Spiritus sancti, Amen.*
e Comm.
DD.

4. Mini

4. Minister est Episcopus, & potest ex dispensatione Pontificis esse Presbyter. vide Suar. ubi supra
5. Hoc Sacramentum imprimit characterem; & Comm. DD. quia autem reiterat licet mortaliter peccet, non incurrit irregularitatem. e Suar. ubi sup. sec. 6.
6. Hic character præsupponit Baptismalem, & dat gratiam his, qui obicem non ponunt; effectusque ejus specialis, est dare Spiritum Sanctum ad robur. c. omnes de consec. dist. 5.
7. Non est præceptum recipiendi hoc sacramentum; si omititur ex contemptu, erit peccatum mortale; si verò ex negligentia solum veniale. g Suar. to. 3, disp. 48
8. Alias conveniens ad receptionem est septennium, h nisi Episcopi absentia timeatur, vel sit alia justa causa, ut quis ante septennium confirmetur. sec. 1. in Cathes.
- Amentes etiam perpetui, & moribundi, si eis commodè dari potest, non sunt privandi hoc sacramento. i Suarez ubi sup.
9. Peccat mortaliter & qui recipit, & qui ministrat hoc sacramentum sine patrino, & inter confirmatum, ejusque parentes & patrinum datur spiritualis cognatio impediens, & dirimens matrimonium. l Navar, c. 22. nu. 2
10. Chrisma debet esse unius anni, & vetus comburendum. m Vide matrimonii impedimenta,
11. Patrinus debet esse confirmatus; an autem à non confirmato contrahatur spiritualis cognatio alii ajunt, alii negant; negativa sententia probabilior videtur. n Suar. q. 72. ar. 10.
12. Si pater filium teneat, non potest petere debitum; patrinus debet esse unus; si tamen plures teneant, omnes contrahunt. o Sà hoc verbo.
13. Balsamum Indicum p est verè balsamum. p Idem ubi supra.
14. Adultus, qui ad Confirmationem recipiendam se ingerit, dummodò sciat rudimenta fidei, vel si ignoret, conteratur de hoc & de aliis peccatis, & sic instructus de sacramento recipiendo licet q accipiet. q P. Quintin. ad tr. 2
15. Moribundi, & suspendendi si petant Confirmationem. sing. 2.

¶ Idem mationis sacramentum, Episcopus & tenetur sub
tr. 2. sing. mortalibus hoc beneficio non privare.

¶ 16. An oleo infirmorum sine balsamo possit va-
lidè confirmatio conferri, alii aiunt, alii probabi-
lè negant.

¶ 17. Ante confirmationis receptionem matrimo-
nium inire, professionem in religione emittere,
Eucharistiam, aut alia sacramenta suscipere nullum

¶ P. Suar, & est peccatum.

disp. 32.

sec. 14

DISPUTATIUNCULAE

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE.

CONJURATIO.

¶ Navar. 1. Presbyter sine irregularitatis timore & potest
c. 18. n. 34. conjugationem judici denuntiare, dum modò
faciat protestationem. Quod verum est, etiam si
se non revelaturum jurasset.

CONSANGUINEUS. Vide verbum *Matrimonium*.

CONSCIENTIA.

¶ Navar. 1. Est dictamen & practicum actuale de re facien-
c. 27. nu. da, vel non facienda.

2. Notandum è discrimen inter scientiam, fi-
dem, credulitatem; opinionem, suspicionem, du-
bium, & scrupulum. Scientiam rei dicimur habere,
quando res ita est cetera, ut esset imprudentia non
credere. Fides est notitia, quæ nititur in authori-
tate dicentis: idem est credulitas. Opinio est as-
sensu cum formidine oppositi. Suspicio est in-
clinatio intellectus magis ad unam partem, quam
ad aliam; sed sine assensu. Dubium est quando
intellectus nulli partium assentium. Scrupulus est
formido contra id quod aliquis credit vel opina-
tur, orta ex levibus fundamentis.

3. Scith-

3. Scientia, opinio, fides, & dubium possunt accipi speculative id est in generali; vel practice, id est, hic & nunc ut oportet fieri secundum has circumstantias. Judicium autem practicum conformandum est semper cum speculativo, nisi hic, & hunc sit alia ratio.

4. Conscientia tandem est recta, vel errans, vel opinativa, vel dubia, vel scrupulosa. Recta est, quæ verum dicitur; errans quæ falsum, ut quæ dicitur furandum esse ad faciendam elemosynam; opinativa, quæ assentit uni cum formidine oppositi; dubia, quæ nihil dicitur, sed manet in æquilibrio; scrupulosa, quæ assentit uni rei cum formidine orta ex levibus fundamentis. De conscientia recta certum est quod omnes naturaliter obligat, ut lex quædam naturalis suadens bonum & prohibens malum.

5. Conscientia erronea si est invincibilis obligat, & facere contra illam in materia gravi erit peccatum mortale; si autem est invincibilis debet deponi.

6. Qui operatur contra conscientiam opinativam peccat, nec non qui contra dubiam. Vide verbum Opinio.

CONSECRATIO.

1. Ecclesia quolibet die a potest consecrari, sed cons. Eccl. à proprio Episcopo, vel de ejus licentia ab alieno. b Vide

2. Consecrationem Ecclesiæ, virginum, vel altaris Glossam solus Papa potest b simplici sacerdoti committere. dist. 4. de

3. Consecranda c est Virgo die Dominicæ solem- consecr. niter ab Episcopo; sed in necessitate quolibet die. c Sà hoc Velum autem continentia dat etiam Presbyter. verb.

4. Consecrari d possunt voluntarie polluta, & d Vide etiam secundum alios occultò stupro violata; non Cajet. verè enim tenentur suum crimen prodere. Contraria Virg. Consecr. tamen sententia est communis.

5. Consecrandus e est Episcopus die Dominicæ, e c. qui in & intra tres menses à confirmatione, & saltem ab aliquo uno Episcopo assistentibus duabus dignitatibus. dist. 51.

6. Ca-

6. Calix, & Corporalia non manent consecrata eo solum quod corpus, vel sanguis Christi in eis consecrentur.

CONSENSUS.

- a** Sà hoc verb. 1. Tacens *a* consentire videtur in eo, quod sine ejus consensu fieri non potest.
- b** Navar. 2. Consensus interpretativus de objecto prohibito est malus, ad quem ut sit mortaliter malus quatuor hæc *b* requiruntur. 1. Quod sit de objecto mortaliter malo. 2. Quod plene advertat se delectari. 3. Quod non resistat delectationi. 4. Quod omissio hujus resistentiæ sit absq; rationabili causa.
- c. ii. nu. 9** 3. Qui consentit peccato alterius in eodem crimine peccat, & potest consentire novem modis, qui videri possunt in verbo *Participatio*.

CONSERVATOR.

- a** Silvest. 1. Jūdex datus à Papa ad defendendum aliquem contra manifestas injurias, potest *a* cogere brachium sæculare sub excommunicatione, ut te adservator, juvet.
- b** Ex declar. Card. 2. Eligi non possunt *b* in judicem conservatores Guardiani, nec similes Prælati religiosi, sed clerici sæculares in dignitate constituti; sunt tamen qui doceant contrarium.
- c** Barb. de post. Episcop. 3. Canonicos tam Cathedralium, quàm Collegiatarum Ecclesiarum esse posse judices conservatores multi DD. affirmant.
- d** c. 1. & ultim. de offic. deleg. 4. Non potest *d* Conservator jūdex creari nisi fuerit injuria, & violentia publica & manifesta, & quæ nulla tergi versatione possit celari. Et si voluerit extendere ad alias causas jurisdictionem, incurrit suspensionem per unum annum, & quidquid egerit est nullum.
- e** Vide barbos. de 5. Potest *e* contra inobedientes, & impediētes suam jurisdictionem, etiam Episcopos cum censuris procedere.

8. S. familiaritatem criminis omnes Abbates delectati Ecclesia episcoporum contra jusmodi rios assurgit, graph. initio, 7. C. sint exte potestas tem de & privi alia rit ad ipsa tam fa lestari, 8. C. requisit privileg rum, & latione ties op invoca 9. Q modi t morari atque e efficere esset v nitoru lerent

secrati
ti in
ud sine
o prohi
er malus
de obje
rat se de
4. Quod
li causa
dem cri
a modis

aliquem
gere bra
ut te ad
servato
osi, sed
sunt ta
m Colle
conserva
reari nisi
ifesta, &
si volue
n, incur
quid quid
pediente
um censu
6. Sol

6. Societas JESU & singulæ ejus personæ, & potest. &
familiares clerici tam in causis civilibus, quàm in piscop.
criminalibus, & mixtis sive actores sint sive rei, Vide c.
omnes, & singulos Archiepiscopos Episcopos, & quia pon
Abbat, nec non alias personas in dignitate Ec
clesiastica constitutas, Canonicos Metropolitanorum
Ecclesiæ vel cathedralium, & vicarios Archi
episcoporum, & Episcoporum in spiritualibus,
eorumque officiales generales quilibet constitutos
contra quascumque communitates, & collegia e
jusmodi in suos Conservatores, & judices ordina
rios assumere possunt. Circa id, quod huc para
graph. dicitur, quoad familiares advertatur admo
nitio, quæ ponitur verbo *familiares*. parag. 5.
7. Conservatores, & judices sic electi etiam si
sint extra loca in quibus deputati fuerint, habent
potestatem ut tam per se, quàm per alios societa
tem defendant, nec permittant illam super bonis,
& privilegiis tam Apostolicâ, quàm ordinariâ, &
alia ritè regiâ autoritate concessis, aliisque rebus
ad ipsam pertinentibus à quibuscumque personis
tam sæcularibus, quàm Ecclesiasticis indebitè mo
lestari, aut gravari.
8. Conservatores, & judices sic electi cum fuerint
requisiti super nostrorum bonorum restitutione, &
privilegiis observatione, nec non super injuria
rum, & damnorum compensatione possunt appel
latione postpositâ per censuras Ecclesiasticas, quo
ties opus fuerit, usque ad auxilii sæcularis brachii
invocationem procedere.
9. Quando iudicibus, & Conservatoribus hujus
modi tutus non pateret accessus ad loca, in quibus
morari contingeret eos, qui monendi, inhibendi,
atque citandi sunt, possunt hæc per dicta publica
efficere, locis publicis ea affigendo, de quibus
esset verosimilis conjectura, quod ad ipsorum mo
nitorum, citatorum & inhibitorum noticiam va
lerent pervenire.

de off de
leg. in 6.

f Pius V.
in Bulla
per Greg.
XIII. edi
ta. pag.
122.

10. Pos

10. Possunt præterea eisdem detentoribus, injuriatoribus, contradicatoribus, & rebellibus inhi-
bere sub censuris, & pœnis etiam pecuniariis Bullam Pa-
arbitrio moderandis, libereque suam jurisdictionem
nem exercere, non obstantibus quibuscumque inhibiti-
nibus sibi factis etiam prætextu quarumvis litterarum ma-
rum conservatoriarum, aut privilegiorum conservatio-
forum, & concedendorum.

11. Possunt item Ecclesiastico subiacere interdummo
cto loca, ad quæ dictas personas declinare contingit. Privi-
rit, & in quibus scienter stare præmissæ fuerint. & alii su-

12. Quilibet Conservatorum, & judicum prætaxa supra-
fatorum potest prosequi articuli per alium inchoare nota-
tum, etiam si eisdem inchoans nullo Canonico impetum In-
dimento præpositus sit.

13. Mandatum emittet in Ecclesiastica dignitate. Non obli-
constituto, & Metropolitana, & alterius Cathedralis me-
lis Ecclesiæ Canonico quatenus a nobis, vel per. Non p-
curatoribus nostris requisiti per se vel pro alios p-
vilegia nostra concessa, & concedenda solemniter dilige-
publicent, & efficacis defensionis præsidio. Non p-
assistentes faciant pacifica possessione vel quasi. Centi-
rumdem gaudere. Concessit Sixtus IV. Minoribus. *ut in eorum manuali fol. 144. et seq. concess. 316. et illo x-*
juncta concessione 366. Tenenturque præterea on-
nes personæ alias de jure capaces pro parte nostris illi o-
rum requisitæ, nisi legitimo impedimento detentæ, licet
fuerint, jurisdictionem, & conservationem nostram
sub excommunicationis pœna suscipere. Habet. Est jus
in dictis monumentis fol. 126. *Conces. 279.* on-
usu or-

14. Prima pars, & concessio Sixti IV. habetur in interpr-
etis Bullam pro Minoribus, quæ est decima qua-
ta Sixti IV. n. 53. in Bull. regul. apud Rodrig. Et idem. Con-
habetur in Bulla ejusdem pro Prædicato. ibus quum req-
est 33. n. 54. et in Bulla 37. n. 108. pro Carmelitano. Consi-
quæ habentur in eodem Bullario. Secunda va-
par ab illis verbis: Tenenturque præterea, habetur la. Habe-
Bulla Julii II. pro Minoribus, quæ est nova ejusdem solend-
n. 7, in eodem Bullario regularium. 15. Ita lege

ribus, in **Contractus.** 163
bus inhx. Hi, quos conservatores eligere possumus per
narius suam Pu V. concessam ordini Prædicatorum 23.
jurisdictionibus an. 1571. & impressam Romæ an. 1572.
inhibitorum communicationes, seu suspensiones laxe cen-
vis litterarum inveniunt statim, quod minus sive officium
m conservationis hujusmodi acceptare, ac debere, ac
manè exequi neglexerint, & reservatur absolu-
re interdictummo Pontifici.

re contige. Privilegiis hujus verbi uti possunt Provincia-
fuerint. & alii subordinati superiores de eorum licentia.
cum præta supradicta autem advertantur ea loca Conci-
m inchoare notantur infra verbo *Exemptio*: Et videatur
nicoim dictum Innocentii X. infra verbo *Episcopus*.

CONSILIUM.

a dignum. Non obligat a neque adveniale secluse contem- a Navar.
Cathedra, licet melius sit opus consilii, quam præcepti c. 10. nu.
, vel p. 2. Non peccat consulens minus malum. 2.
o alios p. 2. Peccat, b qui consulit etiam bonâ fide non ad b Idem, c.
solemne, sed diligentia ad indagandam veritatem, & qui 14. n. 31.
silio non potest consilium antequam dubietatem deponat.
i quali 24. Censura lata contra consulentem non com-
Minoribus pendit c cum, qui ita simplex consilium dedit, c Comm.
oncis, 3. d. cillo æq. d. ac cum illo res fieret. DD.
eterea on. Consilium dare alicui ut nubat, quia d me- d Comm.
ate nostræ illi ob specialem causam, quàm religionem DD.
to detendi, licitum est.

CONSUETUDO.

m nostræ
a. Habetur. Est jus a non scriptum, quod ex longo, & con- a Vide
79. onsu ortum est, & est optima humanarum le- Suar. in
nabetur p. 2. interpret, quæ jurisdictionem dare potest, non proæmid
ecima quæ derogare juri naturali, ac divino. leg fori
rig. Et ideo Consuetudo immemoralis b facit titulum fol 83.
onibus quæ sunt requisitum ad ejus valorem. num. 114
armelitan. Consuetudo etiam circa Sacramentalia c in b Navar.
cunda v. potest; sed quæ est contra jus non est ampli- c. 17. nu.
, habetur. Habet tamen vim circa festa, & jejunia quæ- 257.
va ejus tollendo, vel addendo, vel moderando, imo c Comm.
as. Ita leges humanas eas abrogando. DD.

L. 2. 4. Con-

dNavar.c
28.n.257

• Azor.
lib. s. c. I;

f Vide
Sà hoc
verbo.
num. 3.
g Idem
ubi supra
num 4.
h Jafon
in l. de
quibus ff
de legi. 1
n. 51.

4. Consuetudo licet mala excusat a, licet culpa, saltem à poena ordinaria, non verò extraordinaria.

5. Consuetudinem legitime introductas
legis habentem non potest Episcopus abro-
ficari nec ius commune.

6. *Consuetudo rationalis si est contra ius
draginta annos præscribit, si est præter
decem, Probabiliter autem viri docti sentiant
solum contra ius civile; sed etiam contra
cum consuetudinem præscribere decem annos
pâ sciente, & non contradicente.*

7. Consuetudo non g obligat nisi id in
qui potest legem condere, vel cum est immo-
nalis, vel annorum. 40.

3. *Consuetum, vel solitum* *b* dicitur, bisfactum est ex *Jafone*, qui ait duos ad-
ciarios notorios iustificare ad inducendam
tudinem.

9. Consuetudo potest facere ut quod ob
ad mortale, solum obliget ad veniale, vide
Lex.

DISP. XVI. SEC. UNI

RESOLUTIONES VARIAS

CONTRACTUS.

Quid sit Contractus, & quot ejus spe

¶ L. La-
beo 2 ff.
de verb.
oblig.

bl. i in
princ. ff
de pactis

1. **E**st ultro a citroque obligatio, quæ
naturalis, & oritur ex propria conscientia
est civilis in foro exteriori.

2. *Pactum* b est duorum conventio, & indi-
 ctus omnis est pactum; omne verò pactum
 contractus, qui promissio acceptata est
 non verò contractus.

3. Quasi contractus est obligatio, quam natura non ex pacto, sed ex officio, ut medici, & vocati obligatio, quæ ex
 4. Contractus alii sunt circa personas, alii circa res: alii sunt nominati, qui habent omnia specialia, emptio, & venditio; alii sunt innominati, qui sunt nomine, ut do ut des, facio ut facias, do ut des, do ut facias. Alii sunt respectivi, alii non respectivi. Respectivi sunt cum utque pars diligatur, & hi sunt proprie contractus. Alii non sunt respectivi, quando non est mutua obligatio, ut in promissione quæ non est pro contractus.
 12. In aliis transfertur dominium, ut in emptione; in aliis non, ut in commodato. Alii sunt creativi, ut donatio; alii onerosi, ut emptio, & venditio.
 13. Species horum contractuum sunt septem. Emptio, aut venditio, cambium, mutuum, emphyteusis, commodatum, permutatio, conductio, locatio. Reliqui ad hos reducuntur innominati, reducuntur ad permutationem.
 14. Alii perficiuntur interiori consensu, ut emptio & venditio. Alii certa forma verborum, ut stipulatio, Alii per chyrographum, ut emphyteusis. Alii per traditionem, ut mutuum, donatio, &c.
 15. Alii stricti juris, alii bonæ fidei. Stricti juris sunt omnes illi, in quibus non est utriusque partis obligatio, ut donatio, & promissio. Bonæ fidei est ubi est utroque obligatio. Discrimen est per hos contractus, nam contractus stricti juris non rescindi, quando aliquid evenit, quo præstatio non fieret talis contractus, secus verò se habet bonæ fidei. Si enim post contractum matrimonium uni ex conjugibus aliquid eveniat, quo præstatio non fieret; tenet tamen, nec potest rescindi, & radi.
 16. Pactum est

L. jure-
 gentium
 in princ.
 ff. de pa-
 ctis.
 etis.
 e Parag.
 unico
 instit. de
 oblig.
 quæ ex
 cons nas,

SECTIO II.

An liceat à Contractu recedere invitâ parte

a c. 2. de
pactis.

b l. 3. tit.
8. lib. 5.
ordin.
Hodie l.
2. tit. 16.
lib. 3. re-
cop.

1. **N**on licet *a* in contractibus nominatis, ne foro exteriori nec in interiori, nec in conventionibus eis similibus, ut in donationibus ceptatis.

2. In innominatis contractibus *b* an liceat in foro interiori alii aiunt, alii negant; non licere videtur probabilius, & in Castella lege statutum est.

3. In aliquibus contractibus recedere quis libere potest, ut in deposito, commodato, pignoraticio, & societate ad tempus finito tempore.

4. A contractu, qui perficiendus est per chartam graphum antequam fiat, licitum est recedere.

SECTIO III.

Utrum Contractus, cujus causa vis, aut metus, ipso jure irritus sit?

a Comm.
DD.

b Molina,
to. 2. de
just. disp.
526.
c p. Sanchez
apud vil-
lal, ubi.
supr
d Vide
R. bel. de
just. nu. 3.

1. **U**bi vis est, *a* non est voluntarium, est autem ubi metus est.

2. Metus alius est cadens in constantem virum, alius non. Hic non tollit valorem contractus, voluntas contrahendi non sit. Ille autem aliter controversum est. Alii enim asserunt contractum eo metu factum ipso jure esse irritum, alii dicunt, sed irritandum. Prima sententia videtur probabilior. Vide Molinam *b*

3. Cum, qui metum passus est, habuit culpam non reconditur contractus *c*.

4. In foro exteriori non irritatur *d* contractus factus metu levi. Si autem sit levis, non est validus in foro conscientie; on-

autem
tum ca
13. A
foro e
tendi;
litium.

1. **N**
lente d
lente, c
2. S
stat, n
3. S
contra
vendit
re simili
ditor no

AN

1. **S**
to
maloa
facta in
2. I
rem ve
domin
peratu
fide re

autem invalidi omnino sunt ex parte ejus, qui me-
cum cadentem in constantē virum iucussit injuste.

3. Advertendum esse maximum discrimen in
foro exteriori, & interiori; hoc facti veritatem at-
tendit, illud vero præsumptionis & extinctionem
litium,

SECTIO IV.

*An valeat contractus de re
aliena?*

1. Nemo sine peccato potest rem alienam ven-
dere, permutare, vel alienare; a si autem vo-
lente domino fecerit contractus valet; si autem no-
lente, committit furtum, & tenetur ad eversionem.

a L. alie-
nam. c. de
furtis.

2. Si res furto sublata est, & utrisque hoc con-
stat, non b valet contractus.

b L. si in
emptio-
ne para.
item ff.
de cōtra
emp.

3. Si res est ex his, quæ usu consumuntur, valet
contractus, & licet, si is qui emit rem, præsumat à
venditore satisfaciendum Domino pretio rei, vel
resimili, vel ipse sit paratus ad faciendum, si ven-
ditor non satisfaciat.

SECTIO V.

*AN VALEANT ALIENATIONES
facta in fraudem creditorum, & an
sit restituendi obligatio?*

1. SI cū fit alienatio, potest adhuc debitor credi-
toribus satisfacere, etiam si ipse hoc ignoret, &
malo animo fecerit, contractus a tenet, nec dicitur
facta in fraudem creditorum.

a Rebel.
just. 2.
p. lib. 1. q.

2. In contractu oneroso, qui recipit bonā fide
rem venditam in fraudem creditorum, acquirit b
dominū; secus verò in lucrativo. Si tamē ab eo non de just. to.
petatur, potest retinere in cōscientia. Si autē mala
fide recipiat, etiā si cōtract⁹ sit oneros⁹, datur cōtra 328.

7. sec. 2.
b Molina
2. disp.

cum adio recisoria. Si verò tantum dedit venditori quantum ipse recepit, non dicitur facere fraudem creditoris

3. Cum mercator cedens bonis facit donationem uxori, hæc in conscientia non est tuta.

4. Qui hæreditatem unde poterat solvere non acceptat, non est in conscientia d. securus, licet absolvatur in foro exteriori.

¶ Silv. verb. resti.
3. nu. 10.
¶ P. Sanch lib. 6. de matri. dis.

¶ 14. nu. 9.

SECTIO VI.

Qui capaces non sint ad contractuum celebrationem.

¶ L. 1. qui ff. de verb. oblig.
¶ c. Monachus
29. q. 4.
c. c. 1. de probat.

¶ Rebel. de iur. 2.
p. nu. 2. q. 3.

1. Amentes, & prodigi nequeunt celebrare contractus.

2. Religiosi nisi habeant consensum Prælati non possunt contrahere, vel hic sit saltem præsumptus. Naturaliter autem vel honorariè interbus licitis possunt contrahere, & tenebit contractus, nisi Prælati irritum faciat.

3. Princeps si contrahat, cum suis subditis naturaliter manet obligatus, non verò civiliter si eis superius; & idem dic de quolibet superiore.

4. Servus naturaliter d. potest obligari, non verò civiliter.

5. Maritus non potest alienare dotem uxoris nisi de eius consensu, & uxor non potest contrahere nisi de his rebus quorum dominium, & administrationem habet.

SECTIO VII.

An minores, & filij familias possint celebrare contractus

¶ L. 1. ff. de minorib.

1. Minores a dicuntur, qui non habent viginti quinque annos. Pub. reatus anni in viris &

in foeminis 12. Hi vocantur pupilli mortuo patre cum sunt sub curatoris tutela. Emancipatus est, qui exiit à patria potestate, ut qui nupsit in Castella.

2. Minores soli capaces *b* possunt naturaliter obligari; sed pater, vel tutor possunt talem obligationem irritare, *b* L. pupillus parag. th.

3. Pubertati proximus *c* potest obligari cum autoritate tutoris, & sine illa alium obligare. *c* Parag.

4. Minor sine iudicis autoritate non potest immobilia alienare *d*. pupillus inst. de inject.

5. Filius-familias potest naturaliter, & civiliter obligari in his, in quibus patri non præjudicat, ut stip. *d* L. locando opera sua, & similia. Idem dicendum de bonis castrensis, & quasi castrensibus. *60. tit. 18 p. 3.*

SECTIO VIII.

Qui possint restitui, quando notabile damnum in contractibus passi sunt.

1. **M**inores 25. annis *a* possunt in integrum restitui in omnibus contractibus, etiam cum tutoris autoritate celebratis, etsi pretium consumpserint, & ditiores facti non sint, illud venditor amittere, & rem restituet. Quapropter qui cum minoribus contrahit, videat ne faciat sine fidejussore, *a* l. 3. & 56. de integ. rest.

2. In tribus casibus non possunt restitui. 1. Quando post 25. annum contractum *b* confirmavit. 2. Quando obligationem juramento confirmavit, hoc tamen *c* potest à tutore relaxari. *b* l. 1. & 2. & de mat. fact.

3. Minores, qui habent 20. annos si viri, si foeminae 18. possunt *d* veniam impetrare, & impetrata liberè de bonis disponere. *c* Auth. sacra puber.

4. Possunt *e* etiam in integrum restitui Ecclesiae, adveniens loca pia, universitates, rustici, milites, & absentes vendit. *d* Comm.

L. 5. Cum D D.

f Vide l.

quod si
minor.

paragr. 6.

reft. ff. de
min.

g Comm.

DD.

a Comm.

DD.

b Regula

nō est de

reg. iur.

in 6.

e Molina

l. 10. de

juft. disp.

149.

a Vide

Thom.

Sanc. dif.

20. nu. 7.

e Comm.

DD.

f Sanch.

lib. 1. disp.

32. nu. 15.

g Sā hoc

verb.

b Idem

ibidem

g Idem

ibidem.

5 Cum minor restituitur *f* post rem, & fructus
repetere in foro conscientiae.

6. Læsus dicitur *g* non qui invenit qui plus da-
bit pro re vendita, sed qui illam vendidit minori
pretio, quam iusto.

SECTIO IX.

*An ratione iuramenti teneatur quis servare con-
tractum iure invalidum?*

*C*um iuramentum non obligat, non *a* est neces-
saria relaxatio.

2. Iuramentum contra bonos mores, nec obli-
gat *b* nec confirmat contractum, & quod sit con-
tra bonum nullum est. Quod autem nec est contra
bonos mores, nec in dominium tertii, obser-
vandum est.

3. Quando extortum est metu cadente in con-
stantem virum, secundum probabiliorē senten-
tiam obligat; sed relaxandum est, Si autem metus
fuerit levis, obligat *c* & confirmat contractum. In
foro tamen exteriori *d* po-
test concedi relaxatio
ab Episcopo, licet contrarium teneant viri docti.

4 Cum contractus prohibetur in odium credi-
toris, quia habet turpitudinem ut in furto & usura,
non firmatur iuramento; illum tamen iurans tenet
tur adimplere nisi relaxetur; si autem solutio fiat
e potest repetere. Relaxatio verò potest fieri ab E-
piscopo; vel a iudice potest *f* compelli creditor ut
iuramentum remittat.

5. Inductus dolo ad contractum spirituales ut
ad religionem, vel ad matrimonium, tenetur *g* nisi
talis sit dolus ut prudens eo decipi posset, tunc
enim præsumitur non fuisse consensum. In tempo-
ralibus verò invalidus est contractus, cui dolus
causam dedit.

6. Contractus subditorum *b* potest princeps ex
causa dissolvere.

7. Ex contractu antecessoris facto nomine dig-
nitatis *h* tenetur eius successor.

h. Con-

l Silv.
verb. pa-
ctum nu.
10.

8. *Conditio posita per utrumque contrahentem contra substantiam contractus irritat contractum.* Si autem sit turpis, aut impossibilis. in spiritualibus iudicatur ut non apposta; in temporalibus vitiat contractum.

9. Si quis paciscatur de annuo servitio, & per ægritudinem impediatur, non tenetur m supplere; sed tantum pretium minuere.

m Sà hoc
verb. nu.
19.

10. Pactum de non recuperando pignore si præfinito tempore non solvatur, non n valet, nisi pignus valeat plus quam debitum, vel ponatur hæc conditio in pœnam.

n Sà hoc
verb. uu.
20.

11. Pactum de futura successione etiam iuramento firmatum, an valeat dubium est. Alii ajunt, alii negant, in conscientia autem valere certum est o

o Comm.
DD.

DISP. XVII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIE.

CONTRITIO.

Quid sit Contritio, quando obliget, & in quo ab attritione differat.

1. **E**st dolor a de peccatis voluntariè assumptus, quia fuerunt contra Deum commissa, cum proposito cavendi in futurum, confitendi, satisfaciendique, & cum spe veniæ divinitus obtinendæ.

a Commi
DD.

2. Non est necessarium habere dolorem de quolibet peccato in speciali, b sufficit habere in communi.

b Villal.

3. An hic dolor debeat esse formalis, an virtualis sufficiat, alii ajunt, alii negant, probabilius videtur e virtualem sufficere.

to. 11.
c Nè ar.
intum. n.

4. Cum pœnitens recordatur futurorum peccatorum d tenetur habere actuale propositum de illis vitandis.

15. c p. l.
d Commi.
DD.

5. Qui

e Suar. to. 5. Qui habet conscientiam peccati mortalis e

4. disp. 15. tenetur ex præcepto ad actum contritionis,

sec. 1.

6. Obligatio satisfaciendi Deo est *f* naturalis;

f3. Bonav contritio autem per quam satisfit est supernaturalis

in 4. disp.

7. Non est necessarium *g* toties conterii, quoties

17. p. 2.

memoriæ peccata commissa occurrunt: qui enim

art. 1.

semel de aliquo peccato contritus est, ad conteren-

g Suar. to.

dum de illo amplius non tenetur; consultius tamen

4. disp. 15

erit sæpe contritionis actus elicere,

sec. 4. n.

8. Præceptum divinum obligat *h* culpæ morta-

5.

lis conscium ad eliciendum actum contritionis in

h Comm.

articulo, vel periculo mortis, si antè de illo peccato

DD.

contritus non est.

9. Ecclesiæ præceptum non obligat ad actum

contritionis semel habendum, sed ad confitendum;

obligatur tamen qui est in peccato mortali cum

vult administrare Sacramentum,

i Comm.

10. Attritio *i* est dolor de peccatis vel exturpitu-

DD.

dis peccati consideratione, vel ex gehennæ pœna-

rum metu conceptus, cum proposito cavendi in

futurum spe veniæ divinitus obtinendæ.

11. Attritio propter metum gehennalium pœna-

l Trid. sess. rum bonam esse de fide est, & in Tridentino *l* de-

6. can. 8.

finitur.

m Suar.

12. Attritio cognita ut talis sufficiens dispositio

10. 4.

est ad sacramentum pœnitentiæ. Hanc conclusio-

disp. 10.

nem ita certam esse *m* asserit noster Suarez, ut ne-

sec. 1.

queat hodie absque errore contraria defendi. Alii

autem asserunt non esse attritionem dispositionem

sufficientem nisi putetur contritio.

n Comm

13. Peccator per *n* sacramentum fit de attrito

DD.

contritus; quia ei infunditur gratia; & cum ea habi-

tus pœnitentiæ cum cæteris virtutibus.

14. Dolor contritionis debet esse propter Deum

o Navar. 1 summe dilectum, & magis timere debet pœnitens

e. 1. n. 21.

peccatum quàm quodlibet aliud malum generali-

p Idem

re; non verò *o* debet, nec sæpe expedit specificare

num. 27.

in particulari.

15. Contritio ꝑ delet peccatum ante confessionem, sed non sine illius voto.

16. Circa contritionem definivit Concilium *Trid. sess 14. cap. 3. & 4.* hæc sequentia : 1. Pœnitentiam fuisse semper & esse necessariam ad impetrandam veniam peccati mortalis. 2. Contritionē esse unam ex tribus partibus, quas sibi tanquam materiam substituit pœnitentiæ sacramentum. 3. Necessarium esse, & optimum examinare conscientiam ad faciendam peccatorum memoriam cum ipsorum detestatione & emendationis proposito, quamvis ad gradū integræ contritionis non perveniatur. 4. Esse de fide contritionem non solum includere in se cessationem à peccato, & vitæ novæ propositum, & inchoationem; sed veteris etiam odium continere, & propositum illud confitendi tempore debito cum spe obtinendi veniam, & misericordiam. 5. Contritionem esse necessariam nunc in lege gratiæ ad culpæ mortalis post Baptismum admittē deletionem.

DISPUTATIUNCULÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

COOPERATIO.

1. **N**on *a* cooperantur peccato dominæ famulæ ministrantes ei, mundum muliebrem, ut *c. 29. n.* ornetur, nec vendentes meretricibus similia ornamenta, dummodo non faciant mala fide; cooperantur vero peccato lucrorum, qui ei chartas, menfam & candelas ministrant, & sunt in statu peccati mortalis, nec possunt absolvi, nisi à perniciosissimo hoc maleficio desistant.

2. Deniq; cooperari *b* dicuntur peccato, qui illi consentiunt, qui ad illud juvant peccantem, illum invitant, vel movēt, vel ei ita assunt, ut sint causa peccandi.

*b Idem
ibidem.*

CON.

CONTUMELIA.

1. Omnes contumeliæ, id est injuriæ publicæ
 a Sa hoc contra honorem, & omnes detractiones, id est oc-
 verb. cultæ contra famam, injuriæ sunt eiusdem speciei. a
 b Comm. 2. Contumelia gravior b est furto ex suo genere
 DD. nisi furtum excedat ratione quantitatis.

CORPORE VITIATUS.

- a Comm. 1. Peccat a mortaliter, si ordines suscipiat. Non
 DD. est irregularis claudus, cui in altari non est scipio
 necessarius, nec habens maculâ in oculo, quæ nõ im-
 pedit vitum, nec facit notabilem deformitatem.
 Nec gibbus nisi sit notabilis deformitas. Quæ au-
 tem talis sit ad Episcopum spectat determinare.

DISP. XVIII. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

CORREPTIO.

- a Comm. DD. U Nique data est cura de fratre suo, a tenetur
 que eum corripere, si scit esse in peccato morta-
 b Theol. li, estque tempus opportunum, & putat correptio-
 nem profuturam.
 2.2. q. 33. 2. Hæc obligatio est sub præcepto b naturali, di-
 art. 2. Ca- vino, & pœnitivo, & ex se obligat ad mortale.
 nonistæ 3. Peccatorum venialium correctio non obligat
 in c. novit sub mortali, nisi ex notabili negligentia. Prælati re-
 de iudic. laxatio in religionem introducatur.
 Vi lal. 4. Licitum est permittere d lapsum alicuius, cum
 to. 2. ti. 4. ex eo melior correctio speratur.
 dif. 21. 5. Qui munus habet alios docendi, et enetur ex
 d Idem ignorantia extrahere; nisi timeat ex scientia ma-
 ubi sup. ius damnum eis venturum.
 e Comm. DD. 6 Nemo

6. Nemo tenetur docere alium, quod ipse scire non tenetur; si tamen habeat ignorantiam facti contra jus naturale, divinum, vel humanum, speratur vel dubitatur correctionem profuturam tenetur cum docere. In ignorantia autem juris humani non esse talem obligationem defendunt viri docti; tutior opinio contraria. *f Arag. tr. 2.2. q. 33. art. 1. gD. Tho. q. 18, art. 3*

7. Prælati tenentur corripere subditum, qui est in gravi necessitate, etiamsi non sit extrema, etiam cum periculo vitæ, honoris, & aliorum temporalium bonorum. Qui autem prælati non est, non tenetur nisi in extrema cum simili jactura bonorum.

8. Si proximus peccat ex malitia, nemo tenetur eum corripere cum periculo horum bonorum. *hD. Tho. 2.2. q. 36*

9. Tam subditi, quam Prælati tenentur præcepto correctionis, fructius autem Prælati; & ideo tenentur non solum ad correctionem, sed etiam ad inquisitionem delicti, ad quod subditus non tenetur. *art. 8. D. Tho. ubi supra,*

10. Maritus, pater, ac dominus majorem corripiendi habent obligationem, & possunt moderatè punire.

11. Subditus tenetur Prælatum corripere, sed magna prudentia necessaria est. Si delictum est publicum, & timetur ruina parvulorum, publicè corripiendus est, etiamsi non speretur profutura correptio; sed ad hoc magna conspectio opus est. *l. c. sicut inquit. 2. q. 7.*

12. Prælati vel persona publica, ut cum fructu corripiat, tenentur peccata publica relinquere; privata autem persona ad hoc non tenetur nisi in extrema necessitate. *mVide e. qualiter & quando l. de accus. m*

13. Ordo correctionis à D. Mattheo positus in Evangelio in tantum servandus est, inquantum profuturum esse ad vitæ emendationem speratur; & ideo qui hunc finem melius fore comparandū judicat rem soli Prælati detegendo, hoc debet facere cetera omittendo. *Comm. DD. Matt. 18. oComm. DD.*

14. Si peccatum est publicum notorietate facti, id est quando nullā tergiversatione potest celari, necessaria

*p*D. Tho. 2.2.9. 13. art. 7. *q*. Comm DD. necessarium non est quod denuntiationem p secreta admonitio præcedat.

15. Si verò peccatum unus vel alter faciat, vel infumatus quis sit de aliquo delicto, non tamen sit notorietas facti, præcedere *q* debet secreta admonitio, si spes est quod sit profutura.

16. Peccata, quæ sunt in perniciem reipublicæ regulariter loquendo ante secretam monitionem denuntianda sunt, nisi ex confessione sacramentali sint cognita, vel quis moraliter certus sit sola admonitione malum esse impediendū, tutius tamen erit cum imminet periculū, monitionem immittere.

17. Quando peccatum vergit in damnum tertii, hic monendus est ut caveat.

18. Cum quis vult injuriæ tibi illatæ satisfactio- nem à iudice petere, non tenetur admonere. In reliquis verò debet admonitio præcedere.

19. Si Prælati sit vir prudens, & speretur ab eo fructuosius faciendam fore correctionem, ipsi ut patri delictum potest & detegi non præmissa monitione.

20. Etiam si delictum sit secretum, potest & duobus testibus revelari, si aliter non fiat cum fructu fraterna correctio.

21. Si peccatum est secretum, & solum scitur à Prælati ex correctione fraterna, non potest & publicè punire delinquentem.

22. Cum non speratur vitæ in melius mutatio ob peccatoris pertinaciam, cessat correctio fraterna & incipit judicialis, in qua potest denuntiatio esse testis, si est alius qui denuntiet. Quod videtur probabilius, & colligitur ex *e. in omni de testamen- vers. sed p*; licet aliis placeat contrarium.

23. Quis blasphemus statim corripendus est, si ab audiente, etiam si nulla emendatio b speretur, b. Navar. fieri potest absque proprio periculo.

24. Peccat mortaliter, qui cum possit, non im- pedit peccantem mortaliter, si potest sine verecun- dia, incommodo, vel dedecore.

25. I- quem g- etiam v- occasi- 26. C- bendi e- alii non- 27. I- commu- tiandun- quis ce-

DIS

C. Rir- non- Vide P-

1. CU- d- 2. G-

mines- sima, c-

3. Q- tis tan- autem

utriusq- levi, r-

4. com- bet eff-

utilita-

25. Non peccat mortaliter, qui permittit alii *dNavar.* quem gravius peccare ut castigat⁹ resipiscat, quod *ubi supra* etiam verum est non solum permittendo, sed etiā occasione offerendo.

26. Cum secreta admonitio non profuit, adhibendi sunt testes, etiam qui nesciunt delictum, si *dDiana p.* alii non sint, & coram ipsis facienda correptio. *s. II. 13.*

27. Fornicationis peccatum est contra bonum *ref. 41.* commune religionis, atque adeo superiori denuntiandum præmissa tamen fraterna correptione, nisi *f Ex soc.* quis cesset iuri suo, ut in societate *f Jesu.* *const.*

DISPUTATIUNCULÆ.

interjacentes.

CRIMEN.

Crimen Læsæ Majestatis non committit, qui non est subditus Principi, in quem insurgit, *Vide Peccatum.*

CULPA.

1. **C**ulpa *a* est voluntaria inordinatio actus, vel deviatio à bono.

2. Culpa *b* est triplex: lata, quam ordinariè homines vitant; levis, quam vitant diligentes: levissima, quam diligentissimi vitare solent. *aNavar. c. II. n. 177*
bComm. DD.

3. Quando fit cōtractus in favorem *c* unius partis tantum, hæc tenetur etiam de levissima. Altera *c Navar.* autem de dolo tantum. Si autem fiat in utilitatem *ubi supra* utriusque, utraque pars tenetur de culpa lata, & *num. 19* levi, non verò de levissima.

4. Culpa lata, *d* quæ obligat depositarium, & *d* commodatarium ad restitutionem, non semper debet esse necessario mortalis. Si depositum sit in *Villal. tr. II. dif. 4.* utilitatem recipientis, tenetur in foro exteriori etiā

de levissima; in foro autem interiori de lata, & levi
non autem de levissima.

CURATOR: Vide Tutor.

CVRIOSITAS.

a P. Avila

in comp.

hoc verb

b Comm.

DD.

c Tolet.

dub. 7. c.

22.

d Idem

ubi supra

Est vitium a movens ad sciendum immoderate

2. Curiositas ex se tantum est culpa b veni-
alis, nisi adjungatur circumstantia mortalis.

3. Mortale est videre aut scire velle id, cuiusvi-
tio, aut scientia in culpam mortalem inductura cre-
ditur.

4. Velle d scire crimina aliena auscultando sacra-
mentalem confessionem, vel legendo chartam, ubi
habet quis peccata scripta ad confitendum, mortale
peccatum est. Interrogare, vel inquirere in ma-
lum finem aliena delicta, mortale etiam peccatum
est. Idem dic de eo, qui scire vult aliquod secretum
ab eo qui illud non potest sine peccato mortali re-
velare.

CVSTOS.

a Sâ hoc

verb.

b Avila

hoc verb

c Navar

c 25. nu.

34.

Qui non impedit damnum, quod videt, sal-
tem vociferatione, a tenetur in solidum, sed
si abominatur deprehendat surripientem, & eum
corripiat non b peccat dummodo interim non per-
mittat damnum fieri notabile.

2. Custos tibi, cui jubetur ut quos invenerit possi-
sionem campanæ accusat, peccat c mortaliter si non
accuset; non tamen tenetur restituere pretium
quod ut taceret accepit, nec pœnas quas accusat
solvere tenentur. Hoc intelligitur præcipue de eo,

d Less. de qui obligatus est sub juramento.

just & jur

lib 2. c. 23

dub. 10.

cât d. mortaliter, si permittant; sed nō tenentur re-

contra struere pœnas, quas transgressores solverint, si de-

alios nuntiarentur; nec merces, quibus privarentur, bene-

e Sa hoc tamē vestigalia, quia hæc nō sūt pœnæ sed interesse

verb.

f Bann. q. sitatem, potest e custos dissimulare.

72. art. 7.

5. Custos tenetur f de culpa lata, & levi, non de le-

vissima.

DISP

DISP. I. SEC. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

D

D A M N V M.

Ominus servi occisi ab animali
a alterius habet actionem peten-
di expensas medicamentorum,
& quod servus sanus lucrificif-
set; non tamen potest aliquid
petere pro cicatrice, vel deforma-
tate, nec pro ipsa occisione.

Navarr.
c. 15. n. 25.

2. Qui occidit animal brutum alterius tenetur b
restituere valorem ejus, etsi percutiens deforma-
vit id, quod minus valet propter deformitatem.

Idem
ubi sup.

3. Is, cuius domo aliquid ejectum damnvm fe-
cit, tenetur c restituere.

P. Avila

4. Peccat d, qui animal alienum inventum in
suo prædio damnvm inferens occidit; potest tamẽ
illud includere donec dominus damnũ satisfaciatur.

in comp.

5. Regulariter nemo tenetur e de damno contin-
gente casu fortuito, nisi culpa, vel mora, vel pa-
ctum præcessisset.

hoc verb

Navarr.

ubi sup.

nu. 120.

Idem

6. Si plures ex conveniente inter se vineam pe-
tierunt ad furandum, unusquisque tenetur f in so-
lidum. Si autem separatim iverint, unusquisque
tenetur restituere id tantũ quod ipse abstulit; quod
si unum tantum racemum abstulerit, nec mortali-
ter peccavit etiam si devastetur vinea, si gnarus de
aliis ipse advenerit.

17. n. 179

f Villab.

tract. 21.

dis. 17.

7. Qui damnvm ab alto illatum ratum habuit g Comm,
tenetur restituere, cum ille non fecisset si crederet DD,
ipsũ ratum non habiturum.

Comm,

DD,

M

2. Qui

h Rebel. 8. Qui interrogatus legitimè à iudice tacet, propter quod damnificatus rem furto ablata non de iust. 1. recuperat, tenetur restituere, nisi tacuerit ob metum vitæ, honoris & aliorum bonorum.

q 14.

9. Quicumque rem alienam, vel negotia tractant si in utilitatem ipsius, cuius negotia agunt, damnum inferant, tenentur in solidum, si principalis non restituat; possunt tamen ex bonis principalis restituere, si autem non habeant unde restituant admonentur ipsum principalem.

l Villal.

10. Impediens eundem ad impediendum damnum alteri inferendum tenetur ei restituere, qui passus est damnum.

m Comm

DD.

11. Debitor rei in specie si res pereat sine dolo, fraude vel lata culpa ad nihil tenetur, quod pro credit etiam si fuerit in mora, quando res æqualiter peritura erat in potestate domini.

DISPUT. II. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

DEBITVM.

a Vide

Tolet. 1.

5. c. 34.

1. Debitum solvendum est æstimatione monetæ tempore contractus. At si pecuniæ mutata est materia, vel pondus solvendum, secundum æstimationem temporis contractus. Quod si pretium mutatum est, & debitor fuit in mora, debet solvere secundum rempus, quo obligatus erat solvere.

b Sà hoc verb.

2. Res in specie debita missa ad dominum per hominem communiter existimatum fidelem, domino perit, nisi is qui misit esset malæ fidei possessor.

c Sà ubi sup.

d Couar.

2. var. R. 6

3. Si creditor oblatam pecuniam noluit recipere, & debitor deposuit eam apud hominem fidelem domino perit.

4. Qui cum non est solvendo bonis cedit omnia, quæ habet manifestando, liberatur de carcere, si tamen ad meliorem fortunam pervenerit, potest sibi retinere ad moderatam sustentationem necessaria.

s. Pro-

5. Probabile est neminem teneri ad solutionē e Sā ubi illius cuius repetitionem lex sibi concedit, nisi sol- supra vere iutaverit.

6. Debitum alicui ex permissione, vel iuramen- f Idem to non debetur; illius hæredibus, si promittens ubi supra in eius tantum personam intendebat. g Silvest.

7. Debitor morosus tenetur g de damno, & lu verb. cro cessante. Uisarius, verò tenetur h mutuario Moros. de damno, & lucro cessante, non autem de lucro h Molina suæ industriæ. disp. 326.

8. Qui furto accipit pecuniam, solum tenetur i Toler. valorem eius restituere, non verò quod illa lucra- lib. 5. c. 22 tus est, nisi dominus itidem esset lucraturus.

9. Si pecuniam non habens rem offert meliorem, lComm. tenetur creditor recipere, qui potest rem petere DD. ante tempus debitore suspecto.

10. Si vir nolit debitum solvere m potest uxor m Silv. pso etiam prohibente.

11. Qui solvit sui creditoris creditori, liber ma- net n in conscientia.

12. Filio familias sine consensu patris, vel mino- o Idem nifine consensu tutoris debitum solvens non libe- verb. De- rat o nisi conversum fuerit in utilitatem illorum. bitum.

13. Si pro nolente solvere aliquis solverit, debi- p Comm. tor ei tenetur. DD.

14. Qui solvere tenetur post annum q, potest q Navarr. volenti creditori minus solvere anticipata solutio- c. 17. un. ne, quia pecunia præsens magis valet quam futura. 232. Contrarium tamen tenent viri docti; utrumque videtur probabile.

15. Rem dilatâ solutione vendere summo pretio r Garcia & postea infimo recuperare, r licere ait Gartias. de contr. lib. 1. c. 3.

16. Debitum quod aliter recuperare non potes- num. 3. licet clam tollere, dummodo fiat sine periculo fa- f Sā hoc mæ, aut vitæ, nec teneris revelare etiam sub excom- verb. municatione, nec qui sciunt te licere accepisse.

17. Cum creditor, & debitor sunt in æquali ne- cessitate, tenetur debitor reddere creditori rem, cu- jus

jus dominium non errat translatum, Alii autem dicunt quamcunque rem reddendam, nisi debitor sit in extrema necessitate, in qua et si juraverit redditurum, non tenetur.

¶ Tolet. l.

5. c. 24. n.

3.

¶ Idem

ubi sup.

x Vide

eumdem

loc. cit.

y Vide

eumdem

ubi supra

z Comm

DD.

a Medina

q. 3. de c.

lemo.

b Navar.

c. 17. n. 17

a c. puble

conver.

conjug.

b Comm.

DD.

c Henric.

l. 11. de

mat. c. 15.

num.

d Comm

DD.

18. Si utriusque necessitas extrema sit, creditori reddendam, alii aiunt, alii negant.

19. Qui mala fide accepit, vel fuit in mora x tenetur reddere, nisi majus damnum patiatur reddendo, quam creditor non accipiendo.

20. Bonæ fidei possessor, si non potest solvere nisi cadens ab honoris statu, quem habet, non tenetur; si autem creditor cogitur mutare statum, tenetur probabilius est, & contrarium communiter rejicitur ut improbable.

21. Non debet x pati solvendo debitor, quod creditorem velle cum pati, æquum non est.

22. Creditorem non indigentem peccare mortaliter a ait Medina, si exigit à debitore rem illi necessariam ad sustentationem, vel quā sine gravi damno nō valet reddere, quod satis probabile, & pius est.

23. Genuensium more compositionem facient cum creditoribus, licet minus solvat, quam debet liberatur in conscientia; tenetur b amplius solvere etiam si ad pinguiorem fortunam devenierit. Quod si aliquis reclamaverit, non tenetur reddere ei nisi quod reliquit, aliorum enim conventioni obligatur stare.

DISPUT. III. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIE.

DEBITVM CONIUGALE.

1. IN primo bimestri, qui terminus potest à iudice differri, non tenentur coniuges debitum solvere; transacto autem tenentur. Per breve autem tempus negare, non erit b peccatum mortale, nisi sit periculum incontinentiæ.

2. Cum unus ex conjugibus rationis terminum transgreditur, non tenetur alter solvere, nisi sit periculum. Qui autem non potest, d non tenetur

ordinariis uti remediis, nisi ex charitate ob pe-
niculum. Qui malitiosè se reddit impotentem ^e Villal.
peccat mortaliter, imò jejunia, & aliæ res licitæ fi- 10, 2. tr. 13
unt illicitæ, si huius debiti solutionem impendant. dif. 45.

3. Qui fecit adulterium suæ conjugis, non tenetur ^f Sanch.
sej debitum reddere; & conjux, qui occultè com- lib. 9. de
misit adulterium, quia jus petendi amisit, non po- mat. dub.
test exigere quasi ex iustitia sed rogare tantū quod 2. nu 10.
alii ajunt, alii negāt; negativa ^g videtur probabilior. gldem l 2

4. Cum petere debitum est peccatum mortale de matr.
ratione alicuius circumstantiæ ex parte actus, pec- disp. 88.
cabit etiam mortaliter solvens; cum vero prædicta c. 4.
circumstantia se habet ex parte petentis, non est ^h hComm.
peccatum solvere, si autem commodè potest, de- DD,
bet excusari ob fraternam correctionem.

5. Si petens debitum amiserat jus petendi, conjux
innocens nō tenetur solvere, nec potest pœnā juris
remittere. Loquimur in casu quando alter conjux
culpa sua contraxit affinitatem, vel cognationē spi- Villal. u-
ritualem, in quo casu conjux innocens non ⁱ potest bi sup.
petenti solveret, quia cooperatur peccati, potest
autem pervenire petendo, ut alter sine peccato
possit reddere.

6. Idem dic de eo, qui sine alterius consensu fecit
votum continentiae. Vir autem qui aliquo ex his
impedimentis est impeditus, si videat uxorem pro-
pter verecundiam debitum non petere, potest ^l ac- Idem ib.
cedere ad eam animo solvendi, quod non proce- mNavar.
dit in foemina respectu viri. c. 16. n. 31

7. Quando uterq; conjux votum continentiae e- quem se-
miserunt, adhuc possunt ^m sine peccato conjungi quitur
animo solvendi, si videat alterum esse in periculo Sanchez.
incontinentiae.

8. Peccat mortaliter, qui debitum solvit cum sa-
luteis gravi periculo, ut si illa sit leprosa, vel ethica,
vel si proximè post prandium, vel lautam cœnam.
Quod verum est etiam si lepra matrimonium præ-
cellerit, & ipse hoc cognovisset, quod videtur pro-

¶ Sanch.

24. nu. 22

o D. Bona

in 4. dis.

32.

p D. Tho.

in 4. dis. 3

q Comm.

DD.

r Sanch.

de matr.

disp. 26.

nu. 3.

f. Comm

DD.

10. inquis

de sent.

excom.

¶ Comm.

DD.

Vide P.

Sa. lib. 2.

de matr.

dis. 1. 39.

n. 12.

x Idem

ubi sup.

y Suar. in

3. r. q. 67

de Bap.

z Vide

comp.

privileg.

c. Domi-

19 de te.

aud. aupt

babilis, licet contrarium teneat n Sanchez, & alii.

Quādo vero nō potest ad eū accedere sine magno horrore nō tenetur. Si autem in infirmo periculum sit incontinentiæ potest sanus, sed nō tenetur o solvere.

9. Si infectionis non sit grave periculum, nec horrore magnus, tenetur p sanus reddere, etiam si timeat prolem cum infectione nascituram. Si autem grave sit periculum, ita ut cohabitare non possint, debet tamen obsequia præstare, & curam infirmi habere & apud se filios enutrire.

10. Si inter se conveniant, possunt q conjuges thorum separare, & cum plures filios habent quam possunt alere t possunt negare debitum, nisi sit periculum incontinentiæ.

11. Nō licet fugare debitum descendenti à Mauris, vel Judæis, ne filii nascantur hac notari infamii.

12. Qui scit impedimentum occultum, propter quod matrimonium sit nullum, nec t potest petere, nec reddere. In quo casu non tenetur obedire Ecclesiæ cohabitationem etiam sub excommunicatione præcipienti, etiam si periculum sit incontinentiæ.

13. Etiam si habeat dispensationē, & cohabitare cogatur, non tenetur n novum consensum præstare conjux innocens.

14. Remedia quibus uti poterunt conjuges in simili casu videantur x in P. Thom. Sanctio.

15. Qui sine necessitate baptizat proprium filium, vel filiam suæ uxoris, non potest y petere debitum, nec ipsa si consentiat, quod procedit etiam si ille malitiosè faciat. Si autem in casu necessitatis hoc fecerit non privatur jure petendi.

16. Qui materialiter tantum tenet infantem ut recipiat baptismum, non z contrahit spirituales cognationem.

17. In prædictis casibus possunt dispensare ad petitionē debiti Commissarius Cruciatæ, Episcopi, & Confessarii Societatis Jesu, quibus Provincialis aud. aupt hoc privilegium communicaverit.

18. Qui

18.

enti cer

nec suff

tere;

VT

2. Cl

Co

autem

1. C

ter inco

3. F

dum g

vinean

4. Si

neuter

potest

si peti

5. S

bat aff

De m

contra

videtu

6.

cibilit

ber ig

pana

VT

rati

Q

28. Qui secundas nuptias contraxit sine sufficienti certitudine, quod si mortua fuerit conjux, donec sufficienter certus sit, non potest debitum petere; potest tamen petenti reddere.

SECTIO II.

UTRUM CONIUGES PRI-

ventur jure petendi debitum propter affinitatē supervenientem matrimonio?

1. **C**um affinitas supervenit matrimonio, incestuosus *a* non potest debitum petere, *b* potest autem reddere.

2. Conjux, qui consensit, quod alter committeret incestum, privatur *c* etiam jure petendi.

3. Hæc affinitas non extenditur *d* ultra secundum gradum, licet incestus cognoscere consanguineam intra 3. & 4. gradum.

4. Si uterque conjux contrahat hanc affinitatem, neuter potest petere debitum, nisi malitiosè *e* fecerint potest autem reddere, qui nescit delictum alterius, si petat.

5. Si vi vel metu gravi oppressus conjux contrahat affinitatem, non amittit *f* jus petendi debitum. De metu autem, etiam gravi sunt viri docti, qui contrarium teneant, nihilominus prima sententia videtur probabilior.

6. Qui cognovit consanguineam uxoris invincibiliter consanguinitatem ignorans, vel juris habet ignorantiam invincibilem, non incurrit hanc penam.

SECTIO III.

UTRUM QUI VOTUM CASTI-

tatis vel religionis, vel non nubendi ante matrimonium emiserunt, possint petere?

1. **Q**ui votum religionis emisit, illi nubat, peccat mortaliter, nisi aliqua justa causa faciat sine in-

a c. 1. de eo qui cognovit.

& c.

b c. discr. eod. titu.

c dist c. discret.

Vide Sac. de matr. l.

9.

d. Trid.

scil. 24. de matr. c. 4.

e c. si vir. de cog.

spirit.

f. Suar. to.

s. dub. 6.

sec. 3.

tentione consummando. Si autem consummaverit, peccat mortaliter, & defuncta uxore tenetur votum adimplere, vivente vero nullo jure prohibetur petere & reddere.

2. Qui votum castitatis emisit, si nubat, peccat mortaliter, an vero teneatur ante consummationem religionem ingredi, alii aiunt, alii *b* negant, negativa videtur probabilior, sed non poterit petere debitum nisi obtenta dispensatione, bene autem reddere.

3. Qui sciens nupsit cum habente votum castitatis, licet peccaverit mortaliter, non privatur iure petendi.

4. Qui emisit virginitatis votum post amissam virginitatem, tenetur votum castitatis servare. Hoc tamen ex voventis intentione pensandum est; si intentio illius fuit pro prima illa vice se tantum obligare, non procedit ultra obligatio, & ideo hoc voto obligatus nupsit pro prima vice, non poterit petere; Postea vero non impeditur.

5. Qui habens votum non nubendi nupsit, peccavit mortaliter, potest autem petere, & reddere, at defuncta uxore non poterit aliam ducere.

SECTIO IV.

DE QUAM OBLIGATIONEM HABEAT, QUI FECIT ALIQUOD EX PRAEDICTIS VOTIS POST MATRIMONIUM CONTRACTUM.

1. Coniux si fecit votum non petendi debitum, tenetur adimplere; si emisit votum castitatis, potest reddere, non autem petere, & defuncta uxore non potest nubere.

2. Qui voto castitatis non est adstrictus, *b* potest debitum petere ab eo, qui votum fecit, etiam si ad id ipse facultatem dederit, nisi haec facultas fuerit ad faciendam professionem in religionem.

3. An maritus possit irritare votum castitatis factum

*a*c. qui-
dam de
conver.
coniug.
*b*Sanc. de
matr. l. 9.
disp. 36.
*a*Sylvest.
verb. l. 100.
et alii.

am a
4. Qu
mation
votur
tur ing
debitu
5. Si u
tore, &
6. C
pulari
uturu
7. C
in se p
g neg
lum el
rit aut
8 C
dictio
veru
9. Q
erit, p
quisi
10
nisi e
adul
nega
ulten
11.
dere
lius
1 I
tum
men
tine
13
id el
peti
in fe
vid

mmaverit,
netur vo.
prohibetur
at, peccat
ummatiō
b negant
terit pete
enē autem

tum casti
ivatur iu

amissam
vare. Hoc
m est; in
se tantum
& ideo in
e, non po

d
psit, pecc
edderē;
re.

H A
is post

debitum,
castitatis
defuncta

b potest
iam si ad
tas fuerit

titatis fa
ctum

Aut ab uxore, alii aiunt, alii negant probabilius.

4. Qui votū religionis ante matrimonii consummationem emisit, adimplere *tenetur*, si autem votum emisit recipiendi ordines sacros, non tenetur ingredi religionem, sed privatur iure petendi debitū, & mortuā uxore tenebitur votū adimplere.

5. Si uterq; fecit castitatis votū neuter poterit petere, & si hoc fuit ex cōmuni cōsensu, neq; reddere.

6. Cum uterque vovit non petere possunt, *scō* copulari non petendo, si tamen intelligat alterum petiturum si possit.

7. Copulā ad vitandum fornicationis periculum in se peccatū esse veniale alii aiunt, alii probabilius negant. Ad vitandum vero in alio coniuge nullum est peccatum, nec tñ fiat ad vitandum morbu erit autem culpa venialis si fiat ob solā voluptatem.

8. Contumax matrimonium ante Ecclesiæ benedictionem veniale tantum peccatum *b*, est quidam vero mortale esse dicunt, sed minus probabiliter.

9. Qui dubitat an suū matrimonium validum fuerit, potest debitum reddere, & post diligentem inquisitionē deponat dubiū pract. *cc*, id est potest petere

10. A conjugē adultero vel adultera potest peti, nisi ex hoc confirmetur in adulterio, ipsē coniux adulter vel adultera potest / petere, sed alter potest negare nisi *m* etiam ipse fuerit adulter vel causa adulterii.

11. Tempore menstrui petere debitum vel red. *dere* salii dicunt esse peccatum mortale, alii probabilius negant.

12. Copulam in loco sacro quidam dicunt peccatum esse mortale etiam reddentis; probabilius tamen alii *n* posse excusari propter periculum incontinentiæ, vel alia iusta causa.

13. Nullus copulæ modus, si fiat in vase debito, id est intra pudenda uxoris, peccatum est *o* nisi sit periculum impediendi generationem. Nec si fiat in festo, vel quolibet tempore, vel cum uxore gravida, nisi sit periculum abortus.

dComm.
DD.

eSanch.
ubi sup.
disp. 57.
num, 10.
fSa ex Na.
var. hoc
verb.

gSā hoc
verb. uu.
5.

Vide Sa
& Sylves
hoc verb
i vide c.

44 de
tent. ex
comm.

hVal. 10.
4. dub. 8.
q. 6. p. 2.
m Idem
loc. cit. 4.

nNavarr.
c. 17. Inu.
28.

oComm.
DD.

14. Si experta est uxor ex modo concubendi suum effundere semen, & virile non attrahere, lethalis culpa erit.

15. Coniugi amanti potest alter reddere debitum sed non tenetur, quia non petit q. liberè.

16. Inchoatam copulam relinquere ante seminationem non est mortale, nisi sit periculum pollutionis.

17. Permittere quod duo amantes copulentur propter injuriam quæ proli fit, mortale peccatum ubi sup. est.

18. Vir compos mentis, mentis impotem uxorem cognoscens peccat propter periculum abortus.

19. Cum uxore nuper enixa rem habere peccatum veniale putat Sotus.

20. Rem habere cum propria uxore quasi cum aliena peccatum mortale est, & circumstantiam confessione explicanda.

21. An cum maritus facta seminatione cesset copula antequam uxor seminat ipsa possit te ad teminandum tactibus provocare alii negant, alii probabilius affirmant dummodo semen extra vas non effundat.

22. Conjugatus si seipsum tangat propter voluptatem captandam absque pollutionis periculo, an peccet mortaliter alii negant, alii probabilius affirmant.

DISP. IV. SECT. I. RESOLUTIONES VARIAE DECIMAE.

AN FIDELIS DECIMAS SOL-

vere teneatur?

1. Concil. Tridentan. Decimas non solum peccatum mortale est, iure enim naturali, & divino tenetur a populo sacerdotem alere, & ideo si indiget Parochus tenentur Parochiani ei offerre ad victum necessaria.

2. Quota

2. Quota pars sit solvenda jus Ecclesiasticum statuit, & ideo summus Pontifex *c* potest vel minuire vel augere, dummodo sacerdotes congruam sustentationem habeant. Hoc idem potest consuetudo legitime introducta. *c* Suarez, to. 1. de tract. 2. lib. 3. c. 10
 3. Sacerdotibus divitibus *d* debentur etiam decimæ sicuti creditibus, nec solum dantur ad sustentationem, sed ut pauperes alant, & cum honeste, mceant ne à populo despiciantur. *d*. Tho. q. 6. a. 10

SECTIO II.

DE QUIBUS DEBEANTUR DECIMÆ.

1. Secundum jus scriptum de omnibus rebus fructiferis, vel quasi fructiferis *a* debentur, sive natura, sive arte, sive industriâ, comparentur. *a* c. pasto, de decimis.
2. Modo non debentur nisi de his tantum, de quibus est solvendi consuetudo. Quod si Parochus vellet de aliis recipere, peccaret mortaliter, & ad restitutionem tenetur. *b* Comm. DD.
3. Qui rem, cujus decimam dominus non solvit, furto abstulit, tenetur solvere. *c* c. Commissum, c. tua nobis de decimis.
4. Qui in bello justo segetes inimicorum combussit, non *d* tenetur. *d* Comm. DD.
5. Decimarum solutio antepoenenda est omnibus aliis, terrarum scilicet, sumptuum, & stipendiorum.
6. Ubi fuerit consuetudo, quod Religiosi petant decemofynam, quando semina sunt in arvis, antequam dimetiantur, non tenentur domini ea quæ donant decimare, & qui hoc vellet impedire, peccaret mortaliter cum onere restitutionis. *e* c. cum non sit c. tua nobis de decimis.
7. Quoad tempus & locum solutionis decimarum servanda consuetudo. Prædiales cum colliguntur fructus ex prædiis. Personales in fine anni ex his quæ arte, servicio, vel industriâ acquiruntur personæ; mixtæ verò ut prædiales, exceptis factibus qui servantur usque ad tempus, quo deservire; solvendæ sunt. *f* Villal. to. 2. tra. 33. dif. 2. Vide Less. lib. 2. c. 39

SECT. dub. 3.

SECTIO III.

QUIBUS DEBEANTUR.

Comm. 1. **P**ost beneficiorum divisionem unicuique beneficiario debentur *a*, quæ applicatæ sunt eius beneficio.

DD. 2. Jus primum recipiendi decimas est spirituale, ideoque ad laicos non spectat, nec eas accipere, nec de eis iudicare. Secundarium id scilicet quod ad decimarum emptores pertinet, laicis etiam potest convenire.

Vide Villalo.
ubi supra

SECTIO IV.

QUI DEBEANT DECIMAS SOLVERE.

1. **O**mnes habentes prædia alicui Ecclesiæ subiecta, ipsi debent decimasolvere, nisi sit contraria consuetudo *a* in contrarium.

cc. ad Apostolic.
de decimis.

Sylvest.
verbo.
decima.

D. Tho.
2.2 q. 87.
art. 4.

Vide comp. & Henric.
lib. 7. de indulg.
c. 27. nu. 7.

ex privilegio.
Euge 4.

2. Clerici debentolvere decimas ex prædiis quocumque alio titulo, quam spirituali possideant. Contrarium tamen defendit Sylvester.

3. Cum quis dat prædium Ecclesiæ, cui erat subiectus, debitum decimarum extinguitur; si vero alteri Ecclesiæ det, secundum juris rigorem debentur Ecclesiæ, cui antea; jam verò secundum consuetudinem *c* prædium manet liberum.

4. Monasteria, & loca pia debent decimasolvere, nisi privilegio excipiantur, vel præscriptione, vel transactione excusentur. Hodie tamen omnes ut plurimum religiosi tam fœminæ, quam viri hoc habent, *d* privilegium. Ideoque nisi habeant Episcopi privilegium in contrarium, vel consuetudo neminem, non possunt ab eis decimas exigere.

5. Privilegia verò religiosorum non amittuntur, nisi eis non utantur per spatium centum annorum.

6. Qui

6. Quilibet potest f præscriptione, vel consuetudine à solutione decimarum liberari.

7. Summus Pontifex beneficiariis, & etiam Episcopis, ut decimas solvat, ex præceptis decimis potest jubere, sed non solent facere.

8. Ut solvantur decimæ non sunt h prius deducendæ expressæ, nisi decimæ fuerint personales, in aliis de omnibus fructibus solvendæ sunt.

9. De lucro illicito, vel acquisito cum peccato non est danda decima, si peccatum sit notorium, & lucrum restitutioni obnoxium.

10. Peccat qui deteriorem parrem / decimat, debetur mediocri ex præcepto, melior ex concilio. Peccat etiam qui non solvit ubi, quando, & quibus debet.

11. Non solvens decimas ob justum impedimentum m potest absolvi non obstante Tridentino Concilio Qui non solvit, non est ipso jure excommunicatus.

12. Decimæ personales in tota ferè Hispania non solvantur.

13. Decimas S. Pontifex ex justis causis laicis concedere, ut Principibus, & Imperatoribus, & sic gub. lib. concessit Alexander IV. Regibus Catholicis decimas in toto hoc novo orbe, quam concessionem confirmarunt successores Pontifices cum onere fundandi Ecclesias illas & Ecclesiasticos dotandi.

14. Laicus recipiens decimas cum onere distribuendi in elemosynas quod ei supererit, si non impleat, peccat p mortaliter, sed ad restitutionem non tenetur.

f Suarez.

l. de relig.

c. nu. 16.

gD. Tho.

ubi, sup.

num. 4.

h Navarr.

c. 27. n. 31

i Idem

ubi sup.

Idem

ubi supra

Idem

21. nu. 32.

Solor.

cano de

Indiarū

c. Solor.

de Ind,

gub. lib.

3. c. 2.

Ubi sup

DISPUTATIUNCULA

interjacentes.

SECTIO VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

DEFENSIO ET DEFENSOR.

- a** P. Avila in comp. hoc verb. **b** Navar. c. 24. n. 8.
1. Peccat, qui non defendit, **a** cum possit, in valum ab inimicis; & si est persona publica, tenetur cum defendere armata manu.
  2. Reges, & superiores **b** tenentur lege iustitiae defendere suos subditos, Patres, tutores, hæri parochi, custodes, & similes; & è contra subditi suos superiores.
  3. Qui non defendit alium cum commodè possit, censetur consentire, non tamen ex eo solum tenetur iuranti auxiliari.

DEGRADATIO.

a Comm. 22.

1. Alia verbalis, alia realis, verbalis; **a** est Ecclesiastica pœna vel privatio, quâ vir Ecclesiasticus privatur ab omni officio, & beneficio Ecclesiastico in perpetuum absque spe restitutionis; retento tamen privilegio clericali.
2. Degradatio, vel depositio **b** realis est Ecclesiastica pœna vel privatio, qua vir Ecclesiasticus privatur universaliter ab omni officio, & beneficio Ecclesiastico, & ab omni privilegio clericali in perpetuum sine spe restitutionis.
3. Qui percutit degradatum notoriè incorrigibilem, non incurrit excommunicationem; nec si magis præfectus, si cum flagellat, etiamsi verbaliter.

certantum sit depositus. Hunc autem si alius in

re percutiat, & incurrit excommunicationē, quia *Avila*
adhuc gaudet privilegio clericali. *de censu.*

4. Verbaliter depositio *d* assignanda sunt alimen- *4. p. du. r.*
ta; non verò degradato realiter. *d Comm.*

5. De jure solus Episcopus potest degradationis *DD.*
sententiam ferre Prælati mendicantes ex privilegio *o Vidē*
poterunt verbaliter deponere subditos. *Avil. de*

6. Ob nullum delictum potest fingi degrada- *censu.*
tionis poena, nisi in jure sit expressum; & cum jus *f Comm.*
poenā depositionis statuit, verbalis intelligenda est. *DD.*

7. Episcopus potest verbaliter depositum re-
stituere, non verò degradatum realiter nisi justè
petat restitutionem, quia falso accusatus fuit, *g sà hoc*

8. Degradatus à solo Papa restituitur, & licet nō *verb.*
degradari, nisi ob gravissimum crimen, ob quod degrada-
liberalius potest degradari, si est incorrigibilis. *tio.*

9. Depositione digna crimina *b* sunt adulterium *h Navarr.*
concubinitus sine spe emendationis, stuprum, & *c. 27. nu.*
similia & omnia alia his majora. *248.*

DECLARATIO MOROSA.

o Villal.
to. 21. 40

1. Delectatio morosa est *a* peccatum mortale, *dis. 17.*
quando opus est mortale. *b Sanch.*

2. Qui delectatur ex cogitatione copulæ futuræ *de matr.*
cum uxorem accipiat, vel cum alia si liceret, peccat *lib. 9. dis.*
mortaliter, etiam si contraxerint sponsalia de fu- *49. nu. 4.*
turo. *c Comm.*

3. Vir post mortem uxoris, & uxor post mortem *DD.*
viri, si delectentur morosè in cogitatione copulæ *d Sanch.*
præteritæ, peccant mortaliter; secus verò si de- *ubi sup.*
lectentur de ipso actu coniugali ut præterito. *d. e Idem l.*

4. Qui durante matrimonio delectatur in co- *9. de mar.*
gitatione copulæ cum propria uxore, non peccat *e disp 14.*
mortaliter; quod videtur probabilius, si sit sine pol- *nu. 3. & 4*
lutionis periculo; licet contrarium teneant *f viri f Silvest.*
docti. *verb. del.*

5. Quando

5. Quando inter conjuges actus conjugalis est illicitus ab intrinseco, ut in voto castitatis obstrictis, tunc delectatio in cogitatione actus est g peccatum mortale. si autem impedimentum fuerit tantum ab extrinseco, ut in infirmitate, aut affinitate superveniente, non erit peccatum mortale.
6. Ut delectatio morosa sit peccatum mortale, quatuor requiruntur. 1. Quod objectum sit peccatum mortale. 2. Quod homo plene advertat. 3. Quod non resistat. 4. Quod ommissio hujus resistentiæ non sit ex rationabili causa. Si quis enim ne committat occupationem necessariam ut confessionis studium, &c. omittat resistantiam, non peccat, dummodo non sit periculum consensus.
7. Cum quis non est certus, quod non consensit delectationi morosæ, expedit, ut confiteatur illam.
8. Delectatio de homicidio injusto est peccatum mortale, secus vero si sit de utilitate secus.
9. Omnis delectatio rei venereæ, si sit cum plena advertentiæ est peccatum mortale, quia in venera societate non datur materia levis.
- DELEGATIO. DELEGATVS.**
1. Quicumque habet potestatem ordinariam potest eam delegare, & dare potestatem subdelegandi. Potest etiam delegatus Principis, nisi committatur nudum ministerium, & non ipsa testas, nec non subdelegatus delegati Papæ. Vicarius Guardiani, vel Prioris, est enim velut Ordinarius, nec non Vicarius Generalis. Denique omnes illi cui tacite is, qui delegavit, videtur concedere potestatem delegare privilegium, quod habet ratione officii, absolvendi scilicet, & dispensandi. Jurisdictio delegati re integre mortuo delegante expirat, secus verò si sit incepta, vel data supermodum legis.
4. Delegatus à Principe ad ea quæ soli Principi reservata sunt, non potest suas vices delegare.

Sanch.
de mat. li.
9. disp. 27
nu. 4.
h Navar.
c. 12 n. 9.

Comin.

DD.

Navar. c.

17. nu. 10.

Comm.

omnium ex morte.

DD. ex.

nostra

societate.

Comm.

DD.

h Vide Sa

hoc verb.

Comm.

DD.

d. c. si gra

tiore id.

rescrip.

lib. 6.

Covar. l.

2. c. 20.

Var. n. 10.

Ante

tionis no

6. Sin

municat

nam & a

ipla juru

1. Deli

mortali, i

bus, semi

DELI

1. Oblig

restituere

quam tul

2. Pecca

beri ob a

3. Qui c

alius inno

stenerur s

1. Denur

ex officio

calumniat

saltem coi

& non ex

saltonis u

calumnia

tamen tali

delictis.

2. In deli

stenerur qu

tem si pro

pit quis in

confession

8. Cognovit.

agalis est
s obstric
est g pec
fuerit tan
t affitau
le.
mortalit
sit pecca
d veit at
s resisten
nim neo
onfession
on peccat
consensu
atur illam
l est pecc
itate secu
n plena ac
n venero
TVS.
ordinariar
m subde
tipis, nisi
non ipsa p
Papæ. It
velut Or
que om
stionis ut
alumnia co
u, quod
dispensat
uo deleg
l data fuit
Soli Prin
delegare
s, cognovit.

1. Ante certificationem de revocatione fdelegati-
onis non expirat delegata jurisdictio.

6. Simplex ministerium absolvendi ab excom-
municatione potest g subdelegari à delegato Ordina-
nari & a subdelegato delegati Papæ, non vero
ipla jurisdictio.

fVide
Saach.
de matr.
l. 3. disp.
31. g Na-
vaa. c. 27.
n. 45.

DELIBERATIO.

1. Deliberationis defectus excusat a à peccato
mortalit, sicut & defectus iudicii in semidormientibus,
semiebriis, & multum perturbatis.

aComm,
DD.

DELICTVM, VEL QVASI DELICTVM.

1. Obligatus ex quasi delicto tenetur damnum
restituere, ut iudex, qui ob juris ignorantiam ini-
quum tulit sententiam.

a Navar,
c. 27. n.
16. b Idē
ib. nu. 11.

2. Peccat clam accipiens quod prætendit sibi de-
beri ob aliquod delictum b.

3. Qui commisit aliquod delictum propter quod
alius innocens est in carcere cum periculo vitæ, non
tenetur se prodere cum eodem periculo.

aComm.
DD.

DENVNCIATIO.

1. Denunciatori non probanti delictum si hoc habet
ex officio nulla datur a poena, quia non præsумitur
calumniator; si verò de hoc constaret in expensis
caltem condemnandus esset. Qui autem denuntiat,
& non ex officio, & delictum non probat, poenā
caltonis ut accusator plectendus est, si aliundē de
calumnia constet per iudicis inquisitionem. Poena
tamen talionis hodie non datur, nisi in aliquibus
delictis.

aComm.
DD.
Vide Iul.
Clarum.
in prac. q.
7. nu. 12.

2. In delictis vergentibus in perniciem reipublicæ
tenetur quis denunciare quod vidit, excusatur b au-
tem si probare non potest, vel si rem alienam acce-
pit quis in debiti compensationem, vel delictum ex
confessione, velex ipso rco consilium petente
cognovit.

b Navar.
c. 13. n. 46

Na

3. Qui

cD. Tho. 3 Qui delictum ex auditu solum cognovit, si ab
2.2 q. 33. ipso delicto amore audivit, vel ab alio qui rem non
art. 1. ad. 3 vidit, vel à non fide digno, non tenetur denuncia-
re. Si autem audivit à persona fide dignâ, quâ as-
ferit se vidisse, tenetur denunciare; nisi credat jam
esse emendatum, vel se emendaturum, qui pecca-
vit. Hinc damnata ab Alexandro VII. sequens pro-
positio: Quamvis evidenter tibi constet Petrum
esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare

*In decr. non possis *

An. 1665. 4. Cum Prælarus præcepit sub excommunicatio-
ne, ut quicumque cognoverit furem, revelaret

24. Sept. eum, non tenetur quis obedire, nisi præmissa cor-
rectione fraterna, quâ præmissa si fur nolit restitu-
ere, ipse potest furtum probare, & tenetur denun-

d Navar. are eum, secus verò peccabit mortaliter, & d. res-
t. 17. nu. tuere tenebitur.

235. 5. Peccat e qui rogatus juridicè revelat ea quæ

Idem c. sibi in secreto fuerunt commissæ, vel ipse vidit in

28. nu. 61. ri in secreto, nisi in damnum tertii parata essent, &
damnum aliter impediri, non possit.

fComm. 6. Peccat, qui denuntiat, quod probare non

DD. potest, de quo si juridicè interrogetur, potest re-

pondere etiam cum juramento se nihil scire, inter-
ligendo ut denuntiet juridicè.

7. Qui non denuntiat intra definitum tempus

8 Comm. 7. tenetur quam primum potest.

DD. 8. Demum rejecta & damnata est ab Alexandro

VII. hæc etiam propositio: Modus evadendi ob-

ligationem denunciandæ sollicitationis est: si so-

licitatus confiteatur cum sollicitante hic potest ip-

sum absolvere absque onere denunciandi. h.

DEPOSITUM.

hIn decr. 1. Depositum est, quod ad custodiendum dari

An. 1665. 2. Depositarius non potest uti re deposita, nisi

24 Sept. voluntate saltem præsumptâ deponentis. Si autem

al. 1. ff. de res sit ut pecunia, vel triticum, vel quid simile

posit. certus est depositarius sine mora, vel damno de-

8 Comm. gatorum

DD. pond

ponentis

erit in pr

3. Nem

to teneri

propria a

4. Si

percat n

vel dolo

netur & d

nosci nec

situere.

5. Depo

ligiosum

non tene

factum si

6. In

rius dep

aliis dam

rint conf

nente, no

ro conf

7. Bo

judex pr

babile.

1. Est

na vel a

jicienda

2. Pe

tiam, v

graviter

ridetur.

one joco

nificatu

tutis, si

3. De

propriu

sa mon

gatoriu

ponentis rem æquè bonam se redditurum, licitum & Comm. DD.

3. Nemo rem alienam cum propriæ rei detrimento tenetur custodire, nisi aliena sit valdè pretiosa, bel, de propria autem velis. jult. 2. p. 1

4. Si depositum sit in utilitatem deponentis, & pereat non tenetur depositarius nisi de culpa læta posito. q. vel dolo. Si autem sit in utilitatem depositarii, tenetur de levissima; si autem facta diligentia cognosci nequeat an culpam habuerit, non tenetur restituere. 13. d. Villal. to. 2. tr.

5. Depositum apud Abbatem, vel apud alium religiosum de eius consensu, si pereat culpa ipsorum, non tenetur monasterium, nisi in quantum ditius factum fuerit. 29. disp. 1. c. delictum de reg. jur. in 6.

6. In aliquibus casibus non tenetur depositarius depositum deponenti reddere. 1. Si petat ut aliis damnum infligat. 2. Si bona deponentis fuerint confiscata. 3. Si res erat furto ablata à deponente, non ei, sed domino reddenda. 4. Cum in foro conscientia utitur compensatione.

7. Bona confiscata reddenda deponenti, nisi id iudex pro hibuisse assertit P. Sa, quod videtur probabile.

DERISIO.

1. Est detestatio inordinatæ mali culpæ, vel peccatæ vel alicuius defectus naturalis, vel moralis ad injiciendam erubescenciam. 4. Navar. c. 18. n. 19

2. Peccat mortaliter qui notabilem erubescenciam, vel perturbationem alicui inijcit, eritque graviter culpa, quo major fuerit persona; quæ denidetur. Hoc verò non est intelligendum de derisione jocosa, quando aliquod malum exiguum significatur, aliquando enim potest actus esse virtutis, si autem modum excedat, erit venialis.

3. Detegere furè occultū ad vitandum damnum proprium, vel alienum licitum est sine præmissa monitione, & si aliter impediri nō potest, obligatorium. N. DE-

DETRACTIO,

- a* Navar. 1. Est significatio *a* mali alicuius hominis non
c 18. n. 15 canonicati, qua lædatur, vel peti dicatur eius fama;
 & est triplex materialis tantum, quando fit sine in-
 tentione famam lædendi; formalis tantum, cum est
 intentio famam lædendi, sed sine effectu; materialis
 & formalis simul, cum datur intentio, & effectus.
- b* Comm. 2. Injuria verborum omnis, & sola est mortalis, *b*
DD. quæ fit ex animo notabiliter nocendi, vel si nō fuit
 ex tali animo, & advertit, vel debuit advertere
 damnum notabile; erit autem venialis cum plene
 non advertit, vel damnum fuit leve.
- c* Manri. 3. Qui curiosè interrogat de peccato occulto
 que in mortali, nō peccat *c* mortaliter secundum aliquos,
 summa. nec qui detegit ei, quem scit non fore detecturum.
- d* Navar. 4. Detegere propria delicta etiam gravia ut pluri-
 ubi sup. mum non est *d* peccatum mortale, quia non est in-
 num. 18. justitia, sed prodigalitas. Erit autem mortale si fiat
 cum periculo propriæ, vel alienæ vitæ, vel notabile
 damnum patiantur animæ in spirituali profectu.
5. Detegere falsos defectus naturales proprios,
 vel alienos regulariter non est *e* mortale.
- e* Comm. 6. Imponere alicui peccatum mortale de se est
DD. mortale; imponere verò veniale, de se est veniale
f Navar. nisi sequatur damnum notabile.
- c* 18. 7. Idem peccatum *g* est imponere verum crimen
 num. 22. putatum ut falsum, ac imponere falsum; gravius
g Comm. tamen est imponere falsum quàm detegere verum.
- DD.* 8. Loqui generalia verba tam venialia, quàm mor-
b Navar. talia crimina *b* comprehendunt de se est mortale.
- c* 18. n. 24 nisi loquens explicet de levib⁹ tantū sermonē fieri
- i* Idem 9. Detegere quodlibet peccatum mortale scire
 ubi sup. tum de se *i* est mortale, nisi excusetur aliqua cir-
 num. 26. cumstantia, Detegere autem notoria facti, vel juris
 vel famosa sine intentione nocendi non est pecca-
 tum saltem mortale, etiam si illud ignorantibus
 vel in regione ubi publicum non erit, detegatur.
10. Quæ contra ordinem juris divulgata sunt, non

non lice-
 erit pec-
 infamia

17.
 secretum

12. Q
 talia pec-
 liter sol-
 qui non
 magistr-
 sed vire

13. Q
 mortali-
 bent em-
 confessi-
 quam d

14. Q
 addat a-
 dantur,

15. Q
 do, vel
 liter, &
 magist-
 centem
 bit, qu

16.
 non tan-
 peccat
 præter
 dicenti

1. C
 autem
 niale.
 morta
 tanda.

non licet / divulgare, ubi infamia non est; sed non erit peccatum mortale quando cito ad eum locum infamia perventura est.

Comm.
DD.

11. Non peccat, *m* qui crimen verum quamvis secretum detegit bono animo, ut malū impediatur

mComm.
DD.

12. Qui absque intentione lædendi detegit mortalia peccata eius, qui de illis se jactare solet venialiter solum *n* peccat. Idem dicendum si detegat eis, qui non nocituros, sed profuturos esse speratur ut magistris, & parentibus, imò ne c venialiter peccat, sed virtutis actum exercet.

nComm.
DD.

13. Qui invenit peccata scripta, & detegit, peccat mortaliter, nisi talia sint, quæ leviter lædant scribentem; sed si scripta credantur ad Sacramentalem confessionem, *o* peccabit graviter tam legendo, quam detegendo, etiamsi levia sint.

nNavarr.
ubi sup.
num. 34.

14. Qui refert aliena peccata, quæ audivit, si non addat aliquam circumstantiam, ex qua certa redantur, non *p* peccat mortaliter.

p Idem
ubi sup.
num. 34.

15. Qui audit alterius peccata mortalia assentiendo, vel non resistendo cum debet, peccat *q* mortaliter, & præcipue si est superior, iudex, pater aut magister, qui resistere tenentur; sed si credat ea dicentem non peccare, quia publica sunt, non peccabit, quia ad se non spectat hoc inquirere.

q Comm.
DD.

16. Qui non delectatur in detractione mortali *n* Commi. non tamen contradicit propter verecundiam, non DD, peccat mortaliter, nisi sit superior, vel advertat præter infamiam magnam, damnum eventurum dicenti, vel notabiliter lædifamam proximi.

DIABOLVS.

1. Cum Diabolo loqui non licet, *n* in arreptitiis *n* Sà hoc autem curiose aliquid interrogare solum erit veniale. Cum eo vero quævis amicitia est peccatum mortale, & longa colloquia etiam in arreptitiis vitanda.

N. 4

2. Qui

b Comm. 2. Qui Diabolum vocat; vel chartam ei scribit
DD. ut cum eo pactum habeat, nisi ipse veniat & accep-
tet pactum tacite, vel expresse non incurrit *b* ex-
communicationem, & potest absolvi à confesso-
re ordinario.

DIACONVS.

a Vide c. 1 Diaconus, & subdiaconus *a* solemniter in suis
quasitū officiis ministrantes in peccato mortali an morta-
de temp. liter peccent alii aiunt, alii negant probabilius. Vide
ordin. verbum *ordo*.

DIMISSORIA.

a Comm. 1. Litteræ validæ sunt etiam post mortem Episcopi
DD. copi qui illas concessit *a*
b Trid. 2. Non possunt *b* dari à Capitulo nisi post an-
fest. 4. c. num à morte Episcopi, aut si quis ob beneficium
ordinari cogatur.
a Io. de re- 3. Concessæ à sede vacante valent etiam post
for. electionem Episcopi *a*.
c P. Mo-
nacho in
man scrip

DISPUT. V. SECT. PRIMA.

DISPENSATIO.

a Innoc. 1. *D*ispensatio *a* est relaxatio legis causâ cognitâ.
c. dilect. 2. Differunt *b* inter se dispensatio, irritatio.
nu. 40. abrogatio, & interpretatio per epicheiam. Irritatio
de temp. est cessatio legis, ut vim legis, non habeat. Abro-
ordin. gatio est legem, quæ antea obligabat, omnino tol-
b Comm. lere; si autem tollatur per partem, dicitur deroga-
DD. tio. Epicheia verò non tollit legem, sed in aliquo
singulari iudicat non obligare.

c Vide 3. Privilegium est dispensatio *c* idem fere sunt,
Villal. to. & ut benè fiat, dispensatio debet fieri cum notitia
z. tr. 11. causæ.

dis. 40. 4 Dispensatio alia est expressa, ut cum superior
expresse dispensat; alia tacita, ut cum sciens, &
prudens admittit inhabilem ad id, quod non po-
test

test facere
sunt præd-
cultas ad
sed ne fia-

1. Dispensa-
tura
ab inferio-
per comm-
2. Si pr-
judicans c-
let dispen-
nem.
3. Cum
causa e va-
tamen ven-
dispensati-
liber leg-

Quæ su-

1. Causa
por-
tus, & co-
ne merit-
nobilitat-
rum even-
viri.
2. Dis-

scribitur est facere sine dispensatione. Alia est propria, ut
accepta sunt prædicta; alia impropria, ut cū conceditur fa-
cultas ad id, quod non est simpliciter prohibitum :
sed ne fiat sine facultate.

SECTIO II.

DE DISPENSATIONIS

causa.

Dispensatio facta sine iusta causa contra jus na-
turale, & divinum non a valet. Nec quæ sit a Comm,
ab inferiore contra legem superioris, etiam si fiat b DD.
per commissionem, si non sit causa iusta. Sanch. de
2. Si prælatus dispensat in lege, quam ipse tulit matr. lib.
iudicans causam esse iustam, quæ verè non est, c va- 8 to 3. dif
let dispensatio secundum probabiliorem d opinio- 17. nu. 5.
nem. c P. num.
3. Cum Papa dispensat in propriis legibus sine Azor l. 17
causa e valet. Idem dic de inferioribus; peccabunt c. 29. q. 6.
tamen venialiter ut plurimum. Peccat etiam, qui d Sanch.
dispensationem petit sine causa, impetrata autem de matr.
libera lege manet. to. 3. ubi
sup. n. 11.
e Sylvest.
verb diff

SECTIO III.

Quæ sunt causa iustæ ad dispensandum

*Et quando censeatur dispensatio
sub reprobata?*

Causæ iustæ a ad dispensandum sunt : 1. Tem- a Comm
porum mutatio, 2. Communis utilitas. 3. Sta DD.
tus, & conditio personarum, v. g. si est valdè be-
nè merita arte aliqua & scientiâ, vel dignitate vel
nobilitate insignis. 4. Necessitas. 5. Pietas. 6. Re-
rum eventus, & tandem multæ aliæ arbitrio boni b c. fin. de
viri. filii præf-
2. Dispensatio subreptitia est & invalida. byt. in 6.
3. Cum

¶ Vide
Sanch. de
mat. lib. 8
disp. 21.
d. Moli. to
de iust.
dis. 177.
¶ c. super
litter. de
præscrip.
fex dic. c.
& Sanch.
ubi sup.
lib. 8. cap.
11. nu. 54
g. Comm.
DD.
b. Comm.
DD.
s. Sanch.
de matr.
10. 3. lib. 8
disp. 22.
¶ c. 1. para
ille. verò
c. 2. & fin
de fili.
prælo y. t.
b. Sanch.
ubi sup.
c. Comm.
DD.

d. Suarez.
de cent.
disp. 47.
sec. 3. a 3.

3. Cum in causa impulsiva tacetur veritas, non est dispensatio subreptitia, nisi à jure declarati præcipiatur cum expressione causæ finalis.

4. Cum tacetur veritas, qua cognita Princeps, non dispensaret, dispensatio est subreptitia. Idem dicitur de falsa expressione causæ finalis, quæ falsa expressio etiam si fiat ignoranter, dispensatio non valet.

5. Qui fraude vel dolo usus est in causa impulsiva, facit subreptitiam dispensationem; secus vero si fiat ab alio terro.

6. Cum error est in nomine, & non in persona, non est dispensatio g. supreptitia si verò error sit in Episcopatu Provisoris, cui committitur, non valet.

7. Verba motu proprio vitium tollunt b. subreptitionis.

8. Quando dispensatio est in impedimento proveniente ex delicto, necessarium est exponere, an alia data fuerit dispensatio.

SECTIO IV.

AN DISPENSATIO SIT STRICTE interpretanda,

Dispensatio, quia legis relaxatio, strictè est interpretanda.

2. Episcopus concedens suis subditis ut ordines recipiant, non videtur b. dispensare in irregularitate.

3. Dispensatio data illegitimo ad ordines, intelligitur c. ad minores; quod si detur ad maiores, intelligitur ad beneficia; nec concessa ad clericatum debet extendi ad indignitatem, nec quæ ad dignitatem ad Episcopatum.

4. Si Papa absolute & sine restrictione dispensat cum illegitimo, ad omnia dispensare d. intelligitur.

5. Argumentum à parietate rationis, & à maiori ad minus non valet in dispensationibus. Nililominus 3. a 3. nus tamen non ita strictè interpretanda est dispensatio

satio ut c.
rabilia, &
intelligitur
tendenda

6. Dispensatio
interpretatur

7. Dispensatio
caseum, &
lacticia

8. Cum
prio, aut
Idem dicitur
de ea quæ

9. Potest
tanda, &
do in cor

quibus c.
gium pa

10. Alii
alii aiunt

11. C.
extendatur
dicandum

12. Potest
dispensatio
de vacante

13. Dispensatio
te concedi
faciendū
bo tantū

14. C.
persona
vero si sit

15. C.
eius succ
non valet
alii com

16. C.
confessio

fatio ut captiōsa, & illusoria sit, & ideo ad inseparabilia, & connexa, & ad omnia ad quæ prudenter intelligitur concedentem extendere voluisse, extendenda est.

6. Dispensatio in causa matrimoniali e strictè est interpretanda,

7. Dispensatio ad edenda ova f extenditur ad caseum, & lac, & quæ datur ad carnem, ad omnia lacticia.

8. Cum Pontifex concedit aliquid motu proprio, auctoritate publica, latè g interpretandum est, Idem dic de dispensatione concessa toti Ordini, & de ea quæ est in corpore juris.

9. Potestas ad dispensandum est latè interpretanda, hñi sit in damnum tertii, vel sit consuetudo in contrarium, vel exprimantur personæ cum quibus dispensatio facienda est, & dicitur privilegium passivum.

10. An Bullæ privilegia latè interpretanda sint

alii aiunt, alii negant, negativa videtur probabilior.

11. Cum dubitatur an potestas ad dispensandum extendatur ad aliquem casum, pro affirmativa lju- dicandum est.

12. Potestas concessa Tridentino Episcopis ad matr. dispensandum extendenda est ad Capitulum se- lib. 8. disp. de vacante.

13. Dispensatio, & quævis gratia non expirat morte concedentis, secus verò si est gratia nō facta, sed facienda; & in foro interiori valebit, si Papa verbo tantū dicat, fiat dispensatio, & ita tū moriatur.

14. Commissio dispensationis facta determinatæ personæ expirat o morte eius, cui facta fuit; secus nī Abb. verò si fuit realis.

15. Commissio facta Provisorio p, potest exequi ab deleg. eius successore, & à Vicario Capituli sede vacante, non vtro ab Episcopo, nec ipse Provisor potest eā matri. alii committere, benè tamen informationem.

16. Commissiones Poenitentiarie factæ alicui q centesiori possunt q alii committi.

SECTIO V.

*An quis cum aliis potest dispensare,
secum possit.*

Prælatus, qui aliis concedis facultatem, a potest sibi; & qui generaliter dispensat, uti potest & ei dispensatione, vel committere alteri ut cum ipso dispenset.

a Comm.
DD.

b Sanch.
ubi supra
dis. 13.

c Henric.
lib. 6. de
pœn. c. 4.
num 3.

d Comm.
DD.

2. Summus Pontifex secum potest dispensare in omnibus in quibus cum subditis. Idem dico de Principibus sæcularibus, & de eo qui delegatā potestatem habet; tutius autem est alteri committere.

3. Prælati non solum verbo, sed ipso opere solent dispensare; ut cū admittunt d indignum ad id quod habere sine dispensatione non potest scientes ejus indignitatem.

4. Inferior admittens prohibitū a superiori, sciens ejus inhabilitatem si causa justa sit, etiam si eam non cognoscat, censetur dispensare. Hæc sententia videtur probabilior, contraria tamen est probabilis.

5. An cū superior tacet, videns fieri rem prohibitā, dispensare videatur alii ajunt, alii negant; negativum videtur probabilior, affirmativa est mitior & potest sequi.

e Suar. de
conf. dis.
14. sec 3.
f Villalro.
1. tr. 2. dis.
30.

6. Papa potest dispensare in rebus, quæ sunt de jure divino, quando pendent ex voluntate humana, & ab ipso jure divino, non sunt prohibitæ, ut in juramento, & in voto, cujus obligationem ut De Vicarius remittit. In his autem quæ non pendent ex voluntate humana & potest in aliquibus singularibus urgente necessitate magna, in aliis autem non potest.

g Sanch.
de matr.
to 3. lib 8.
dis. 6. n. 5.
h Com.

7. Episcopus non h potest dispensare in decretis Pontificiis de jure ordinario; poterit autem in magna, & urgente necessitate in rebus gravibus, & in levibus, quæ frequenter accedunt.

i Sanch.
de matr.

8. Cum Papa permittit dispensationem, intelligitur facienda ab Episcopo, nisi lex fuerit posita

contra ip
cili, licet

19. Dis
alieno

20. Q
ciatio n

fuerint li

fuerit cu

nunciat

in foro i

11. Quæ
nem non

impedin

exprimi

facilius

nulla.

12. I
cum sub

tes; quia

13. In
terit Ep

dispens

14. A
rationa

15. A
liquo in

gra exp

7 proba

16. I
tur quo

17. Il
tat secu

ralitate

nem; s
gulari.

18. C
benefic

contra ipsum Idem: dic de Canone Generalis Concilii, licet alii sentiant contrarium.

9. Dispensatio facta ab Episcopo / valet etiam in alieno Episcopatu.

10. Qui dispensationi renunciavit, dum renunciatio non est acceptata à superiore, etiam si ruptæ fuerint litteræ potest ea uti; si autem renunciatio fuerit cum iuramento, vel cum voto statim cum renunciat coram Deo acceptante, remanet obligatus in foro interiori.

11. Quævis expressio falsi moventis ad dispensationem nocet, non tamen quævis taciturnitas veri impedimenti, nisi verum sit quod iura præcipiunt exprimi. Et cū quis committit aliquod delictum, ut facilius obtineat dispensationem, dispensatio est nulla.

12. Provinciales Societatis possunt dispensare cum subditis illegitimis ad Prælaturas, & dignitates; quia habent jurisdictionem quali Episcopalem.

13. In dubio an res indigeat dispensatione p. p. Azor. l. terit Episcopus declarare non indigere, vel ipse dispensare.

14. Ad dispensandum sufficit q. putare causam esse rationabilem.

15. An commissio facta ut quis dispenset cum aliquo in particulari mortuo concedente, & re integra expiret, alii ajunt, alii negant; negativa videtur probabilior.

16. Dispensatio facta super cognatione, si taceatur quod se carnaliter cognoverint, non valet.

17. Illegitimus dispensatus ad beneficium, si petat secundam dispensationem ad beneficiorum pluralitatem, debet exprimere primam dispensationem; secus non valet secunda. Idem dic de irregulari.

18. Qui dispensatur ad ordines, potest beneficium accipere.

10.3. lib.8
disp. 1. n. 3

1 Comm.
DD.

m Sanch.
ubi supra
disp. 37.
num. 2.

n Comm.
DD. Vide
Navar. c.
22. n. 86.
o Comm.

DD.

p. Azor. l.
1. c. 15.
q Sylvest.
verb.

Dispens.
num. 3.

r Sà hoc
verb.

Vide Na-
var. c. 12.

num. 86.

Sà hoc
verb.

n Comm.
DD.

n simplex. x Comm.
DD.

19. Dig

19. Dispensatio potest peti y de uno impedimento publico, vel occulto, tacito alio publico, vel occulto postea dispensando.
20. Dispensatus ad unum beneficium; si id sine culpa sua annuit, censetur & ad aliud dispensatus.
21. Contraheutes inter se matrimonium cum impedimento, ut Papa cum eis mitius se habeat, si hoc non patefecerint, non a valet dispensatio.
22. In dispensatione, in qua Societatis Sacerdos est assessor Ordinarii pro Ordinatio non b potest intelligi Vicarius foraneus, sed vel Episcopus, vel Vicarius Generalis; constat ex praxi.
- a Navar. concil. 9. de consang. & affinit. 2. Comm. DD. a Sa hoc verb. b P. Monacho in manu- scriptis

DISPUTATIUNCULÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

DISPUTATIO.

- a Navar. c. 1. n. 26 b Idem c. 23. h. 34
1. Disputans laicus de fide peccat a mortaliter.
2. Qui contra perspicuam veritatem circa pertinentia ad fidem, vel ad bonos mores disputat, b peccat mortaliter.

DOCTOR.

a Comm. DD.

1. Peccat mortaliter qui accipit gradum immeritum, vel qui utitur eo, quem non habet, dicens se illum habere.
2. Peccat qui inducit aliorum discipulos, ut eos non audeant, & qui habens publicum stipendium aliquid accipit à discipulis; & qui alios subornat, ut indignum eligant in magistrum, & qui valde negligens in studendo, si alitur alienis expensis.

DIS-

DISP. V. SECT. UNICA.

DIVORTIVM.

- 1 Per divortium non a dissolvitur matrimonium quoad vinculum. a. Trid. sess. 24. de matr. cap. 10. b. c. significasti. gaudem. de divo. d. Tho. 2. 2 q. 154 art. 11. d. Vide Villal. 15. 10. 13. disp. 1.
- 2 Licetum b est marito relinquere uxorem ob adulterium, etiam si fuerit commissum ante Baptismum, vel poenitentiam egerit de illo. Idem dic de uxore respectu mariti. e. L. adul. ter. c. ad leg Jul. adul. 1. 2. 3. 4. 5. tit. 7. l. 4. fori. 5. tit. 7. l. 4. fori. 6. Sanch. l. 10. de mat. disp. 14 n. 17. pudii.
3. Copula sodomitica est sufficiens causa divortii, etiam si sit inter duas feminas, quod e probabile iudicat A Vincenna: & contingit, cum femina immittit semen suum in vas naturale, vel praeponit alterius feminae.
4. Oscula, tactus, & mollescit non sunt causa sufficiens divortii, quia in eis non commiscetur una caro cum altera nec copia mariti cum propria uxore propter eandem rationem.
5. Adulterium, quoad divortium, non verò quoad poenas civiles, potest e peti post quinquennium.
- 6 In septem casibus non licet facere divortium propter adulterium 1. quando uterque conjux est leg Jul. adulter. 2. Quando uxor adulterium commisit de adult. rogante, vel consentiente marito. 3. Quando ipsa credens mortuum esse maritum nupsit vel rem habuit cum alio. 4. Quando dolo, vel vi cognita fuit, non verò metu. 5. Quando maritus post cognitum adulterium illi pepercit tacite saltem, ut si cum ea copula habeat, vel amittat ad lectum, vel ad mensam signa reconciliationis ostendens, ut habetur in l. 1. tit. 7. lib 4. fori. Si autem haec vel alia signa dedisset sine reconciliationis animo ob vitandum scandalum spectans opportunitatem eam accusandi, non amittit g jus petendi divortium. 6. Tandem mat. disp. 14 n. 17. pudii.

7. Coa-

h Vide
Sanch.
ubi sup.
lib. 10.
disp. 7.
num 8.
tom. 3.
Idem
ubi sup.
num. 233

7. Conjux innocens non tenetur facere reconciliationem cum adultera, etiamsi poeniteat; potest tamen si velit *h* Nec tenetur divortium petere vel relinquere uxorem fraternæ correctionis causa, sed et ad hoc ultimum teneri asserant viri docti, sed minus probabiliter.

8. Etiam si timeatur scandalum, non tenetur maritus dimittere uxorem propter adulterium, quando sibi ex hoc timet grave damnum animæ, vel corporis: tenetur tamen scientibus; adulterium significare; se ei nullo modo consentire sed ob necessitatem retinere uxorem.

9. Uxor non habet præceptum dimittendi maritum adulterum; repudiata autem propter adulterium, si velit maritus innocens, tenetur ad eum redire, & reddere debitum.

SECTIO II.

An maritus innocens possit auctoritate propria dimittere adulteram.

Maritus innocens potest quoad thorum propria auctoritate recedere ab uxore ob occultum adulterium nec tenetur a debitum reddere, etiam si præcipiatur ei sub excommunicatione, licet contrarium minus probabiliter sentiant Innocentius, & Ancaranus.

2. Non licet *b* propria auctoritate sine iudicio facultate adulteram de domo ejicere, nisi adulterium sit notorium. Si autem fuerit occultum, non potest si sit scandalum; hoc tamen cessante bene licet etiam cum sola vehementi suspitione adulterii, in quo casu potest ei debita alimenta negare.

3. Quod dictum est de marito, intelligitur etiam de uxore; quia in hoc sunt æquales.

4. Maritus

4. Maritus
ante sententiam
esset adulter
uxore ad
5. Cuius
die matris
6. Cuius
rium, alter
tum. No
blicum.

S
AN
tua im

*Q*uo
con
2. Si m
committit
in foro co
docti asse
conciliari

3. Si po
ordinis s
commisiss
Si tamen
secundum
ad uxore

quenda
redecet, n
scandalu

4. Si
juxta sūc
tem, no
probatio
petere no
5. In h

- ere recon-
ceat; pote-
petere ve-
is causa-
docti, sed
4. Maritus verò adulter si commisit adulterium ante sententiam iudicis non potest, *d* etiam si adul- *d* Sanch.
teria essent diversæ speciei, divortium petere ab *d* de matr.
uxore adultera. *l. 10, disp.*
5. Cum post adulterium reconciliati sunt, ere- *6. n. 5. to.*
dit matrimonium ad primum statum. *3.*
6. Cum unus commisit unum tantum adulte- *e* Comm.
rium, alter verò multa, non potest spetere divor- *DD.*
tium. Nec cum unum est occultum, & aliud pu- *f* Comm,
blicum. *DD.*

SECTIO III.

AN SIT COMPENSATIO MU- tua inter maritum & uxorem, quando uterque commisit adulterium?

- I. Quid attinet ad pœnas civiles *a*, datur mutua *a* Couar.
compensatio. *4.*
2. Si maritus innocens post sententiam divortii *4.*
committit adulterium, tenetur revocare adulteram *dub. 2. p.*
in foro conscientiae. Contrarium *b* defendunt viri *c. 7. para.*
docti asserentes iudicem teneri ex officio eos re- *56.*
conciliare. *b* Sanch.
ubi sup.
3. Si post sententiam divortii ante susceptionem *num. 30.*
ordinis sacri, vel professionem maritus innocens *c* Vill. tr.
commisit adulterium ab utroque debet abstinere. *15, c. 11.*
Si tamen de facto recipiat ordines, vel profiteatur *dif. 5. n. 5.*
secundum probabiliorem sententiam debet redire *56.*
ad uxorem, sed in praxi hæc sententia non est se-
quenda *c*: sed minus probabilis, quod scilicet non
redeat, maximè si adulterium sit occultum, propter
scandalum, & magna inconvenientia.
4. Si post adulterium notorium innocens con-
jux suscepit ordinem sacrum, vel fecit professio-
nem, non potest redire ad uxorem. Si tamen, quia *d* Sanch,
probavit, compellitur a iudice redire, non *a* potest *lib. 10. de*
petere nec reddere debitum. *matr.*
5. In his omnibus prædictis maritus & uxor sunt *disp. 9.*
æquales *num. 34.*

2 l. 3. tit.
20. lib. 8.
recop.

æquales. In criminalibus autem maritus potest uxorem accusare, uxor autem non potest maritum, nec opponere exceptionem similis adulteri, aduersus maritum accusantem.

SECTIO VI.

AN LICEAT INNOCENTI

contra voluntatem adultera profiteri, vel ordinem sacrum recipere.

a c. const
c. veniens

1. Potest sententiam divortii potest a innocens ingredi religionem, & profiteri manente adultera in sæculo, licet etiam sacris initiari. Contrarium tenent viri docti, sed minus probabiliter.

b Villal.
to. 1. tr.
15 dis. 6.

2. Ante sententiam iudicis non licet b religionem ingredi, nec profiteri, nec sacris initiari propter scandalum, & injuriam, quæ fit religioni; quia moralis certitudine eventura timentur.

a D. Tho.
in 4. dis.

45. q.
nunic.
art. 6.

SECTIO V.

AN LICEAT ADULTERO PROFIT

teri, vel sacris initiari sine consensu innocentis?

b Vide
Henricq.
lib. 1. de
matr. cap
17. nu 6.

1. Innocens etiam post divortii sententiam potest cogere adulteram ut redeat ad ipsum & debet eam solvat, & illa parere a tenetur. Contrarium rationem viri docti non improbabilius b defendunt, posse scilicet adulterium post sententiam divortii profiteri, & sacris initiari.

DD.

2. Si innocens mutavit statum, non potest e revocari ad Comm. care adulteram.

DD.

3. Si adulter ante sententiam iudicis mutavit statum, d potest ab innocente revocari.

e Sanch.
de matr.
lib. 10.
disp. 10.
n. 8. to. 3.

4. Si iudex condemnavit adulteram ad reclusionem in Monasterio e potest ante annos duos revocari ab innocente; sed si post duos annos professa

fessa fu
os anno
s. A
potest
nocent
tiat, no

AN

divo

AL
po
adulter

z. In
ticum,
egerit p
netur re

3. Inn
tico d po
lo rema
sed min

4. H

e mutar

5. Inn

habeat

tur fren

propter

cohabit

6. Di

in favor

spiritual

7. In cr

sententi

fessa fuerit, non poterit, revo cari; si autem ante du-
os annos professâ fue-rit, poterit revocari.

5. Adalter etiam post divortii sententiam non
potest profiteri, nec sacris initiari sine consensu in-
nocentis saltem tacito, quodsi innocens consen-
tiat, non poterit frevocati,

fSanch.
ubi supra
num. 14.
num. 14.

SECTIO VI.

AN SIT SVFFICIENS CAUSA

*divortii hæresis, vel apostasia, qua spiritualis
adulterium dicuntur.*

1. **A** Liæ tres causæ sunt a præter adulterim: Im-
pellere conjngem ad peccandum, sævitia, &
adulterium b spiritualis.

aComm.
DD.

2. Innocens potest dimittere conjugem hære-
ticum, imò & tenetur si non resipiscat. Si autem
egerit pœnitentiam ante sententiam divortii c te-
netur revocare; si post sententiam, non tenetur

b C. Fin.
de con-
jug.

3. Innocens post sententiam separatus ab hære-
tico d potest profiteri & sacris initiari, vel in sæcu-
lo remanere liberâ cohabitatione, quod alii negant
sed minus probabiliter.

c Comm.
d Villal.
ubi supra
diff. 8.

4. Hæreticus etiam post sententiam non potest
e mutare statum sine consensu innocentis.

e Comm.
DD.

5. Innocens etiam si sciens, & prudens copulam
habeat cum hæreticorum conjuge non ideo vide-
tur frœnuicari juri quod habet ad divortium; quia
propter subversionis periculum non est ei libera
cohabitatio.

fComm.
DD.

6. Divortium propter corporale adulterium fit
in favorem innocentis; divortium verò propter
spirituale præcipuè in pœnam g delicti.

g Sanch;
lib. 10. de
matrim.
disp. 15.
num. 18.

7. In crimine hæresis nō datur h compensatio post
sententiâ judicis, & ideo conjux hæretic⁹ nō potest

hComm.
DD.

i Sanch.
disp. 16.
per totū
ubi sup.

cogere coniugem hæreticum ad cohabitandum,
convenienti communi consensu.

8. Nec i valet compensatio adulterii spirituali
cum corporali.

SECTIO VII.

AN SINT ALIA DELICTA

qua propter liceat innocenti delinquentem
dimittere, & an liceat propter sævitiam.

Comm.
DD.

1. Cum conjux coniugem inducit ad peccan-
dum, & hic lapsus timet, potest, & debet
ab eo recedere.

Villal.
ubi supra

2. In hæresi non expectandum, quod conjux ve-
lit coniugem subvertere, in aliis autem delictis sic
& divortium hoc solum datur dum conjux delin-
quens resipiscat.

D Tho.
in 4. dist.

3. Si conjux coniugem non intendat subvertere
etiā si pessimus sit non est deferendus, nisi ex hoc
emendandus credatur.

d C. Per
litteras
& extra
missa de
rest. spol.

4. Cum mariti sævitia tanta est, ut non possit
cum eo uxor cohabitare sine magno periculo
potest ab eo recedere, nec tenetur redire nisi præ-
stet coactionem. Idem dicendum de uxore respe-
ctu mariti. Quod procedit etiā si ab altero data
fuerit causa sævitiae; metus autem hic debet esse
cadens in virum constantem.

Comm.
DD.

5. Potest & uxor recedere à marito, qui fur est ne
credatur complex delicti, & vir recedere ab uxore
venefica timens eius maleficia.

f Sanch.
lib. 1. de
marim.

6. Cum non est recursus facilis ad iudicium, &
timetur grave periculum, possunt & ante senten-
tiam recedere.

dis. 18. n.
3. tom. 3.
g Navar.

7. Maritus qui uxorem corruptam invenit, vel
suspicionem habet de adulterio, & vix potest se co-
hibere, ne illam interficiat, & potest ab ea recedere
dum fervor iræ quiescat.

8. Cautio

8. Cautio præstanda à marito ut possit uxorem
revocare, debet *b* esse aliquod pignus, vel si non
habeat juramentum sufficiet.

b Vide
Sanch.

9. An conjux innocens post hoc divortium, &
sententiam judicis possit profiteri vel sacris initiari,
dictum est supra.

sup. disp.
18. à nu.
34. 10. 38

SECTIO VIII.

QUIS POST DIVORTIUM TE-

neatur filios alere.

1. Innocenti *a* tradendi sunt filii ut illos, alar, sed
sumptibus delinquentis; hæc autem poena non
obligat nisi post judicis sententiam.

a Sanch.
ubi sup.
disp. 20.
num. 7.

2. Si ex communi conventione conjuges divor-
tium fecerint tribus primis annis matri, postea pa-
tri tradendi sunt & alendi communi *b* sumptu.

dc. 7. qui-
fili i sunt
egit.

3. Idem dic cum matrimonium fuit nullum sine
culpa; si autem propter crimen alterius ipse alar
suis expensis.

c Sanch.
ubi sup.
num. 11.

4. Ratione adulteri divortium est perpetuum
nisi innocens velit reconciliari, & ideo *d* potest fa-
cultatem dare adulteræ ut religionem ingrediatur,
& profiteatur, nec debet obligari ad ingressum re-
ligionis, nec ad votum castitatis, & validè facta
professione non potest adulteram revocare, si au-
tem ante professionem eius ille adulterium com-
mittat, adulterio adulterium compensatur, & pro-
fessio erit nulla, nisi ille religionem ingrediatur,
vel votum castitatis emittat, quod nō faciat pote-
rit conjugem revocare, & cum ipsa reconciliari.

d Men-
cho in
in manu-
scrip.

DISPUTATIUNCULÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

DOLUS.

1. **D**olus est *a* machinatio, vel circumventio ad decipiendum adhibita fraude, quia hæc est tantum factio, dolus verò & verbis, & factis potest fieri. Dolus alius verus quando signa deceptionis sunt manifesta, alius præsumptus, quando non sunt talia. Neuter potest probari nisi per confessionem partis, vel per conjecturas, quoad forum extrinsecus.

2. Dolus, & fraus quemlibet contractum ita inficiunt, quamvis sit licitus, *b* ut fiat irritus, vel irritandus.

3. Dolus verus à jurisperitis frequenter *c* nuncupatur culpa latissima, & præsumptus culpa latior. Si quis librum noctu relinquit in loco, quem fures frequentant, verus est dolus & culpa latissima. Si verò interdiu in simili loco relinquit sine custode, est dolus præsumptus, & culpa latior, librum amittat.

4. Dolus omnis *d* est culpa, non verò omnis culpa est dolus, bene enim esse potest culpa ob negligentiam, vel ignorantiam & tamen propter eam excusatur à dolo.

5. Pactum quod depositarius non teneatur de dolo est illicitum, & nullum.

6. Doli actio nō datur ob quamcumque quantitatē, quæ mortalem culpam facit *f*.

7. Peccat mortaliter qui in quolibet contractu afficit alium per dolum vel fraudem damno notabili *g*.

8. Dolus vel fraus dantes causam contractui reddunt illum ipso jure nullum, decipiensque tenetur

turde da
lo prove
9. Dol

1. D On
har
ubi resid
resident,

2. Do
pubertat

3. Sch
student,
Episcop

4. Be
lem con

5. C
animo
nemsi a
di hab

D
RES

1 D C
in
ipfam
cul

tur de damno emergente, & lucro cessante, ex do-
lo proveniente *b*.

9. Dolus & fraus nemini debent patrocinari *i*.

b Comm.

DD.

i c. si des
de rescri.

SECTIO II.

DOMICILIUM.

1. Domicilium ibi quis habet *a* ubi habet fami-
liam, & animum manendi; Clericus autem
ubi residentiam, quod si in duobus locis æqualiter
resident, utrobique habent domicilium.

a Sã verb.

Domicil.

2. Domicilium potest *b* quisque sibi eligere post
pubertatem.

b Comm

DD.

3. Scholastici licet non habeant domicilium ubi
student, possunt *c* tamen absolvi, & dispensari ab
Episcopo illius loci, non tamen ordinari,

c Comm.

DD.

d Navarr.

4. Beneficium requirens residentiam persona-
lem confert domicilium *d*.

c. 25, nu.

III.

5. Qui per annum in aliqua urbe moratur
animo ibi manendi, eius *e* est domiciliarius, e-
tiam si alio pergat, dummodo animum redeun-
di habeat.

e l. domi-

cil. ff. ad

municip.

DISP. VII. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

DOMINIUM.

*Quid sit Dominium & quis Dominij
capax.*

1. Dominium, *a* est potestas utendi re propria *a* Comm.
in omnes usus lege permisos referri de rem DD.
ipsam in proprium commodum, Dominium, possessio,

b Vide
Villal.to.

2.tr. 10.

c Molina

de just.

to.dif. 1.

tom. 2.

disp. 6.

Simplex

usus di-

stingu-

tur *d* do-

minio.

d Comm

DD.

e Arist. 6.

fl.fin.c.

de in off.

& l. r.

cap ultff.

ad Mace-

don.gVi-

de Villal.

tr. 10. dif.

4.tom. 2.

b I si, fini-

ta parag.

10. de ve-

stig. ff de

dama. in

fec.

i Parag,

item vo-

bis inst.

per quas

personas

nob. acq.

usus, usufructus, & emp. yteusis distinguuntur
Vide in propriis locis.

2. Est etiam *b* usus facti, sive simplex usus, quem
leges humanæ non introduxerunt. Hunc usum ha-
bent aves, & animalia in cibus, quos edunt, & servi
in vestibulis, quibus utuntur, & invitari in dapibus
quæ ipsi apponuntur

3. Hic simplex usus distinguitur *c* à domino etiam
in his rebus, quæ usu consumuntur, & ideo cu-
datur hic simplex usus non datur facultas dispo-
nendi de re, qua utitur in alios usus, quam facultate-
rem haberent si essent veri domini. Contrariam
sententiam negativam scilicet defendunt viri docti
sed affirmativa videtur probabilior, quod scilicet
Simplex usus distinguitur à domino.

4. Deus est primus, ac legitimus dominus om-
nium rerum, & ideo Israelitæ Dei jussu spoliaverunt
Ægyptios non *d* peccaverunt.

5. Angeli non sunt domini rerum inferiorum,
habent tamen à Deo illarum administrationem,

6. Irrationales creaturæ non sunt *e* domini capaces.
Homo verò propriè est domini capax, etiam si
sit parvulus, vel amens.

7. Filius familias potest habere *f* bona castrensia,
& quasi castrensia, adventitia, & profectitia, quæ
hæc sint vide verbum *Bona*,

8. Bonorum castrensiū, & quasi castrensiū etiam
verus dominus, nec non adventitiarum exceptio
illorum usufructu, cujus non est dominus nisi in
aliquibus casibus videndis, apud Villalob. g

9. Bonorum profectitiarum nec dominum, nec
usumfructum habet, confiscatis autem bonis pa-
ternis, hæc erunt à *b* confiscatione libera.

10. Servi nullum rei dominum independentem
habent, *i* quidquid acquirunt domino acquirunt,
hic autem nec membrorum, nec salutis corporis
vel spiritualis servorum dominium habet.

11. Reli-

11. Re-
gioforu
in suis v

1. D

d

2. H

tempo

3 N

virtus, v

4. S

est, ho

5. H

tarum

tutum

se disp

6. N

gratias

est tar

primu

7. D

facta e

ti dicu

8. C

ziopis

omni

indire

dic de

potest

9. I

habet

nes P

17. Reliqua de dominio servorum, uxoris, religiosorum, clericorum, & similium videri possunt in suis verbis.

SECTIO II.

DE DOMINII OBJECTO.

1. **D**ominium aliud *a* naturale vel divinum, aliud *a* Comm. de jure gentium, aliud civile. DD.
2. Homo habet *b* naturale dominium rerum temporalium, quæ vocantur bona fortunæ. *b* c. jus naturale, disp. 1.
3. Naturaliter omnes homines *c* sunt liberi, servitus, vero introducta est de jure gentium. *c* Arist. 1.
4. Solus Deus vitæ & membrorum dominus *d* est, homo autem solius usus. *d* Pat. c. 4. & 5.
5. Homo non *e* est dominus gratiarum gratis daturarum, est tamen aliarum rerum spiritualium *f* virtutum, & gratiæ habitualis quam propriis actibus se disponens acquisivit, & auxit. *f* d. c. si non licet & tu dixisti 23 q. 5.
6. Non est obligatus *g* homo statim ac amittit gratiam per peccatum recuperare per poenitentiam *g* Comm. DD.
7. Divisio rerum est de jure *h* gentium, & primo facta est ab Adamo authoritate paterna, vel ut multi dicunt regali, *h* Vill. ubi supra. *h* c. jus gentium
8. Christus Dominus secundum probabiliorem opinionem non habuit temporale dominium dist. 1. 1. omnium rerum temporalium, habuit tamen illud ex hoc indirecte in ordine ad salutem spiritualem, Idem jure ff. de die de Summo Pontifice Christi Vicario, & ideo just. & jur. potest quemlibet Principem hæreticum deponere, *i* Vide Villalob. ubi supra
9. Imperator non habet dominium totius orbis, habet tamen quandam superioritatem super omnes Principes, *j*

SECTIO III.

AN ANIMALIA AVES, ET PISCES sint ejus, qui ea venatur, vel piscatur.

aComm.

DD.

b Parag.

gallinar,

inst. de

rer. diu.

c Paragr.

illud

quasi-

tum inst.

derer di-

vis. d Mo-

li. de just.

to. 2. tr.

26. disp.

42.

eComm.

DD.

fComm.

DD.

Vide Mo.

li. de just.

to. 1. tr. 2.

disp. 28.

g lib. 7 tit

8. hb. 7.

recop.

h Mol. de

just. to. 1.

tr. 2. disp.

48.

1. Qui coepit animalia mansueta non facit a sua tacit autem ferocia,

2. Quæ arte manuefiunt dum redeundia nimum habent ad fundum ad illius dominum pertinent.

3. Si unus feram percussit, et alius vero coepit, sit capientis nisi ita lethalis esset percussio, ut ab aliqua difficultate à percutiente capienda esset.

4. Quæ cecidit in tuum laqueum, ita ut effugeret non possit etiam si ab alio capiatur tua d est. Si autem primò capientis erit.

5. Piscees sunt ejus, cuius industria sunt inclusi.

6. Columbaria flicent ut plurimum nisi lex prohibeat, columbarum autem domini debet eas alere, nec arte uti ut alienas attrahant.

7. Cum colubæ amiserunt consuetudinem eundi, & redeundi, quilibet potest capere. Hispaniæ autem lex g est ne quis intra leucam à columbario, columbas capiat, unde qui eas extra leucam ceperit etiam instrumentis prohibet, s, faciet suas, ut bene colligit Molina.

SECTIO IV.

LIGNA COEDENTES, VEL GLAN-

des capientes in alienis montibus, an acquirant eorum dominium, & quid de pascen-
tibus pecora in alienis campis.

aComm.

DD.

1. Justè prohibet a republica ne tali tempore magna cædantur, nec ultra talem quantitatem,

Civis aut

muni ter

nisi facia

ne solu

2. Q

cædunt l

taliter, c

tionem

3. Qui

rat pian

euerer an

eo fecer

ter, nisi

glande,

4. Qu

num fun

curiar,

solvatu

5. Cu

tenentu

eis dan

cora nif

luntate

accep

num ac

tum de

6. C

ant non

deliter

D O

1. T

Domi

Ci-

II.

ET PIS.

catu.

facit a su

redeundi

dominum

cepit, fit ca

ut absque

ut effuger

est. Si au

m alterius

nt inclusi.

si lex pro

eas alere

nem eun

paniæ au

lumbario

m ceperit

s, ut bene

Y.

FLAN.

equi-

con-

tempore

tatem,

Ci.

Civis autem populi, qui cædit ligna in monte communi tempore prohibito non peccat *b* mortaliter, *b* Lessius nisi faciat notabile damnum, nec obligatur ad pœne solutionem nisi post condemnationem. *de just. n. 2. c. 5*

2. Quando populi sunt vicini, & incolæ unius cædunt ligna in monte alterius non peccant mortaliter, *c* tenentur tamen post sententiam ad solutionem pœnæ. *dub. 14.*

Idem
ubi supra

3. Qui cædit ligna in monte alieno, quem ignorat plantatum ab ejus domino, non tenetur *d* restituere ante sententiam, nisi mons sit vallatus, vel in eo fecerit damnum notabile. Nec peccat mortaliter, nisi in prædictis casibus. Idem dicendum de glande, & pastibus. *dComm. DD.*

4. Qui invenit alienum animal mansuetum damnum fundo inferens peccat *e* mortaliter, si illud percutiat, vel decidat, potest autem includere donec solvatur damnum. *contra-rium sentit Mol. disp. 38. concl. 3. dComm. DD.*

5. Custodes montium, pastuum, & camporum tenentur solvere damna culpa sua illata, *f* nec licet eis dare facultatem cædendi ligna, vel pascendi pecora nisi amicis, & propinquis damni ex ejus voluntate præsumpta. Pretium autem quod ob hoc acceperit non tenetur restituere, bene autem damnum ad quod restituendum tenetur etiam qui pretium dedit. *f Navar. c. 17. n. 122. gComm. DD.*

6. Custodes ex industria latentes ut fures capiant non peccant, *g* quia hoc est necessarium, ut fideliter custodiam exequantur.

SECTIO V.

DOMINIVM THESAURI *a l. num. quam parag, thesauro ff de acq. rer, dom.*
inveni ad quem pertineat.

1. **T**hesaurus *a* est quædam vetus depositio pecuniæ, cujus non extat memoria ut jam Dominum non habeat.

2. The-

DD.

cComm.

DD.

dD. Tho.

2.2.q. 66

art. 5. ad 2.

cL. unic.

c. de the-

sau.

fL. 7. tit.

12. lib. 6.

ordin.

g Vide

Vilal. tr.

10. dis. 20

to 2.

bVillal

ubi sup.

iL. num-

quam, ff.

de acq.

rer. domi

IL. I. cum

sequent.

tit. 13 lib.

6. recop.

lib. 9. eod

tit.

m Vide

Mol. to. 1

just. tr. d.

2. disp 54

g Vide pa

rag. per

trad. inst.

de rer.

divis.

bComm.

DD.

2. Theſaurus in proprio fundo inventus pertinet ad Dominum fundi, ſi autem invenerit cum in loco ſacro dimidium ad eum b ſpectabit.

3. Si caſu inventus eſt in fundo alieno dimidium eſt inventoris. Si data opera quaeritus fuit dimidium ſpectabit ad dominum fundi, ſi autem eius voluntate quaeritus fuit, ſtandum erit contractui.

4. Qui emit fundum, in quo ſciebat eſſe theſaurum, illum d facit ſuum.

5. Cum invenitur in loco publico dimidium eſt inventoris, ſi verò ante magica inventus eſt poſt iudicis ſententiam, pertinet ad Fiſcum.

6. Lex eſt ſin Hispania, quæ dicit, quod ubicumque theſaurus invenitur ad Regem pertineat, & ſola quinta pars ad inventorem. An vero inventum in ſuo fundo poſſit quis tuta conſcientia totum ſibi retinere dubium g eſt inter DD. utrumque probabile.

7. Qui in regno alieno vivunt animo ibi permanendi licet b poſſunt theſauros quaerere.

8. Qui rem abſconditam invenit, non i facit ſuam, niſi ſuperſtitioſè fuerit abſcondita, quia tunc habetur pro derelicta.

9. Fodinarum metalla de jure gentium ad inventores pertinent, ſed per l leges jam hæc regulis applicata ſunt partim inventori, partim regniſ ſumptibus, leges videri poſſunt.

10. Idem dicendum m de margaritis, & aliis gemmis inventis.

SECTIO VI.

QUOT MODIS DOMINIUM

transferatur.

1. A Liquando acquiritur a dominium translative, aliquando ſine illa.

2. Potest b transferri vel ſola voluntate Dei, vel rei, Domini vel Principis.

DD.

3. Nequit

3. Ne

volunta

4. Do

ſed ſen

rei accep

cipiente

minus e

5. Do

ſet non i

6. C

pueris fa

ſet, niſi

7. L

rum ext

expenſis

DIS

RE

1. PE

ſpin

cere cos

ſcire ma

Jtem qu

non tam

tatem a

citer pu

2. Co

et b De

non po

1 Con

tur etian

3. Nequit autem transferri solo actu interiori voluntatis.

4. Dominium rei furtivæ non transit *d* in furem, sed semper manet penes Dominum, Dominium rei acceptæ in extrema necessitate non transit in accipientem, neque omnis qui licetè utitur re, fit Dominus eius.

5. Dominus e tenetur de damnis, quæ cum posset non impedivit in suo dominio.

6. Quod solent quidam nobiles dare scilicet pueris famulis victum tantum, & vestitum, licitum fest, nisi aliud habeat lex, consuetudo, aut pactum.

7. Licitum g est Domino in domibus subditorum externis dare hospitium per aliquot dies suis expensis.

*c*L. traditionibus.
parag. de pact.
*d*Comm.
DD.
e Sà hoc verb.

f Idem ubi sup.
g Sa ubi supra.

DISPUTATIUNCULÆ. Interjacentes.

RESOLUTIONES ALIQUÆ.

D O M I N U S.

1. **P**eccat *a* negligens ea quæ pertinent ad salutem spiritualem servorum, & qui non curat docere eos doctrinam Christianam, & qui negligit scire manifesta peccata servorum, ut ea corrigat. Item qui prohibet servos matrimonia contrahere, non tamen tenetur consensum præstare, nec facultatem ad contrahendum. Non licet tandem atrociter punire servum.

2. Conjugatum servum invito Domino, non licet *b* Domino vendere in remotas regiones, ubi non possit matrimonio uti.

a Vid. Navar. compendium in hoc verb.

b Vide Th Sanch. de n. marr.

D O M V S.

1. Concessa *a* alicui domus habitatione, conceditur etiam posse locare, nisi concedatur solus usus

a Videc. inst. de u-
DISP. su & hab.

DISPUT. VIII. SECT. I.

DONATIO.

DONATIO QUID SIT, ET QVI
donare possint

aComm. 1. **D**onatio *a* est pactum, quo gratis, & liberaliter aliquid in alterum confertur, nullo ad

DD. *bComm.* id cogente jure.

DD. 2. Res aliena donari non *b* potest, ita ut verò Domino noceat.

3. Omnia bona simpliciter nisi ad pias causas donari non possunt, *c* debet enim remanere tel-

eL. stipulatio hoc tandi facultas.

mod. ff. 4. Donatio cuilibet fieri potest etiam igno-

de verb. ranti, & absenti. Donare autem ii soli possunt, *d*

Oblig. qui habent rei dominium cum facultate alienan-

dComm. di.

DD. 5. Prodigus, cui à magistratu datus est tutor, nec minor sine consensu curatoris, nec filius familias nisi de bonis castrensibus, nec uxor nisi de paraphernalibus vel propria industria acquisitis, donare possunt.

aVide 6. Uxor potest de bonis communibus *f* donare sine consensu mariti, cum ille est irrationabiliter invit.

Villal.to. 7. Servi si habeant bona propria de his possunt donare, de aliis autem non nisi de præsumpta voluntate dominorum.

2. tr. 20. *dif. 10.* **aCum.** 8. Clerici de bonis spectantibus ad suam congruam sustentationem possunt donare, de aliis vero, quæ supersunt non nisi in elemosynas, & pios usus, sed circa hoc vide verb. *Clericus.*

DD.

SECT.

SECTIO II.

AN ET QVOMODO RELIGIOSI

d onare possint.

1. *S*upremam potestatem habentes in religione *a* possunt donare secundum statuta, & consuetudinem religionis.

*a*Moli. 2.
de just.
disp. 276.
*b*Comm.
DD.

2. Inferiores superiores competentes eleemosynas facere non *b* prohibentur, si fuerint immoderate non valent, & recipientes tenentur ad restitutionem. Idem dic de inferioribus officialibus; subditi autem non possunt nisi de indubitate præsumpta voluntate superioris.

3. Exclusi à religione, qui manent regulæ adstricti, de his, quæ sibi comparant habent usum & administrationem, & possunt *e* in usus honestos donare.

*c*Comm.
DD.
d Navar.
c. 17. nu.
105.

4. Idem de religiosis extra conventum habitantibus qui possunt de his, quæ illis ad propriam sustentationem concedunt *d* competentes eleemosynas facere & donationes.

5. Decretum Clementis VIII. prohibens religiosis largitionem munerum, non est usu receptum.

6. Donatio excedens summam 500. aureorum facta sine iudicis insinuatione *e* invalida est, quoad excessum; valet autem si sit jurata, aut in pios usus.

*e*Moli. de
contr.
disp. 278

7. Donatio facta cum verò animo donandi, etiam si sit in fraudem fisci *f* valet etiam post commissum delictum, nisi hoc sit tale ut propter ipsum ipso iure bona amittantur, & illorum administratio interdicitur. Poterit tamen revocari per iudicem, & tunc ad Fiscum sunt reddenda.

*f*Navarr.
conf. 1. de
donat.
inter, vir.
& uxor.

8. Donatio facta per metum ad id incussum non valet *g* nisi iuramento fimeretur; tunc enim iurans tenetur iuramentum adimplere, recipiens vero restituere.

g Sà hoc
verb.
num, 4.

9. Dona-

SECT.

lComm.
DD.

i Vide
Molin.
disj. 289.

•Molin.
ubi supra

pComm.
DD.

qSà hoc
verb.

rComm.
DD.

•Molina
dup 291.

9. Donatum etiam monasterio *h* revocatur, si donanti postea filii nascantur, etiam si donatio confirmata sit juramento. Et si postea filii moriantur non convalescit donatio, quia semel extincta fuit actio. Idē dic de donatiōe alius facta nisi sit remuneratoria.
10. Donatio facta coniugi *i* valet si fiat ob causam piam, vel honestam, vel sit remuneratoria, aut si in tempus soluti matrimonii, aut causa mortis, aut condonando dotem promissam, aut sit confirmata juramento de non revocando, aut post rem datam donans moriatur, aut profiteatur in religione nihil possidente.

11. Non dicitur donare, qui alieni⁹ necessitati subvenit, & ideo, qui pro uxore vestigal solvit, vel quotidianas, vel lugubres vestes tribuit, non prohibetur hoc facere, & statim hæc uxoris fiunt. *o*

12. Donatio inter sponso^s valet, *m* nisi fiat in tempus futuri matrimonii, tunc enim potest revocari.

13. Donata uxori à consanguineis viri an ad virum, an ad uxorem spectent dubium est inter DD. ad virum spectare videtur probabilius;

14. Donata propter nuptias dum contrahitur, vel quasi contrahitur matrimonium soluto matrimonio donanti reddenda.

15. Donatio facta per patrem valet in his casibus in quibus facta per conjugem valida *p* est.

16. Donatio matris, avæ, vel avi materni *q* valet de jure communi.

17. Pater potest *r* donare filio propter nuptias, vel cum ad bellum, vel studii causam, vel ad honorem acquirendum, & usum fructum bonorum ipsius filii.

SECTIO III.

DE VARIIS DONATIONIBVS.

•Molina
dup 291. **D**onatio patris, convalescit *a* emancipatione, vel morte patris, & ideo fructus percepti tempore donationis sunt filii.

2. **D**onatio
quiritur

3. **D**onatio
ante acc
tarius p
causas
cet, vide

4. **D**onatio
si sit pra
causa de
reservat
morte d

5. **D**onatio
nitentia
mento v

6. **D**onatio
vivos, f
donatar

7. **D**onatio
ri addita
post mo

8. **D**onatio
tur Eccl
tionem.

9. **D**onatio
pirat i m

10. **P**ro
donare
elemos

11. **D**onatio
peratent
si autem
esse resti

12. **D**onatio
gionem
tenet i.

13. **P**er
sotis, si r

2. **D**onatio

- vocatur, si
donatio cō-
oriantur nō
a fuit actio,
muneratum
ob causam
ia, aut fiat
mortis, aut
confirmata
rem datam
gione nihil
ffitati sub-
olvit, vel e-
t, non pro-
fiant. o
nisi fiat
poterit re-
ri an ad vi-
inter DD.
ontrahitur,
uto matr-
his casibus
t.
erni q̄ valet
er nuptias,
el ad hono-
norum ip-
I.
ncipatione,
s percepti
2. Do-
2. Donatio avi censetur adventitia, & nepoti ac- bComm.
quiritur. DD.
3. Donatio firmata scriptura, & testibus potest s Sanch.
ante acceptationem revocari. c Potest autem no- sup.n.16.
tarius pro absente acceptare, & cum sit ad pias
causas quicumque alius, Et qui præsens est, & ta-
cet, videtur acceptare. dComm.
4. Donatio omnium bonorum non est invalida, DD.
si sit præsentium, & futurorum, ad pias causas, vel
causa dotis aliquid ad propriam sustentationem
reservando, vel causa mortis, vel juramento, vel e Molin.
morte donantis confirmetur. disp. 29.
5. Donatio causa mortis potest e revocari pœ- num. 40
nitentia, vel præmortuo donatario, nisi sit jura- fComm.
mento vel promissione firmata de non revocando, DD.
6. Donatio nisi fiat causa mortis censetur inter
vivos, f nec potest revocari nisi ob ingratitudinem gComm.
donatarii. DD.
7. Donatio inter vivos irrevocabilis g potest fie-
ri addita conditione, ut eius executio habeatur h Sā hoc
post mortem donantis. verb.
8. Donatio cum conditione ut post mortem de- idem u-
tur Ecclesiæ, potest h postea tollere illam condi- bi sup.)
tionem. Inavarr:
9. Datum alicui, ut in pias causas eroget non ex- in sum,
pirat i morte donantis.
10. Prohibitum donare ultra mensuram poterit
donare causa remunerationis, vel gratitudinis, aut m Vide
elemosynæ, etiam si minuatur legitima filiorum. eMolin.
11. Donatū simulanti ad id sanctitatem, vel pau- disp. 210.
peritatem restituendum esse alii aiunt, m alii negant
si autem fuit notabilis summa probabilius videtur nComm.
esse restituendā, quia contra donantis voluntatem, DD.
12. Datum alicui, ut melius disponatur ad reli- o Sa hoc
gionem, vel ad aliud, etiam si id non fiat potest n verb,
retineri.
13. Potest o Rex donationem suam, vel anteces pComm.
soris, si regnum enormiter lædat, revocare, DD.

q Silvest.

verb. Pa-

Etum q. 4.

r Molin.

disp. 108.

col. 5.

f Navarr.

cap. 13.

n. 88.

r Idem

ubi sup,

n. 5.

*Comm.

DD.

*Comm

DD.

c. 26, n. 39

yComm.

DD.

14. Si donans dicat do tibi talem agrum viginti iugerum tuus p erit etiam si sit plurium.

15. Agrum donatum cum conditione non alienandi dicunt nonnulli posse alienari, si donans nullum in eo jus sibi reservavit. Probabilius autem videtur q non posse fieri sine peccato, quia sub tali pacto servando donatio acceptata fuit.

16. Modus impossibilis, aut turpis donationis, aut alii contractui adjectus pro non appposito habetur r

17. Donatio ab emente facta eius in quo excellit iustum pretium, censetur s coacta, si fiat in ipsa emptione, secus si postea.

18. Donatio facta ob metum etiam si non sit tantus ut eam faciat invalidam in foro exteriori, nullat in interiori & tenetur donatarius restituere.

19. Donatio facta à marito de rebus mobilibus sine consensu uxoris valet r.

20. Cui prohibetur donare simpliciter non prohibetur x donare cum causa, & ideo pater potest donare propter remunerationem, & ad pias causas & dare eleemosynas, & similia opera facere.

21. Donatio non acceptata etiam facta per christographum & in causam piam potest y revocari. Vide verb. *Promissio*.

DISPUT. 1 X. SECT. I.

D O S.

Quid sit, & quotuplex. & quot modis fiat.

ad Tho.

in 4. dist.

45.

b Vide

Villalob.

to. 2. tr. 7

1. Dos est, a quod viro datur, aut promittitur ratione matrimonii ad onera sustinenda.

2. Dos b alia profectitia, alia adventitia profectitia est, quando promittitur ab aliquo ex ascendentibus via masculina. Adventitia, quando est ex bonis uxoris, uel ulterius consanguinei, qui non sit linea paterna,

3. Dotale fundum id est res immobilis in dote data non potest alienari à marito etiam consensu uxoris.

ente ux

Rebell

4. S.

levis sin

3. Si

& mor

redes te

bere, a

6. C

cum F

bit leg

debtur

7. C

Castell

dietate

& arrh

mune

stratio

AN

1. C

n

necess

2. S

netur

gredia

3. A

affirm

4. O

tenetur

5. I

tatem

ttis bo

6.

quant

propto

ente uxore, nisi in aliquibus casibus videndis apud
Rebellum. c

4. Si res dotales pereant culpa mariti, si hæc fuerit
levissima excusatur, nō autē dñi fuerit levis, aut lata
Commi.

5. Si legatum fiat puellæ si nubat vel in dotem, DD.
& moriatur ante nuptias e redibit legatum ad hæ-
redes testatoris, si autem legatum sit ut possit nu-
bere, ad hæredes puellæ. e Couarr.
de hæred

6. Cum aliquid legatum fuerit puellæ ut nubat
cum Francisco, eo mortuo si est pauper habe-
bit legatum, ut cum alieno nubat, si est dives f non
debetur ei. f Emanuel.
Rodr. in
sum. 2. 1. p.

7. Cum matrimonium contrahitur in regno
Castellæ contractus dotalis non fit secundum me-
diatatem bonorum, ut in Lusitania, sed per dotem,
& arrhas ut dicitur, & tunc capitale non est com-
mune, sed tantum bona lucrata, quorum admini-
stratio ad maritum spectat. c. 98, n. 4.

SECTIO II.

AN PATER TENEATUR

dotare filias.

1. Cum pater potest, filiam exhæredare non te-
netur a dotare, nisi solum in ea parte, quæ
necessaria est ad alimenta. b L. qui li.
beros, ff.
de ritu.

2. Si filia nupsit consentiente patre sine dote, te-
netur b eam dotare. Idem dic si religionem in-
grediarur. nupt. l.
fin.
c Cde do-

3. An teneatur dotare filiam divitem dubium est
affirmativa videtur c probabilior. nat. l. 8.
tit. 11. p. 4.

4. Onus dotandi filias transit ad hæredes, & Fiscus
tenetur de bonis confiscatis, nisi crimē sit hæresis. d Rebell,
q. 4. nu. 7.

5. Dotis quantitas debet e esse secundum quali-
tatem filæ, & mariti, & numerum fratrum, & pa-
tris bona. lib. 2.
e Comm.
DD.

6. In regno Castellæ statuit f quædam lex dotis
quantitatem, & prohibet filiarum meliorationem
propter nuptias, 2 lib. 5.
P 2 7. Te- recop.

7. Tenetur pater dotare filiam maiorem 25. annis etiam si cum indigno nupserit contra patris voluntatem. Idem dic de minori 25. annis, si cum digno nupserit & secus si cum indigno, in quo casu tenetur solum eam moderate alere.

26. nu. 11. 8. Indignus *h* est, qui in nobilitate, in divitiis valde inæqualis, & inferior est, vel pravis moribus. Vide *Molin*, lib. 9. Dos à patre data præsumitur ex bonis communibus. Quod si data fuerit post mortem uxoris, dubium est an præsumatur dotata ex communibus. 16 nu. 1. an ex propriis ipsius patris; quod ex communibus *h* Comm., videtur i probabilius.

DD. 10. Pater solum tenetur dare filiis naturalibus i Villal. pro dote id quod eis ad alimenta debebat. Si autem ubi supra tem filiis spuris dedit ultra id quod ad alimenta *l* Rebell. debebat, potest *l* repetere secundum probabilior de just. 2. rem opinionem.

p. l. s. q. 4. 11. Dos data filie spurie, ea mortua, etiam si filios habeat reddenda *m* est patri, qui nepotes tenetur alere si aliunde non habeant, hoc est de iure 8. à n. 11. communi: In regno autem Castellæ potest pater *n* Comm., filiis spuris quintam bonorum partem relinquere.

DD. 12. Cum dos perit sine culpa filie, debet iterum à patre dotari secus verò si culpa ipsius perierit, & *o* Comm. 13. Si filius vivente patre legitimam accepit, & DD. culpa sua perdidit non tenetur *o* pater ei aliam dare, secus verò si sine culpa.

a L. neq;
mater,
c. de jur.
doti, l. q.
tit. 12. p.

4.
b L. cognovimus
c. de hæred.

SECTIO III.

AN MATER ET ALII CONSANGVINEI
teneantur filias, vel consanguineas dotare?

1. Mater non tenetur *a* dotare filias, nisi urgente causâ; verbi gratia, si sint pauperes sicut tenetur eas alere; sic & dotare.

2. Mater infidelis *b* tenetur dotare filiam fidelem

3. Uxor vivente marito non potest dotare filiam

sine

sine m
mattin

4. Fr
solo p
nisi h
tunc t
dote.

5. Fr
tribus

6. Sc

7. I

fractib

lere, &

8. A v

cum fil

prius q

ternun

actur e

nionen

9. P

10. E

dotare

qv A

1. S

tib

pauper

solidur

ita sul,

2. I

respect

res non

solidur

3. D

ia solid

sine mariti consensu, nisi e in tempus habile soluti e Rebel, de just. 2.

4. Frater d tenetur dotare sororem etiam si sit ex p. l. 3. q. 6. solo patre. Si autem sit ex sola matre non tenetur a num. 2. nisi hæres ipse sit matris, vel soror pauper sit, quia d Vide tunc tenetur eam alere, & hæc alimenta dare pro Villal. tr. 17. dif. 4. dote.

5. Frater, cui majoratus contigit e tenetur ex fru- 10. 2. tibus dotare sorores secundum prædictã doctrinã e Comm.

6. Soror dives f tenetur alere fratres pauperes. DD.

7. Frater clericus habens beneficium ex ejus fComm, fructibus, tenetur g dotare sorores pauperes, & a- DD. lere, & dotare filias spurias, g Navar.

8. Avus paternus non tenetur dotare neptes, nisi de reddit cum filius non potest, cuius hæres tenetur si potest q. 2. mo- prius quam avus. Quod si neptis habeat avum pa- nit. 26. n. ternum divitem, & matrem divitem, ille prius te- 2. netur eam dotare secundum probabiliorem h opi- h Barbo- nionem. sa sup. 4.

9. Patruus non e tenetur filias fratris dotare. p. l. 1. ff.

10. Filius dives tenetur matrem l alere, non verò sol. matr. dotare. num. 125.

SECTIO IV.

QUAM OBLIGATIONEM HABEANT

dotator, & eius fidejussores?

1. Si dotans fuit pater, a vel aliquis ex ascenden- a l. sicut tibus viã masculinã, & post promissam dotem autem, ff. pauperior fiat sine dolo, non potest conveniri in de re jud. solidum, nisi in quantum facere potest salvã hone- b Molina sta sui, & suorum sustentatione a. disp. 473.

2. Hanc eandem obligationem habet b mater respectu dotatæ filiæ. Hæredes autem, & fidejusso- res non gaudent hoc privilegio, sed tenentur in solidam. eMolin.

3. Dotator alienus respectu dotatæ nõ e tenetur disp. 423. in solidum, secus verò respectu mariti, & filiorum.

P 3.

4 Ma-

d Rebel.
ubi sup.
num. 11.
e Comm.
DD.

f Comm.
DD.

g c. solu-
biter de
usur.

M Molin.
to. 2. de
just. disp.
427.

s Vide
Rebell.
de just. 2.
p. l. 5. q. 12

M Mach. de
sum. ver.
Maritus

4. Maritus non tenetur *d* ad solutionem accep-
tæ dotis, nisi in quantum facere potest si eam sine
dolo amisit, secus si cum dolo.

5. An marito non potest *e* peti fidejussor pro do-
te, nec ipse dare tenetur, nisi ei tradatur ante mari-
monium, vel post eius dissolutionem, ut solvat in-
tra terminum à judicè assignatum, vel cum dotator
est extraneus, & dat dotem cum conditione, quod
si dotata moriatur absque liberis ei dos reddatur.

6. Ante dotis solutionem non tenetur *f* maritus
alere uxorem, si uxor aliunde habeat. Non tamen
ideo potest eam domo eijere.

7. Si maritus aluit uxorem, & onera matrimo-
nii sustinuit, potest *g* petere lucra dotis non solu-
tæ sine usura, quia ei debentur, ut oneris stipendia;
& potest conventionem facere pœnam imponens
doranti, si intra præfixum terminum non solvat.

8. Cum maritus fuit negligens in petenda dote,
& dotator in deteriorem venit fortunam, dotem *h*
amittet & tenetur uxori solvere dotem.

9. Cum alius res dotales suas esse probavit, &
per judicis sententiam recepit, dotator tenetur de
evictione, sed si dotator gratuito dabit bona fide
non tenetur, *i* & res perit uxori. Si autem matri-
monii contractus fuit ut in Lusitania ad dimidium
& uxor habuit bonam fidem utrisque perit. Si au-
tem habuit malam fidem, vel dos ob delictum ejus
fuit confiscata ipsi soli.

10. Cum dotis bona tam mobilia, quam immo-
bilia marito appretiata traduntur, illa alienare
potest sine uxoris consensu.

AN
monio

I M

ut pere-
partem

2. D
reddat

unde re
3 Ex

ob dict
ligare c

4 U
eamqu

neribu
de bon

nuntia
5. M

ter par
fuit, si

6. C
quæ fi

quæ d
& Re

contr
7.

quam
natio

volum
Hæc

habe
trada

les e
cos c

SECTIO V.

AN UXOR DURANTE MATRIMONIO

possit dotem petere; & qua sint bona paraphernalia, & ad quem spectent?

aL. unic.

1 Maritus non potest a dare uxori dotem, ipsa fides cōt autem potest petere, quando est in periculo matr. ut pereat. Si autem non est in periculo; etsi maritus partem amiserit, non potest petere.

2. Non potest b maritus uti legis privilegio, ne reddat in solidum, nisi ita pauper sit, ut non habeat tum. ff. unde reddat. sol. mat.

3 Extraneus dotans non potest repetere dotem c Rebel. ob dictum periculum, potest e autem maritum ob ubi supra ligare de eviotione. num, 7.

4 Uxor, cui dos integra reddita est per iudicem, eamque consumpsit in sustinendis matrimonii oneribus, d potest clam compensationem facere DD. de bonis mariti ob lites vitandas, nisi juri suo renuntiaverit & ad solvenda debita mariti teneatur. e c. Ple-

5. Mulier adultera amittit e omnia sua bona præ rumque ter paraphernalia. Si autem maritus etiam adulter de donat fuit, fit recompensatio. inter vir,

6. Qui scienter bis contraxit f amittit bona, in & uxor, quæ filii eius succedunt; sed si filios non habet, fVide quæ dolum passa est habebit dimidium bonorum, l. 17, tit. & Rex aliud dimidium. Quod si ambo scienter 17. p. 7 contraxerunt, & filios nō habent, omnia Regis erūt gVide l.

7. Bona paraphernalia sunt g quæ præter dotem 16 tit, 11, quam marito tradidit, uxor sibi reservavit ad donationes, & eleemosynas faciendas. Hæc uxoris voluntas constare debet h ut sint paraphernalia. hVide Hæc verò non habent jus prælationis, nec maritus de just. p. habet eorum administrationem nisi ei ab uxore 2, l. 6. q. 3 tradantur, in quo casu faciet suos fructus industria- num, 2, les ex eis perceptos, & naturales si sint pauci, vel eos cum uxoris consensu consumpsit.

SECTIO VI.

QVID SINT ARRHÆ, ET AD QVEM

spectent, & quæ sint donationes inter nuptias, & quem effectum habeant?

a L. arrhæ
& l. fin. c.
de spons.
& l. 1. tit.

i p. 4.
b Molin.

2. de just.
disp. 431.

c Vide l. 1.
tit. 2 lib. 5
recop.

d Couar.
in c. quā-
vis pactū
2. p. para.
nu. 2. 8.

e Comm.
DD.
f Comm.
DD.

1. **A**rrhæ de jure *a* communi dantur in signum futuri matrimonii. In regnis aut Castellæ, & Lusitanæ arrhæ dicuntur dona, quæ sponsus sponsæ promittit in dotis, aut virginitatis remunerationem.

2. Hæ arrhæ consummato matrimonio fiunt uxoris, & ei *b* debentur à marito, & si uxor decedat sine testamento, ad eius hæredes spectant. Quod autem sponsus sponsæ voluntariè donat, non sunt arrhæ.

3. In regno Castellæ arrhæ non possunt *c* excedere decimam partem pendorum, & quoad excessū sunt invalidæ. Quod si maritus habuerit majoratum, fructus computandi sunt per eius vitam, & decima pars assignari potest pro arrhis.

4. An confirmatæ juramento valeant quoad excessum alii aiunt, alii negant *d* probabilius.

5. Si minor promittat arrhas in rebus mobilibus, sufficit curatoris consensus; si verò in immobilibus, necessaria est judicis autoritas.

6. Si uxor dotem non solvit, non debentur *f* ei arrhæ, etiam post consummatum matrimonium. Si verò dimidium dotis solverit, dimidium arrharum ei debetur.

SECTIO VII.

QVÆ SINT DONATIONES

inter sponsos, quem effectum habeant, & an bona lucrata durante matrimonio sint communia, & quæ hæc sint.

a L. 3. tit.
1. p. 4.

1. **S**ponsalitiæ largitates dicuntur *a* dona, vel mortalia, quæ inter se sponsus, & sponsa sibi mutuo

uo condonare solent.

2. In regno Castellæ b dantur etiam post consummatum matrimonium, sed si ante illud, si post dentur, semper dari præsumuntur ratione matrimonii.

3. Cū ab extraneo c donantur, donatio præsumitur facta utrisque; si autem à consanguineis uxoris, ad eam spectant: si virò à consanguineis mariti, ad illum pertinent.

4. In regno Lusitanix quando fit contractus ad medietatem, omnia sunt d communia post contractum matrimonium.

5. Cum matrimonium celebratur per dotem, & arrhas, partiuntur e bona lucrata per æquales partes inter virum & uxorem.

6. Si matrimonium malâ fide contractum est f, non fit prædicta communicatio in bonis. Si autem bona fide, etiamsi nullum sit, communicantur. Si verò alter eorum malam fidem habuerit, is partem amittet, quæ ad eum spectabat.

7. Mulier vidua, quæ inhonestè vivit, dimidium bonorum lucratorem g amittit; sed hæc pœna non obligat nisi post sententiam judicis.

8. Cum dubitatur an bona sint acquisita durante matrimonio, intelligendum, h quod sint, nisi probetur contrarium.

9. Fructus ex utriusque patrimonii percepti, & aliorum omnium bonorum, & fructus pendentes, & omne quod lucratur durante matrimonio, communicantur i inter maritum, & uxorem.

10. Quod maritus acquisivit in bello, si pugnavit regiis stipendiis, non est commune l uxori, secus si pugnavit, & sumptus fecit ex communibus bonis.

11. Quidquid acquirunt propriâ industriâ etiam est commune, & quidquid augent ad utrumque m spectat, etiam si augmentum sit in majoratu.

12. Expensæ factæ in rebus dotalibus quomodo sint compensandæ, vide apud Rebel. de just. 2 p. lib. 7. quest. 1. per totam.

n Vide
Villa. ubi
sup. dif. 15

o Comm.
DD.

p Mol. ubi
sup. disp.
433.

q Comm.
DD.

r Molin.
ubi supra
disp. 434

s Comm.
DD.

t Molin.
disp. 435.

u L. 6. tit.
9. lib. 5.
recop.

13. Quando fundus, vel domus do talis pro alia commutata est ad eum ad quem vetus, nova, quæ permutatur, spectat; n secus si ematur pecuniâ alterius.

14. Donationes uni ex conjugibus factæ, ad eum solum, cui fiunt, o spectant.

15. Donationes remuneratoriæ si debentur ex iustitia sunt communes; secus verò si ex sola p gratitudine.

16. Donatio regia facta ob obsequia præstita sumptibus communibus fit q communis.

17. Dominium dimidii bonorum acquisitorum ad uxorem r spectat.

18. Bona acquisita non verò acquirenda s possunt a conjugibus renunciari, siue ante, siue post matrimonium acquirantur.

19. An verò qui habet creditores possit his bonis renunciare dubium est. Pars negativa t videtur probabilior.

20. Coniux uterque soluto matrimonio potest his bonis frui ad libitum, nec tenentur u proprietatem, vel usum fructum filius reservare. Et cum in testamento aliquod inter se legatum conjuges mutuo sibi relinquunt, non intelligitur de prædictis bonis.

SECTIO VIII.

AN DEFUNCTO MARITO TENEA

a Comm.
DD.

b Rebell.
just. 2. p. 1

c q. 20. 2

d Comm.
DD.

atur uxor dimidium debitorum mariti solvere; & ipsa, & hares mariti teneantur perficere contractus à marito inceptos?

1. Si debita ante matrimonium cōtracta sunt, & maritus bona nō relinquit, uxor solvere nō tenetur

2. Donationes magnas, & quæ ipse maritus sua culpa consumpsit, ipse & non uxor solvere b tenetur

3 Si soluto matrimonio remanent bona acquisita, prius extrahenda, c sunt debita, quæ maritus contraxit matrimonio durante.

4 An

is pro alia
ova, quam
ecuniā al-
e, adjeum
bentur ex
ola p gra-
a prætita
a
aifitorum
f possunt
ost matri-
t his bo-
e videtur
io potest
proprieta-
Et cum in
conjuges
de prædi-

4. An uxor quando non sunt bona acquisita, nec dL.9, tit, reliquit bona maritus, teneatur ex propriis debita 3, l.1, re- solvere, quæ in sustentanda familia ille consumpsit; cop. Mol. dubium grave est inter DD. Quod non teneatur, disp. 435. videtur d probabilius ex quibusdam legibus. l.6 Tauri

5 Si maritus in utilitatem uxoris aliqua quorum hodie l.9 dominium non habebat, consumpsit, ipsa restitue- tit, s. re- re teneatur. cop.

6. Quando maritus conductam habebat hære- e Mol. dis. ditatem alienam, si post matrimonii dissolutionem 350. velit uxor dimidium bonorum acquiritorum e, f Rebel, 2 tenetur perseverare in contractu, p l.5, q 9

7. Si maritus locavit bona paraphernalia, quo- num, 2. rum administrationem habebat, tenetur f perseve- g Idem rare in contractu. Secus verò quando locavit res ubi sup, dotales ex natura rei; causativè verò, id est ne num, 1. damnum marito causet, b teneri probabilius est. b Vide

8. Maritus si ante matrimonium cognovit fun- Rebell, 2 dum ab uxore fuisse locatum, tenetur i perseverare p. de iust. in contractu, secus verò si ignoravit. l. 6, q. 9

9. Si maritus fide iussit, vel solvit, non tenetur u- num, 1. xor nisi fideiussio, & solutio fuerit in utilitatem i Couar, uxoris, 2, var, 15, num, 3,

SECTIO IX.

AN DOTIS HYPOTHECA RELI-

quis præferenda sit : & an maritus vel eius ha- redes possint opponere exceptionem non nu- merata pecunia dotis ?

aL. unic. parag. &c

I.
TENE
vere; &
re con-

1. Hypotheca alia expressa, alia tacita; hanc habet ut plen. uxor in bonis mariti ad recuperandam do- c. de rer, tem, a & bona paraphernalia; in his autem non uxo. act. gaudet prælatione, b Rebel.

2. Dotis hypotheca præfertur aliis tacitis ante- 2. p. l. 6. q. rioribus non habentibus b prælationem. 16. nu. 3.

3. Dotis tacita hypotheca præfertur expressis c Couar, posterioribus; non verò e anterioribus, etiam si ubi sup, ipsa sit expressa. 4. si c. 5.

nt, & ma-
5 tenetur
maritus sua
b tenetur
na acqui-
e maritus
4 An

*d*L. licet
qui poti-
ores.

e. c. qui
prior, de
reg. jur.
in 6.

f Reb. l. 2
p. 6. q. 10.
num. 8.

g Vide
Reb. l. 2.
p. 6. q. 10.
num. 7.

h Vide
Villal. tr.
27. dif. 19
to. 2.

i Molin.
de just.
disp. 439.

l Comm.
DD,
m Molin.

de just,
disp. 439
n Vide

Rebel, de
just. 2. p. 1
6. q. 12.

num. 5.
bl, con-
sensu pa-
rag. 1. c.

de repud
e Mol. 3.
de just.

disp. 442

4. Si res empta fuit aliena pecunia, & mansit ob-
ligata ad illius solutionem, hæc hypotheca præfer-
tur *d* dotali etiam anteriori.

5. Dos secunda uxoris non præfertur primæ *e*.

6. Prælationis privilegium est personale, & ideo
non transit ad hæredes; nihilominus matris privi-
legium transit *f* ad filios.

7. Si alii facta fuit solutio, nec manet undè fiat
uxori, poterit *g* repetere, si autem in pecunia solu-
tio facta fuit, etiam si fuerit consumpta.

8. Intra duos annos potest *h* maritus opponere
exceptionem non numeratæ pecuniæ, & post, si o-
nus probandi suscipiat.

9. Si maritus hæc exceptioni renunciavit, ut po-
test in regno Castellæ, nō poterit iuti hoc privilegio

10. Cum notarius reddit testimonium, & dicit
dotem fuisse acceptam, non habet *l* locum hæc ex-
ceptio.

11. Si maritus se accepisse juramento confessus
est, probabilius videtur nō posse *m* exceptione uti.

SECTIO X.

QVOMODO DIVISIONES SVNT faciende, & quando?

1. *S*i matrimonium cum dote, & arrhis contra-
ctum fuit, prius uxor dotem, & bona para-
phernalia accipere *n* debet.

2. Extracta uxoris parte ante bona acquisita,
maritus quæ ad eum pertinent extracturus est.

3. Si aliquid ex capitali alienatum est, debet
compensari ex bonis acquisitis. Et reliquum, bona
scilicet acquisita dividenda sunt.

4. Si propter uxoris culpam matrimo nium dis-
solutum fuit, non est illi dos *h* restituenda.

5. Mortuâ uxore bona remanent in possessione
mariti, ab eoque hæredes accepturi sunt.

6. Hodie

6. Hodie in regno Castellæ in dotis scriptura ponitur, quod dissolutio matrimonii intra 30. dies maritus dotem solvat, & huic conventioni potius quam aliis legibus standum est.

dComm.
DD.

7. Dum uxori dos non redditur, & danda alimenta sunt ab hæredibus mariti, si ipsa aliunde non habet. Transacto autem anno cessat hæc obligatio.

l. 24. ut.
11. p. 4.

8. Leges servandæ sunt in solutione dotis illius regni, in quo maritus habet domicilium, nisi aliud fuerit ex conventionione in scripturis declaratum.

9. Pactum filæ nubens quod renunciat aliis omnibus bonis, sola dote contenta non valet sine iuramento. Pater autem filium compellens ad iurandum peccat mortaliter.

fSà hoc
verb.

10. Non potest g alienari dos, aut donatio propter nuptias sine iuramento uxoris, sine vi, & dolo.

g Sylvest.
verb. mas
1. nu. 612

11. Occidens uxorem h amittet bona, quæ alioquin ex eius morte habuisset. Itemque si eius culpa uxor obeat, habebuntque bona eius hæredes. Perditque uxor lucrum virum occidens.

h Videl. si
ab hosti-
bus ff. so-
lut. matr.

12. Mortuâ uxore sine liberis dos restituenda est non dotanti, sed hæredibus eius.

DISP. X. SECT. I. D V B I V M.

Quid quid sit: & an in dubio quis teneatur restituere?

a Comm.
DD.

1. Dubium a est cum neutri parti assentiris, quia pro utraque sunt rationes.

b Vide
S in ch. in
lumm,

2. In opinione est b assensus, quid deest in dubio in scrupulo autem est quædam apparentia.

c Idem de
matr. lib.

3. Qui facit contra e dubium practicum, peccat; qui vero habet dubium speculativum, in praxi autem illud deponit, non peccat. c

2. disp.

4. Qui possidere cepit bona fide, & facta debita diligentia adhuc dubitat, restituere tenetur d.

42. nu. 5.
d Azor. l.
2 to. 1. c.

5. Si 19 q 1.

eSà verb.
de matr.
lib. I. dis.
5. nu. 13.

fIdem l.
2. dis. 44.
gHenriq.
li. 12. de
matr. c. 6
num. 15.

bMol. in
disp. 35.

5. Si verò non fecit debitam inquisitionem etiam si transacta sit occasio eam faciendi e tenetur restituere. Rem autem in hoc casu esse patiendam secundum dubii qualitatem asserunt aliqui DD. Quod verum est quando res à nullo possidetur.

6. Qui cepit possidere bona fide, & postea dubitat, non potest re uti, donec faciat debitam diligentiam; facta autem poterit vendere admonendo emptorem de dubio.

7. Qui cepit possidere cum dubio, tenetur restituere secundum qualitatem dubii, nisi postea habeat certitudinem, & bonam fidem.

8. Cum rumor est, vel vehemens suspicio, quod res, quæ venduntur sunt furto ablatae, non licet emere nisi factâ inquisitione.

9. Qui dubitat an ex consilio, quod h dedit secuta fuerit actio injusta non tenetur restituere. Idem dic de depositario, qui dubitat an res sua culpa perierit.

SECTIO II.

AN IN ALIIS MATERIIS EX

aSanch
de matr.
l. I. disp.

41 n. 32.

bSanch,

de matr.

l. 5. disp. 9

num. 11.

cComm.

DD.

a Sanch.

ubi sup.

aSanch.

ubi supra

num. 40

tra iustitiam verum sit meliorem esse possidentis conditionem?

1. IN dubio in reliquis etiam materiis melior est possidentis conditio.

2. Qui dubitat an votum fecerit, non tenetur habere adimplere secundum probabiliorē sententiam.

3. Qui dubitat an lex sit, non tenetur adimplere; si autem sciat legem, esse dubitat tamen de eius dispensatione, aut consuetudine in contrarium, imple re tenetur.

4. Qui dubitat an cum votum fecit, haberet annos, ac si non haberet iudicandus est.

5. Qui dubitat an sonuerit duodecima noctis hora quando coenavit, non potest Euchariam sumere.

6. Qui dubitat die Jovis an sit 12. noctis hora, potest scarnibus vesci, & cum prima auditur campanæ percussio, hora judicatur completa.

7. Qui dubitat in die jejunii an sit 12, noctis hora, non potest g comedere quasi transisset dies jejunii.

8. Cum sonant diversa horologia, idem dicendum ac si essent diversæ opiniones probabiles.

9. Cum juris dubium est, vel est opinionum diversitas an qui irregularis sit, nemo irregularis censendus h est.

10. Qui in casu homicidii in facto dubius est, debet se gerere ut irregularis, secus l verò in aliis casibus.

11. Qui judicat esse irregularitatem, quæ verò non est illam non incurrit m.

SECTIO III.

AD QUID FACIENDVM OBLIGATUS SIT, qui dubitat de valore sui matrimonij?

1. Qui bona fide contraxit, posteaque dubitat de valore matrimonij, potest a solvere debitum non autem petere.

2. Qui mala fide contraxit, tenetur b solvere: sed non potest petere.

3. Lis contestata contra valorem matrimonij nec jus dat nec tollit, c.

4. Si coniux coniugij dicat suum invalidum fuisse matrimonium, innocens potest d ei negare debitum, vel solvere si velit; quia credere non tenetur: si autem credat, nec petere nec reddere licet.

5. Quæ dubitat an primus maritus vivat potest e e Comm. debitum reddere, & factâ debitâ diligentia DD. etiam petere.

6. Qui dubitat an uxor eius sit libera: an ancilla non tenetur f solvere.

7. Qui dubitat de impedimento frigiditytis, potest per duorum annorum spacium matrimonio uti.

8. Ad malef.

f Villal.

ob. tr. 1.

dis. 21.

g Idem

ubi sup.

h Avil de

cen. p. 7.

dis. 2, dub

5.

1 c. Ad au

dient, c.

Signif. de

homicid.

l c. Cum

sunt par-

tium de

reg. jur.

in 6.

mc. Is qui

de sent.

excom.

a Sanch.

ubi sup.

num. 15.

b Comp

DD.

c C. 2. ut

lite pend.

d Sanch.

ubi supra

e Comm.

DD.

f Azor. c.

1. l. 2. c. 19

q. 1.

g C. Licet

de frig. &

h Sanch.
de matr.
lib. 2.
disp. 45.
num. 4.
i Idem
ubi supra
n. 256
i Idem
ubi sup.
disp. 171.
m Vide
eundem
lib. 2. de
matr. dis.
40.
n Comm.
DD.

8. Ad hoc quod aliquis certus sit de matrimonio
nullitate, sufficit certitudo moralis.

9. Ad dubitandum de nullitate matrimonii sufficit i unus testis omni exceptione maior.

10. Multo minus sufficit i ad matrimonium impediendum, quam ad dissolvendum.

11. Ad hoc quod quis secundo possit nubere, requiritur m moralis certitudo, nec sola fama sufficit sine aliis adminiculis.

12. Sufficit n nuntius certus cum aliis circumstantiis, quæ rem faciant moraliter certam, in quo debet iudex cum magna prudentia procedere, quia sæpe contingit apparere vivum, qui putabatur mortuus, & secundo nuptam & cum filiis alio invenire uxorem.

SECTIO IV.

AN SUBDITVS TENEATUR IN

dubio parere Prælato?

n Comm.
DD.

i Villal.

ubi supra

i Comm.

DD.

d Comm.

DD.

1. PRACTICÈ certum est teneri subditum in dubio parere Prælati, nisi res cedat in damnum proximi.

2. Cum dubitatur an tributum à Rege impositum sit iustum, non b est solvendi obligatio.

3. Dubia verba, & indifferentem sensum habentia in meliorem partem interpretanda c sunt.

4. Licitum d est facere, quod quis putat probabiliter ratione, vel viri docti autoritate licere, etiam si contrarium sit tutius.

5. Scrupulus deponendus est auctoritate viri docti, vel ratione probabili.

DISPUTATIUNCULA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIÆ.

D V E L L V M.

Quid sit, & an aliquando liceat?

Comm.
DD.

Duellum dicitur quasi durum bellum; est autem pugna duorum ex condicto. *a*

b Sess. 25.
c. 19.

2, Non potest à Principe concedi, & acceptantes, & consulentes, & patrini ipso facto excommunicati sunt per Tridentinum, *b* nec non consulentes, & spectatores.

c) Vide Sà
hoc verb

3. Duellum licet, & duci injustè oppugnato, qui alioquin victoriam desperat, & militibus exercitus ex utraque parte, ne hostes alioquin audaces fiant. Item si præcipiat superior ob bonum commune. Item ei, qui alioquin est occidendus.

d Vide
Trident.
ubi supra

4. Excommunicatio contra exercentes duellum si hoc sit privatum, non est lata sed ferenda. *d*

5. Vir equestris ad duellum provocatus non vindictæ desiderio: sed ut quis consulat honori suo, non potest illud acceptare; sicut timiditatis notam apud alios incurrat, sed consultius faceret si diceret: utilius mihi & honorificentius est Redemptoris mei parere consiliis, quam iniquis mundi legibus; & contra quemcunque, qui me impetierit, paratus sum me defendere: Sic honori & vitæ corporis, & animæ sufficienter consulat. *e*

e Contra-
rist dam-
navit A-
lexander
VII. in de-
cretis an.
1665. 24.
septemb.
vide
Quintan
advent.
inqq, ling

Q

DISP.

DISP.

DISP. I. SECT. UNICA

RESOLUTIONES VARIÆ

E

EBRIETAS.

*a*D. Tho.
2.2.q.150
art. 2.

X se peccatum *a* est mortale, quando quis causam dat, ut mentem omnino amittat, & hoc scienter.

*b*Comm.
DD.

2. Cum quis discernit inter bonum, & malum, etiamsi genua labent, non amisit omnino rationem. Si verò faciat quæ non consueverat, jurat, blasphematur, &c. vel post concoctum vinum non recordatur, quæ fecit in ebrietate, signum *b* manifestum est mentem pernitentis amisisse.

c Les. lib.
4.c.3. dub.
3. num. 3.
*d*Comm.
DD.

3. Qui medicorum consilio propter sanitatem acquirendam usque ad ebrietatem bibit, vel ad evitandam mortem non peccat, *c* quando non superpetit aliud remedium.

e Les. l. 4.
c. 3. n. 30

4. Qui scienter alium inebriat, vel procurat ut inebrietur, peccat *a* mortaliter. Qui autem alium ad bibendum invitat, illum exponens ebrietatis periculo non excusatur ab eodem peccato.

*f*Comm.
DD.

5. Licet *e* autem ad grave malum impediendum alium inebriare, vel ad se liberandum è manibus latronum, ad tuendam propriam, vel alienam vitam.

6. In semiebriis est imperfecta libertas iudicii sufficiens *f* ad veniale, non tamen ad mortale.

7. Qui ignorans qualitatem potus, vel iudicans illam quantitatem licet nimiam in sufficientem esse

se ad ebri
liter, ni
has sole
8. Ma
lebrati b
9. Pec
volunta
ei quia v
10. D
videre &
num-infe
gularis,

DI

E Cel
nisi
hospital

2. Ecc

in ea eff

datur ca

Secus si

super sp

sanguin

na sine sa

effusion

nisi sit

3. No

senfione

fiat in e

contrari

siam, e

quem su

sanguin

se

ne prop

se ad ebrietatem se inebriavit, non peccat g mortali-
liter, nisi ea quantitas, & qualitas talis sit, ut ea a-

g Comm.
DD.

8. Matrimonium, & alii contractus ab ebriis ce-
lebrati h. invalidi sunt.

h Tolet.
de pecc.
mort. c.
61.

9. Peccatum mortale ab ebrio factum, si ebrietas
voluntaria fuit, & ante eam prævium peccatum,
ei quia voluntarium, imputatur. i

i Valent.
to. 3. disp.

10. Dormiens, aut ebrius, qui antea potuit præ-
videre & cavere, non egit, si occidat, vel aliud dam-
num inferat / tenetur restituere. An autem sit irre-
gularis, alii ajunt, alii negant.

9. q. 3 p. 1.
1. Sa verb.
ebrietas.
Vide Cast

DISPUTATIO II. SECTIO UNICA. ECCLESIA IN Communi.

1. 2. de leg
poen. cap
14.

1. Ecclesie nomine non venit a monasterium,
nisi in causa favorabili, in qua venit etiam
hospitale erectum Episcopi autoritate.

a Tolet.
1. 2. c. 18.
num. 7.

2. Ecclesia dicitur polluta sex casibus. 1. Quando
in ea effunditur injuriosè sanguis humanus, b vel
datur causa naturalis talis effusionis, aut mortis.
Secus si extra Ecclesiam etiam desuper in tecto vel
super speluncam. Non sufficit aliquarum guttarum
sanguinis emissio, vel percussio, quæ nõ sit mortife-
ra sine sanguinis effusione. Violatur etiam seminis
effusione, neutra autem effusio Ecclesiam violat
nisi sit publica.

b c. si Eccl
de consc.
Eccl.

3. Non violat effusio c sanguinis ob justam de-
fensionem, vel à furioso facta. Violat si percussio
fiat in Ecclesia, & effusio sanguinis extra illam. E-
contrario non violat percussio facta extra Ecce-
siam, etiamsi intra illam fiat effusio. Sufficit ali-
quem suffocare, vel aliter d occidere etiam sine
sanguinis effusione; Idem dic de sanguinis effusio-
ne propter fidem:

c Vide
Navar. c.
27. n. 257

d Idem
ibidem.

Comm DD. 4. Si telum mittatur e ab existente in Ecclesia, extra illam fiat percussio. non violatur, secus ver-
si mittatur ab existente extra Ecclesiam, & intra
fiat percussio.

f Vide eundem Navarr. c. 17. nu. 257. 5. Secundus casus f est per voluntariam huma-
seminis effusione sive viri, sive foeminae, sive juve-
cursum naturalem, sive contra naturam, imò pr-
copulam conjugalem; habita autem in somnis non
violat, nec conjugalis copula, si diu ibi conjuges
habitare cogantur, vel coeant ad vitandam in con-
tinentiam; secus erit peccatum mortale, & pol-
luetur Ecclesia si manifeste fiat.

g Sà hoc verb. nu. 31. 6. Non violatur g Ecclesia percussione non mor-
tiferà etiam si magna sit sanguinis effusio.

h Suar, to 3. disp. 87 7. Oratorium, vel quicumque alius locus q-
non sit consecratus, vel benedictus non polluitur.

sec. 4. col 3. 8. Tertius casus est, quando in Ecclesia sepe-
tur excommunicatus. Quartus quando sepelitur

e c. confu- luiti de cong. Ecclesi. de. unie. de con. Ecclesi. m. 5. ar. infidelis Quintus quando Ecclesia cōsecratur ab Ep-
copo publicè excommunicato. Sextus quando Ec-
clesia ita renovatur, ut major pars fuerit destrutta

9 Polluta Ecclesia cæmeterium censetur l po-
lutum, non verò è contrario.

10. Qui celebrat in Ecclesia polluta peccat mor-
tali ter, nullam tamen censuram incurrit, m & Ec-
clesia eo ipso reconciliatur.

11. Reconciliatio Ecclesiæ consecratæ non ni-
nisi sit ab Episcopo, & aqua benedicta à se vel ab alio

Episcopo. Si Ecclesia tantum erat benedicta pote-
reconciliari à Presbytero aqua ab ipso benedicta.

Quando in Ecclesia infidelis sepultus fuit, radi-
di parietes sunt, alias non.

12. Ecclesiæ dirutæ materia ut serviat in pro-
fano usus Papæ licentiam o esse necessariam alii
cunt, alii probabilius Episcopi sufficere.

13. Licet p in necessitate comedere, & dormire, &
suppellectilem servare in Ecclesia; hæc autem ab-
que necessitate facere est peccatum veniale.

14. Non licet q in Ecclesia negotiari, iudicia, aut q sibi ubi
 saeculares conventiones facere nisi pietatis causa; sup. n. 4.
 licet autem sacras representationes facere, vel gra-
 dum doctoratus dare.

15. Ecclesiae oeconomus in temporalibus non
 potest esse laicus. r Archid.
 in c. de-
 cernimus
 de judi-
 ciis

16. Ecclesiae rem posse obligari a rectore pro sua,
 vel illius necessitate, tenerique successorem multi
 dicunt probabiliter. Et pro debitis Ecclesiae sol-
 vendis res Ecclesiae non sunt alienari prohibita; Trid.
 sess. 25 c.
 dummododebita serventur solemnitates.

17. Ad reparationem Ecclesiae non tenentur laici.

18. Privilegia omnia concessa reipublicae, Eccle-
 siis concessa censentur.

19. Contra libertatem Ecclesiasticam facit, qui x
 facit contra concessa universali Ecclesiae, non vero
 qui contra concessa particulari.

20. Polluitur y Ecclesia si in utero matris defun-
 ctæ & sepultæ moriatur infans.

21. Si pauci sciunt Ecclesiae pollutionem & non
 divulgant, non indiget reconciliatione, Et si quis y
 bona fide in ea celebret, manet reconciliata. An ve-
 ro si mala fide alii aiunt, alii negant, probabilior vi-
 detur sententia affirmativa. Reconciliata Ecclesia
 censetur reconciliatum cæmeterium.

22. Ecclesiae prædia alienari prohibita, vendi
 possunt ad solvenda debita, si fructus non sufficiant porrectu
 hoc jus

23. Ecclesiae primum lapidem jacere cum cære-
 moniis consuetis potest simplex sacerdos ex com-
 missione Episcopi. sacros.
 Eccl.

SECTIO II.

ECCLESIAE IMMUNITAS

qua sit & quæ loca gaudeant illa?

1. Ecclesiae immunitas est eius privilegium, & privil.
 libertas non est de jure naturali b, nec divino, b Suar. to
 sed uniusque juri valde consentanea. 15 de reli.

2. In tr. 3 c. 9

4 Extr. 1
 parag. 1
 incendia-
 rios de

6 Suar. to
 15 de reli.

Q. 3

14. No

- Comm.** 2. In hac materia tenentur *c* iudices potius jus
DD. canonicum, quam civile servare.
- d c. eccl.** 3. Quælibet Ecclesia, in qua divina celebrantur
de immu officia, etiamsi non sit consecrata: vel sit interdicta,
eccl. aut polluta, & cum non diruitur superioris autho-
suar ubi ritate, & reparatio eius speratur, hac gaudet, d im-
supra munitate.
- f c. quis-** 4. Gaudent *e* etiam Xénodochia erecta Episcopi
quis 17. autoritate.
- q. 4.** 5. De jure *f* communi Ecclesia matrix per 40.
gCovar. passus in circuitu, & aliæ Ecclesiæ per triginta gau-
2. var. c. debant immunitate; sed jam hoc consuetudine de-
20. n. 18. rogatum est, & solum gaudet cæmeterium Ec-
Idem clesiæ signatum ab Episcopo, & tectum Ecclesiæ.
- sup. n. 6.** 6. Gaudet g immunitate, qui valvas, portas, &
i Comm. postica Ecclesiæ manu tenet, vel est in eius atrio,
DD. etiamsi extrahatur ex vestibulis, quæ extra fluebant.
- Auth. de** 7. Eadem gaud *n* immunitate, *h* qui aufugit ad
monast. sacerdotem manibus Eucharistiam ferentem, vel
coll. nec celebrantem, nisi celebret in carcere, vel reo inclu-
quidem so ministret Sacramentum.
- 18. q. 2.** 8. Gaudet etiam sacella, & oratoria erecta Episcopi
m Eman. autori- tate, si sint publica, non verò particu-
Rodr. to. laria, quæ domi habentur.
- 2. qq. reg** 9. Gaudent *l* monasteria religiosorum quoad
q. 75 al. 1 atrium, & hortum, & omnia, quæ sub eorum clau-
nCovar. sura continentur, nec non eorum prædia. *m*
- ubi sup.** 10. Cardinalium palatia, nec non Episcoporum,
num. 5. si sint *n* ædificata intra 40. passus ab Ecclesia.
- o Bobad.** 11. Delinquens, qui refugit ad palatium Regis
Polit. lib. non potest *o* extrahi sine Regis licentia. Eodem
2 c. 14. privilegio gaudent in Hispania legati Regi, & in
 regno Navarra nobilium domus.
- pComm.** 12. Peccat *p* mortaliter, qui facit contra immuni-
DD. tatem Ecclesiæ reo aufugienti aliquam violentiam
q Comm. cum extrahendo, vel ei dare alimenta prohibendo.
DD. 13 Si iudex promisit, vel juravit non castigatorem
 in corpore reum, tenetur adimplere, & peccabit
 mortaliter non adimplendo. *q*

SECTIO III.

DE PERSONA HAC IMM.

munitate gaudeant, & quæ non gaudeant.

4C. Inten-
alia de
imm. Ec-

1. Omnibus delinquentibus valet a ecclesia; & cler & L. probabilis b est etiam valere Judæis, Paga- 4. tit. II. nis, & hæreticis, non tamen in hæresis crimine. p. 1.

Necnon detento in carcere, qui cum fregit, item & b Silvestri qui ut exiret, fecit redeundi juramentum. verb. im-

2. Personis ecclesiasticis & scholaribus, quorum mu. 3. n. causas cognoscunt judices ecclesiastici non valere, 2. usu d receptum est.

c Covar.

3. Valet servo e fugienti à Domino; huic tamen ubi sup. reddendus est si præstet cautionem, vel juramen- num, 13. tum cum non puniendi. Si verò Dominus nimis dComm. saevus sit ei non restituendus, sed à judice ut illum DD. vendat, cogatur. f

e L. 3. tit,

4. Non gaudent g fures publici, nec simplices alii II. p. 1. latrones, nec nocturnus segetum, fructuum, vel a-f Parag. grorum vastator. Nec qui occidit, vel mutilat in fin. de his loco sacro etiam sine spe immunitatis. Nec qui in- qui.

g c. Fih.

5. An qui exivit ab ecclesia ad delictum patran- de imm. dum gaudeat immunitate, alii ajunt, alii negant; ecclesi- affirmativa h videtur probabilior. bVide

6. Non gaudet i qui existens extra ecclesiam ex- Villal. to. istentem intra ecclesiam occidit, vel è contra exi- 2. tr. 39. stens in ecclesia existentem extra ecclesiam occidit. dif. 7. Nec qui ecclesiam incendit, januas m. fringit, vela- i Navarr. liud damnum infert. o 25. nu 2

7. Non facit l contra immunitatem, qui in eccle- lComm. sia aufert delinquenti arma prohibita. DD.

8. Gaudet m clerici occisor, vel percussor, quam- mNavar. vis ab aliis contrarium probetur. c. 25. n. 19

Q +

9. Non

SEC-

Comm.
DD.

Vide
Villal.
Emanu.
Roderto
2 qq. reg.
q. 30

Sà verb
Eccl. im-
mu, Na-
Var. c. 25
num. 19,
q Suar,
lib. 3, de
relig. tr. 3
c. 12, n. 2
r Comm,
DD.

Comm.
DD.
b c. inter
alia de
immun,
Eccl,
c c. id sta-
tuemus
17. q. 4,
d Comm
DD.
Suar,
ubi sup.
num. 7,

9. Non gaudet *n* patricida, nec filicida, nec *q* alium interfecit veneno, nec hæreticus, nec blasphemus, nec incendiarius, nec assassinus, aut læsæ majestatis crimen committens.

10. Gregorius XIV. in motu proprio expedito anno 1591 jubet, *o* quod nullus sæcularis judex extrahat ab Ecclesia delinquentem sine licentia Episcopi, vel Vicarii, & quod custodiatur in carcere Episcopali, donec judex Ecclesiasticus cognoscat, an gaudeat immunitate, vel non.

11. Si delinquens comprehensus à judice sæculari, ducatur per Ecclesiam, an gaudeat immunitate dubium *p* est affirmativa videtur probabilior.

12. Non licet *q* judici in Ecclesia ligare delinquentem, vel ei compedes injicere.

13. Clericus etiam in minoribus constitutus non potest extrahi à judice sæculari.

14. Falliti an gaudeant dubium est; sed jam ut receptum eos gaudere.

SECTIO IV.

QVALE PECCATVM COMMITTAT, QVI EXTRAHIT delinquentem ab Ecclesia, & quam pœnam habeat?

1. Cum certum est delinquentem immunitatem non gaudere nullum *a* peccatum est eum extrahere ab Ecclesia. Idem dic quando rogatus spontè *b* exiit etiam invitis clericis, vel Rector Ecclesiæ ob justam causam judici dat *c* facultatem; iusta autem erit causa, si judex cautionem præstet eum corporaliter non plectendi.

2. Judex qui violentè extrahit delinquentem ab Ecclesia in casu, in quo gaudet immunitate, grave sacrilegium *d* committit, teneturque restituere Ecclesiæ delinquentem, huicque damna.

3. Non incurrit *e* ipso facto excommunicationem, sed incurrit alias pœnas in foro exteriori.

DISP

DISPUTATIVNCVLA

interiacens.

RESOLUTIONES VARIÆ.
SECT. VNICA.

E L C T I O.

1. Qui eligit indignum, etiam si ex electione ^{a Navar}
multa peccata exoriantur, unum tantum pec- ^{c 11 nu, 4}
catum ^a committit. ^{b Idem}
2. Moniales, & monachi nullum Ordinem ha- ^{c. 27 n}
bentes, si faciant prohibita tempore interdicti, licet ¹⁸⁷
non incurrant irregularitatem, amittunt ^b tamen
jus electionis activæ, & passivæ. Idem dic de religi-
osis, qui postquam habitum dimiserunt coguntur
ad religionem redire. ^{c Comm.}
3. Ignorantia non facit ^a validam electionem e- ^{DD.}
jus, qui alias est incapax. ^{d Idem}
4. Eligere non potest ^d nec excommunicatus, nec ^{Sylv verb}
suspensus ab officio, nec irregularis, nec impubes ^{electio 1,}
5. Eligi non potest ^e nec excommunicatus, nec ^{num. 5}
suspensus, nec interdictus, nec ineptus. ^{e Sà hoc}
6. Non vocati ad electionem cum deberent, pos- ^{verb. n. 2}
sunt ^f eam irritare, vel ratam habere, quod si voca- ^{f Comm.}
ti non veniunt termino competenti non sunt ex- ^{DD.}
pectandi. ^{g Sà hoc}
7. Electio facta ex consensu eligentium in consci- ^{verb nu 5}
entia ^g valet, etiam si non adsint juri solemnitates,
nisi lex expressè dicat non valere. Si verò dicat
quod ipso jure irrita sit expectanda est sententia
judicis. ^{b Comm}
8. Eligens indignum tenetur ^b Ecclesiæ læsæ. ^{DD.}
9. Peccat qui non eligit vel præsentat aptiorem,
non tamē tenetur ⁱ restituere eligens aptum. Con- ^{i Comm.}
firmator non peccat confirmari aptum, imo tene- ^{DD.}

Q x

¶ Vide tur hunc confirmare si à maiore parte fuit electus
Covarr. relicto aptiore.

reg. pec- 10. Si tuum *m* suffragium non est profuturum
 catu p. 2. digniori, potes ac debes eligere dignum, ne indig-
 parag. 7. nus eligatur. Non potest eligi indignus ne indig-
¶ Vide nior eligatur, ex duobus verò dignis licet tibi
 Sà hoc quem malueris eligere.

verb. n. 9 11. Si iuramentum præstiteris te digniorem esse
¶ Idem electurum, & sit dignus, dignior, & dignissimus,
 ubi sup. potes ac debes digniori suffragium dare, si certus
 num. 9. sis alioquin dignum esse victurum.

12. Qui de collegio eligentium est, si eligatur ab
 aliis potest numerum deficientem suo suffragio
 supplere etiam ad summum Pontificatum. Si verò
 solus sit, etiam si jus totius collegii in eum renun-

Comm. cietur, non potest *o* se ipsum eligere.

DD. 13. Elector legitime absens potest *p* mittere Pro-
 pComm. curatorem, qui sit de collegio, non tamen potest
DD. mittere suffragium per litteras.

¶ Vide Sil 14. Electus *q* tenetur admittere sub peccato mor-
 vest. verb. tali, si præcipiatur ei à superiore sub mortali, vel
 electio, n. sequatur damnum notabile.

22. 15. Licetum est statutum quo eligantur homi-
¶ Vide D. nes ex tali genere. Si verò illi sunt indigni, possunt
Tho. 122. eligi alii, secus erit iniquum.

n. 36. art. 16. In eligendis ad curam animarum confide-
 9. rari debent vitæ probitas, scientia & prudentia in
¶ Trid. sess rebus agendis.

24. c. 18. 17. Eligere dignum relicto digniore ex se pecca-
¶ D. Tho. tum mortale est; erit autem veniale ex inadver-
2. 2. q. 185 tentia, vel materiæ levitate.

art. 3. 18. Olim Episcopi electio fiebat à Canonicis, ho-
 die præsentatur à Regibus, vel à Principibus, &
 confirmatur à Papa.

DISPUT. III. SECT. UNICA.

ELEEMOSYNA.

ELEEMOSYNA QUID SIT,

¶ Quotuplex.

1. IN Hebræo vocatur *a* Sedech, idest justitia, quia prodest multum ad hominem justificandum, & est idem, quod misericordia.

a Vide D. Thom. in 4. dist. 46 q. 2. art. 3. b Luc. 4.

2. Eleemosyna multus donis spiritualibus abundat, & ut habetur Lucæ 4. Ab omni peccato, & morte liberat, *b* & non patitur animas in tenebras ire.

c Vide D. Tho. ubi supra.

3. Non est *e* velut Sacramentum, ut ipsa gratiam causet in peccatore *d*, meretur tamen eam de congruo, & ut plurimum eleemosynarum largitores salvi fiunt.

d Ex definitionibus ID. e D. Tho. ubi supra

4. Eleemosyna *e* est quidquid fit, aut datur ad sublevandam hominis indigentiam spiritualem, vel corporalem.

5. Est actus *f* impetratus à charitate, & secundum alios elicitus à misericordia, & secundum alios non nisi ab ipsa charitate.

6. Misericordiae opera sunt septem spiritualia, & septem corporalia spiritualia ex natura sua nobilio-
ra sunt.

SECTIO II.

AN SIT PRÆCEPTUM

elargiendi eleemosynam?

1. EX tribus bonis potest fieri, ex necessariis ad sustentandam naturam, ex necessariis ad statum, & ex superfluis.

a Deuter. c. 15.

2. Est præceptum *a* naturale ac divinum eleemosynas faciendi,

3. 15

- bComm.** 3. In necessitate extrema tenentur *b* omnes dare
DD. eleemosynam ex bonis superfluis, & nemo ex ne-
c **Azor. 2.** cessariis ad naturam,
p.lib 12. 4. Non *c* est in extrema necessitate, qui dicit
d **Comm.** si des mihi eleemosynam, me occidam; esse autem
DD. in extrema necessitate *d* puto, qui est in periculo vi-
 tam vel aliquod membrum admittendi,
 5. In aliis ordinariis necessitatibus nemo tenetur
e **Comm.** dare ex his, quibus opus habet ad conservationem
DD. sui status; secus vero in extremis, sed non tenetur
 restituere qui extreme agenti succurrit,
f **Cajet.** 6. Divites possunt *f* cogi à iudicibus ad subveni-
 endum extreme indigentibus, & hi possunt coram
 2. 2. q. 118. art. 3. iudicibus clamare adversus avaros.
 & 4. 7. Extreme indigentes possunt *g* aliena capere
g **Comm.** nec tenentur restituere, nec alii, ut eis succurrant,
DD. sua non habeant.
 8. An vero debitor, qui quod debeat consumit
 in necessitate extrema restituere, alii ajunt, alii ne-
 gant; utraque est probabilis, affirmativa videtur
h **Azor. 8.** probabilior, negativa est benignior.
p.lib 12. 9. In necessitatibus communibus tenentur divi-
 tes dare eleemosynam ex superfluis, sed non sem-
 per ac petitur. Quod si moderatas eleemosynas fa-
 ciant, ut solent alii divites, obligationi satisfaciunt.
 Et sic videntur concordari contrariae opiniones
 quae videri possunt in Villalob.
 10. Duobus æque indignibus, qui uni tantum
i **Comm.** potest succurrere, potest *i* cui maluerit.
DD. 11. Cum adsunt multi divites scientes proxim-
m **Comm.** indigentiam omnes tenentur *m* in solidum; quod
DD. si unus erogat, alii liberantur. Nemo autem ex eis
n **D. Tho.** tenetur *n* quærere pauperes, quibus subveniat.
 2. 2. q. 71. art. 1. 12. Ex dictis colligitur *o* advocatum, inedicum
 herbipolam, & similes scientes extremam necessi-
o **Azor. 2.** tatem, vel quali extremam pauperis infirmi, tener-
p lib 12. eis succurrere.
 c 8.

13. Prohibentes eleemosynam dare, religiosis mendicantibus ipso facto p. excommunicantur, & incurrunt alias poenas.

Ex privilegio Sixti IV. refer. in comp, verb, eleemosyna parag. 8, & 9, q Comm. DD.

14. Qui teneri eleemosynam dare, non q. satisf. facit dando mutuum absolute pauperi, secus si sit ex accidenti.

15. Pauperi infirmo nemo tenetur exquisita, & magni pretii medicamenta erogare, nec longè absentis extreme necessitati, quam audivit, ire ut subveniat, sufficit p. æsentibus subvenire.

SECTIO III.

QUIS POSSIT ELEEMOSINAM

facere : & de obligatione Ecclesiasticorum eam faciendi.

1. Solum ille, qui donare potest, eleemosynam facere potest.

a Comm. DD.

2. Filius b familias non nisi ex bonis castrensis, vel quasi castrensis, ex aliis vero non nisi ex patris consensu. Nec servus nisi ex eo quod ex sua portione sibi reservat tacite consentiente Domino. Nec religiosus nisi ex voluntate prælati saltem præsumpta.

b Vide Villal, to. I, tr. 22, dis, 4.

3. Nec uxor c nisi ex tacito mariti consensu, qui præsumetur in extrema, vel quasi extrema necessitate, & in illis eleemosynis, quas uxores aliarum sui status facere solent secundum terræ consuetudinem.

c Comm. DD.

4. Qui rerum alienarum administrationem habent in utilitatem illorum, ad quos pertinent, d d Azor, possunt eleemosynas facere moderatas, & Prælati ubi supra religiosi debent in hoc stare religionis consuetudinis.

vers, quæ res,

s. Ec-

• Vide 234

Elemosynæ

Villal. tr.

10. 2. dif.

8.

f Vide

Navar. de

reddit.

eccl.

g Vide

Villal.

ubi supra.

& D.

Tho. 2. 2.

q. 85. art.

7.

6 Molin.

de just. to

2. difp.

143

i Idem

ubi sup.

l Lessius

lib. 2. c. 4.

dub. 6. &

est comm

DD.

m Idem

ubi sup.

num. 6.

n Comm.

DD.

o Alexand

VII. in de

cret. anno

1666. 18.

Martii.

p Ideman.

1665. 24.

Septimo.

5. Ecclesiastici habent et tria bona: patrimonialia, quæ à parentibus acceperunt: quasi patrimonialia, quæ concionando, confessiones audiendo, vel

cantando, vel aliter acquirunt propria industria.

Alia tandem sunt merè Ecclesiastica, quæ habent

rationem beneficii Ecclesiastici.

6. An clerici sint veri Domini bonorum, quæ

possident ratione beneficii Ecclesiastici, dubium

est inter DD. Probabilius videtur veros esse

dominos.

7. De bonis patrimonialibus, h vel quasi patrimonialibus non habent clerici maiorem quàm laici ob-

ligationem faciendi elemosynam. & idem est de

his quæ auferuntur de sua congrua sustentatione ex

bonis Ecclesiasticis.

8. Peccat mortaliter Episcopus, & clericus be-

neficiarius, qui non contumit in pia opera ea, quæ

illi desumpta congrua sustentatione supersunt, non

tamen ad restitutionem tenentur secundum

probabiliorem opinionem.

9. Equites Ordinum militarium possunt sua bona

insumere, juxta suas constitutiones, nec habent

eandem obligationem quam clerici.

10. Restitutio fructuum ob omissionem horarum

suppleri non potest per quatuor sed certas &

æquivalentes elemosynas, quas antea beneficia-

rius de fructibus sui beneficii fecerit, & quæ resti-

tutio debetur in conscientia ante iudicis sententi-

am declaratoriam.

SECTIO

SECTIO IV.

DE QUIBVS BONIS FACIENDÆ

*eleemosyna, & quis ordo in illis faciendis
observandus?*

1. **E**leemosyna debet fieri ex propriis non ex alienis, vel communibus bonis, nisi in extrema necessitate, in qua qui habet propria, non potest de alienis.

a Azor. 2.
p. lib. 12.
c. 12. q. 1.

2. Qui bona contra legem acquirit, si habet illorum Dominum, & meretrix de acquisitis in peccato, & fur qui furato instrumento pecuniam lucratur, *b* possunt de his erogare pauperibus.

b Vide
D. Tho.
2. 2. q. 32.
art. 7.
c Villal.
tr. 24. dif.

3. Qui habet bona contra leges prohibentes translationem domini, non potest de his eleemosynas facere, nisi extremè indigentibus.

6.
d Vide
D. Tho.
2. 2. q. 25.
e Comm.
DD.

4. Si Petrus patrem, & filium suum videat extremè indigentes prius debet *d* patrem alere, quam proprium filium.

5. Major obligatio *e* est vivis extremè indigentibus, quam defunctis subvenire. Potest tamen utrisque auxilium dare, si eleemosynam quam pauperi facis, pro animabus offeras.

6. An liceat eleemosynas locare, vel conducere alii aiunt, alii negant; affirmativa *f* sententia videtur probabilior.

f Henric.
l. 7. de indulg. 35.
num. 5.
ad fin.

SECTIO V.

DE EO QUI SE FINGENS

Pauperem vel religiosum eleemosynas petit.

a Comm.
DD.

1. **H**uiusmodi peccat mortaliter, & tenetur restituere cum præcipue propter paupertatem vel

vel religionem elemosyna ei facta fuit. Restitutio autem pauperibus facienda est, nisi eam dominus antea petierit.

b Villal.
ubi supra

2. Non desunt *b* viri docti, qui asserant in praedicto casu non teneri pauperem ad restitutionem, & est probabilis sententia.

e Sa hoc
verb. n. 7

3. De eo qui fingit sanctitatem, idem dic quod de eo qui finxit paupertatem.

4. Subvenire teneris *e* alioquin ob inopiam pec-
caturo, si commodè potes.

DISP. IV SECT. UNIC.

EMPHYTEVSIS.

EMPHYTEVSIS QUID SIT, ET

de huius contractus conditionibus.

a Comm.
DD.

Est *a* contractus, qui res immobilis conceditur quo ad utile dominum alteri cum obligatione solvendi pensionem statutis temporibus domino proprietatis.

b l. 1. & 3.
c. de jure
emphyt.

2. jure communi prima conditio est, ut consti-
tuatur in re immobili, & fructifera.

e Comm.
DD,
d Vide Re.
bel ubi
supra q.

3. Secunda quod dominium directum maneat in primo domino cum possessione civili, *b* utile vero in emphyteutam transferatur.

z numz.
c. l. c. de
jure
emphyt.

4. Emphyteuta teneturolvere quotannis pensionem quam si non solvat intra assignatum tempus *e* consolidatur damnum utile cum directo. Si autem alia poena appositae sit, eliget *d* dominus, quam malluerit.

e. Si res pereat sine culpa emphyteutæ, non teneturolvere pensionem. Si vero non tota, sed partim impetierit, totam pensionem nihilominus sol-
vat, *a*

Restitutio
a dominu

nt in præ
tutionem,

dic quod

piam pec

C.

, ET

is.

onceditur

obligatione

s domino

ut confli

n maneat

utile ve

annis pen

atum tem

directo. Si

dominus,

non tene

sed part

minus sol

6, S

6. Si emphyteuta rem reddat, notabiliter deterio- f Rebell.
rem latâ culpâ vel dolo f tenetur commisso, id est sup. q. 3.
re ipsa privabitur, & sec. secundum alios sufficit culpa num. 11:
levis non vero levissima. g Navar.

7. Non potest g emphyteuta jus, quod in rem c. 23. nu.
habet vendere, nisi prius rei dominum admoneat; 104.
secus incidet in commissum. h Comm

8. Potest h tamen rem donare, sed antequam tra- DD.
dat, debet monere dominum, ut donationem ra-
tam habeat; potest enim ratam non habere, si do- i Rebell.
neus non sit donatarius. ub sup. q.

9. Non i potest locare rem per decem annos, vel 5. n. 5. & 6
ultra, nisi sit consuetudo. l Videl, 3.

10. Cum venditur, debet l emptor laude- de jur.
mium id est quinquagesimam partem pretii, vel
secundum alios trigessimam directo domino sol- emphyt.
vere. Idem dic in quavis alia alienatione de rem
accipiente.

11. Non debetur m hoc laudemium, cum res ac- m Vide
cipitur ab hærede, vel à filia in dotem, vel rescin- Sylvest.
ditur contractus. verb. em.

12. Cum res datur in emphyteusim alicui, ut phyt. nu.
transeat ad filios & nepotes, si hæreditatem isti re- 24. & 25.
pndient jus amittitur. n Comm

13. Emphyteusis ecclesiæ non præsumitur o da- DD.
ta nisi in tertiam generationem, nec transit nisi in o Comm.
filios veros, quale non est monasterium, nec in il- DD.
legitimos. Aliæ autem emphyteuses datæ pro fi-
lius transeunt etiam in naturales.

14. Prædium ecclesiæ dari non p potest in perpe- p c. nulli
tuam emphyteusim, de reb.
Eccl. non
alien.

DISP. V SECT. I.

RESOLUTIONES VARIAE.

E M P T I O.

QVID SIT EMPTIO, ET AN NEGOTIATIO
emptionis & venditionis licita sit?

- a** Mol. de 1. **E**st a contractus, qui consensu perficitur pro
just, to. 2 pretio, & à permutatione originem habuit.
disp, 336. 2. Consensu perficitur, sed si agitur de scriptura
Comm. facienda non perficitur sint illa; fieri potest ante
DD, absentes.
dParag. 3. Ut hic contractus sit perfectus, pretium cer
1. inst. de assignandum est, & statim ac perficitur debetur
empt, & vectigal, sed si sub conditione fiat non debetur, n
vend. si hæc adimpleatur.
Comm. 4. Cum datur arrha, vel pignus, si retrocedat da
DD, tor pignoris illud amittit; si verò qui accepit, resi
fComm. tuet d acceptum pignus, & duplum id est bis tantu
DD. 5. Si autem pignus datum fuit, ut pars pretii, neu
g. DTho. ter potest e retrocedere alio invito.
2. 2. q. 77 6. Dominium transfertur f cum pretium rei sol
art. 4. vitur, vel fidejussio, vel pignus à venditore accep
b D. Paul tatur.
1. ad Tim 7. Emptio, & venditio fiunt g tripliciter. Nam
3. Qui vo vel emis rem quâ indiges, & vendis superflua; ve
lunt divi. emis rem ut tua induttra meliorem reddas; vel e
tes fieri mis ab uno, ut alii vendas, quæ propriè dicitur ne
incidunt gotiatio. Hæc tria sunt licita, & indifferentia.
in tenta 8. Negotiatio est periculosa b non tamen illicita
tionem, nisi fiat ob malum finem, vel vendatur prohibit
&c. vel tempore, vel loco prohibito.
Ex Bull. 9. Non licet i Christianis a m a vendere infide
coenæ libus, nec tutori res sui pupilli.

10. Non licet emere à servis / & ancillis, nec à
personis de futuro suspectis.

lL s. tit.
22. l 6.

11. Non licet *m* emere, nec vendere excommu-
nicatis.

nov re-
cop.
*m*Comm
DD.

SECTIO II

AN NEGOTIATIO LICEAT

Clericis, vel Religiosis.

1. Non licet, imò est sub gravibus pænis prohibi-
ta, a quod intelligendum est de clericis sacris
initiat, vel beneficium habentibus.

a Sub ex-
com. sed
non latæ
sentent,
c. 2. ne
clerico.
bComm.
DD.

2. Negotiari non dicitur, b qui semel, aut bis rem
emit, & vendidit; sed qui hoc sæpè facit.

3. Rem emere, & arte facere meliorem, & ven-
dere non est clericis a prohibitum.

4. Nec clerici, nec religiosi restituere a tenentur,
quæ negotiatione acquirunt, nec prohibentur, per
alium negotiari, licet hoc illorum statui non sit de-
cens.

cComm.
DD

5. Prohibitum etiam est eis conducere ad lucrā-
dum, Si autem clericus aliunde non habet unde a-
latur nisi ex negotiatione e potest negotiari.

d Silvest.
verb cle-
rici, nu. 34

q. 3.
e Mol. to.
2 disp.
342.

SECTIO III.

SI FACTA EMPTIONE RES PE-

*reat, cui pereat: & quale sit rerum justum
pretium?*

1. Post traditionem perit emptori. Idem dic cum
venditio est perfecta, nisi pereat culpa vendito-
ris, vel ipse fuerit in mora, nec statuto a tempore
tradiderit.

a Mol to.
2 disp. 66

2. Si venditor rem venditam non assignavit, ipse
perit, & variatio pretii spectat b ad emptorem.

b L 14.
cit. s. p. 54

et quod
 saepe, pa-
 rag. in
 his ff. de
 contr.
 enpr.
 a Comm.
 DD.
 e Comm.
 DD.
 f Comm.
 DD.
 g c. i. de
 empt. &
 vend.
 l. pretia ff.
 ad l. Fal-
 cid.
 h Vide
 l. in causa
 17. parag.
 idem
 Pompo-
 nius l. de
 minor.
 i dicta l.
 pretia.
 l. Comm.
 DD.
 m Navar.
 in sum. c.
 23. nu. 28.
 n Less. n.
 17. l. i. et
 o Comm.
 DD.

3. Si res est consumptibilis, & post venditionem menturatur, & perit emptori.

4. Fructus rei venditæ post perfectam venditionem sunt emptoris, ante illam sunt venditoris.

5. Qui vaccam, vel ancillam prægnantem vendit etiam si nihil de fructu dicat, fructus pertinet ad emptorem. Idem dic si vitulus aut infans jam sint nati, sed nondum ab lactati.

6. Ad investigandum iustum pretium rerum illarum utilitas est inspicienda.

7. Quando à republica constitutum est pretium præsumitur iustum, & ultra illud non licet vendere; nisi cum sit manifestè iniustum, & iudex nolle illud mutare.

8. Cum à republica nullum assignatum est pretium, sumatur a communi hominum æstimatione iustum pretium; quod aliud est rigorosum, aliud medium, aliud infimum.

9. Non h crescit rei pretium ex æstimatione vendentis, nec ex pretio, quo emptæ sunt, quando à iudice constitutum est.

10. Cum res venditur sub hasta, tantum venditur quantum vendi potest. Idem dic de redditibus venditis voce præconis.

11. An res extraordinariæ quibus à republica pretium non est taxatum tantum valeant quam vendi possunt, alii ajunt, alii negant: melius est peritos de rei valore consulere; si autem emptor sciens rem emptam tantum non valere, & tamen ex affectu ad illam non curret de pretio, venditor poterit pretium etiam excessivum retinere.

12. Qui vendit rem ad quam affectus est, potest ideo pluris vendere.

13. Qui daret meretrici alias nolenti pretium excessivum pro corpore, videtur donare, & non tenetur restituere.

SECTIO IV.

AN LICEAT CARIUS VENDERE

*vel vilius emere in aliquibus casibus?**aComm.*

1. **A**bsolute loquendo non licet *a* etiamsi dolus *DD.*
aut fraus non sit.

2. Si emptor infimo pretio rem emit, & venditor *b Comm*
cum fraude rem illi tradit in supremo, hic peccat *b DD,*
mortaliter, & tenetur restituere, si quantitas nota-
bilis sit. *c Vide*

3. Qui ultra pretium rigorosum vendit, vel emit *Vilal. tr. 2*
infra infimum, restituere tenetur *c* in foro interiori, *tr. 1. d. f.*
etiamsi non sit ultra dimidium justii pretii. *6.*

4. Quando pretium supremum taxatum est, non *dComm.*
licet *d* excedere, etiamsi plus valeat secundum *DD.*
communem estimationem. *e Villalob*

5. Quamvis iudices permittant, *e* quod vendatur ubi sup.
triticum ultra taxam, non sunt tuti in conscientia
venditores, nisi hoc fiat cum regia facultate. *f Comm*

6. Cum variantur circumstantiæ, *f* & leges de- *DD.*
bent variari; secus enim erunt injustæ, & desinent
obligare. *g Comm.*

7. Cum assignatur pretium alicuius rei, de rebus *DD.*
sanis intelligendum est. *h l. 1. tit.*

8. Portantes triticum ex aliis regnis in Hispaniâ, *25 l. 5. re-*
ponunt illud vendere in quantum invenerint ex *b* cop.
quadam lege.

9. Cum pretium lege taxatum est, ut in censibus
mercatoriis, & cæteris non licet mutare pretium, *iComm.*
& talem legem non solum sæculares, & cives, sed *DD.*
clerici, & alienigenæ tenentur observare. *l Comm.*

10. Si res vendita minus valet, quam lege taxa- *DD.*
tum est, id minus accipiendum est. *m Vide*

11. Pretium rei augetur *m* ex variis circumstan- *Mol. de*
tiis. Primo merces apud mercatorem magis valet, just. 10. 2.
quam apud alios. Secundo ex multitudine emen- *disp. 351.*

tium. Tercio ratione temporis & loci. Quarto ex modo vendendi, ut cum venditur sub hasta. Quinto si vendat in favorem eementes sine necessitate venditoris. Sexto quando emptio fit propter solam commoditatem venditoris minuitur pretium. Septimo quando minutatim venditur, & per partes modicas carius venditur quam cum totum simul. Octavo crescit pretium ex æstimatione venditoris quam de re habet, vel ex eo quod ei valde sit utilis, quod debet emptori declarare. Prædicta omnia intelligenda sunt, quando à republica pretium non est affligatum.

12. Non crescit pretium ex eo quod mercator carius emerit, vel magnos sumptus fecerit in re emptæ.

13. Ignorantia, & bona fides venditoris excusant eum à peccato; sed non ab obligatione restituendi excessum iusti pretii, quando errorem cognoverit.

14. Cum ignorantia pretii fuit tam in vendente, quam in emente, & inter se convenerunt de pretio, neuter tenetur restituere, etiam si postea appareat deceptionem fuisse ultra dimidium iusti, si res non extet, nec ex illa factus sit ditior.

SECTIO V.

AN POSSIT VENDI CARIUS PECCATA
nisi expectata quam numerata.

1. Si fiat ultra iustum pretium, est usura palliata, nisi sit lucrum necessarium, vel damnum emergens, vel in acceptione faciendæ sint expensæ.

2. Qui vedit mercem tempore quo minus valeat, ut accipiat pretium tempore, quo magis valeat, peccat, & restituere tenetur, nisi servaturus esset illas usque ad tale tempus.

3. Qui vendit triticum pretio tunc currenti usuris, cum pacto, ut tali tempore ei fiat solutio vel in tritico.

4. Qui vendit pecuniam prout ipse elegerit, peccat & tenetur

tenetur r
pore ven
4. Cum
vel dam
5. Id
quod si
tur dam
6. Lice
numerat
est, & d
7. Q
potest b
extracto
ia servan
8. Me
niter ven
vendi qu
ter abund
9. Non
pecunia,
nisi alia c

AN

1. Id
genti
2. Cum
vendam
tet solam
pericul
3. Id
tempore
4. Reg
diurn sol
qui habe
tem maj

Quarto ex
ista. Quino
necessitate
propter so
r pretium,
per partes
um simul.
e vendito
valde sit u
dicta om
ra pretium

mercator
cerit in re

oris excu
sione resti
orem cog

vendente,
de pretio,
a apparet
si res not

tenetur restituere, quod ultra pretium tritici tem
pore venditionis lucratus fuerit.

4. Cum carius venditur propter lucrum cessans,
vel damnum emergens admonendus est emptor. *eComm.*

5. Licitum est venditori conventionem facere,
quod si ei solutio non fiat ad tale tempus solvan
tur damna emergentia & lucra cessantia *fComm.*

6. Licet g carius vendere pecunia expectata, quā
numerata, quando in solutione periculum certum
est, & de hoc admonendus emptor. *gMolin.*

7. Qui servaturus erat merces ad tale tempus,
potest h vendere pretio eo tempore currenti, sed
extracto aliquo de pretio arbitrio boni viri pro cu
ra servandi, pro periculo non vendendi & similibus
ganti de
usuris.

8. Merces, quæ propter abundantiam commu
niter venduntur spectata pecunia i possunt carius
vendi quam numerata; quia plus valet licet prop
ter abundantiam nō sit, qui numerata pecunia emat
i Rebel:
de ius 12.
l. 9. q. 4. n

9. Non possunt i merces vilius vendi anticipata
pecunia, quam valituræ sunt traditionis tempore,
nisi alia causa iustificetur. *14
Comm.
DD.*

SECTIO VI.

AN LICEAT EMERE MINORI

pretio debita alicuius.

1. Ipsi debitori non licet a nisi ratione damni emer
gentis, vel lucri cessantis. *a Molin.*

2. Cum debitum sine expensis, vel periculo sol
vendum est, non potest b emi minori pretio prop
tet solam anticipatam solutionem, secus si fuerit
periculum vel labor; & hoc constet vendenti
bComm.

3. Idem dicendum c est de debitis non solutis
tempore assignato & jam transacto. *DD.*

4. Regiæ schedulæ, quarum pretium vix dimi
dium solvetur, possunt d emi minore pretio, ab eo
qui habet favorem ad totum recipiendum, vel sal
tem maiorem partem. *dL. ff. de
iust 12. c.
21. dub 9*

5. Hoc

PECC

alliat, nifi
emergens,

minus va
magis va
servaturus

c currenti
vel in triti
peccat &
tenetur

*e*Molin. 5. Hoc autem non possunt *e* facere Regii mini-
ubi sup. stri, nec aliquid accipere ab eo, cui prius, & citius
disp. 313. solvant.

SECTIO VII.

QUOMODO TRITICITAX erit servanda.

1. **T**AXATO tritico eo ipso taxatur *a* ferona *e* extra
etis expensis.
  2. Non licet *b* triticum vendere secundum taxam
addendo aliquod gravamen pretio æstimabile.
  3. Cum in aliquo loco non est taxa posita alieni
genis, possunt *e* triticum vendere secundum com-
munem æstimationem.
  4. Agricolarum secundum novam pragmaticam
non tenentur vendere triticum collectum ex suis
prædiis secundum taxam.
  5. Qui emit triticum secundum pretium leue-
rum, secundum idem potest *e* vendere.
  6. Quamvis triticum vendatur sub hasta, non
potest *f* excedere taxam.
- e*Moli. de
just. 10. 2
disp. 364.
*b*Comm.
DD.
*e*Comm.
DD.
*d*Vide
Vill. tr. 21.
dis. 9. to
2.
*e*Idem
ubi supra
*f*Comm.
DD.

SECTIO VIII.

In quantum vendendus sit panis coctus.

1. **V**ALOR tritici attendi debet cum lucro *a* mode-
rato ob laborem, & expensas ad conficien-
dum panem. Ita statuit nova pragmatica Hi-
spaniarum panis.
  2. Clerici, nobiles, & divites peccant *b* mortaliter
ter vendentes panem coctum, quia faciunt contra
leges justas. In hoc autem Peruvano regno non sunt
usu receptæ tales leges, & ideo nec nobilibus, ne
divitibus prohibitum est panem vendere.
- a* Prag-
matica
Hispaniarum
an. 1558.
b Gutier
lib. 2. prac
2. 18 nu. 9.

3. Cum

3. C
vender
4. Q
dat, po
li tritic
per tert
to labo
5. Cū
e vendi
6. P
quando
habeat
7. A
excede
Tempo
cedend
8. Ne
datur,
g & pa
negotio
viri.

AN

1. Q
2. C
non b
3. Q
taceat
contra
num e
4. C
tor neq

Regii mini-
s, & citiu

II.

TAXA

cris extra

dum taxam

imabile.

osita alieni

odum com

ragmatican

um ex su

etium leuca

hafta, no

II.

panis

cro a mode

d conficien

matica Hi

nt b mortali

unt conti

no non sun

bilibus, no

ere.

3. Cum

3. Cum taxæ sunt diversæ, & unusquisque debet vendere secundum illam, quæ ad eum spectat. *eComm. DD.*

4. Qui dat *d* triticum panificæ, ut coquat & vendat, potest ferre aliquid supra taxam, si vendidit illi triticum: si verò non vendidit, sed per eam ut per tertiam personam ipse vult panem facere, soluto labore panificæ, potest lucra sibi retinere.

5. Cum pani cocto non est taxa imposita, potest *eComm. DD.* vendi pretio communi.

6. Pauper etiam in regno Hispaniæ potest *fComm. DD.* quando panem coquere, & vendere etiam si non habeat ex officio.

7. An liceat temporæ magnæ sterilitatis taxam excedere, alii negant, alii probabilius affirmant. Tempore autem ordinariæ necessitatis non est excedendum à taxa.

8. Non licet triticum emere vilius, ut carius vendatur, huiusmodi enim negotiatio lege communi, *g c. qui-cumque* & particulari *h* Hispaniæ prohibetur, & qui sic negotiatur tenetur restituere damna arbitrio boni viri. *14. q. 4. b l. 2. parag. cum in eadem ff. ad l. Rod.*

SECTIO IX.

AN VENDITOR TENEA

aperire defectum rei venditæ.

1. Quando dolus dat causam contractui non *aComm. DD.* valet, secus autem si se habeat incidenter.

2. Quando res venditur ut sana & non est sana, *bD. Tho.* non *b* valet contractus, nisi sit in parva quantitate. *2. 2 q. 77.*

3. Quamvis venditor nimis laudet merces, vel art *2.* taceat levem defectum, & non ideo est irritus *cComm. DD.* contractus. Idem dic quando vitium licet magnum est manifestum.

4. Cum emptor interrogat defectum, & venditor negat mentiendo, non valet contractus, nisi in

R 5

casu

- a*Moli. de *d*casu, in quo etiam cum tali defectu rem esset
just. to. 2. empturus, & ratione illius minus non valeat.
disp. 333. 5. Herbipolæ, qui ponunt quid pro quo, si num
non sit æquæ utile ac ipretiotum sicut aliud pec-
cant, & restituere tenentur.
- Comm. 6. Cum venditor ignorans rei defectum, rem ut
DD. bonam vendidit cum de errore admonetur, tenetur
fComm. restituere quod ultra justum preteritum accepit, vel
DD. rescindere contractum, si emptor sciens defectum
eam non esset empturus.
- gComm. 7. Cum emptor scit rei preteritum, & à venditore
DD. ignoratur, preteritum tenetur g augere.
- hComm. 8. In regno ubi gemmæ parvi æstimantur em
DD. possunt h pretio ibi currenti.
- iComm. 9. Qui rei scit secretam virtutem, potest i illam
DD. emere pretio communi.
- lLef. ubi 10. Cum mercator, qui tibi debet non habet un.
sup: dub de solvat, & hoc est aliis secretum, tu autem scis,
non potes l debitum vendere nisi aperias secretum.

SECTIO X.

AN VENDITOR SCIENS BREVI
ad venturam magnam copiam meris
cum possit venaere pretio currenti.

- a*D. Tho 1. **A**ffirmativa a sententia videtur probabilior,
2. 2. q. 169 licet contrarium teneant viri dicti.
*a*rr. 2. 2. Idem b dicendum cum merces auctualiter jam
*b*Molin. sunt in eo loco, dummodo hoc per pauci sciant.
dis. 354. Idem dic proportionaliter de emptore,
c. 2.

SECT.

SECTION XI.

*AN LICEAT NEGOTIATORI
multas merces simul emere ut
paulatim vendat.*

1. **L**icet in rebus, quæ necessariae non sunt ad *Comm.*
viuendum, sed inventæ ad delicias; secus in DD.
necessariis, quas illicitum *b* est congregare, ut carius
vendatur; si verò non ideo augeat pretium, sed *b Comm*
communi vendat, non erit illicitum. *DD.*

SECTION XII.

*AN LICEAT VENDERE
ea, quibus emptor abuitur.*

1. **N**ec facere, nec vendere licet id quod nulli *d. Tho.*
bono usui utile est; secus verò si ad bonum *2.2.q.169*
vel malum indifferens *a* est. Quare licet vendere art. 1.
chartas pictas, aleas, fucos, arma & similia.

2. Peccat, qui *b* vendit rem indifferentem, *e*
quem credat verisimiliter illam esse abuturum, nisi
vendat obligatus rationabili causâ damni notabilis
vitando, aut lucri acquirendi, vel alibi rem illam
facile reperturus sit emptor.

3. Qui locat domum meretrici non peccat, *e Comm*
nisi faciat pravo animo. *DD.*

SECTIO XIII.

AN CONSPIRATIONES, SEV

*Monopolia, qua faciunt mercatores sint licita;
& an liceat vendere cum pacto retro
vendendi, vel retro emendi.*

*a l. 1. c de
mono-
pol. l. 2. t.
7. p. 5.
b Coinm.
DD.
c Comm.
DD.*

1. **M**onopolia sunt illicita, & jure a prohibita, nec possunt fieri sine Regia autoritate.

2. Facta cum autoritate publica non sunt licita, b dicuntur Hispanice Estancos.

3. Cum mercatores inter se conveniunt de non vendendo, nisi tali pretio, fit monopolium, c & tenentur restituere damnum nisi pretium fuerit justum.

4. Qui rogat amicos ne pretium ponant rei, quæ venditur sub hasta, si ipse emat pretio justo quamvis infimo, non peccat, nec tenetur d restituere.

*d Villal,
ubi supra
e Idem
ubi supra*

5. Qui impedit ne merces in urbem afferantur ut suas carius vendat, si faciat rogando sine si aude, & dolo ad nile tenetur.

*f Comm.
DD.*

6. Alius est modus faciendi monopolium cum unus vel duo emunt, s vel abscondunt multas merces ut carius vendant; si autem vendant pretio justo licet rigoroso, non tenentur restituere.

7. Quod de venditoribus dictum est, de emptoribus etiam proportionaliter intelligendum est.

*g Molin &
Sylvest.
ver. usur.
nu. 15. &
est com.
DD.*

8. Vendere cum pacto retrovendendi, vel retroemendi licet, & non est usura; debet tamen minus pretium rei propter hoc gravamen, nec ponenda est conditio, ut damnum, vel inutilitas rei ad venditorem spectet, quia hæc ex sua natura pertinet ad emptorem.

*h Vide
Villal.
ubi supr.
dis. 18.*

9. Si rei emptor eam alteri vendat contra pactum an emptor possit illam repetere, vel solum habere actionem contra pacti fractorem dubium est inter DD. utrumque est probabile hoc secundum videretur h probabilius.

10. emptor
& velit
casu est
11. 1
propor
immob
ri, qui

AN

NO
ri, & du
sto ut i
tium, &
2. C
cautè, &

AN

1. NO
ni
2. N
nec per
signato
3. Si t
nre pos
nec faci

10. Pactum hoc potest esse in grave damnum emptoris, ut si quis vendat vineam post vindemiā & velit repetere alteri vindemiā proximam, in hoc casu est injustum, nisi pretio compensetur.

1. Comm.
DD.

11. De pacto retro emendi idem dicendum est proportionaliter; sed advertendum, quod si res sit immobilis, & fructifera contractus iste erit usuari⁹, quia est mutuum pallatium cum certo lucto.

1. Comm.
DD.

SECTIO XIV.

AN LICEAT VENDERE ET

emere moxtras idest baratas.

1. Non est illicitum emere pretio rigorofo, & vendere statim infimo etiam eidem venditori, dummodo ipse non vendat eo animo, vel pacto ut iterum emat, vel vendat ultra justum pretium, & emat minori, quam justo.

1. Comm.
DD.

2. Contractus iste usuræ obnoxius est, & ideo caute, & sine scandalo faciendus est.

SECTIO XV.

AN LICEAT PROXENETIS A-

liquid sibi reservare de pretio mercium vel illas emere.

1. Non licet, si habeant stipendium assignatum, nisi de expressa voluntate dominorum.

1. Comm.
DD.

2. Non possunt emere sibi merces nec per se, nec per interpositam personam etiam in pretio assignato à domino cum inveniunt, qui pluris emat.

3. Si tamen sibi emant majore pretio quod invenire possunt non peccant, nec tenentur restituere, nec faciunt contra legem.

SEC.

SECTIO XVI.

VARIAE RESOLUTIONES CIRCA

emptionem & venditionem.

a P. Aco-
sta in ma
nuscript.
b Concil.
Lim.
const. 17,
c P. Josep
Acoſta, u
bi, ſuprà,

d Sylveſt.
verb. De-
poſitum,
num. 10
e P. Aco-
ſta ubi
ſuprà,

f Comm.
DD.
Caſus o-
mnes hu
jus ſe-
ditionis
deſumpti

Clericus qui ſine ſcandalo negotiatur: per in-
terpoſitam perſonam non peccat *a* mortali-
ter, licet talis negotiatio etiam prohibita *b* ſit illis
in concilio Limenſi.

2. Auditores, & alii Regii miniſtri nec per ſe nec
per interpoſitam perſonam poſſunt negotiari; pro-
hibitum enim eſt illis regia ordinatione. Nihilomi-
nus non videntur *c* peccare mortaliter ſecus facien-
tes, niſi ſit ſcandalum, vel ob hoc muneri non ſatis-
faciant. Quod non poteſt procedere in Prætoribus
Indorum, qui jurant ſe non negotiaturos, & mora-
liter loquendo non poſſunt ſine ſcandalo, & magno
Indorum damno negotiationi incumbere, nec mu-
neri, nec conſcientiæ ſatisfacientes Indis venden-
do vinum, quod illis idem eſt, quod venenum.

3. Miniſtri Regii, Prætores, & alii, qui Regis vel
Indorum pecuniâ negotiantur *d* non tenentur re-
ſtituere, quæ acquirunt.

4. Emere aurum, mancipia, & alia pretioſa pro
rebus utilibus, quæ magni æſtimantur apud Indos,
& Æthyopes non eſt illicitum, *e* dummodo ſerve-
tur in permutatione ſervata apud illos conſuetu-
do, & aliqua proportio inter rem datam, & acci-
ptam.

5. Qui vendens res frequenter accipit aliqui
parum ultra taxam à iudice poſitam peccat morta-
liter, & *f* tenetur reſtituere.

6. Si mutato rei valore non mutatur taxa ob bo-
num commune adhuc obligat; ſecus ſi ob bonum
particulare nolit iudex eam mutare, vel ſciente, &
non contradicente legiſlatore communiter non
obſervetur.

7 T
parum
& tene
juſta, u
num ce
taxa au

8 Ide

9 Q
licæ em
vendu
preium
peccant
non ſun
autem
rentur
Idem d

10 C
nem ar
præſect
neceſſi
cepto,
licet ſit

11 Po
hibitus

12 N
gnam v
probabi

13 Li
habeat
Proregi
maſſæ a
vendi p
ad hoc
cium.

14 L
tum, &
mum ſu
pius eſt

7 *Tabernarius ut supra diximus*, qui aliquid sunt ex parum frequenter aufert à taxa, peccat mortaliter, manuscr. & tenetur restituere; nisi cum taxa ita clarè sit in- doctissi- justa, ut eà servatà nihil lucretur, tunc poterit dam- mi P. Jo- num compensare vina miscendo, vel aliquid à sephi de taxa auferendo. Acosta

8 Idem dicendum proportionaliter de panificis, Societa-

9 Qui à præfectis fodinarum in villa Huancave- tis Jesu licæ emunt argentum vivum 30. aureis, & postea hujus Aer vendunt illud Regi 50. Si illud emant infra justum vanæ Pro pretium, nec fiat vera traditio illius ad emptorem vinciæ peccant, & restituere tenentur; quia de his quæ Provincialis non sunt, non fit vera emptio, sed palliata usura; si autem esset vera emptio etiam peccarent, & tene- rentur restituere, quia est infra justum pretium. Idem dic de vino, & coca antequam colligantur.

10 Cum Rex, vel ejus factores differunt solutio- nem argenti vivi jam extracti, possunt fodinarum præfecti illud vendere ad subveniendum propriæ necessitati, & alii emere pretio infimo. Justo ibi re- cepto, & postea tradere Regi pro pretio taxato, & licitè sibi retinere totum illum excessum.

11 Potus qui in Pervano regno dicitur Sora pro- hibitus est vendi sub poena excommunicationis.

12 Non licet Indis, ac Æthyopibus vendere ma- gnâ vini, vel alterius potus quantitatem, cum probabiliter præsumitur inebriandos fore.

13 Licet in hoc regno Peruano el peso insayado habeat duodecim reales y medio ex constitutione Proregis Domini Francisci à Toledo, nihilominus massæ at gentes id est las barras possunt emi, ac vendi pretio currenti, non servato hoc valore, quia ad hoc non habent rationem pecuniæ, sed mer- cium.

14 Latitudo inter infimum pretium, modera- tum, & rigorosum non debet esse magna, ad sum- mum sufficit unus in decem nummis, quod am- plius est à malo est.

15 Non

15. Non licet Prætoribus Indorum in hoc Per-
vano regno massas argenteas emere, id est barras
de plata numinis argenteis, quos ad solutionem
taxarum eis Indi tradunt, & lucrum quod hac em-
ptione acquirere solent, Indis restituendum decla-
ravit regius Limæ Senatus. Si tamen hoc faciant
dicti Prætores sine fraude, & dolo consentientibus
Indis, non videtur illicitum, nec ad restitutionem
obligantur.

16. Cum non inveniuntur, qui numeratâ pecu-
niâ emant pretium sumendam ex his qui emunt
expectatâ pecuniâ, etiam si maius sit quam effect ex
numerata. Cum verò alii emunt ex numerata, ali-
ex expectata, tutius est facere pretium ut sit ex nu-
merata, licet probabile sit non esse injustum majus
pretium quando hic vendendi modus est communis
rior.

17. Non licet ex eo solum quod solutionis tem-
pus sit longius, augere pretium, vel commiscere
inutiles merces.

18. Cum res sunt unius speciei, & quæ ut pluri-
mum vendi possunt numeratâ pecuniâ, ut vinum,
coca, argentum vinum, & tabacum, & similia, non
licet eas vendere majori pretio expectatâ, quam
numeratâ pecuniâ.

19. Non licet emere vinum, & cocam ut sit in hoc
regno minori pretio, quam tales res valituræ sunt
tempore traditionis. Si autem venditor roget em-
ptorem, & hinc illi faveat, emat, hoc justum ma-
nuit pretium; unde non erit illicitum minori pre-
tio emere nisi sit immoderatus excessus.

20. Licitum est Regi reservare suis ministris al-
quarum rerum venditionem ob commune Re-
publicæ bonum.

21. Qui impedit ne res, quæ venduntur sub hacten-
us alii emant, & ipse emit minori quam infimo
pretio, peccat, & tenetur restituere.

22. Licitè potest Rex in ventoribus rerum privatis
legium

legium

autem a

23.

propter

admoniti

ut nume

24. E

nondum

25. M

damnum

do fiat p

damnum

26 E

quæ vul

cupidita

ob bonu

spanis,

persona

& Solor

27. A

cipato p

pore val

consulo

28. I

exigere,

que ad e

D

RES

1 E

Pis

paj

2. Q

endo rel

cundum

3. Ep

solvere

4. Ep

hoc Per.
est barras
olutionem
od hac em
um decla
hoc facian
ntientibus
itutionem
ratâ pecu
qui emunt
am esset ex
herata, ali
fit ex nu
tum majus
st commu
ionis tem
ommisset
æ ut plur
ut vinum
imilia, non
atâ, quan
ut fit in hoc
liture sum
roget em
justum m
niori pre
ministris al
munc. Re
ur sub hâc
infimo re
rum priv
legium

legium concedere, ut ipsi soli eas vendant. In aliis autem ad vitam hominum necessarius non licet.

23. Peccat, qui vendit rem ipso jure amissam propter hæresim, vel crimen læsæ majestatis non admonito emptore, nisi ita occultum esset crimen ut numquam esset detegendum

24. Emi, & vendi possunt merces futuræ, & res nondum natae, immò spes earum,

25. Minuere pretium licet etiam si per accidens dominum aliorum vendentium sequatur, dummodo fiat propriae utilitati consulendi, & non verò damnum inferendi intentione.

26 Emptio, & venditio puerorum Chilinorum, quæ vulgo dicitur ala usania, injusta est; quia sola cupiditate vilis pretii parentes, & patrum ducti, non ob bonum venditi, illius vendunt libertatem Hispanis, & hi emunt ut eos servos efficiant, quod personale servitium à doctissimis viris Menacho, & Soloriano ut injustum reprobaturum est.

27. Argenti massa, vulgo dicitur pinna, & anticipato pretio vilius emere quam traditionis tempore valet, factum non reprobatur faciendum non consulo.

28. Illicitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus, b

a Vide P.
Sà verb.
emptio
num 4.
b Intdecr.
lexand.
VII. an.

1666. 18.
Mart.

DISPUT. VI. SECT. I. RESOLUTIONES VARIÆ. E P I S C O P U S.

1 Episcopatum accipere potest quis a cogi à Papa; sed hæc potestate uti jam raro contingit.

2. Qui ante Episcopatum votum fecit ingrediendo religionem, non tenetur illud adimplere secundum probabiliorem b

3. Episcopus post Bullam cœnæ non potest absolvere ab hæresi occulta c

4. Episcopus potest d compellere suos sub litos

a D. Tho.
4. dif 194
b Sà verb.
Episcop^o
c Sâch. in
sum. l. 2.
n. 26 & in
decret A-
lexand.
VII. 1665.
24. Sept.
d Comm.
ad DD.

ad discendam doctrinam Christianam, & Parochos

ad docendam.

Comm.

5. Non potest e episcopus juri patronatus derogare. Si autem stipendia minuantur, potest Capella

23. can. 1.

de rector.

gex verb.

ipsius

concilii

vide

h ex Tri-

dentino

ubi supra

i Comm.

DD.

ic placuit

16. q. 13.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

o nisi

cum pri-

dem de

renunt c.

hect de

regul.

p D. Tho.

2. 2. q. 28.

art. 12. ad

ad Pontificem.

13.

Henriq.

de indul.

1. 7. c. 30.

Comm.

DD.

ad discendam doctrinam Christianam, & Parochos

ad docendam.

5. Non potest e episcopus juri patronatus derogare.

Si autem stipendia minuantur, potest Capella

23. can. 1. nre Missas ad minorem numerum reducere.

6. Episcopus per duos menses, & ad summum

per tres in uno anno potest f cum causa justa a sum-

d'ocesi abesse. Si autē absit sine causa justa peccat

mortaliter. Quodsi diutius abesse sit necessarium, cau-

sa approbari debet à Papa, vel à Metropolitanis; se-

cus faciens fructus suos non facit & restituere te-

netur g ante condemnationem fabricæ ecclesiæ

vel pauperibus illius loci.

7. Episcopo ultra annum sine approbatione

absente tenetur h Metropolitanus Papæ referre; si

si Metropolitanus absens sit, episcopus iussu frangere

antiquior, secus facientes ab ingressu ecclesiæ in-

terdicuntur.

8. Causæ justæ sunt i charitas christiana, necesse

tas urgens, obedientia, vel ecclesiæ manifesta uti-

tas, vel consuetudo legitime præscripta.

9 Episcopus præscribit i alieni episcopatus po-

tem trium annorum spatio.

10. Episcopus, qui exemptorum causas judicet

peccat m mortaliter.

11. Potest n juramentum relaxare, cum dat

turpitudine ex parte creditoris.

12. Non potest o vota immittere in ecclesiæ su-

præjudicium.

13. Potest p dispensare in votis simplicibus su-

rum subditorum, cum Papæ non sunt reservata.

his etiam si urgeat necessitas, nec sit facilis adit-

ad Pontificem.

14. An possit episcopus dispensare in votis po-

nalibus religionis, aut castitatis, & aliis Papæ re-

vatis dubium est iacer DD. Affirmativa sententia

videtur q probabilior, etiam post poenā inculscam

15. Potest r in his, quæ non sunt integrè vota co-

stant

ritatis, &

ginitatis,

teriam n

15. Non

cum emi

17. An

& possit i

ter DD. I

probabilis,

18. Epi

idoneos,

prohibere

19. Res

claustra m

inquirit, u

suo super

dum x pu

nozem sa

privetur,

20. ep

tum bene

ita inqu

21. In

tum perfe

extra me

emptos, p

da debita

22. Ad

gularis, qu

monio ad

23. Pote

contradic

laris etiam

24. Po

ne licent

claustra in

antes ve

Parochos, & telligionis, & in disjunctis, & in voto vir-
ginitatis, & cum Papa votum commutavit in ma-
teriam non reservatam.

15. Non potest s/ voto Papæ reservata dispensare /Villal.
cum emissa sunt in poenam commissi delicti, to. 2. t. 34

17. An vota conditionalia sint Papæ reservata, dif. 16.
& possit in eis episcopus dispensare, dubium est in- s Sanch.
ter DD. Dispensari posse ab episcopo videtur s pro- de matr. l
babilius, etiam adimpleta conditione. s. disp. r. 6

18. Episcopus non potest s Societatis religiosos s Ex privi
adoneos, etiam si habeant solam primam tonsuram legio
prohibere ne concionentur in quavis mundi plaga. Grrg. XIII

19. Regularis non subditus episcopo, qui intra post Tri-
claustra monasterii degit, & extra ea ita notorie de- dentinū

liquirit, ut populo scandalo sit, episcopo instante à suo superiore intra tempus ab episcopo præfigen- x Trid.
dum x puniatur, ac de punitione episcopum cer- sel 25. c. 6

tiorem faciat; sin minus, à suo superiore officio pri- 24.
vetur, & delinquens ab episcopo puniri possit.

20. episcopus y potest visitare religiosos, cura- y Comm.
tum beneficium habentes, non verò de moribus, & DD.

vita inquirere x s Vide

21. In causis civilibus mercedum, & miserabi- Trident.
um personarum clericos sæculares, vel regulares sel. 7. c. 14

extra monasterium degentes quomodolibet ex- s Comm.
emptos, potest s episcopus compellere ad solven- DD.

da debita.

22. Ad episcopi arbitrium manet suspensus re- b Trid.
gularis, qui sine eius, vel Parochi licentia matri- sel. 24. re-
monio adfuerit, vel conjugs benedixerit. for. c. 4

23. Potest regulares vocare b ad synodum; & ipso

contradicente, nemo neque sæcularis neque regu- c Comm.
laris etiam in ecclesiis suæ ordinis potest concio- DD.

24. Potest ut desertores instituti punire, quos

in licentia in scriptis suorum superiorum c extra,

in cussu claustra invenerit, & pro novitii ingressu aliquid

antes vel accipientes censuris cogerere.

25. Potest

dVide

Villal. to.

2. t. 53. dif.

5.

eComm.

DD.

f Vide

comp.

privil.

g Villal.

ubi sup.

hVide E-

man. Re-

der, to 2,

q 63, art.

10.

i Villal

to. 1. p 10

art. 4, n 29

25. Potest d religioforum lites super pcedend

in publicis proc ilionibus componere, & eos o

gare, ut illis in eis sint in aliquibus

26. Potest e regulares testamentarios in hoc

nere delinquentes punire.

27. Non potest f prohibere suos subditos

Missam audiant in Ecclesiis regularium.

28. Episcopus cum adest in Ecclesiis regulari

debet procedere in loco g honorariè etiam

neralem. Si autem regularis non dederit deb

honorem Episcopo, non ipse, sed superior reg

ris debet eum punire.

29. Potest h Episcopus concionari in omni

locis sue diocesis etiam exemptis, & in religio

ram Ecclesiis, Alia autem Pontificia munera ex

dere, to 2, cere non potest in iis Prelatus ex privilegio

nis X. concessio Camaldulensis.

30. Non potest Episcopus compellere per

suras regulares in causas, in quibus ipsi non

subjecti s

31. Potest dispoſare cum presbytero homo

voluntario, qui antea habebat beneficium curat

ut illud in sit retinere in futurum & cum cano

ut possit interesse choro, & gaudere fructibus

no incatus.

SECTIO II.

Anno

1654.

De his que in novo Innocentii X.

exto circa Episcopos, & regulares continentur

1. Cum Episcopus operatur secundum de

Concilio Tridentino, non possunt religioſi

dicem conservatorem creare.

2. Cum Episcopi religioſorum privilegia pet

illis sunt exhibenda

3. Cum privilegiorum verba obscura sunt

bia, non Episcopus, sed summus Pontifex, ad q

est recurrendum ea explicare debet,

4. Constitutio Gregorij XV. quæ de iudicibus conservatoribus agit, etiam Societatis Religiosos comprehendit.

5. Religiosi in litibus cum sæculis conveniendi sunt coram Ordinario nisi iudicem conservatorem nominaverint juxta Gregorij XV. constitutionem, & hoc intra tempus ab Ordinario designatum, Conservatores autem non tenentur iudicem dare.

6. In causis decimalibus possunt religiosi iudicem conservatorem creare, ut eos ab Episcopo protegat.

7. Religiosi in una diocesi ab Ordinario approbati, si transeant ad aliam ab Episcopo de novo debent a: probari ut confessiones audiant.

8. Religiosos sine facultate Episcopi concionantes, & confessiones audientes potest Episcopus prohibere, excommunicare, & punire. Et in suis Ecclesiis sine Episcopi benedictione, & in aliis sine eius facultate non possunt prædicare, neque in suis ecclesiis contra illius voluntatem.

9. Episcopus potest præcipere religiosis ut sibi exhibeant facultatem audiendi confessiones, & concionandi, & etiam in consulto Provinciali Episcopo obedire tenentur.

10. Potest religiosum sibi derrahentem punire, si Prælati non puniatur, qui debet Episcopum certiores facere de facta punitione juxta Tridentinum c. 14 sess. 25. de regul. Si autem delinquens ad aliam diocesim migraverit, servanda constitutio Clementis VII. quæ incipit: *suscepti muneris* ratio.

11. Iudex conservator à religiosis electus antequam sua jurisdictione utatur, suæ electionis authentica testimonia sub pœna nullitatis actuum tenetur exhibere.

12. Religiosi, qui in prædiis, vel officinis ordinis commorantur, non gaudent privilegio confessorum.

Etiam in
decret.
Alexand:
VII, 1658

Epil-

13. Episcopus non potest inhibere censuris religiosos apothecas quarumcumque mercium, mercella, & similia præsertim propè collegia & conventus exerecentes.

14. Absque episcopi licentia regulares in suis prædiis, opificinis, aliisque suis domibus sæcularibus sitis intra limites Parochialium ad senon statantum, non possunt administrare Sacramenta Baptismatis, solemnem matrimonii, Extremæ unctionis, & eucharistiæ in festo Paschatis famulis mercenariis, rusticis, si ve aliis id genus hominibus sæcularibus absque Ordinarii, vel Parochi licentia.

15. Nec possunt consecrare vasa sacra, altaria, & similia in quibus unctio requiritur.

16. Episcopi à Papa monentur ne omnibus regularibus unius monasterii, audiendi peccata licentiam adimere audeant.

17. Semel ab episcopo approbatis idem episcopus non potest audiendi confessiones adimere licentiam, nisi nova sit causa.

18. Bullæ Pii V. tertia, & quarta, quæ sunt in titulo 2. Bullarum, non prosunt religiosis in loco, ubi sunt Parochi non religiosi.

19. Episcopus potest procedere adversus regulares, qui in verbi divini prædicatione inobedientes fuerint.

20. Episcopus pro libitu potest verbo, vel scriptis licentiam concedere regularibus confessiones audiendi, vel prædicandi. Nec possunt regulares absolvere ab reservatis Episcopo, nisi obtenta ad id episcopi facultate.

21. Ubi non sunt iudices synodales non tenentur societas ex illis eligere Conservatores, dummodò in cæteris Gregorii XV, constitutio servetur.

22. Conservatores possunt Ordinarium compellere censuris, & aliis Ecclesiasticis poenis.

In decret. Alexander. VII. anno 1665. 24. Sept.

DE

1. N

tur con-

dum o

2. I

episcopi

discor

3. A

quæ ha

4. I

tialibu

impro

5. C

transfe

votum

timate

6. In

quiri

usum,

cæteri

dant d

7. A

junt,

babilie

confe

sitoru

de ill

8.

rum p

nem o

redita

9.

probs

patitu

SEC

SECTIO. III.

DE EPISCOPO REGULARI.

1. **N**on a potest acceptare episcopatum sine fa- a c. si reli-
cultate Generalis; b iste autem illam tene- dele. in
tur concedere, & potest subditum ad acceptan- b Greg.
dum obligare secundum probabiliorem. XIV. in
2. Nemo ex religiosis mendicantibus potest c cōst. quæ
episcopatum admittere, ad quem cum eligentium incipit. A
discordia electus est. postolic g
3. Ante consecrationem d tenentur omnia bona c. quoru
quæ habebant, Ordini renuntiare. dam de
4. Non e manet absolutus à tribus vōtis essen- elect. in 6
tialibus; nihilominus contraria sententia non est d Vide
improbabilis, & defenditur ab aliquibus DD. Vill. to. 2
5. Quantum attinet ad obedientiæ votum non f tr. 35. dist.
transfert illud ad Papam: quia nullum facit speciale 40.
votum ei obediendi; habet autem subtractam vo- e c. de mo
ti materiam, ut Ordinis Generalis g nachis 16
6. In quantum ad paupertatem, omnia quæ ac q 1.
quirat propriæ acquirit ecclesiæ; bonorum autem f Medina
usum, & administrationem ita amplam habet h ac lib. 5. c. 26
cæteri episcopis, nec defunt, qui ei aliquod conce- de sacr.
dant dominium. homi.
7. An autem possit testamentum condere alii a g Vide
junt, alii negant; i negativa sententia videtur pro- Vill. ubi
babilior; sed qui eum dicunt à votis absolutum, suprà.
consequenter ei dant dominium bonorum acqui- h Molin.
sitorum post episcopatum, & facultatem testandi de just.
de illis. to. 1. tr. 2.
8. Episcopo religioso debetur l hæreditas suo- disp. 140.
rum parentum, si post episcopatum & consecratio- i Covar.
nem decesserunt; secus si ante, & divisa fuit hæ- in c. 1. de
reditas inter fratres. testam.
9. Ex decencia, non tamen ex præcepto tenetur l c. statu-
mobſervare regulare institutum, in quantum com- tum q 1.
patitur cum episcopali dignitate. mComm

10. Ut DD.

moniali.

Clem,

VIII.

oc Qui

Dei nimo

re de stat,

Monach

p Comm.

DD.

q Avilain

ma uter.

r Villal tr.

35. d. 38

f. i. d. c.

in cuius

parag. cu

vero de e

lect. & gh

ioi veni.

ad quem

Accipit

galerum

ruorum,

qua utiq;

ad mang.

certare

debet

pro fide

r Vide P.

Azo. i. p

l. 12. c. 7.

num. 9.

u Henr. q.

to. 2. l. 10

c. 24. n. 1.

u Henr. q.

l. 2. i. 10. c

32. nu. 3.

u Vide P.

10. Uti tenetur a habitu religioso, quem si deserat, sunt DD. qui asserant peccare mortaliter, alijs apostatam fieri; hoc autem videtur nimis rigorose.

11. Ratio si consonum est, si comano de potest, quod, si habeat socium sui Ordinis; sed non peccat, si non habeat.

12. Tenetur p conformari cum sua ecclesia in recitand. i. offi. 10. divino, nisi habeat dispensationem.

13. In opinione eorum, qui dicunt votis obligati manere, q gaudet omnibus privilegijs, & indulgentijs regularium. In contraria autem sententia contrarium consequenter tenendum est.

14. Episcopus, si vel est electus tantum, vel confirmatus, final, vel iam consecratus. Cum consummatus, exornatus a patria potestate, & obedientia, locum non est hae educationis capax, si erat religiosus nisi post r. considerationem.

15. Post confirmationem s vacat officium Prioris. Provincialis vel Generalis, quod habebat secundum probabilior, si acceptaverit.

16. De Cardinalibus idem dicendum r quod de episcopis, ex eo quod non habet potestatem ordinis.

17. Si fiat Papa, ab omni a manet obligatione munus & cu potestatis plenitudine mox ac eligitur.

18. Cum renunciat Episcopatu, non tenetur redire ad religionem, nec subditur illius Praelato. Contrarium tamen defendunt viri docti, sed prima sententia x videtur probabilior. Si tamen de facto redat, non potest fieri Praelatus.

19. Episcopus titulus, & qui renuntiavit episcopatu an religioni acquiescat, dubium y est inter DD. Negativa sententia videtur probabilior.

20. Episcopus debet x examinare ordinandum ex aliena diocesi, etiam si in propria a suo fuerit examinatus.

21. Non satis facit p.cepto annuae confessionis qui confitetur episcopo regulari praesentato; sed ab eo iniuncte reprobato. 14. 15

Az. u. sup. 2. Tit. 1. c. 11. de ref. c. 11. aa In dr. Al. A. 106

V

E Pil cu

reciper

stia vil

nentur

2. C

de fun

Unde

centur

neficia

fendat

cientes

itu per

trocina

3. E

culatu

correc

lia dan

bona f

4. C

get ne

quod

5. I

sive re

si nov

superi

6. A

tatem

vel di

7.

non e

8.

tum,

nus i

SEC.

SECTIO IV.

VARIA DE EPISCOPIS.

Episcopus, vel qui eius loco visitat excepta procuratore, quam ius concedit, nihil amplius recipere *a* possunt, nec propter fontis, vel eucharistiae visitationem, & quae receperint restituere tenentur.

2. Quarta pars debetur *b* Episcopis non solum de funerali, sed etiam de cæteris obventionibus. Unde consequens est posse Episcopum Parochos censuris obligare ut declarent quantum eis sua beneficia valeant, qui utitur armis suis ut sua iura defendat. Nec ab hoc se Parochi possunt excusare facientes, quod Missæ & oblationes sibi dentur intuitu personæ, quia dolus, & fraus nemini debent patrocinari. *I. itaq; falso, ff. de furtis, c. sedes de rescript.*

3. Episcopis, qui clericum levi fundamenti accusatum ad causam examinandam bona fide, & *eP. Mena* correctionis amore accessit, sumptus itineris, & alia damna secuta restituere non tenentur; quia qui bona fide facit, non tenetur ad damna inde secuta. *script.*

4. Cum non patet aditus ad S. Pontificem, & *ur- dSà verb* ger necessitas, *e* potest Episcopus facere cum eo id restit. quod arbitrio boni viri faceret Papa si præsens esset *oldem*

5. Episcopus potest dare facultatem sacerdoti *P. Mena* si regulari absolventi novitios a reservatis, etiā *cho.* si novitius, & confessarius sint Societatis JESU, & a *fP. Pelli-* superiore prohibeantur. *zar. in*

6. Episcopatus appeti potest ob Ecclesiæ necessi- suo ma-
tatem, vel utilitatem; appetere autem ob honorem, nuali.
vel divitias sunt, qui excusent *g* a peccato mortali. *gSà hoc*

7. Episcopatus renuntiare *b* tenetur, qui ad eum *verb,*
non est idoneus. *hldem*

8. Cum respondet se scire utrumque testamen- ubi supra
tum, intelligitur *i* quantum sufficit ad suum mu- *i, Silv. est.*
nus recte obeundum. *verb Epi.*

*a Concil.**Lim. act.**4, c 2,**Trid. sess.**24. de re-**for. c. 3,**b c. de his**c. antiq-**10. 19 l.**P. Mena-**cho in**manu-**script.**eP. Mena**cho in**manu-**script.**dSà verb**oldem**P. Mena**cho.**fP. Pelli-**zar. in**suo ma-**nuali.**gSà hoc**verb,**hldem**ubi supra**i, Silv. est.**verb Epi.**9. Ad num, 12.**S 5**Al. A. 164*

- l c. cum
ex cūctis
de elect.
m Com.
DD.
n Comm.
DD.
o Sā hoc
verb. n. 13
- 9 Ad episcopatum requiruntur l triginta anni completi.
- 10 In ejus confirmatione n vacant, quæ habet beneficia; sed possunt ei relinqui, si sit pauper.
- 11 Contra episcopum non proceditur n etiam in hæresi, nisi de Papæ mandato.
- 12 Peccat o mortaliter, si non studeat à se repellere injustam infamiam, nisi velit episcopatu renunciare.
- 13 Cum visitat, habebit à populo victum diet, quā visitat; si autem diocesim discurrat solum propter chrisma, faciet p suis expensis.
- 14 Potest q duas ecclesias unire, & unitas dividere, & unam alteri subicere; de consensu tamen habentium in eis aliquod jus, & commutare ecclesias, earumque possessiones, & jus unius ecclesiæ alteri ex causa dare. potest & unire unum beneficium alteri non requisito consensu beneficiarii, dummodò non privetur fructibus dum vivit, & fiat ex consensu patroni.
- 15 In aliena diocesi r potest exercere ea quæ non sunt jurisdictionis contentiosæ, ut dispensare.
- 16 An valide possit consecrari ab uno episcopo sine litteris Pontificiis, & dispensatione, alii ajunt, alii probabilius negant, etiam si expediat sine litteræ, nisi præsentes sint; & quòd illicite saltem fiat in affirmativa opinione propter innumera animarum discrimina quæ inde sequerentur, nemo negabit, & sic consecratus r tenetur consecrationem iterare propter innumerā mala, quæ si non iteretur, sequentur.
- p Vide
eundem
ubi sup.
q Silvest.
verb. episcopus n.
9. dub. 7.
r Comm
DD.
s Dian. p.
12. res. &
alii viri
docti a-4
pud eum
p Gran.
3. p. contr
9. dub. 6

SECTIO V.

Quæ possit facere Episcopus, vel non.

1. Potest *a* instituere, & regere ministros Ecclesiæ, vel oratorii suâ authoritate, vel antecessoris sui erectorum, & dotatorum, etiam contra voluntatem patroni.

2. Potest *b* dispensare ad beneficia simplicia, quâdo unum ad sustentationem non sufficit, & præcipere clerico, ut Romam petat pro causa Ecclesiæ, & parochi ne sine sua licentia absit ultra duos dies.

3. Et procedere *c* adversus quemcumque ob peccatum mortale, nisi esset jure promissum ut meretricum; subduntur enim ei etiam laici, quoad spectantia ad animum, & potest *d* eos cohibere à peccatis etiam per poenam pecuniariam, vel exilium.

4. Et in necessitate exigere à clero moderatum subsidium.

5. Et dare *e* dimissorias ad ordines etiam si sit solùm episcopus originis vel beneficii. Et imponere beneficio pensionem ad alendum clericum pauperem.

6. Et dicere *f* Missam in quavis parte suæ diocesis, & uti altari portatili, & hanc facultatem cuilibet concedere.

7. Et commissa sibi à Papa etiam per verba *onervamus conscientiam tuam*, aliis *g* committere.

8. Et absolvere *h* ab excommunicatione reservata à papa, occulta tamen dummodo non sit ex contentis in Bulla cænæ.

9. & dispensare *i* in omni inhabilitate ad beneficium nisi papa id sibi reservet specialiter.

10. & absolvere *l* exemptos, & cum eis dispensare, si eorum Prælati eos illi subdiciant.

11. & cogere *m* sub excommunicatione ad manifestanda testamenta, & ut impleantur curare.

a Vide Silvest. verb. Ep. num. 9.

b Tbid. fol. 24. l. 17. de refor.

c Vide Navar. consil. 7. de off. jud. ord.

d Vide c. 7. de censib.

e Vide c. 3. de temp. ordinand. f. c. fi. de pri. lib. 6.

g Sâ hoc verb.

h Tolet. lib. 1. c. 4.

i Sâ ubi sup. n. 18.

l Idem ubi sup.

m c. si hæ. redes de testam.

testam.

- Comm.** 12. Et dare **z** confessores monialibus etiam si-
DD. non subiectis ex alia religione, vel sæcularibus.
o c. nisi 13. Non potest **o** ingredi religionem nisi de Papæ
cum pri- licentia, nec dare licentiam beneficiario non rei-
dem de dendi sine causa legitima.
remun. 14. Nec abesse **p** sine causa iusta à divinis officiis
pComm. diebus festis saltem Dominicis.
DD. 15. Nec prohibere, **q** quin habeatur concio in
q ex Cōg. parochiis cum habetur in Cathedrali.
Conc. 16. Papa est summus Episcopus, quare Episcopus
z Sa hoc electus in Papam non **z** consecratur.
verb. 17. Tenetur **s** extra necessitatem extremam in
s Idem multis aliis vitam pro grege periculis exponere, &
ubi sup. grassante peste idoneos ministros magnis etiam
z Sanch. expensis quærere.
lib. 2. c. 13. Dispensare **z** potest in impedimento dirimen-
40. n. 3 te occulto, quando celebratum est matrimonium,
 & non possunt separari sine scandalo, & ad Papam
 aditus est difficilis.
z Vide c. 19. Episcopus etiam confirmatus, & secundum
inter cor aliquos consecratus, dummodo possessionem
poralia Ecclesiæ nondum habeat, ingredi non potest **z** re-
de transl. ligionem sine licentia Papæ.
Episcop. 20. Episcopus qui confirmationem suam non
z Comm accepit, nondum habet **z** administrationem
DD. suæ Ecclesiæ.
 21. Episcopo debetur quarta canonica à die con-
 firmationis ejus, sed de ea liberè non potest dispo-
 nère nisi ut de decimalibus bonis.
y Trid. c. 22. Episcopus **y** potest in aliquibus causis sine
9. sess. 25. adjuncto summariam facere contra Canonicos &
 præbendatos, & procedere ad incarcerationem si-
 ne adjunctis.
z Villa. 23. Potest clericos, & etiam laicos comam nu-
to. 1. q. 10 trientes excommunicare, & alius poenis, nisi edi-
art. 6. ctis suis paruerint, afficere.

Equites vide verb. Milites.

DISp.

DISP. V. SECT. I.

EVCHARISTIA.

Eucharistia quid sit, & de materia illius.

1 Est *a* Sacramentum continens sub specie panis, & vini, vel alterius eorum corpus, & sanguinem Christi. *a* Navar. c. 22

2 Concilium Tridentinum sub anathemate definiit circa Eucharistiam hæc *b* sequentia : 1. Verum corpus, & sanguinem Christi contineri realiter in hoc Sacramento. 2. Nihil substantiæ panis, vel vini remanere post consecrationem. 3. Sub qualibet specie, & sub qualibet parte separata contineri totum corpus, & sanguinem Christi. 4. Esse idem corpus, & sanguinem Christi in hoc Sacramento non solum dum sumitur, sed etiam ante, & in hostiis quæ reſervantur post communionem. 5. Remissionem peccatorum esse fructum ejus. 6. Esse adorandum latrâ. 7. Esse celebrandum peculiare festum illius, deferendumque in processionibus, & proponendum populo, ut eum adoret. 8. Sumi totum Christum realiter in communione. 9. Adultos teneri communicare saltem semel in anno. 10. Qui celebrat posse seipsum communicare. 11. Non sufficere solam fidem ad bene communicandum. *b* Trid. sess. 13

3. Institutum est a Christo Domino in ultima cœna, & antecedit cætera. *c* Trid. sess. 7

4 Nec consecratio, nec sumptio, nec solum corpus Christi *d* sunt Sacramentum; sed corpus Christi contentum sub speciebus. *d* Suar. to. 3. disp. 42. sec. 3

5 Est *e* unum, & non plura Sacramenta; unitas autem numerica sumitur ex corpore Christi. *e* Trid. ubi sup.

6 Sacerdos, qui simul multas formas consecrat, *f* Comm. DD. unum tantum offert *f* sacrificium.

7 Panis

g Trident 7 Panis *g* triticeus est hujus Sacramenti materia, sess. 13. c. & in quolibet tritico, dummodo verum sit triticum. 21. & 22. cum, potest confici.

h Comm 8 In massa triticea non *h* potest Amidon, i. ceno. DD. teno, & panis mixtus cum aqua rosacea est materia. *i* Vide Vil dubia, in qua non licet consecrare. Idem dicendum lal. to. 1. de pane mixto cum butyro, vel oleo &c.

tr. 7 diff. 5 9 Si triticum fuerit mixtum aliis granis, dum. *l* Comm. modo major pars sit triticum; erit *l* apta Sacramenti materia, si autem mixtio fiat per partes æquales inepta erit. DD.

m Concil 10 Qui consecrat in pane triticeo, vel azymo, Flor. in decret. Sacrdos autem debet in hoc sequi morem *n* suæ Eugenii. Ecclesiæ.

n Suarez 11 Consuetudo Ecclesiæ Latinæ est consecrare to. 3 disp. in azymo, & est magis consona *o* rationi, quam Græcæ.

94. sess. 3 *o* Ad cho- 12 Peregrinus, qui post breve tempus rediturus ry 15. est ad propriam Ecclesiam *p*, potest, sed non tenetur conformari Ecclesiæ, in qua est.

p Suar. to. 13 Si inter Latinos esset Ecclesia Græcorum, 3 disp. 41. vel inter Græcos Ecclesia Latinorum quilibet *q* teneretur suæ Ecclesiæ ritum sequi.

q Idem 14 Latino nunquam *r* licet in Ecclesia Latina ubi supra. pane uti fermentato ad consecrationem.

SECTIO II.

IN VINUM AQUAM MIXTUM

sit materia hujus Sacramenti,

a Concil. 1 *S*olum *a* vinum vitis est hujus sacramenti materia; unde nec aquapicæ, ut vulgò vocatur; Floren. in nec uvæ, nec acetum sunt sufficiens materia. Mu- *decr. Eug* *st*um autem licet sit sufficiens, non est conveniens,

b Comm *b* & peccaret graviter, qui in eo consecraret.

DD. 2 Vinum congelatum num sit sufficiens materia,

o Suar. to. dubium est inter DD., & dicitur probabilius *c* sit esse suffi-

sufficiens
dubium

3 A

dum est

obligat

4 E

potest i

5 A

dica ce

veritatu

Christi

conven

consec

ac si qu

An

1 In

ma

2 A

bet ear

men m

intenti

& post

referre

verò p

c cons

unam

intenti

manib

3 Sa

licet d

4 M

e non

non p

Vel e

non p

sufficientem, non licet in eo consecrare propter 3. disp. 43
dubium. sec. 2.

3 Ante consecrationem parum aquæ infunden- d' Trid.
dum est in vino ex d' præcepto Ecclesiæ ad mortale ses. 22 c. 7
obligante. eSuar. to.

4 Et hoc non est de necessitate sacramenti, & 3. disp. 4.
potest in ea Papa dispensare, & e nullus alius. sec. 2.

5 Aqua debet esse f modicissima; sed in immo- f Concil.
dita cecidit, addatur vinum, ut in illud facilius cō- Flor. in
vertatur, & possit conversa in vinum in sanguinem decret.
Christi converti. Si enim in vinum non fuerit prius Eugem
conversa non fiet sanguis Christi. Quod si post
consecrationem convertatur in unum, erit idem
ac si gutta vini caderet in sanguinem Christi.

SECTIO III.

*An requiratur quantitas determi-
nata ad materiam huius sacramenti.*

1 Intentio ministri debet esse circa determinatam
materiam, secus enim nil a faciet. a Comm.

2 Ad consecrandam Eucharistiæ materiam de- DD.
bet eam sacerdos b præsentem habere, sufficit ta- b Comm.
men moralis præsentia. Si formæ sint in pyxide ea DD.
intentione imposita super aram, & si cooperta sit,
& postea celebrans obliviscatur actualem ad eas
referre intentionem, consecratæ manent, Hostia
verò posita ad scapulas, vel extra aram, non potest eSuar. to.
consecrari. Si manibus habens duplicem hostiam 3. disp 43
unam esse existimat, utramque consecrabit; quia sec. 5.
intentio ejus est materiam omnem illam, quam in
manibus habet, consecrare.

3 Sacerdos cæcus potest consecrare; sed ei non a Comm
licet a nisi à Papa dispensationem habeat. DD.

4 Materia huius Sacramenti ratione quantitatis eSuar.
non est determinata, Si tamen ita magna esset, uti ubi supra
non posset esse præsens, non posset consecrari; sec. 8.
Vele contra si ita parva esset, ut sensibus percipi f Comm.
non posset, non posset f consecrari. 5 in DD

g Trid.
sess. 13.
can. 3.

5 In quavis particula quantumvis minima, in qua conservatur panis substantia g conservatur etiam corpus Christi, cum hostia consecrata frangitur.

h Suar.
ubi sup
dist. 43
sec. 3.

6 De jure divino h est quod sacerdos consecrat simul panem, & vinum, & nunquam ei licet ex intentione unam speciem sine altera consecrare.

i Comm.
DD.

7. Si tamen contingat quod consecrata una, altera pereat, nec facile possit invenire, vel imminet periculum vitæ, vel ex terræ motu, vel ex hostium incursu, vel ex simili casu, excusabitur i à peccato unam tantum speciem consecrans.

i Suar. to.
3. disp. 43
sec. 4.

8 An possit papa dispensare, ut consecraretur solum panis sine vino in terra, ubi vinum non invenitur, alii ajunt alii negant; utrumque est probabile, & de facto dispensasse Innocentium III. cum Saxonio refert Volaterranus.

SECTIO IV.

DE FORMA SACRAMENTI Eucharistia.

a Suar. to.
3 disp. 42
sec. 2.

b Trid.
sess. 13. c. 1
c. cum
Mach. de
celebr.
Miss.

d Suar. to.
3. disp 53
sec. 4.

1 Verba sunt a forma consecrationis, non verba Sacramenti in esse permanentis.

2 Forma consecrationis corporis est : Hoc est corpus meum. Reliqua verba, Qui pridie quam pateretur, & cætera, non sunt de essentia. Illa autem omittens, graviter peccaret. Idem dic de adverbio enim, quod dicitur per Apostolicam traditionem.

3 Verba debent sumi recitative, & significative simul. Unde non consecraret, d qui diceret : Hoc est corpus Christi : quia recitative loquendo solum diceret.

SECTIO

DE

i Suar.

in rem.

sententia

a recipi

2 h

verba

meus, v

untur

3 Q

nibus;

versè a

4 P

stantia

ciebus

Sub

anhilat

guiner

um ac

DE

2 A

solum

verific

citur c

2 h

est, d

SECTIO V.

DE FORMA CONSECRATIONIS

calicis, qua fit.

1 **S**unt qui asserant omnia verba, quibus Ecclesia *a* Suar. to
utitur in consecratione calicis usque ad illa, 3. disp. 6.
in remissionem peccatorum, esse de essentia. Hæc sec. 1.
sententia fuit antiquorum, nunc communiter non
a recipitur à modernis.

2 Probabilius videtur *b* formam esse hæc sola
verba: *Hic est calix sanguinis mei*, vel *hic est sanguis* *b* Idem
meus, vel æquipollentia. Reliqua autem, quibus *ubi sup.*
utitur Ecclesia ommittere, grave peccatum esset.

3 Qui habet intentionem consecrandi cum om- *c* Comm
nibus; consecrat, qui autem cum solis primis per- *DD.*
versè ageret.

4 Pronomina *hic*, & *hoc* non significant *d* sub- *d* Suar. to
stantiam panis, nec vini, sed contentum sub spe- *4. disp. 58*
ciebus his. *1cc. 7.*

Substantiæ panis, & vini in hoc Sacramento non
anihilantur, quia convertuntur in corpus, & san-
guinem Christi, conversio hæc fit in instanti, sta-
tum ac propositione incipit esse vera.

SECTIO VI.

DE MODO QVO CHRISTVS EST

in hoc Sacramento.

1 **A**lia sunt in hoc Sacramento ex vi verborum, *a* Comm.
alia per concomitantiam. Ex vi verborum est *DD.*
solum illud, quod necessarium est ad verborum
verificationem; & quod conjunctum realiter ei di-
citur esse per concomitantiam. *b* Comm.

2 In rebus, quæ adæquatè unita sunt, ubi una *DD.*
est, debet *b* esse & alia,

T

3 Sub

e Trid. 3 Sub speciebus Sacramentalibus continetur
 sess. 13. totus Christus, ex vi autem *e* verborum sub panis
 c. 13. speciebus solum est corpus Christi, reliqua ei ad-
 juncta per concomitantiam. Similiter sub speciebus
 vim ex vini verborum tantum est sanguis Christi.

d Suar. 4 Quantitas Christi *d* est in hoc Sacramento
 10. 13. disp cum modis quantitatis, & accidentibus absolutis
 11. sec. 2 quæ in ea subjiciuntur.

e Comm. 5 Præsentia localis, quam habet Christus in co-
 DD. lo, & quod ab ea pender, non *e* est in hoc Sacra-
 mento.

f D. Tho. 6 Corpus Christi non potest hic moveri *f* nisi
 3. p. q. 76. solum per accidens ad motum specierum Sacra-
 art. 6. mentalium.

g Comm. 7 Corpus Christi non potest *g* hic agere, nec
 DD. pati, nec intelligere nisi per concomitantiam me-

h Comm. diatam; quia non habet extensionem necessariam
 DD. ad has operationes.

8 Nec potest *h* videri oculis corporeis, nisi
 potentia absoluta; nec seipsum vider.

SECTIO VII.

*AN PATER, ET SPIRITVS SAN-
 ctus sint in Sacramento Eucha-
 ristia.*

a Mag. in 1 *P*ater *a* est in Filio, & Filius in Spiritu sancto
 1. dist. 19 per circuminsessionem.

2 Non solum per immensitatem essentiae, sed
b Comm. per identitatem naturæ implicat, *b* quod una per-
 DD. sona sit sine aliis.

3 Pater, & Spiritus sanctus sunt in hoc Sacra-
 mento per concomitantiam mediatam.

SEC.

SECTIO VIII.

An corpus Christi sit in Sacramento

Eucharistia cum apparet in eo puer, vel aliud simile.

a Suar. to

3. disp. 1.

text 6.

b Tri. scf.

23. c. 3.

c Suar. to

3. disp. 55.

sec. 4.

d Idem

to. 3. disp.

55. sec. 4.

a Aristot.

2. de ge-

nerat.

tex. 48.

b Comm.

Philosop

c Comm.

DD.

d Innoc.

III. in c.

cum Mag-

thæ de

celebra

Mist. pa-

rag, quæ-

situm.

e Comm.

DD

Licet

philosophi

sentiant

contrariis

I Dum permanent species Sacramentales *a* veluti si panis substantia esset, & quando mutatio est tantum in concomitantium oculis, & in solo colore, permanet ibi corpus Christi.

2 Quando vero apparet in forma *b* pueri, vel carnis, & ab omnibus sic videtur, nec species visu vel tactu, nec alio sensu percipiuntur; *c* probabilis videtur non esse ibi Corpus Christi. Id tamen quod sic apparet non est consumendum à celebrante, seu reservandum, nec opus est ut alia consecretur hostia ad communicandum.

SECTIO IX.

An liquor aliquis possit misceri cum

speciebus vini in Sacramento Eu-

charistia.

Mixtio est *a* miscibilium alteratorum unio.

2 Cum res ejusdem speciei uniuntur inter *a* se *b*, non miscentur.

3 Cum adjungitur speciebus liquor aliquis, qui eas corrumpit, desinit *c* ibi esse Christus; idem est cum sit perfecta mixtio.

4 Si in speciebus vini consecratis multum aliud *d* vinum infundatur, manet *d* corpus Christi; & vinum circumfusum cum speciebus.

5 Si in species consecratas infundatur gutta aquæ nonnullæ, convertetur in vinum, & erit quasi, si gutta vini infunderetur,

SECTIO X.

De effectibus hujus Sacramenti; & quæ dispositio requiratur ad illos?

- a** Concil. Later. re-
fer. in c.
firmuer-
da sum.
Trin. &
fid. Carh
b Trin. fl.
13. c. 2.
c Suar. 10.
2. dis. 63
sec. I
d D. Tho
4. P. q. 79
art. 4.
e D. Aug.
& D. Tho
f Trid. sess
13. c. 7
g Coram.
DD.
h Suar.
ubi sup.
sec. 6 &
favet Trin.
sess. 21 c. 3
i Comm.
DD.
l Vide D.
Thom. in
4. q. 3. ad
3.
- I** Effectus proprius hujus Sacramenti **a** est perfectio unitatis, quam habent, qui sunt in gratia cum capite suo Christo, & confortatio in vita spirituali.
- 2** Sacerdos, qui dignè celebrat multis annis magnum inensibiliter gratiæ thesaurum **b** acquirit.
- 3** Hoc Sacramentum dat **c** gratiam cum recipitur, licet postea ex opere operantis augeat illam.
- 4** Juvat multum ad perseverandum in gratia, & per viam datur **d** remissio peccatorum venialium, & poena nam secundum dispositionem recipientis remittitur.
- 5** An effectum hujus Sacramenti attritio supernaturalis sufficiat habita pro contritione, vel opus sit esse in gratia ad recipiendam gratiam alii ajunt, alii negant. Affirmativa **e** videtur magis pia & probabilior.
- 6** Qui habet conscientiam peccati mortalis, fletur antequam accedat confiteri. Peccatum veniale non impedit effectum, nec est necessaria actualis dispositio, est tamen valdè conveniens ad majus gratiæ augmentum.
- 7** Qui in eadem Missa successivè recipit plures hostias, non **g** recipit majorem gratiam ex opere operato, quam si unum tantum reciperet. Nec qui recipit **h** simul hostiam & calicem, quam qui solo **l**am hostiam.
- 8** Si sacerdos obicem, quem posuit in hostia sumptione, abstulit ante sumptionem calicis per contritionem, **i** recipiat gratiam in ea.
- 9** An sortiarur suum effectum ablata fictione alii ajunt, alii negant; **l** utraque sententia probabilis, affirmativa divinæ pietati conformior.

10 Non causat qualitatem spiritualem in recipiente, minuit *m* autem fomitem & concupiscentiam augendo charitatem.

11 Inter corpus Christi, & recipientem est quædam *n* realis unio, propter quam specialem curam illius habet.

m Pius V.
in Catech
n Vide
P. Suar.
to. 3. disp
4. less. 3.

SECTIO XI.

An sit hoc Sacramentum medium necessarium ad beatitudinem consequendam, & de usu illius.

1 Nec in *a* re, neque in voto *b* receptum necessarium ad salutem.

a Tri. less.
21 c. 4.

2 Esse autem necessarium saltem in voto *c* defendunt aliqui DD. Sed minus probabiliter. Est autem necessarium necessitate præcepti.

b D Tho.
3. p. q. 65.
art. 4.

3 Quatuor modis *d* potest recipi vel tantum realiter, ut à bruto; vel tantum sacramentaliter, ut à peccatore; vel tantum spiritualiter, ut solo *d* fidei; vel sacramentaliter, & spiritualiter simul, ut à iustis cum gratiæ effectu.

c Vide
P. Suar. to
3 disp. 4.
per tota.
d Comm
DD.

4 Peccat *e* mortaliter, qui illud recipit in statu peccati mortalis, & erit majus quo peccatum, cum quo accedit, fuerit majus.

e Trid. less.
13. c. 7.

5 Qui accedit cum peccato veniali sine dolore, peccat venialiter propter irreverentiam.

f Comm.
DD.

6 Qui habet conscientiam peccati mortalis, tenet *g* prius confiteri ad recipiendum, non vero ad tangendum, vel in processione ferendum.

g Trid.
ubi sup.

7 Excusat *h* ab hoc confessionis præcepto utgens necessitas sine copia confessoris.

h Comm.
DD.

8 Unde in mortis articulo cum actu contritionis poterit ab infirmo recipi.

i Comm.
DD.

9 Qui timet confessorem revelaturum esse peccatum, vel aliud grave malum temporale, potest

omit.

T 3

omittere confessionem, & communicare. Si autem habeat alia peccata, de quibus prædicta mala non timet. tenetur *l* confiteri ea, tacendo illud, in quo est periculum.

10 Qui habet peccatum mortale, & non potest confiteri, tenetur conteri.

11 Qui sine prævia confessione communicavit ob justam causam, non tenetur secundum alios statim confiteri.

12. Sacerdos sacrificans ex necessitate cum peccato mortali, tenetur ex precepto non consilio confiteri quamprimum; nec particula *quamprimum* intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur; sed statim o.

oIn decre
Alexand.

VII.

Anno

1666. 18.

Mart.

Suar. ubi

sub, sect.

7.

13. Qui paulo ante peccavit si confessus sit, potest communicare. Dicentius tamen erit, nisi sit specialis necessitas, quod saltem per unum diem abstineat, præcipue si peccatum fuerit contra castitatem, Uxorati enim debent etiam, saltem per 24. horas abstinere ab usu matrimonij, & secus facientes venialiter peccabunt.

SECTIO XII.

AN SACERDOS TENEATUR NEGARE

Eucharistia sacramentum ei, quem scit esse in peccato mortali.

aComm.

DD.

1 Publico peccatori a negandum est nisi prius faciat publicam poenitentiam, vel articulum mortis signa dederit contritionis.

bComm.

DD.

2. Sacerdos publicus peccator qui se ipsum communicat, committit b unum peccatum cum duabus malitiis.

cComm

DD.

3. Ut dicatur quis publicus peccator debet c esse evidentiâ juris, vel facti. Juris est cum per sententiam judicis, vel suam confessionem peccatum constat Facti est quando multi ex his, qui eum communicare vident, certo sciunt esse in peccato mortali.

4

ment

e pet

5

spicio

6

cum g

7

confe

pecca

AN

1 JE

ci

mede

mus.

come

2.

tur pe

Nec q

os ab

modo

3.

come

qui di

babili

nam.

4.

mere

versis

puri

digit

viru de

la fini

4. S

4 Si non est publicus peccator, & petit Sacramentum in publico non est ei *d* negandum, secus si *d* Comm
petat in secreto. DD.

5 Cum non est peccati certitudo, sed tantum suspicio nisi sit violentia, non debet negari. *f* e Sua. ubi
sup sec. 3.

6 Non tenetur Sacerdos Sacramentum negare cum gravi proprio damno *g* f arg. c. si
sacerdos

7 Non licet dare hostiam non consecratam pro consecrata, nisi ob vitandum grave scandalum cum *de off.*
peccatoris consensu, & sine idololatriæ periculo, *h* g ordin.

DD. *h* D. Bona

SECTIO XIII.

AN QVI ACCEDIT AD EVCHARISTIAM DEBEAT ESSE JEJUNUS? vent. q.
ult. art. 2.

1 Jejunium aliud est *a* Ecclesiasticum, quod præcipit Ecclesia; & hoc non frangitur parum comedendo nec multum bibendo, ut suo loco dicemus. Aliud est naturale, quod frangitur parum comedendo, vel bibendo. *a* Comm
DD. Vide
Villalob.

2. Non solvit naturale *b* jejunium, quod recipitur per modum salivæ, quia cum ea est mixtum. *b* Comm
DD.
Nec quod recipitur per modum respirationis, nec os abluere, cibum probare, vel parum vini, dummodo nil transglutiat. *c* Vidē
Dian. in
sum. verb

3. Qui terram, ceram, papyrus, vel aliud non comestibile comedit, licet postea evomat, *c* sunt qui dicant non posse communicare, sed minus probabiliter. Contrarium docent viri docti apud Dianam. *d* c. ex parte de celeb. Miss.

4 Sacerdos, qui facit duo sacra non debet *d* sumere ablutionem in primo, quod si faciat *e* in diversis locis, & calix portandus sit, sunt qui dicant purificatorio posse calicem purificari, postquā ore & digitis sæpè purificatus est, & sic securè portari; alii viri docti dicunt melius esse aquā infundere, ut dū Missa finitur, si quid speciei vini relictū fuit cōsumatur. *e* Cōsulito
viri docti
ex nostra
societate
hoc respondunt.

alii tandem tutius esse ore, & digitis ita calicem purificare, ut dum Missa finitur, omnino sicca remaneat species vini consumpta.

f Comm. 5. Non dormisse, nec cibum concoxisse non impedit *f communionem*.

DD.

6. Post communionem statim edere licet, melius autem erit abstinere.

g Comm.
DD.

7. In aliquibus casibus licet post cibum *g Eucharistiam* recipere præcipue ut viaticum.

h Suar. to
3 disp.
63. sec. 5.

8. Qui ut viaticum accipit semel, & iterum incidit in periculum potest in eadem infirmitate iterum illud recipere. *h* Idem die transactis octo vel novem diebus à prima receptione, & potest non jejunus. Jejunus autem toties quoties pro devotione voluerit.

i Idem
ubi sup.
i Idem

9. Non licet *i* sacerdoti non jejunato celebrare propter necessitatem infirmi.

ubi supra
m Comm
DD.

10. Damnatu ad mortem si iudex nolit sententia executionem differre, potest non jejunus communicare.

n Suar. to
3. disp.
68 sec. 6.

11. Ad perficiendum sacrificium, licet *n* non jejunato communicare. Idem die si post consecrationem recordatus est non esse jejunum.

o Vide eundem
3. p. q. 80.
art. 3.

12. Cum sacerdos post ablutionem invenit particulas, potest *n* eas sumere, & si particula hostia adhæreat fundo calicis, potest parum vini infundere, & sumere, vel digito trahere ad os calicis, & sic sumere, ut docet Missale Romanum. Et si inveniat post Missam in ipsa sacrificia aliquam particulam, potest *o* sumere, si alius jejunus sacrificaturus non adsit.

p Suar.
ubi supra,

13. Idem etiam si particulæ essent notabiles; si autem esset forma integra, & est custodia decens deberet reponi in ea.

SECTIO. XIV.

ANVSU RATIONIS CARENTES
possint hoc Sacramentum recipere

1 Qui non sunt omnino amentes possunt recipere. His tamen qui numquam usum rationis habuerunt non *a* debet dari.

2 His, qui usum rationis amiserunt, ante tamen affectum ad Sacramentum ostendebant, non *b* est denegandum in mortis articulo, & in vita aliquando, nisi timeatur indecentia.

3. Si constat quod in peccato erat mortali cum incidit in amentiam, non est ei *c* concedendum.

a Trid.
sess. 17.

11. 10. & 4

can. 4.

b Comm.
DD.

c Comm.
DD.

SECTIO XV.

AN LICEAT QVOTIDIE
communicare.

1 EX parte hujus Sacramenti utilissimum *a* est quotidie communicare.

2 Sacerdotibus licet *b*, si vitam curent statui habere conformem.

3 Sæcularibus ut plurimum sufficit octavo quoque die. Ad quotidianam verò communionem nemo admittatur, *c* nisi insigni sanctitate se dignum reddat.

4 Confessoribus Societatis non licet *d* hanc facultatem excedere nisi consulto superiore.

5 Non licet *e* nisi semel in die communicare. An verò qui post communionem graviter ægrotavit possit eodem die iterum pro viatico communicare, dubium est inter DD. Affirmativa sententia est benignior, negativa probabilior.

a D. Tho.

2. p. q. 80.
art. 10.

b ex Eccle
siæ con-

suetudi-

c ex regu
la Sacer-

dotū ex
nostra so-

ciet.

d ex reg.
Sacerd.

e Vide
Dian. p. 4
tr. 4. rel.

SECTIO XVI.

AN SIT PRAECEPTVM RECIP
piendi hoc Sacramentum.

aSuar. 3.

p. disp. 69 I.
sec. 1.b c, super
eo de hæ-
red, in 6.c Comm
DD.

d c. om-

nis utri-

usque
texus dePœnit. &
remiss.Trid. sess.
I. can. 8.e Suar. to.
3. disp. 70

sec. 2.

f Idem
to, 3. disp.

80 sec. 3.

g An.
1665 24.

Sept.

VII 2.

O Mnes fideles tenentur a præcepto divino
recipere hoc Sacramentum, & obligat in
articulo, & periculo mortis.

2. Non est b denegandum damnatis ad mortem,

3. Tenentur c etiam extra periculum mortis
ex divino præcepto illud recipere, & hanc recep-

tionem non multum differre,

4. Ex præcepto Ecclesiastico d tenentur omnes

fideles cum ad statum discretionis pervenerint,

semel in anno in Paschate, illud recipere. Tempus

hoc Paschale comprehendit dies à Dominica Pal-

marum usque ad Dominicam Quasimodo,

5. Major discretio requiretur ad communican-

dum quam confitendum

6. Qui nō potuit communicare in Paschate, vel no-

luit eum possit, an teneatur quamprimum possit

communicare, alii ajunt e alii negant. Affirmati-

va nostra videtur probabilior.

7. Idem dubium est de eo, f qui in peccato com-

municat, an adimpleat præceptum Probabile vi-

detur quod illud adimpleat, licet peccet: sed con-

trarium videtur colligi ex decretis Alexandri

SECTI-

SECTIO VXII.

AN SIT PRAECEPTVM

communicandi sub utraque

specie.

to divinio
obligat ind mortem
m mortis
ne recep-tur omnes
rvenerint
Tempus
inica Pal-
do,
amunican-te, vel no-
um possit
Affirmati-rato com-
abile vi-
sed con-
Alexandri

ECTI-

1. Sacerdos celebrans tenetur a sub utraque spe-
cie communicare.2. Non est prohibitum laicis lex præcepto divi-
no, justè autem ex Ecclesiastico b, sub utraque
specie communicare.3. An Christus receperit hoc Sacramentum in
nocte coene ex sacra pagina non constat, videtur
autem rationi consonum,a Comm.
DD.b Trid
ubi supr.
c. 2.& can. 2.
cD. Hie-
ron epist.
15. ad E-
dit. refer-
tur in c.
nec Moy-
ses de
consecr.

SECTIO XVIII.

DE MINISTRO HVIVS SACRA-
menti.1. Solis a Sacerdotibus concessa est consecratio
huius Sacramenti, & quicumque sit sacerdos
& faciat requisita ad consecrationem, conficit Sa-
cramentum.2. Si duo b Sacerdotes simul proferrent verba
consecrationis super eandem materiam consecrata
maneret.3. Sacerdotes qui cùm primū initiantur simul cū
Episcopo celebrant, c ni illum verbis præveniant;
habeant tamen intentionem faciendi id, quod in-
tendit Ecclesia.a Trid. sess
22. c. 1.b Comm
DD.c Comm.
DD.

SECTIO

SECTIO XIX.

AN ADMINISTRATIO HVIVS

Sacramenti pertineat ad solos Sacerdotes.

- a* Suar. 1. **D**E potestate ordinaria ad eos solos spectat, *to. 3. disp.* ad Diaconum verò sanguinis dispensatio, *173. sec. 1.* olim in usu erat.
- b* Idem 2. In casu urgentis necessitatis *b* potest Diaconus *to. 3. disp.* ex licentia Episcopi, vel Parochi hoc Sacramentum *72. sec. 1.* administrare. Idemque potest sine facultate, quando non est, à quo illam petat vel ei malitiam negatur.
- c* Comm. 3. Facultas hæc extendi non debet *c* ad subdiaconum, & multo minus ad laicum etiam in urgente necessitate.
- d* Comm. 4. Levare autem Sacramentum è terra, vel manum tangere, & non jejunum recipere, ne in manus hostium veniat laicis etiam *d* conceditur.

SECTIO XX.

AN ALIIS SACERDOTIBVS

Præter Paroch liceat hoc Sacramentum administrare.

- a* omnis utriusq. 1. **N**on licet *a* absque licentia proprii Parochi & ex sua natura erit peccatum mortale.
- sexus de 2. Religiosis in speciali prohibitum *b* est sub excommunicatione ipso facto incurrenda; illam autem non incurrunt, qui ex ignorantia, vel spera-
c poenit. & remiss. ti habitationis illud administrant.
- b* In Clem 3. Nunc religiosi habent privilegium adminis-
relig. de randi hoc Sacramentum omnibus Christi fidelibus
privil. excepto primo die Paschæ. In Ecclesiis autem
c Excóm. clericorum de illorum licentia.

4. His a-
tum admi-
mercenari-
sunt etiam
5. An p-
suis servi-
supra.

6. In a-
possunt f-
de illius p-
si commo-

AN LI-
sum

1. R est
administ-
2. Si Sae-
Diaconus
dos illam
3. Ten-
anno & clo-

VA

Qu-
1. Q ac-
ex conten-
tar, non a-
2. Mo-
charistia-
amari-

4. Hæ-

HVIV
eriores.

s spectat;
satio,

ft Diacon
ceramentu

ltate, qua
ei malitio

e ad subd
m in urge

ra, vel ma
e in man
ur.

X.

TIBV
ntum

ii Paroch
mortale.

amb est su
nda; illam
a, vel spera

n adminis
ti fidelibu

ffis autem

4. H

4. His autem, qui in sua Parochia jam præcep-
tum adimpleverunt, peregrinis, iter agentibus, &
mercenariis qui ibi Parochiam non habent, & pos-
sunt etiam in primo die Paschatis administrare.

5. An possint his administrare, qui in domibus
suis serviunt pro mercede, & vide verb. *Episcop.*
supra.

6. In articulo autem mortis pro viatico non
possunt *f.* illud administrare nisi absente Parocho
de illius præsumpta licentia, & voluntate, & debent
si commode possunt.

e supra
verb.

Episcop.

f. Henric
to. 2. l. 8.

de Euchar.
c. 55.

SECTIO XXI.

*AN LICEAT SACERDOTI SEIP-
sum extra missam communicare?*

1. *R*espondetur quod sic, & idem dicendum
est de Diacono in casu quo potest aliis
administrare.

a Comm.
DD.

2. Si Sacerdos ægrotat, & illi afferat Eucharistiam
Diaconus ob Sacerdotis defectum, debet *b* Sacer-
dos illam suis manibus sumere.

b Concil.
Nizen.

3. Tenetur Sacerdos ter saltem vel quater in
anno celebrare, & sæpius si timeatur scandalum.

c. 24.
c. Navar

c. 25, n. 66

SECTIO XXII.

*VARIÆ RESOLUTIONES
de Eucharistia.*

1. *Q*ui in Paschate præceptum communionis
adimplevit, si post in articulo mortis non
ex contemptu, sed ex negligentia non communi-
cat, non *a* mortaliter.

a Sa hoc
verb.

2. Morie puniendis posse *b* ex causa negari Eu-
charistiam, & iudices excusari consuetudine
affirmari aliqui probabiliter. Nec non posse dari

b Covar.

lib. I. var.
c. I. nu. 10.

- c**Tolet. l. nō jejunis, & una c hora ante mortē. Sed consule
2. c. 18. est & dari jejunis, & saltem uno die ante supple
3. Eucharistia non est deferendas d negro, q
dEx cong non potest eam sumere,
Concil. 4. In Hispania mos est, e ut communieans q
eP. Azor. libet Quadragesimæ die præceptio satisfaciat, sed
lib. 7. c. 4 hoc attenda est Episcopatus, vel loci consuetud
fComm. 5. Satis facit Sacerdos in Pascha celebrans qu
DD. libet in loco,
gSa hoc 6. Excusantur pueri etiam duodecimum g h
verb. n. bentes annum si à parentibus communicare p
12. hibeantur, & parentes excusantur consuetud
hSuarez: vel bona fide.
disp. 70. 7. Pueri ut plurimum decimum habentes annu
sec. 1. h ad communionem admitt. Hoc autem prudē
iAzor confessarii arbitrio reliquendum, ut videat an rati
lib. 10. c. ne polleant.
31. q. 6. 8. Excommunicans an possit ob vitandum scar
7Comm. dalum excommunicare dubium est inter DD. Affi
DD. mativa & tententia videtur probabilior.
mComm 9. Potest / Sacerdos communicare volenti da
DD. partem hostiæ suæ, sialia non sit,
nComm 10. Injustè excommunicato potest m dari com
DD. munitio si absit scandalum.
11. Dummodo quis sit jejunus potest n qualib
Ex D. hora communicare.
Aug. ubi 12. Qui se putat bona fide dispositum, nec com
supra. cientiam habet peccati mortalis etiam si verè sit
pP. Suar. eo, hoc Sacramentum recipiens sit de attrito / con
disp. 72. tritus & gratiam o recipit.
sec. 3. 13. In articulo mortis si non adsit Sacerdos p po
gSa hoc test laicus seipsum communicare.
verb. 14. Trajectum aliquod contra voluntatem u
pP. Did. parum aquæ, dum os abluitur non impedit q com
Aluarez munionem si transglutiat per modum salivæ.
in manu, 15. Qui bona fide communicavit aliquod die
script. ante Dominicam in Palmis præcepto r satisfecit,
16. Qui futurum esse scit ut non possit in Pascha

Communi.

Communi
nionem ex
tem mort17. Inc
ter vitia, &
est deneg
signis do
stendant
ea revere18. Si in
nistrari ho
potest ad
modum,
locus tute
sunt pro n19. Na
munione
confessor20. Da
communi21. par
hianos, e
jus Sacra
pro rata,22. Inc
lem disc
munioni
illam usq
re, Alii au
nem & p23. Mor
municare
osi videa24. Saco
stola ex
quia non25. Et
formæ, q

Communicare, non tenetur *ſ*prævenire communionem ex vi præcepti Ecclesiastici. In articulo autem mortis tenetur ex vi præcepti divini.

17. Indi, & Æthyopibus, quibus in vita propter vitia, & in capacitate negatur Eucharistia, non est deneganda in articulo mortis; & dummodo cum signis doloris confessi fuerint peccata affectum ostendant recipiendi Eucharistiam, & Christum in ea revereantur.

t Vide
concilii
mens
act. 2. c.
19.

18. Si in domo infirmi non potuerit decenter ministrari hoc Sacramentum, portetur si commodè potest ad Ecclesiã si autem sit hoc infirmo in commodum, domus infirmi mundetur & ornatur prout locus tulerit qui enim præsepe bestiarum non abhorruit pro nostra salute, nõ abhorrebit Indi tuguriũ.

u Ibidem,
x Ibidem.
c. 20.

19. Nemo Indorum, aut Æthyopum ad communionem *x* accipiatur, nisi proprii Parochi aut confessoris licentiam scripto sibi datam ostenderit.

20. Damnati ad mortem pridie ante supplicium communionem *y* muneantur.

21. Parochi *z* tenentur docere diligenter Parochianos, ea quæ necessaria sunt ad receptionem huius Sacramenti; secus facientes tenentur restituere pro rata, & quod deterius est, peccant mortaliter.

y Ibidem.
z D. Did.
dac. Aluar.
in manu.
ſcrip.
a Comm.
DD.

22. Indi, & Æthyopes, qui panem hunc spiritua-
lem discernere sciunt, communi præcepto communio-
nis tenentur, *a* sed ratione privilegii possunt
illam usque ad Corporis Christi festivitatem differ-
re. Alii autem rudes, qui vix discernunt inter panem
& panem, non tenentur hoc præcepto.

b Clem. n
in agro
Domini.
c P. Did.
ac Aluar.
in manu.
ſcrip.

23. Monachi. S. Benedicti singulis mensibus com-
municare tenentur *b* jure communi. Reliqui religi-
osi videant sui ordinis constitutiones.

24. Sacerdos qui non celebrat si communicat sine
stola ex negligentis peccat *c* venialiter; si autem
quia non habet, nullum erit peccatum.

25. Eucharistia cum ministratur in loco, ubi
formæ, quæ supersunt, non possunt reservari, mini-

strari

*d*Ex praxi
DD.

strari *d* debet post sumptionem sanguinis, antequam sumatur lavatorium; ut, si superfuerint, possint à jejuno Sacerdote consumi. Si autem obliti sumptuerint ablationem poterit duas, vel tres formas singulis ex communicantibus simul dare.

*e*Ex ead.
praxi.

26. Cum licentia Parochi, vel illius rati habitio in nostris prædiis potest ministrari Eucharistia Indis infirmis, qui si commodè non possunt porrigi in Ecclesiam, & ibi non sint ornamenta necessaria ad decentiam, sufficiet quod Sacerdotalibus indumentis, vel solo superpelliceo, & stola uno vel altero cum candelâ comitantibus formam consecratam in calice portare, ne tanto bono privetur moribundus.

*f*Vide
verb. E.
piscop.

27. An familiaribus, qui in nostris domibus degunt, & Indis, & Æthyopibus qui nobis serviunt possimus fin die Paschatis Eucharistiam administrare, vide verb. *Episcopus*.

gc. omnis
utriusque
sexus.

28. Qui non confitetur singulis annis, vel Paschate non communicat, non incurrit igitur ipso facto excommunicationem, sed jubetur excommunicari. Vide c. *omnis utriusque sexus de panit & rem*.

29. Rarò jam continget negari debere Eucharistiam publico peccatori, quia cum accedit ad Eucharistiam præsumendum est præmississe confessionem Sacramentalem, quæ si publicè fiat publicæ poenitentia est.

30. Ministrans hostiam non consecratam locum consecratum ad vitandum sacrilegium suscipienti, immane sacrilegium committit, & quia exponit creaturam adorandam pro creatore.

Ioan.
sanct.

disp. 35.
nu. 3.

Idem ib.
m Idem

disp. 37.
num. 1.

31. Confessarius potest fingere se immittere hostiam consecratam in os communicantis, ut maritus observet uxorem an communicet, & in similibus; quia ex causa uti possumus simulati actionibus.

32. Non tenetur in Sacerdos consumere omnes formas alios absque communionem relinquendo ob

vitandum
communicare
catur, im
hostiam
sine infam

33. Infa
niam desin
stiam n po
rentia, ve
test ei dar

34. Ut
non est op
in calle p
lis, quæ in

35. Paru
lis transgl
communi

36. Com
horologic
solvit q je
nicare, no
magis cre

37. San
constitetur
mortalite

38. Si aliq
stem, suffi
posse inv

39. Co
deat vim
40. N
foras des

41. No
benè tam
votionem
42. Inf
cipere, n
convalesce

guinis, antequam fuerint potestatem oblati, tres forme vitandum sacrilegium volentis in peccato communicare. Poterit tamen si alii non sint communicaturi, immo & debet fingere se occupatum, vel hostiam consecratam deficere, si id facere poterit sine infamia petentis.

33. Infans, vel phrænesii correpto, qui ante infantiæ desiderium significavit accipiendi Eucharistiam, potest ministrari, si non timeatur irreverentia, vel dilaceratio; ad quod experiendum poterit ei dari hostia non consecrata ante communionem.

34. Ut ministretur Eucharistia vulneratis in rixa, non est opus ut deportetur in aliquam domum, sed in calle poterit ministrari sine solemnitatibus illis, quæ in manuali designantur.

35. Parum papyri vel alterius rei non comestibilis transglutiens potest, per ut supra etiam diximus, communicare.

36. Comedens post horam 12. designatam ab uero horologio, si post comestionem aliud sonet, non solvit quæ jejuniæ sequentis diei, & potest communicare, non enim est major ratio cur uni, quam alii magis credatur.

37. Sanctimonialis, quæ singulis mensibus non confitetur, & Eucharistiam non recipit, peccat mortaliter.

38. Si aliquid Eucharistiæ cadat in linteum vel vestem, sufficit illud lavari, si cadat in tapetum, & non possit inveniri, usui profano non prohibetur servire.

39. Consuetudo ut ante Eucharistiam lumen ardeat vim præcepti habet.

40. Nullum in jure est præceptum, nisi cum foras defertur.

41. Non potest asservari in choro monialium; bene tamen ibi reponi in aliquo festo ad earum devotionem cum licentia proprii prælati.

42. Infirmus jejunus sæpe potest yviaticum recipere, non jejuus autem non; nisi postquam convalescit, & postea fuerit in novo mortis discrimine.

n. Idem
disp. 38.
num. 3.

o. Idem
disp. 36 n.
11. & 12.

p. Idem
disp. 42.
num. 18.

q. Idem
disp. 42.
num. 23.

r. T. id.
sci. 25. c.
10, Clem.
ne in agr.
de statu
monach.

s. Vide
Navar. c.
21. uum.
59.

t. Sa hoc
verb.
u. c. sane
de celeb.
Missar.
x Sa hoc
verb.

y Comm.
D.D.

mine. Idem dic de extrema unctione; hæc tamen
tiam si non sit in novo mortis periculo, triennio
menſe poteſt repeti.

1 Piluo.
apud
Dian.
p. 2. tr 14
ref. 75.
vide cum
dem.

43. An vero non jejunus in eodem periculo pe
ſit ſæpe communicare alii negant, alii probabil
affirmant Quantum vero tempus debeat eſſe
intermedium, prudentis arbitrio eſt judicandum. I
qui affirmat quotidie poſſe non jejunum commu
nicare, ſi incommodum illi ſit expectare jejunum

44. Si miniſtrans Euchariftiam infirmo in
conciliatione inveniat plures confeſſiones null
feciffe audeat illius aliqua peccata, & moneat
actum contritionis eliciat, & abſolvat cum omne
poſtea integre confeſtendi Vide Dian p. 5. tr 3. ref. 5

SECTIO XXIII.

DE ALIIS SINGVLARIBVS RE ſolutionibus circa Euchariftiam.

1. **E**X notabili negligentia per integrum die
Euchariftiam ſine accenſa lampade relinqui
re, peccatum & eſt mortale.

2P Quin-
tanaduc-
nas tr. 4.
de Euch.
b Facund
e 23. n. 2.

2. Si celebrante ſacerdote Miſſam lumen extin
guantur, ante confeſtationem Miſſam eſſe relin
quendam, b etiamſi moribundus ſit communican
dus, aſſerunt viri docti, ne Euchariftia ſit ſine lu
mine.

c Trid.
ſeſ. 25. c.
10.
d Quin-
tanad.
ubi ſup.

4 Quod ſanctiſſimum Chriſti corpus intra cho
rum, vel ſepta monaſterii, & non in publica Eccleſi
conſervetur, prohibet c ſancta Synodus, non ob
ſtante quocumque indulto, aut privilegio; ſed in
telligi debet de choro monialium, non de ſacelle
religioſorum, in quo ſumma decentia conſervatur.

5. Ad miniſtrandam Euchariftiam moniali
infirmæ etiam quotidie, ſi ipſa pro ſua devotione
petierit, ingredi d poteſt Capellanus.

5. An
riſtiam po
in proc
ſam pyxi
ſacrificiur
bilius e n
6. Non
res, vel r
manu pro
non recip
doctrinal
præceptu
7. Nul
lars in di
chariſtiam
per ſe loq
inumeris
8. Tene
ferre que
do nimia
lis menſi
tat, ad qu
gnum
9. Par
ge diſtan
poſſit eâ
diaconus
deſerat
rumque
niſtrare
10. Q
proviati
tum ad
11. Pa
to conc
que etia
atque o
monis a
prohibe

5. An requiratur status gratiæ in eo, qui Eucharistiam populo solemniter manifestat, aut publicè in processionibus deferat, seu eo aliquam causam pyxidem, aut species sacramentales extra sacrificium immediate tangit, alii ajunt, alii probabilius e negant.

6. Non peccant mortaliter Sacerdotes sæculares, vel regulares, qui feria 5. in cœna Domini de manu proprii Parochi, vel Prælati Eucharistiam non recipiunt. Nam Congregationis declaratio doctrinalis solum est, non decisiva; & nullum est præceptum, quod ad hoc obliget.

7. Nullum est præceptum, quo laici, g. vel regulares in die Parasceves, vel in Sabbato Sancto Eucharistiam recipere prohibeantur. Unde licitum est per se loquendo, & Madriti in Parochia S. Martini inumeris ministratur.

8. Tenentur h. Parochi infirmis Eucharistiam deferre quoties pro sua devotione petierint, dummodo nimia frequentia non sit; nec erit talis, si singulis mensibus, & in solemnioribus festivitatibus petat, ad quod sub mortali reatu tenentur, nisi eos legitimum impedimentum excuset.

9. Parochus deferens Eucharistiam infirmo longe distanti, manueto equo vehi potest; quod si non possit eâ deferre sine juvamine, nec sit sacerdos, nec diaconus, qui cum possint juvare, laicus i. juvet ac deferat juxta sententiam Laymanni & Dianæ, aliorumque docentium posse laicum Eucharistiam ministrare moribundo, si absit sacerdos, & diaconus.

10. Qui in I. Dominica Palmarum Eucharistiam proviatico recepit, animæ communionis præceptum adimplevit, licet alii contrarium sentiant.

11. Parochus licet m. ab'que ulla causa sibi subdito concedere, ut Eucharistiam recipiat in quacumque etiam regularium, vel alterius opidi Ecclesia, atque oratorio, ita ut præceptum annuæ communionis adimpleat, quia hoc nullo jure Parochus prohibetur.

e. Vide P. valq. apud Quintan ubi supra

f. Dian. P. 5. tr. 2. res. sol. 96.

g. Ioan, Sanchez disp. 22. num. 7. h. Vide P. Quintan ubi supra

i. Layman lib. 5. tr. 4. c. 7. nu. 4.

l. P. Tho: Sanch. in sum c. 14.

m. P. Quintan ad ubi supra.

tra. 14. sing. 12.

12. An iudex cum sine damno ac periculo differre potest executionem sententiæ, teneatur id facere, cum reus ex industria distulit communionem ad diem supplicii, negat noster Quinraduenas sed teneri videtur probabilius ob sacramenti decentiam, ob charitatem proximi in tanto labore & angore constituti, qui melius ad mortem præparari desiderat.

13. Damnavit ad mortem, si commode potest teneretur esse jejunos, ut Eucharistiam sumat etiam in eodem die supplicii. Si tamen commode non

Henric. lib. 2. ref. 50. n. 1. potest, poterit non jejunos communicare pridie ante supplicium, vel in ipsa die etiam si pridie communicaverit; sed non pro viatico. Imo teneri ac communicandum si iudex noluerit differre supplicium, & etiam si pro viatico pridie non jejunum communicavit, & die supplicii inadvertenter cibum sumpsit, & postea voluit communicare, potest, quia est in mortis articulo, & utitur jure suo. Nec non si advertentur cibum sumpsit, & postea poenituit.

P. Quinrad. ubi sup. 14. Cum grave damnum timeatur, potest iudex reo negare tempus ad recipiendam Eucharistiam, & statim post peccatorum confessionem sententiam exequi.

p. Idem ubi sup. 15. Si reus sacerdotem, qui absconsam Eucharistiam deferret amplexaretur, liber à supplicio maneret p. & Ecclesiæ esset tradendus.

DISPUTATIUNCULA

interjacens.

RESOLUTIONES IV.

EXAMEN.

Comm. 1. Examinare non oportet eum, qui notorie est sufficiens.

Comm. 2. Examen ad confessionem prærequiritur, b & si ne illo confessio est nulla.

3. Diligen-

3. Diligenter
quam viri
collocare
confidenti
4. Si
examinat
m net, ut
lius sit cu

DIS

RES

E

EXC
de c

1. E St a
nen

2. Exc
privat à c

tantum p
ab elect

3. Ter
notorium

la tergiv

4. Si c
quod ta
sura erat

5. Exc
privatur

Ecclesiæ

6. Su
in secre

eo orar

5. Q
quem v

3. Diligentia ad hoc examen ea debet esse. *c* Navar. quam viri prudentes in negotiis magni ponderis *c* 9. n. 13. collocare solent, attentis tamen, *v*ita & moribus consentientis. *d* Idem

4. Si confessor adverterit *d* pœnitentem male ibidem. examinatum accedere, remittat illum, ut se examinet, nisi urgeat necessitas, vel sit ita rudis, vel melius sit eum interrogando juvare.

DISPUT. XII. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

EXCOMMUNICATIO.

EXCOMMUNICATIO QUID SIT, ET
de effectibus excommunicationis majoris.

1. **E**st *a* censura Ecclesiastica, quæ privat hominem fidelem à fidelium communicatione. *in super*
2. Excommunicatio alia *b* major, quæ omnino ad avprivat à communione fidelium. Alia minor, quæ tand, tantum privat à participatione sacramentorum, & *c* c. quæ-
ab elect. one passiva. *sirum, &*
3. Tenemur vitare denunciatum specialiter, & *c* tua nos
notorium clerici percussorem, cujus delictum nul- *de coha-*
la tergiversatione potest *c* excusari. *bit. Cler.*
4. Si censura est generalis, & à iudice declaratur *d* Comm.
quod talis persona commisit delictum, cui talis cen *DD.*
sura erat annexa, *d* tenemur eum vitare. *o c à no-*
5. Excommunicatus excommunicatione majori bis *c* fa-
privatur *e* suffragiis, & rationibus communionibus *cris cum*
Ecclesiæ, ut Missa, horis canonicis, & similibus. *aliis de*
6. Suffragia hæc offerre pro eo est peccatum; sed *excomm*
in secreto, & particulari etiam in Missa ad Deum pro *fComm.*
eo orare non est *f* peccatum, sed opus pium. *DD.*
7. Qui offert sacrificium pro excommunicato, *gComm.*
quem vitare non tenetur, non *g* peccat. *DD,*

SECTIO. II

AN PRIVATVS SIT A

receptione sacramentorum.

Comm.
DD.ex c. illo-
rum c.
si quidam
desent ex
EDMSylvest.
verb.
conf. 13.
q. 8.Suar. de
conf. disp.
10. sec. 3.Villalob
to. 1. 11.
77. dis. 5.

1. Peccat a mortaliter excommunicatus, qui Sacramenta recipit, nullam tamen poenam incurrit.

2. Peccat, qui excommunicato Sacramentum ministrat. Potest tamen ex iaccedenti excusari co vitandum scandalum vel ratione alicujus necessitatis.

3. Valide recipit sacramentum, & si est sufficienter dispositus, & excusatus, etiam gratiam.

4. Non e licet excommunicatum a peccatis absolvere, & pro solutione censuræ remittere ad superiorem.

5. Si tamen de facto absolvatur manet absolutus & gratiæ recipit effectum, si alias est bene dispositus Hæc sententia videtur a probabiliore, licet contrariam teneant viri docti,

6. Si Sacerdos propter ignorantiam absolvit ab excommunicatione circa quam non habebat facultatem, vel de peccato reservato, quod tale esse ignorabat poenitens manebit absolutus per se a non reservatis, & per accidens a reservatis.

SECTIO. III.

AN SIT PRIVATVS AB AD MINISTRATIONE Sacramentorum, & ab oblatione sacrificii.

c. si cele
bret. c. lat
de sent.
excom

1. Peccat mortaliter, a si administret, vel celebret nisi gravis necessitas urgeat in aliquibus casibus, vel ignorantia, merus, aut infamia eum excuset.

2.

2. In extr
poenitentia
1. Excom
trahendo
sacramenta a
nistrat exco
4. Hanc
ce denunci
5. Qui r
peccat m
præter mi

An sit

1. EX di
2. Re
cummun
vuscum
3. No
logica, n
4. Ex
recitare
cum.
5. Si
commu
ministe
6. C
decunc
tura sp
7. C
celebra
quat g

2. In extrema necessitate potest *b* sacramentum
pœnitentiæ etiam ab hæretico administrari.

*b*Comm.
DD.

3. Excommunicatus assistens matrimonio con-
trahendo non peccat, quia solum ut testis. Alia sa-
cramenta administrans licet peccet, valide admi-
nistrat exceptâ *c* pœnitentiâ.

*c*Suar ubi
sup. sec. 2.
num. 12.

4. Hanc etiam valide administrat *d* nisi sit publi-
ce denunciatus, vel notorius clerici percussor.

*d*Comm.
DD.

5. Qui recipit sacramentum ab excommunicato
peccat mortaliter, nullam tamen pœnam incurrit
præter minorem excommunicationem.

e c. cum
non ab
homine
de sent.
excom.

SECTIO IV.

An sit privatus ab assistendo ad mis-

sam & ad alia divina officia.

a c. Nup.
de sent.

1. **E**X sua natura est peccatum *a* mortale præ-
dicta assistentiâ.

excom.
*b*Suar.

2. Recitare tamen officium divinum cura ex-
communicato non *b* est peccatum mortale, & ser-
vuscum domino recitans etiam à veniali excusatur.

ubi sup.
n. 18.

3. Non dicitur *c* officium divinum lectio Theo-
logica, nec scriptura divina, nec sacra concio.

c Comm
DD.

4. Excommunicatus *d* tenetur horas canonicas
recitare, non tamen dicere debet, Dominus vobis
cum.

*d*Covar.
e alma,
13. num.
8.

5. Si non sit alius, qui ministret in Missa nisi ex-
communicatus, *e* admitti poterit ad hoc sacrum
ministerium.

*e*Suar. de
censur.
dis. 12.

6. Celebrare præsentem excommunicato publice
decunciato, vel notorio clerici percussore ex sua na-
tura *f* peccatum est mortale.

sec. 1. n. 3.
f *g* 11 qui
de sent.

7. Cum excommunicatus vult Missæ adesse, si
celebrans ad canonem nondum pervenit, relin-
quat *g* Missam, si admonitus velit recedere.

excom.
g Comm
DD.

8 Qui facit coram se celebrare, irregularitatem incurrit.

9 Recitare orationes coram *b* excommunicato non est peccatum, & ille potest Ecclesiam ingredi.

DD. non autem indulgentias lucrari.

10 Non licet Missæ, & divinis officiis cum excommunicato interesse.

DD.

SECTIO V.

AN EXCOMMUNICATUS PRI- vatus sit Ecclesiastica sepultura.

1 Qui è vita excommunicatus decedit, etiam si signa contritionis ostenderit, non est *a* sepeliendus in loco sacro, nisi prius absolvatur.

2 Si de facto in Ecclesia sepeliatur *b* manet violata; clericus autem sepeliens non incurrit irregularitatem.

3 Qui scienter præsumunt excommunicatos in Ecclesia sepelire, incurrunt *c* excommunicationem, de qua infra.

a Vide infra,

SECTIO VI.

An sit inhabilis ad recipiendum be- neficium Ecclesiasticum.

1 Collatio, electio, nominatio, aut præsentatio facta in excommunicatum est ipso jure nulla, & *b* Sylvest.

2 Est etiam inhabilis *b* ad officium Vicarii Generalis, vel gubernatoris episcopatus, Prælati religionis, vel inquisitoris, non verò summi Pontificatus.

3 Idem dic de pensione perpetua, & sunt, qui idem de temporali affirmant.

4 In prædictis casibus peccat mortaliter, qui beneficium recipit, & qui scienter confert, debet suspendi donec veniam impetret.

a c. postu-
lasti de
cler. ex
com.
b Sylvest.
verb. ex-
com. 9 n.
5. & ex-
licit. de
elect.
c c. postu-
lasti de
cler. ex-
com.

s Ablata

3. Ablata excommunicatione novâ debet *d* fieri *d* Comm.
collatio beneficii, DD.

SECTIO VII.

*An sit privatus receptione fructuum
Ecclesiasticorum.*

IN solum fructuum receptione, sed etiam *a* censu dis.
omnibus rebus, quæ ad eam ordinantur, 13. sec. 2.
verbi gratia locatione, venditione, & administra-
tione illorum, à num. 12

2 Si fructus recipit etiam si sit toleratus, resti-
tuere tenetur ante sententiam judicis, neque his ali-
potest etiam si indigeat, nisi deposuerit *b* contu-
maciam, sent. ex-
com.

3 Si excommunicatio fuit injusta, qui sententiâ *d* Abb. dic
tulit, fructus, & distributiones restituere tenetur. *c* c. pastora

4 Fructus, quibus excommunicati privantur in
Ecclesiæ utilitatem, in pauperibus alendis consu-
mendi sunt, *d* in c. pe-
nult. de
cleri, non
Trid.

SECTIO VIII.

*An sit privatus Ecclesiastica jurisdi-
dictione.*

Illius usu manet privatus, & quidquid egerit *a* *a* c. 1. de
est nullum. off. Vicar

2 Si Episcopus excommunicatur eo ipso cessat
b jurisdictio. *i*us Vicarii generalis etiam re incepta. *b* Comm.
Si autem delegatus sit excommunicatus re incepta
non cessat jurisdictio delegati. DD.

3 Quod facit excommunicatus quando adest *c* Comm.
communis error, est *c* validum, DD.

SEC.

SECTIO IX.

De collatione beneficii, electione, & præsentatione factis ab excommunicato.

a c. tanta
de ex-
comm.
b c. ult. de
procur.
c Suar. de
cenf. disp
14. sec. 2.
num. 8:
d Comm
DD.
e Comm
DD.
f Suar.
ubi supra
num. 15.
g Villal.
ubi sup.

f **S**I excommunicatus publice denuntiatus, vel notorius clericus percussor facta ab eo collatio, electio, vel præsentatio est *a* nulla.

2 Si electores scienter admittunt aliquem excommunicatum, ut suffragium præster, electio est *b* nulla.

3 Si suffragia sint secreta, & excessus sit tantus, ut detractis excommunicatis sufficiens sit numerus suffragiorum, electio *c* valet, alias est invalida.

4 Nominatio, postulatio, institutio, & confirmatio factæ ab excommunicato *d* invalidæ sunt, non autem possessionis datio.

5 Excommunicatus potest *e* resignare beneficium suum, non autem in favorem *f* tertii.

6 Si præsentatio fiat à laico excommunicato probabile est validam *g* esse.

SECTIO X.

An privatus sit politica, & communio fidelium communicatione.

a c. nuper
2. quâdo
de sent.
excom.
b c. penul
de sent.
excom.
c Comm.
DD.
d Suarez.
disp. 25.
num. 13

1 **O**S, orare, vale, communico, mensa negantur. *2* Non prohibetur *b* communicare cum in fidelibus nisi sint apostatæ.

3 Communicatio hæc politica cum excommunicato, nisi sit in crimine criminoso solum est peccatum *c* veniale. Idem dic de ipso excommunicato.

4 Qui communicaret cum excommunicato cum animo semper communicandi, peccaret *d* mortaliter.

5 Si ju-
peret ne c-
caret e m-
6 Com-
mine cri-
præstans
nicatione
7 Ign-
necessita
rebus po-
8 Hæc
obesse u-
9 Ux-
commu-
monii in-
10 Ma-
petere a-
teriori.
11 Si
fili & le-
dic de fi-
12 D-
torum n-
religios-
cohabit-
so parti-
13 S-
tatus o-
ditorum
favori,
dum de
14 C-
prælatus
15 I-
cundum
culpab-

5 Si iudex alicui sub excommunicatione præci- *e Comm.*
peret ne communicaret cum excommunicato, pec- *DD.*
caret *e* mortaliter communicando. *f Comm.*

6 Communicans cum excommunicato in cri- *DD.*
mine criminoso, auxilium videlicet, aut consilium *g Comm.*
præstans ad crimen, propter quod ille excommu- *DD.*
nicationem incurrit, ipse etiam *f* incurrit. *b ExGlos*

7 Ignorantia, inadvertentia, metus, vel gravis *fac.* cum
necessitas excusant *g* à peccato communicantem in *desideret*
rebus politicis. *de sent.*

8 Hæc, anathema quidem, solvunt, *b* ne possit *excom.*
obesse utilex, humile, res ignorata, necesse. *i c. quo-*

9 Uxor *i* debet communicare cum marito ex- *niā mul*
communicato nisi sit hæreticus, vel causâ matri- *tos 11 q. 1*
monii inflicta fuerit excommunicatio. *c. inter*

10 Maritus excommunicatus potest *l* debitum alia *de*
petere ab uxore, & cohabitare cum ea in foro *ex-*
teriori. Idem dic de uxore excommunicata. *sent. ex-*
com.

11 Si pater, vel dominus sint excommunicati, *l P. Suar.*
filii & servi possunt *m* cum eis communicare. Idem *de cens.*
dic de filiis & servis. *disp. 25*

12 Domini temporales respectu suorum subdi- *sec. 4 n. 9*
torum non *n* gaudent hoc privilegio. Nec prælati *m c. quo-*
religiosorum denunciari, possunt tamen cum eo *niā mul-*
cohabitare in eadem domo, sicut cum alio religio- *tos 11 q. 3*
so particulari excommunicato. *n Comm.*

13 Si prælatus excommunicatus non est denun- *DD.*
tius *o* habet usum jurisdictionis in favorem sub- *o Comm*
ditorum, possunt *p* tamen religiosi huic renuntiare *DD.*
favori, & cum eo non communicare. Idem dicen *p Extra-*
dum de Episcopo. *vag. de e-*

14 Cum subdito excommunicato non potest *vitanda*
prælatus hoc solo titulo cum eo communicare. *& Suarez*

15 Ignorantia facti, vel juris excusat, *q* sed se- *ubi sup.*
cundum probabiliorem sententiam debet esse in- *num. 3.*
culpabilis. *q c. cum*
desideres
de sent.
excom.

v.c. cum
desideres
ubi supra
scilicet
de cler.
ex comm
t Comm.
DD.
u dict. c.
inter alia,
c. felices,
parag. ve-
rum de
poenit. in
6.

x Comm.
DD.
a Comm.
DD.

b Glossa
in c. vene-
rabilem
ver, ele-
ctus de
elect. &
ibi DD.
c c decer-
nimus de
sent. ex-
com.
d c. per
tuas de
sent. ex-
com.
e cintel.
leximus
de judi-
ciis f 2,
Suarez

16. In dubio an quis sit excommunicatus non est vitandus, nisi publice sit infamatus.

17. Qui nescit an sit excommunicatus, si fama publica sit, debet se abstinere, donec faciat debitam diligentiam.

18. Dum non constat de absolutione saltem per publicam famam vitandus est excommunicatus.

19. Contractus initus cum excommunicatio valens est, nisi fiat cum hæretico.

20. Testamentum excommunicati x valet nisi sit hæreticus, & si instituat in testamento præbendam, valet.

SECTIO XI.

*An privatus sit ab omni communica-
tione fori, & audientia.*

1. **I**udex excommunicatus privatur ab usu iurisdictionis; & si est denunciatus, vel notorius clerici percussor nulla est sententia quam profert.

2. Si communicatus eligatur in iudicem, electio est nulla, b si autem fuerit toleratus, & non denunciatus electio tener.

3. Non potest esse actor in iudicio, nisi in causa sue excommunicationis. Si petit absolutionem aut dicit se non esse excommunicatum, audiendus est.

Si autem dicit excommunicationem fuisse injustam, audiendus non est, nisi prius absolvatur.

4. Compelli potest ut apparet coram iudice tanquam reus, quod si habeat procuratorem idoneum, per illum, non per se respondebit.

5. Non potest nisi sit toleratus notarii publici munus exercere, & erit nullum quod gesserit. Probabile g autem est non esse irritam hanc electionem officii in eum factam.

6. Non de cens. disp. 16. sec. 5. n. 12. g Idem ubi supra

6. No
incausa
exparti
si non r
7. No
non est
8. Ne
tamen q
9. Pro
ti excom
venialit

Quos

1. **L**
tute fac
munica
2. A
apponi
one, ne
3. Q
verat sit
4. C
suspectu
non co
tandus
5. A
persistit
6. Is
mandat
commu
7. Co
annum

6. Non potest *b* testis esse iudicio, nec extra nisi incausa fidei. Si autem est toleratus, potest admitti expartium consensu, & quamvis sit denuntiatus, si non repellitur valet eius testimonium.

7. Nec advocatum gerere *i* potest, & potest si non est toleratus repelli; valet tamen quod gesserit.

8. Nec procuratoris munere fungi potest, *l* valet tamen quod gesserit, nisi repellatur.

9. Procuratoris, Tutoris & similia officia ligati excommunicatione recipientes *m* peccant solum venialiter, & ab eis gestum tenet.

b c decernimus de sent. excom.

i dicc. de cernimus.

lc. intelleximus

de iudiciis

mComm DD,

SECTIO. XII.

Quos alios habeat effectus excommunicationis.

1. **L**itteræ Apostolicæ obtentæ ab excommunicatione etiam occulto, & processus illarum virtute factus sunt irrita *a* nisi sint circa ipsam excommunicationem.

b Trid.

2. Advertendum tamen est in his litteris semper apponi clausulam absolutionis ab excommunicatione, *one*, ne impediatur effectus.

sef. 25 c. 3. de refor.

3. Qui per annum in excommunicatione perseverat fit de hæresi suspectus, *b* sed suspicio est levis.

c c. cum contuma

4. Cum Inquisitores vocant aliquem, quia est suspectus de hæresi, & eum excommunicant, quia non comparet, si per annum est contumax *c* denuntiandus est ut hæreticus.

cia de hæret. in 6.

5. A clerico, qui per annum in excommunicatione persistit, potest *d* beneficium auferri.

de. cum bonæ de qual.

6. Is, a quo aliquid sub excommunicatione demandatur, & propter contumaciam perseverat excommunicatus per annum, censetur *e* convictus.

c Covar. alma r. p. parag.

7. Contumax in excommunicatione etiam si per annum non perseveret, potest *f* puniri temporaliter.

f Comm, 7. nu. 10.

SEC- DD.

SECTIO XIII.

An possit ferri Excommunicatio ob res temporales.

a Trid.
sess. 25. c. 3

de refor.

b Comm.

DD.

c c. mulie

res 2. de

jurejur. in

6. c. quali

ter de ju-

diciis.

d Glossa

c. ejus gē-

tium ver.

sed cum

d. 1.

e Comm.

DD.

f Suar. de

conf. disp.

20. sec. 7.

num. 7.

g Covar.

lib. var. c.

3. nu. 12.

h Comm

DD.

i c. Oduar

de solut.

P Otest *a* sub ratione alicujus tituli spiritualis.

2 Ob delictum præteritum non fertur, *b* nisi ratione correctionis futuræ.

3 Cum litem gerunt inter se personæ Ecclesiasticæ, potest judex Ecclesiasticus ferre excommunicationem contra laicos. Et cum judex sæcularis in manifestis injuriis negligit adhibere remedium, Ecclesiasticus *c* potest per censuras.

4 In foro conscientiæ, qui excusatur à peccato cum non restituit, excusatur etiam à censura.

5 Cum terminus præfigitur à superiore, non obligat usque ad illum, si autem obligatio cesset ante terminum, *e* cessat etiam censura.

6 Contingere potest, quod peccatum in furto sit tantum veniale, & obligatio ad restitutionem sit *f* mortalis, & in tali casu obligabit censura sub mortali, v. g. cum plures vineam devastant singuli unum racemum seorsim surripientes.

7 Qui unum tantum racemum furatus est de vinea ignorans quod quàm plures alii unusquisque racemum tulerit, si postea sciat, *g* tenetur restituere sub mortali, & obligari potest censurâ.

8 Qui non est solvendo in foro conscientiæ, excusatur *h* ab excommunicatione.

9 Si feratur excommunicatio, ut intra sex dies solvat, & non potest; transacto autem termino potest, & non solvit censuram incurrit. *i*

SECTIO XIV.

*Quomodo obliget Excommunicatio in-
flicta ut secretum reveletur.*

1 **C**um quis ante excommunicationem teneba-
tur secretum revelare, crimen detegere, vel
exhibere scripturam censura *a* tenet.

2 Quamvis non sit obligatio ante prælati præ-
ceptum *b* potest ex eo nasci, sed ad hoc prælati ver-
ba attentè consideranda sunt.

3 Cum res non potest revelari sine gravi damno
revelantis, vel crimen est occultum, *c* & reus non
est de illo infamatus, vel quando sub naturali sigil-
lo ad consilium sumendum detectum est, vel quan-
do persona sanguine conjuncta mihi est nisi crimen
sit læsæ majestatis divinæ, vel humanæ non me po-
test *d* obligare censura.

4 Cum præfigitur tempus sub quo res detegen-
da est, obligat *e* etiam censura eo transacto, nisi
cesset morte mandantis.

a Villa. to

2. tr. 17.

dis. 18.

b Comm.

DD.

c c. quali-

ter, &

quando *x*

de accus.

d Comm

DD.

e Comm

DD.

SECTIO XV.

*De Excommunicationibus Bullæ Canæ,
& de aliis à jure in particulari.*

1 **A**d judicandum an aliquis in excommunica-
tionem incurrat, pensanda sunt verba illius,
considerandus casus, & personæ, quia non debet
extendi, sed restringi.

2 Quæ fertur contra consulentem non *b* compre-
hendit eum, qui licet consilium dederit, non fuit
delictum commissum propter illud.

a Comm?

DD.

b Comm

DD.

3. Cum

Navar. 3. Cùm excommunicatio fertur principaliter
in sum- contra eum qui crimen faciet, & secundo loco
ma c. 21. contra eum, qui mandat, iste non e incurrit, nisi e
à nu. 49. men executioni mandetur.

d Idem 4. Excommunicationes Bullæ Cœne non d mul-
ubi supra tiplicantur ex eo, quod repetuntur, quod additum
e Ex Pij fuit, est reservatio.

V. ordi 5. Non e expirant mortuo Pontifice.

nat Vide
Villalob.
ubi sup.

SECTIO XVI.

Quod sint Excommunicationes

Bullæ Cœne?

1. **H**æ excommunicationes sunt 20. 1. Contra
hæreticos cujuscumque secte, eorum fauto-
res, eorumque libros legentes, habentes, & imprimen-
tes.

2. Adversus appellantes à sum. Pontifice ad fu-
turum concilium, eorumque fautores.

3. Adversus Piratas, eorumque fautores.

4. Adversus eos, qui bona Christianorum nau-
fragantium sibi capientes etiam si in littore inveni-
ant.

5. Contra eos, qui imponunt iniqui nova tributa
vel pædagia, vel augent imposita.

6. Contra falsificantes litteras Apostolicas.

7. Adversus eos, qui infidelibus, & catholici
nominis hostibus arma, vel alia deferunt ac bellum
deservientia, vel aliquo modo favent in damnum
Christianorum.

8. Contra eos qui ferri impediunt ad curiam Ro-
manam victui necessaria.

9. Adversus eos, qui aliquod damnum inferunt
Romipetis, seu peregrinis ad urbem causa devotio-
nis, vel peregrinationis accedentibus, & in ea moran-
tibus, vel ab ipsa recedentibus, vel in his dantes
auxilium, consilium, vel favorem.

10. Adver-

10. A
stolicean
damnum

11. A
sæ Car

12. C
tractant

De t

13. G
judices

14. A
ales sub

impedie

15. C
adduci
bertate

16.
Praelato

eos qu

sæculari
hoc aux

17.
cam ju

fiallica
di titul

18. C
onera

vel eor

19.
Ecclesi

20.
Roma

occup

21.
in P. S
& sequi

10. Adversus omnes illos, qui ad sedem Apostolicam accedentibus, vel ab ea recedentibus damnum aliquod inferunt.

11. Adversus eos, qui offendunt Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aliosque Prælatos,

12. Contra eos, qui per se vel per alios negotia tractantibus in Romana curia, nocent.

De relinquis excommunicationibus

in Bulla Cana contentis.

13. Contra appellantes in causis Ecclesiasticis ad iudices laicos, ut impediunt litteras Apostolicas.

14. Adversus eos, qui sibi avocant causas spirituales sub prætextu litterarum Apostolicarum ad impediendam earum executionem.

15. Contra iudices laicos, qui ad sua tribunalia adduci faciunt Ecclesiasticos, & Ecclesiasticam libertatem impediunt suis statutis.

16. Contra eos, qui impediunt Ecclesiasticos Prælatos, ne sua utantur jurisdictione, & contra eos qui illorum sententias spernentes ad iudices sæculares recurrunt, & adversus eos, qui eis ad hoc auxilium præstant,

17. Adversus eos qui sibi usurpant Ecclesiasticam jurisdictionem, vel fructus ad personas Ecclesiasticas spectantes ratione beneficii aut huiusmodi titulo.

18. Contra eos, qui imponunt decimas, vel alia onera personis Ecclesiasticis, Ecclesiis, monasteriis vel eorum fratribus.

19. Contra iudices laicos qui in causis capitalibus Ecclesiasticarum personarum se immiscant.

20. Contra eos, qui per se vel per alios terras Romanæ Ecclesiæ subjectas invadere, destruere, occupare, vel detinere præsumpserint.

21. Hæc breviter prælibata vide tractata fusius Videatur in P. Suarez de cens., disp. 21. & in Tolet, lib. 1. c. 18. Bulla. & sequenti.

Ex Bulla 21. Virtute Bullæ Cruciatæ Confessores ab or-
Pauli III. dinario approbati possunt absolvere ab omnibus
 casibus in Bulla Cæne contentis excepta hæresi.

22. Hoc idem possumus Confessarii nostræ so-
 cietatis ex nostris privilegiis in his Indiarum regnis
Quod privilegium est perpetuum.

23. Alii autem si absolvere præsumant ab aliquo
 ex his casibus, incurrunt excommunicationem
 sed non reservatam.

SECTIO XVII.

æ si quis
 suadenti
 desent.
excom.

DE EXCOMMUNICATIONE

in eum, qui clericum, vel religiosum percussit

Incurrit a ipso facto excommunicationem si
 sit vir, sive mulier cujuscunque status, vel dig-
 nitatis.

b c. si
 vero ex
 tenore
 desent
excom.

2. Percussio autem seu violentia manum debet
 esse ita notabilis, ut sit peccatum mortale. Quæ-
 tiam si sit notabilis cum non est peccatum mortale,
 ut si fiat ob defensionem, ob ignorantiam, vel al.
 unde excusetur à mortali, *b* excusatur ab excom-
 municatione.

æ Panor-
 mit. &
DD. in c.
 cum non
 ab homi-
 ne de ju-
 diciis.

3. Minister justitiæ secularis, qui noctu invenit
 clericum, vel religiosum paratum ad peccandum
 vel id probabiliter præsumit, potest eum capere
 & si se defendat, percutere, ut illum suo superior
 præsentet.

dComm,

4. Idem *d* potest creditor in clericum debitorem
 violentem fugere.

DD.

5. Pro violentis manibus intelligitur quilibet in-
 juriosus effectus adversus clerici personam, etiam
 si fiat sine violentia; secus vero si sit levis *c* percus-
 sio ob correctionem,

c c. cum

6. parentes possunt filios clericos in moribus
 constitutos ob correctionem percutere, dummo-
 do modum non excedant,

de sent.

excom.

fComm,

DD.

7. Jude

capere per

vel per aliu

8. Provi

non h tene

gellare, su

per laicum

mandans,

9. Cleri

non incur

scip sum in

10. Ext

es, & ratu

11. Qui

por venit

communi

12. Ver

habent fo

mo so req

13. Gau

dicatus, &

datus ver

14. Si c

atum, p

nem. Et q

te, vel fili

tas in jec

15. Pro

res tam v

& moni

si in com

probata v

onnis; ali

hoc privi

16. C

etiam qo

7. Jude

7. *Judex Ecclesiasticus g potest subditum suum*
capere per laicum, non tamen flagellare nisi per se, g Comm
el per alium Ecclesiasticum. DD.
8. *Provinciales, Priores, vel Rectores regularium*
non h tenentur per se subditum delinquentem fla-
gellare, sufficit si per alium religiosum fiat, si faciant
per laicum incurrunt excommunicationem, &
mandans, & verberans, i Tolet,
9. *Clericus, si se alteri subjicit, ut percutiatur*
non incurrit excommunicationem, secus vero si
seipsum in juriore i percutiat. in sum,
10. *Extenditur / hæc censura adversus mandan-*
tes, & ratum habentes, si suo nomine fiat. lib. i. c.
11. *Qui mandatum revocavit, revocatio autem*
non venit in notitiam exequentis, m incurrit ex-
communicationem si percussio exequatur. 23. nu. 7.
12. *Verbo clerici veniunt etiam hi qui primam*
habent tonsuram quamvis sint conjugati, dum-
modo requisitas à concilio conditiones habeant. l. c. mulie-
13. *Gaudet n hoc privilegio clericus excommu-*
nicatus, & irregularis; illud autem admittit degra-
datum verbaliter cum declaratur incorrigibilis. res. pa-
14. *Si clericus velit sceminam vi cogere ad pec-*
catum, potest illa licite percutere ad sui defensio-
nem. Et qui in clericum cum uxore, matre, foro-
re, vel filia propria turpiter inventum manus violen-
tas injecerit, non o incurrit excommunicationem. rag. illa
15. *Pro Monacho intelliguntur p omnes regula-*
res tam viri, quam fæminæ etiam novitii & novitiæ
& moniales tertii Ordinis D. Frâncisci, & D. Domini-
ci in communitate degentes. Ermitæ sub regula ap-
probata viventes, Donati professi, & milites S. Jo-
annis; alii autem quibus numerum licet non gaudent
hoc privilegio. vero de
16. *Omnes prædictæ personæ Ecclesiasticæ*
etiam post mortem g gaudent hoc privilegio. sent. ex-
- comm.*
m c. cum
conjugat
de art. &
qual.
n cum
non ab
nomine
de judiciis
o Comm
DD.
ex Tolet.
ubi supra
p Suar. de
cens. disp
2. s. sec. i.
q Toleta
in sum.
lib. i. c.
31. nu. 10.

SECTIO XVIII. AN ALIUS PRAETER PAPAM

possit à precedenti excommuni-
catione absolvere.

1. Quando percussio levis est, potest a Episcopo absolvere, & praelatus religiosus subditos.
2. Si religiosus clericum secularem percussit percussio autem sit mediocris non potest absolvere nisi à Papa, si autem levis sit poterit ab Episcopo.
3. Janitores principum, qui sine animo irrogandi injuriam ob custodiendam januam clericum mediocriter percusserint, ab Episcopo possunt absolvi.
4. Idem dic quando, qui clericum percussit ob aliquod justum impedimentum non potest absolvere nisi à Papa, dummodo praestet juramentum de ablato impedimento.
5. Pueri, qui ante annos 14, clericum etiam graviter percusserint, ab Episcopo possunt absolvi etiam post illos completos.
6. Idem dic de foeminis, pauperibus, & imbecillis, & miserabilibus personis.
7. In omnibus his, & similibus casibus, in quibus potest Episcopus absolvere, potest etiam alius ab Episcopo licentia obtenta solutionem committere.
8. Legati à latere S. Pontificis ab ipso jure cultum habent quemlibet excommunicatum absolvi.
9. Et per Bullam Cruciatæ potest et semel in vita & semel in morte clerici percussor absolvi.
10. Qui non defendit clericum ab injuria manifestata cum commodè potest excommunicatum incurrere.
11. Excommunicatus ob clerici percussione non debet absolvi, nisi prius praestiterit juramentum, quod se in posterum emendabit.

SECT

Dereli-
tra l

L At
pa

2. Con
casus red

3. Lata
sas si intra

reservatu

4. Co
mittunt

Requiri
communi

5. Con
Ecclesias

retur, &
areæ, sec

6. Co
num.

7. Co
Bullæ O

Episcopo
nisi tequ

nulla sit
judices

contra h

si intra t

8. Co
tis, Intel

nati ver
vexatio

9. Co
proced

SECTIO XIX.

De relinquis excommunicationibus extra Bullam Cænæ Papæ reservatis.

- L**ata à Papæ Delegato transacto anno ipsi Papæ reservata *a* manet.
2. Contra *b* falsarios Hæc secundum aliquos casus redacta est ad septimam Bullæ Cænæ.
3. Lata ab Episcopo contra habentes Bullas falsas si intra 20. dies eas non destruant, vel resignent reservatur *c* Papæ.
4. Contra *d* clericos, qui scienter, ac spontè admittunt ad divina officia excommunicatos à Papæ. Requiritur tamen quod talis sit nominatim excommunicatus Papa, & denuntiatus.
5. Contra *e* sacrilegos infringentes, & spoliantes Ecclesias Non sufficiat tantum infringere, nisi fuerit, & spoliet Nec quælibet fractio seræ, vel aræ, sed Ecclesiæ, vel forum ejus.
6. Contra malè eligentes *f* senatorem Romanum.
7. Contra insectantens *g* Cardinales. Hæc ad 12. Bullæ Cænæ redacta est, & extenditur ad Archiepiscopos, & Episcopos. Mandantes non incurrunt, nisi sequatur insectatio, secuta vero sic, quamvis nulla sit percussio Principes vero, ac Domini, & alii *g* iudices sub eadem censura tenentur procedere de pænitis contra hujusmodi insectatores. Excusantur tamen, si intra mensem, ex quo cognoverunt procedere incipiant, quâvis non fiant processus, neque puniant.
8. Contra vexantes *h* cognatos excommunicantis. Intelligitur de injusta vexatione, & nomine cognati veniunt amici, famuli & omnes illi, quibus fit vexatio in odium excommunicantis.
9. Contra *i* inquisitores, qui odio, vel passione procedunt, Hanc autem non incurrit qui odio timore,

ac, querenti de off. jud, Deleg. *bc*, ad fal. de crimine fal. *c* Vide Toletum in sum, *d* significavi de sent. excom. *c* *c*. cum quis de sent. excom. *fc*. fundamenta de elect. in 6. *c*. felices in 6. *bc*. qui cumque de sent. excom. in 6. *i* Clem. 1. de hæret,

¶ Clem. re rem ob vitandum scandalum, vel alio titulo præcon-
ligiosi de odium, vel passionem male procedit.

privileg. 10. Contra **l** religiosos qui absque licentia Pa-
chi sacramenti administrant. Comprehenduntur
qui hoc faciunt ex præsumptione, secus vero si
ignorantia, vel in necessitate, vel extrahabitione
vel habentes privilegium.

m Clem. 11. Contra religiosos **m** facientes eligere sepul-
cupien- turas. Requiritur tamen ad incurrendum in illam,
tes de ut religiosus, vel clericus faciant, ut quis juret, ve-
pœnis. veat vel promittat se electurum sepulturam in Ec-
clesia ipsius persuadentis.

n Clem. 12. Contra **n** facientes celebrare in locis inter-
grave de dictis. Comprehendit nobiles, ac Dominos tempore
sent. ex- les, qui cogant aliquem ad celebrandum divina
com. ficia in locis interdictis, sive compulsio fiat per
clericorum, sive illorum consanguineis, & qui vo-
præconis, vel sonitu campanæ, vel tibicinis, &

o Extract. tuba convocant populum ad audiendam Missam.
& si **Do.** loco interdicto præcipue excommunicatos, & **o**
minus terdictos, & qui prohibent ne excommunicati,
gregis de interdicti ab Ecclesia ejiciantur, dum divina ce-
pœnit & brantur, & qui admoniti à Sacerdote nominatim
remiss. nolunt exire. Comprehenduntur etiam Prælati,
extrav. habentes jurisdictionem temporalem ista faciunt.

detestan- 13. Contra absolventes **o** per confessionalia Sacer-
dæ de se- IV. à quinque votis Papæ reservatis.

pul. 14. Contra exenterantes mortuos, nisi fiat ob
pextr. honorem, ut in Principibus, vel ob anathomiam
Sanc. de vel ut transferantur de loco profano ad sacrum, vel
simonia. alio fine, quam ad sepeliendum

gex de- 15. Contra **p** dantes, vel accipientes ob ingressum
claratio- monasterii. Non comprehenduntur accipientes si-
ne Marti- ne pacto, vel ex consuetudine, vel ob necessitatem
ni V. & ad visum ingredientis, Nec moniales, q quæ po-
Clem. VII sunt dotem accipere ad sustentationem.

r Extrav. 16. contra **r** remittentes simoniam in ordine, vel
tum. de beneficio. Comprehendit etiam mediatores, &

soluti

solum si
vention
committ

17.

mendici

18.

quenda

19. C

eos qui

ille con

hendit p

20. C

Ecclesi

21. C

um, Mi

qui eam

ignora

sam ing

tionem i

confessi

22.

contra

compr

giolos

23

& alle

perfect

vere, n

licenti

Recto

24.

Prædi

sunt a

25.

tas ex

fuerit

melio

comm

cates

...tulo præ
...entia Pa
...hendunt
...is vero li
...nhabitione
...gere sepu
...m in illar
...is juret, v
...uram in Ex
...ocis inter
...os tempore
...n divina
...at person
...,& qui vo
...bacinis, ac
...n Missam
...tos, & ill
...unicati, &
...divina ce
...nominat
...Prælati, q
...ta faciunt
...onalia Six
...nisi fiat o
...athomiam
...acrum, vel
...ingressum
...pientes si
...ecessitatem
...q quæ pos
...n.
...ordine, vel
...latores, &
...solum

solum simoniaci reales, non mentales, neque con-
ventionales, nec aliam simoniam præter eam, quæ simon,
committitur in ordine, vel in beneficio.

17. Contra mendicantes transeuntes ad non
mendicantes, nisi transeant ad Carthusiam.

18. Contra eductos vel accipientes ad conse-
quendam justitiam, vel gratiam incuria Romana.

19. Contra eos, qui dicunt « peccare mortaliter
eos qui credunt B Virginem sine labe originali fu-
isse conceptam, vel oppositum. Solum compre-
hendit præsumentes.

20. Contra eos, qui male auctorant alienationes
Ecclesiasticas.

21. Contra x ingredientes monasteria moniali-
um, Minorum & Prædicatorum sine licentia ejus,
qui eam potest dare. Non comprehendit eos, qui ex
ignorantia justa, vel credentes justam habere cau-
sam ingrediendi. Mulieres autem, quæ prava inten-
tione ingrediuntur incurrunt, sed possunt absolvi à
confessoris ejusdem ordinis.

22. Contra præsumentes adire libellos famosos
contra religiosos Prædicatorum, & Minorum, Non
comprehenditur, qui infamat in libello ipsos reli-
giosos sine mentione status.

23. Contra præsumentes prædicare, vel docere,
& assertere prædictos religiosos non esse in statu
perfectionis, vel non licere illis ex eleemolynis vi-
vere, nec prædicare, nec confessiones audire cum
licentia Papæ, vel aliorum Prælatorum, sine licentia
Rectorum Ecclesiarum.

24. Contra præsumentes inferre violentiam locis
Prædicatorum, vel Minorum Qui hanc incurrunt pos-
sunt absolvi à conservatore, vel à Prælato Ordinis.

25. Contra detinentes in suis Monasteriis apostat-
as ex his Ordinibus postquam denuntiatum eis
fuerit Et possunt Prælati horum ordinum, & car-
melitarum, & qui gaudent eorum privilegiis ex-
communicare clericos, vel laicos apostatas recipie-
ntes.

testab. de
fextrav.
viam ama
bitiosæ
de regul.
tExtr I.
de sent.
excom.
« Extrav.
grave ni-
mis de
relinq.

& vener.
6 D. Anr.
disp tu2.
p.c.70.

De his
omnibus
Vide Na-
var. ubi
supra &
P. Avil, in
comp.
verb ex-
comm.

26 Con-

26 Contra eos qui conantur ex universitate Parisiensi expellere Prædicatores, vel Minores.

27 Contra peregrinantes in Hierusalem sine auctoritate Papæ.

28 Contra appellantes à Papa ad futurum concilium redacta est hæc censura ad Bullam Cænæ. Non comprehendit consulentem nisi appellatum fuerit, comprehendit tamen consulentem licitum esse appellare.

29 Contra Cardinales revelantes secreta habitæ in Papæ consistorio.

30 Contra prædicantes miracula falsa, vel incerta, sed hæc jam non est usu recepta.

31 Contra Cardinales committentes simoniam sede vacante. Comprehendit prædictos, qui sede vacante contraveniunt, ordinant, disponunt, aut aliquomodo præsumunt facere, vel attentare contra ordinata à Julio II. ut sine simonia fiat electio Papæ.

32 Contra exercentes confidentiam simoniacam; qua quis confidit quod collator conferet beneficium mediante pretio, &c.

SECTIO XX.

*De Excommunicationibus reservatis
partim Papa, partim Episcopis.*

I Propter levem percussione clericum.

2. Quam imponit Episcopus reservando sibi absolutionem.

3 Lata à Papa quando ad ipsum recursus est impeditus.

4. Contra participantem cum excommunicato in crimine propter quod est excommunicatus, & cum reservatione ad eum quem est reservata excommunicatio principalis.

5 Contra eum, qui absolutus ab eo, qui non potest, non se præsentat superiori.

Excom-

*Excommunicationes nemini
reservata.*

1. Contra saculares jus Ecclesiasticis non red- *Vide Na-*
dentes. *var. ubi*

2. Contra consentientem suæ in Papam electioni sup.
Canonicè non factæ, & contra eum recipientes.

3. Contra Episcopum, qui in civitate diversarū
linguarum recipit in suam curam eos, qui sunt suæ
linguæ, priusquam à proprio Episcopo in suum
coadjutorem recipiatur.

4. Contra scholasticos Bononiæ, qui conducunt
domos alterius Doctoris, vel scholastici ante finem
termini sine consensu ejus.

5. Contra imponentes Ecclesiis, vel Ecclesiasti-
cis pensiones, talias, vel vectigalia si admoniti non
desistant.

6. Contra clericos Presbyteros etiam nullam
habentes dignitatem, aut Ecclesiam Parochialem,
& contra clericos non Presbyteros dignitatem, aut
personarum habentes, & contra religiosos, qui au-
diunt leges, aut medicinam.

7. Contra clericos suscipientes præfecturas sæ-
culares. Non comprehendit clericum in solis mi-
noribus, nec eum qui suæ dignitati habet annexam
præfecturam.

*Excommunicationes nulli reservatae ex
lib. 6. Decretalium.*

1. Contra *a* mittentes litteras vel nuntios, vel
clam loquentes cum Cardinalibus existentibus in
conclavi ad electionem Papæ. *in 6*

2. Contra *b* magistratus, & gubernatores non
facientes ea, quæ debent, & eis mandantur ad ele- *b dict. c.*
ctionem Papæ, *ubi peri-*

3. Contra *c* molestantes electores eo quod non
eligant optatum ab eis. *rag. præ-*
terea.

X 1 4. con- *cubi sup.*

- de elect. 4. Contra noviter *d* usurpantes jus custodiendi
in 6. aliquam Ecclesiam sede vacante.
- e.c. indē- 5. Contra *e* vocatum ut dirigat electiones mo-
nitatibus nialium non temperantem à rebus ex quibus oriri
parag ipso solent discordiæ.
- stre mode 6. Contra *f* partem incitantem conservatorum
elect. in 6 ad procedendum in his, quæ non continent mani-
fc. hac festam violentiam, & quæ requirunt altiore in-
cons. de dagnem.
- off. jud. 7. Contra *g* facientes vi, aut metu se absolvi à
gc. i. de censuris, aut eas revocare.
- his quæ 8. Contra *h* fingentem aliquid, ut iudex vadat
vi in 6. ad mulierem ad accipiendum testimonium ejus,
- h.c. mulie 9. Contra compellentes *i* submittere bona Ec-
res de ju- clesiastica perpetuo, vel ad longum tempus perso-
dic. in 6. nis laicis.
- i.c. hoc 10. Contra inventores *l* novarum religionum
consultis absque approbatione Papæ.
- simum de 11. Contra exigentes *m* portaria à personis Ec-
reb. Eccl. clesiasticis, hæc redacta est ad Bullam cœnæ.
- non alien 12. Contra impediētes *n* Ecclesiasticam juris-
lc. uni de dictionem, redacta est ad Bullam cœnæ.
- relig. do- 13. Contra *o* dominos temporales prohibentes
min 6. subditos ne vendant, vel emant à clericis, neque eis
n in Bull. vendant frumenta, neque coquant panes, neque
cœnæ. præstent eis alia officia, vel subsidia.
- o.c. fin. de 14. Contra religiosos *p* temere dimittentes ha-
imma. bitum sui ordinis. Non comprehendit eos, qui ob
Eccl. in 6. honestam causam, vel ad breve tempus dimittunt,
- p.c. 2. de 15. Contra *q* religiosos eūtes ad studia sine licentia.
- cler. vel 16. Contra clericos, *r* vel laicos sepelientes hæ-
Monach. reticos in loco sacro.
- in 6. 17. Contra iudices *s* non auxiliantes contra hæ-
q. eod. cap reticos.
- rc. qui- 18. Item contra non obediētes Episcopis vel
cunque Inquisitoribus circa hæc opportuna mandantibus.
- de hæer. Item contra non exequentes sine mora sententiam
in 6. ab eisdem contra hæreticos latam, & illorum bra-
ut inquisi tionis de hære. in 6.] obio

chio ſæculari remiſſam. Item contra dimittentes quoscumque comprehentos ſine licentia Episcopi, vel Inquiſitoris. Item contra eos, qui quocumque modo ſe intromittant ad cognoscendum, vel iudicandum de crimine hæreſis, vel impediunt Episcopos, vel Inquiſitores in illorum proceſſibus. Denique contra talium iudicum fautores, conſultores, aut præbentes eis auxilium.

19. Contra *z* interficientes Chriſtianos per aſſaſinos.

20. Contra *u* permittentes in terris ſuis feneratores publicos alienigenas vel non expellunt eos, vel locant eis, vel alio prætextu concedunt eis domos ad uſuras exercendas.

21. Contra *x* dantes repræſalia contra Eccleſiaſticos; poteſtatem ſcilicet pignorandi contra eos.

22. Contra negligentes *y* perſequi, & vindicare injurias Cardinalibus illatas. Comprehendit principes, dominos & alios duces.

Excommunicationes Clementinarum nulli reſervate.

1. Contra frangentes *a* ſequeſtrum. Hæc hodie non incurritur quatenus eſt lata à jure, ſed alia quàm fert iudex, qui decrevit ſententiam.

2. Contra ſepelientes *b* in loco ſacro interdicto nominatim interdiktos, vel publicè excommunicatos.

3. Contra religioſos *c* appropriantes ſibi decimas

4. Contra religioſos *d* adeuntes aſſas Principum animo nocendi ſuis Prælatiſ, vel monaſteriis.

5. contra monachos habentes *e* arma in monaſterio.

6. contra impediētes *f* viſitationes monialium, niſi ceſſent ab eo cum fuerint admoniti.

7. contra imitantes ſtatum Beguinarum, vel illorum conſilio, favore, vel auxilio iuvantes, vel de novo inſtituunt.

t c. prohu
man. de
homic. in
6.
c. 1. de
uſur. in 6.

a clem.
uni. de ſe-
queſt. fr̃
b clem. 1.
de ſepul.
c clem. 3.
de deci-
mis.
dclem. ne
in agro
paragr.
quia ve-
rum de
ſtat. mo-
nach.
e Dic.
clem. ne
in agro
f clem. 1.
de relig.
8. con-
domi.

g Clem. i.
de con-
sang. &
affin

8. Contra eos, g qui scienter in gradibus consanguinitatis. & affinitatis canonice prohibitis contrahunt matrimonium, aut cum monialibus. Item contrahunt religiosos, vel religiosas, & in sacris constitutas matrimonia celebrantes,

h Vide
Navar.
ubi supra
i Clem.
uni, de
usur

9. Contra Inquisitores, h & illorum Commissarios, vel Episcoporum qui prætextu sui officii sumunt pecuniam &c.

i Clem.
uni, de
usur

10. Contra facientes i statuta ad solvendas usuras, vel ad non restituendas, solutos, & contra eos, qui talia statuta non radunt è libris, aut non abolent consuetudinem vim legis habentem.

l Clem ea
pientes
de poen.
m de, ele.
cupien-
tes

11. Contra mendicantes, l qui accipiunt novas domos ad habitandum, vel alienant acquisita ante concilium Lugdunense. Sed hæc jam cessavit per privilegium Julii & Leonis X.

n Ibidem

12. Contra mendicantes, m qui concionantur vel privitim aliquid dicunt ad avertendum fideles à solvendis Ecclesiæ decimis,

o Clem. i.
de sent.
excom.
p Extrax.
quia non
nulli.

13. Contra religiosos, n qui industriose nullum scrupulum injiciunt fidelibus de non solutis decimis, & non expiata hac negligentia cum commodo possint præsumunt concionari.

14. Contra religiosos, o qui non servant interdictum nec cessationem à divinis, quam servat Ecclesia Cathedralis vel Matrix, vel Parochialis oppidi,

q Trid.

15. Contra impugnantes p litteras Papæ electi, Contra interpretantes Clementinam cxixi de Paradi.

scil. 4. de

17. Contra Vizochos eadē est quæ contra Beguinas.

et dedit

17. Contra imprimentes libros sine examine. Hæc, quæ est concilii Lateranensis, derogata est quæ ad ceteram, non tamen quad solemnitatem, quæ confirmata est a Tridentino q servato eodem modo.

sacr. libr.

Extrava.

sup. gen.

Extrav.

ambitio-

sæ de reb

Eccl.

18. Contra impediēt. si cepit nen. N. utrum à Papa aut eorum officii, & commissionis functionem non obstante consuetudine de non mittendo Ligno nisi ei qui petit; hæc jam est Papa et cetera, & continetur in Bula Cænz.

19. Con-

19. Contra alienantes, vel locantes Ecclesiastica bona in plures quam tres annos. Atque tenenda est consuetudo.

Excommunicationes concilii Tridentini Pij V. & Gregarii XIII.

1. Contra *a* mulierum raptores, & illis consilium, *a* Trid. ses. auxilium, vel favorem præbentes. 24. c. 6.

2. Contra *b* nos qui quovis modo suos subditos *b* ses. 24. vel quorumcumque alios cogunt minus libere matrimonia contrahere. c. 9.

3. Contra *c* dos qui virginem, viduam, vel quamlibet aliam mulierem cogunt ingredi monasterium nisi in casibus à jure exceptis, & contra dantes eis regulam, consilium, favorem vel auxilium. c. 18. de

4. Contra impediētes *d* cujuslibet mulieris voluntatem accipiendi velum, vel profitendi. *d* Ibidem.

5. Contra *e* concedentem locum ad duellum inter christianos in terris suis.

6. Contra *f* eos, qui duellum committerent, & eorum patronos. *e* Ses. 25. c. 19.

7. Contra *g* eos qui in causa duelli consilium dederint, vel spectatores fuerint non obstante ullo privilegio. *f* Ibidem: *g* Ibidem.

8. Contra *h* non habentes pro authenticis libros omnes Bibliæ sacræ exceptis 3. & 4. Esdræ, juxta editionem vulgatam, & contra contemnentes constitutiones Apostolicas. *h* Ses. 4. can. de scrip. ca. non c. 27

9. Contra *i* mulieres ingredientibus claustra monasteriorum etiam monialium virtute facultatum Apostolicarum quas revocat. comprehendit etiam ingredientibus sine prætextu licentiæ. *i* Vide apud Tollet. & Pium V.

10. Gregorius XIII. revocavit denuò omnes facultates & extendit excommunicationem Pii V. ad eos qui ingrediuntur cum licentia episcopi necessitate, & ad ipsos episcopos.

11. Contra quomodolibet male tractantes Inquisi-

quisitores, vel Episcopos id munus in sua dioecesi, vel provincia exercentes, & quoslibet alios sanctæ Inquisitionis ministros.

12. Contra scientes, & non revelantes cardina-

Vide Na- libus injurias,

var. ubi
supra.

13. Contra quaslibet moniales egredientes à monasteriis, nisi in casu magni incendi, vel lepræ vel epidemiæ, & cum approbatione in scriptis superioris vel episcopi.

14. Contra cupientes fructus beneficiorum primi anni ejusdem Pii V. Hæc est reservata Papæ.

15. Contra capientes christianos in terris à Turcis occupatis in servos, & nolentes eos liberos dimittere cum bonis suis.

16. Contra omnes Principes, ac Dominos totius orbis non parentes sanctæ Inquisitioni generali Romæ.

17. Judex sæcularis, qui Ecclesiasticum sine violentia reali terroribus injustè cogit exulare, excommunicationem incurrit.

18. Hæc breviter prælibata sufficient, ut quis habeat omnium ferè excommunicationum notitiam, & possit ad authores eas fufius declarantes adire, ut quæ dubitat plenius intelligat. Vide Tolet. lib. 1. Instr. sacer. & Villal. to. 1. tract. 17. per totum.

De Excommunicatione minori.

- a c. penul** 1. Excommunicatio minor *a* est censura privans de sent. Sacramentorum participatione, & electione passiva
excom. 2. Excommunicatus hac excommunicatione
b c. si ce- peccat *b* mortaliter, si recipiat aliquod Sacramen-
lebr. de tum, vel acceptet dignitatem, vel beneficium Ec-
cler. ex- clesiasticum, sed non incurrit irregularitatem, nec
com. majorem excommunicationem.
c Comm. 3. Peccat *c* venialiter administrando sacramenta.
DD, 4. Audiendo sacrum, vel abfolvendo ab excom-
a Comm municatione non *d* peccat.
DD.

g. Pri-

1. Privatus Ecclesiastica sepultura, e sed absol-
vendus est etiam post mortem, ut sepeliatur f in e c. sacris
loco sacro. de sepult.

6. Solum incurritur hæc excommunicatio cum
quis communicat cum excommunicato excom-
municatione majori; si est denunciatus vel noto-
rius clerici percussor.

De eo qui potest absolvere.

7. Proprius sacerdos, & quicumque potest à f Comm.
peccato mortali absolvere, & qui habent jurisdi- DD.
ctionem quasi Episcopalem possunt f ab hac ab-
solvere censura.

8. Qui accedit ad confessionem cum solis ve- g Tolet.
nialibus, & excommunicatione minori potest g ab- in summ.
solvit à simplici sacerdote, sicut à peccatis, sic etiam lib. 1. c. 17
ab hac excommunicatione. Hæc sententia est pro- num. 7.
babiliior, licet tutior contraria.

9. cum absoluto virtute Bullæ cruciatæ ab ex- b Henricq;
communicatione Papæ reservata potest b iudex l 7. de in-
disimulare in foro exteriori nisi sit pars, quæ con- dulg. n. 23
tradit.

Exemptus.

1. De licentia sui Superioris potest a se subdere a P. Sa
Episcopo ut ab eo obtineat dispensationem vel ab- hoc verb.
solutionem, quibus indiget.

Exilium.

1. Exilio perpetuo damnatus dicitur deportatus, a Sa hoc
qui autem ad tempus, relegatus. verb.

2. Non potest pater filium in exilium mittere.

DISP.

DISPUTATIO XIII.

SECTIO I.

EXTREMA VNCTIO.

EXTREMA VNCTIO QUID SIT, DE EIVS
*materia & forma, & quibus personis
 administranda.*

a Villal.

to. l. tr. 10

dis. 1.

b Tri. sec.

7. can. 11.

c Comm. statutum.

DD.

d Tri. ses.

14 de hoc

sacra-

mento.

e Trid. u-

bi supra.

f Comm.

DD.

g Trid. u-

bi supra.

b Tri. ses.

14 c. 3.

i De fide

l Vide

Dian. p. 3

tr. 4. ref.

179.

m Vide

eum qui

supra.

Est a sacramentum unctionis infirmorum ad salutem animæ, & corporis.

2. Est sacramentum b novæ legis à Christo institutum.

3. De institutionis tempore non e constat, creditur autem nocte cœnæ fuisse institutum.

4. Materia remota d est oleum benedictum ab Episcopo, & non ab alio sacerdote. In quo non potest dispensari.

5. Materia proxima e est unctio cum oleo, & crucis signum non est de necessitate.

6. Unctiones quinque sensuum sunt f de necessitate hujus sacramenti.

7. Forma g est; *Per istam sanctam unctionem, &c.*

8. Potest h reiterari in diversis infirmitatibus, & in eadem, cum remittitur, & postea aggravatur.

9. Dat i gratiam digne recipienti, & fuit institutum principaliter ad confortandum animū infirmi.

10. An incipiat gratiam causare in prima unctione, an in sola quinta illam causet, dubium l est inter DD, magis pium, ac probabile videtur partialem

gratiam causare in prima, in quinta verò totalem, licet contrariam sententiam teneant viri docti.

11. Si infirmus moriatur in prima unctione gratiam m consequitur partialem.

12. Si infirmus ita proximus morti sit ut timeatur,

tur,
cis
cap
un
dul
dit
urg
hoc

I
xim
I

I
sum

huj

10

in st

a dm

17

dan

18

lud

liter

dene

B. V.

Ar

1. N

nall

2

quia

felli

3.

rictia

min

tur, quod sine unctione decedat, omisso signo Crucis ungantur *n* celestiter organa sensus, quæ sunt in capite & una manus dicendo: Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccasti per visum, auditum, olfactum, gustum, & tactum. Et nisi sit ita urgens necessitas addatur & per pedem, &c. quia hoc esse etiam de necessitate asserunt *o* viri docti.

13. Si ægrotus manibus, & pedibus careat proxima pars urgenda *p* est.

14. Cæci, ac surdi ungendi sunt, *q*

15. Homo vivus, & baptizatus habens rationis usum, vel qui aliquando habuerit solum est capax huius Sacramenti.

16. Si ægrotus amisit rationis usum, constatque in statu peccati mortalis illud petiisse, non est ei administrandum.

17. Sane non sunt *n* capaces illius, & ideo morte damnatis non datur.

18. Qui nunquam actualiter peccavit, potest illud recipere, & intelligenda est forma conditionaliter, & mox baptizato in mortis articulo non est denegandum. Probabileque *x* est, ut docet Suar. sec. 3, B. V. illud recepisse.

SECTIO II.

An sit præceptum illud recipiendi, & quæ sit necessaria dispositio.

1. Non est *n* præceptum illud recipiendi, quod si omittatur sine scandalo, & contemptu nullum erit peccatum.

2. Ad illud recipiendum *b* sufficit contritio, sed quia recipitur in mortis articulo necessaria est confessio habenti peccatum mortale.

3. Non est necessarium, quod præcedat Eucharistiæ sumptio, & *n* necessitate ante illam debet ministrari.

n Vide Dian. ubi supra.

o Vide Suar. sec. 3. n. 3to. 4. disp. 14.

p Comm. DD.

q Comm. DD.

r Comm. f. Suar. to.

4. disp. 42. sec. 1.

o Idem supra.

n Comm. DD.

x Suar. to. 2. disp. 13.

sec. 3.

n Comm. DD.

b Villal. ubi sup.

De hujus Sacramenti Ministro.

- e* Trid. ses
24. c. 3 de
hoc sacr.
d Comm
DD.
e Suar. to.
4 disp 43
sec. 1.
f Idem u-
bi suprâ.
g Idem u-
bi suprâ.
h Comm
DD.
i Suar. to.
4. sec. 3.
num. 6.
4. Solus sacerdos *e* est minister illius.
5. Sacerdos, qui sine facultate proprii parochi
hoc Sacramentum *d* ministrat peccat mortaliter,
sufficiet *e* tamen virtualis, & interpretativa.
6. Si urget necessitas, nec comparat Parochus,
quilibet alius potest etiam *f* si sciât illum ægrotan-
tium.
7. Potest *g* pluribus in necessitate administra-
ri, si autem unus ungeret, alius formam proferret,
nullum esset.
8. Parochus illud negans, vel notabiliter disse-
rens cum periculo, ut sine illo ægrotus decederet,
peccat *h* mortaliter, si autem illud negat ob vitan-
dum vitæ periculum non peccat.
9. Sacerdos excommunicatus non potest *i* illud
administrare.

Additiones Sectionis II.

- l* Bellar. 10. Non solet *l* dari pueris nisi ætate, qua com-
municant; sufficit tamen ætas, qua possunt peccare
de extr. 11. In diuturnis morbis *m* ut hydropisi debet re-
unc. c. 9. iterari, quoties redit periculum.
lib 1. 12. In dubio an vivat ægrotus, administranda
m Comm est sub conditione.
DD. 13. Eff. ctus ejus est *o* remissio peccatorum ve-
nialium, & etiam mortalium faciendo de attrito
verb. contritum,
o Comm. 14. Sacrum extremæ unctionis oleum ad ægro-
DD. tos deferre sine lumine non erit peccatum mortale,
sine vestibus autem, & solemnitatibus ab Eccle-
sia præscriptis an liceat in necessitate ministrari ali-
p Suar. negant, *p* quia non est Sacramentum necessitatis;
disp 44. alii affirmant, sed minus probabiliter.
sec 1. 7. 15. Si contingat nullum adesse vium, sed solam
p. i Quam-
foeminam, qui sacerdoti respondeat extremam un-
ctionem

tionem
nec f
Con
16
gend
salut
Verb
Quo
ter fa
17
perio
pecc
perio
18
qual
in lo
tem
fatur
tiam
19
unga
Paro
Sed o
scane

1.
legis
2.
sit or
mana

tionem administrandi, non peccabit mortaliter tanad. tr.
nec foemina respondens, nec sacerdos consentiens. 15. sing. 7
Consultius erit si ipse sibi respondeat.

16 Gravissimè precant, q qui illud tempus un- q Pius V:
gendi ægrotum observare solent cum jam omni in Cathes
salutis spe amissa, vita & sensibus carere incipiat.
Verba sunt Pii V. in Cathes. p. 2. de unct. c. 6. n. 9.
Quod intellige cum data opera nolit Parochus ali-
ter facere.

17. Qui in principio infirmitatis non gravis, nec r Suar.
pericula hoc sacramentum ægrotto administrat, r disp. 42.
peccat mortaliter, validè tamen, sed superveniente sec. 2. n. 4
periculo reiterandum.

18 Oleum infirmorum domi retineri à Parocho
quasi per transennam per unum diem, vel noctem
in loco decenti, nullum erit peccatum. Semper au-
tem domi, & non in Ecclesia custodiri non excu- f P. Quin
satur à mortali s propter scandalum, & irreveren- ubi supra
tiam. sing. 10.

19. Oleum infirmorum ad infirmos mittere ut
ungantur & ab infirmitate liberentur, licitum esse
Parochis antiqua docuit r Ecclesiæ consuetudo.
Sed quia modo non est in usu non poterit fieri sine r Innoc. 1
scandalo, & irreverentia. epist. 6. ad
De.

Excusatio.

1. Rationabilis causa excausat s saltem à mortali a Comm.
legis humanæ transgressorem. DD.
2. Causa, quæ bona fide putatur justa, licet non b Navarr.
sit omnino talis excusat b à mortali circa legem hu- c. 2. 2.
manam, non verò à veniali, num. 203

DISP. I. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES III.

F.

F A L S A R I V S.

a Navar.¹
c. 17. n. 68

FALSIFICANS *a* scripturam, vel et
utens in damnum alterius scienti-
am falsam, tenetur restituere.
Quod si sint litteræ Apostolicæ,
incurrit, excommunicationem re-
servatam.

2. Idem dic de falsificante subreptionem vel sig-
illum Prælati, vel mensuras vel pondera. Nec non
de eo, qui eis scienter utitur.

3. Falsare monetam crimen est læsæ majestatis.
Falsa dicitur facta sine legitima autoritate, mate-
ria, pondere, aut signo.

DISP. II. SECT. I.

F A M A.

Quid sit, & in quo differat ab honore.

a Comm.

DD.

1. Fama est *a* opinio, & æstimatio inculpatæ vi-
tutis quam de aliquo habent homines.

b Comm.

DD

c Villal.

to. 3, ca. II

dis. 5.

2. Differt *b* ab honore in eo, quod honor est cul-
tus, & reverentia, quæ exterius exhibetur alicui
ratione virtutis, dignitatis, excellentiæ.
3. Honos auferitur *c* verbis per contumeliam,
convitium, & improprium, nec non per irrisio-
nem

nem

nam, & subfannationem.

4. Fama aufertur *d* per detractionem, murmur- *d* idem
ationem, & suffurationem. ubi *suprà*

5. Ablatio fame suapte naturâ est peccatum *e* idem
morale, & multis modis aufertur, quos videre li- ubi *suprà*
cet *e* apud Villabobes.

SECTIO II.

DE OBLIGATIONE RESTI- tuendi famam.

1. Qui inj-*id* & effect-*ve* alium infamat, *a* tene-
tur restituere, nisi antea fama recuperata *a* Comm
sit. DD.

2. Qui detegit peccatum, de quo aliquis solet
glorari, vel id quod sit publicum, vel citò publi-
candum, ad nil tenetur *b*.

3. Cum necessarium *e* est peccatum detegere ad
correctionem delinquentis, vel ad vitandum dam-
num tertii, vel infamia datur in poenam zelo justi-
tiæ, non est restituendi obligatus *b* Comm
DD.
c Vide
Tol. lib. 5
c. 65.

4. Cum indignus beneficium procurat, ejus e-
lectio est in animarum dispensatione; detegere li-
cet *d* peccatum ejus, ut non impediat electio. *d* Comm
DD.

5. Idem *e* dic de eo, qui peccatum in collegio pro-
curat, quam non potest tuta conscientia retinere. *e* Villal.

6. Puellæ pro virgine habitæ non licet *f* stu-
prum detegere, ut impediat elemosynam reci- *f* idem
pere à testatore pro dotandis puellis virginibus re-
lictam. ubi *suprà*

7. Qui infamat aliquem de crimine, quod pu-
tabat esse publicum, si inveniat esse occultum, fa-
mam restituere tenetur. *g* Comm
DD.

8. Qui se audisse dicit etiam sine malo animo, *h* Navar.
quod famam proximi lædat, restituere tenetur, in summ.
contrarium docet *h* Navarrus, num. 49.

9. Qui

9. Qui uni dicit crimen, quem scit nemini re-
i Villal. velaturum etiam tenetur, & peccat mortaliter.
 ubi sup. Contrarium tamen tenentur viri docti.

10. Publicâ sententiâ infamatum in una civitate,
I Rebel. infamare in alia non est contra justitiam, nec in-
 de just. r. ducit restituendi obligationem. Erit contra chari-
 p. lib 4. tatem, si emendatus habet bonum nomen.

p. 4. n. 7. 11. Qui in confessione revelavit alienum pecca-
m Villal. tum, quia aliter suum aperire non poterat, *m* ad
 ubi supra nil tenetur.

12. Qui uni tantum crimen aperuit, & fama per
n Comm ora multorum volavit, omne damnum resarcire
 DD. pro viribus tenetur. *n*

13. Infamatum non per sententiam judicis, sed
 per criminis notorietatem in uno loco, infamare in
 o Villal. alio est o contra charitatem, & contra justitiam.
 ubi supra quando in alio loco bene vivendo bonum nomen
 acquisivit; licet contrarium teneant alii minus pro-
 babiliter.

14. Quando quis infamatus est de uno crimine,
 p Comm. qui cum de alio non connexo infamat, restituere
 DD. tenetur.

15. Qui libellos infamatorios in publicum pro-
 q Comm fert, restituere tenetur. *q*

DD. 16. Qui audit detrahentem, & cum potest, non
 r Comm resistit, & dictis assentitur, peccat r mortaliter con-
 DD i tra charitatem.

sc. non 17. Qui inducit detractorem verbis, vel nuti-
 solum II bus, peccat contra justitiam, & tenetur restituere
 q. 3. si in ejus defectu.

DE MODO FAMAM restituendi.

I Qui falsum testimonium profert, tenetur se
 n Comm falsum dixisse aperire coram eisdem, quibus illud
 DD. ex D dixerat. Hoc tamen non procedit in persona ma-
 Th. 2. 2. gnæ autoritatis, uti est Episcopus. qui se menti-
 q. 62. art. tum fuisse dicere non tenetur, sed alio modo
 2. ad 2. compensare.

Y 4.

2. Ju-

2. Iudex qui falso sed iuste secundum allegata, & probata reum infamavit, ad nil tenetur, *b* Si autem ut persona particularis innocentem esse sciebat id tenetur aperire ex charitate.

3. Cum quis verum *c* dicens aliquem infamavit iniuste, multis modis famam ejus potest compensare. Melior videtur *d* si dicat detractor: Ego nihil sciebam de homine illo (subintelligitur ad revelandum) sed ex odio, passione, vel ignorantia hoc vel illud dixi, & ideo honorem nunc illi restituo.

4. Alius modus probatus apud auctores est honorifice loqui de infamato & illi tantum prestare honorem, quantum abierat. Alii modi possunt *e* videri apud Villalobos.

5. Cum infamia notatus famam recuperavit, restitutio non obligat nisi damnorum, quæ secuta sunt ex infamia *f* Idem dic cum infamia oblivione deleta est, sed hoc raro contingit.

An quis teneatur famam restituere cum detrimento propriæ facultatis, fama, vel vitæ.

6. Nemo tenetur *g* restituere rem inferioris ordinis cum detrimento rerum superioris ordinis.

7. Fama restituenda *h* est cum detrimento pecuniæ, & etiam propriæ famæ, nisi hæc valde utilis sit reipublicæ, ut in persona magnæ authoritatis, ut Prælati respectu subditi.

8. Regulariter loquendo nemo *i* tenetur famam restituere cum periculo vitæ: tenebitur tamen quando ipse infamatus propter falsum testimonium est in eodem periculo, vel notabiliter est infamata persona nobilissima vel tota familia.

9. Licitum est *l* propriam vitam periculo exponere ad tuendam famam alienam.

b Comm DD.

c Bannez p. q. 62.

art. 2. ad 3

d Navar. in summ. n. 15. n. 49

e Vill. tor 2. tr II.

dis. 36.

f Comm, DD.

g Comm DD

h Vital. ubi supra

i Vide Na. a. lib.

2. c. 2. n. 405.

l Comm. DD.

An

An qui famam nequit restituere teneatur pecuniâ compensare.

10. In hac re sunt duæ opiniones contrariæ, affirmativa *m* videtur probabilior, utraque tamen est in praxi secuta.
- m*D. Tho. art. 2. ad 2. II. Cum iudex reum condemnat, & jubet ut pecunia famam compenset, tenetur *n* solvere.
- DD. 12. Hæreses infamantis in prima opinione tenetur *o* pecuniam solvere infamato, & damna & condemnationem factam à iudice pro compensatione infamiæ in omnium opinione.
- p* Comm. 13. Infamiam propriam remittere licitum est, *p* nisi sit connexa cum infamia aliorum.
- DD.

An qui proximo honorem abstulit, restituere teneatur?

- q*D. Tho. 14. Majus peccatum *q* est honorem auferre, quam famam, & ex natura sua est mortale.
2. 2. q. 3. art. 3. 15. Qui honorem aufert restituere tenetur. *r* Honor aufertur privativè, cum debitus honor denegatur; positivè verò per contumeliam, & similia.
- r* Comm. DD. 16. Qui privativè abstulit honorem tenetur satisfacere veniam postulando, & reddendo honorem debitum proximo. Hic etiam modus conveniens est ad satisfaciendum pro honore per contumeliam ablato.

Varia resolutiones ac fama.

- a* Hurta. 1. Obijcienti verum crimen, sed ita occultum ut do p. 5. alter peccet mortaliter illud evulgando, licet *a* dicti. 13. recere: Mentiris, id est, non ita scis, ut possis illud sol. 26. evulgare, immò si astantes non credant illum fuisse apud Dia mentitum, infamantis crimina revelare licet, ut nam, cecidant illum esse mendacem,

2 Qui

2. Qui affectus in iurâ magnâ famæ notam incurrere, nisi infamantē persequeretur, percurreret, immo & occideret, si hoc non faceret ex odio, neque amore vindictæ, non peccaret, secundum aliquos *b*. Veruntamen contrarium videtur tenendum ob decreta Alexandri VII.

3. Nam qui non potest si ne gravi infamiæ nota invadentem fugere, non potest illum sine peccato occidere ad sui defensionem, & irregularitatem videtur incurrere *c*. Neque licet paratum ad invadendum occidendo præsumere.

4. Clam occidere injustum calumniatorem ad vitandam infamiam ex sua natura non videtur secundum quosdam illicitum; iuste autem prohibetur iure civili & prædicto Alexandro VII. ne prætextu iustæ defensionis plura iniusta homicidia perpetrentur.

5. Moriturus, qui famam restituere non vult, petens à confessario ut ipse potest ejus mortem restituat, non potest absolvi.

6. Infamatus famulariter convrescens cum infamatore videtur remittere injuriam, non vero obligationem restituendi famam.

VARIÆ RESOLUTIONES.

famuli.

1. Non possunt peti salaria transacto triennio in foro exteriori, debentur tamen interiori. Idem dic de mercibus, ac medicinis, quæ uni pretium non potest peti post triennium.

2. Famuli notabilem quantitatem à domino surripientes, peccant mortaliter; secus vero si sint parvi valoris, ut comestibilia.

3. Famulus, qui durè tractatur, potest exire à domini obsequio sine peccato, etiam si tempus contractus non adimpleverit.

4. Communiter loquendo non peccat etiam si causa recedendo ante tempus impletum, quia no-

b Henricq.
& alii apud Dianam p. 2. tr. 15. res. 15.

c In decr. Alexand. VII. An. 1665. 24. Septemb.

d Vide Dian. p. 5. tr. 4. res. sol. 7.

e Idem ubi supra

a l. 9. tit. 15. lib. 4. recop.

b Comm. DD.

c Villal. 10. 2. tr. 13.

d Idem ubi supra

- Comm.** notabile damnum non facit; peccat et tamen domi-
DD. nus eum sine causa ejiciendo.
- f Rebel.** 5. Famuli judicium, & aliorum optimatum, qui
 de iust. 2. ob facilem ingressum & negotiorum expeditionem
 2. p. lib. aliquid moderatum sine partis injuria recipiunt, non
 1. q. ult. f peccant. Prohibendi tamen sunt à rectis iudicibus
 nu. 4. ne aliquid accipiant.
- g Navar.** 6. Aliquibus famulis tantum datur victus, vesti-
 in summ tus & nil aliud debetur. **g**
- c. 15. n** 7. Alii ut artem aliquam addiscant famulantur,
 10. quibus restitutio facienda h est, pro obsequio, si
h Comm. non doceantur.
- DD.** 8. Alii habent taxatum stipendium, quod non
i Comm. debetur: pro tempore infirmitatis, vel quo servire
DD. non possunt Non licet eis ante adimpletum tempus
l Rebel. 7. dominum deferere, nec domino illum ejicere.
- p. de iust.** 9. Alii nolunt pascisci de pretio, sed nihilominus
 lib 14. debetur eis competens salarium, nisi aperre re-
m Comm nuntient, quia sic in more positum est in palatio
DD. Principum.
- n Villal.** 10. Famuli, qui clam aliquid surripiunt eo pre-
 to. 2. tr. textu quod majori pretio n valet eorum obsequium
 25. & fidelitas, conventio facta est, restituere tenen-
 dis 13. Vi- tur; quia sponte tali conventioni consenserunt, ne
de Rebel. majus stipendium poterunt invenire.
- ubi supr** 11. Idem o dicendum de sartoribus qui simili pre-
 q. 15. textu superflua ad vestes sartiendas afflagiant, & re-
o lbdem liquas valoris notabilis sibi in compensationem
p Comm. reservant.
- DD.** 12. Famulus, qui notabiliter dominum spernit
q Rebel. 2 peccata p mortaliter.
- p de iust.** 13. Si Famulus ad annum conductus aut tempus
 lib. 24. q. discedat, q debetur & stipendium pro tempore, quo
 13. servivit, nisi ex discessu notabile damnum domino
 proveniret.

DISPUT. III. SECT. I.

F E S T V M.

Festos dies sanctificandi præceptum ad *a* Suar. de
quid obliget & quas actiones prohibeat. relig. tr. 2
 lib. 2. c.

1. **A** nullam aliam actionem obligat *a* præter 16.
 Missæ auditionem, *b* Levit 23
 2. Prohibentur *b* hoc præcepto omnia opera ser- *c* Comm.
 vilia, DD.

2. Opera *c* alia liberalia, alia servilia, alia com-
 munita, Liberalia sunt ea, in quibus communiter li-
 beri, quam servi.

4. Liberalia sunt, *d* legere, & simili; hæc possunt
 fieri in diebus festis etiam pro mercede.

5. Pingere penicillo, vel acu propter lucrum
 opus servile est, nec licet *e* in die festi? contrarium
 tamen tenent *f* viri docti, Si autem fiat oblectamen-
 ti gratiâ, vel causâ otii vitandi, vel addiscendi, pro-
 babilius videtur etiam in prima sententia, lici-
 tum esse.

6. Venari, *g* & piscari moderatè in flumine sine
 magno labore etiam ob lucrum licet, non verò in
 mari, quia non est in usu, nec fit communiter nisi
 cum magno labore.

7. Scribere, & transcribere etiam ob lucrum li-
 cet. *h* Contraria Navarro videtur *i* probabilior.

8. Iter agere vel equis, vel pedibus, non est præ-
 cepto *l* prohibitum.

9. Non licet *m* ligna, vel similia portare nisi sit
 consuetudo.

10. Bello se defendere licet, *n* non vero aggredi
 nili ob necessitatem, vel opportunitatem.

11. Bellica exercitia tempore pacis non sunt
 prohibita.

a Suar. de
 relig. tr. 2
 lib. 2. c.
 16.
b Levit 23
c Comm.
 DD.

d Comm.
 DD.

e Vide

Suar. de
 relig. tr. 2
 lib. 2. c. 16
f Layman
 lib. 4 tr 7
 c. 2, no 3.

g Suar ubi
 supra.

h Idem
 ubi supra

i Navar.
 in sum.

l Comm.
 DD.

n Comm.
 DD.

n Suar.
 ubi sup.

c. 18. an.
 s.

o Comm.
 DD.

An DD.

*An sint prohibita aliqua opera
liberalia?*

pc. 1. de
feriis &
alijs iuri-
bus.

q Suar de
rehg. t. 1.
c. 29. n. 4.

1. Dic. c. 1.

de feriis.

1. Vide r.

Suar. to 1

de relig.

lib 2. c.

29. nu. 4.

1. Abb. de

c. fin. v. 6.

& 17.

1. Suar.

ubi sup.

x Comm

DD.

y Suar. t.

1. de relig

tr. 2. c. 21.

num. 3.

z Suar u-

bi supia:

1. Comm.

DD.

12. Prohibentur p in die festo hæc quinque: Mer-
carum, iudicium civile, iudicium criminale ad
mortem vel aliam pœnam, iuramentum, & omnis
streptus judicialis.

13. In his videnda q est consuetudo, servanda,
nundina enim in aliquibus locis in festis licite fi-
unt, & calcamenta vendere & emere jam usu
receptum est.

14. Processus factus in die festo, & sententia data
irrita sunt r.

1. Antefestis à quo antecedenti die iuramentum
acceptum est in festo possit examinari, alii ajunt,
alii negant; servetur consuetudo.

16. Excommunicationis sententia, t & ab ea ad-
solutio, voluntaria jurisdictio, & actus omnes extra
judiciales licite fiunt.

17. Iuramentum judiciale u prohibetur, sed ne-
cessitate, vel pietate excusatur, vel alia causa justa.

Quibus causis excusentur opera servi-
lia jacentes.

18. Excusantur materiæ parvitate à peccato mor-
tali. non vero à veniali si fiant sine necessitate. x

19. Excusantur y necessitate propriæ conservati-
onis, & sustentationis, vel familiæ, vel ob vitandum
grave damnum, vel publicam utilitatem, quando
commodè non potuit præveniri.

20. Excusatur z etiam spiritualis necessitas oii
vitandi, vel aliorum malorum.

21. Excusantur a pauperes. qui non aliter se, nec
familiam suam alere possunt, dummodo fiat sine
scandalo. Cum autem dubia est necessitas petenda
est facultas ab Episcopo.

22. Famuli qui à dominis laborare jubentur in
die festo, si sine gravi damno suo discedere ab eo
pos-

possi-
santu

23.

imitu

qui ca

licet s

24. C

pen si

25.

modè

De h

1. P

casu p

bitio c

2. C

diget

3. S

sic ma

tur ex

aliis in

4. C

festis,

5. F

empti

6. I

quod

7. I

festum

festum

Et qui

Missa

8. C

sine p

possunt non excusantur, *b* servi autem semper excusantur. *b* Navar. c. 13. nu.

23. Qui infirmis serviunt, vel alii necessitati proximi subveniunt charitate excusantur *c*, & pietate, quia quæ ad divinum cultum spectant peragunt, licet servilia sint. *c* Comm. DD.

24. Qui elemosynæ gratiâ sine scandalo ut pauperi subveniat opus facit servile, non peccat. *d* *d* Comm.

25. Consuetudo, & gravis necessitas, quæ commode præveniri non potuit, semper excusant. *e* DD.

e Comm. DD.

SECTIO II.

De huius Præcepti dispensatione, & aliis circa hanc materiam resolutionibus.

1. *P*otes in hoc præcepto dispensare Papa, *a* & Episcopus in aliquibus festis, non in aliquo casu proprius sacerdos, & aliquando sufficit rati habitio de præsentis. *a* Silx. ver. domini.

2. Cum inferior dispensat in lege superioris, indiget *b* causa. *q. 4.*

3. Sicut excusat magnum damnum vitandum, sic magnum lucrum acquirendum, & sicut colligitur ex *c. licet de feriis*, Pisces, qui certis diebus & non aliis inveniuntur, possunt in diebus festis piscari. *b* Comm. DD.

4. Qui omittit Missam concurrentibus duobus festis, duo peccata committit, *d* *c* Alcocer in sum. verb. trabalar. 22.

5. Festa ab Episcopo præcepta etiam religiosi exempti tenentur *e* observare. *d* Navar. c. 13. n. 50.

6. Intentio lucrandi non facit *f* opus servile, quod ex se non est tale. *e* Comm. DD.

7. Licitum *g* est à proprio oppido discedere, in festum servatur ad laborandum in alio, ubi non est festum, dummodo Missa audiat ante discessum. *f* Suar. ubi supra.

Et qui transit per locum in quo festum servatur, Missam teneatur audire. *g* Navar. c. 13. n. 50.

8. Opera servilia non licent *h* in die festi, etiam si sine pretio fiant. *h* Comm. DD.

9. Si

i Comm.
DD.

9. Si opus servile pure fieret ob solam recreationem, non esset *i* contra hoc præceptum, vel si fieret salutis gratia, veluti si quis foderet terram ad sudandum.

IP. Didac
Alvar. in
manu.
scrip.

10. Panem pinsere, & coquere non licet / in die festo, nisi plura festa unum post aliud simul concurrant, vel commode præveniri non potuerit panis pinsio die antecedenti. Contrarium videtur probabilius in magnis urbibus.

mVide
Dian. in
sum hoc
verb.

11. Cibos coquere, facere postella & empanadas ut vulgo vocatur & similia, quæ cōmode præveniri non possunt, occidere altitia, arietes, & ad convivium necessaria bene licent, *m* nec non quæ ad medicis, chirurgis, & pharmacopolæ officium spectant.

nIdem
p. 2. t. 15,
ref. 54.

12. Barbitonsoribus non licet *n* barbam, nec capillum tondere nisi salutis gratia, vel ei cui opus est iter agere, ubi non inveniet tonsorem, vel quando aliter sustentari non poterit; quod cum illis frequenter accidat, probabile est apud aliquos **DD.** hoc licitum esse barbitonsoribus etiam in festis officium suum exercere.

o Comm.
DD.

13. Quando iter commodè differri non potest, possunt equi calceis ferreis calceari.

p P. Did.
Alv. in
manu.
scrip.

14. Generaliter quando opus servile non potest differri sine damno notabili, licet in die festo. Unde licet uvas passas siccare; in fornacem calcis, & vitæ ligna inijcere, fructus ne putrescant colligere, terram rigare, cum defectura est aqua, hoc tamen propter facilitatem laboris numquam est peccatum mortale.

q P. Quin
tanadven
in singul.

15. In his & similibus cum res clara est, non est opus dispensatione.

16. Hispani in diebus festis, quos Indi servare non tenentur, possunt illis permittere laborare in suis *q* prædiis, & si eos cogant ad laborem sine violentia gravi, non erit mortale peccatum, nec veniale, si ob necessitatem fiat.

17. Qui servos habet, & necessitatem laborandi in præ-

prædio
quibus
vis suis

18

prædio,
no pore
tur. Si ve
re, sed li

19

dium n
potest i
occupar
illud mi

20

Ep
tur, in h
propter
tenentu
merces,

21

Q
piscandu
peccant

22

O
puli recr
die ante
to, ut su
tatione t

23

V
nuptias,
sunt, licit

24

C
num, et
re, ornar
erit ea ne
am si in l

25

C
Ecclesiast
lia in fest

creatio.
si fieret
d sudan.

t / in die
ul con-
terit pa-
videtur

apanada
præviniri
conviui-
ad medi-
ctant.

nec ca-
opus est
quando
illis fre-
uos DD,
festis of-

potest, o

on potest
esto, Un-
calcis, &
colligere,
tamen,
peccatum

, non est

li servare
borare in
sine vio-
ec venia-

orandi in
præ-

prædio in pie festo non tenetur conducere Indos, *¶* P. Did. Alu. in quibus licitum est laborare in tali die, sed cum ser- manu, vis suis suæ necessitati licite occurret *¶* scrip.

18. Qui habet ad equos alendos herbam in suo prædio, tenetur, si commodè & sine notabili dam- *¶* Idem no potest, prævenire, ut in vespere diei festi colliga- ubi sup. tur. Si vero solitus fuit non tenetur speccunia erne- re, sed licebit servos suos mittere, ad colligendum.

19. Qui paucos servos habet, & in aliis ad præ- *¶* P. Mo- dium necessariis die antecedenti occupatos bene nacho in potest in festo istos in prædicto opere, & similibus manu- occupare, *¶* tenetur tamen quam plures poterit ad scilicet illud mittere, ut brevius labor finiatur.

20. Epistolarum portatores, qui Chasquis vocan- *¶* Comm. tur, in hoc regno licite eas *¶* iter agentes portant DD. propter commune bonum. Audire tamen sacrum tenentur, si commode possunt. Idem die de his, qui *¶* Filuc to merces, & alia reipublicæ utilia in mulis portant. *2 tr 27. c*

21. Qui ob solam recreationem mare intrant ad *¶* 9. piscandum etiam cum multo remigum labore, non peccant *¶* prius Missam audiant.

22. Opera servilia ordinata ad communem po- *¶* yDid. Al- puli recreationem, quando præveniri commode in var ubi die antecedenti non potuerunt, licite *¶* fiunt in festo, ut fuere vestes, arcus erigere, in taurorum agi- sup. tatione tabulata publica, & similia concludere. *zDian to 4. tr. 4. rel. 62.*

23. Vestes lugubres ad funus, vel pretiosas ad *¶* Bonaci- nuptias, quando hæc commode differri non pos- nal de le- sunt, licitum *z* est fuere. *ge disp. s. unic. &*

24. Quæ proxime ordinantur ad cultum divi- *¶* alii num, etiam si opera sint servilia, ut templum verre- *bComm. re, ornare, hostias facere & similia, peccatū veniale DD. erit ea non prævenire, sed numquam *¶* mortale, etiam si in labore integer dies insumatur.*

25. Quæ remote ad Dei cultum spectant, ut Ecclesiam ædificare, agros ejus colere, & simi- *¶* lia in festo non *b* licent.

26. Opera

eComm. 26. Opera virtutis misericordiae, eleemosynae, & similia semper e licent, ut subvenire pauperi, infirmis inservire. Si verò sint pure servilia, non licent, ut xenodochium aedificare.

d P. Didac. Al. var. ubi supra. 27. Servus, cui non vacat laborare in alio die, si ei paucula terra à Domino concedatur, poterit eam in die festo colere, si ut saepe contingit, ei non praestet dominus necessaria alimenta; secus vero si habeat unde sufficienter alatur.

eComm. 28. Opera aliqua se vilia e licent ob consuetudinem, ut molere in molendinis ex aqua, vel ex vento conducere operarios. jumenta onerare ad iter agendum, calceos aptare, & scindere & similia. Scindunt tamen etiam hæc consuetudo sit à Prælato tolerata, tunc enim dispensationis vim habet.

P. Didac. Alvar. ubi supr. 29. Vincarum dominis licet alienos servos conducere ad laborandum in vineis in festo, cum ne habent, nec inveniunt in alio die, qui eas colant, & servi poterunt etiam pro pretio licite huic necessitati succurrere laborando.

Idem. 30. Idem dicendum g de his, qui Indos congregant, in die festo ad aedificandam Ecclesiam, & ad agros colendos, vel domos aedificandos, quando aliis diebus colonos invenire non possunt, vel non habent unde pretium eis solvant.

hComm DD. 31. Quodvis opus, licet servile sit, addisci non prohibetur, h quia hoc ingenuum opus est.

32. Opus commune, ut scribere, iter agere & similia facta ob pretium fiunt servilia; de his vide quæ supra diximus.

SECTIO III.

De variis circa hanc materiam resolutionibus.

aDian.p.

4. tr. 4 re 1.
sol. 62.

Typographis alicet characteres ordinare, ipsa vero impressio opus servile est.

2. Th

2. Trium horarum spatium in aliquorum sententia parvitas *b* est materia; quia tertiam, aut quartam partem diei ad fractionem precepti requirunt. Sed communior sententia est quod ultra duarum horarum spatium laborare peccatum mortale est.

3. Servo infideli possunt imponi *c* opera servilia in die festo.

4. Festum *d* potest Princeps, vel civitas indicare, sed sine obligatione Missam audiendi.

5. Festum quod Episcopus indicit non obligat, cum populus orationabilem causam non acceptat; acceptatum autem etiam religiosi exempti observare tenentur. Episcopus autem *e* non potest indicare, nisi clero, vel Capitulo consentiente.

6. Si festa majorum voto, vel juramento sint recepta, illa populus tenetur observare, *f* sed non sub obligatione voti, vel juramenti, quia hæc est personalis.

7. Episcopus non potest *g* prohibere, alioqui licita in festo causa necessitatis, vel pietatis; quod si prohibeat sub excommunicatione hæc erit nulla.

8. Excusat *h* uxorem viri, filium patris, servum vel famulum domini coactio.

9. Notarii testamenta ordinare, & scribere, & similia ut scripturas licite *i* faciunt.

10. Qui cogit Indos ad laborandum in festis *l* debet solvere mercedem laboris, & merces erit ut sponte laborantis, Licet ad vespervas secundas festi mittere mancipia in agrum ut sequenti die mane laborent.

11. Si in oppido tantum est festum, licet *m* in agrum ire ad laborandum audita Missa; hoc tamen tutius, sed probabile est non obligare sub peccato.

12. Probabile *n* est distantiam unius leucæ excusare ab auditione Missæ; leuca, & dimidia excusat communiter.

13. Qui non portant in arietibus hujus regni *o* possunt iter agere, onera imponere, & deponere in diebus festis, dummodo, si possunt, Missam audiant.

b Vide Dian. p. 2 tra. 13. ref. 36.

c Idem p. 5. tr. 14.

ref. 7.

d Tolet. lib. 4. c.

24.

e c. con-questus de feriis.

f Sa hoc verb. n.

3.

g Idem ubi sup.

h Idem ubi supra

i Navar.

& Sanch. apud Machadum

in summ.

l P. Menacho in

manuscr.

m P. Menach.

in manuscr.

n P. Menach. in

manuscr.

o Idem

ubi sup.

p Idem
ubi supra

14. Idem dicendum p de reliquis viatoribus, que ante festum ad populum accedunt non tenentur ibi manere, sed possunt etiam pedites iter agere per totum diem festum, & onera licet gravia imponere & deponere.

15. Festum esse qui dubitat, tenetur interrogare, & inquirere.

16. Si in feria sexta hebdomadæ magnæ venerit Virginis Annuntiatiæ festum. Missa non obligat.

*De festis, quæ obligant sub præcepto ex
Vrbani VIII. decreto.*

IANVARIO 31. dies.

Circumcisio prima die. Festum Regum sexta die.

FEBRUARIO 28. & in Bissexto 29.

Purificatio Deiparæ 2. die.

Vigilia S. Mathiæ 23.

S. Mathias 24. & in Bissexto 25.

MARTIO 31.

S. Joseph 16. Annuntiatio B. Virginis 25.

APRILI 30.

MAIO 31.

Sancti Philippus & Jacobus 1.

Inventio S. Crucis 3.

IUNIO 30.

Vigilia S. Joannis Baptiste 23.

S. Joannes Baptista 24.

Vigi-

Vigilia
S. Petrus

Vigilia
S. Jaco

Vigilia
Vigilia
Vigilia
S. Bart

Nativitas
S. Mattheus, 29

Vigilia
Sancti S.
Vigilia

Festum
Vigilia

Vigilia
lus, 21.
Vigilia
Nativitas
S. Joannes
S. Silvanus

ribus, que
tenentur
agere peti
a impone

Vigilia S. Petri 28.
S. Petrus Apostolus 29.

IULIO 31.

terrogare,
næ venerit
obligat.

Vigilia S. Jacobi. 24.
S. Jacobus Apostolus. 25. Sancta Anna. 26.

AVGVSTO. 31.

cepto exi

Vigilia Sancti Laurentii. 9. S. Laurentius. 10.
Vigilia Assumptionis B. V. 14. Assumptio B. V. 15.
Vigilia S. Bartholomæi. 23.
S. Bartholomæus Apostolus. 24.

SEPTEMBRI. 30.

sexta die.
i Sexto 29

Nativitas B. Virginis, 8. Vigilia Sancti Matthæi. 20.
S. Matthæus Apostolus. 21. S. Michael Archange-
lus. 29.

OCTOBRI. 31.

Vigilia S. Simonis & Judæ. 27.
Sancti Simon, & Judas Apostoli. 28.
Vigilia SS. omnium, 31.

NOVEMBRI. 30.

Festum omnium Sanctorum, 1.
Vigilia S. Andrea. 29. S. Andreas Apostolus. 30.

DECEMBRI 31.

Vigilia Sancti Thomæ. 20. S. Thomas Aposto-
lus. 21.

Vigilia Nativitatis D. N. Jesu Christi. 24.

Nativitas D. N. Jesu Christi. 25. Stephanus. 26.

S. Joannes Evangelista. 27. SS. Innocentes. 28.

S. Sylvester Papa, & Martyr. 31. m. n. celebre.

Z 2

DISP.

Vigi-

DISP. INTERIACENS.

RESOLUTIONES ALIQUAE.

FEVDVM.

1. **F** Feudum est concessio rei immobilis facta pro homagio. Ad hunc contractum necessariae sunt decem conditiones videndae apud Villalobos.
2. Cum proprietarius feudi aliquid in mutuo dat feudatario, potest sine usura retinere sibi, si uetus, dum redditur ei quod mutuo dedit.
3. Non potest quis feudo à Principe sine causa privari.
4. Feudales consuetudines etiam Ecclesiasticos, & Ecclesias obligant.
5. Non tolerant in feudo succedere foeminae, nec ascendentes, nec monasterium.
6. Si feudum ad nullum servitium datum fuit, est foemineum, foemina succedit.
7. Monachi non succedunt in feudo, idem de de muto & turdo, nisi forte servitium domino praestandum tale sit, ut à quovis sanae mentis possit praestari.

a Villal tr.
25. dif. 15.

b Molin 2.
de iust.

c dilp. 323.
Sa hoc

verb. n 2.
Idem

ubi sup.
Vide

Silvest.
verb. feu.

n. 4.
fidei

ubi sup.
Comm.

DD.

DISPUT. IV. SECT. I.

FIDES.

Fides quid sit, & an explicita aliquarum rerum necessaria sit necessitate media?

1. **F** Ides est habitus mentis, quo inchoatur via aeterna in nobis faciens intellectum assensum non apparentibus.
2. Est virtus theologica, cuius objectum materiale sunt res divinae revelatae; formale vero Deus revelans.

a D. Tho.
2. 2. q. 4.
art. 1.

b Comm.
DD.

3. Pra
infidele
turalibu
ne incu
at excul

4. In
quis act

5. Al.
fuit nec

6. Po
fides Cl

7. Pe
regulari

8. In
justifica

rerum fi
veniae, d

De his

9. Qu
bolum

10. R
culos, q

scire my

mentori

tenentu

undem

11. E
discant

doceant

12. D
memor

13. C
credit a
& ab h

3. pra-

ENS.

VAE.

is facta pro
nec flama
Villalobos.
muruo dat
bi, si uctus,

e sine causa

elestificos,

eminæ, nec

tum fuit,

o, idem de

entis possi

CT. I.

a aliqua

lit

hoatur vita

um assensu

um mare.

vero Deus

3. Præceptum credendi fidei mysteria obligat e Valen-
infideles, quando confutatis eorum erroribus, na-
turalibus rationibus, ei illa proponuntur ab homi-
ne inculpatæ vitæ cum aliquibus signis, quod ni fi-
at excusantur ignorantia invincibili.

4. In magna contra fidem tentatione d tenetur d Azor.
quis actum fidei elicere. to 1.1.8.

5. Aliqua fides explicita supernaturalis semper e c. 191.
fuit necessaria adultis necessitate medii. e Comm.

6. Post peccatum Adæ temper fuit f necessaria DD. Et in
fides Christi saltem implicita necessitate medii. decret. A-

7. Post sufficientem Evangelii promulgationem lexand.
regulariter loquende est g necessaria necessitate me-

di fides explicita Incarnationis, & Trinitatis. f Comm.
8. In aliquo casu h potest quis sine fide explicita DD.

justificari, v g si habens ignorantiam invincibilem
rerum fidei doleat de peccatis super omnia cum spe g Vide

venæ, & firmo iterum non peccandi proposito. Villal. to.

De his qua fidelis scire tenetur necessi- 2. tr. 1. dif.
tate præcepti. 3.

9. Quia alios docendi munus habent, præter sym- in 3. dist.
bolum multo alia scire tenentur i explicitè. 15. ar. 3. q.

10. Rudes l tenetur scire explicitè 12. fidei arti- i D. Tho.
culos, qui continentur in symbolo. Tenentur etiam 2. 2. q. 2.

scire mysterium Eucharistiæ, & substantiam sacra- art 5.

mentorum, quæ recepturi sunt. Ad hoc tamen non l Sauch. in
tenentur, nisi cum habent perfectum rationis usum. sum. lib.

unde multi Æthyopes, & Indi possunt excusari, 2. c. 3. n. 6.

11. Episcopus m potest compellere subditos ut m Idem
discant ad salutem necessaria, & Parochos ut illa ubi sup.

doceant. n Comm.

12. Non est n necessarium ordinate retinere in DD.
memoria articulos fidei, dummodo substantia cal-

leatur.

13. Christianus rudis, qui invincibili ignorantia
credit aliquid contra fidem, excusatur a peccato,
& ab hæresi.

3. præ- Z-3. EST.

SECTIO II.

*Quando Christiani teneantur fidem
confiteri.*

1. **P**receptum fidem confitendi a obligat semper, sed non pro semper. Negare autem a lam numquam licet.
 a c. de fi-
 de.
2. Cum quis interrogatur an sit Christianus, non in odium fidei, sed ad cognoscendum cuius regni nis aut conditionis sit, non tenetur fateri se Christianum.
 b Sanch.
 in summ.
3. Si interrogatur a gentili non in odium fidei sed in odium malorum Christianorum, potest quis sine peccato respondere se non esse Christianum, talem scilicet qualem ipse putat.
 c Villalob
 ubi sup.
 dif. 5.
4. Qui interrogatur a particulari sine auctoritate publica, a potest respondere, hoc ad te non stat, ut quid me interrogas?
 d Comm.
 DD.
5. Cum ex fidei confessione nulla utilitas, et scandalum infidelium speratur, laudabile est non illam confiteri; si autem speratur utilitas, non perturbatio timenda.
 e D. Tho.
 ubi sup.
 art. 2. ad
 3.
6. Licitum fuit fidei per terram infidelium transseuntibus vestes & linguam cum causa mutare.
 f Comm.
 DD.
7. Qui assertit se cum aliquod signum, quod ventum est ad sectam infidelium protestationem peccat, si mortaliter etiam si imminet periculum mortis, c. 11. nu. 25.
8. Quando in aliquo regno statuitur lex, quod infideles afferant aliquod signum, ut Romani quod Judaei pallido pileo utantur, probabile est quod peccent Christiani, si illo utantur; b probabilius autem rem est non peccare, si cum causa eo utantur quod hoc signum ex se non est in protestationem fidei sed ad nationum distinctionem.

9. Qui
cei dos, v
contra h
velcitur
nec non
conversa
10. Ide
Tauraru

Qua p
fessionem

11. Qu
intra du
cam fidei
meis, ac
non ver

12. Qu
dores c

13. Qu
fionem

14. Qu
filius t

Potest a
in Episc

15. Qu
fructus

tem ear
in foto

in exte

16. C
ante sen

fest pro

Am
14.

9. Qui in terris infidelium interrogatur an sis Sacerdos, vel Missam audierit, negando non peccat *i* Azor lib. contra hoc præceptum. Idem dic de eo qui carnibus *i* tit. 8. c. vescitur sexta feriâ, dummodo non sit scandalum, *27. q. 4.* nec non de eo, qui ingreditur eorum Ecclesias, & conversatur cum eis, ne cognoscatur, & occidatur.

10. Idem dicendū de Christianis, qui se induunt *i* Comm. Tartarum vestibus, ut ex eorū manibus evadant. *DD.*

Quæ persona teneatur fidei facere professionem, quam Concilium Tridentinum & quæ panam non faciendo incurrant?

11. Qui habent beneficium curatum, *m* tenentur *m* Vide Trident. intra duos menses à die possessionis illius publicæ fidei professionem facere. Idem dic de Canonici, ac dignitatibus in cathedralibus Ecclesiis, non vero in collegiatis. *12. de, reform.*

12. Circa prælatos, doctores, magistros, & lectores consulenda est consuetudo. *n* Sanchez. in sum. l. 2. c. 5. n. 3.

13. Qui obligatus est ad faciendam fidei professionem transactio etiam termino *o* tenetur. *o* Azor. ubi sup. q. 8.

14. Qui ob unum titulum fecit fidei professionem si alius titulus superveniat, aliam *p* tenetur facere. Potest autem fieri per procuratorem, *q* nisi electio in Episcopum fuerit. *p* Sanchez ubi sup. nu. 6.

15. Qui non fecit intra præscriptum terminum, fructus amittit & sequentes, non præteritos; si autem eam prætermisit ob invincibilem ignorantiam in foro interiori potest fructus sibi reservare, licet in exteriori condemnatur. *q* Azor ubi sup. q. 6.

16. Qui hoc deliquit, tenetur fructus restituere ante sententiam judicis. Contraria tamen sententia fere probabilis. *r* Trid. ubi sup. sive P. Sanchez in sum. l. 2. c. 5. nu.

An disputare liceat circa res fidei?

17. Ad infideles convincendos disputare licet, *10.*

¶ D. Greg. t. dummodo disputatio non oriatur ex dubio, vel in Pastor. coram simplicibus.

2. p. c. 4. 15. Laicis prohibita hæc disputatio sub excommunicationis poena, sed non incurritur ipso facto. Probabile autem est laicos doctos non compelli hendi sub prædicta poena, & licere eis cum hæreticis disputare.

¶ Vide verb. excommunication.

Quod peccatum sit infidelitas, & quæ sint eius species?

16. Infidelitas negativa, id est, non credere in æstera fidei nondum sufficienter proposita, nullum est peccatum; quam qui habet, si lumen rationis sequatur, à Deo, ut salvus fiat, illuminatur.

17. Infidelitas contraria, quæ fidei mysteriis contradicit, peccatum est & gravissimum.

18. Infidelitatis species sunt tres Paganismus, Judaismus, hæresis.

19. Carhecumenus, qui à fide recedit est hæreticus, sed non potest ab Ecclesia puniri.

20. Probabile est unum tantum peccatum committere, qui vincibiliter ignorat plures fidei articulos.

21. Ob negligentiam notabilem in docendis illis, servis, & familiaribus articulos fidei, vir potest à mortali excusari.

An liceat cogere infideles ad fidem?

22. Infideles, qui nunquam fidem acceperunt, cogi non possunt, ut illam accipiant.

23. Judæos licitum fuit Regibus ex Castella expellere propter bonum fidelium.

24. Cum infideles nolunt fidei concionationem admittere, armis possunt pacificari.

25. Christianis Principibus licet subditos suos in fideles ad legem naturalem servandam compellere & templa idolorum destruere. Sed non debent puniri propter id quod contra legem naturalem antequam

prohiberi
siderati

DI

Qui

1. E

tor p

2. A

riæ q

lobos

12.

justor

lem.

4.

possi

ter p

5.

alio,

men

test e

6.

relig

pitu

7.

vale

tre

8. C

in f

prohibitionem delinquerunt. Reliqua quæ hic de-
siderantur vide in verbo *Hæresis*.

DISPUTATIVNCVLA interjacens.

SECT. VNICA.

FIDEIUSSIO

*Quid sit fideiussio, & contractus hic
quas debeat conditiones habere.*

1. *E*st a alienæ obligationis in se susceptio, quæ
quis se obligat, ad eam implendam, si debi-
tor principalis eam non solverit,
2. Ad hunc contractum regulariter *b* sunt necessa-
riæ quatuor conditiones, videantur apud Villa-
lobos.
3. In quatuor casibus potest *c* solutio peti à fide
jussore antequam fiat executio adversum principa-
lem.
4. Omnes, qui possunt obligari ut principales
possunt *d* obligari, ut fidei jussores, nisi sint speciali-
ter prohibiti.
5. Mulier non potest efficaciter fide juberè pro
alio, quia *e* habet Velleiani exceptionem. Hoc ra-
men privilegio non gaudet cum illi renuntiat, po-
test *f* tamen restitui si minor est,
6. Milites *f* dum in bello sunt, nec *g* Episcopi,
religiosi *h* nisi de Prælati licentia, & majori patre Ca-
pituli non possunt fide juberè, clerici verò possunt,
7. Si minores 25. annis fide jubeant fidejussio
valet, sed possunt restitui, nisi fide jussio sit pro pa-
tre à carcere liberando.
8. Quando plures sunt fidei jussores ab unoquoque
in solidum potest debitum repeti, iste tamen potest
de min-

a Comm.
DD.

b Villal.

to. 2. tr.

29 dis 3.

c ioidem

di. 4 de

fideiuss. l. 1

tit. 12 p 5

e L. 1 &

per totum

c ad Velle

jan. & l. 2.

tit 12. p. 5

f L. mili-

tes *c*. de

pro loc. 10.

g *c*. equi-

dem 11. q

1.

h *c*. fin.

de fide-

juss. l. 1

L. ait

parag non

solum ff.

de min-

ui

1L. inter
eos, ff. de
fideiuss.
parag. si
plures
inst. cod.
lib. 8.

tit. 12. p.

5.

mL. 1. tit.

16. lio. 5.

nSa hoc

verb. n. 1.

oMol de

contract.

disp. 492

pSa ubi

supra n. 3.

q Sylvest.

ve. o. fide

iussio, 12.

r Vide

P. Sa ubi

supra.

fSa ubi

supra.

luti beneficio divisionis sed in regno m Castellæ
nisi exprimat hęc obligatio in solidum, non in-
telligitur nisi per partes facienda.

9. Fideiussio est pretio æstimabilis, & ideo pro ea
aliquid pretii accipi n potest, in quo arbitrando
quantitas debiti, & periculum pensanda sunt.

10. Pro fideiussione Prælati non tenetur o ejus
successor, sicut nec in aliis contractibus, quos præ-
decessor fecit nomine proprio, secus vero si fecit
nomine Ecclesiæ & ejus rem non suam agens.

11. Tenetur p debitor de omni damno sua culpa
fideiussori accidenti, iste autem non tenetur ad de-
biti augmentum.

12. Qui fideiussit ad certum tempus, si à credito-
re prorogetur, q non tenetur amplius nisi de novo
in id consentit.

13. An pro minori, qui se non potest obligare r
valeat fideiussio, alii ajunt, alii negant, affirmativa
videtur probabilior.

14. An teneatur fideiussor solvere debitum an-
tequam ajutice cogatur, dubium est inter DD.

15. Creditor potest accipere pretium moderatum,
ut fideiussorem ab obligatione liberet.

16. Mutuare cum pacto, quod mutuatarius s præ-
mutuanti fidei jubeat usura est.

17. Qui non fidei jubeudi chirographum facit sub
aliqua pœna non tenetur adimplere, nec pœnam
solvere, quia est contra bonos mores talis promif-
sio.

DISP. I. SECT. UNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ

FILIJS.

Comm. 1 Fili naturales & sunt legitimi per subsequens
DD. matrimonium parentum.

2. Idem

2. Idem die *b* quando contractum fuit matrimo-
nium bona fide in facie Ecclesiæ, & postea nullum filii sine
fuisse apparuit. legit.

3. In dubio legitimus præsumendus *c* est. idem *c* Comm.
die de eo qui post adeptam dispensationem natus DD.
est, si parentes matrimonio jungantur. d Sanch.

4. Qui nascitur post matrimonium patris cum lib. 1. disp
alia *d* est naturalis 2, n. 8.

5. Qui habens filium naturalem cum alia con- *c* Molin.
trahit, & post hujus mortem cum matre filii natu- 1. ro. de
ralis, illum legitimum *e* facit. just. disp.

6. Non tenetur filius credere matri dicenti illum 167.
non esse legitimum, nisi certo constet; quod si cre- f Suar. ro.
dat debet se ut illegitimum judicare. 5. disp. 50

7. Filii illegitimi sunt irregulares, nec possunt g sec. 4. n. 5
obtinere beneficiū etiā si nō sit curatū, vel dignitas. g Vide

8. Filiorum, qui clandestinē cum impedimen- verb. ir-
to dirimente contraxerunt sunt *b* illegitimi. regul.

9. Servorum filii quantum ad conditionem ser- b Comm.
vilem matrem *i* sequuntur. DD.

10. Cum sit divortium filii traduntur *i* alendi cō. 1. l. partū
jugi innocenti, sed sumptibus delinquentis hæc ra- c. de re
men poena non obligat nisi post sententiam judicis. vendic.

11. Si communi consensu conjuges separantur *i* Sanch.
tribus primis annis alendi *m* sunt à matre, post vero lib. 10. de
à patre communibus expensis manum.

12. Idem *n* die quando matrimonium fuit sine dī p. 20
culpa nullum, si autem alter conjux malam fidem n. 7. to. 3.
habuit suis alat expensis. m L. neq;

DE FILIO FAMILIAS LEGITI-

mo, & illegitimo.

13. Filius familias dicitur, *o* qui est in potestate num. 11.
patris, avi, vel proavi. o Sā hoc

14. Supremus ascendentiū habet *p* in potesta- verb. n. 3
te omnes descendētes, quo mortuo manet *p* idem

15. Ecce ubi supra

15. *Fœminæ non habent filios in potestate, nec eorum descendentes.*
- g Comm* 16. Filius naturalis *g* dicitur, qui natus est ex copula nec approbata, nec reprobatâ jure civili.
- DD.*
- r Sâ* 17. Expositus si facta diligentia nihil reperitur, præsumitur *r* legitimus, & in dubio possit cum eo dispensare Episcopus quantum ad Ecclesiasticâ aliorum sententia est.
- f Sâ*
- ubi sup.*
- z Comm.* 18. Spurius est *f* qui ex reprobatâ copula nascitur, qui autem ex soluta, & conjugato non dicitur spurius.
- DD.*
- u Comm* 14. Episcopus potest *z* subditum legitimare ad ordines minores, & ad beneficium sine cura animarum, & dignitate, & censetur dispensare, si scienter ordinet.
- DD.*
- x Vide* 20. Illegitimus *u* potest à Papa legitimari etiam quoad sacralia aliis non præjudicantia in temeris suis, alii autem assunt *x* ubique posse.
- c. 13. qui*
- filii sint*
- leg.*
- y Covar,* 21. Legitimus à Principe non *y* est ideo legitimus ad Ecclesiasticâ.
- inclem. si*
- furiosus*
- z Covar,* 22. Clerici filius *z* potest à Principe legitimari, ut sit hæres patris etiam in bonis ex redditibus Ecclesiasticis acquisitis.
- x. p. n. 9.*
- z Covar,*
- ubi sup.*
- a Vide* 23. Legitimatio valet *a* etiam in alio regno si ibi nulli sit præjudicium.
- eumdem*
- loc. cit.*
- b Sâ hoc* 24. Qui in temporalibus non habet superiorem, legitimare potest *b* filium naturalem, spurium autem solus Papa, aut Imperator.
- verb. n. 13*
- c Pius V.* 25. Facultas legitimandi in præjudicium aliorum *c* revocata est à Pio IV. nec præsumitur legitimans velle alteri præjudicare.
- d Covar.*
- ubi supra*
- parag. 2*
- d legitimatur.*
- num. 1.*
- e Sâ hoc* 26. Spurius etiam per subsequens matrimonium potest *e* esse sub patris potestate, quidam patrum concedunt, ascendentibus ver. n. 20. regant.
- f Comm.* 27. Filium alicujus esse probat *f* sola fama, nisi contrarium constet.
- DD.*
- g Vide* 29. Filiorum nomine veniunt *g* filii naturales, sed non spurii cum agitur de aliqua utilitate; in odiosis verò non veniunt nepotes.
- Mol. n. 22*
- col. 9.*

30 Pat
vel Card
Hoc verò
fessione
nium fili
vel cont
capiatur
31 En
I fieri per
alimenta
32 Sup
tium em
sub ejus
33. Fil
patre per
34 Fil
debeatur
35 Fi
sententi
menta v
que ab i
tia videt
36 Fi
re ad ha
37 Fi
sæ male
38 Fi
senti fi
39 Pa
re gravi
matrim
causa n
40.
cit, ut n
sa excu
41 F
meretur
molab
præfun

30 Patria potestas tollitur *b* per Episcopatum. *bComm*,
vel Cardinalatum; non verò per ordinem sacrum. *DD*.
Hoc verò *c* concedant alii. Tollitur etiam per pro- *iCovar*,
fessionem patris, aut filii, & alicubi per matrimo- *c* tua nos
nium filii, vel si pater sit hæreticus, etiam occultus *de testa*-
vel contrahat incestuosas nuptias, vel iusto bello *mentis*
capiatur, vel servus, aut perpetuo exul sit.

31 Emancipatio fit coram iudice, potest autem *ISilvest*.
fieri per Procuratorem, & revocatur si filius patri *verb*.
alimenta denegat. *emancip*,

32 Supremum ascendit potest *m* quolibet descen- *m* Sa hoc
tium emancipare aliis relictis, sed emancipato patre *verb*.
sub eius potestate est filius, quem postea gignit. *nComm*.

33. Filius præsumitur *n* emancipatus, si id ferente *DD*.
patre per decennium negotietur. *o* Sa ubi

34 Filius emanciparis vivente matre ea mortuo *sub.n.29*.
debetur media pars usufructuum, & altera patri.

35 Filii spurii relictæ à patre possunt retinere ante *p* idem
sententiam iudicis. Dicunt tamen alii præter ali- *ubi sup*.
menta vel dotem nihil aliud neque ex testamento ne- *num, 302*
que ab intestato retinere posse. Prior autem senten- *q* Covar,
tia videtur *p* probabilior. *epit. p. 2.*

36 Filio spurio potest *q* pater alimenta relinque- *c.8.*
re ad hæredes transitura. *rComm*.

37 Filius potest *r* patrem accusare de crimine læ- *DD*.
sæ majestatis divinæ, vel humanæ.

38 Filius in ætate imperfecta tradendus *f* est pa- *f c.2. de*
renti fidei, post usum rationis ei, quem maluerit. *conv. in-*

39 Parentibus non obedire ex contemptu, vel in fid- *tComm*,
re gravi *t* peccatum est mortale. Contrahere autem *DD*.
matrimonium contra eorum voluntatem ex iusta *n* Vide
causa non *n* est mortale. *Mol. disp*

40. Tenetur *x* filius stare pacto, quod pater fe- *176.*
cit, ut matrimonium contrahat, nisi rationabili cau- *xComm*.
sa excusetur.

41 Filius, qui laborat in bonis paternis tantam *y* *DD*.
meretur mercedem, quantam extraneus, si suo ani- *y* Navat
mo labore protestetur saltem tacere; secus verò *c. 17. nu.*
præsumitur gratis, & amore filiali fecisse. *42 Fi- 141.*

z Idem

ubi supra
num. 152

42. Filius, qui sponte legitimæ cum iuramento renuntiavit patrimonio etiam si enormissime lædatur in foro interiori servare tenetur, z in exteriori autem, quia dolum interfuisse præsumitur, non obligatur.

43. Filius, qui à patre occulte sumit quod si peteret pater non illi negaret, non peccat mortaliter, nec tenetur restituere: si autem accipiat aliquid notabile quod ipse si sciret non concederet, peccat mortaliter, & restituere tenetur etiam si sit de suis bonis adventitiis, vel profectitiis.

44. Potest a de præsumpta patris voluntate moderatas elargiri eleemosynas.

a Comm.

DD.

b Comm.

DD.

c Navar.

ubi supra

n. 8.

d Idem.

ubi supra

n. 159.

e Comm.

DD.

f Comm.

DD.

g Navar.

ubi supra

n. 101.

h Idem.

ubi supra

n. 162.

i Comm.

DD.

45. Filius habet jus ut alatur ex bonis b paternis, cum ex propriis non potest.

46. Tenetur restituere quod à patre c accipit per donationem invalidam ultra legitimam.

47. Tenetur d in bonorum collationem afferre libros, & arma, nisi illa ei donaverit pater adhuc vivens ad studendum, vel militandum, tunc enim erunt bona quasi castrensia.

48. Non tenetur e conferre ea quæ pater donavit pro vestitu, pro cibo, & equitatu.

49. Neque tenetur f computare, quæ in studendo consumpsit, nisi haberet bona castrensia, vel quæ castrensia ex quibus præsumitur pater eum alere voluisse.

50. Tenetur restituere lucrum, quod patris pecunia acquisivit, potest g tamen pro sua industria & labore dimidium lucri sibi retinere.

51. Tenetur holvere partem debitorum, quæ frater contraxit vivente patre in studiis, ad quæ à patre missus fuit, non vero ea post ejus mortem.

52. Tenetur i computare sumptus, si sunt notabiles, quæ pater fecit in augendis bonis suis adventitiis, si durat augmentum in ipsius notabile utilitatem.

53. Tenetur letiam conferre, quæ in ludos, & vitia consumpsit. Idem dic quando ob delictum filii

pa-

pater co
te solve
nuptiis
quem

54. I
aliquo
vel hun
test, sec

55. F
possint
alii pro
Episcop

DIS

R

S

I. F

p
sum ap
rer se
alind d
nus ve

2. Ite
num, c
tio ip
verus,
vel mi

3. N
nem, 1

pater compulsus fuit solvere poenam, secus si sponte solverit. Idem iudicium est de sumptibus factis in nuptiis filii, si pater habuit animum recuperandi quem in dubio habere non praesumitur.

54. Peccat mortaliter, si accusat parentes de aliquo delicto, nisi fuerit laesae maiestatis divinae, vel humanae. In his vero duobus non solum potest, sed debet accusare.

55. Filii expositi an si habeantur pro legitimis, possint ordinari, & ad beneficia admitti alii negant, alii probabilius firman, tutius est quod dispenses Episcopus.

Navar. ubi supra 7. nu. 164. m. Azor. to. 1 lib. 2 c. 7. q. 12.

DISPUTATIVNCVLÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

SECT. VNICA.

FINIS.

1. **F**inis est bonum verum, vel apparens, quod propter se appetitur facit, ut aliud propter ipsum appetatur. Est duplex alius ultimus, qui propter se solum amatur, alius medius, qui propter se & aliam diligitur, & uterque verus, vel apparens bonus vel malus.

Navar. prael. 4. m. 2.

2. Iterum etiam est duplex finis cuius, id est bonum, quod per se appetitur, & finis quo, id est ad perfectionem ipsius boni. Hoc etiam est ultimus, vel medius, verus, vel falsus. Dividitur etiam in principalem, vel minus principalem.

Idem ibid. nu. 4. Idem ubi sup.

3. Non omnis, qui mortaliter peccat constituit finem ultimum in de creatura. Hoc enim speciale praelu-

Idem d. 9. est nu. 19.

est peccatum, & inde sequeretur in omni peccato, proximi
mortali duplex peccatum. liter, secu

e Comm. 4. Omnis actus cuius finis est malus mortaliter, voluntaria
DD. peccatum *e* est mortale, si verò venialiter est ve-

f Comm. niale.

DD. 5. Omnis actus, cuius finis principalis est bonus

g Navar. etiam si finis minus principalis sit res temporalis, 1. Q
ubi sup. dummodo sine culpa appetibilis, non ideo est *f*malus etis exp

c. 17. nu. 6. Finis minus principalis retributionis bonus habita r

209. est, & contrarium asserere est *g* hæreticum.

b Comm 7. Finis *b* principalis vanæ gloriæ in rebus, ad di-

DD.

vinum cultum institutis tantum est venialis. Si verò
finis principalis sit obsequium, & minus principalis
humana laus in bonum finem quæsitâ nullum pec-

catum est, imò opus meritorium.
8. Finis malus voti *i* annullat ipsum votum, qui
non est materia conveniens licet votum ipsum *i* bonum.

i Comm.

DD.

9 Quando finis præcepti est alius à re præcepti
tunc non *i* cadit sub præceptum.

i Comm.

DD.

F O E M I N A.

1. Fœmina non *a* potest docere, nec concionari
nisi ex Pape licentia, si publica sit concio, secus
in capitulo, vel clauetro.

a c. novo

de pœnit

& remiss.

b Navar.

c. 23. n. 22

c Covar.

c. relatū

I. n. 5. de

testam.

2. Ubi habitu virili pro honesta recreatione *b* po-

3. Non *c* potest esse testis in testamento solemn-

extra terras Ecclesiæ, ubi verò solemnitas non re-

quiritur, ut tempore pestis potest. Nec in causa crimi-

nalit nisi hæresis, vel prodicionis, vel simonia

aut cum aliter veritas sciri non potest, aut cum pro-

ceditur viainquisitionis. Ad pias causas admittitur

4. Non potest *d* pro debito incarcerari, nec cog-

accusare, vel testificari nisi in causa criminali.

5. Potest *e* post partum Ecclesiam adire ob devo-

tionem, vel se domi continere ob reverentiam.

6. Fœmina se exomans cum contemptu salutis

proximi

e Sà hoc

verb. n. 5.

peccato. proximi, quem credit periturum *f* peccat mortali- *f* Navar.
liter, secus si non faciat ex contemptu, sed solum ex *præl. 9.*
voluntate aliis placendi. *num. 5.*

FRUCTVS.

1. Qui possidet rem alienam fructiferam dedu- *e* Navar.
ctis expensis, rem, & fructus tenetur *a* restituere *c. 24. in*
habita ratione bonæ, vel malæ fidei. *fine.*

FUGERE.

1. Fugere non *a* dicitur, qui ad superiorem va- *e* Comm.
dit. *DD.*

2. Delinquens licet *b* potest fugere ne capia- *b* Comm.
tur, & alius eum iuvare quando non prohibetur *DD.*
ratione sui officii, vel ex qualitate delicti.

3. Qui causa fuit, ut captivus fugeret, tenetur *e* Navar.
restituere vel ipsum captivum, vel pretium ejus *c. 17. nu.*
cum his omnibus, quæ fugiens surripuit. *103.*

4. Captivus à domino fugiens peccat, nisi ca-
ptus fuerit ab infidelibus in bello injusto, qui ad
fugiendum potest juvari. Non desunt *d* tamen *d* S2 verb.
qui captum in bello iusto fugientem excusent à *servus.*
peccato.

5. Captus in bello iusto ab infidelibus *e* potest *e* Comm.
fugere propter periculum animæ, sed pretium sui *DD.*
restituere tenetur. Si tamen fugiat, quia à domi-
no fidem relinquere provocatur, nihil tenetur
restituere.

OS(O)SO

DISPVAT. VI. SECTIO

FVRTVM.

*Quid sit furtum, & an peccatum mortale,
ad hoc que quantitas requiratur.*

a L. r. pa-
rag. fur-
tum, ff. de
furtis, pa-
rag fur-
tum inst.
de oblig.
quæ ex
debi.
b D. Tho.
ubi supra
ad 2.
c Vide l. 1.
ff. ad legē
Iuliam,
& c. quod
ergo 2.
q. 4.
d c. pec-
fodiens
de homi-
cid.
e D. Tho.
2. 1, q. 66.
ari. 6.
f Comm.
DD.
g Vide
Tolet. li.
5. cap. 15.
Navar. in
sum. c. 17.
num. 4.

1. **F**urtum est *a* contrectatio rei alienæ invito
minio fraudulosa lucri faciendi gratia, vel
suis rei, vel etiam usus ejus possessionis, quod le-
naturali prohibitum est admittere.
2. Qui rem alienam iuste accepit, detinet autem
injuste, furtum *b* committit.
3. Cum injustè accipitur *c* res sacra dicitur sac-
legium, si possessio spectans ad rem publicam per-
latus, si grex dispersus abigeatus, si homo, ut veni-
detur plagium, si denique pecunia, vel alia res
bilis furtum, vel rapina
4. Fur nocturnus *d* potest occidi à particulæ
diurnus non potest nisi ob defensionem.
5. Furtum ex natura sua est *e* mortale, sed sit
niale ob materiae parvitatem, sed inter omnia mor-
talia est minus grave, licet contrarium alii sentiantur in pri-
afferentes gravius esse fornicatione.
6. Qui rem parvam furatur habens animum mor-
gnam furandi, vel faciendi notabile damnum, peccat
cat *f* mortaliter.
7. Quantitas sufficiens *g* ad peccatum mortale
pensanda est ex qualitate personæ, cui aufertur
ex re ipsa ablata, in hoc regno etiam si à divite au-
feratur una uncia argentea id est un patacon. Si
tem pauperi surripiatur quarta pars unius unciæ
argenteæ videtur pars notabilis, cum ob eam la-
crandam ultra sex horas laborem impendat, eaque
possit duobus diebus sustentari.

ut si
rational
piens à p
n præsu
piat, non
Ex co
rem par
le damnu
inr.
ni plura
qua
o. Qui u
endi ad r
Qui h
um fura
um furat
mplet no
cordetur
atem, pe
um sub e
en viri d
ur in pri
tum mor
2. An qu
peccant no
ajunt, a
m plure
nota
Cum p
runt no
dum ten
8. Si su

IO Ut sit peccatum mortale debet dominus valuationabiliter esse invitatus, unde filius clam accipiens à patre quæ ipse rationabiliter negaturus in præsumitur etiam si ad ludum, vel luxum accipiat, non peccat *h* mortaliter.

h Vill. 10.

ortale, (9. Excommunicatio contra fures non est cõprehensivum parvam accipientes, etiam si propter notabile damnum cujus causa fuere, mortaliter peccant.

2. rr. 13.

diff. 2.

h Navar.

c. 17. n. 8.

invito
tia, vel
quod
net aut
qui plura minima surripuit cum ad magnam quantitatem pervenit, an peccet mortaliter.

o. Qui unum obulum furatur cum animo pervenit ad magnam quantitatem peccat *l* mortaliter. *l* Comm. DD.
cam per. Qui hodie unum furatur obulum sine animo ut veniens furandi postea, cras tamen data occasione aliam rem furatur, & sic de reliquis usque ad eum, qui implet notabilem quantitatem si in hoc ultimo articulo cõdatur per eum perveniri ad notabilem quantitatem, peccat *m* mortaliter, & tenetur istum ultimum sub eodem mortali restituere. Non desunt tamen viri docti, qui contrarium teneant, sed requiritur in prima sententia major quantitas, ut sit peccatum mortale.

m Vide

Less. lib.

2. c. 12.

dub. 8.

num m. 2. An qui à pluribus multa minima furatur, quæ præsumuntur notabilem quantitatem peccet mortaliter, & ajunt, alii probabilius negant.

n Vide

Less. ubi

supra:

n morte
infertur
divite
con. Si
us und
beam
at, eaq
plures simul, vel successivè causant damnum notabile an peccent mortaliter & teneantur restituere.

Cum plures simul in vineam ingressi damnum faciunt notabile, peccant mortaliter, & singuli in idem tenentur restituere.

Comm.

DD.

8. Si successivè ingressi unus damnum factum

Comm.
DD.

ab alio nesciuit, & damnum seorsim sumptum fuit notabile, nec peccat p mortaliter, nec restituitur. Si tamen damnum factum notabile post cognoscant, singuli tenentur sub mortali cum restituere licet minimum.

15. Idem dicendum cum sub excommunicatione precipitur.

Comm.
DD.

16. Cum pater ob furtum epistolas excommunicationis à iudice Ecclesiastico impetrat, detur s filium, aut uxorem comprehendere.

Navar.
c. n. 151.

17. Pater, qui bona fide etiam ad venetitia vel donationes etiam ultra quintam partem peccat, s & tenetur restituere.

An uxor furtum committat bona dotalia communia accipiendo.

Comm.
DD.

18. Non potest u durante matrimonio, potest men elemosynas facere, quas faciat alia res sui status.

Moli.
de iust. tr.
2. disp.
274.

19. Potest x ad evitandum mariti damnum porale, vel spirituale, & necessaria ad sustentem familiæ, vel cum maritus est amens, vel trio prudentis incapax ad familiæ regimen, & digus, potest clam custodire bona ne illa dis-

Navar.
c. 17. ou.
154.

20. Cum maritus est absens habet y uxore bonorum administrationem.

Comm.
DD.

21. Potest z facere donationes remunerato de bonis paraphernalibus prohibito dispositio quia eorum non solum habet dominium, s et nam administrationem.

Nav. c.
27. n. 155.
6 Vide l.
mutus ff.
de iur.
dor.

22. Quæ accepit de bonis dotalibus, vel sua versus filia acquiritis, ut donaret notabilem quantitatem filio naturali, vel alii, a peccat mortaliter, & cur restituere.

23. Ad alendos tamen patrem, aut matrem, vel sorores de bonis dotalibus vel com- bus potest b accipere, immò & tenetur de illis

potest e
solutione

4. Pot
ist mari

An ma

15. Qui b

mortali

26. Pote

sumere

27 Si d

quantitat

ter, &

compens

non oblig

as lites.

28. Dos

29. Mar

res, & fil

AN FA

iendo. Vi

30. In

cellaria,

AN licea

31. Co

servis sp

32. Si

non pos

potest compensare id minus accipiendo tempore solutionis.

4. Potest clam & sibi dotem servare, si timeat mortem sibi non integre reddendam. *Vide Vill. ro. tr. 12. dis. 2.*

An maritus teneatur restituere, quæ de bonis uxoris accepit.

15. Qui bona paraphernalia uxoris accepit peccat mortaliter, & restituere tenetur. *Comm. DD.*

16. Potest & dotem, & donationes propter nuptias sumere in sui status decentia conservanda. *Villal. ubi supra*

17. Si de bonis communibus notabilem infumat quantitatē sine uxoris consensu peccat mortaliter, & restituere tenetur, & potest uxor facere compensationem. Ad hanc tamen restitutionem non obligatur maritus in foro exteriori ob vitandas lites. *f. Molin. tom. 2. de just. dispo. 275.*

18. Dos filiarum sumenda ex bonis communibus.

19. Maritus tenetur parentes pauperes alere, fratres, & filios ex alio matrimonio. *gl. 19. Faur. Go. di 1. tit. 9. lib. 5. recop. bl. 1. c. 8. lib. 3. fori.*

An Famuli peccent à domini bonis aliquid accipiendo. Vide verbum Famuli.

An liceat furari in necessitate.

20. In extrema necessitate licet sumere vitæ necessaria, extra illam non licet. *i. Comm. DD.*

An liceat Christianum surripere ab infideli servum fidelem.

21. Communiter loquendo bellum infidelem ad- vel sui versus fideles injustum, & ideo juste possunt latrocinari, & servi fugere, & ad fugam juvari. *Comm. DD.*

22. Si in bello iusto fidelis ab infideli caperetur, non posset fugere nisi ad vitandum animæ periculum. *Villal. ubi supra.*

223 225

An qui monet am effingit peccet, & restituere teneatur.

¶ Pius V.

illum ex-
commu-

nicavit in

constitu-

tione que
incipit.

Cum mi-

hi magis

Navar. lari, Regi autem, & officialibus tenetur.

in sum. c.

17. n. 167.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

se. ad fal-

sariorum

de crimi-

ne falsi.

¶ Sylvest.

verb. fal-

lar. q. 1.

aperit superior fit.

AN FURIS bona sint hypotheca, & ad quid teneantur qui cum eo facit contractum, uxor & filij eius unum verbum. Usura.

33. Peccat mortaliter, & restituere tenetur cum decipit in mensura, vel valore metalli.

34. Qui ignoranter solvit debitum in moneta falsa, conscius postea tenetur ad damnum restitutione que saltem pauperibus.

35. Quando deceptio non in materia, sed in figura tantum facta est, non tenetur restituere partem.

36. Potest quod ob bonum publicum de populi sensu augere vel minuire.

37. Qui pecuniam portat ad locum, in quo valet potest eam uti pretio currenti.

An falsificantes Litteras restituere teneantur.

38. Restituere tenentur, si & in foro exteriori falsificationum poenis puniuntur, & si littere sunt potestificia excommunicantur.

39. Epistolas alienas legere cum periculo secretum grave sciendi peccatum & mortale est, nisi quod aperit superior fit.

AN FURIS bona sint hypotheca, & ad quid teneantur qui cum eo facit contractum, uxor & filij eius unum verbum. Usura.

SECTIO II.

De varijs circa furtum resolutionibus.

¶ Vide

Dian. p. 2.

tr. 17. ref.

29. & p. 5.

tr. 8. ref.

21.

1. Probabilis sententia est in gravi necessitate peccare eum, qui aliena capit occulto.

2. Vir

re, nec

posset b

3. Fu

sed in cre

venditur

4. Qu

hoc tene

ves, qui

5. Fur

crumen

6. Q

facta dil

potest

7. Q

parcens

fuit, qu

8. An

famuli

juste lib

replen

mativa

9. Q

bus esse

stituere,

netur de

10. Cu

tur man

stam co

manifes

11. Q

liquid a

tat ad ni

12. Q

ura ad i

13. Si

3. Vic, si per

1. Vir honestus, cui gravissimum esset mendicare, nec alia via suppeteret accipiendi necessaria, posset occulte capere. *b Idem ibi ref. 24. Comm. DD.*
2. Fur, & omnis iniquus possessor, non solum rem, sed incrementum pretii, in quo dominus eam erat venditurus, restituere tenetur. *a.*
3. Qui mulam furatus alteri eam locavit, lucrum hoc tenetur restituere, nisi dominus esset valde dives, qui de hoc pretio non curaret.
4. Furtum rei non sacrae in loco sacro, ut furtum crumenae in Ecclesia non est sacrilegium. *d Dian. p. 1. tr. 7. ref. 27. e Idem p. 2. tr. 10. ref. 5. f Sanch. apud Dianam.*
5. Qui invenit crumenam nummis plenam, & facta diligenti inquisitione dominum non invenit potest sibi retinere donec compareat dominus.
6. Qui cibos furtivos comedit donatos a fure parcens suis tenetur restituere id, quo ditior factus fuit, quod videtur probabilis licet contrarium sit a quo probetur.
7. An possit quis a sartoribus & magistris non verò a famulis emere fragmenta quae supersunt, cum ipsi iuste sibi retineant qui alias non possunt recuperare plenam mercedem, alii ajunt; alii negant, affirmativa sententia videtur probabilior. *b Idem ubi supra.*
8. Qui furem adjuvat ope vel consilio, sine quibus esset nihilominus furaturus non tenetur restituere, si autem ideo majus damnum faciat, tenetur de excessu. *b Idem ubi supra.*
9. Qui furem adjuvat ope vel consilio, sine quibus esset nihilominus furaturus non tenetur restituere, si autem ideo majus damnum faciat, tenetur de excessu. *i Layman*
10. Custodes portarum, silvarum, &c. non tenentur ante sententiam judicis solvere poenam impostam contra exportantes ligna, vel similia, si non manifestent, sed dissimulent. *m Les. apud Dian. p. 3. tr. 5. ref. 54.*
11. Qui furem non impedit clamando, immò aliquid accepit ut taceat, nisi ei ex officio compellat ad nihil tenetur. *n Dian. ubi supra. Comm. DD.*
12. Qui rem accipit, quae domino nil est profutura ad nil tenetur. *p Comm. DD.*
13. Si oblata rem a fure dominus nolit accipere, si pereat domino perit, non furi.

Comm.
DD.

14. Fur etiam puniendus à iudice tenetur q par
restituere.

15. Fur non committit duplex peccatum eo quo
se exponat periculo suspensionis, nisi id faciat
putetur timidus à sociis.

16. Si res pereat apud furem æqualiter perit
apud dominum in foro interiori restituere non te
netur.

r Navar.
c. 27. nu.
80.

fidem u-
bi supr.
nu. 140.

17. Qui magnis intervallis notabilem quan
tatem surripit non tenetur illam restituere, ne
peccat nisi à principio animum habuerit perven
endi ad illam.

Comm.
DD.

18. Expensas factas à domino in re quærenda re
stituere tenetur.

Navar.
c. 17. nu.
211.

19. Qui triticum furatur à parato seminare ille
qui aliud simile non habet, lucrum cessans tenetur
restituere.

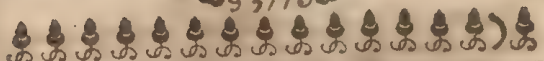
Comm.
DD.

20. Ob furtum veniale potest quis licitè occu
p ob servandam disciplinam militarem, vel aliud be
num commune.

Comm.
DD.

21. Qui rem furtivam emit bona fide, y & pos
ea dubitat an fuerit furtiva, tenetur dominum
inquirere, si non inveniatur potest retinere, sed
non præscribit nisi post 30. annos etiam si
bonam habeat fidem.

DISPUTATIO I

SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIE.

G.

GABELLA.

1. **G**ABELLA potest imponi ab eo, qui non habet superiore in temporalibus, vel cui ipse concesserit, vel præscripta consuetudine. ¶ Val. to. 2. dub. 5. q. 6. p. 5.

2. Potest b Episcopus in Ecclesiis pleno jure sibi subiectis ex causa & cum Capituli consensu pensionem, seu tributum imponere. ¶ Sa hoc verb. u. 2.

3. Potest e quicumque temporalis dominus necessitate urgente talem imponere, hoc enim non est prohibitum, sed ordinaria gabella gravans populū. ¶ Sylvest. verb. gabell. 3. 2. num. 1.

4. Novæ gabellæ non obligant d nisi constet legitime esse impositas. Alii asserunt in dubio standum pro Principe. ¶ Vbi sup. num. 4. ¶ Idem ubi supra.

5. Si gabella est antiqua solvenda e in dubio, quia Princeps est in possessione.

6. Quæ imponuntur in rebus delatis in propriū f Vide usum communiter habentur f iniquæ, quod alii negant quando causa justa imponuntur. ¶ Tolet. l. 5. c. 74.

7. Injustæ sunt si pro Principis privata utilitate, & non pro comuni bono imponuntur, si cessante causa durant, si majores sunt, quam necessitas postulat, si alii aliis magis gravantur.

8. Gabellas, cum non postulantur sine fraude, aut vi, non solvere, nec postea restituere peccatum non esse mortale g asserunt viri docti, communis autem sententia tenet, teneri subditos justas gabellas solvere. ¶ Vide supra.

9. Qui rem publicam novis gabellis sine justa causa gravant, restituere tenentur. h ¶ Comm. DD.

¶ Sa ubi
supra.

10. Deputati ad exigendum, possunt i cum pau-
peribus dissimulare.

11. Deprehensa res ante locum, quem exire non
licet non i est confiscanda, poterunt enim pœnite-
re, & redire.

¶ Comm.

DD.

¶ Comm.

DD.

¶ Comm.

DD.

¶ Tolet.

¶ Sa ubi

supra.

¶ Ex men

dicatium

privil.

¶ L. f. f. f. f.

dum pa-

rag. si quis

permuta-

verit de

adil. ed.

¶ Comm.

DD.

¶ Sylvest.

verb. ga-

bell. 3. q. 5.

¶ Villal.

¶ 2. 1. 5. 8.

dis. 16.

¶ Idem u-

bi supra.

¶ Idem u-

bi supra.

gl. 3. 4. tit.

8. lib. 9.

recop. vi.

de Mol.

de just.

10. 3. disp.

6. c. 4.

¶ Vid. tit.

17. & 18.

¶ 19. recop.

12. Gratia exemptionis pro l certo numero filio-
rum mortuo aliquo ex eis non ideo spirat. m

13. Clerici non tenentur ad gabellam contractuū
nisi negotientur, nec de patrimonio suo.

14. Onus annexum prædio antequam ad Eccle-
siam veniret transit o cum prædio, nisi aliud sit in
usu, ut in Italia.

15. Emptor rei Ecclesiasticæ debet p gabellam, &
colonus rei Ecclesiasticæ pro parte sua.

16. Mendicantium bona, coloni, arrendatarii, &
negotiorum gestores exempti q sunt ab omni ex-
actione.

SECTIO II.

De quibus rebus gabella debeatur.

1. Debetur a de rebus venditis, & duplo major
de permutatis.

2. Non debetur b de donationibus, neque de his
quæ ob magnam necessitatem venduntur. c

3. Nec de rebus minimis, d nisi hæc vendere sit ex
officio.

4. Debetur e de censuum venditione.

5. In pacto de retro vendendo debetur f de prima
venditione non de secunda.

6. De pane cocto non debetur g nec de equis, mu-
lis, & similibus, quæ venduntur vel permutantur.
Nec de moneta, libris, vel codicibus, nec de his quæ
dantur propter nuptias.

7. Nec de bonis h defunctorum, quæ distribuun-
tur inter hæredes, secus si sub hasta venduntur etiam
ad pia opera. Nec debetur quando fit testamentum
ad pias causas, nec de rebus sacris, nec de armis ven-
ditis, nec de medicamentis mixtis, & compositis;
debetur tamen de simplicibus.

8. Ec-

8. Ecclesiasticis non potest imponi etiam ob honorem publicum nisi cum Papæ licentia vel Episcopi in urgenti necessitate cum est difficilis aditus ad S. Pontificem.

9. In omnibus aliis consulatur consuetudo optima legum interpretis.

DISPUTATIONES

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE.

GENER.

1. **G**ener tenetur a computare in legitima uxoris a Navar. omnia ornamenta, & vestes sericas, quas filius c. 17. m. dedit socer, nisi donata presumantur ob magnas opes, vel dignitatem generi. Et donata uxori a consanguineis, ea mortua tenetur restituere. 166.

2. Licitè recipit, b & contumit fructus prædii dati a socero in securitatem solvendæ dotis. 6 Idem ib.

3. Si socer mutuo aliquid det generi, ut sibi reddat prædium ante dotis solutionem usuram committit. c bi supra. Idem u. nu. 273.

GENERATIO.

1. Generationem impediens etiam si habeat plures filios, quam possit alere, peccat a mortaliter, & si extra vas semen effundat peccat contra naturam. a Navar. c. 16. n. 33.

GRADVS.

1. Peccat a mortaliter qui se dicit gradum habere a Navar. in universitate, quem non habet, vel qui accipit c. 25. n. 52 immeritum.

GRATIA, CEV PRIVILEGIUM.

1. Gratia non expirat morte concedentis, nec ante certificationem revocationis. a Suar. to. 3. disp. 16. sec. 2.

2. Litteræ fidei publicæ vulgò dictæ salvos conductos non expirant b morte concedentis. 6 Nava. c. 2. placuit

3. Gratia, quam Papa facit committendo examen Episcopo, illo mortuo non expirat. c de pæn. dub. 4. num. 34.

4. Gratia

1 Comm.
DD.

4 Gratia eligendi confessorem, aut absolvendi à casibus vel dispensandi *d* non expirat morte concedentis neque suscipiendorum Ordinum à quolibet Episcopo.

o Sà ubi
supra.
f Idem u.
bi supra
num. 6.

5. Gratiâ præcedentem excommunicatio sequens non aufert.

6. Gratia non perit deficiente causa, sub quâ concessa fuit, impetrata tamen ex causa falsâ nulla est.

g c. si gra-
tiosè de
rescript.
in 6.

7. Gratia concessa hoc tenore, Donec aliud non ordinavero, donec voluero ad beneplacitum sedis Apostolicæ, durat mortuo Papa concedente; secus verò si dicat *g* ad nostrum beneplacitum.

h Vide l.
penult. ff.
de usufr.
1 Comm.
DD.

8. Concessio aliquo concessa *h* intelliguntur omnia sine quibus non potest commode fieri.

9 In generali concessione non veniunt *i* insolita concedi, nec quæ quis probabiliter creditur in specie non esse concessurus; nisi aliunde constet de voluntate concedentis.

1 Comm.
DD.

10. Beneficium Principis nisi alteri præjudicet latissime est interpretandum. *l*

m Sà hoc
verb.

11. Omnis expressio falsi moventis Principem ad concessionem vitiat *m* illam, non vero taciturnitas veri nisi quando jus illud exprimi iubet.

n Covar.
lib 1. var.
c. 20.

12. Defectus causæ impulsivæ, quæ movet Principem ut facilius præster gratiam non *n* vitiat illam, secus verò si deficiat finalis.

o Comm.
DD.

13. In privilegio nomine maris intelliguntur *o* etiam foeminae.

p Comm.
DD.

14. Papa non præsumitur *p* concedere exorbitantia, nec velle alteri præjudicare, nec derogare juri, nisi expressè constet.

q Comm.
DD.

15. Per constitutiones non derogatur *q* privilegiis, nec vivæ vocis oraculis, nisi de illis expressè fiat mentio etiam si addatur non obstantibus quibuscumque &c.

16. Privilegium in dubio præsumitur non revocatum.

17. Privilegium, aut rescriptum posterius non tollit

lier prius, nisi in illo fiat expressa mentio de priori etiam si addatur, non obstantibus quibuscumque privilegiis &c.

18. Lex revocans privilegium non valet sine promulgationem in diocesi.

19. Privilegium extenditur ad casus similes.

20. Privilegium non tollit legem, aut consuetudinem, aut jus privati nisi nominatim derogationem contineat

21. Privilegia mendicantium non derogant, nisi de illis fiat expressa mentio.

22. Gratia valet in conscientia, et etiam non expressis litteris.

23. Gratia seu beneficii impetratio pro alio ipso ignorante valida est.

Sa ubi sup. n. 14.

Vid lib. 7. de referri. c. 10.

Sa ubi sup. n. 17.

Sylvest. verb. concessum in fine.

Comm. DD.

Comm. DD.

Sa ubi supra.

GREX.

Gregem faciunt quatuor vel quinque porci, oves non nisi decem.

Sa hoc verbo.

GULA.

1. Gula est vitium inclinans ad comedendum, vel bibendum inordinate.

D. Tho. 2, 2. q. 148.

2. Inordinatio est in his quinque Propere, laute, nimis, ardentem, studiosè.

Idem ubi sup.

3. Est vitium capitale, & habet filias quinque, quæ sunt hebetudo mentis, inepta lætitia, stultiloquium, scurrilitas, & immunditia.

D. Greg. 31. moral.

4. Ex natura sua non est peccatum mortale, erit tamen si ultimum finem constituat quis in ciborum delitiis, vel sciens, & prudens notabile sibi damnum inferat nimis comedendo.

Comm. DD.

5. An comedere carnem humanam in extrema necessitate sit peccatum mortale alii ajunt, alii negant & probabilius. Certum autem est absque necessitate extrema peccatum esse mortale.

Tolet. de pecc. c. 60.

6. Comedere aut bibere ob solam voluptatem dummodo saluti non noceat nullum esse peccatum asserit Joannes Sanctius sed non excusari à veniali videtur probabilius,

Vide Dian. p. 12. tr. 5. res. sol. 5.

382 *Habitus. Hastiludium. Hereditas.*

7. Et si aliquis comedat scienter usque ad vomitum tantum erit *g* veniale.
 8. Peccat *h* venialiter, qui nondum finita cibi concoctione bibit nisi excusetur causa, ut siti, vel alia necessitate.

*****

DISPUTATIONES interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ H.

HABITVS.

Navar.
c. 11. n. 62

HABITVS non potest *a* mutari ab uno conjugē sine licentia alterius, nec in habitum tertii Ordinis.

Idem c.
23. n. 22.

2. Mutare habitum virilem in fœmineum, vel ē conita ex iusta causa nullum est peccatū, si autem ex levitate fiat erit *h* veniale.

Comm.
DD.

3. Qui habitu religioso ob contemptum, vel ad inhonestum personatum utitur, peccat *c* mortaliter, si autem ob solam levitatem erit veniale.

HASTILVDIVM.

Qui illud instituit, si fiat moderatē, & ut plurimum cades non contingat, non peccat mortaliter. Vide verbum *Torneamentum*.

HAEREDITAS.

Nav. c.
31. n. 16.

QVO AD heredem, & substitutionem.

1. Hæres tenetur *a* implere vota realia defuncti non verò personalia, si verò fuerint mixta ad id solum, quod reale est tenebitur.

Comm.
DD.

2. Hæres defuncti, qui religionem voverat, non tenetur *h* reddere religioni bona, quæ defunctus portasset,

3. Hæres

3. Hæres decollati, vel suspensi per sententiam iudicis tenetur restituere damnum illatum per defunctum.

Nava c. 16. nu. 12.

4. Hæres, qui advertit rebellionem vel testes, nec testator legatum alicui relinquit peccat mortaliter, & tenetur restituere, & incurrit poenam perdendi hæreditatem.

d Navar. c. 26.

num. 36.

Comm. DD.

5. Hæres excommunicati denunciari, qui sine absolutione ab excommunicatione decessit, tenetur petere absolutionem, secus verò si non esset denunciatus, & à peccatis absolutus decesserit.

f Vasquez apud Dia-

nam p. 1.

tr. 8. ref.

75.

g Molin.

apud eum.

dem ubi supra.

h Nav. c. 16. n. 46.

6. Hæres ab intestato non tenetur aliquid dare hæredi ex testamento minus solemni, nec legata solvere, nisi sint ad pias causas. Contrarium autem alii asserunt probabiliter secundum quos poterunt occultè compensare, qui in foro exteriori impetrate legata non possunt.

7. Nullum monasterium post Concil. Tridentin. est incapax hæreditatis præter Franciscanorum, Capucinatorum, & Minorum de Observantia.

i Idem ibidem.

8. Hæres relictus putatus legitimus, cum sit ex adulterio natus, si velit religiosus esse, ut sine nota legitimis restituat hæreditatē, ingredi debet monasteriū incapax hæreditatis vel ante ingressum, vel professionem renunciare si in aliud ingreditur.

HÆREDITAS quoad hereditatem.

9. Filia non potest exheredari eo quod in vitis parentibus matrimonium contraxit.

h Nava. c. 14. nu. 15.

10. Aragoniæ leges permittentes parentibus exheredare filios relinquendo illis quinque solidos tantum, justæ videntur *b* Navarro.

bl Idem c. 26. n. 35.

11. Legitima debetur jure naturali filiis quando aliunde se non possunt alere, aliis verò non nisi jure civili.

c Idem ibidem.

12. Hæredem extraneum eligere relictis fratribus, & aliis consanguineis, nisi hi sint in magna necessitate nullum est peccatum, quia nullo jure prohibitum.

d Diana p. 1. tr. 8.

ref. 45.

13. Hæ-

Comm.
DD.

13. Hæredes legitimi non tenentur eolvere debita defuncti, si quintā partem excedunt, & non constat de illis sufficienter nisi per declarationem defuncti.

f Dian. p.
3. tr. 6.
ref. 11.

14. Qui sine vi, & fraude curavit aliquod testamentum jam factum mutari & alium heredem institui, vel aliquid sibi, vel amicis relinqui, non tenetur f ad restitutionem, nec peccat si non faciat ex odio & faciat ex odio erga institutum, ut sibi hæreditas relinquatur licet non peccet, non tenetur ad restituendum.

g Vasqu.
apud eundem ubi
supra.

15. Si quis vi, aut fraude impediatur ne nepos ex filio spurio hæres instituat, tenetur restituere, quia filius spurii non est incapax hæreditatis.

h Diana.
p. 5. tr. 3.

16. Cum pater instituit aliquem heredem, & rogat eum ut hæreditatem filio spurio restituat, is potest acceptare, & spurius eam accipere. Sed tam promittens restitutionem quam pater ita disponens peccant mortaliter, quia id leges graviter prohibent. Imò promissio est nulla, possetque sibi hæreditatem retinere, vel si velit spurio tradere.

i P. Peli.
zar. in
manual.

17. Professi, & coadjutores formati societatis Jesu non sunt capaces hæreditariæ successionis neque intestato, neque ex testamento. Domus autem professa potest hæres institui non ut bona immobilia retineat, sed ut vendat & pretium in usus necessarios consumat. Collegium autem & domus probationis possunt retinere, & professus, & coadjutores formati legatorum capaces sunt.

DISPUTATIO I. SECTIO I.

HÆREDITAS.

Quid sit, & de peccatis hæreticorum, & eorum qui eos adjuvant.

d. Tho.
2. 2. q. 7.
art. 2.

Hæresis est error in intellectu voluntarius contra aliquam fidei veritatem cum pertinacia assertus ab eo qui fidem recepit.

2. An
junt,
probab
3. Qu
fidei e
esse de
um del
4. Q
foro ex
una pr
infertu
5. Ha
lium s
6. Eo
& filii
7. Ne
sed ext
8. H
quod f
possit
9. Qu
tuo da
beat ac
nec sig
10. Q
credit,
11. H
refim,
QUS
12. A
potest
13. In
bet fac
nere co
dic in
14. E
facult
Præla
a. Al

vere debet non cononem de
2. An ab hæresi excuset ignorantia crassa, alii ajunt, alii negant; affirmativa sententia videtur probabilior.

3. Qui pertinaciter dubitat de aliquo articulo fidei est hæreticus. Nec non, qui putans aliquid esse definitum ab Ecclesia, licet non sit, contrarium defendit pertinaciter.

4. Qui negat ea, quæ secundario de fide sunt in foro exteriori, hæreticus censetur d v.g. quando ex una præmissa certa lumine naturali, ex alia de fide inferitur conclusio.

5. Hæretici, & qui eis præstant favorem, vel auxilium sunt excommunicari nisi sint solum mentales.

6. Eorum bona ipso facto sunt confiscata, & ipsi & filii, & nepotes eorum sunt irregulares.

7. Non incurrit hæc pœna hæreticus mentalis sed exterior etiam si sit occultus.

8. Hæreticus exterior est, qui verbo, vel signo, quod sit peccatum mortale hæresim profert, ita ut possit ab alio intelligi etiam si non intelligatur.

9. Qui facit actus indifferentes, ut pecunia, n mutuo dare, vel donare, ut animû alicujus gratum habeat ad persuadendum heresim, si illam nec verbo, nec signo proferat, non est hæreticus exterior.

10. Qui exterius profert hæresim, eam tamen non credit, nec dicit ex animo pœnas incurrit.

11. Hæreticus, qui ebrius vel dormiens profert hæresim, non est hæreticus exterior.

QUIS POSSIT absolvere a hæresi in foro conscientie.

12. A mentali quilibet ordinarius Confessor potest absolvere.

13. In articulo mortis vero, vel præsumpto quilibet sacerdos potest; sed manet abstinere cum onere cõparendi coram superiori si cõvaluerit. Idem dic in periculosa navigatione, si fiat sine fraude.

14. Episcopus potest a hæresi occulta, & hanc facultatem delegare, licet hoc neget alii: saltem Prælati regulares non possunt in foro conscientie

Bb

absol.

b Sanc. in
sum. lib. 2
c. 7. n. 20.

c. 1. de
hæret.

d Villal.
to. 2. tr. 2.
dis. 10.

e Vide
Buth. c.
na.
f Comm.
DD.

g Comm.
DD.

h Sanc.
in sum.
lib. 2 c. 8.
num. 6.

i Idem ubi
supra.
l Azor.
lib. 18. c.
10 q. 6.
m Sanc.
ubi supra
num. 14.
n Comm.
DD.

o Vide
verb. ab-
solutio.
p Trid.
24. ses. 6.
de resor.

* In decr.
Alexand.
VII. 1665.
¶ Vide
sanct. ubi
supra, nu.
26.

* In decr.
Alexand.
VII. 1665.
24. Sept.
¶ Henric.
lib. 6. de
penit. c.
6. num. 3.
¶ Navar.
& alii 2.
pud Dian.
P. 1. tr. 5.
ref. 4.
¶ Sanchez.
in sum.
lib. 2. c. 13.
num. 37.

¶ Vide
Vill. ubi
sup. q. 3.

* Comm.
DD.
2. Az. 10.
1. lib. 8. c.
22. q. 6.

absolvere quoscunque sæculares ab hæresi occultam, &
& ab excommunicatione propter eam incurſa. * ros, nisi f
15. An hæc facultas sit revocata per Bullam Cœdamno p
alii ajunt, q alii negant probabilius. Sed tamen se
tentia asserens Bullam Cœnæ solum prohibere
solutionem hæresis, & aliorum criminum, quæ
publica sunt. & id non denegare facultati Triden.
tini, in qua de occultis criminibus sermo est. An
1629. 18 Julij in Consistorio S. Congregat. En
Cardinalium visa & tolerata non est. *
16 An in foro conscientie possint domini inq
fiores absolvere hæreticum occultum negat m
ti, sed plures & probabilius affirmant.
17. Si hæreticus occultus habeat impediment
recurrendi ad Inquisitores, tutius f est quòd C
fessor tacito nomine ab eis facultatem impet
Non desunt tamen qui virtute Bullæ Cruciat
solvi posse asserunt probabiliter. Si impedime
est perpetuum propter pauperiam, vel infirmit
tem, vel si non confiteatur, & Eucharistiam n
piat, sequitur scandalum, si sacerdos est, potest
lebrare: si laicus, communicare eliciendo prius
eum contritionis. At si se id posse diffidat com
teatur, & a confessario absolvatur. Hoc enim
pedimentum mortis comparatur articulo. Ex m
te D. Thoma potest in hoc casu omiſſa hæresi
peccata confiteri, eo animo ut data opportunit
superiori aperiatur, & ab eo absolvatur, directe em
ab aliis peccatis & indirectè ab hæresi absol
manebit.

AN LICEAT cum hæreticis communicare.

12. Cum hæreticis in heresi communicare illicitum quod hæ
est, nec non cum ipsis conversari quando evenit
nis periculum est, & cum illis disputare prohibet quia qu
tum est.
13. Si non sunt denunciati, non est illicitum co
illis conversari, & sim. I facis assistere
20. Venderi licet y infideli in differentia ad bœm ino

Hæ

2. Hæ

fili non

cium ob

sim, vel i

iplos ell

3. Ab

neficii &

hementi

4. Ex

tur, quis

5. Sep

excomm

6. Pa

sed non

vertat S.

7. Uti

hæreticum

luit, secu

8. Te

neque e

9. In

Sanchez

quod hæ

10. Q

11. Q

ore neg

baem ino

num, & ad malum, quamvis sciam eos ea re abusu-
 rursi. * ros, nisi sit scandalum, vel possim sine magno meo
 damno peccatum illius evitare.

SECTIO II.

De varijs circa hæresim resolutionibus.

Hæreticus non privatur a bonis, aut potesta-
 re nisi post iudicis sententiam

* Molin.
 dub. 95.

2. Hæretici filii, & nepotes, & hæreticæ solius
 filii non possunt beneficium, aut publicum offi-
 cium obtinere, nisi nati essent ante parentum hære-
 sim, vel in regione hereticorum, vel esset occultum
 iplos esse hæretici filios.

68a hoc
 verb.

3. Abjurans hæresim sit cunctis apax officii, & be-
 neficii & ordinum nisi ab iudice sit de levi, aut ve-
 hementi, sed non hæresis

4. Ex sortilegio, vel divinatione non proba-
 tur, quis hæreticus, sed præsumitur.

d Comen.
 DD.

5. Sepeliens malitiosè hæreticum in loco a facto
 excommunicationem incurrit.

* Sy. vest.
 verb. ex-
 com. m.

6. Patrem hæreticum potest filius denunciare,
 sed non tenetur, nisi sit periculum, quod alios sub-
 vertat. Si tibi constet Petrum esse hæreticum, tene-
 ris denuntiare, et si probare possis.

In decre.
 Alex. ind.
 VII. 1665.
 f. Tolet.

7. Ultramontanus non tenetur denunciare hæ-
 reticum, qui cum ultra montes hæresim docere vo-
 luit, secus si in Italia, vel Hispania.

lib. 5. c. 4.
 n. 10. pu-
 tat teneri
 contrari.

8. Temeraria opinio h est, quæ nec autoritate,
 neque efficaci ratione probari potest.

P. S. a. af-
 firmat.

9. In hæresi non dari materiam parvam asserit
 Sanchez, nisi forte dicatur leve aliquod verbum,
 quod hæresim sapiat.

g. Sa hoc
 verb.

10. Qui dubius est in fide non est hæreticus,
 quia qui dubitat neutri parti assentitur, nec habet
 pertinaciam.

b Comm.
 DD.

11. Qui non ex animo, sed vi, metu, vel fraude
 ore negat fidem, nec hæresim nec excommunicationem
 incurrit, licet gravissimè peccet.

r. Sanch.
 in um.

num. 10.
 Diana p.

2. in 16.
 rel. 51.

m. Comm.
 DD.

Bb Qui

*a Armilla
& alii apud
Diam.
nam.*

12. Qui parentes hæreticos denuntiant, liberi manent ab omnibus pœnis, quas alii liberi incurrunt, etiam si nati fuerint post illorum hæresim.

*o Suar.
apud Dia.
nam p. 1.
tr. 11. ref.
31.*

13. An qui legit libros acatholicorum in quibus non tractatur ex professo de religione vel libros Catholicorum cum commentariis hæreticorum incurrat excommunicationem dubium est inter auctores affirmativum judicat *o* Suarez probabiliorum.

*p Dian. p.
1. tr. 12.
ref. 31.*

14. Idem dubium est de eo qui legit Epistolam vel alium tractatum hæreticum retinet, vel immit, probabilius est hunc *p* incurrare excommunicationem. Non tamen ubi Bulla Cœnæ non est recepta.

*q Suar. ubi
supra.
Diana p.
5. tr. 13.
ref. 49.
f Dian p.
1. tr. 5.
ref. 8.*

15. Parvitatem materiæ in lectione librorum hæreticorum alii ad paginam unam extendunt, alii restringunt *q* ad paucas lineas.

16. Probabile est *r* Generales regularium per suis subditis concedere facultatem legendi librorum hæreticorum.

17. Hæreticus combustioni proximus tamen si nomen negaverit, si sub confessione velit aperire se, si potest absolvi, nec cogendus aperire veritatem.

DISPUTATIO II. SECTIO

cum resolutionibus variis.

IN VARIAS DISPUTATIVNCULAS DIVISA

Homicidium.

*a D Tho.
q. 3. art. 8.
Comm.
DD.*

1. **H**omicidium *a* est in iusta hominis occisio.

*c Comm.
DD.*

2. Potest *b* contingere multis modis, præceptum, consilium, permissionem, auxilium cooperationem, & exorbitationem, &c.

*d Comm.
DD. contra
Abulensium.*

AN LICEAT *a* *judici publica autoritate* *re* *occidere.*

3. Licetum *c* est malefactores occidere quando iura doceant.

4. Non licet *d* innocentem occidere et si timeatur malefactorum fore.

5. Not
6. Jud
bet priu
cum ad
AN L
7. H
adulteru
um affir
tem si se
si aliter
8. Cu
am judic
AN P
ut quib
9. No
tatem da
10. C
re, & con
gravissim
AN
jurisdic
11. N
dere, po
rali, vel
occidat.
AN S
se defend
12. Nu
vitam
est.
13. Ac
per hom
14. E
periculo
pore per
15. N
mediis
5. Ne
ut salub

5. Non licet *et* filium pro patris peccatis necare.

ec. unde.
cumque

6. Judici licet *f* impoententein occidere, sed de-

c. lponfur

bet prius omnia quæ potest adhibere remedia, ut

c. nunquã

eum ad sanam mentem reducat.

56. dist.

AN LICEAT *privata* persone reos occidere.

f. comm.

7. Hoc numquam licet, *g* & maritus occidens

DD.

adulterum mortaliter peccat, licet aliqui contrai-

g D. Tho.

um affirmant, sed minus probabiliter. Adulter au-

2, 2. q. 64.

tem si se defendendo maritum occidat non peccat,

si aliter non possit evadere,

8. Cum adulteri traduntur marito per sententi-

h Comm.

am iudicis licet eos potest *h* occidere

DD.

AN POSSIT REX *vel* respublica facultatem dare,

i D. Tho.

ut quislibet malefactores interficiat.

2, 2. q. 66.

9 Non *i* potest Rex, nec respublica talem facul-

at. 2.

tatem dare.

i Comm.

10 Cum malefactor vocatus noluit *i* compare

DD.

re, & contra eum lata est sententia mortis in aliquo

gravissimo delicto, hanc erit talis facultas

AN LICEAT CLERICIS *habentibus* temporalem

jurisdictionem reos occidere?

11. Non licet *m* clericos in hoc casu reos occi-

m c. nemo

dere, possunt tamen suam jurisdictionem in gene-

c. Episco-

rali, vel in particulari alteri committere, ut reos

porum

occidat.

45. dist.

AN SEIPSUM occidere liceat, *et* an teneatur, quis

se defendere *vel* percer periculo mortis se obducendo

12 Nullam ob causam licet *n* seipsum occidere,

n D. Aug.

vitam enim propriam tueri naturale præceptum

lib. de ci-

est.

vit. c. 17.

13 Ad propriæ vitæ defensionem non est *o* sem-

usq. ad 27

per homo obligatus.

o Comm.

14. Episcopus, & Parochus *etiam* cum mortis

DD.

periculo tenentur *p* administrare sacramenta tem-

p Comm.

pore pestis, & Prætor non decedere civitatem.

DD.

15. Nemo tenetur *q* ad defensionem vitæ re

Comm.

et si time mediis uti extraordinariis, nec decedere civitatem

DD.

5. Ne ut salubrius cœlum quærat, nec iam impetitur,

etiam si possit se defendere, nec facere extraordinarios sumptus in pretiosis medicinis.

Idem ubi supra.

16. Licitum est se exponere mortis periculo propter charitatem visitando infirmos, eos curando, navigando maria, flumina tranando propter necessitatem, sed sine illa manifesto periculo exponere temerarium est.

Comm. DD.

17. Licet etiam pro amicis animam ponere, & pro bonis ejus tam temporalibus quam spiritualibus.

Comm. DD.

AN LICEAT unam abstinentiis breviate?

18. Nullum est peccatum communibus uti cibis & abstinentiis quas alii ordinari faciant in regione etiam si ob hoc vita brevietur.

Villal. ubi supra.

19. Extraordinariis abstinentiis uti & cibis valde nocivis peccatum est nisi fervor excuset, mortale.

Vide Dian. p. 3. tr. 2. res. 39.

20. Car. hufianorum præceptum de non edendo carnibus & obligat etiam cum mortis periculo contra morbum secundum probabiliorem.

AN LICEAT innocentem occidere.

Exo. 23.

21. Ex intentione numquam licet.

Villal. ubi supra. dif. 9.

22. An si tyrannus petat tradi sibi innocentem pro bono totius reipublice, possit tradi alii negant alii probabilius affirmant, & etiam si ipse nolit, dum modo occisioni ejus non cooperentur qui tradunt.

Idem ubi supra.

23. Cum innocens innocentem vult occidere, nocens potest illum occidere cum moderamine inculpate tutele, & erit bellum iustum ex utraque parte.

Comm. DD.

AN LICEAT alium occidere ob sui defensionem.

Comm. DD.

1. Nemo tenetur ut se defendat alium occidendo nisi ejus vita esset reipublice valde necessaria, vel esset in periculo animæ, quia in peccato mortali.

Villal. ubi supra.

2. Si ageretur contra personam valde utilis reipublice non vero innocens, non licet huic illum occidere nisi ob vitandum periculum æternæ damnationis.

3. Sufficit, & quod agitur, vellet vellet membrum alterius, quod abscindere, vel graviter percutere, ut licet possit occidere quando aliter metum non possum defendere.

4. Occidere & licita est.

5. An licet tendere ad neminem per se alii e adjuvare non intendere.

AN LICEAT defendi ne.

6. Licet.

7. Licet & si noli.

8. Licet.

9. Idem.

10. No.

11. No.

12. Cu.

13. Q.

14. Occi.

15. No.

16. No.

17. No.

18. No.

19. No.

20. No.

21. No.

22. No.

23. No.

24. No.

25. No.

26. No.

27. No.

28. No.

29. No.

30. No.

31. No.

32. No.

33. No.

34. No.

35. No.

36. No.

37. No.

38. No.

39. No.

40. No.

41. No.

42. No.

ordini
pericul
os curat
o prop
riculo
ere, & p
alibus.
re?
uti cib
ut in re
ibis val
mortal
n edend
riculo
ocente
negant
nolit, d
tradunt
cidere, n
derant
x utraque
fionem.
occidere
aria, ve
mortal
reipubl
n occide
nationis
orum ali
ut licite
m defen
4. Occi

4. Occisio hæc debet esse in ipso defectionis actu & licita est etiam si occisor causam rixæ dederit.
5. An licite possit occisor ipsam occisionem intendere ad se defendendam, vel teneatur defensionem per se solum velle, licet per accidens occidat alii e ajunt, alii f negant. Tutius est occasionem non intendere, sed defensionem.
- AN LICEAT latronem occidere quando aliter bona defendi non possunt.
6. Licetum est cum moderamine inculpata tutela.
7. Licet etiam cum persequi ut ablata restituat, & si nolit occidere aggressorem.
8. Licetum est feminam, vel viro ob tuendam castitatem si alteri non possit occidere aggressorem.
9. Idem licet homini nobili ad proprii honoris defensionem. Si vero in iura inrogator fingat non posse eum persequi ablatum vni docti. Sed alii non minus probabiliter tenent in ipso iniuria revocare, nō animo se vindicandi, sed recuperandi honorem: im posse illum persequi, & occidere. Hæc tamen dum prædictos auctores, sed nunc observa decreta Alexandri VII.
- AN LICEAT ob vitæ defensionem occidere innocentem procurando abortum.
10. Non licet n directè mortem innocentis procurare licet tamen procurare vitæ conservationem etiam si per accidens innocens occidat.
11. Licetum est ad defensionem vitæ, & vel honoris innocentis aggressorem occidere, & etiam si suscipiat, nemo tamen ad id tenetur cum periculo propriæ vitæ, vel bonorum, nisi sit persona publica, cui id ex officio competat.
12. Cum occisio omnino est casualis nullum p est peccatum. Cum vero est casualis, sed mixtum habet aliquid voluntarium, tumque peccatum id quod voluntarium fuit.
13. Qui se exponit periculo alium occidendi reus est q homicidii, ut patet, quæ dormit cum periculo occidendi infantem
14. Ju-

de. signi-
ficasti de
homici.

Leff. lib.
2. c. 9. du.
8. m. 55.
f D. Tho.
2. 2. q. 54.
art. 7.
g Comm.
DD.
h sã hoc
verb.
i Vaf. 10.
3. dispo. 5.
q. 3. p. 4.
IP. Hen-
riq. de iur.
reg. c. 10.

m Idem
ubi supra.

* Anno
1635.

n Vide
verbum.
Abortus.
o Vill. ubi
sup. dis. 5.

p Comm.
DD.

q Comm.
DD.

¶ D. Tho.

2. 2. q. 56.

art. 1.

¶ Arag.

sup. D.

Tho ubi

supra.

¶ Concil.

Nic. ca. 2.

¶ Comm.

DD.

¶ Tol. lib

5. & c. 9.

¶ Prov. 13.

c. 25.

¶ Vill. u-

bi supra

dis. 18.

¶ Vill. ubi

supra.

¶ Comm.

DD.

¶ Vill. ubi

supra.

¶ Comm.

DD.

¶ Vill. ubi

supra.

14. Judici licet r membrum delinquentis præscindere. Et cum putridum est cuilibet licet ex infirmi voluntate, & id velle tenetur infirmus, nisi passurus sit in sectione magnos dolores.

15. Illicitum est ob gravitatem vocis vel ob vandas tentationes se castrare.

16. Qui captam habens unam manum ignem a propinquantem videret, licite posset eam præscindere.

17. An verò qui sub pœna mortis juberetur a iudice propriam manum præscindere licitè hoc posset alii negant, alii probabilius affirmant. x

18. Licitum est parentibus, ac prælatis filios & subditos flagellare.

19. Etiam si filius sacris initiatus sit potest a fratre flagellari a patre nec incurrit excommunicationem nisi modum excedat.

20. Maritus etiam potest ex justa causa uxorem flagellare.

21. Quam restituendi obligationem habeat occidens, vel mulans vide in verbo *Restitutio*.

An irregularitatem incurrat vide verbum Irregularitas.

AN LICEAT homines in carcerem mittere.

22. Hoc solum licet a publicam auctoritatem habenti

23. Cum datur carcer in custodiam debet esse sine rigore, in pœnam autem dari non potest, nisi post sententiam iudicis.

24. Idem dic de prælatis religionum, & qui nullo reo convicto, vel in crimine notorio non possunt carcerem in pœnam dare.

25. Parentes possunt a filios custodi carceris tradere per aliquot dies detinendos

26. Fur potest a domino clausus a Domino reus ablatus donec restituatur.

27. Non licet a iudice in passo detinere injuriæ interrogatorem, ut iudice capiasset.

27. Cui-

27. Cui-
perpetran

De va

1. C Le

2. Qa

revocat a

fuit, et

ocasio.

suadendu

cundum

3. Dar

um quod

4. Lic

præ vita

affirman

5. Vita

gant illic

6. Qu

mortalit

7. Qu

mento po

de id o

8. Pec

ut se erip

9. Qui

nam stat

tis, cui se

10. No

pter utili

11. Mo

spiritual

12. Q

numqua

27. Cuilibet licitum g est detinere tuam ad ^{Comm.} DD.
perpetrandum delictum.

SECTION II.

De varijs circa Homicidium resolutionibus.

1. **C**lerico non licet *a* nec pro rebus, nec pro ho- ^{Comm.}
norem alium occidere. ^{DD.}
2. Qui mandat alium occidere, *b* si mandatum ^{Comm.}
revocat ante occisionem immunis est, secus qui con- ^{DD.}
sult, etiam si revocet consilium, si ex eo sequitur
occasio. Si tamen faciat quantum in se est ad dis-
suadendum & si non praevaleat ad nil tenetur se- ^{e Diana}
cundum probabilem *c* opinionem. ^{p. 3. tr. 5.}
3. Dare aliquid mulieri ne concipiat, homicidi- ^{ref. 83.}
um quoddam dicitur, & peccatum *d* mortale est. ^{d Comm.}
4. Licere in extrema necessitate dare alteri pro- ^{DD.}
priae vitae necessaria, alii negant, alii probabilius ^{e Vide}
affirmant. ^{Dian. in}
5. Vitam pro honore amittere alii ajunt, alii ne- ^{sum. verb}
gant illicitum esse. ^{homicid.}
6. Qui cum vitae periculo medicinam respuit, ^{f Navar.}
mortaliter *f* peccat. ^{c. n. 41.}
7. Qui potest fugere sine magno honoris detri- ^{g idem u-}
mento peccat *g* mortaliter si aggressorem se defen- ^{bi supra.}
dendo occidat.
8. Peccat mortaliter damnatus ad mortem, qui ^{h Comm.}
ut se eripiat, justitiae ministros *h* occidit. ^{DD.}
9. Qui magna cautela frangit legem mortis pœ- ^{i Comm.}
nam statuentem non peccat *i* ob periculum mor- ^{DD.}
tis, cui se exponit. ^{i Comm.}
10. Non peccat *l* mortaliter, ^{DD.}
propter utilitatem ex morte secuta alicujus.
11. Mortem optare alicui propter bonum ejus ^{m Comm.}
spirituale *m* non est peccatum, ^{DD.}
sed virus. ^{n Comm.}
12. Qui propter aliquod infortunium cupit se ^{DD.}
numquam natum fuisse, peccat *n* mortaliter.

• Navar.
ubi supr.
num. 17.

p Idem u.
bi sup.

q Comm.
DD.

r Vide
decret.
Alex. VII
Dian. in
sum. verb.
homicid.
f. in nu.
bi sup.

• Navar.
ubi sup.

• Comm.
DD.

• Dian. u.
bi supra.
rel. 30.

y Idem u.
bi supr.

z Comm.
DD.

• Comm.
DD.

• Cajet. a-
pud Dian.
ubi supr.

13. Qui propter homicidium se commissum scit alium esse in carcere cum vita periculo non tenetur se proderere.

14. Qui se defendendo excessit modum, & alium occidit tenetur ad restitutionem, sicut homicida voluntarius, licet minus peccet.

15. Ebrium, vel amentem patrem, aut fratrem majorem in valore occidere, etiam ob defensionem occidere non licet q cum quis fugiendo potest evadere.

16. Non licet viro honorato alium occidere propter contumeliam r, licet tamen quando aggressor insultat, vel alapam impingere vellet viro honorato secundum aliquos.

17. Si per judicem non vales rem tibi furto sublatam recuperare, potes ingredi domum ubi est, & impedientes vi repellere & rem tibi vendicare.

18. Licite potest uxor maritum interficere, si eam scit paratam habere gladium, vel venenum ad eam interficiendam, & aliter se non potest defendere.

19. Herum famulo mandantem ut interficiat, potes licite interficere, si aliter non potes evadere.

20. Obiides possunt occidi, quando hostes idem frangunt

21. An nautæ ab infidelibus oppugnati pulverem tormentario possint ignem subijcere, & se mari committere alii aiunt, alii probabilius negant.

22. Probabile est quod quis possit vitam pro repro amico, & ci tabulam tradere ut salvetur, quamvis ipse submergendus sit.

23. Damnatus ad mortem per inediaz potest abstinere a cibis clam oblati.

24. Non tamen damnatus ad mortem per venenum potest illud haurire, potest tamen aperire os ut immittatur.

25. Damnatus ad suspensum non potest se precipitare ex scala.

26. Non tenetur restituere, qui occidit furem pro

pro con-
ea per ju-
dendo.

Nec ad-
nec qui
ste ad m-

27. No-
juri resti-
tur acqui-
ctæ. nisi

28. Qu-
lum ten-

29. Qu-
mnum a-
tetur, ac-
bet ad si-

30. Si
tulit ad

31. C-
non ten-

32. T-
parenti-
modè p-
parenti-
deben-

33. Qu-
nil tene-
ab Alex-

34. Qu-
debet lo-
viri secu-

35. Pi-
ram nul-

36. H-
fiat per
tur à Co-

37. C-
iam si d-

pro conservatione bonorum etiam si facile posset ea per iudicem recuperare. Nec qui occidit se defendendo etiam si posset ut clericus sine nota fugere, Nec adulter qui maritum occidit ut se defenderet, nec qui metu mortis indicavit aliquem, qui iniuste ad mortem patebatur.

27. Nobiles ac divites *e* presumuntur renuntiasse juri restitutionis ex homicidio, & hæredes consentunt acquiescere pœnæ mortis in homicidam infligendæ, nisi expressè aliud exigant.

28. Qui se defendendo solum excessit in modo, solum tenetur *d* de excessu non in totum restituere.

29. Qui prævidit ex homicidio à se patrando damnum alii eventurum, ex eo quod homicida putetur, ad nil tenetur, *e* qui hoc per accidens se habet ad suum delictum

30. Si tuum animal, vel mancipium damnum intulit ad nil *f* teneris nisi post sententiam iudicis.

31. Cum occisus omnia condonavit homicidæ non tenetur *g* restituere filiis.

32. Titulo alimentorum solum tenetur *h* occisi parentibus, filiis, & uxori quod si hæc æquè commodè potest nubere nihil ei debetur. Idem dic de parentibus, & filiis, si alimentis non indigeant non debentur eis nisi post iudicis sententiam.

33. Qui provocatus ab alio in pugnam descendit ad nil tenetur *i* propter vulnus, aut mortem. Sed duellum ab Alex. VII. damnatum sub pœna peccati mortalis.

34. Qui occidit opificem, opera ejus filiis, & uxori debet *j* compensare non in totum, sed arbitrio boni viri secundum tempus, quo putabatur supervicturus.

35. Pro cicatricis deformitate vel pro vitæ jactura *m* nulla fit recompensatio.

36. Homicidi compensatio non est necesse *n* ut fiat per Missas, & preces, congruè tamen imponantur à Confessariis.

37. Qui alium occidit sine fraude, & atrocitate etiam si de officio iudex contra eum præcedat, non est *o* prohibi-

e Sanch. apud Dian. in sum verb. Homicid.

d Comm. DD.

e Comm. DD.

f Dian. ubi supra.

g Comm. DD.

h Less. & Filius c. apud Dian. ubi supra.

i Dian. ubi supr. in decret.

1665. *j* Comm. DD.

m Comm. DD.

n Layman. apud Dian. ubi supra.

o Comm. DD.

prohibitus religionem ingredi, nisi specialiter prohibuitur sit in aliqua religione ut in nostra Societate.

HONOR.

^a Comm.

DD.

^b Comm.

DD.

1. Debitum honorem optare periculum, non peccatum est.

2. Debitum honorem alicui negare peccatum est.

3. Illicitum est religioso vel clerico calumniatorem gravia de se vel de sua religione aspergere minantem occidere, et alius modus defendendi non suppetat, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipse religioso, vel ejus religioni publice vel coram gravissimis viris prædicta impingere nisi occidatur. *c*

^c In decret.

Alexand.

VII. anno

1663, 24,

Septemb.

^c Vide verb. *Fama*.

DISPUTATIO II. SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIAE.

HORAE CANONICAE.

^a Clem.

li 3. con-

stit. Apo.

^b Pius V.

in Const.

qua inci-

pit. Quod

à nobis in

prin. Bre-

viarii.

^c c. pres-

byter. ad

junct. c.

decentes

de celebr.

M. ff.

^d Azor.

10. 5. lib.

20. c. 5.

9. 5.

Quid sint horae canonicae, & an clerici, & beneficiati illas recitare teneantur.

1. **H**ORAE canonicae sunt officium divinum, quod Ecclesiastici ex obligatione recitant, & usus illius ex traditione à venit Apostolica.

2. Horae canonicae sunt septem. Officium veteris B. Virginis, defunctorum, Psalmi poenitentiales, & graduales non sunt Horae canonicae nec ad ea tenetur quis extra chorum.

3. Clerici sacris instituti tenentur & recitare horas canonicas, sed non jure divino.

4. Si Papa dispensaret, ut matrimonium contraheret in sacris constitutus, non ideo videretur dispensare in recitatione horarum.

5. Ex.

5. Excommunicatus, interdictus, suspensus, irregularis, vel ad triremes damnatus non ideo à recitandi onere *e* liberatur

e Idem ubi supra.
f. l. eff. l. 2. de just. c. 27.

6. Clerici in minoribus non tenentur recitare nisi alicubi *f*esser consuetudo legitimè præscripta, nec possunt ad id obligari ab Episcopo nisi ad unum, vel alterum diem.

7. Fratres laici Franciscani, si ordinem suorum recipiant sive superiorum facultate, etiam si fiant Presbyteri privandi sunt, nec *g* debent recitare nisi officium laicorum.

g Leo X. refertur in comp. Fr. Min. verb. laic. h Comm. DD.

8. Beneficiari nullis etiam sacris Ordinibus initiati recitare *h* tenentur.

9. Incipit hæc obligatio, quando habet jus in re ante possessionem secundum probabilem opinionem, vel ab ipsa possessione, quando per ipsum non stetit, quod est *i* probabilius.

i Less. ubi sup. c. 34.

10. An verò qui habet tenue beneficium recitare teneatur, alii negant, alii affirmant, *l* præcipue, si cum ei collatum fuit, erat pinguè.

l c. clericus 21, dist.

11. Qui beneficiū servit per tertiam personam, cui dat majore partem stipendii non ideo *m* excusatur.

m Lessius ubi sup. l. 2, c. 34.

12. Tenentur *n* etiam ad officii divini recitationem, qui habent præstimoniam, vel simplicia beneficia tantum.

n Pius V. in const.

13. Idem dicendum *o* de eo, qui habet Capellaniam collativam, etiam si alius pro eo Sacra faciat.

que incipit. Ex proximo.

14. Cum Capellania non est collativa, sed tantum laicorum Patronatus sine Episcopi auctoritate directa non *p* obligat ad recitationem, quia non est ad beneficium Ecclesiasticum.

o Azor. l. 2, p. 1, c. 10.

15. Qui habet Ecclesiasticum beneficium perpetuo, vel temporaliter sibi commissum, *q* ad recitandum tenetur.

p Comm. DD.

16. Qui habens beneficium fructus non recipit sine culpa, non tenetur, si autem habeat quotidianas distributiones, vel sui culpa fructus non recipiat, *r* tenetur.

q Azor. ubi supra c. 11.

r Less. de just. l. 2 c. 34, n. 168.

17. An

Idem u.
bi supra
num. 170.

Idem u.
bi supra. l. 2.
c. 34.
* Villal.
l. p. tr. 24.
dis. 8.

* Less. l. 1.
c. 34. q.
108.

y Comm.
DD.

z DD. in
Clem. de
suppl. ne-
gl. Præla-
torum.

17. An verò cum in primo anno fructus sunt de-
functi, vel fabricæ, si ipse nihil ferat, recitare tene-
tur alii negant, alii affirmant, quando ei data
dimidia pars fructuum ex decreto Jo. XXII.

18. Qui habet possessionem beneficii litigiosam,
sperat fructus suos esse futuros, recitare teneatur,
autem nullus est in possessione nullus teneatur.

19. Qui ob metum reverentiam patris accipit
beneficium, & retinet sine animo clericali recipiendi,
si fructus recipit recitare teneatur, si nec
recipit animo restituendi non tenetur; si recipit pro
suis patet non tenetur recitare, tenetur tamen patre
restituere, vel eo mortuo omnes filii pro rata

20. Qui Ecclesiastica gaudent pensione, tene-
tur recitare officium B. V. quando ad majus officium
non sunt obligati. Quod si nullum recitant non
faciunt fructus suos. Hoc de pensionibus intelli-
gendum est de his quæ annexæ sunt alicui gradu
Ecclesiastico saltem minori.

21. Coadjutor ad id solum tenetur y ad quod da-
tus est coadjutor.

22. Qui habet duo beneficia semel recitando ob-
ligationi z satisfacit.

23. Qui habent beneficium manuale id est mobi-
le ad nutum recitare teneatur, dum illud durat.

SECTIO II.

*An Religiosi professi, Chorista & sanctimonialis
recitare teneantur Horas.*

1. **R**eligiosi professi Franciscani choristæ etiam
si non sint sacrisanctiati sub præcepto regu-
læ recitare teneantur.

* Ex reg.
S. Franc.

* Comm.
DD.

2. Novitii in nulla religione recitare tene-
tur, nec laici, neque equites Ordinum militarium,
sed solum id quod est a suis regulis constitutum, &
hoc sine obligatione mortali.

3. Docto.

3. Doctores fere omnes conveniunt in hoc quod omnes religiosi professi, choristæ, & Moniales professæ omnium Ordinum recitare & obligantur officium divinum.

c Vide A-
zor. p.
tr. 24. dis.
9.

4. Hæc obligatio ortum habet à consuetudine, an verò obliget sub mortali plures affirmant, & alii dubitant.

Vide e-
undem.
d Comm.
DD.

5. In choro quando simul conveniant, non possunt aliud recitare præter divinum officium sub mortali.

6. Moniales S. Claræ cum prælatæ licentia ad breve tempus, vel si diuturna fuerint necessitas cum Prælati facultate & possunt pro Horis canonicis recitare Pater noster.

c Vide
Vallat. to.
1. tr. 24.
dis. 9.

7. Religiosi ex nostra Societate nec in choro, nec extra chorum recitare *f* tenentur, nisi sint in sacris.

f Ex cōp.
Socie.

8. Chorista professus, qui fugit apostata non liberatur *g* ab obligatione recitandi, si autem ob crimina dampnetur ad trinitates recitare non tenetur, nisi habeat ordinem sacrum, secundum probabiliorem opinionem.

g Contra-
rium vide
in Diana,
p. 2. tr. 5.
res. 18.
c. 40.

9. Chorista, qui iusta de causa reductus est à Præ-
lato in laicorum statum recitare non *h* tenetur.

h Comm.
DD.

10. Prælati iusta de causa dispensare *i* potest cum chorista, & videtur iusta causa vacare litteris, vel negotiis.

i Less. de
just. lib. 2
c. 7. n. 51.
l Azor. c.
6. q. 8.

11. Religiosus, qui ex Papæ dispensatione religionem dimittit non *l* tenetur recitare nisi sit in sacris.

AN SIT OBLIGATIO recitandi integrè, & clarè,

12. Obligatus ad recitandum dimittendo totum officium aut unam horam, aut partem notabilem illius peccat *m* mortaliter.

m Comm.
DD.

13. Qui uno die totum præmissit officium unum tantum commisit *n* peccat *n* sed majus quam si unam solam horam, sed si pro multis diebus, toties peccat quot sunt dies.

n Azor. 1.
p. lib. 10.
c. 7. n. 4.

14. Quoad

Comm.
DD,

14. Quoad actum interiore[m] toties o peccat, quo-
ties animum habet dimittendi officium.

p Azor, u-
bi supra,

15. Qui alternatim recitat cum eo, qui non habet
obligationem recitandi, obligationi p satisfaci-
tum plures recitant sufficit, quod unus dicat lectio-
nes, vel antiphonas, quæ autem organa dicunt an-
techantibus in choro non sunt prætermittenda.

q Leo X,

16. Leo X Franciscanis q concessit, quod qui cur-
male proferentibus recitant præcipue in choro, et
propter strepitum, vel aliam causam non bene au-
diunt, ad amplius non teneantur

r Azor,
ubi sup,

17. Qui ob satisfactionem a Confessario imposi-
tam recitat officium B. V. vel alios Psalmos r, pe-
test alternatim cum alio recitare. An sit idem
Corona Virginea, vel Rosario alii negant, alii po-
babilius affirmant

sc, reule.

runt de
consecr,

dist, 4,

z Azor, u-
bi supra,

q, II,

Idem
ubi supr.

c, II,

x Vide
Vallat. II,

24, dis,

10, 10, 1,

y Leo X,

18. Qui male profert etiam cum advertentia sibi
satisfacit præcepto, et videtur peccare mortaliter m-
fiat ex voluntario, & notabili contemptu.

19. Licet qui recitat seipsum non audiat dum
labia movendo verba pronunciet distinctè, satisfacit
cit : præcepto etiam si sit in choro.

20. Canonici n tenentur non solum recitare, sed
cantare, secus non facient suas distributiones.

21. Qui exit à choro, & postea extra chorum su-
plet, quæ deerant, & qui tarde venit, si supplicat
militet præcepto & satisfacit.

22. Leo X. concessit y Franciscanis ut possint mi-
raliter dicere quæ jubentur dicere, tam in Ho-
Canonis, quam in Missis.

AN RECITANDUM sit sine interruptione.

23. Officium divinum sine necessitate interrup-
perz à peccato specialiter non z excusatur. Si ante
longa sit interruptio sunt qui dicant repetende
e, 37, dub, esse quod recitatur fuerat sub peccato mortali
20, q, 17, erat pars notabilis. Contrarium videtur proba-
bilius.

24. Iuxta causam officium interrumpendi di-

24. Ju-

sunt au-

quævis r-

ditatem

mode no-

maliter p-

26. Id-

2 Confet-

27. In-

dum est,

28. In-

nece non

tabilis no-

29. E-

postpone-

antepon-

30. Ho-

tem reci-

4. hora, &

cundum

diam no-

31. Ex-

in hac Po-

Laudes si-

32. Qu-

tempus j-

dici.

DE

33. Pro-

post Vesp-

temptu

livione,

34. Qui-

si fiat ex-

recitare,

35. Qu-

plici, ve-

24. Iuxta causam officium interrumpendi divini
sunt auditio concionis, rei sacræ, obedientia, &
quævis res necessaria ad salutem, honorem, comfo-
ditatem propriam, vel proximi, quando æquæ cõ-
mode non potest alio tempore fieri, in his nec ve-
maliter peccatur, nec est repetendi obligatio.

*a Comm.
DD.*

26. Idem dicendum de his, & similibus quando
à Confessario imponuntur, vel ex voto recitantur.

QVA diei hora sic recitandum.

*b.c.r.de
celebr.
Missæ.*

27. In choro præscriptis temporibus *b* recitan-
dum est, ad quod consuetudo consulenda.

28. In choro bis, aut ter antepone, vel postpo-
nere non erit peccatum mortale, in hoc tamen no-
tabilis negligentia non excusatur ab eo.

*c Clem. 1.
de celebr
Missæ.
d Azor. 1.
p. lib. 10.
c. 9. q. 9.*

29. Extra chorum cum causa antepone, vel
postponere nullum *a* erit peccatum, sed melius erit
antepone, quam postponere.

30. Horæ minores à media nocte in mediam no-
ctem recitandæ sunt Matutinum cum Laudibus à
4. hora, & secundum alios à 3. post meridiem, & se-
cundum *e* Thomam Sanctium à 2. usque ad me-
diam noctem sequentis diei possunt recitari.

*e Vide
Sanctium
in summ.*

31. Ex privilegio nostris concessio ab Urba. VIII.
in hac Peruana Provincia possumus Matutinum &
Laudes sequentis diei 12. hora in meridie recitare.

32. Qui anticiparet notabiliter ante præscriptum
tempus *f* non satisfaciet præcepto, quia est onus
diei.

*f Comm.
DD.*

DE ORDINE in servando officio.

33. Præfixum ordinem mutare in officio, ut si quis
post Vesperas Primam recitat, nisi fieret ex con-
temptu non est *g* mortale, nec veniale si fiat ex ob-
livione, vel ex alia rationabili causa.

*g Comm.
LD.*

34. Qui de uno sancto recitat *h* de alio recitavit,
si fiat ex negligentia *h* erit veniale, nec tenetur iterum
recitare, si fiat ex justa causa nullum erit peccatum.

*h Azor ubi
supra
c. 10. q. 24*

35. Qui ob errorem, vel oblivionem de festo du-
plici, vel semiduplici die proprio *i* non recitavit re-
citare.

Cc

citare

¶ P. Quin-
tanad. in
Gugul. qq
ita de re-
cit. horar.
¶ Villal.
ubi sup.
dis. 9.

citare & potest de eo prima die non impedito offi-
cio novem lectionum, sed intellige de privata ne-
de solemnī recitatione, & non adit scandalum. no tamen

36. Nullum est l peccatum sacrum facere animum ma-
tuturibum si fiat ex causa, si sine illa erit veniale, quod p
quia fit contra rubricam, De Missa autem conver-
tuali semel aut bis ex causa nullum erit peccatum, y la
illam dicere ante Matutinum, sæpe autem sine ju-
sta causa à peccato mortali non excusatur.

QVALE OFFICIUM recitandum, & in quo loco.

¶ Pius V.
in princ.
Breviarii

37. Omnes Ecclesiastici tenentur m recitare pe-
Breviarium Romanum exceptis his, qui ex con-
suetudine ducentorum annorum, vel ex approbata
institutione aliud recitant.

38. Cum religiosus habet privilegium recitandi
per Breviarium vetus ante, vel post tempus socii
ipsum potest n cum illo conformari.

¶ Henric.
lib. 7, de
indub. c.
30.

39. Episcopus religiosus potest o recitare Brevi-
rium suæ Ecclesiæ, & cum eo ejus socius.

¶ Azor.
ubi sup.
p. c. 1, de
celebr.
Miss.

40. Horæ Canon. quando in cōmunitate recitan-
tur in loco sacro recitanda p sunt, cum autē priv-
tim in quolibet loco dummodo sit dicēs, & quieti.

QVÆ ATTENTIO requiratur ad recitandum.

¶ c. dolen-
tes de ce-
lebr. Miss.

41. Attentio q ad verba, vel ad sensum illorum i-
ficiens est ad præceptū implendum, attendere aut
ad Deum, ad quem oratio dirigitur, perfectius est

¶ Comm.
DD.

42. Attentio habitualis tantum, ea scilicet, que
nec in actu præsentī, nec in virtute alicujus præ-
riti cōtinetur, non sufficit ad benè recitandum.

¶ Villal.
ubi supra

43. Qui voluntariè distrahitur, vel rei dat ope-
ram, quæ cum attentione non compatitur, peccat
mortaliter, & non implet præceptum secundum
probabiliorem opinionem.

¶ Less. ubi
sup. n. 64.

44. Qui sumit brevīariū ad recitandum vel cho-
rum petit, jam habet r virtuales attentionem, qui
animum habet adimplendi præceptum.

¶ Azor.
ubi supra,
q. 7.

45. Qui recitat se vestitus induendo, vel faciem
levando irreverenter facit, sed adimplet n præcep-
tum.

Qua

Causa

Curm

2. Dolor

lana non e

as vel acce

itatio, non

3. Qui cla

usatur sine

onsultat, &

venit ad

oncessione

a facta no

ollunt Præ

iquas pie

8. Qui no

icid, & re

immodita

9. Qui tot

en major

lam potes

7. Infrin

luit, excu

mitate de

betus,

redito offi-
privata non
dalum. 46. Qui cum sufficienti attentione recitavit an-
no tamen iterum recitandi, si intra ipsum diem a-
facere annu-
it ventu-
undum probabiliorem opinionem.
n conver-
47. Qui Missam audiendo recitat, utrique obli-
peccatationi y satisfacit secundum probabiliorem.
em sine ju-
8. Qui ex sola devotione Deum orat, si volunta-
r. e distrahitur x peccat venialiter.

Idem
ubi s. pte.

y Less, lib
2. 37.
n. 19.
Comm.
DD.

quo loco.
recitare pe
ui ex com
approbat

SECTIO III:

*Qua sit iusta causa officium divinum
relinquendi.*

n recitans
pus socia

CAUSA justa x est infirmitas; sed non qua-
trumque

Comm.
LD.

are Brevi

is.

te recita

ut e priv

x quiet

andum.

llorum le

ndere aut

fectius et

licet, qui

us prae

andum.

dat ope

ur, peccat

ecundum

n vel cho

nem, qui

rel faciem

n pitece

26. Qui

2. Dolor capitis nisi sit valde gravis, & febris ter-
tiana non excusant. Quartana febris in die vacatio
is vel accessionis si commode potest anticipari re-
itatio, non b excusant.

6 Azor, 1.
p. 116, 10.
c. 13, q. 1.
Comm.
DD.

3. Qui clare videt se non esse ad recitandum ex-
usatur sine alia diligentia; qui dubitat medicum
onsultat, & si adhuc est dubius, vel medicum non
venit adeat Praelatum, qui potest dispensare ex
oncessione Leonis X. facta Franciscanis 1 & ex a
facta nostrae Societati d a Julio III ex quibus
ossunt Praelati commutare Horas Canonicas in
iquas preces, vel psalmos pro suo arbitrio.

2 Vide
comp.
a. st. pte
vileg.
e Leon de
just 16, 2.
c 37, dub.
9.

4. Qui non potest solus recitare, potest autem cum
cio, & tenetur illum querere, si sine magna in-
moditate potest.

f. Sanchez,
de mato
lib. 2.
disp. 35.
num. 4.

5. Qui totum officium non valet recitare, vel ta-
en maiorem partem, ad illam f. tenetur, si vero
lam potest minorem, ad nil g. tenetur.

8 Azor, 4.
bi supra,
c. 3, q. 4.
villal.
ubi supra

6. Infirmitas praeterita eum qui nondum con-
luit, excusat, qui tamen usque ad mensidie in-
mitate desensus fuit, postea totum recitare b
ecus.

Ec

3. Qui

i Comm.
DD.

8. Qui iter agit, vel studet non excusatur, nisi
beat dispensationem a Papa, vel ad unum vel ad
unum diem ab inferiore.

C. mm.
DD.

9. Non excusatur, qui per alium tertium
servit beneficio.

m Comm.
DD.

10. Quando gravis aliqua occupatio continet
si recitatio officii nec anticipari, nec postponi
test, non obligat.

n Vide P.
Quintan.
in singul.

11. Qui in audiendis confessionibus occupatur
excusantur ab horarum recitatione quando est
gnus concursus secundum aliquorum opinionem
nem non improbabilem.

o Comm.
DD.

12. Qui non habet Breviarium etiam si malit
illud in mare projecit, non tenetur nisi ad
randum id quod in memoria retinet.

p Azor.
ubi sup.
q. 47.

13. Qui subdiaconatum recipit, vel proficiat
non tenetur, nisi ad Horas sequentes secundum
pinionem p probabilem, tutius tamen, & pro
bilius est contrarium.

q Comm.
DD.

14. Qui beneficium accepit recitare necesse
nisi speret brevi tempore id assecuturum, peccat
mortaliter.

r Azor.
ubi sup.
q. 10.

15. Qui occupatur in choro in libris asportatis
in signis apponendis, in portando incensum
tenetur supplere, quae interim non recitavit.

f Comm.
DD.

16. Beneficarii non excusantur sex eo, quod
mo, & secundo anno non faciant fructus suos.

QUANDO TENENTVR beneficiarii restituere
ex eo quod non recitaverint.

2 Concil.
Later. sub
Leone X.
sess 21 a.
rag. sta.
tuimus.
u Comm.
DD.

17. Qui transactis sex mensibus a beneficio
sessione non recitant, & tenentur pro rata restituere
Ante sex vero menses licet restituere non tenentur
tur, peccant tamen non recitando.

18. Qui omnes horas omisit aliquo die tenetur
restituere pro rata omnem pensionem diei illius
Qui Matutinum, partem dimidiam, qui unam
ram ex aliis, sextam partem restituit.

19. An qui praeter horas ad alia munera tenetur

his explen
totum rel
nem alius
est apud
here & ret
20. Ben
nium fru
liqua just
21. R
vel paupe
in conscie
dicis. S
potest res
componi
22. D
sunt his
quod illi
23. Qui
nium pen
dicto.
24. Qui
recitavit
abilem se
25. Q
peccet mo
dum prob
26. Ben
et ad Th
itandum
quodvis a
iterarum
officiu
27. H
f nota
28. O
sitas pr
lam & qu
29. Qu

his expletis propter defectum Horarum teneantur totum restituere, vel possint reservare sibi pensionem aliis muneribus eis respondentem, dubium est apud DD. probabilius videtur pro expleto munere & retinere posse pensionis quotam.

20. Beneficarii y non habent absolutum dominium fructuum nisi postquam recitaverint, nisi aliqua justa causa omiserint.

21. Restitutio facienda & est fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus illius loci, vel alterius. Et quidem in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis*. Si autem ipse beneficarius sit pauper, sibi potest reservare ex docti Confessoris consilio, vel componi per Bullam Cruciatæ.

22. Distributiones quotidianæ & restituenda sunt his, qui adfuere officio divino, nec sufficit, quod illi eas remittant.

23. Qui habet plura beneficia, & non recitat, omnium pensiones restituere b tenetur modo supra dicto.

24. Qui bona fide vel invincibili ignorantia non recitavit, non tenetur c restituere secundum probabilem sententiam.

25. Qui recitavit voluntariè distractus, licet peccet mortaliter, non tenetur d restituere secundum probabiliorem sententiam.

26. Beneficium datum ad organum pullandum, vel ad Theologiam docendam non e obligat ad recipiendum. At habens capellaniam collativam, aut quodvis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio

literarum vacet non satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet*.

27. Hymnus aliquis, vel psalmus brevis non f notabilis pars.

28. Ordinati ab Episcopo non tenentur ad impositas preces, vel Missas sub peccato, sed ex quam æquitate.

29. Qui recitat Matutinum sequentis diei horâ

*Henriq.
de ex-
comm. c.
13. n. 2.

y Ex Con-
cil Later.
ubi sup.
& Lessius
ubi supra,
n. 177.

* In decr.
Alexand.
VII. 1665.
& Tridët.
sess. 14. c.
12, de ref.

b Comm.
DD.

c Azor. r.
p. lib. 10.
c. 14. q. 7.

d Tolet.
lib. 2. c. 12.

e Comm.
DD.

* In decr.
Alexand.
VII. 1665
f Comm.
DD.

Valeria.
Dian. ex
Sench. p.
4. tr. 4.
ref. p.

Dian.
ibidem
ref. 20.
Henric.
ubi supr.
Dian.
p. 4. tr. 4.
ref. 22.

Idem p.
2. tr. 12.
ref. 32.
Comm.
DD.
p. Sales.
pud Dian.
p. 2. tr. 12.
ref. 22.
Filiu.
pud e-
undem
ubi supr.
ref. 22.
Henric.
ubi supr.

Idem.

Laيمان.
apud Dia.
nam p. 2.
tr. 2. ref.
23.

secunda etiam ante Vesperas. & Completorium.
si aliqua ex causa g non peccat. Justa causa
si vespertino tempore Horæ reservantur, quia
tutinum studio aptius est.

30. Qui tempore debito scit ratione infirmum
habiturum fore impedimentum, probabile est
teneri: prævenire, & ante debitum tempus recitare.

31. Qui recitat cum habente privilegium utitur
Breviario brevi, satisfacti.

32. Qui est impotens recitare solus, non tenetur
inquirere socium: contrarium ut supra diximus
teneri Luffius, utrumque est probabile.

33. Qui dubitat an aliquem psalmum omiserit
probabilem conjecturam habeat se non omis-
se non tenetur repetere.

34. Propter notabilem syllabarum abscissionem
vel nimiam celeritatem recitandi non incurrit
mortale peccatū, nec p est repetendi obligatio.
sit notabilis verborum corruptio.

35. Beneficiarius sacerdos omittens Horam
peccat dupliciter ratione Ordinis sacri, & ratione
beneficii, sed semel tantum.

36. Qui non omittit Horam integram etiam
pars notabilis, & peccat mortaliter, ut si La-
omitteret, non tenetur restituere.

37. Omissionem etiam totius officii per octo
decem dies in anno non obligare ad restitutionem
affirmat Henricus.

38. An beneficiarius, qui hodie supplet bestem
defectum liberetur ab obligatione restituendi
affirmant, alii probabilius negant.

39. Qui dum chorus alia canit occupatur in
veniendum, si tunc quam ipse dicturus est, etiam
non audiat non tenetur repetere.

40. Surdus eo modo quo potest recitare tenetur
Cæcus autem si solos psalmos teneat in memoria
ad nihil tenetur, si autem sciat totum officium
actur. Idem dicit de non habente Breviarium, ut

habente
nes, &
in mem

41. Si
sit peccat
tatur ut

42. Si
illas recit
y quia tr

43. Pra
uno vel
do pro a

44. Qui
non tenetur
& alii; s

Suarez &
45. Qui
habuit &

postea i
præcepto

46. Qui
& recitat
dum Fili

47. In
gno Cru
poilunt c

reliquia
parva sit.

48. I
plici, i
concessi

49. De
Limen fi
elassis, se

50. De
cessum si
plici cele

habente uolum diurnum, in quo non sunt sectiones, & de eo, qui aliud officium alterius diei tenet in memoria non tenetur recitare.

u Vide Filiuc.

41. Suarius, & Gauantus x requirunt ut omisso sit peccatum mortale quod tanta pars officii omitatur ut xquivalcat minimæ Horæ.

x Sanch. apud Dian. p. 4. t. 4. ref. 223.

42. Si officium est trium lectionū, qui non potest illas recitare, potest autem psalmos, ad illos tenetur y quia trium lectionum defectus est parvus.

y Vide P. Suarez.

43. Prælati potest cum subditis dispensare, ut uno vel altero die officium mutent, unum recitando pro alio.

44. Qui non interest choro, vel processionibus non tenetur privatim recitare litanias, ita Valquez. & alii; sed x contrarium est tutius, & probabilius Suarez & aliis.

z Diana p. 8. tr. 4. ref. 226.

45. Qui cum recitavit, vel Missam audivit non habuit a intentionem præceptum adimplendi, si postea intra eundem diem mutat intentionem præcepto satisfacit.

a Suarez.

46. Qui deditâ operâ officium de feria omittit b, & recitat de sancto non peccat mortaliter secundum Filiucium

b Filiuc. & alii apud Dian. p. 2. tr. 12. ref. 3.

47. In Ecclesia ubi fuerit particula aliqua ex ligno Crucis vel aliqua spina ex Christi corona, possunt celebrari ritu duplici minori. Sunt enim reliquæ insignes ratione qualitatris, licet quantitas parva sit.

48. De nomine Mariæ potest recitari ritu duplici, non autem de nomine Jesu, quia non est concessum utriusq; Castellæ.

Resolutio sequens: tium casum habita fuit in nostro D. Pauli collegio a doctis amicis paribus usque ad casum 26.

49. De Visitatione Virginis, & de Consecratione Limenâs Ecclesiæ cum octava, ut de festis primæ classis, sed hoc est ad libitum præter primam diem.

50. De S. P. N. Ignatio etiam post officium concessum semiduplex, possunt etiam exteri ritu duplici celebrare.

51. Officium sancti, cuius habetur reliquia insignis, debet esse duplex majus.

52. Cum occurrunt duæ reliquiae insignes duorum Sanctorum, unus in diem alteram non impeditur transferendus est, & non sunt simul celebrandi.

53. Ubi habetur reliquia sancti, qui sub ritu simplici vel semiduplici cum aliis sociis celebratur, ipso solum fiet ritus duplex, de aliis commemotio si fuerint simplices, si semiduplices transferuntur sunt.

54. Cum occurrit sanctus habens reliquiam signem cum duplici ordinario, hic transferatur, de illo recitetur, secus verò si occurrat cum duplici majore.

55. Cum occurrit duplex majus, quod non primæ, nec secundæ classis cum octava, de hac citandum, illud transferendum.

56. An regulares recitare possint in quintis festis de Eucharistia, & in sabbatis de Conceptione, iam in Adventu, & Quadragesima alii ajunt, & probabilius negant. Idem possunt Tertiam Francisci, & alii; non verò d qui solum contra S. Augustini vel chordam gerunt S. Francisci, quibus solum concedunt Pontifices, quod indulgentias possint lucrari.

57. Institui potest Capellania, quæ verò est beneficium Ecclesiasticum sufficiens ad congruam Capellani sustentationem cum ea conditione fundatore expressa ut Capellanus officium recitare non teneatur, quia Capellaniæ fundator potest quasvis voluerit condiciones apponere et præterea de iur. patron.

58. Capellanus qui Sacerdos non est & a fundatore eximitur ab onere recitandi officium, debet celebrare pro eo & si sacerdos non est saltem officium breve de B. V. recitare, quia beneficii Ecclesiastici fructibus nemò frui potest sine aliquo rituali onere.

a. P. Quintana d. tr. 8. l. iij. 16. d. idem ubi sup.

e. Idem ubi supra.

f. Idem ubi supra.

DIS

DIS

R

H

se finxit non sit, ere tene

2. Pec aliis reb sumit, cum ob

3. Cir quod h quæ si c pium u bys per

4. E regulat tia ad p Episco consci quos c rint nu stratio comm

5. He tate de superv

DISP

DISPUTATIVNCVLA

interiacens.

RESOLUTIONES VARIE.

Sectio Unica.

HOSPITALE.

HOSPitale, seu Xenodochia instituuntur tantum ad subveniendum pauperibus, unde qui se finxit pauperem, vel titulo pauperis cum pauper non sit, in eis curatur, vel nutritur, sumptus restitueret tenetur.

d Navar.

c. 16. n.

48.

6 Idem c.

27, n. 67.

2. Peccat b Hospitalis prefectus qui ejus bona in aliis rebus quam in iis ad quæ sunt destinata, consumit, vel ex negligentia perdit, vel perdi permittit cum obligatione restituendi.

3. Circa Hospitalia statuit Concil. Tridentinum, quod Hospitalium Hospitalum onera compleant, quæ si commodè non possint fructus illorum in aliū pium usum convertant prout Ordinariorum duobus peritioribus de Capitulo videbitur.

c Trid.

sess. 25.

4. Et omnes Hospitalium etiam laici, non verò regulatibus subjecti, ubi viget regularis observantia ad prædictam obligationem adimplendam ab Episcopo compelli possint. Et propterea in foro conscientie teneantur ad restitutionem fructuum, quos contra Hospitalium constitutiones receperint nulla eis remissione profutura. Atque administratio uni, & eidem personæ ultra triennium non committatur non obstante, &c.

5. Hospitale constructum sine Episcopi auctoritate est locus profanus, nec gaudet immunitate nisi superveniat Episcopalis auctoritas.

d Sæ verb.

Xenod.

num. 1.

e Comm. 6. Hospitale cum instituitur debet ei ut Ecclesia
D4. dos assignari, & cum laeditur integrum restitu
f Comm. 7. Potest in eo poni Rector sine Episcopi aucto
DD. ritate, nisi habeat curam animarum, servanda
 mea consuetudo.

g Vide 8. Hospitalis cura etiam sine auctoritate Episcopi
Trid, ses, erecta ad ipsum pertinet. *g*

7. c. ult. 9. Hospitalis administrator non tenetur
h Sa verb. nem reddere Ordinatio quando id cautum est in
Xeno. jus institutione
doch, n, s.

i Trid. 10. Hospitali vel alio pio loco relicta si cum ipsi
ses, 22, c. sunt incorporata non possunt alienari nisi serva
3. de re- ta solemnitate juris
form.

i Comm. 11. Hospitali habenti curam animarum, vel annexam
DD. Ecclesie Curam potest religiosus praefici.

*****

DISPUTATIVNCVLAE

DUE.

I.

IACTANTIA.

a Comm. 1. **E**st vitium inclinans ad declarandum
DD. inordinate verbo propriam excellentiam.

b Comm. 2. Est peccatum *b* mortale quando
DD. fit cum notabili irreverentia Dei, vel scandalo, vel
 damno proximi, ut cum se quis jactat magnum
 medicum, cum talis non sit.

IDOLOLATRIA.

a Navar, 1. Peccat mortaliter, qui sine relatione ad San-
c, 11 n, 18, ctos adorat illorum imagines, & qui deliberate
& in nov, credit quemlibet infidelum, si vivat bene, mortali-
sum, 22, ter posse in sua secta salvari.

DISP

R

1. Iei
qu

vum,

jure di

2. Ob

medial

3. Qu

ptum c

trarium

4. Co

etiam

5. No

retotu

6. Qu

non pe

dubita

nate

7. Di

drage

& Vig

tempe

gillam

8. Vi

stije

9. Vi

maius

oblig

DISP

DISPUTATIO I. SECTIO I. RESOLUTIONES VARIÆ

JEIUNIVM.

De Ieiunio in se, & quoad obligationem.

1. **I**eiunium obligat & ex traditione Ecclesiæ, & Navar. c. 11. nu. 2.
quamvis illius non extet præceptum positivum, unde Quadragesimale jejunium non est de iure divino, sed humano.

2. Obligat & sub mortali ne quis à media nocte in mediam aliam noctem comedat plus quam semel. b. Tunc, rub. de obser. jejun.

3. Qui omittit jejunium die, in qua duplex præceptum obligat, duplex peccatum committit. & Contrarium tamen est probabilius. c. Navar. c. 11. n. 4. Contra-rium asserit Suar.

4. Collatio ne potius noccat, posset & sumi nulla etiam stante consuetudine. d. Idem

5. Non licet e mane collationem sumere, & vespere totum prandium nisi iusta interveniente causa. Navar. c. 11. nu. 2.

6. Qui bona fide putat se non teneri ad jejunium non peccat, f. nisi ignorantia crassa laboret; qui dubitat, interroget; quod si adhuc dubitat, jejunare tenetur. c. Comm. DD. f. Comm. DD.

QUANDO jejunium obliget. g. Quadra- gesima tota dist. 73.

7. Dies ad jejunium obligantes sunt g. omnes quadragesimæ exceptis Dominicis, quatuor tempora, & Vigiliæ Sanctorum exceptis his, quæ cadunt tempore Paschali; hoc enim tempore usque ad vigiliam Pentecostes exclusive non jejunatur.

8. Vigilia S. Joannis si venerit in die Corp. Christi & Leo X. in Brevis.
si jejunium erit & die antecedenti.

9. Vigilia S. Joannis Baptistæ, S. Laurentii & omnium Sanctorum licet non sint à iure præceptæ obligant tamen consuetudine ad jejunium. i. Vill. c. 23. dist. 1. 79.

10. Dies

1. cult. de
obser. je-
junii.

10. Dies Veneris per annum obligant ad solam
carnium abstinentioniam; in Sabbatis vero consulen-
da est consuetudo. Si in die Veneris Nativitas Do-
mini, usus carnum non prohibetur, nisi his, qui
ex voto, vel ex regula obligantur.

2. Latè &
do 38. P.
Menacho
in manu-
scriptis.

11. Lacticiniorum, & ovorum esus diebus Vene-
ris non est prohibitus nisi in quadragesima non
habentibus Bullam Cruciatem. In Peruviano au-
tem regno sine illa propter consuetudinem licet
manducare.

3. Consue-
tudo hu-
jus Peru-
ani regni.
Comm.
DD.
p. Azor. u.
bi supra.
q. Idem
q. 13.

12. In rogationibus ubi habetur consuetudo, ob-
ligat jejunium. In vigilia Ascensionis in aliquibus
regnis fit abstinencia a carnibus, non vero per
totum jejunium. In hoc Peruviano regno carnes
consuetudine eduntur.

4. Comm.
DD.

13. Famuli cibos preparantes, & mensas sternen-
tes dominis jejunium violantibus non peccant.

14. Qui invitat ad cœnandum, quem alibi se-
violaturum jejunium, non peccat.

15. Paterfamilias tenetur q. res ita disponere, ut
qui sub ejus cura sunt, jejunent, illos monere, &
increpare; si secus faciant, vel si opus sit moderate
punire.

16. Qui in diebus jejunii carnes vendunt non
peccant, nisi sciant emi ad jejunii fractionem.

SECTIO II.

Qui excusentur à ieiunio.

5. Comm.
DD.
6. Vide
Less. lib.
4. c. 2, nu.
40.
Comm.
DD. apud
Less. ubi
supra.

1. Cause excusantes ab hoc præcepto sunt tres
impotentia, labor, & pietas.

2. Propter impotentiam excusantur, b qui sine
magno damno non possunt jejunare, ut infirmi,
prægnantes, & pauperes, qui unam comestionem
sufficientem non habent.

3. Ob hanc etiam causam excusantur, c qui vige-
simum primum annum nondum impleverunt. Et
si usu rationis carent, possunt carnibus vesci.

4. Rel.

4. Rel.
5. Ob
vero d
dubium
sufficer
6. Ob
bus me
7. Art
ercen
similia
sunt tan
licer. I
sufficie
8. Ob
bus don
9. Cu
drages
qui se
tum, po
10. It
octo le
jejunii
cusan
18. Mar
est ab o
sis etia
tem ni
quàm
11. Q
tus est,
boravi
frequen
12. E
do mar
fest per
simula
13. C
parat

4. Religiosi Franciscani etiam si 27. annum non habeant, si sunt professi, tenentur ad regulę jejunia.

5. Ob impotentiam etiam excusantur senes; an vero debeant esse sexagenarii, vel septuagenarii, dubium est inter DD. Communior est opinio est sufficere sexaginta annos.

6. Ob laborem excusantur f agricola, & qui artibus mechanicis dant operam, etiam si divites sint.

7. Artes autem mechanicę, quę parvo labore exerceantur ut suere vestes, barbas tondere, pingere, & similia facere non excusant g a præcepto. Non desunt tamen DD. qui hos etiam excusent h probabili-
liter. In aliis vero in quibus dubitatur an labor sit sufficiens standum est viri docti arbitrio.

8. Ob hęc etiam causam excusantur i famuli, quibus domini jubent incompatibilia cum jejunio.

9. Cum jejunium obligat in die festo, ut in l quadragesima defessos ob præteritum laborem, vel qui se ex jejunio experiuntur inhabiles ad futurum, possunt excusari.

10. Iter agentes pedites si iter habet septem, vel octo leucas, vel minus, si non sit persona robusta jejunium non m tenentur. Equites autem non excusantur a DD & per decreta Alexandri VII. 1666

18. Mart. In hoc vero Peruano regno, ut resolutum est ab omnibus fere patribus collegii nostri Limensis etiam equitantes excusantur n propter asperitatem nimiam omnium ferę itinerum tam vallium, quam montium.

11. Qui sine fraude in re non necessaria ita fatigatus est, ut nequeat jejunare, excusatur, o & qui laboravit ob notabile lucrum, quod non contingit frequenter.

12. Excusat p etiam merus justus uxorem quando maritus a gre fert illius jejunium. Et qui transfert per terras infidelium carnes potest edere ad dissimulandum.

13. Qui legit, vel ministrat a mensam, potest q parum sibi sumere ad bibendum.

d Proba-

biliora-

pud Azor

1. p. 1. 7.

c. 17. q. 3.

o Less. ubi supra.

f Comm.

DD.

g Vide

Less. de

ius. l. 4. c.

2. r. 43.

h Vide

Macchi. in

summ.

i Comm.

DD.

l Azor, r.

p. 116, 7. c.

17, q. 8.

m Idem

ubi supra

n Comm.

nostrorū

in hoc

regno.

o Comm.

DD.

q Vide

Vill. 10. r.

11. 27. dis.

14. Ob.

14. Ob pietatem, vel misericordiam possunt excusari concionatores, & Ecclesiastici ministri, qui munus suum jejunando obire non possunt, quod raro contingit. Tutius & erit in dubio superiores consulere.
- Azor. to. 1. lib. 7* 15. Maritus, qui aliter debitum reddere non valet, à jejunio liberatur, si tamen potest duos vel tres dies jejunare, ad id tenetur.
- Comm. DD.* 16. Nemo potest & loco jejunii eleemosynas largiri, & qui a jejunio excusatur non ideo potest carnes manducare.
- Comm. DD.* 17. Cum est necessitas non est ad superiorem recursus necessarius, in dubio autem sufficit Confessarii vel medici licentia.
- Azor. 1. p. lib. 7. c. 18. q. 2.* 18. Episcopus ex justa causa & potest suo subdito in alium diem transferre jejunium, vel commutare, vel dispensare.
- Idem ubi sup. q. 6.* 19. Idem possunt & Prælati religiosi, Priores, & Rectores & in horum absentia Ministri, & Subpriors & in casibus, in quibus cum aliis, secum etiam possunt.
- Comm. DD.* 20. Si jejunium fuerit ex voto, idem dicendum, & quod de reliquis votis, & idem si ex poenitentia, quod de aliis.
- Sixt. IV.* 21. Religiosis mendicantibus concessit Sixt. IV. posse antepone, vel postponere horam comestionis, vel collationis ob infirmitatem vel debilitatem, & hoc præcipue concessit concionatoribus.
- Leo X. vid. com. p. ad. p. villeg. • Eug. IV.* 22. Leo X. Minoribus concessit quod iter agentes possint in alium diem jejunium transferre.
- Comm. DD.* 23. Eugenius IV. Ordini S. Hieronymi concessit quod ex licentia medici, vel sine illa si commode consuli non possit, liceat Prioribus, & in eorum absentia Vicariis licentiam dare subditis ad esum carum, vel ovorum in jejunii diebus, & quod eandem illis possint concedere sui confessores.
- Comm. DD.* *QVAM VIM habeat consuetudo in materia jejunij.* 24. Laicorum consuetudo non obligat clericos, nec religiosos.

25. Potest & consuetudo aliquos dies jejunii in ^{Comm.} DD.

26. Religiosi obligantur s ad jejunium intro- ^{f Azor. u.} ductum in populo generali consuetudine, nisi ipsi bi supra. habeant contrariam.

27. Cum religiosi ex sua regula abstinere tenen- ^X tur ab aliquo cibo, non possunt g uti consuetudine ^{Comm.} DD.

QVAM OBLIGATIONEM habeant peregrini, & transeuntes per terram ubi est jejunium.

28. Lusitanus qui est in Castella, potest h come- ^{Comm.} DD.

29. Qui exivit a loco ubi jejunatur, potest, si ac- ^{Comm.} cedit ad locum ubi non jejunatur, cenare etiam ^{DD.} carnes, & mane aliquam refectio- nem sumere ad iter egendum; quamvis contrarium aliqui sentiant DD. prima sententia videtur probabilior.

SECTIO III.

An in die Jejunij plusquam semel possit quis comedere.

1. Obligat a jejunium ex consuetudine ad semel ^{Comm.} tantum edendum. ^{DD.}

2. Unitas hzc mortalis debet esse non physica, unde qui furtum a mensura ante finem cum intentione redeundi, si non est magna interruptio, prosequi potest b coeptam comestitionem. ^{Comm.} DD.

3. Qui surgit animo finiendi, si iterum comedat, violat e jejunium, si autem durat, dum redit ad ean- ^{Le. 4.} dem mensuram, potest animum mutare, & comedere. ^{de just.}

4. Qui mappulam collegit putans fercula esse si- ^{dub. 2.} ta, si restant adhuc, potest d illa comedere. ^{n. 11.}

5. Qui cibos probat etiam si sint carnes, & qui per ^{Comm.} nodum medicinx, vel ne noceat potus parum cibi ^{DD.} umit, non violat e jejunium, sed preces amici non ^{Le. ab} exsulant. ^{supra au.}

6. Ad qui semel jejunavit, fregit toties peccet, ^{17. dub. 3.} quoties nequit comedit, alia jurat, alia probabi- ^{fidem u.} li supra

7. Quia num 26.

g Comm.
DD.

h Les. lib.
4. de iust.
c. 1. n. 11.
i Comm.
DD.

Azor. u.
bi supra.
m Azor.
2. p. lib. 7.
c. 8. q. 8.
n Comm.
DD.

a Comm.
DD.
p P. Mena
cho ubi
supra.
* In decr.
Alexand.
VII. 1666.
g Sanc. de
matr. lib.
9. disp. 35
n. 4. 10. 5.

7. Qui manducum culpa, vel sine illa jentaculum sumptit, si postea sciatur die esse jejuniu, tenetur jejunare. Si verò sufficiens non fuit comestio, potest iterum consuetam sumere refectioem meridie.

8. Qui habet privilegium a Papa comedendi pl. quam semel in die jejunii, ad illud non tenetur, sed carnes edere non potest.

AN LICEAT in die jejuniij facere collationē, & qua.

9. Consuetam collationem sumere: licet etiam ad sustentationem.

10. Non licet sine justa causa mane jentaculum sumere & vespere coenare; sed si fiat, non erit mortale.

11. Collatio non potest fieri cum piscibus, olibre, conchiliis, & aliis humilibus, neque cum caseo, lacte, cremore amygdalino vel triticeo (id est succo pressus ex grano) si autem parum sumatur, propter materię parvitatem non erit peccatum grave.

12. Neque potest fieri cum leguminibus nutritivis, ut fabis, ciceribus, & similibus.

13. Potest cum herbis coctis cum pane biscotto, etiam ovis confecto cum fructibus, saccharo, melle conditis.

14. In quantitate collationis non est certa mensura, infirmiores, senes, & qui laborant, potest majorem sumere. Ut plurimum octo unciarum, vel minus videtur sufficiens.

15. In Vigilia Nativ. Dñi mortepositum est etiam inter religiosos longiorem collationem sumere.

DE CIBIS PROHIBITIS in die jejuniij.

16. In quadragesima prohibetur caro, & quicquid ab ea originem ducit.

17. Ufus lardi & sanguinis, casei, lactis, & ovorum in Romano regno in quadragesima etiam licitus est ob consuetudinem; sed alibi consuetudo non comediendi ova & lacticina quadragesima obligat.*

18. Qui habet dispensationem, vel necessitatem, ova edenda, potest & edere reliqua lacticia.

19. An
beat & co
lius ne

20. Q
non pec
edendo.

nus. p
Sed in i
communi
& pisces

21. A
stidentia
peccatur

22. C
vas, reus

23. Pe
& ne no

24. C
duabus e
violat

25. Pe
les, viola
colate si

re jejunii
potius ei

26. Vi
sumitur
frangit j

27. H
meridien

28. A
comestio
alii prob
nullum

29. C
gressi ro
salutem a

19. An qui dispensatus est ad edendas carnes, debeat à cœna abstinere alii affirmant, alii probabilius negant; quia ad jejunium non tenetur.

Henric.
1. c. 7. de
lib. c. 7.

20. Qui ova, vel carnes edit propter necessitatem non peccat contra jejunii præceptum simul pisces edendo. Erit verò gulæ peccatum majus vel minus, prout magis vel minus ejus saluti nocuerit. Sed in synodalibus Limanis prohibetur sub excommunicatione laxæ sententiæ ne simul carnes, & pisces in diebus prohibitis edantur.

lib. 3. c. 8.

21. Ad appetitum tamen excitandum cibum fastidienti ægroto parum piscis sumere nullum est peccatum.

Vill. c. 1.
sup. d. f. 8.

22. Qui edit carnes ex necessitate, si edat nocivas, reus erit gulæ, non jejunii.

Azor.
ubi supra.

23. Potus licet sit vinum, non violat jejunium; & ne noceat potest sumi parum cibi.

24. Qui in una comestione comedit, quod in duabus comesturus erat, minuit meritum, sed non violat jejunium.

1. c. 1. lib.
3. c. 1. dub.
2. d. 10.

25. Potus mixtus cum cibo, ut almidon & similes, violant jejunium. De potu autem dicto chocolate si liquidius sit, videri docti asserunt non violare jejunium; sed alii probabilius violari, quia potius est cibus, quam potus.

Diana
p. 4. r. 4.
c. 1. 194.

26. Vinum licet serviat ad alimentum, præcipue sumitur ut potus ad sedandam sitim, & ideo non frangit jejunium.

27. Hora comedendi est post undecimam circa meridiem.

28. An vero per unam, vel duas horas anticipare comestionem sit peccatum mortale alii affirmant, alii probabilius negant; & cum justa autem causa nullum est peccatum.

Lesl. 4.
c. 2. dub.
2. n. 13.

29. Caupones, & alios, qui his quos sciunt transgressuros esse jejunium cibos parant, peccare mortaliter aut argui, alii probabilius negant.

S E C T I O IV.

De varijs circa ieiunium resolutionibus.

- a Diana** 1. **P**ueri ante septennium expletum, etiam si rationis polleant, non *a* peccant carnes edere, etsi alii id negent.
- p. 1. tr. 9. ref. 42.**
- f Facund.** 2. Nemo absens obligatur ad jejunium populi, unde potest *b* alio se cōferre ut vitet jejunium.
- c Dian. p. str. 9. ref.** 3. Jejunium ab Episcopo indictum religiostr. 9. ref. non obligat. *c*
- 36.** 4. Omnes artifices indiscriminatim putantur cundez & Machado excusari *d* ab Eugenio IV.
- d Facund.** 5. Prægnantes, & lactantes licet à jejunio exapud Dia. ubi supra ref. 7. & 8 sentur, prohibentur *e* tamen vesci carnibus.
- e Villal. a. pud Dia.** 6. Qui nisi sumptâ cœnâ non potest dormire non tenetur *f* jejunare sumendo mane jentaculum & noctu cœnam.
- f Filliuc.** 7. Non peccat Dominus servis imponens opus incompatible cum *g* jejunio.
- g Dian. p. 1. tr. 9. ref. 1.** 8. Famuli comedentes reliquias ciborum, quæ tollunt ex mensis dominorum, si statim sunt comesturi post illos, non violant *h* jejunium, etiam si gulâ victi comedant.
- h Sanch. apud Dia.** 9. Qui dubitat an expleverit 21. annum, velis hodie sit jejunium, non tenetur jejunare; *i* tenetur autem interrogare.
- i Suar. & alii 6. apud Dia. p. 4. tr. 3. ref. 21.** 10. Qui cœnans die Jovis dubitat an sit 12. horarum potest carnes edere, Sabbato autem idem dubitat non *l* potest.
- l Sanchez apud eundem.** 11. Religiosi sine ullo peccato possunt *m* prætere per unam horam, & dimidiam ante meridiem.
- m Diana p. 1. tr. 9. ref. 27.** 12. Qui sine culpa mane jentaculum sumptum nec prandium nec vespertinam collationem retinere relinquere.
- n Commun. DD.** 13. Infirmus cui prædest jejunium, non tenetur sub præcepto jejunare, sed ex virtute abstinere.
- o Commun. DD.**

contra
bit.14. C
solūm
verdū in15. I
nariē t
præcep
per se a16. I
non vi
quia in
coquis17. C
tibi su
Idem d
ejus ap
ex carn18. C
tum vi
vit præ19. C
vinum
visset n
tunc en20. C
dicūm
autem
excedit21. A
Nativi
tur, ali
cialiter22.
nando23. S
gali ra
natur

contra quam solum venialiter comedendo peccabit.

14. Qui carnes edit eo die, in quo vovit jejunare, solum peccat p prima vice eas comedendo, secus vero in jejunio ex Ecclesie pcepto.

p Dian. p.
1, n. 9.
ref 37.

15. Die jejunii delectari in esu carnum imaginari tantum non est peccatum q mortale; quia pceptum positivum humanam non extenditur per se ad actus internos.

q Vofqu.
apud eundem
Dian.

16. Duæ uncie cibi parva materia r est, quæ non violat jejunium, dummodo non sint carnes, quia in his parvitas materiæ est solum gustare, ut coquis licet.

r Tarr. 2.
pud Dian

17. Qui die jejunii rogatus ab amico modicum cibi sumit urbanitatis causâ, nec venialiter peccat. Idem die de eo qui inservit infirmo ad excitandum ejus appetitum, s modicum potest sumere etiam ex carnibus.

f Diana
ubi supr.
tr 9. ref.
29.

18. Qui die jejunii ter aut quater comedit tantum violat & peccat, quantum prima vice violavit pceptum.

Villalo.

19. Qui vovit jejunium in pane & aqua, & sæpe vinum bibit sola prima vice peccavit, secus si vovisset nihil se comesturum nisi panem, & aquam, tunc enim toties peccaret quoties vinum biberet.

Sancti.
apud Dian.
p. 12.
ref. 4.

20. Qui vovit jejunium in pane & aqua, si modicum alterius cibi sumit, non violat ieiunium. Si autem ieiunare non potest nisi comedendo quod excedit parvitatem materiæ, ieiunare non tenetur.

Idem apud eundem p. 3.
tr. 1. 7. 610

21. An qui ieiunare vovit omnibus sextis feriis, si Nativitas Domini incidat in eas ieiunare teneatur, alii aiunt, alii probabilius negant, nisi specialiter id voverit.

y Molina
& alii
quoque
apud Dian.
p. 1. 12.

22. Iusta est dispensandi causa magna in ieiunando difficultas.

ref. 22.

23. Senes sexaginta annorum etiam si sint obli-
viti, tunc eo tenentur. Si Ordinis, & excu-
santur. & tunc non solum Ecclesie, sed sui Ordinis.

p. Mer-
nachou
b. u. 12.
abf. an.
Ref. 2. 0

q. 9. reg.

q. 100.

art. 2.

Fagund.

de prace.

Euch. pra.

Ric. 14.

In decr.

Alexand.

VII. anno

1666, 18.

Marr.

In iisd.

f. In iisd.

nis. Juvenes autem à jeiuniis ex voto non b excu-
santur etiam si sint minores 27 anni..

24. Barbitonfores, & pistores, & omnes alii ar-
tifices, qui corporaliter laborant, etiam sedendo ut
sartores, à jeiuniis excusantur & ex decreto Eugenii,
ut supra in generali diximus.

25. In die jejunii, qui sapius modicum quid
comedit, si notabilem quantitatem in fine come-
derit, & frangit jejunium.

26. Nulli officiales, etsi in republica corporali-
ter laborent, sunt excusati ab obligatione jejunii;
quia non possunt se certificare, an labor sit incom-
paribilis cum jejunio. e

27. Non excusantur absolutè à præcepto jejunii
omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque ite-
rant, præsertim si iter necessarium non est, nec
conferant iter unius diei. f

DISPUT. II. SECTIO VNICA

RESOLUTIONES VARIÆ.

IGNORANTIA.

*Quid sit ignorantia, & qua scire unusquisque
teneatur.*

a Comm.

DD.

a Comm.

DD.

a D. Tho.

1, 2, q. 76.

art. 4.

a Navar.

conf. 4.

de usur.

Ab. 4.

1. Ignorantia a est privatio scientiæ respectu re-
rum, quas quis aptus est scire.

2. Ignorantia alia b negativa, quæ est negatio
scientiæ in quocumque subjecto; alia privativa in
subjecto apto; alia malæ dispositionis, quando est
cum errore conjuncta.

3. Unusquisque c tenetur ea scire, sine quibus mu-
nus, ad quod est obligatus, obire non potest, & quæ
alii suæ conditionis ut plurimum sciunt.

4. Non peccat d iudex, qui erat in apicibus juris.

s. Bpæ

s. Ep

eleges

ventur

6. Pe

7. Ig

um, &

antece

hibitu

8. Ign

rare ut

luntati

9. Ign

rans fe

volunt

ra tran

peccab

10. C

non l i

gium

luntati

11. Ig

cato, a

nuct p

solum

12. In

sint vir

veniali

13. N

ciporu

clusio

AN

tem, qu

14. C

profut

& dam

15. Q

aliqua

euz q

5. Episcopi, & Prælati non solum scire tenentur leges quibus subditos gubernent, sed quod observentur curare, & indagare.

Comm.
DD.

6. Peccat *f* qui prædicta vincibiliter ignorat

f Comm.
DD.

7. Ignorantia invincibilis *g* causat involuntarium, & à peccato excusat. Idem facit ignorantia antecedens, quando qui actum fecit, si sciret prohibitum esse, non faceret.

g D. Tho.
1. 2. q. 27.
art. 3. l.

8. Ignorantia consequens quando quis vult ignorare ut liberius peccet, aliquo modo *h* causat involuntarium, sed non excusat à peccato.

per error
ff. de ju-
ris. om.
jud.

9. Ignorantia concomitans, quando quis ignorans fecit, sed si sciret, nihilominus faceret, non est voluntaria, & à peccato *i* excusat, ut si quis sagitta transfigeret inimicum quem cervum putabat, peccabit autem si postea de illius occisione latetur.

h Comm.
DD.

10. Occidens hominem ignorans esse clericum, non *l* incurrit excommunicationem, nec sacrilegium, quia ignorantia circumstantiæ facit involuntarium.

i Sanchez
de matr.
10. r. lib. 2
disp. 34.

11. Ignorantia juris invincibilis excusat *m* à peccato, affectata autem siue juris, siue facti non minuet peccatum; minuet autem si est indirecta & solum virtualiter voluntaria.

l Comm.
DD.

12. Inadvertentia, inconsideratio, & oblitio si sint vincibilia non excusant *n* à peccato, saltem veniali.

m D. Tho.
& Comm.
DD.

13. Non potest *o* dari ignorantia primorum principum legis naturalis, potest autem dari de conclusionibus ab eis deductis.

n D. Tho.
2. 2. q. 7.

AN CONFESSARIUS admonere teneatur poenitentem, quem scit ignorantia laborare.

o Comm.
DD.

14. Quando invincibiliter ignorat, & speratur profutura admonitio, & potest fieri sine scandalo & damno notabili, cum admonere *p* tenetur.

p Sanch.
de matr.
lib. 21 di-
sp. 38.
nem. 5.

15. Quando poenitent *q* vincibiliter, & culpabiliter aliquando ignorat, confessarius cum admonere tene-

q Idem ubi
supra.

16. Cum coniuges invincibiliter ignorantes impedimentum sunt in bona fide, raro obligatur Confessarius eos admonere, quia dum dispensatione consequuntur, sunt in magno periculo incurrentie. Ita noster Sanchez. 7

7 Idem ubi supra.

17. Cum pœnitens invincibiliter, & sine damno tertii ignorat jus aut factum, & non speratur ei admonitione utilitas, non debet admoneri, cuius finis ignoratum esset divinum.

7 Idem ubi supra.

num. 6.
8 Henric.
lib. 6. de
pœnit. c.

18. Idem dicit etiam si sit cum damno tertii, ut quis bona fide maioratum alienum possideat.

27. nu. 4.

19. Cum pœnitens in his casibus Confessarius interrogat, si directe de aliquo dubio interrogat, tunc debet respondere, quia iam eum urget conscientia.

8 Suar. 10
4. disp. 32.
sec. 5. n. 3.

20. Ignorantia, & simplicitas rudium ut plurimum eos excusat a peccato, & a censuris in materia fidei.

8 Navar.
pral. 7.

num. 10.

Prag. 4.

7 Idem c.

24. n. 12.

8 Comm.
Dd.

21. Non peccat qui contra præceptum correctionis, qui non admonet eum, qui inculpabili ignorantia non ieiunat vel sacrum non audit.

22. Peccat, qui exerceat officium, quod ignorat aut ex peritorum consilio speret se illud bene obitutum.

23 Ignorantia crassa vel supina, quando quis ignorat quod ut plurimum homines sue conditionis sciunt, non excusat a peccato, minuit tamen illud.

24 Ignorantia vincibilis, b quæ in aliis materiis esset mortaliter culpabilis, in præceptis humanis excusatur a peccato, dummodo non sit affectata, vel crassa.

25 Ignorantia omnis illa est invincibilis, & inculpabilis c quando nec cogitatio, vel scrupulus, nec dubium venit in mentem de malitia moralis actus.

26 Qui operatur cum conscientia dictante aliquem actum esse malum non vero determinante, ad mortaliter an venialiter, solum peccat d venialiter quia adhuc manet intra terminos mali communis, estque imperfecta talis operatio in genere mali.

27. Non excusat e ignorantia iuris, cum quis solum consultit Doctores, quos scit sibi placita esse responsuros.

8 Navar.
c. 17, n. 83.

DISPU.

1. Q

mento

faciat

Elis

DIS

1. Illeg

dispe

fit ut leg

2. Illeg

peccat

3. Circ

tinum/s

corum h

rentes co

ant bene

liquod

resignat

favorem

nequaqu

ter & o

reas qu

statuta,

4. Mo

apoteft

5. In d

6. Pos

dispens

Capitu

lari, si

matus

tollit i

*****

DISPUTATIVNCVLÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE.

ILLEGITIMVS.

1. Illegitimus etiam occultus non potest a fine dispensatione ordinari, etiam si publicè habitus sit ut legitimus. 6 Navar. c. 23, p. 69.

2. Illegitimus, qui ordinatur sine dispensatione, peccat mortaliter, & incurrit irregularitatem. 6 Comm. DD.

3. Circa illegitimos statuit sequentia Tridentinum sess. 21. c. 5. de refor. Ne filii illegitimi clericorum habeant pensiones super beneficiis, quæ parentes eorum obtinuerunt, neque etiam ulla habeant beneficia in Ecclesiis, ubi patres beneficium aliquod habeant, aut habuerunt. Atque reciproce resignationes, quæ posthac à parentibus clericis in favorem filiorum, aut alias fraudulenter fient ipsis nequaquam suffragentur. Quin peccat mortaliter & omnis qui accipit beneficium aliquod carens qualitatibus, quas illud per fundationis suæ statuta, vel alia requirit. 6 Trid. sess. 25, c. 5, de refor

4. Monialis illegitima secundum ius commune non potest esse prælata, nec Episcopus dispensare. d Navar. c. 27, p. 201.

5. In dubio nemo censendus est illegitimus.

6. Possunt Generalis Ordinum cum illegitimis dispensare ad dignitates, & officia Ordinis absque Capitulo. Legitimus autem à Magistrata seculari, si ingrediatur religionem non censetur legitimus ad officia Ordinis, quia Magistratus non tollit impedimenta Canonica. 6 Malder. ap. Dian. p. 3, to. 2, c. 108.

IMAGO.

1. Qui imaginem Crucis sculpsit humi in pavimento, gravissima poena a punitur. Si tamen non faciat ex contemptu non peccat mortaliter, quia licet lex non est. d. unica c. de homici.

Od 4

2. Ho-

6 c. 6. de
Consecr.
dist. 3.
6 Triden.
sess. 23.

2. Honor imaginis transit ad exemplar. Ex-
vetitum est Christum depingere sub agni forma
sed jam licet quia in more positum.

3. Concil. Trid. sess. 13 sub anathemate defen-
dit hæreticum esse, qui dixerit sanctos non esse
nobis invocandos, aut eorum preces apud Deum
nobis non prodesse, aut qui dixerit Sanctorum
liquias, aut imagines non esse à nobis venerandas.
Declaravit etiam quòd sicut sanctum est sancti
rum imagines, & maximè Domini nostri, ejusq.
Matris habere, & colere, ita etiam peccatum est
las procaci, & non honesta forma ornare. Item ne
lolutiam esse credere illis imaginibus in eis a prin-
quam divinitatem, aut virtutem, aut colere
sicut tales præter quam ad ea quorum imagines
sunt representandæ. Denique quod imagines in
visitatæ non sunt in Ecclesia, nec domi habenda
sine approbatione Episcopi.

6 Navar.
præl. 5.
num. 26.
6 idem a-
bi supra.

4. Peccat mortaliter qui proponit imaginem
pro miraculis falsis.

5 Peccat etiam mortaliter adorans imaginem
sine ulla relatione ad sanctos. Item qui habet
gines opprobrosas sanctis, vel Pastoribus Ecclesiæ

IMMUNITAS Vide verbum Ecclesiæ.

IMPOSSIBILE.

6 Si hoc
verb. n. 1.

1. Impossibile dicitur juridicè, quod non potest
fieri cum honestate, & justitia, & quod incommodum
fit, vel cum magna difficultate dicitur impossibile
ad quod leges non obligant.

6 Vide
P. Pocam
de adju-
vandis
moribus
dis. præ-
xi.

1 Si incestus non est cum matre, aut filia carna-
li, aut sorore, reliquos gradus non tenetur pœnitentia
tens in confessione aperire, sufficit dicere, se cum
consanguinea peccasse.

INCESTVS.

2. Si
fessorem
6 solut
sequēdo
cum for
3. Si
fessor in
commis
gradu, q
4. Si
plicem
cundum
gradu e
5. Si
insidem
affinitas
6. Si
tam per
hanc ci
confang
1. O
in
Bies. P
piphani
Punica
Petri, &
In re
borare,
2. 8

2. Si autem peccavit cum sorore & timeret confessorum ad ejus notitiam fore perventurum, dicat solum se cum consanguinea propinqua peccasse, sequendo opinionem illorum qui dicunt peccatum cum sorore & consobrina ejusdem esse speciei.

Idem ubi supra.

3. Si peccavit cum matre, vel filia sua, & confessor in illarum notitiam est perventurus, dicat se commississe incestum cum consanguinea in primo gradu, quia sunt eisdem speciei.

Idem ubi supra.

4. Si vero hoc non sufficit, ad regendum com-
plicem non dicat fuisse consanguineam, quia secundum Cijeratum peccatum cum consanguinea efficitur in primo gradu, & peccatum cum affine in primo gradu ejusdem sunt speciei.

5. Si peccavit cum affine omnes gradus sunt eisdem speciei, & ideo sufficit dicere se peccasse cum affine in gradu prohibito, nec necesse est dicere an affinitas fuerit ex copula licita, vel illicita.

Omnes hae resolutiones desumptae sunt ex P. Poenica in praxi pro adjuvando moribus.

6. Si affinis quia cum peccasti tibi est affinis tam per copulam licitam, non est necessarium hanc circumstantiam aperire. Idem dic de his consanguinea,

DISPUTAT. III. SECTIO I.

INDORVM FESTA

ab eis sub precepto servanda.

1. Omnes Dominicæ Nativitatis Domini prima dies. Dominicæ Resurrectionis prima dies. Pentecostes prima dies. Circumcisio, Epiphania, Corpus Christi Nativitas B. Virginis, Purificatio, Annuntiatio, Assumptio. Festum SS. Petri, & Pauli.

Per Bull. Pauli III. ex Conc. Lim. 3. sess. 3. c. 20.

In reliquis autem festis possunt ad libitum laborare, sed non sunt cogendi.

INDO-

INDORVM IEIUNIA.

In Vigilia Nativitatis Domini. In vigilia Resurrectionis. Singulis sextis feriis in Quadragesima. Reliquis diebus non tenentur ieiunare ; sed tantum a carnibus abstinere præter Sabbata per annos in quibus possunt carnes edere.

SECTIO II.

De Indorum privilegijs.

Ex conc.
Lim, 2,
ses, 3, e, 5, 7.

1. Per Bull. Pauli III. conceditur a Indis, qui possint etiam sine bulla in Quadragesima edere ova, & lacticia.

Ex conc.
Lim, ubi
supra.

2. Per Bullam eiusdem Pauli III. conceditur Indis huius novi Orbis ut possint matrimonia contrahere intra 3. & 4. sanguinitatis gradum Quod idem intelligendum in 3. & 4. gradu cuiuscumque affinitatis. Et ad usum huius gratiæ opus non recurrit ad Ordinarium.

Per Bull.
Greg. 13.

3. Per Bull. Gregor XIII. conceditur e quod datur in foro interiore, quàm exteriori possit dispensari cum Indis, in quibuscumque gradibus iure divini non prohibitis, ut matrimonia contrahant, vel etiam contraxerint etiam malitiose & scienter, ut nonovo validè contrahant. Sed prædicta dispensatio in foro exteriori debet fieri cum licentia ordinarii & assistentia unius ex Societate Jesu.

Gregor.
XIV.

4. Hæc prædicti facultas in foro interiore est perpetua, & ab Urbano VIII. etiam in exteriori confirmata est, excepto primo gradu, & in absentia Ordinarii. Distantiam 66 leucatum restituit ad 13. quæ sunt duæ dictæ, & duravit usque ad annum 1654.

Servatur
in archi-
vis Eccl.
Lim.

5. Hæc privilegium in foro exteriori ex confirmatione Gregorii XIV. duravit usque ad annum 1654 & fuit confirmatum ab Urbano VIII. per alios annos, 6.

6. Piu
conver
here cu
si hæc
fuerit.
7. Pau
Paroch
solvi ab
Cœnar
munica
XIII. d
8. Per
tur om
ur eos p
vatis E
Poterit
Paroch
dicaver
9. Per
sint luc
sionem
solum e
fessoris
tempor
10. E
Indis u
to Balc
11. Piu
se ab Ep
sum nu
12. P
scopis
personi
contrac
homici
sinoni
accep
secus e
6. Piu

6. Pius V. concessit Indis ex infidelitate noviter
conversis, si quod possint matrimonium contra-
here cum uxore, quam habuerunt in infidelitate,
si hæc convertatur ad fidem, etiam si prima non
fuerit.

f Ex con-
cil. Lim.
act. 1.

7. Paulus III. concessit eisdem quod possint à suis
Parochis & ab aliis etiam ipsorum habentibus ab-
solvī ab omnibus peccatis reservatis etiam in Bulla
Cenæ contentis. Sed hæc facultas debet esse com-
municata per Episcopum. Idem concessit Gregor.
XIII. de omni hæresi tam interiori quàm exteriori.

8. Per concessionem Concilii Limensis concedi-
tur omnibus Parochis, & Indorum Confessoribus
ut eos possint absolvere ab omnibus casibus refer-
vatis Episcopis, & à censuris iis peccatis annexis.
Poterit tamen Episcopus auferre vel restringere
Parochis hanc facultatem prout conveniens ju-
dicaverit.

9. Per Bullam Pii IV. conceditur Indis, ut pos-
sint lucrari indulgentias, & Jubila, quæ Confes-
sionem, Communionem, & jejunium requirunt, si
solum contriti jejunent, quando non est copia Cō-
fessoris, dummodo habeant intentionem opportuno
tempore, vel saltem intra mensem confitendi.

g Ex con-
cil. Lim.
2. sess. 3.
c. 9.

10. Ex confessione Pii V. possunt h Episcopi in
Indiis uti ad conficiendum Chrisma liquore vaca-
to Balsamo, etiam si non sit verum Balsamum.

h Ex ar-
chiv. Eccl.
Lim.

11. Pius IV. idem concesserat, & addideratque pos-
se ab Episcopis Chrisma confici minore ministro-
rum numero, quàm à jure requiritur.

i Ex lit.
Apost.
ann. 1571.

12. Per Breve Pii V. conceditur Indiarum Epi-
scopis ut possint dispensare cum quibuscumque
personis in Indiis degentibus super irregularitate
contracta propter quodcumque delictum exceptis
homicidio voluntario extra bellum commissio, &
simonia. Qui tamen hujusmodi dispensationem
acceperit justam pœnitentiam debent adimplere
secus enim dispensatio erit nulla.

4. Aug. ex
Archiv.
Lim. Eccl.
Ex ar-
chiv. Eccl.
Lim.

Ex
Ind. VIII

13. Per Bullam Clementis VIII. possunt ^{monachis} Presbyteri tam sæculares, quam regulares, cum qua
Chrismate & oleo antiquo etiam per quadriennium ^{secundum}
ante consecratis, si à loco ubi consecratur, 4. Indi
stent sexaginta milliariis, quæ faciunt viginti ^{legere nu}
cas, & commodè afferri nova non possint, & ^{prohibiti}
hoc privilegium perpetuum. 5. Indi

14. Ex concessione Urbani VIII conceditur ^{aliqui}
dis, & Æthiopibus degentibus in hoc novo ^{orientur,}
ut possint à principio Quadragesimæ usque ad ^{iri tanta}
sum Corporis Christi, & ejus octavam adimplere. 6. Indi
præceptum Confessionis & Communionis ^{ut ebriet}

15. Indi Cusqueses, & omnes, qui ad Cusquod ^{hab}
sem Episcopatum spectant, ut Guamangenses & ^{unt vitat}
habent Apostolicum privilegium per quod ^{Indi s}
sunt à solutione decimarum, & primitiarum. ^{Æthioper}
spani verò qui inter eos habitant, non gaud ^{quintioni}
hoc privilegio etiam si illorum seminant terras ^{ve d ip}
doram privilegia non sunt revocata per Bull ^{ationem}
Cruciatam, & ideo sine illa possunt omnibus ^{Indoru}

SECTIO III.

*De varijs casibus ad Peruanos Indos
spectantibus.*

Doctif.
Amus p.
Menacho
in manu
scrip.

1. **I**ndorum servitium personale in regno ^{Chili, Præ}
leni licet iniustum potest a tolerari, & ^{indican}
defendentes absolvi, quia de eo habent ignorantia. Indos
invincibilem, & quia eos admonentibus non ^{adhera non}
trentur, possunt in sua ignorantia relinqui; est tunc, & ^{fi}
nim res difficilis, & adhuc in lite. Idem dicendum ^{2. Indi}
videtur potiori jure de Indis Guancaelicæ ^{labores nisi d}
stantibus. ^{factus g}

2. Ab Indis, qui in multis non valent discernere ^{em, vel m}
ter mortale, & veniale peccatum, in venialibus ^{q. 13. Salari}
faciunt ignorantes, an sint mortalia, vel venialia ^{endum}
Idem ^{ubi supra} necessarium non est numerum ^{b interrogare.}

Si Indus infidelis ad fidem convertatur cum pluri-
bus uxoris, videndum est quæ ex his fuerit, *Idem ubi supra.*
nam quia primum contraxit naturalem contractum
secundum regionis consuetudinem.

4. Indi in quolibet anni tempore possunt de-
recipere nuptiales benedictiones, sed sine apparatu
viginti diebus, & prohibitis temporibus. *Idem ubi supra.*

5. Indi custodes mularum, si mulæ fugiant, vel
cedit illas aliquis furetur, ad illarum solutionem non te-
nentur, & quia ex tam parva mercede non potest o-
mnino dari tanta obligatio. *Idem ubi supra.*

6. Indis regni Chilenfis possunt fâ Gubernatori
ebrietates permitti ob vitanda majora mala, &
quod habeant plures uxores, si hæc mala non pos-
sint vitare nisi majoribus secutis. *Idem ubi supra.*

7. Indi scientes aliquem Hispanum, Mixtum, vel
Ethiopem incidisse in peccatum reservatum In-
quisitioni, non sunt absolvendi donec denuntient.

8. Indi vero ipsi in delicto participes fuerint ad denun-
tiationem non tenentur, si sit periculum se prodendi.
Indorum personale servitium, ut injustum pro-
hibetur per Regias schedulas.

9. In Indorum commendam non succedit i ma-
ritus uxori, nec uxor marito nisi in matrimonio
conjuges convixerint. *Idem ubi supra.*

10. Indis coactis non possunt Hispani ad pri-
vatum sui servitium uti, etiam si sint Commenda-
tarii, & illi dicant. *Idem ubi supra.*

Indos compellere ad servitia reipublicæ neces-
sarium non alicui non est injustum, dummodo cum modera-
tione, & sine gravi eorum incommodo exigantur.

11. Indi pastores non tenentur solvere amissas
pecunias nisi dolus intervenerit; quia contractus non
factus gratia illorum, quod si præbent ovium pe-
cunias, vel mortalitatem in ead. provincia, liberantur.

12. Salarium à Prorege D. Francisco à Toledo au-
ferendum, quia valde tenue. *Idem ubi supra.*

13. Indos ad servitium compellere non licet. *Idem ubi supra.*

14. In

14. In mansionibus vulgò dictis tumbos, servi Indorum permittitur, ita tamen, ut Indi qui in mulas, vel equos itinerantium custodiunt præmissis, vel abactis dolo cessante non teneantur. & cogi debent ad onera portanda, nisi hæc levitas & aliter necessitate urgente, non possint portari.

15. Litteras qui aperiunt ad Regem missas, gradibus pœnis puniri jubentur per schedulam Regum mensibus & pii Reges admoneri desiderant p de iis, quæ unum medio indigent, & præcipuè si ad bonam Indorum gubernationem spectant.

16. Indos servitiales, qui dant, & recipiunt ceimas non habeant fodinas, vel prædia, quæ excolant, & peccant, q & ad restitutionem tenentur.

17. Indi non possunt vendi, nec in contractum deduci, etiam si prædia, vel fodinæ, quibus fodiuntur, distribui, vendantur. Hæc tamen si tales Indos habent plus valoris habent.

18. Indos sibi ad metalla vel prædia distribuunt, qui ad alia opera traducunt vel aliis vendunt, & locant graviter peccant.

19. Indorum quos vulgo vocant de salibrique nundinatio semper damnata, & puniri iussu.

SECTIO IV.

De Indorum tributis.

¶ Vid. Sol. ubi supra. li. 1. c. 21. & 22

1. Indi tributa solvere incipiunt à decimo anno ætatis; & quinquagesimo expleto hoc onere relevantur.

2. Tributa taxati dimidium solvunt Indæ; Menzæ canæ; Peruanæ verò nec ad tributum, nec ad quod personæ se servitium tenentur.

3. Tributa Indorum licet sint personalia tamen præstentur de rebus, quas colligunt ita ut liberantur, nec amplius tenentur remissum, si vere anno altero abundant.

4. Cæciques, secundæ personæ, & nobiles à tributis Indis descendentes à tributis sunt immunes idem dic de ipsorum filiis,

bos, servit
Indi qui in
diunt pro
neatur. No
eclesia sit
at portari
nissas, gra
lam Regi
eis, quæ
onam Indi
7. Indi qui tributis exigendis intendunt, à tri-
butis non eximuntur.

6. Indus nuxoratus cum Inda alterius Commen-
dæ ejus sequitur forum.

DECIMÆ AN SINT ab Indis solvende.

7. Indi Cusquenses, & Guamangensis, ut supra
diximus, sunt liberi à decimarum solutione; Li-
maenses verò ex fructibus, qui vocantur de Castilla
eis, quæ unum ex decem; ex his verò quæ vocantur de la
tierra, unum ex viginti.

8. Caciques, & alii qui tributa non solvunt, de-
cimæ solvere tenentur.

9. Commendatarii sive Patroni Indorum debent
decimas solvere de speciebus, quas pro tributis In-
dorum accipiunt.

DE INDORUM MUNICIPIIS, SEU reductionibus.

10. Indi in municipia reducti ea deserere non
debent, & si deserant revocari possunt. Si verò fu-
giant propter injurias, & vexationes non debent
restituere, quæ lucrati sunt, immò nec tributa.

11. Vassallis etiam si servitium, quod debeant mi-
nistri, annuum sit, non possunt locum fundi deserere, &
fugientes revocari, & castigari possunt.

12. Indi à suis municipiis fugientes, & eos reci-
pientes, peccant & ad restitutionem tributorum &
damnorum tenentur.

13. Vitium ebrietatis in Indis multorum pecca-
torum radix; sed Hispani, & præcipue Magistra-
tus, Correctores scilicet, & Parochi, qui Indis vi-
num vendunt, & alias potiones quibus inebrian-
tur, necantur magis peccant, quam ipsi porrigentes venena,
qui antidotum præstare deberent.

14. Indorum testamentum minorem, quam ru-
ricorum solemnitatem requirit. Fit enim validè
sine publico tabellione, & sine testibus rogatis co-
ram Indo à gubernatore nominato duobus, vel tri-
bus testibus sive varis, sive feminis.

15. Sex Indorum contestatio simul, vel separatio desumpta pro uno tantum teste est reputanda et ordinatione D. Francisci a Toletio.

DE INDORVM Commendis.

16. Licet à Regibus dantur Conquistatoribus huius regni, eorumque filiis in primum militaris laboris, & periculorum quæ passi sunt in ejus conquestione.

17. Commendæ plures, & pinguiorcs hodie dari solent Magnatibus, & aliis nobilibus Hispaniæ, quod injutum & damnosum reputat doctissimus Doctor Solorzano.

18. Pensiones super Commendis non subjacent aliæ fortunæ, nisi casus fortunæ omnes fructus tollat, vel in tantum, ut pensiones non sufficiant.

19. Pensio non consolidatur cum proprietate, ut proprietarius certam, & præfinitam quantitatem habere jubetur, & non amplius.

20. Commendatarius Indorum, si eis damna intulerit, nesciatque quibus in partemculari, restituat hospitalibus, vel Ecclesiis sub Commendâ, vel suis sumptibus mittat Concionatores Evangelicos.

21. Commendatarius tenetur residere non in Indorum municipiis, sed in viciniore Hispanorum civitate, à qua si absit, & vocatus non venerit ad residendum poterit à Commendâ privari, nisi Regi gaudeat dispensatione, vel excusetur impedimento ad id non affectato.

22. Indorum Commissarii, qui tributariorum numerum vel augent, vel minuunt graviter peccant, & ad restitutionem tenentur.

SECTIO V.

De alijs resolutionibus circa eandem materiam, selectis ex doctis, & iis manuscriptis P. Joannis,

Perezy Menacho.

1. Indis, qui habent consuetudinem se inebriare, differenda est absolutio per aliquod tem-

pus, d
emend

2. Chich
tum si
qui se i
morta

non pe

3. In
compe
solven

4. In
Hispan
stipend
sed ut f

5. In
re ut as
pler e a
pietati

pus eis

6. In
tia solv

7. Ind
se ineb
& adm

8. In
venial

talia, n

9. I
poteit

sponte

dos ;

custod
dandun

sponte

10. In
non de
tato da

separatio
utanda et
pus, docendaque remedia; si vero spes sit, quod se
emendabunt, debent absolvi.

2. Indæ, quæ potionem faciunt, quæ dicitur
Chicha, si uni in tanta quantitate vendant, ut cer-
tum sit quod emens illâ se inebriabit, vel vendat ei
qui se inebriandi consuetudinem habet, peccant
mortaliter. Si verò moderatam potionem vendant,
non peccant.

3. Indæ siue solutæ, siue conjugatæ non possunt
compelli adnendum, vel texendum pro tributis
solvendis vitorum.

4. Indi non possunt cogi ad laborandum in festis
Hispanorum. Si verò cogantur, reddendum est eis
stipendium non ut taxatur per Regiam schedulam,
sed ut spontaneè laborantibus dari solet.

5. Indorum Prætor potest Caciques compelle-
re ut assignatos Mitayos ad fodinarum labores cõ-
plerè adducat, sed cum moderamine Christianæ
pietatis & prudentiæ, & tenetur, ne Indi ultra tem-
pus eis designatum laborent, providere.

6. Indi, nisi exigatur, non tenentur in conscien-
tia solvere tributum.

7. Indæ etiam si à sua domina cogantur, si his qui
se inebriant Chicham vendant in magna quâritate
& admonitæ nō emendentur nō sunt absolvendæ.

8. Indi, qui nesciunt distinguere inter mortale, &
veniale, etiam si quæ venialia sunt, parent esse mor-
talia, non sunt cogendi ad aperiendū numerum.

9. Indos ad unum ministerium assignatos non
potest eorum Prætor ad aliud assignare, nisi ipsi
sponte velint. Qui si assignentur ad agros colen-
dos, non possunt ab agrorum dominis ad pecora
custodienda mitti, nisi solvatur eis idem quod
dandum erat si agros colerent, vel de novo ipsi
sponte conveniant pro pretio minore.

10. Indis qui ante completum servitium fugiant,
non debetur stipendium facti servitii, nisi compu-
tato damno ab eis facto per fugam.

11. Si

11. Si verè, & non fictè ægroti sunt, non sunt cogendi ad servitium, quod propter infirmitatem præstare non potuerunt, sed liberi redeant ad suos, sed pro diebus, quibus non laboraverunt nihil ei debetur.

12. Qui ab Indis ultra taxam assignatam aliquis exigit, debet restituere. Quòd si ignoret a quibus accepit, det pauperibus, vel pro opeti in populo, ubi illi Indi degunt, quod melius erit.

13. In Chilensi bello, nec in alio licitum est occidere inòcentes per se nisi per accidens contingat, quod explosus globulus contra hostes inòcentes percutiat.

14. Indos, vel Indas furari, & ducere in bellum, serviant illicitum est militibus.

15. Indos baptizatos etiam si servi sint dare gentilibus pro redimendis Hispanis nullo modo licet, quia manifesto periculo apostatandi exponuntur, idque debet Episcopus impedire censuris.

16. In Chilensi regno Indis baptizatis, qui si compellerentur unam tantum habere uxorem, transferrent ad hostes gentiles, permitti potest plures habere, ne majora mala sequantur. Hoc de his intelligendum qui non degunt inter Hispanos.

SECTIO VI.

DE EISDEM EX EODEM.

1. **N**on licet Gubernatori mittere milites ad furandos Indos, vel Indos, ut serviant, nec pretium quos, & similia.

2. Indorum contractus sunt ipso jure nulli, si sine assistentia, & facultate iudicis.

3. Indi addicti ad fodinas non possunt vendi, nec emi, & venditori, & emptori, & fodinarum promissor vulgò aviador, qui sciens prohibetur, esse contractum, solvit pretium, peccat mortaliter, qui peccato mortali cooperatur.

4. Quod Indorum regulis vulgo Caciques promittitur pro Indis, quos ad fodinas assignant, non debet restitui, sed his quibus assignati erant per scedulam, si ab eis ablati fuerunt.

5. Prætor Indorum, qui pecunia ad Xenodochium spectante medicamenta emit non potest chartâ à quibusvis vendere ipsi Xenodochio, & illud in quo deterior factus fuit ei restituere tenetur.

6. Prætor Indorum, qui emit à Commendatario triticum Indicum, ut lucraretur, & vendidit illud pretio currenti, & lucratus est aureum nummum in quolibet modio vulgo fanegia, & qui in specie non solverant in argento solvebant pretio tunc currenti; si isti, quia non poterant, & in specie non habebant tributum antea non solverunt, restituendum est illis quod ultra tributi persolvendi taxâ tribuerunt.

7. Indorum Prætor qui alicui Indos assignavit dum Prorex confirmaret, & ob hoc muncia accepit, debet restituere, vel finito officio per interpositam personam à donante cognoscere an ex animo dederit omnino liberali.

8. Prætor Indorum restituere tenetur damna secuta ex mala sui officii administratione.

9. Indorum Prætor, & Notarius pro inscriptionibus formas videlicet, si aliquid receperint, restituere tenentur.

10. Indos, qui vulgo dicuntur Pencacamayos non possunt Prætores in modo, vel texendo occupare, & pro allato obsequio herba, & lignorum, nec pretium tenentur solvere, quod si non solverint, restituere tenentur.

11. Indis, qui in diebus festis dolo ducuntur ad fodinas, etiam si erutum aurum donandum sit parvum, vel penibus, vel prius locis merces consueta restitui debent, & antequam ad laborem eant sacrum audire debent; ut autem in die festo laborent ob piam causam Episcopus potest dispensare.

12. His, qui Indos redimunt injustè captos ne

4. Qui

occidantur à vicloribus, licet eos in servitute detinere donec servitio pretium datum recompensent. Si vero in periculo occisionis non sunt, nec licet eos redimere nisi ipsi sponte velint.

13. Puella, quæ non habet ætatem ad contrahendum matrimonium, non succedit in jus Indorum viri, cum quo desponsata fuit, si moriatur antequam contrahat.

14. Indi ita pauperes ut nullo modo habeant unde eleemosynam eroget, possunt lucrar: jubilatione sine eleemosynæ erogatione, dummodo jejuniis, orationibus, & alia adimpleant.

15. Si intra duas hebdomadas non possunt confiteri, quia non est copia Confessoriorum, vel aliud legitimum impedimentum, sufficiet de peccatis conteri cum proposito quam primum poterint confitendi intra unum mensem, lucrabuntur indulgentiam, & poterunt a votis, & censuris solvi, & manebunt absoluti, & vota commutata, etiam si confitendi propositum non adimpleant.

16. Si fuerint Communionis capaces debeant intra duas hebdomadas communicare; si autem intra eas non potuerint, liberi manent ab obligatione Communionis ex privilegio Pii IV. *Concil. Lim. 2 sess. 3. c. 94.*

17. Hoc non solum de Indis, sed de omnibus aliis qui legitime sunt impediti ad confitendum, debet intelligi. Qui autem Communionis incapaces fuerint quicumque sint, sine Communione lucrari possunt Jubilæum ex privil. Greg. XIII.

18. Chilense bellum contra rebelles Indos in presenti statu geritur, justum est propter injurias & damna illata ab eis Ecclesiis, fidei, & innocentibus, sed licet fiat ad defensionem, ad reparandam damna, & ad reducendos Indos Christianos ad ecclesiæ gremium, qui tamen vivi capi possunt, non debent occidi, quia majora illis ab Hispanis illata sunt damna, unde non videtur justa illorum captivitas.

19. Y
minis
nis ha
potest
tiant i
licet n
fit in r
condit
cium,
Qui si
tare m
oportet
reutib
Baptis
dolens
justific
talem.
quæ n

1. IN
lecti
& geo
Nec e
plures
distrib
bone
haben
præfer
dior
immo
ferend
teipro
2. M
placa

19. Indis ante 14. añum in viris, & ante 12. in foemina, de quibus dubitatur an plenum usum rationis habeant, si pater, & mater non consentiant, non potest ministrari Baptismus, licet tamen si consentiant ipsi, & filius baptizandus; qui si renuat, non licet nisi mortaliter constet usu rationis carere, vel sit in mortis periculo, in quo baptizari debet sub conditione cum dubitatur an plenum habeat iudicium, curandum est tamen ut Baptismo consentiat. Qui si potest doceatur, quæ necessaria sunt necessitate mediæ, secundum illud D. Pauli: *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* Quæ si cognoscat, & per Baptismum animam mundari à peccatis cupiat, dolens de illis, & sperans gloriæ remunerationem, iustificatur per fidem, & cognitionem supernaturalem. Quæ sufficiant in eo, qui non potest doceri quæ necessaria sunt necessitate præcepti.

SECTIO VII.

DE EODÈM THEMATE

ex eodem.

Indorum distributio ad fodinas non debet esse secundum iustitiam distributivam rigorosam & geometricam, sed secundum iustitiam legalem. Nec ei, qui maiorem fodinam, vel ditiores vel plures fodinas habet, plures Indi sunt geometricè distribuendi, sed prout distributor magis communi bono convenire iudicaverit. Unde si pauperiorem habens fodinam labores diligentius promoveat præferendus est illi, qui negligens est, licet habeat ditiores; & qui blande Indos tractat ei, qui dure, immò huic auferendi, qui a bonum commune præferendum est particulari, & Regia scheda sic interpretanda est.

2. Indos ad vehendos fructus tragines scilicet & placas ut vulgo vocantur, & ad paludes adductos

Et 3

non

non licet addicere ad fodinas, quia hic labor prior est, & quod in requiem concessum est, non debet in maiorem laborem converti, nec stat in usu esse, quia non est usus, sed abusus.

3. Licet Indis ad fodinas addictis aliis mercede solvere, & pro se substituere, quod vulgo minga dicitur, quia in hoc nulli faciunt injuriam.

4. Indos distribuere his, qui non habent propria fodinas, sed locatas licitum est, quia expediens non communi.

5. Indos, qui per decennium Commendatariis fuerunt, cogere, ut sint eorum perpetui Janaco (ut vulgo vocantur Indi Hispanis servientes, quum est, quia liber ullo tempore non praesentatur, ut constat ex *l. fin. C. de praescrip. long. temporis l. usu capionem*. Nec possunt licite impediri ne deant ad suos populos, ut colligitur ex *l. si quis, l. judicis*.

6. Indi Janaconas, quod arte aliqua acquirunt, bi, & non Commendatariis acquirunt, quia non sunt, & soluto tributo à Principe taxato, quod ultra ab eis Commendatarii exigunt restituere debentur, ut constat ex *p. 3. Testam.*

7. Janaconas dare in dotem filiabus injustum est, & filios à parentibus separare iniquum, Vnde ait *lex 3. tit. 20. pars. 2.*

8. Indorum reguli nisi ob graves causas graes, scilicet delicta vel contra Deum, vel contra Regem, vel propter inhabilitatem non possunt munere privari.

9. Contra Indos bellum gerere, & invasiones facere, quae vulgo Malochas dicuntur ob id solum mancipia capiuntur injustum est.

10. Servitium personale moderatum ob commodum reipublicae bonum introductum ut est Lima licitum est.

11. Indi sabbatis non tenentur abstinere à caribus, quia nullo jure, vel consuetudine obligantur.

Hec enim obligatio in Hispanis solum est ex consuetudine, quæ nunquam inter indos fuit recepta.

12. Gubernator, qui potest Indos commendare, debet eis commendas dare, qui magis benemeriti fuerint, & peccat & ad restitutionem tenetur si minus benemeritis dederit, sicut is cui committitur mercedes solvere operariis, qui plus laboraverint, si det his qui minus, & à fortiori si det aliis indignis, qui non laboraverunt. Potest tamen si plus benemeritus dives sit, & minus benemeritus pauper, huic licitè dare Commendam, vel ei qui minus laboravit si communi bono Indorum, vel reipublicæ utilior sit.

13. Non licet Gubernatori Commendas dare famulis suis ob sibi exhibitum obsequium, nec ob id quod in honorificis muneribus quæ potius sunt præmia, quam servitia, Regi servierunt.

14. In his Commendis licitum est sicut in beneficiis Ecclesiasticis pensiones imponere, si non fiat contra commune bonum Indorum, vel in damnum ipsius Commendatarii cujus servitia non sunt sufficienti præmio affecta.

15. Qui fodinas non habet, vel si habet non operatur in eis, Indos sibi datos non potest dare alteri etiam fodinas habent: nemo enim rem non suam dare potest, & minus locare.

16. Venditio agrorum communitatis Indorum si fiat sine auctoritate Protectoris generalis est nulla. Si autem ager, vel terra fuerit Indi particularis, debet fieri cum facultate Regii senatus, secus est nulla.

17. Indi qui vulgo ladinos dicuntur, juris communis excommunicationes incurrunt; verbi gratia, si clericum percutiant, & sic de aliis. Alii vero qui an sit vel quid sit excommunicatio nunquam audierant, nullam excommunicationem incurrunt, qui ut Limente Concilium docet non spiritualibus, sed corporalibus si delinquerint plectendi sunt pœnis.

18. Indis qui pecora custodiunt, vulgò dicti *miches*, merces pro labore duo regales argentei debentur.

19. Indi in quocumq; die *Quadragesimæ* possessionis communionis præceptum adimplere ex consilio Cōfessoris & rationabili causa. Quia sicut ex consilio ipsius potest differre, sic & antepone.

20. Indis potionem inebriantem (vulgò dictam *guarayo*) ut ad populum suum ferant, licitum est vendere, uni autem ad bibendum tantam copiam dare ut probabiliter inebriandus sit, illicitum est.

21. Indos cogere, ut cibos quos in tributum dederant, emant iniquum est, quia emptio, & venditio debent sponte fieri, *l. inuitum c. de contr. vend.*

22. Ab Indis non debet exigi in argento, quod in specie debent, quia ob iustas causas prohibitum est, nisi propter sterilitatem, vel infirmitatem in specie non possint solvere, & tunc pretio corrente reari quæ in specie dandæ erant & non majore.

23. Indi Bullâ non indigent ut Hispanorum festis non seruent, nec ut non jejunent jejunia Hispanorum, nec ut matrimoniû contrahant in 3. & 4. consanguinitatis gradu, nec ut à reservatis absolvantur quia non sunt hæc privilegia, sed quasi leges municipales hujus Peruanæ Provinciæ, & quamvis privilegia essent, cum sint omni Indorum nationi concessa, non revocantur per Bullam, sicut nec quæ uni religioni conceduntur ut constat ex ipsa Bulla Latina, & ex Bulla Pauli III.

24. Indorum infantes licitum sine ceremoniis baptizari cum eorum parentes id petunt ægrotos esse affirmantes, ob frequens periculum sine Baptismo obeundi.

25. Cum Indorum opera Hispanus per mensem conducit & illi nolunt in festis in quibus possunt, operari, si merces non æquat laborem tot dierum, non est pretium minuendum.

SECTIO VIII.

De Indorum Prætoribus Resolutiones variae.

1. Indorum Prætores si in domo sua ludos habeant chartatum, vel in aliorum domibus fieri permittant non sunt absolvendi, quia qui peccatis remedia tenentur adhibere innumera patranda peccata causam præbent.

Comm.
DD.

2. Qui concubinatus & alia peccata permittunt ob metum &c apud priorem de falsis criminibus accusentur non excusantur à gravi peccato, & indigni sunt officio, quod gerunt, bonæ vitæ exemplo falsitatis arguant inimicos, & Dei adimplendo præcepta Deum habebunt amicum.

P. Me.
nacho in
manuscr.

3. Prætores, qui minori pretio quam alii emunt cibos ab Indis vel quacumque alia & peccant, & restituere tenentur, nec consuetudine excusantur quia est abusus.

Idem u.
bi supra.

4. Juramenta facta à Prætoribus de non emendo, vel vendendo ut lucrentur, non sunt commutabilia nisi à Deo, vel ab homine in cujus favorem fiunt. Et cum mortaliter impossibile sit quod sine gravi Indorum, & muneris sui damno negotien-

Idem u.
bi supra.

5. Vini venditio speciali prohibitione Prætoribus est & interdicta propter innumera tam corporis quam animæ damna quæ Indis inde eveniunt.

Ex sche-
dula Re-
gia.

6. Prætores non tenentur f. juramentum facere de non negotiando, nisi ab eis exigatur.

P. Me-
nacho u.
bi supra.

7. Indos nemo iuste obligabit, ut se extraordinariis mediis præparent ad sacram recipiendam Eucharistiam.

Sequen-
tes & se-
lecti ca-
sus utque
ad 24. de
sumpti

8. Gentilicæ Indorum Confessionis secretum si recta intentione, convenientique modo fieret, ita fideliter observari oportebit, ut neque ex præcepto etiam superioris punitionem cogitantis vel ipsi, vel cuiquam alteri esse à Confessario detegendum.

sunt è do-
cto tra-
ctatu Fer-
din. Zur-
ra clerici
Presbyt.

Ec 5. 9. Con-

9. Confessio, quæ apud Indos Idolorum cultus in usu erat, & fortasse modo est nulla, spectat obligatione Confessarium Indicum ad secretum studium astringit, cum utilis est ad ipsius peccantis spirituale bonum.

Vide D.
Th. 2, 2, q.
44. art. 6.
& q. 64.
art. 3.

10. Indorum reguli, qui ad ebrietatem Indos invitant, dummodo id convivium ad populum exhibendum, & civium voluntates conciliandas efficiant, & moderatam diligentiam exhibeant, damna evitanda non peccant, nec resistere tenentur etiam si rixæ excitentur, quas eis facile componere. Si verò propter notabilem eorum negligentiam damna sequantur & peccabunt, & sitient tenebuntur.

11. Ab Indicis medicis, qui magicis superstitionibus pharmaca conficiunt, impium est medicinam accipere. Si tamen Dæmonum opera cessant intelligatur, & alioquin medicamentum est salutare, licet sumi potest.

12. Nullus est fere licitus usus eorum medicamentorum, quæ Indi venefici, quos hampi cam vocant, solent ægrois adhibere.

13. Indo Catechumeno frequenter committuntur crimina gravia cum scandalo Baptismus conferendus non est, quo usque ille mores emendaverit, secus verò si aliquando sine scandalo in nonnulla crimina etsi gravia præ humana fragilitate labatur.

Colligitur ex D.
Tho. doctrina 2,
2, q. 184.
art. 2.

14. Indicus Parochus si se ad Indorum instructionem talento carere cognoverit, & faciendi in Indis factum spem omnino amiserit, ex charitate debet idoneo suum locum concedere.

15. Ad charitatis, & honestatis officia præstanda nemo potest privata cujuscumque auctoritate compelli, & ideo non possunt Indi ad hæc oblige quia ab Hispanis compelli.

16. Etenim in mortis articulo suadere Indus non debet ut per interpretem confiteatur, si hic servaturus non est secretum, propter multa scandala quæ inde possunt oriri.

17. Cui

17. Cum Idolorum simulachra formalem, & distinctam in Christianam religionem blasphemiam vel illusionem continent, ea privato etiam homini ubicumque reperiantur, ita confringere licebit, ut non temerè, & sine divinæ gloriæ fructu mortis periculo se exponat. Secus non licebit privata autoritate confringere.

2. 2. q. 7.
art. 6.

18. Indicæ fœminæ adulterinos filios etiam ab Hispanis progenitos non debent naturalibus legitimis præferre. Possent tamen si digniores sint, & ideo non illi cultu magis indiguerint, pretiosiora vestimenta providere.

19. Indis prædicare, Evangelium in remotis regionibus, à quibus longe Episcopi absunt etiam laici licet, sine Episcopi licentia ex rationabili habitatione illius.

20. Indis Kocam vendens eo quod nulli illa ad malum abutantur, nullum peccatum committit.

82. q. 107.
art. 2.

21. Peiditos & sceleratos homines Catholicæ Majestatis lege prohibitos ad Indos transvehere restitutionis obligationem inducit.

22. Indicæ linguæ imperitus si periculo prædicandi falsitatem in rebus fidei, vel morum se exponat, peccabit mortaliter.

23. Indi qui ideo solum Baptismum volunt recipere, ut Regem suum imitentur parati ut ad regis aurum quaecumque sectam admittant non sunt recipiendi ad Baptismum.

24. Indi Christiani, qui tributum conferunt, quod credunt in Idolorum cultum expendendum, graviter peccant nisi ad populi communis usus exigatur.

25. Indis amicis infidelibus Gubern. Christianus, qui tradit victos inimicos occidendos non peccat, etsi illi eos crudeliter occidant, & comedant.

Villal. 10.
2. art. 4.
q. 15.

INCENDIARIUS Vide verbum, Excommunicatio.

INDIGNATIO.

1. Indignatio nolentis videre, vel audire eum cui irascitur ut plurimum est solum veniale peccatum.

DISP.

DISPUTAT. IV. SECTIO 1.
RESOLUTIONES VARIÆ
INDVLGENTIAE.

An in Ecclesia sit thesaurus spiritualis, & ex quibus constet.

¶ Extrav. 1. IN Ecclesia esse thesaurum infinitum ex meritis Christi locupletatum, & meritis aliorum Sanctorum superabundantem æst de fide.

2 Quodvis opus bonum pariale quatuor effectus habet, reddit justam maiorem contra tentationes firmiorem, & auget gratiam de condigno in eo, qui illud operatur, & satisfait in hac vita pro lucendis pœnis in alia. De congruo autem pro alio meretur, & satisfait.

3. Satisfactionibus, quæ Christo, & aliis sanctis superfuertur congeritur Ecclesiæ thesaurus, ex quo à Pontifice Christi vicario & extrahuntur indulgentiæ. Est autem hic thesaurus depositus in acceptatione divina.

¶ Quid sit INDVLGENTIA, & an in Ecclesia sit potestas indulgentiarum concedendi.

4. Indulgentia d est pœnæ pro peccatis debitz relaxatio, quæ fit extra sacramentum ex applicatione thesauri Christi, & SS. & est non solum absolutio, sed solutio.

5. In Ecclesia æst potestas indulgentias concedendi. Contrarium est error.

6 Indulgentiarum usus f est à tempore Apostolorum licet sub alio nomine.

7. Summ. Pontifex, & Episcopi habent g potestatem indulgentias concedendi. Summ. Pontifex cum

¶ Extrav. Voigenitus de peccatis & remissis.

¶ Comm. DD.

¶ Vide Henric. lib. 7. de indulgentiis. 2. num. 3.

¶ Vide Villal.

20. 1. tr.

26. dif. 3.

¶ Trid.

sess. 25. in

decretis de

indulgentiis.

¶ Comm.

DD.

¶ Cum

ex eo de

peccatis &

remissis.

cum plenitudine, Episcopi cum limitatione.

8. Episcopi possunt *h* cum limitatione concedere suis subditis etiam in aliena diocesi. In dedicatione Ecclesiarum annum unum, in aliis vestivitatibus, & occasionibus solum 40. dies indulgentiarum.

h dict. c.
cum ex
co.

9. Episcopus excommunicatus denuntiatus, vel notorius clerici percussor non potest *i* indulgentias concedere.

i Comm.
DD.

10. Archiepiscopus potest *i* in sua provincia concedere indulgentias, quas Episcopi possunt.

i c. nostro
de pœnit.
& remiss.

11. An vero hæc Episcoporum potestas sit à jure divino, vel non, alii negant, alii probabilius affirmant.

m Navar.
de indul.
n Comm.
DD.
o Comm.
DD.

12. Papa, & Episcopi possunt *n* delegare hanc potestatem indulgentias concedendi

13. Concilium generale sede vacante habet potestatem *o* indulgentias concedendi; non vero Provinciale, nec Capitulum sede vacante, nec Provisor, nec Parochus.

14. Consuetudo legitime præscripta potest *p* dare hanc jurisdictionem Parocho, vel alii secundum probabiliorem.

p Villal.
tr. 26. dist.
3. tit. 1.

15. Abbates, & Prælati religiosorum non habent *q* hanc potestatem.

q c. accedentibus
de ex pœl

AN PRÆLATI religiosi possint seculares admittere ad suorum operum communicationem.

16. Bona opera unius possunt *r* aliis communicari vel per modum meriti de congruo, vel per modum satisfactionis

r Comm.
DD.

17. Ad communicationem per modum meriti de congruo non est necessaria specialis intentio, eo ipso quod quis sit in gratia particeps *s* omnium timentium Dominum.

s Ex Syn.
Apost.

18. Satisfactio minuitur *r* ex eo quod multi ex illa participant, non vero merum.

r Comm.
DD.

19. Satisfactio statim sortitur *n* effectum, meritum autem post multum temporis potest applicari.

n Comm.
DD.

20. Quilibet *x* potest applicare alteri suam satisfactionem.

x Vill. 2.
26. dist. 6.

satisfactionem, meritum autem non nisi de congruo.

7 P. Suar.
ro. 4. disp
55. nu. 6.

27. Prælati possunt quemlibet admittere ad communicationem bonorum operum suorum subditorum quoad meritum de congruo, & impetrationem, quia in hoc à subditis nihil aufertur. Satisfactionem vero subditorum sine illorum voluntate saltem presumpta applicare non potest, y licet contrarium teneant viri docti. Potest tamen præcipere subditis ut alieni satisfactionem in necessitate applicent.

SECTIO II.

An possit Ecclesia indulgentias concedere pro animabus in Purgatorio existentibus.

a Comm.
DD. Vide
Suarez ubi
supra
disp. 57.
sec. 1. n. 3.
b Comm.
DD.
c Comm.
DD. Vide
Bellar. 1.
1. de Purg
c. 16.
d Henriq.
ubi supra
lib 7. c. 8.
num. 1.
e Leo X.
habetur
in comp.
Mie.
f Henriq.
ubi supra
c. 32.

1. **E**cclēsia potest a indulgentias concedere pro animabus Purgatorii per modum suffragii.

2. Indulgentiæ aliæ b sunt per modum absolutionis, & hæ non conceduntur nisi ab habentibus jurisdictionem in eos quibus conceduntur. Aliæ sunt per modum participationis, quibus gaudent ipsi Prælati; aliæ tandem per modum suffragii, id est per modum solutionis unius, qui pro alio offert pretium.

3. Papa non potest c applicare indulgentias animabus Purgatorii, nisi per modum suffragii, quia jam sunt extra suam jurisdictionem.

4. Indulgentia vivis concessa non d potest defunctis applicari nisi ex speciali concessione, qualis est illa Leonis X. facta Franciscanis, ut omnes indulgentias ipsis concessas possint e pro defunctis applicare.

5. Episcopi, & Archiepiscopi non possunt f pro defunctis indulgentias concedere.

6. Moraliter loquendo licet Papa possit quamplurimas indulgentias concedere, Purgatorium non exhauriet, quia hoc pendet ex acceptatione divina, quam in hac vita ignoramus.

AN SIT NECESSARIA *iusta causa* ad indulgentias concedendas.

7. Ad concedendas indulgentias est q̄ necessaria causa pia, ac iusta, non sufficit sola Papæ charitas, vel voluntas liberandi animas à pœnis.

8. Si Papa sine sufficiente causa concedat indulgentias, & privilegia, hæc valebunt h, & non illæ.

9. Causa debet esse rationabilis, & proportionata.

10. Si Papa forte decipiatur in proportionem causæ valebunt indulgentiæ secundum proportionem causæ.

11. Sufficiencia causæ pensanda m̄ est secundum bonum Ecclesiæ, nec causa adeo parva, quæ ad alteram relata non reputetur magna.

12. Multi graves DD. asserunt q̄ quamlibet piam causam sufficere ad concessionem plenissimæ indulgentiæ, quod facit valde probabile summa liberalitas Christi erga suam dilectissimam sponsam Catholicam Ecclesiam.

13. Sufficit o pro causa opus bonum & satisfactio-
tium licet alias quis ad illud sit obligatus.

14. Ad indulgentiam consequendam non tara-
juvat magnitudo operis pœnalis, vel iusta causa,
quam p̄ ardens charitas, & viva fides in Christum,
quæ transfert mentes.

AN INDULGENTIÆ tantum valeant quantum
sonant.

15. Valent q̄ indulgentiæ quantum sonant, quando
adest jurisdictio in concedente, iusta causa, & propo-
tionata, & ab illarū capaci debita diligentia sunt.

16. In dubio interpretadē sunt in favorem animarū.

17. Idem nunc sunt indulgentiæ plenæ, plenariæ,
& plenissimæ, licet olim fuerint diversæ. Per
quamlibet ex his remittitur ō omnis pœna debita
pro peccatis.

18. Cum additur remissio omnium peccatorum, &
pœnitentiarum, quæ pro illis impositæ fuerunt
intelligitur de pœnitentia à Confessione impositis.

g Clem. 6
in Extrav.
unig. de
pœnit. &
remiss.

h Suar. ubi
supra sec.
2. num. 8.
i Idem to.
4. disp. 59.
sec. 3. n. 9.

l Idem ubi
supra.
m Comm.
DD.
n Vido
Vill. ubi
supra.

o Comm.
DD.

p Notabi-
lis DD.
sententia.

q DD. in
4. dist. 20.

r Comm.
DD.

s Vill. ubi
supra.

Comm.
DD.

18. Jubileum : addit supra indulgentiam absolutionem à culpis reservatis magis, vel minus pro arbitrio concedentis.

Vide
Vill. ubi
supra.

20. Cum in concessione dicitur tot dies, vel años de injunctis pœnitentiis non intelligitur de annis, vel diebus Purgatorii, sed de satisfactionibus Confessario impostis in hac vita.

Comm.
DD.

21. Multo & major est satisfactio unius diei in hac vita quam plurium annorum in alia.

Quia
contra
commun.
sententiam
DD.

22. Fallunt y qui asserunt neminem esse in Purgatorio ultra viginti años, quia ex nostris revelationibus, quæ in vitis sanctorum habentur contrati aliquos damnatos fuisse usq; ad finem mundi. Propterea a Summ. Pont. conceduntur indulgentiæ in magno numero, & Bonifacius Papa dixit, Indulgentiæ Ecclesiæ Lateranensi numerari non possunt nisi à solo Deo, & ego omnes illas confirmo.

SECTIO III.

An anima in Purgatorio existens cum ei concedatur indulgentia plenaria statim exeat?

Comm. 1.
DD.

Cum quis pro anima existenti in Purgatorio plenariam indulgentiam lucratur, statim exeat, sed cum hoc apud nos sit valde incertum oportet quam plures lucrari.

Comm.
DD.

2. His qui in hac vita in lucrandis indulgentiis, & animabus Purgatorii juvandis negligentes fuerint valde probabile est a Deo suffragia non applicari in penam negligentiae eorum, ut viventes fiant diligentiores.

Comm.
DD.

3. Cum in concessione non exigitur Confessio, sine illa indulgentiæ possunt lucrari, secus vero cum exigitur.

Vill. ubi
supra diff.
11.

4. Cum in concessione dicitur, De quibus corde contriti, &c. non est necessarium quod int. meditare præcesserit Confessio, & probabilius non suffi-

cere

cere solam contritionem. An verò pœna peccatorum oblatorum remittatur, aliqui negant, mihi autem videtur durum.

5. Multi per nuntius, vel per scripta confitentes indulgentias lucrari possunt.

Comm.

6. An verò in illis verbis, Et de pœnis illis impositis, comprehendantur alia pœna non imposita à confessorio alii ajunt, alii probabilius negant.

DD.

7. Quando habetur in confessione, quod indulgentiam conceda. Confessor idoneus, intelligitur ac sacramentali Confessione, per eum, qui possit perficere Sacramentum. S. autem dicat quod alicui possit concedi in articulo mortis, poterit etiam non Sacerdos.

f Villal. ubi supra.

8. Quando Confessio exigitur, debet h. esse sacramentalis, & sufficit per nuntius.

g Sylvest. verb. indulg. nu. 69.

9. Cum dicitur quod possit confessorem eligere, qui ei concedat indulgentias, si judicium amittit, quilibet sacerdos poterit, & in hujus defectu clementius primæ confusæ, & hoc deficiente etiam secularis.

h Comm. DD.

10. Cum dicitur, quod parti satisfaciatur, & non potest, ei t. potest indulgentia concedi.

i Henz. li. 7. de indulg. c. 6. num. 4.

11. Cum dicitur, quod concedatur in vero mortis articulo, in præsumpto non m. potest.

l Sylvest. ubi supra num. 30. m Comm. DD.

12. Cum dicitur, quod absolvatur a culpa & pœna, non debet n. intelligi, quod culpa per indulgentiam remittatur, sed quod possit sacramentaliter à reservatis absolvi.

n Villal. ubi sup.

13. Religiosi præsumentes absolvere à culpa & pœna incidunt in excommunicationem ipso facto, & est Papæ reservata.

o Clem. de relig. de priv. p Navar. de or. Min. c. 95.

14. Cum dicitur in Jubileo quod confiteatur in hebdomada, & communice in Dominica p. sufficit in ipsa Dominica confiteri, quæ debet esse sequens.

QUIS POSSIT indulgentias lucrari.

15. Baptizati, & usum rationis habentes possunt q. indulgentias lucrari.

q Comm. DD.

16. Qui indulgentias lucrantur debent esse subditi illas concedentis, sed sufficit, quod in hoc locum sint subditi, & ideo religiosi & possunt lucrari indulgentias concessas ab Episcopo in cujus diocesi morantur.

17. Prælati possunt lucrari indulgentias à se concessas secundum probabiliorem sententiam, & possunt secum dispensare in faciendis diligentibus illas commutando.

18. Ad Bullam sumendam non est opus esse in gratia, secus verò ad sibi lucrandas indulgentias.

19. Non desunt, qui dicant indulgentias in peccato lucratas licet tunc non profint, reviviscant per poenitentiam. Probabilior tamen est contraria sententia.

20. Cum opus ex se bonum ratione alienius circumstantiæ est peccatum veniale non ideo expedit lucrum indulgentiarum, licet aliqui sentiant contrarium.

21. Qui facit in peccato aliquod opus bonum postea cum sit in gratia indulgentiam consequatur illam consequitur secundum probabiliorem sententiam, licet tutior sit contraria.

22. Licet qui est in peccato consequi indulgentiam non possit, & potest tamen alios favores, & commutationem votorum, &c. Hi tamen non comparantur sine confessione si sub ea conditione ut mos est, concedantur. Sufficit tamen ad consecutionem illorum confessio informis.

23. Ad indulgentiæ consecutionem necessaria est intentio actualis, vel virtualis, & post opus factum sufficit ratificatio secundum probabilem opinionem, tutius tamen est iterum opus facere.

AN SIT NECESSARIUM nihil expensis diligenter prætermittere.

1. Totum, quod indulgentiam concedens petit est adimplendum, & licet ob impotentiam, vel poenitentiam omittatur lucrum, cessat.

Comm.
DD.

Indulgentia.

451

2. Cum Ecclesia destruitur, & postea edificatur ^b *Suar. 10.*
durant adhuc in nova indulgentia, quae erant in ^{4.} *disp. 52.*
veteri, secus verò si alio transferatur. ^{sec. 1. n. 9.}

3. Preces debent fieri in Ecclesia assignata, & per ^e *Comm.*
grana ad id deputata, & non per alia. ^{DD.}

AN QVIS POSSIT alij indulgentias lucrari.

4. Non potest unus pro alio indulgentias lu- ^d *Henr. 1.*
crari nisi ex speciali concessione. ^{7. de in.}

5. Eleemofynæ, & alia quæ fieri possunt per in- ^{dulg. c. 8.}
terpositam personam sufficit quod ratificentur ab ^{num. 1.}
eo, in cuius nomine facta sunt. ^e *Suar. 12.*
^{4. disp. 55.}

6. In casu in quo quis potest alteri indulgentias ^{sec. 1. n. 9.}
lucrari qui opus facit f debet esse in gratia; pieta- ^f *Villal.*
men asseri potest contrarium. ^{ubi supra}
^{dis. 5.}

7. Cum causa concessionis indulgentiarum est pro-
portionata, omnes qui petitas diligenter exequuntur
equale lucrum habent. Cum autem causa non
est proportionata qui plus facit, plus lucratur. ^{Idem ubi supra.}

8. Cum indulgentia conceditur his qui adjuvant
ad fabricam Ecclesiae, plus dare debent divites, ^b *Comm.*
quam pauperes. ^{DD.}

9. Religiosi habitantes Ecclesiam vel ad ejus fabricam
adjuvantes cum his rebus quas ad proprium utrum
habent; lucratur indulgentias concessas visitantibus
tales Ecclesias vel ad earum fabricam adjuvantibus. ⁱ *Vill. ubi supra.*
^{sup. dis. 17.}

10. Cum indulgentia absque limitatione conce-
ditur potest lucrari toties quoties facta diligenter fuerint. ⁱ *Comm.*
^{DD.}

11. Eodem numero opere possunt multari mul-
ti, ac diversae indulgentiae. ^m *Villal.*
^{ubi supra.}

12. Cum indulgentiae conceduntur diversis granis
ut illas lucraretur qui verbi gratia recitaverit Ave
Maria, non sufficit semel recitare, sed toties reci-
tanda est Ave Maria quot fuerint grana. ⁿ *P. Azor.*
^{2. p. 1. 10.}

13. Non est determinata verborum forma ad co-
cedendas indulgentias. Hæc autem est in usu. Au-
thoritate Sed. Apostolica concedo tibi plenariam
remissionem omnium peccatorum tuorum. ^c *Comm.*
^{DD.}

- p** Vide
Henr. l. 7.
de indul.
c. 9. n. 1.
- q** Clem.
religiosi
de privil.
- r** Comm.
DD.
- Vill. ubi**
sup. dif.
29.
- r** Comm.
DD.
- Vill. u-**
bi supra.
- r** Cordo
lib. 5. q. 35
14. Indulgentias lucrari est opus *p* meritorium, & Deo valde gratum, & eas applicare animabus purgatorii opus misericordiæ, & charitatis.
15. Religiosi, vel sæculares clerici indulgentias incertas, & indiscretas prædicantes peccant *q* mortaliter, & gravibus pœnis puniri debent, si hoc faciunt ad lucrum temporale.
16. Cum indulgentiæ sunt certæ, licet non possint in foro exteriori probari, non est *r* peccatum mortale illas prædicare.
17. Cum indulgentiæ ad limitatum tempus conceduntur, tempore finito finiuntur, si sunt perpetue durant donec revocentur. Sed *f* vide regulas Cellulariæ in Villalobo *tr. 26. to. 1. dif. 18. n. 3.*
18. Indulgentiæ non *r* expirant morte cōcedentis sed possunt oīs suspendi ab habente auctoritatem.
19. Revocatio, vel suspensio indulgentiarum non tollit *u* coram Deo illarum valorē donec revocatus sufficienter promulgetur, non tamen est necessarium quod de illa singulis in particulari constet.
20. Finitur *x* indulgentia cum destruitur locus vel moritur persona; cui erat concessa.

SECTIO IV.

DE MODO LUCRANDI

-Iubileum.

r Comm.
DD.

Henriq.
de indul-
gen. c. 18.

Idem u-
bi supra.

Pius V.
& Greg.

XIII. vide

Henriq.
ubi supra

num 4.

Henriq.
ubi supra

c. 1. final.

1. **A**D lucranda Jubileæ *n* necessarium est omnia, quæ facienda injungit, implere.
2. Qui illud prima hebdomada lucratus fuit *b* potest etiā secunda, licet alii sentiant contrarium.
3. Omnes diligentia adimplendæ *e* sunt in una hebdomada, & sequenti Dominica immediate communicandum. Sunt tamen qui asserant ad secundam differri posse communionem.
4. Cum jejunia injunguntur edi *d* possunt lascivia extra Quadragesimam, & in illa quando est consuetudo, vel Bulla.
5. Qui lucratus est Jubilæum non *p* potest præ-

Indulgentia.

453

nire, nec differre, nec commutare jejunia, nisi inter-
sit Confessoris autoritas, & hoc intra præfixum
terminum. Sunt tamen, qui asserunt fieri posse in
ultima die.

6. Si cadat jubileum intra hebdomadam f qua-
tuor temporum utrique obligationi satisfat.

7. Cum preces fundenda junguntur, si quis
nequeat in Ecclesiam intrare g sufficit illam de fo-
ris visitare.

8. Sufficit ex eodem loco quinque altaria visi-
tare, quod si unum sit tantum quinque ipsium vi-
sitandū, sed non opus h est interesse processionibus.

9. Quod attinet ad eleemosynam plus debet da-
re dives, quam pauper, & probabile est lucrari ju-
bilæum licet modica sit eleemosyna.

10. Per jubilea potest eligi Confessor idoneus,
& sufficit l quod ab aliquo Ordinario sit approba-
tus, ut possit eligi in quacumque diœcesi, licet
contrarium sit probabilius.

11. Quo tempore jubilæi non habet conscien-
tiam peccati mortalis non m tenetur confiteri, sed
tutius est Confessione se præparare, quia sunt qui
asserant contrarium.

12. Qui in hebdomadæ principio confessus ab-
solutus fuit à reservatis, vel vota fuerunt illi com-
mutata, si postea jubileum non lucretur, non ideo
reincidit.

13. Peccata reservata oblita amittunt reservatio-
nem, si tamen aliquod per verecundiam fuit omis-
sum, omnia ut ante o manent reservata.

14. Qui non potuit in una hebdomada Confessi-
onem finire, p potest à censura absolvi, & postea
Confessioni finē imponere, & absolvi à peccatis

15. Ut quis jubileum lucretur q sufficit, quod di-
ligentiam ultimam faciat in statu gratiæ, etiam si
alias fecerit in peccato mortali.

16. Qui est extra patriam, & ibi audit publica-
tionem jubilei, r potest ibi lucrari vel expectare ut
in sua patria publicetur.

2 f 3

17. Qui

Henrici
ubi supra
c. 1. final.

f Idem u
bi supra
c. 10. n. 5.

2 Idem l.
7. c. 10.
num. 3.

h Navar.
de orat.
Miscel.
96. c.

quod præ-
cipitur

14. q. 2.
i Henrici
ubi sup.
num. 7.

l Idem e
16. n. 2.

m Idem
ubi supra.

l Idem u
bi supra.
c. 1. n. 4.

o Comm.
DD.

p Henrici
ubi supra
c. 11. n. 5.

q Idem u
bi supra
c. 15.

r Comm.
DD.

f Dian. p.
3. ii. ref.
14.

17 Qui noluit consequi jubileum, & die nitima mutat propositum, potest s. confiteri, & die Dominica communicare a reservatis absolutus, dummodo jejunia à Confessario commutentur.

Idem p.
p. tr. ref. 1.

18. Si quis omnibus adhibitis diligentis in secunda Dominica imprudenter aliquid degluta ob quod non possit communicare & commutetur Communio in aliud opus pium.

x Suarez
apud Dia.
ubi supra
ref. 151.

19. Qui semel lucratus fuit jubileum non potest illud alibi iterum lucrari. Si tamen ob ignorantiam invincibilem illud publicatum esse nesciat transacto termino potest intra duas hebdomadas die notitiæ illud lucrari.

x Diana
ubi supr.

20 Qui in patria neglexit & poterit alibi lucrari jubileum.

y Idem ib.

21. Sufficit y quæcumque vel minima oratio etiam si sit alias debita, & idem de reliquis diligentis, etiam si debeantur ex voto, vel penitentia

z Suar. 2.
pud Dia.
p. 5. tr. 12.
ref. 33. &
55.

22. Si quis postquam hic visitavit Ecclesias, alibi proficiscatur, & ibi faciat alia requisita, lucratur jubileum, quia hoc non dependet a loco.

a Laym.
apud Dia.
ubi supr.
ref. 54.

23. Si Episcopus plures, quam Papa petit, designavit Ecclesias visitandas, & sufficeret à Papa præscriptas visitare, quia Episcopus non potest Papæ privilegia onerare, bene tamen sublevare.

b Dian. ubi supra
ref. 56.

24. Si herus famulo commisit, ut eleemosynam daret, ille autem vel distulit post tempus, vel non dedit, jubileum nihilominus lucratur b licet alii contrarium sentiant, sed minus probabiliter.

c Suar. ap.
Dian. p. 7.
tr. 11. ref.
205.

25. Quando dicitur in forma jubilei, Verè penitentibus & confessis & sufficit præterita Quadagesima confessum fuisse, & habere propositum confitendi in futuro.

d Ibidem.

26. Excommunicato, & cathecumeno, si sine ulla gratia valere indulgentias d. sunt qui afferant.

27. Cum duo Papæ concedunt pro aliquo opere 20. dies indulgentiarum, qui illud facit 40. lucratur.

¶ Sa verò indulg.

28. Reservatum crimen patrans in spe jubilei, virtute jubilei f potest absolvi.

¶ Card. Bellar de indulg. Comm. DD.

29. Quando duobus diebus immediatis concurrunt duo jubilei sufficit g semel confiteri & communionem recipere.

30. Qui tempore à Bulla vel à jubileo præscripto cepit confiteri, nec potuit perficere confessionem intra illud, potest elapso termino absolvi, quia cepit tempore idoneo.

31. Cum in jubileo datur omnibus facultas eligendi quemlibet Confessorem ab Ordinario approbatum h possunt omnes religiosi tam fœminæ, quam viri sine licentia suorum Prælatorum eligere quem voluerint extra suum Ordinem ab Ordinario approbatum, vel à suo Prælato intra Ordinem.

¶ Comm. DD.

32. Tempore jubilei potest quis ab uno Confessore petere votorum commutationem, & alteri confiteri.

¶ Comm. DD.

33. Cum quis lucratus est jubileum sine confessione, quia nullum mortale peccatum in ejus memoriam venit, sed termino jubilei transacto recordatur peccata reservata ante à se commissa non tollitur l reservatio secundum probabiliorum opinionem.

¶ Suar. 10. pud Diana p. 80. r. 4. ref. 150.

34. Qui tempore jubilei omisit in Confessione peccatum reservatum ne revelaret complicem m potest elapso jubileo à quocumque Sacerdote absolvi.

¶ Comm. DD.

35. Qui ex consilio Confessoris distulit Confessionem post tempus Jubilei, & incidit in reservata elapso tempore poterit ab eis absolvi, ut lucraretur jubileum.

¶ Diana p. 5. r. 11. ref. 172

36. Confessarius pœnitentis, qui consecutus est jubileum etiam elapso tempore, potest vota illius

ff & alia

o Sanch.
apud Dia
nam p. 2.
tr. 16. ref.
40.

& alia opera commutare, non verò o à reservatis absolvere.

37. Indulgentia potest conferri extra Confessionem, & alienato à mentis iudicio

p Comm.
DD.

38. Cum transfertur sancti alicuius solemnitas & jubileum p transfertur, quia ad cultum illi concessum est à Pontifice, & ut concurrens populus illud lucietur.

1 Vide
Villatubi
supra.

39. Cum dicitur quod sit contritus, & confessus sufficit annuam Confessionem fecisse, & tunc actum contritionis elicere.

DISPUTATIO V. SECTIO RESOLUTIONES VARIAE.

INFAMIA

Quid sit Infamia & quod duplex.

2 Comm.
DD.

1. Infamia est duplex a alia facti, alia juris. Facti est, quae nascitur ex delicto gravi & notorio. Juris quae a jure datur, ut criminis poena. Utraque inducit irregularitatem.

6 Comm.
DD.

2. Ut infamia facti sit legalis, non b sufficit quod notorium sit delictum, sed opus est ut à lege sit iuncta talis infamia, & per sententiam declaretur. Secus enim non est legale, & canonicum impedimentum.

c Sa hoc
verb.

3. Non sufficit c ad incurrendam hanc infamiam rumor sparsus apud aliquos, nec confessio rei ante condemnationem, nec condemnatio litigantis per Procuratorem.

d Sa ubi
sup.

4. Tollitur d per factum contrarium, repellitur autem dum durat à dignitate, à iudicando, (non autem ab arbitrando) procurando, testificando causa criminali, accusando, postulando & ab Ordinis, aut beneficii susceptione.

J. Inf.

5. Infamia juris fit e sententia diffinitiva super crimine publico, vel aliquibus privatis ut furto, usuris, sacrilegio, incestu, homicidio, perjurio, adulterio, veneficio & aliquando ipso facto, ut si quis in adulterio deprehendatur, aut duas habeant uxores, aut sponfas. Quidam tamen ajunt semper requiri sententiam. Tollitur autem per Principem, qui non habet superiorem.

fComm;
DD.

6. Infamia juris impedit f dignitatis executio- nem. & exercitium.

7. Infamia ob crimen laesa majestatis comprehendit g filios & nepotes, sed quae est ex delicto proprio vel parentum Baptismo tollitur.

¶ Comm.
DD.

8. Infamatus familiariter conversans cum infamatore b videtur ei remittere injuriam, sed non ob ligationem restituendi famam

b Navaz.
c. 16. nu.
46.

INFAMARE.

9. Infamare se notabiliter, & falso a ajunt multi peccatum esse mortale cum obligatione restituendi, alii utrumque negant.

¶ Sa hoc
verb.

10. Si quis se ipsum etiam verum dicendo infamet cum scandalo & damno aliorum, b peccat mortaliter cum onere restituendi.

b Vldc.
Val. 10. 3.
disp. 5. q.

11. Qui metu tormentorum falso sibi crimen imponit nec peccati e damnandus, nec obligandus ad restitutionem nec sibi nec alteri, qui ob id laeditur.

17. p. 2.
¶ Vide Sa
hoc verb.

12. Cum crimen à te factum alteri imponitur d, d potes te etiam cum vitae discrimine prodere, vel tacere. Quod si tibi crimen imponitur, quod alter fecit potes meritorie tacere.

d Comm.
DD.

13. Si quis se ipsum infamet pro suo, vel aliorum bono nullum est e crimen.

¶ Comm.
DD.

14. Paratus, & qui ex officio bonum aliorum procurat f tenetur famam suam tueri. Sicut dicendum de privata persona nisi infamia sit de crimine hæresis, vel alio valde gravi, vel de returpissima.

¶ Vide
Tol. lib. 5
c. 88.

15. Si per infamiam alicujus respublica lædatur, non potest is infamiam remittere, si tamen remittat tenetur infamator restituere ex justitia.

I N F A N S.

• Vide
gloss. c. 4.
de temp.
ordin. l. 6

1. Dicitur *a* usque ad septennium inclusive,

I N F I D E L I S.

• Aug. e-
pist. 164.
• Sā hoc
verb.
• Ex Paul.
111. Cupi-
entis lu-
dros.
• Comm.
DD.

1. Infidelibus vendere ea quæ præcipuè deservi-
unt ad idolorum cultum, vel tradere eis libros sa-
cros ad comburendum etiam ob mortis timorem
peccatum *a* mortale est.

2. Cum infidelibus possunt *b* conversari firmi in
fide.

3. Infideles sunt cives *c* illius loci, in quo bap-
tizantur, & possunt retinere bona justè possessa

4. Infidelis dicitur, *d* qui post fidē sufficenter illi
propositam non vult credere & peccat infidelitatis
peccato. Infidelis negativè dicitur, qui non credit,
quia fides non est ei sufficenter notificata, & hoc
non damnabitur, sed ob alia peccata.

• Navar.
c. 11, n. 12.
• Vide
Villal. &
Machad.
in summ.
qui citat.
D. Tho. 2.
2. q. 10.
art. 4.
• Navar.
q. 15, n. 15.

5. Peccat *e* mortaliter, qui deliberatè credit quem-
cumq; infidelem, qui benè moraliter vixerit pos-
sumus in sua secta salvati. Potest autem fide implicitè se-
cundum graves DD. si explicite habeat ignora-
tiam invincibilem, & in sua secta nihil credat, ne
operetur lumini rationis contrarium.

I N F I R M V S.

• Navar.
q. 15, n. 15.

1. Comedens *a* aliquid ex quo timet notabile da-
mnum in salute, peccat mortaliter, nec non qui re-
ruit remedia committens se providentiæ divinæ

• Idem c.
11, n. 41.

2. Qui non timet notabile damnum ob bonum
animæ, & majorem mortificationem meritorie,
potest *b* medicinam rennere, & præcipuè qui pro-
ximus est martyrio.

• Sā hoc
verb.

3. Qui ob magnam difficultatem edendi cibum
respuat, vel pharmacum, non peccat *c*, quia magna
difficultas impossibilitas reputatur.

• Idem
ibidem,
qum, 25.

4. Non tenetur *d* æger migrare in salubriorem
locum, nec valde præciosa medicamenta emere, nec
mul-

mulic
ratem

1. Ing
peccat

1. Al
factio
giosus

2. Q
vel ali
cat b

3. Ill
dicitur

nocea
sine a

4. P
eiscit

5. Inj

6. O

nem n
dicta

7. Q
aliquo
contu

1. In
bedien

2. P
mnes a

3. C
sive fa

4. Q
quod

tendo.

Ingratitudo. Iniuria. Inobedientia. 459

mulier medicis pudenda detegere etiam si ad sanitatem videatur necessarium.

I N G R A T I T U D O.

1. Ingratitudo ex contemptu magni beneficii est *a* **Sà hoc verb.**
peccatum mortale, quod pauci reputant.

I N I U R I A.

1. Aliquæ personæ non possunt *a* remittere satisfactionem injuriæ veluti uxor, filius familias, religiosus, & servus. **Sà hoc verb.**

2. Qui alicui dicit leve convitium sciens ipsum vel alium magnam perturbationem passurum, peccat *b* mortaliter.

3. Illa & sola injuria *c* est peccatum mortale, quæ dicitur animo notabiliter nocendi etiam si non noceat; vel quæ notabiliter nocet, etiam si dicatur sine animo nocendi. dummodo advertat quis damnum, vel debeat advertere. **Sà Navar. c. 17, n. 1. c. Idem, c. 18, nu. 1.**

4. Peccat, *d* qui propria autoritate injurias ulciscitur, etiam si per judices nequeat. **Sà Comm. DD.**

5. Injuriarum actio nudo pacto *e* tollitur ipso jure. **Sà Comm. DD.**

6. Obicere alicui in facies crimen ad correctionem non est peccatum, si verò fiat ex ira vel ex vindicta est *f* peccatum, & frequenter mortale. **Sà Comm. DD.**

7. Qui animo infamandi alicui in faciem objicit aliquod crimen duplex peccatum committit, aliud contumeliæ, aliud detractionis. **Sà Navar. c. 18, n. 12.**

I N O B E D I E N T I A.

1. Inobedientia est vitium *a* inclinans ad non obediendum eo ipso, quod juberetur. **Sà Comm. DD.**

2. Prout est vitium generale *b* comprehendit omnes actus vitiorum quibus non fit, quod juberetur sive faciendo, sive omittendo. **Sà Comm. DD.**

3. Qui id quod veniale est principaliter omittit, quia juberetur, peccat *c* mortaliter. **Sà Comm. DD.**

4. Qui probabiliter credit superiorem jussisse, quod si sciret non juberetur, non peccat *d* non pariendo. **Sà Navar. c. 23, n. 38.**

e Qui

5. Qui deliberare omittit, quod superiorem scilicet iussisse animo obligandi ad mortale, peccat mortaliter.

DISPUTATIO IV.

RESOLUTIONES VARIAE.

INQUISITIO.

Inquisitio quatuorplex est.

a Vide

Villalob.

to. 2. tr.

14. dif. 6.

1. **I**nquisitio alia a generalis, quando generaliter inquiritur an leges observentur, Alia specialis, an talis persona tale delictum commiserit: Alia mixta, cum inquiritur an talis Praelatus obiecta statuta.

b Comm.

DD. vide

c. perni-

ciosam

de offic.

ordin.

2. Ut procedatur generali inquisitione, non est necessarium, quod infamia praecesserit, nec etiam peccata secreta aperienda, & cum probari nequeant, non sunt detegenda, erit enim contra iustitiam, nisi ad correctionem, vel ad vitandum grave damnum.

e c. qua-

liter, &

d Comm.

DD.

3. Quamvis delictum duobus testibus possit probari non est revelandum ad punitionem.

4. Quando delictum dicitur a superiori sectato non dicitur ut iudici.

AN QUANDO delictum est publicum possit iuste inquirere, quis illud fecerit?

e Comm.

DD.

5. Cum invenitur homo occisus, & homicidium ignoratur, & potest generaliter inquiri, non vero de aliqua speciali persona, nec inquiritur de secreto, sed de publico.

f Less. de

just. lib. 2

c. 29. dub

14. n. 115.

g Comm.

DD.

6. Testes in hoc casu inquisiti non tenentur fateri velare nec licite possunt homicidium, nisi infamia praecesserit.

7. Non tenetur & iudex instruere testes ne iniuste revelent delinquentem. Si autem iniuste, vel iniuriose reveletur ab aliquo potest contra eum procedere.

8. U

delictu

AN

sona n

9. Ad

ut praec

damno

10. C

ficio l

praece

11. Ut

sint du

est ut r

jure p

12. C

prius d

dendur

13. In

inquisi

de imp

ti occa

14.

mens s

conver

cogno

human

15. C

potest

navis s

popul

16. I

incipe

17. N

tendis

fidem

18. I

carcer

eum.

8. Ut in hoc inquisitionis genere *h* procedatur, delictum debet esse certum

h Comm.
DD.

AN AD INQUIRENDUM de aliqua speciali persona necessarium sit infamia?

9. Ad inquirendum de speciali persona, opus est ut precedat infamia, & si est Prælati, debet esse damnosa, quæ sæpè ad iudicis aures perveneris.

i. c. inquisitionis
parag.
tertiæ de
accus.

10. Cum agitur de conferendo officio, vel beneficio *l* potest fieri secreta inquisitio etiam si non precedat infamia.

11. Ut dicatur esse infamia non sufficit, *m* quod sint duo, vel tres qui crimen jurent, sed necessarium est ut rumor sit iustus, hæc necessitas non est, de iure positivo, sed iuri naturali conformis.

m. C. inquisitionis.

12. Cum facienda est inquisitio ratione infamiae prius de infamia informatio facienda, *n* nec credendum iudici ordinario.

n Navar.
rub. de iudic. n. 97.
o Vide
Lef. ubi
sup. dub.
15.

13. In aliquibus casibus potest *o* sine infamia ad inquisitionem procedi, & primo quando agitur de impediendo malo futuro, vel de tollenda peccati occasione.

14. Ad inquirendum de hæresi sufficit *p* vehementis suspicio, quæ habetur de eo, qui à communi conversatione fidelium vita, & moribus dissidere cognoscitur. Idem dic de crimine læsæ maiestatis humanæ.

p Vide *c.*
excommunicamus
parag. addi.
scimus.

15. Quando herus invenitur *q* occisus, inquisitio potest fieri de famulis, nec non de nautis, quando navis submergitur, & contra illum, contra quem populus vel communitas suspicantur.

q Vide
alias exceptiones
in Villal.
rr. 14. dif.
3 tom. 2.
r Vide *l.*
quoties
parag. de
naufrag.
f Comm.
DD.

16. Non debet *r* iudex processum motu proprio incipere, nisi ab alio id postuletur.

17. Non debent *s* iudices faciles esse in admit- tendis denuntiationibus, nec epistolis sine nomine fidem facere.

18. Infamia quæ oritur post detentionem rei in carcere non sufficit *a* ad inquirendum contra eum.

a Comm.
DD.

AN

AN POSSIT IUDEX convictum de uno delicto interrogare de aliis, vel de socijs.

¶ c. cum
oportet
de accus.

9. Non potest a iudex convictum de uno delicto interrogare de aliis de quibus non est infamatus, nisi quando unum est sufficiens indicium, vel infamia alterius, vel de uno non potest convinci, nisi convincatur de alio.

¶ c. i. de
confessis.
y Vill. ex.
14. dit. 10.

20. Cum loci delinquentis non sunt infamati non potest de illis inquiri.

21. Cum constet complices fuisse, potest de illis fieri inquisitio generalis, y non tamen tenetur reus illos detegere nisi fuerint infamati, vel parati alius crimen in damnum tertii committere.

¶ Eman.
to. 2. qq.
reg. q. 12.

22. Teneatur iudex reus exponere casus, & in quibus obligati sunt ad complices detegendos, vel dare eis tempus ad consulendos viros doctos.

¶ Anton.
Com. 10.
y var. c.
12. nu. 17.

23. Cum reus est servus, potest interrogari de socijs, & idem dic de gravissimis delictis ut furtum, raptus, hæresis, maleficio, falsificatione monetæ, & similibus. In his etiam non interrogatus reus tenetur complices revelare, ad id debet Confessarius monere, & si nolit non potest eum absolvere.

24. Prædicta doctrina debet intelligi, cum reus sit complices paratos esse ad nova crimina in damnum reipublicæ.

DISPUTAT. VII. SECTIO RESOLUTIONES VARIAE INQUISITORES.

Inquisitorum potestas quæ, & quantâ.

¶ Vide
Dian. p. 4.
tr. 3. res. 1.
6. Molin.
apud Dia.
dam res. 2.
ubi sup. p. 2.

1. Inquisitorum potestas licet delegata habere multa privilegia, ut ordinaria; unde auctoritas illi potest delegare causas hæresis, & an eorum legatus possit subdelegare dubium est inter DD.

2. Non est 6. cumulativa, sed privativa, unde

Episcopus

Episcopus de hære-

1. Episcopus ea, quæ ad ea, quæ Ecclesiæ

4. Hæresis & Adv.

5. Si suis ea impediri

6. Si debet re-

7. Quæ tur & q. habent

8. Ne dare licet Genera-

9. Po- lum ut licet &

ab ipsi contra

10. Q. atorū illos pe-

11. Re- eutoria dum q. tiorem

12. In- dam in- etiam c.

13. Li- beutes

14. Pr- eulent.

aiam c.

delicto in-
no delicto
infamatus
a, vel in-
vinci, nisi
infamati
est de illis
netur reu-
rati aliud
in quib
vel dant
ari de so-
is ut furo
onetz
reus tene-
ntellari
ere.
cum reu-
ina in da-
10. I
RIE
nta.
ra habet
nde a just
a eorum
er DD.
uade jam
Episcopi

Episcopi saltem in Hispaniæ regnis non possunt de hæresi cognoscere, nec fidei edicta proponere.

3. Eorum iurisdicctio se extendit e non solum ad ea, quæ eis comperunt de iure communi, sed etiam ad ea, quæ consuetudine sunt recepta, estque tota Ecclesiastica.

4. Habent a familiã armatã, & suis Consultoribus & Advocatis possunt hanc facultatem concedere.

5. Si sint regulares non possunt e à superioribus suis ea pœna puniri, quæ sui officii executionem impediatur.

6. Si Inquisitor recusatur iudex, f quia suspectus debet recurri ad supremum.

7. Quando Inquisitor est Theologus, non tenentur g qualificatores consulere, & consultores non habent suffragia decisiva, sed consultiva.

8. Non possunt h legere libros hæreticorum, nec dare licentiam ad legendum, quia hoc spectat ad Generalem.

9. Possunt i cogere per censuras clerum, & populum ut conveniant ad audiendum edictum fidei, sicut & iudicem laicum, ut exequatur sententiam ab ipsis latam & procedere contra eum, si nolit, ut contra hæreticorum fautorem.

10. Quæcumq; laicorum statuta officium Inquisitori impedientia, l sunt i pso iure nulla, possuntq; illos per censuras cogere, ut illa revocent.

11. Rei licet possint appellare a sententia interlocutoria, non m tamen a diffinitiva, nec per modum querelæ, nec supplicationis ad alium Superiorem recurrere.

12. Inquisitores si habeant dignitatẽ, vel præbendam in aliqua Ecclesia, habentur n pro præsentibus etiam quoad distributiones quotidianas.

13. Licet secundum praxim non eligantur, nisi habentes 40. annos, sed non est o necessarium.

14. Prohibentur p in Hisp. regnis esculenta, & poleulenta recipere. Quod si prætextu sui officii pecuniam extorqueant excommunicantur.

e Diana ubi supra ref. 55.

d Comm. DD.

e Comm. DD.

f Comm. DD.

g Dian. ubi supra ref. 18. 11. 7.

h Sanch. ap. Dian. ubi supra 11. 8. ref. 46.

i Idem Dian. ref. 47.

l Idem ref. 104.

m Idem ibidem ref. 20.

n Comm. DD.

o Dia. ubi supra ref. 52. p Clem. 2. de hæresi.

15. Ju-

15. Jurisdictio illorum non expirat morte concedētis q, nec delegata ab eis per mortem ipsorum.
16. Non possunt Episcopum capere etiam si solus sit titularis, vel electus, & non confirmatus, nisi de fuga suspectus, & molietur aliquid in fide detrahentem.

IN QUEM habeant jurisdictionem.

17. In Generales Ordinum non habent hoc privilegium, nihilominus tamen non debent contra eos procedere nisi admonito sapientissimo Inquisitore.
18. Non possunt procedere contra Nuntios, vel Officiales Apostolicos, nec unus Inquisitor contra alios.
19. Non baptizatus nō potest ab eis puniri, sed qui natus est, & educatus inter fideles præsimitur baptizatus; qui vero ante aſſumtionem discretionis natus est ab infidelibus non est puniendus.

De quibus possint cognoscere.

20. Possunt cognoscere non solum de hæresi, sed de his, quæ sapienter hæresim, de verbis scandalosis & piarum aurium offensivis & temerariis; verba tamen dubia in sensum catholicum sunt interpretanda, nisi persona sit suspecta de hæresi.
21. Possunt punire disputationes cum hæreticis in casibus à jure prohibitis, & eos qui ad illorum conventicula conflunt, & eos qui in sortilegiis miscent materiam sacramentorum, verbalia sacramentalia, & reliquias sanctorum.
22. Cognoscunt etiam de sortilegiis, et si non sapienter hæresim, & de his qui ope Demonum facta detegunt, & de his qui scindunt schedulas continentes sententiam excommunicationis, nec non de his, qui ad communicandum quærunt plures aut majores hostias.
23. Non possunt punire Confessarios frangentes sigillum Confessoris, nisi simul habeant eum in intellectu.

24. Ad inquisitores spectat *e* in examen adducere revelationes mulierularum, & in vigilare ne imagines beaificatorum cum sanctitatis signis in publico exponantur. Item Ægyptianas punire, quæ per manuum signa bonam fortunam divinant.

25. Qui in scitis Inquisitoribus quaecumq; *d* consilium etiam iustum dederit reis in carcere inquisitionis detentis, est puniendus.

d Dian.
p. 4. ii. 7.
c. 19.

26. Licet non sint iudices competentes reconciliatorum, qui vulgo sambenitati dicuntur, si tamen hi inter serixentur, dum sunt in carceribus, vel propter habitum pœnitentiæ unus alteri convitia dixerit, possunt *e* illos punire.

DE MODO PROCEDENDI.

27. Possunt non solum verbaliter, sed realiter citare, & capere reum in alieno territorio etiam Ecclesiasticorū sine eorum licentia. Ut tamen possit capi debent *f* esse indicia ad torturam sufficientia.

d Idem in
sum. verb.
Inquisi-
tores nu.
100.

28. Possunt *g* de levi suspitione formari inquisitiones, & interrogare reum si sit homo vilis, improbus, & abiectus, secus si sit nobilis, honestus vel religiosus. Dicitur autem levis suspicio comparativè ad vehementem, debet enim esse notabilis arbitrio iudicis.

f Dian. in
com. hoc
verb. n. 27
g Idem ubi
supra
n. 27.

29. Si denuntiatio fiat per chartam sine nomine etiam si testes nominet, non debet *h* reus ex vi illius examinari, quia est suspecta.

h Comm.
DD.

30. Si post sententiam absolutoriam superveniant nova indicia, hæc sunt cum prioribus coniungenda, & secundum utraque de novo examinanda. Et si post impositam pœnam arbitrariam superveniat plena probatio, debet reus pœnâ ordinariâ puniri. *i* Quod si arbitraria jam impleta fuerat, hoc de secunda pœna detrahatur, nisi sit capitalis, quæ non potest minui.

i Comm.
DD.

31. In causis fidei possunt *l* procedere simpliciter, & de plano sine strepitu iudicii profertur sententiam, servatis tamen his quæ ad æquitatem spectant.

l Castro-
pal apud
Dian. ubi
supra, n. 12.

m Diana.
in comp.
ubi supra
num. 32.
n Idem 3.
ibidem
n. 33.
c Comm.
DD.

32. Non tenentur reo manifestare indicia, ne ele-
mapienam probationem, ex qua jus habeant legiti-
me interrogandi, quamvis ad hoc tenentur in aliis
criminibus exceptis læsæ majestatis. *m*

33. Non possunt reo promittere impunitatem
si verum fateatur : & si promittant, non debent ad
implere præsestim si sit relapsus.

34. Antequam reus de hæresi faciat judicialem
confessionem, ad sacramentalem non est admitten-
dus, dandus tamen est illi Advocatus, sed non
Procurator.

SECTIO II.

De tortura reis infligenda sententiæque ferenda.

c Comm. 1.
DD.

Est valde necessaria tortura, quia crimina
sanctum tribunal spectantia, ut hæresis &c.
milia sunt valde occulta, & difficilis probatione.

s Sanch.
apud Dia.
tr. 6, ref.
18.

2. Si indicia sint vehementia, reus si *b* potest, *b*
bet torqueri ut absolvatur, vel poenâ ordina-
puniatur.

c Comm.
DD.

3. Potest reus *c* appellare à sententia torturae
& debet admitti, nisi appellatio sit frivola vel
lumniosa.

d Barbosa
apud Dia.
ref. 28.

4. Antequam torqueatur reus, debet *d* dari ex-
pia indiciorum, & depositionum sine nominibus
testium, & ablatiis circumstantiis, ex quibus po-
sint in eorum devenire notitiam.

c Diana
ubi supra
num. 35.

5. Reo minori 25. annis dandus *c* est Curator, *c*
quo confessio rei erit nulla, sed non est opus,
Curator torturae interit.

f Lessius
apud Di.
anam ubi
sup. n. 364

6. Cum reus confessus est delictum, non est *f*
quendus ut complices detegat, nisi sit simplex
probatio, quod socios criminis habeat. In quo
li levius est torquendus, quam in proprio delicto
& in condemnatione addenda est hæc clausula
Quod quidquid dixerit non præjudicet pime co-
fessionem; unde sequitur, quod si æger, delictum
confessum nihil operetur.

7. C
tacet, p
res com
& vilio
8. Pol
sonas e
eri tam
quendi
torquen
ligiosi
9. Pro
iam si fi
crimin
mè si er

10. Q
torquen
si quis
nis ejus
demon
11. Su
ad tortu
Si autem
iam si fi
la fama
puone
12. E
stes pro
ut mini
& delict

13. Qu
laribus
14. Un
probatio
stricta a
mala fa
15. In
visu, qu
larum c
7. Cur
iam,

7. Cum pertinaciter reus ad omnia g interroga ^{g Comm.}
tacet, potest per torturā torqueri & cum sunt plu- ^{DD.}
res complices, ille prius torquendus, qui timidior,
& vilior est, ut facilius confiteatur.
8. Possunt ad torturam condemnare *h* etiam per ^{6 Diana}
sonas exceptas ut nobiles, clericos, religiosos; pu- ^{ubi supra}
eri tamen minores 14. annis, & senes non sunt tor- ^{num, 37.}
quendi, sed terrendi; mulieres prægnantes nec
torquendæ, nec terrendæ; nobiles & clerici, & re-
ligiosi mitius torquendi.
9. Probabile est clericum non posse torqueri et- ^{1 Zanard,}
iam si sint plurima indicia, nisi sit diffamatus de ^{apud Dia.}
crimine; sed *l* contrarium est probabilius, maxi- ^{ubi supra}
mè si crimen sit hæresis ^{num, 38.}
10. Quanta debeant esse indicia, ut quis possit
torqueri, Inquisitorum arbitrio relinquitur. Quod ^{1 Diana}
si quis sine insufficiens indicis torqueretur, om- ^{ubi supra}
nis ejus confessio nullius *l* esset momenti ad con- ^{num, 39.}
demnationem. ^{Comm.}
11. Sufficit *m* unus testis omni exceptione major ^{DD.}
ad torturam, si is non remorè, sed de visu deponat.
Si autem reus sit bonæ famæ, non sufficit unus et-
iam si sit omni exceptione major; si autem sit ma-
læ famæ, sufficit unus, licet non sit omni exce-
ptione major.
12. Ex unico indicio remoto etiam per duos te- ^{2 Diana}
stes probato non debet reus torqueri, sed debent ^{ubi supra}
ut minimum esse duo, nisi unum esset proximum, ^{num, 40.}
& delictum inferens.
13. Quando autem sunt plura, & si testibus singu- ^{2 Comm.}
laribus probarentur, sufficiunt *o* ad torturam. ^{DD.}
14. Unus socius criminis non facit *p* lemplenam ^{p Tanner}
probationem, nisi concurrant alia adminicula: 1. ^{apud Dia.}
stricta amicitia cum socio. 2. secreta collocutio. 3. anam ubi ^{supra, 40.}
mala fama. 4. ruga accusati, alii testes de auditu.
15. In crimine magiæ, etsi quæ sagæ testentur de
visu, quod aliqua persona bonæ famæ interfuit il- ^{2 Comm.}
larum conventui non *q* est procedendum ad tortu- ^{DD.}

a Dian. u.
bi supra
num. 41.

f anch.
apud Dia.
ubi supra.

s Dian. u.
bi supra
num. 42.

a Comm.
DD.
x Comm.
DD.

y Diana
ubi supra
num. 44.
a Lctius
apud Dia
ubi supr.

a Delrio
apud Dia-
nam ubi
supra.

b Diana
ubi supra
num. 47.

e Idem u.
bi supra.

d Idem u.
bi supra
num. 48.

a Azor. a.
apud Dia-
nam ubi
sup. n. 49.

16. Licet accusatus sit bonæ famæ, talia adminicula possunt concurrere cum declaratione locum crimine, ut sufficiant *r* ad torturam.

17. Non sufficit *f* sola fama ad torturam, nisi adjuvetur adminiculis, ut si est persona vilis infamata, & oriatur à fide dignis, non à malevolis, & imple per testes idoneos probetur.

18 Fuga post accusationem non est sufficiens indicium, si autē fiat ante accusationem post commissum delictum vim habet semiplenæ probationis.

19. Comprehendere reum in mendacio, vel verum in responsionibus, nisi sint aliæ præsumptiones non sufficit *x* ad torturam.

20. Non debet *x* reus interrogari in tortura de re, vel persona aliqua in particulari, quia id est eum mendacium inducere sed in generali monendus ut veritatem fateatur circa objecta.

21. Semel tortus non est iterum torquendus, nova indicia ad torturam sufficientia superveniant.

22 Reus in tortura confessus debet post 40. horas eandē confessionē *x* extra torturam ratificare. Quod si neget, potest iterum torqueri, sed si idem faciat secunda vice non potest iterum torqueri, nisi levissima fuerit tortura, vel superveniant nova indicia.

23. Inquisitor, qui probabilem opinionem adhibuit reum ad torturam condemnavit, non debet suo Visitatore puniri.

DE SENTENTIA ferenda ab Inquisitoribus.

24. Neminem unquam possunt *b* Inquisitores tradere brachio seculari incōsulto supremo Senatui Inquisitionis, quia id inter gravissima cōputatur.

25. Non possunt *e* in Hispania aliquem religiosum nobilem vel insignem personam comprehendere nisi ex præscripto ejusdem Senatus missis ad eum indicibus, & probationibus habitis.

26. Secundum praxim Hispaniæ *d* unus Inquisitor potest procedere independentem ab altero.

27. Non possunt *e* sine Episcopo torturæ sententiam

tiam ferre
si hoc
relapsus

28.
giorum
quidam
supremum

29. l.
statim
concedi

30. l.
diu, nisi
lico, &
sedean

31. l.
bent i
cursur

32. P.
mnari
fustigari

33. n.
diana
nere J.

34. A.
vchem

35. A.
dam o

36. l.
niendi
de lev

37. C.
ad auc

tiam ferre, nec a^{ct}u cogere ad abjuratorem; quòd si hoc faciant, tenebit, & reus tenebitur sub pœna relapsi. Nec possunt reum per sententiã absolvere.

28. Si inter Episcopum, & Inquisitores sit suffragiorum dissensio, remittenda f^{est} in Romana Inquisitione causa ad Pontificem; in Hispania, ad supremam Inquisitionem.

f Molina
apud Dia.
ubi supra
num. 49.
g Comm.
DD.

29. Non possunt g^{permittere} laicis, ut unus assistat in causis fidei, ut sit Venetiis, nisi ex speciali concessione Papæ.

30. Debent h^{sententias} proferre non noctu, sed diu, nisi obster multitudo negotiorum, & in publico, & in scriptis, non tamen est necessarium ut sedeant pro tribunali.

h Ex pra-
xi Inqui-
sit.

31. Actum tradendi reum brachio seculari debent i^{exercere} in die festo propter maiorem concursum populi.

i Dia. ubi
supra
num. 50.
l Comm.
DD.

32. Propter indicia plene probata potest i^{reus} damnari ad pœnas extraordinarias, ad trirèmes, ad fustigationem, ad carcerem &c. non verò ad ordinariam, nisi probatio delicti clarior sit luce meridiana, vel indicia sint indubitata, ut si quis ex genere Judæorum Judaicam faciat cæremoniã.

33. Non possunt m^{ad plenam} probationem dux semiplenæ uniri, nisi concurrant alia indicia.

m Dian. c. 2
4. ref. 30.
n Idem
ref. 33.

34. Abjuratio de levi potest n^{feri} publicè, & de vehementi privatim prout Inquisitoribus convenire videbitur. Etas ad abjurandum in viro necessaria 14. anni, in fœmina 12.

35. Abjurantes de levi possunt o^{cogi} ad abjurandam omnem hæresim generaliter.

o Comm.
DD.

36. Abjurantes de vehementi si reincidant p^{puniendi} sunt ut relapsi; secus qui abjurarunt solum de levi, vel secundâ vice non convincuntur de hæresi, sed tantum quod fuerint fautores hæreticorum.

p Dian. in
comp. m.
52. ubi
supra.

37. Qui abjuravit de vehementi, non admittitur ad audiendas Confessiones; secus, qui de levi; sed

Gg; neuter

Ex decr
Vrb. VIII

neuter est irregularis, privatur q tamen uterque
ce activâ, & passivâ, & sunt ad dignitates inhabi
ex decreto Urbani VIII.

SECTIO III.

DE CONFISCATIONE BONORVM, & pœna delictorum.

Comm.
DD.

1. Confiscatio bonorum, & descriptio non est
facienda, nisi quando reus capitur pro ha
resi formali, non verò pro aliis delictis hæreticis
pientibus.

Sanch.
apud Di
anom ubi
sup. n. 53.

2. Bona confiscata licet sint Ecclesiasticorum
Fiscum Regium spectant b post condemnationem
Sed si Inquisitores aliquem injustè detinuant con
demnare, restituere non tenentur Fisco, quia jus
lius non est nisi post condemnationem

Idem
apud Di
anom ubi
sup. n. 54.

3. Filiis damnatorum non debentur e alimenta
sed Inquisitio illis misericorditer prospicit fili
puellas apud honestas fœminas collocando, &
lios arti alicui mechanicæ applicando. Si tamen
filius sit infirmus, vel debilis, præbentur ei tenta
alimenta ex misericordia.

Comm.
DD.

4. Debita rei ante delictum contracta solvenda
sunt à Fisco, quod si dubium est, ad illum specta
probatio.

Vasq.
apud Di
anom ubi
sup. n. 55.

5. Non possunt e confiscari majoratus non solum
ex bonis propriis instituti, sed etiam ex donis à Re
ge donatis, nec bona fideicommissa subjecta, v
alienare prohibita, nisi id factum esset in solum de
linquentis favorem. Neque bona castrensia ve
quasi castrensia filii, quod idem faciendum
profectitiis.

Vasq.
apud eun
dem ubi
supra.

6. Cum Inquisitores revocant bona alienata
hæreticis post delictum, non tenentur s pretien
emprohibitis restituere, nisi illud ex ter ater hæreti
ci bona vel in utilitatem illius sit conversum, qui
ab illo tempore non poruit hæreticus bona vende
re, quia erant Fisco obligata.

7 Qu
paruer
quoad
fiscata
8. Qu
te ad fi
vallis, a
sti red
quend
fatean
lis po
9. Al
dicent
possur
10. B
fition
super
dam n
iparia
penit
niune
dere p
11. L
levi, i
12.
hente
mes fa
ter inf
Luth
hunc
13 C
sunt v
& co
sunt e
benef
ab ex
vatio
aliq p
teme

interque
res inhabi

7. Qui contumaces fuerunt, & ter citati non comparuerunt, si post annum compareant, audiuntur quoad suam personam, non vero quoad bona confiscata.

Sancti
apud Dia.
ubi supra
num. 57.

ORVM,

rio non ell
tur pro ha
hæreticis

8. Qui post fidei negationem apud infideles spon-
te ad fideles redeunt, & dicunt se in corde fidem ser-
vasse, abjurare debent de vehementi; si autem co-
acti redeunt, & dicunt se interius servasse fidem, tor-
quendi sunt; si negent, abjurent de vehementi; si
fateantur, h. puniendi sunt carcere perpetuo, vel a-
liis pœnis extraordinariis

6 Dian. 12.
7. ref. 3.

ticorum al
nnationem
sinant con
quia jus

9. Astrologi judicarii futura contingentia præ-
dicantes, & si dicant se cerè id affirmare, puniri
possunt pœnis canonicis, vel aliis arbitrariis.

Idem ibi
ref. 17.

e aliment
spicit filio
ando, &
Si ratio
ur ei tenui

10. Binas nuptias contrahentes in Romana Inqui-
sitione tanquam vehementer suspecti / torquentur
super intentione & negantes post abjuratorem
damnantur ad tritemes per quinquennium. In His-
pania verò ut leviter suspecti non torquentur, sed
penitentiis salutariis, vel etiam tritemibus pu-
nuntur. Sed antequam capiantur, debet præce-
dere plena probatio.

1 Dian.
in comp.
num. 60.

ta solven
lum specu

11. Blasphemi hæreticaliter m. abjurant solum de
levi, sed puniuntur secundum qualitatem delicti.

m Idem
ubi supra
num. 61.

non solut
lonis a Re
ecta, &
n solum de
strensis v
riendum

12. Clerici, vel religiosi matrimonium contra-
hentes n. abjurant de levi, & damnantur ad trite-
mes saltem per quinquennium, nisi sint vehementer
suspecti, quia sunt ex provincia infecta hæresi
Lutherana. Similiter sunt suspecti, qui contra-
hunt cum hæretica.

m Idem ubi
supra
num. 62.

alienata
f pretur
ter hæret
rfum, qui
ona vende

13. Confessarii sollicitatores juxta Roman. stylum
sunt vehementer suspecti juxta Hisp. leviter tantum,
& consequenter ibi torquentur, hic non. Pœna
sunt ex constitut. Grego. XV. privato ab officio, &
beneficio, inhabilitas perpetua ad illa, & suspensio
ab executione Ordinis; si verò religiosi sunt, pri-
vatio vocis activæ, & passivæ. Interdum adduntur
aliæ pœnæ pro qualitate delicti ut damnatio ad tri-
temes, vel carcer perpetuus.

Ex cōst.
Gre. XV.

7. Qu

G g 4

14 Sa

p Dian. u.
bi supra
num. 64.

14. Si non Sacerdos Confessiones audiat, si laicus & vilis, fustigationem, & ad triremes p^{er} mⁱⁿnatur. Si sit persona honesta, aut religiosa ad triremes mittitur. Si sit talis, quæ non possit mitti triremes, mittitur in exilium, & si est in aliquo Ordine, ab eò suspenditur toto tempore exilii, secundum Bullas traditur brachio seculari, quod non est in usu in Hispania.

q Comm.
DD.

15. Idem q^{uo}d dic de non sacerdotibus celebrantibus Missam, etiam si non proferant verba consecrationis, aut illam non perficiant, modò vestibus Sacerdotalibus illam incipiant.

p Dian. u.
bi supra
num. 65.

16. Conculcantes, vel confringantes Crucem, & imagines sacras sunt de fide suspecti; sed si id sit ex iracundia puniuntur & pœnis arbitrariis.

f Idem
num. 6.

17. In excommunicatione obsurdescentes per an^{no}s, etsi ab Inquisitoribus puniri possint, non tamen solent nisi in excommunicatione pro causa fidei.

q Comm.
DD.

18. Hæresiarchis & dogmatizantibus raro est conciliatio, & concedenda, quamvis pœnitentiam ostendant, præsertim si tunc id faciant, quando brachium sæculare traditio imminet.

p Dian. u.
bi supra
num. 68.

19. Hæretici abentes convicti, si citati non compareant post 30. dies traduntur curiæ sæculari, eorum statua comburitur, si verò non fuerint convicti, & eodem modo citati non compareant per annum declarantur hæretici, & hæresim incidit.

q Comm.
DD.

20. Hæretici defuncti, si talis appareat post mortem, memoria & damnatur, statua comburitur, ossa exhumantur, si possunt distingui, bona confiscantur, & quamvis confiscatio bonorum cesset per prescriptionem 40. annorum, memoriæ verò damnatio & statuarum combustio nullo tempore præscribitur.

q Comm.
DD.

21. Hæretici pœnitentes post publicatos contra eos testes (nam quando ante accusationem pœnitent, mitius cum eis agitur) ad perpetuos carcere damnantur. Si verò pœnitentiam agant in ipsius theatro proximi supplicio, vix & danda est eis fides.

22. P

sitores

23. h

& id

juris,

nem d

dimin

& neg

& cos

quanc

24. C

fession

tur ne

Excip

tia ju

25.

negat

solum

gat in

est br

26.

brach

tentia

re, qu

se ell

secur

hære

27

coru

de ve

Pun

gatio

tion

iam

omi

28

eis e

29

z Dian.
ubi supra
num 70.

a Comm.
DD.

22. Post sententiam latam non *z* possunt Inqui-

sitores, nisi solus supremus pœnas mutare.
23. Hæretici impœnitentes morte *a* puniuntur,
& idem dicendum est de impœnitentibus fictione
juris, de illis videlicet qui post plenam probatio-
nem delictum negant. Nec non de consentientibus
diminutè, id est de his, qui fatentur unum errorem,
& negant alium, vel convicti sunt de complicitibus
& eos nolunt detegere, in hoc tamen potest ali-
quando oblitio admitti.

24. Qui ante pœnitentiam impletam revocat con-
fessionem non reddens causam revocationis cense-
tur negativus, & *b* tradendus est curiæ sæculari.
Excipe quando revocavit in continentia in præsen-
tia judicis ante triduum.

6 Dian.
ubi supra
num. 71.

25. Qui fatetur verba, vel facta hæreticalia, sed
negat intentionem torquendus est. Si verò non
solum fatetur verba, sed de illis convincitur, & ne-
gat intentionem, tamquam negativus tradendus
est brachio sæculari.

e Idem u:
bi supra
nu. 72.

d Comm.
DD.

26. Hæretici relapsi non *d* possunt excusari, quin
brachio sæculari tradantur, nisi sponte ad pœni-
tentiam venerint. Non tamen dicitur sponte vene-
re, qui redit, quia timeret vel facilè prævidere potest
se esse accusandum. Non punitur ut relapsus, qui
secunda vice tantum est suspectus vehementer de
hæresi.

27. Fautores, defensores, & receptores & c. hæreti-
corum suspecti sunt *e* de hæresi, an verò de levi, an
de vehemènti relinquatur prudentiæ Inquisitorum.
Puniuntur pœnis arbitrariis, vel exilio, vel susti-
gatione, & interdum triremibus, imò & confisca-
tione bonorum. Quæ omnia intelliguntur et-
iam si fuerint inefficax, quia reus captus est nihil-
ominus ab Inquisitoribus.

a Comm.
DD.

28. Non denuntiantes non fiunt *f* suspecti, nisi
eis competat ex officio. *a*

f Dian.
ubi supra
nu. 74.

g Comm.

29. Habentes, vel legentes libros hæreticorum *g* DD,
fiunt

fiunt suspecti vel de levi, vel de vehementi secunde
qualitatem personarum. Ordinariè autem abjurantur
levi, & pœnarum leviores eis imponuntur.

¶ Dian. u.
bi supra
nu. 76.

30. Impedientes officium Inquisitionis h. sunt
fide suspecti non solum cum impediunt ex odio
dei, sed etiam cum id faciunt ratione consanguin
tatis, vel amicitia. Abjurant tamen de levi, & m
rius puniuntur.

¶ Idem u.
bi supra
nu. 75.

31. Transficientes arma, equos, &c. ad infideles
sunt personarum viles, fustibus i. caduntur, alii ex
& pecunia puniuntur, & quæ transferre voleba
confiscantur, vel si jam etiam transmissa, dupli
tur pœna pecuniarum etiam si lucus causa id fiat.
autem fiat ad auxilium præstandum, pœnis sa
rum puniuntur.

¶ Comm.
DD.

32. Judæi, & Mauri delinquentes in his, quæ m
bis & ipsis sunt communia, puniuntur / ab Inqu
toribus pro qualitate delicti. Idem est de Judæis
transcant ad Saracenos; deficiunt enim in multi
veteris legis, quæ cum nostra habent communia.

¶ Host. a.
pud Dian
ubi supra
nu. 79.

33. Malefici, & sortilegi ad inquisitionis tribuna
spectant, neque in his datur privatas materiarum. cum
omnis invocatio Dæmonis sit gravissima. Si au
tem sapiant hæresim, torquentur de intentione
quam etsi negent si sunt laici, & ignobiles, m
duntur plerumque triremibus.

¶ Dian. u.
bi supra.

34. Invocatio Dæmonum ad tentandam alio
jus pudicitiam est sortilegium n. hæreticale Host
uti, super qua quis Missam celebravit, licet non
consecrata ad sortilegium, est crimen hæreticæ.
Qui autem usus est hostiâ consecratâ, traditur co
riæ seculari, sicut & qui maleficio aliquem occi
dit. Si autem non occidit, intulit verò damnum
grave, perpetuo carceri damnatur ex decreto Gre
gorii XV.

¶ Dian. u.
bi supra
nu. 80.

35. Qui pœnitentiam impositam ab Inquisitioni
bus non implet, non tamquam relapsus, sed tam
quam impœnitens arbitrarie punitur; si autem
pertina

perina
tradit
36. S
nisi ab
circum
dignit
pœnis
curia
37. S
non su
felli cr
38.
pœnâ
monit
nec in
quisit
39. F
hæres
cunt
40.
tra pe
deber
rum
41. l
vel l
rum,
dic d
non
1.
mo a
2.
nec
3.
tran
mor

enti secundum abjurantur tradendus est.

36. Schismatici sunt per ordinariē de levi suspecti, ^{Comm.} nisi aliud sua deat durtumitas temporis, vel alia ^{DD.} circumstantiæ. Puniantur arbitariē privatione dignitarum, vel beneficiorum, exilio, & similibus pœnis; quod si sint animis pertinaces, traduntur curiæ seculari.

37. Sodomitæ ubi ab Inquisitoribus puniuntur, ^{Comm.} non sunt q̄ cogendi abjurare, sed convicti, vel con- ^{DD.} fessi traduntur bīa. hīo seculari.

38. Testis falsus in hoc tribunali non punitur ^{Comm.} pœnâ talionis, nisi quando propter falsum testi- ^{Dian. u-} monium innocens esset, ut hæreticus combustus, ^{bi supra} nec in hoc casu faciendum inconsulto supremo In- ^{nu. 8.} quisiitionis Senatu.

39. Falso testificans ad absolutionem rei, ut fautor ^{Idem u.} hæreticorum s̄ punitur, & qui falsos testes indu- ^{bi supra.} cunt eidem pœnâ subiciuntur.

40. Inquisitores semper ac procedere volunt cō- ^{Idem u.} tra personas graves, & in dignitate constitutas, ^{comp.} debent, si possibile est, supremæ inquisitionis tena- tum consulere.

41. Non debent commissarios suos, Præbendatos, ^{Schedu-} vel Parochos, eximere à jurisdictione Episcoporum, ^{la regia} qui eos si deliquerint punire possint. Idem ^{spud Vil-} dic de commissariis Cruciata, qui a choro abesse ^{lal. to. 1.} non debent prætextu sui officii. ^{q. 1. art. 1.}

I N T E N T I O.

1. Sola mala intentione sine opere injurioso ne-
mo ad damni restitutionem obligatur.

2. Intentio secundaria nec facit simoniacum,
nec usurarium.

3. Sufficit intentio virtualis ad conficienda sa-
cramenta, ad divinum officium, & ad omne opus
mortale.

4 Navar.

c. 17. nu.

62.

4 Idem

ibidem.

c. Comm.

DD.

DISPUT.

DISPUTATIO VIII. SECT.
RESOLUTIONES VARIE.
INTERDICTVM.

De essentia interdicti.

- Comm.** **DD.** 1. Interdictum *a* est censura Ecclesiastica prohibens usum quarundam rerum divinarum fidelibus communem, quatenus talis est.
- Comm.** **DD.** vide 2. Interdictum *b* aliud locale, aliud personale, videtur utrumque simul. Locale est quod ponitur in loco, ne in eo divina celebrentur officia. Personale quando personis, ne aliquid faciant, interdicitur nullo determinato loco. Locale, & personale quod simul utrumque comprehendit.
- Comm.** **DD.** 3. Locale aliud *c* generale, quod plura loca comprehendit; aliud speciale, quod unam tantum locum comprehendit.
- Comm.** **DD.** 4. Cum in Parochia sola Ecclesia *d* interdictum est speciale, cum vero tota Parochia interdictum est generale.
- Comm.** **DD.** 5. Cum interdictum tota civitas excepta una Parochia, dicitur generale; cum vero interdicuntur omnes Ecclesie unius civitatis, & non tota civitas, est speciale.
- Comm.** **DD.** 6. Cum ponitur in aliqua urbe interdictum generale, omnia loca *f* comprehendit, excepta Ecclesia cathedrali.
- Comm.** **DD.** 7. Cum ponitur in civitate murata, g manent extra murum, & monasteria, & Ecclesie etiam si aliam diocesim spectent, interdicta.
- Comm.** **DD.** 8. Religiosi transgredientes interdictum, vel celebrationem ab Ecclesia matrice vel Parochiali servatam incurrunt *h* excommunicationem.
- Comm.** **DD.** 9. Cum interdictum specialiter aliqua Ecclesia non potest in eius sacellis sacrum fieri, nec in ex-

meterio
10. Inter
sona in
11. Cu
prehend
12. Cu
nes elei
tur civi
tra mur
ros.
13. Q
est inter
non est
14. In
e conve
person
culpan
15. In
do por
partial
gratia
Eccles
16. A
do ab
do a
renda
in po
AN
17.
pere
18. I
dicto
19.
cere
exco
20
fisti
incu
mete

meturio contiguo mortuus sepeliri.

10. Interdictum generale interdum l ponitur per- *Comm.*
sonæ innocenti, in quantum est pars populi. *DD.*

11. Cum interdictum ponitur clero, non com- *m c. si sent*
prehendit *m* populum, nec è converso. *de excom*

12. Cum ponitur clero, non *n* comprehendit om- *sent.*
nes clericali privilegio gaudentes; nec cum poni- *n Sylv.*
tur civitati, comprehendit alienigenas in vicis ex- *verb. in-*
tra muros habitantes, nec in ipsa civitate extra mu- *terdict. 2.*
ros. *p. 7.*

13. Qui habet duo domicilia dum est in loco ubi *o Suaz. de*
est interdictum, tenetur *o* illud servare, secus si ubi *cent. disp*
non est. *32. sec. 2.*

14. Interdictum locale non infert *p* personale nec *nu. 15.*
è converso; nihilominus locale infert necessariò *p Comm.*
personale speciale, quia semper ponitur propter *DD.*
culpam alicujus.

15. Interdictum etiam dividitur *q* in totale, quan- *q Comm.*
do ponitur secundum omnes suos effectus; & in *DD.*
partiale, quando secundum aliquos tantum, verbi
gratia, cum interdicatur ingressus in Ecclesiam, vel
Ecclesiastica sepultura.

16. Alia divisio *r* est in interdictum à jure quan- *r Comm.*
do ab illo ponitur, & interdictum ab homine quan- *DD.*
do à iudice. Item aliud latæ sententiæ, aliud fe-
rendæ; aliud ut censura contra contumaces, aliud
in pœnam delicti.

AN INTERDICTVM privet ab usu sacramentorū.

17. Interdicti tempore non possunt *f* fideles reci- *sc. si senta*
pere sacramenta nisi in casibus à jure permissis. *de sent.*

18. Licet *t* baptizare, & confirmare eos, qui inter- *excomm.*
dicto causam non dederint. *in 6.*

19. Licet *n* chrisma conficere, & fontem benedi- *n Vide die*
cere servatis, quæ jubentur in *c. Alma mater, de sent.* *c. alma*
excom. in 6. *mater.*

20. Licet *x* Sacramentum pœnitentiæ admini- *n Vide*
strare, & absolvere ab excommunicatione, nisi sit *idem c.*
incurta causa ipsius interdicti. *n Villal.*
tr. 19. dif
3.

21. Non

y Dic. c.
alma ma-
ter.

21. Non licet y ei, qui causam dedit interdicti hoc administrare sacramentum, nec baptizare in casu necessitatis. Quodd si de facto administratum probabile est non esse invalidum utrumque sacramentum.

22. Licet infirmis Eucharistiam & administrare in periculo mortis, sed si causam interdicti dedit non ei ministratur, nisi facta satisfactione antea sacramentum poenitentiae.

z Suar. u.
bi supra
num. 28.

23. Hoc tempore cum eadem pompa, & cymbalorum sonitu & portanda est infirmis Eucharistia sed qui causam interdicti dedit non potest illam administrare; nisi in casu necessitatis.

a Comm.
DD.

24. Nec dare nec recipere licet a hoc sacramentum etiam clericis, vel religiosis tempore interdicti, nisi habeant privilegium. Haec est communis sententia, sed quod attinet ad religiosos & clericos contrarium tenet b noster Suarius non improbabiler.

b Suar. de
conf. disp.
31. sec. 1.
nu. 39.
c Comm.
DD.

25. Qui habent Bullam Cruciatam, & possunt Eucharistiam recipere, & religiosi ut plurimum habent hoc privilegium.

d r. quod
int. de.
a Suar. u.
bi supra,
nu. 43.

26. In locis interdictis non licet d administrare extremam unctionis Sacramentum, nec interdicti personali etiam in festis e quae excipiuntur in c. alma mater.

f Covar.
c. alma
mater p.
a. par. g.
2 nu. 7.

27 Non possunt f dari, nec recipi Ordines, & etiam si sit interdictum locale, qui ei causam dedit non potest ordinari in alio loco.

g Sanch.
de matr.
viri docti.

28. Tempore cuiuscumque interdicti potest celebrari matrimonium, licet contrarium teneant g

h 7. dir. 8.
h loc. nu.
bi supra,
disp. 8.
num. 10.

29. Benedictiones nuptiales non sunt h prohibere hoc tempore, si tamen fiant moderatione iudicii in c. alma mater, & benedicendi habeant Bullam ad audiendam Missam, possunt in ea benedicere.

i Comm.
DD.

30. Qui in materia sacramentorum violat interdictum, & peccat mortaliter.

DE P.
mentorum

31. Cl.
ministrat
excusat

32. Q.
sacrament
gularita

33. Qu.
rituum,
clericale

habent
AN LI

34. Te
hibita o

35. O.
quae in
vel alib
& Sacra

36. T.
clericis
his non

37. Ite
di etiam
clerici a

38. M.
me ser

39. H.
genera

40.
consur
requisi

41. E.
in quib
42. V.
da x lu
vina il
sur L

DE PÆNIS quæ incurrunt, qui in materia Sacramentorum violant interdictum.

31. Clerici violantes illud in Sacramentorum administratione, irregularitatem incurrunt, nisi eos excuset necessitas propria, vel aliena.

1c. 1. de
sent. & de
jud. in 6.

32. Quin in loco non interdicto administrat Sacramentum personæ interdictæ non incurrit irregularitatem.

33. Qui ministrat, vel recipit sacramenta ut Baptismum, vel Eucharistiam, quæ non petunt Ordinem clericalem in ministerio, licet peccent, non tamen habent in pœnam à jure ipso facto incurrendam.

AN LICEAT celebrare officia divina tempore interdicti.

34. Tempore cuiuscumque interdicti sunt prohibita officia divina.

35. Officia divina dicuntur o orationes publicæ, quæ in Missali, Breviario, Pontificali, & manuali, vel alibi institutæ sunt ad usum Sacramentorum & Sacramentalium, & Horæ canonicæ.

36. Tempore generalis interdicti licitum p̄ est clericis binos, vel ternos recitare dummodo ab aliis non audiantur.

37. Item licet q̄ hoc tempore in Ecclesiam ingrediatur etiam si patens sit Eucharistiæ Sacramentum, clerici ab horarum recitatione excusantur.

38. Modo prohibita non sunt officia divina, si tamē servetur moderatio & præcepta in c. *alma mater*.

39. Hæc concessio solum loquitur s̄ de interdicto generali locali, nec debet extendi ad locale speciale.

40. Possunt admitti omnes clerici etiam primæ tonsuræ, & etiam conjugati dummodo habeant requisita à concilio.

41. Ecclesiæ nomine intelliguntur omnia loca in quibus sacrum licitè fieri potest.

42. Verba illa, campanis non pulsatis, intelligenda sunt, ut nec ad Missam, nec ad officia alia divina illis signum fiat, nec campanulæ dum elevatur. Potest tamen fieri signum ad salutem.

Comm.
DD.
n. c. si ci-
vir. de
sent. ex-
comm.
o Navar.
c. 27. nu.
172.
p Sylvest.
verb. in-
terdicti
s. q. f.
Comm.
DD.

r d. c. al-
ma mater
s c. quod
nonnullis
de peri-
cul. 3.
Trid. sess.
23. c. 6. de
reform.
Comm.
DD.
Comm.
DD.

tiones Angelicas, & ad alia necessaria cum cultu
& matracis.

y Suar. de
consensu
34. sec. 6.
nu. 34.
x Suar. ubi
supra
sec. 5. n. 4.
a Navar.
c. 27. n. 8.
b Hentiq.
c. 48. n. 5.
cc. licet
vobis de
privil.
in 6.

43. Amentes, & puerulos. qui usum rationis
habent non est necessarium excludere.

44. Qui tempore interdicti furtim Missam audi-
peccat & mortaliter.

45. Clericus, qui non habet ministrum alium
sacrum faciendum laicum potest & admittere.

46. An vero, qui habet privilegium ad sacre
audiendum teneatur illud audire alii negant, &
probabilius affirmant b

47. Qui habet privilegium ad audiendam M.
sam, vel ad assistendum divinis officiis potest
cum ferre famulos qui commitari eum solent,
causam interdicto dederint. Quod si ægrotes
alios potest recipere, & secum ferre, dummodo
sine fraude.

SECTIO II.

Quomodo in aliquibus festis interdictum suspendatur.

a Ex decr.
Bonifacii
VIII.

1. Bonifacius VIII. concessit, a quod in festis
Nativ. Domini, Resurrectionis, & Pentecostes,
& in Assumptione B. V. exclusis solum excom-
municatis, apertis januis admittantur ad officia
divina omnes interdicti, dummodo qui causam
interdicto dederunt non accedant ad altare. Et po-
test fieri signum cum campanis. Hoc autem inte-
ligendum de interdicto locali generali.

b Avil. de
cons. 5. p.
disp. 4.
sec. 2.
dub. 12.

2. Hęc suspensio interdicti solum est ad celebra-
da officia divina, non verò ad recipienda b Sacra-
menta, & sic intelligenda sunt Ordinum privile-
gia in illorum festis, in eis tamen potest ministrare
Eucharistia

c Suar. ubi
supra sec.
2. num. 2.

3. In prædictis festis potest fieri quodlibet officium
divinum, vel Missa votiva recitari, non tamen
mortui sepeliri in Ecclesia. Pie tamen potest con-
traria sententia sustineri.

4. Excepta
ligenda d

2 Vesperis
pletorio fin

5. In sabba-
endo à Glo

6. In his
vigilia Pen

7. Cum d
causam int

8. Hoc pri
Corporis C

9. Pecca
terdictum

10. Cleric
loco nomi
ritatem; c
scandalum

11. Cleric
quàm fam
si sint inter
quas non i
gendæ, cl
ligiosi recl
pertinaces.

12. Laici
cumque in
qui violan
to mortali

13. Si inte
observatu
rum, alios

AN VIC
ha peccent,

9. Pecca
terdictum

10. Cleric
loco nomi
ritatem; c
scandalum

11. Cleric
quàm fam
si sint inter
quas non i
gendæ, cl
ligiosi recl
pertinaces.

12. Laici
cumque in
qui violan
to mortali

13. Si inte
observatu
rum, alios

AN VIC
ha peccent,

9. Pecca
terdictum

10. Cleric
loco nomi
ritatem; c
scandalum

11. Cleric
quàm fam
si sint inter
quas non i
gendæ, cl
ligiosi recl
pertinaces.

12. Laici
cumque in
qui violan
to mortali

13. Si inte
observatu
rum, alios

4. Exceptio hæc in prædictis festis non est intelligenda nisi de primo die, festa tamen incipiunt à Vesperis diei antecedentis, & in sequentis Compertorio finiuntur.
5. In sabbato sancto potest & dici Missa incipiendo à Gloria, & idem probabiliter fieri potest in vigilia Pentecostes.
6. In his festis non prohibetur, sed quod possit de novo imponi interdictum.
7. Cum dicitur quod ad altare non accedant, qui causam interdicti dederunt, solum prohibetur, quod non communicent, neque offerant.
8. Hoc privilegium est jam extensum & ad festum Corporis Christi, & per octavam, & ad Conceptionem B.V. & per octavam, etiam si non dicatur officium, quod incipit Egredimini.
- AN VIOLANTES interdictum circa officia divina peccent, & quibus pœnis puniantur.*
9. Peccat mortaliter Ecclesiasticus violans interdictum circa divina officia, etiam si sit tantum circa conditiones appositae in c. *alma mater*.
10. Clerici exercentes aliquem actum Ordinis in loco nominatim interdicto, incurrunt irregularitatem; excusantur tamen propter metum, vel scandalum: idem dic in interdicto personali.
11. Clerici sive seculares, sive religiosi tam viri, quam feminae non possunt eligi, nec postulari, si sint interdicti violatores, & habent alias pœnas, quas non incurrunt ipso facto, sed sunt eis infligendæ, clerici enim spoliandi sunt beneficiis, & religiosi recludendi in arctioribus monasteriis, si sint pertinaces.
12. Laici peccant mortaliter violando quodcumque interdictum, sed non desunt viri docti, qui violantes locale interdictum excusent à peccato mortali.
13. Si interdictum non est denunciatum, vel non observatur ab his in quorum gratiam fuit impositum, alios non obligat.

4. Contra-
ria tamen
est pro-
babilior,
6. Suarez. de
sens. disp.
34. sec. 1.
nu. 40.
f. Comm.
DD.

8. Suarez.
ul. i. supra
nu. 37.
6. Leo X.

6. Vill. ubi
sup. dis. 8.

1. Idem
dic. de re-
ligiosi. ex
Comm.
DD. ex
eis ius. de
sent. ex-
comm.
in c.

2. Dist. c.
is qui.

3. Soto &
Navas. c.
27. n. 178.

6. Comm.
DD.

¶ Hic

AN

AN INTERDICTUM privet ab Ecclesiastica sepulchra.

p. c. quod
int. de
pœnit. &
remitt.
q. Ex dict.
r. Vide c.
alma ma-
ter ubi
supra.
f. Suar. u-
bi supra.
num. 14.
r. Comm.
DD.

14. Interdictum privatur ab Ecclesiastica sepulchra, nisi sit privilegium, sed non privatur quicunque sunt, dummodo gaudeant privilegio clericali; nec religiosos, quia habent privilegium.

15. Harum personarum funus r. debet fieri campanarum pulsatione, & cum moderatione quæ habentur in c. alma mater.

16. Qui habet privilegium sed iudicandam. Nam non ideo habet ut possit in Ecclesia sepeliri.

17. Qui tempore interdicti ratione illius sepultus est extra Ecclesiam, illo finito transferendus est intra Ecclesiam; si autem intra Ecclesiam sepultus est, non est exhumandus.

u. Vide S.
verb. ex-
comm.

18. Qui nominatum interdictos & sepeliunt in Ecclesiam, excommunicationem incurrunt.

r. Vide
verb. Bul.
y. Dic. c. is
cui.

19. Qui habent Bullam Cruciatam, possunt loco sacro sepeliri.

20. Interdictum y ab ingressu Ecclesie est alio modo personale, & aliquando dicitur suspensum.

Q. V. D. SIT INTERDICTUM ab ingressu Ecclesie.

r. Ex cod.
c. is cui.

21. Privatur ab ingressu Ecclesie, & ibi peragendis divinis officiis, & quod illud violat in officio Ordinarius, fit irregularis.

r. Villal.
ubi supra
dis. 8.

22. Nomine Ecclesie intelligitur, quæ predeputata est ab Episcopo; & potest tamen hoc verbo interdictus sacrum facere in privato oratorio.

r. Idem
ubi supr.
o. Abb. c.
cum Eccl.
de imm.

23. An vero totaliter interdictus possit Ecclesiam ingredi ad orandum, vel ad concionem, & aliam negant, alii probabilius affirmant.

r. Ex lex.
in c. 33.
q. 1.
o. Comm.
DD.

24. Non & potest in cimiterio sacrum agere, sed contrarium est etiam probabile.

25. Si talis moriatur huius poenitentia, non sepeliendus neque in Ecclesia, & neque in cimiterio, secus verò, si poenitentiam egerit.

26. Privilegium & concessum in c. alma mater, ut in quatuor scilicet possit interdicti in officio sepeliri in

vinis aff

non f. co

DE

27. Q

potest et

28. Pr

personal

29. A

ponitur

30. Q

interdic

l non con

lud posu

in popul

31. N

mortale

ale potes

32. No

debitum

33. Po

peccatum

34. N

am, u

Interdico.

35. Inter

prius den

rale, sive

DE EC

de verbun

36. Q

tamen i

37. Cu

personale

munitate

dicto, si l

mittitur

38. Qui

est à Pa

vinis assistere, his etiam conceditur, dummodo ipsi non f. celebrent.

f Comm.
DD.

DE CAUSIS, ET SVBIECTO interdicti.

27. Qui potest excommunicare & suspendere, potest etiam interdicere.

28. Prælati religiosi possunt g. ponere interdictum personale, non vero locale.

f Comm.
DD.

29. Aliud est a iure, h. aliud ab homine; aliud ponitur ab Ordinario, aliud delegato.

f Comm.
DD.

30. Quicumque potest excommunicare i. potest interdicti personaliter. Interdictum vero personale non comprehendit Episcopos, neque eum, qui illud posuit potest autem poni in communitate, vel in populo.

f Comm.
DD.

31. Non debet m. poni nisi propter peccatum mortale cum pertinacia, sed parziale propter veniale potest poni.

f Villal.
ubi supr.

32. Non potest n. poni generale locale ut aliquod debitum solvatur.

f Extrav.
proinde de cens.

33. Ponitur o. in civitate vel republica propter peccatum Principis, vel Prætoris.

f Extrav.
ubi supra.

34. Non habet determinatam formam verbo tam, ut plurimum tamen ponitur p. hoc verbo Interdico.

f Comm.
DD.

35. Interdictum locale generale non q. obligat nisi prius denunciatur. Personale autem siue sit generale, siue speciale statim obligat.

f Extrav.
ad evitand.

DE EO QUI POTEST relaxare interdictum. Videtur verbum Censura.

36. Quamvis tuat Ecclesia vel destruat, manet tamen in loco interdictum.

f Extrav.
ubi supra.

37. Cum communitas perit, interdictum generale personale perire necesse f. est. Si autem aliquis communitatem interdictam deserit, liberatur ab interdicto, si illi causam non dedit; sed qui de novo admittitur ad communitatem, obligatur interdicto.

f Comm.
DD.

38. Qui moritur specialiter interdictus, non potest sepeliri in loco sacro, nisi prius absolvatur, & hoc potest a Parocho absolvi.

f Comm.
DD.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

f Dic. ex-
trav. ad evitand.

- Comm.** 39. Interdictum generale locale non potest ual
DD. cautelam relaxari, bene autem personale.
no. ad hęc
quoniam 40. Non suspenditur & per appellationem.
de apell. 41. Interdict. omne potest & per tempus suspen-
7 Suar. de di, vel totum vel quoad aliquos effectus.
cent. disp. 42. Episcopus nō potest & concedere privilegium
28. sec. 9. perpetuum ad tempus interdicti.
num. 5. **DE INTERDICTIS positis à iure.** Vide V. Malob
7 Comm. 10. 1. tract. 19. dist. 13.
DD.

SECTIO III. ET VLTIMA.

De varijs circa interdictum resolutionibus.

1. **A**N interdicto clero interdicantur simul om-
nes religiosi tam viri, quam feminae &
ajunt, alii probabilius negant. **a**
a Sā hoc 2. Interdictum personale, speciale, vel genera-
verb. n. 1. 3. Privilegia religiosorum de celebrandis Missis
6 Dia. p. tempore interdicti non sunt revocata & per con-
5. 17. 10. lium Tridentinum.
ref. 78. 4. Qui habet privilegium assistendi divin. officio
6 Henric. tempore interdicti potest in loco sacro sepelin-
apud Dia. 5. Dies privilegiati nempe Nativitatis, Resur-
3. p. 17. 2. rectionis Domini, & Pentecostes non solum se-
d. Avila. piri sed sequentes. **e**
apud Dia. 6. In interdicto personali generali posse sepelin-
ubi supra loco sacro eum qui interdicto causam non dedi-
ref. 67. alii negant, alii probabilius affirmant. **f**
a Avil. de 7. Potest g non interdictus audire Missam sp-
centur. cialiter interdicti.
f P. Susr. 8 Interdictus à sacro faciendo potest h Ordo
de cent. conferre alio celebrante.
Comm. 9. Sacrum potest fieri præsente personâ inter-
DD. dictâ, si expelli non potest, & locus non est inter-
h Comm. dictus; nam præceptum de obediendo interdicti
DD. intelligitur solum de interdicto locali.
7 Dian. in 10. Interdictum personale speciale potest & tolli
con. p. &
bet verb. &
num. 87. &

quoli
ri est d

11. In

dicen

minu

asperg

12. In

servan

vel sec

23. In

nec rel

libet P

ficum

14. C

officiu

ad sati

15. Q

canon

sem ab

16. C

gabell

terdico

pi, vel

17. In

dum ei

18. Q

DI

R

Vid

1. IN

vo

petiur

quolibet Confessario, si non est reservatum, & par-
ti est data satisfactio vel cautio illius

11. In violatione interdicti erit & materia parva ^{2. Idem}
dicere orationes officii divini etiam præmissio, Do- ^{p. 5. 17. 5.}
minus vobiscum, benedicere aquam, & eâ populum ^{ref. 5.}
aspergere.

12. Interdictum ab eo etiam, qui illud posuit a ob- ^{2. Idem}
servandum est, alioquin pena ligatur, nisi sit Papa, verb. ^{p. 5. 17. 5.}
vel secundam alios secum dispenser.

13. Interdict. à jure non ad determinatum tempus
nec reservatum b potest Episcopus relaxare, & qui- ^{Comm.}
libet Prælati erga suos subditos, & iudex à se po- ^{BD.}
situm suspendere, vel totum, vel in partem.

14. Clerico admittenti interdictum ad divinum
officium interdictitur & ad Ecclesiam ingressus usq, ^{2. Idem}
ad satisfactionem. ^{sup. n. 22.}

15. Qui excommunicavit non præmissâ monitione ^{2. Idem}
canonicali, & sine testibus, interdictitur & per men- ^{de sent.}
sem ab ingressu Ecclesiar. ^{excomm.}

16. Communitas faciens clericos solvere illicitas
gabellas ipso facto est & interdicta, & Ecclesia in- ^{2. Idem}
terdictetur cum communitas facit Episcopum ca- ^{verb. 22.}
pi, vel vulnerari, vel exulare.

17. In solemni absolutione ab interdicto f præstan- ^{2. Idem}
dum est juramentum de non contrafaciendo. ^{bi supra}
^{n. 26.}

*****

DISPUTATIVNCVLÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE

INTERPRETATIO.

Vide consilium, dispensatio, lex, poena, verba.

1. Interpretatio a in pænis facienda mitior, in fa- ^{2. Idem}
vorabilibus ampliata, in dubiis facienda, ut ^{verb. 22.}
potius res valeat, quam pereat, & in partem beni-

Hh

gao

gniore , & faciliorem præsumendo potius bonam, quam malam fidem.

Comm.

DD.

¶ Sà hoc verb.

2. Ubi tractatur de obligatione strictè b interpretandum.

Comm.

DD.

¶ Sà hoc verb.

3. Masculinum in favorabilibus c comprehendit feminam, non verò in contractibus.

4. Aliquis, & alius, si quis & similia d comprehendunt etiam feminam.

5. Cum lex prohibet, ne quis interpreteretur, non dummodò prohibet DD nec tribunalia, quin possint secundam communem doctrinam interpretari.

f Azor.

lib. 5. c. 10.

q 16.

Comm.

DD.

¶ Sà hoc verb.

6. In ambiguis, dubiis, & incertis solum ad Principem interpretatio spectat

7. Modicæ solemnitatis omissio non vitiat actum.

8. Edicta non prohibent h opera alioquin bona, mala bona sed ea, in quibus, licet sit bona species, latet malum delictis, & aut periculum

Comm.

DD.

¶ Gloff. in

c. 5. de

donat. in.

serv. &

mar.

Comm.

DD.

¶ Comm.

DD.

¶ Sà ubi

sup. n. 12.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

¶ Comm.

9. Non dicitur i præsumere qui se benefacere probabiliter credit.

10. Quando principale non tenetur, nec i accessorium.

11. Quod est inutile, pro nullo vel non scripto habendum, m sicut quod non intelligitur.

12. Clausula ultima generalis ad præcedentia refertur, n nisi sit specialis ratio, & diversa.

13. Cum dispositio finitur unico actu, si iste nullus, vel inutilis, potest e repeti.

14. Dicens de uno de alio negare p videtur.

15. In generali sermone intelligitur q excepta persona loquens.

16. Uti communis verborum præferendus est omni materia propria significationi.

17. Repulsus a maiori non videtur repulsus a minori.

18. Rite significat solemniter, rectè, justè.

19. Licet in generali concessione non veniant quæ requirunt speciale mandatum, ut corrigendi

deponere

nunt tam

ser inutili

ille conce

1 Heres

2 Licet

3 In res

4. Inve

citandi su

5. Si fu

committi

inventari

tionem i

1. Inter

quæ vide

& iustu

2. Non

possibile

fiat de co

& si fiat,

3. De n

debet eff

numis m

4. De fl

tum ad

cessario p

excomm

5. Om

verrenti

depe

us bo- deponere, conferre beneficia, dare dimissorias, ve-
niant tamen cum sine illis generalis concessio ef-
inter- ferat inutilis, aut cum ex verbis colligitur talem fu-
isse concedentis intentionem.

reher. INVENTARIUM.

1 Heres tenetur a 2 die, qua scit heredem institu-
compre- tum fuisse, inventarium incipere intra dies 30.

2. Licet illum non incipiat predicto tempore,
t, non dummodo finatur intra tempus legitimum, non b
ecundum amittit privilegia.

3. In regno Castellæ terminus legitimus e sunt
ad Pri- 90, dies; si autem bona defuncti sint distantia, an-
us unus.

4. Inventarium debet d fieri coram tabellione, &
viriat- citandi sunt creditores, ac legatarii, & scribenda o
n bona, mala bona mobilia, & immobilia defuncti cum
nalum debitis, & chiographis

5. Si fuerint multi heredes e sufficiat, quod uni
efacen committatur a reliquis, quodd pro omnibus faciat
inventarium, & testator non potest hanc obliga-
tacece- tionem remittere.

INTERROGATIO.

1. Interrogatio in Confessione debet a fieri de his
quæ videntur necessaria ad hoc quodd fiat integrè,
edem- & sine dolo.

2. Non debet b fieri de omnibus peccatis, in qua
i isted possibile est lapsum penitentem fuisse, sufficit si
fiat de consuetis, nec debet fieri de occultioribus;
r. & si fiat, fiat cautè.

3. De numero est e necessaria, sed in carnalibus nō
excep- debet esse omnia, & in conjugatis circa venerea sit
us est- nimis moderata, & fiat honestè.

4. De statu penitentis, & an habeat impedimen-
pulsu- tum ad recipiendam absolutionem non est d ne
cessario præmittenda ante Confessionem, nec an sit
excommunicatus.

5. Omittere aliquam interrogationem ob inad-
veniant- venturiam, vel oblivionem non est e mortale.

depo- Hh 4 2 INVI-

a l. ult. pa-
rag. si non
autem C.
de jur.
delib.
b villal.
to. 2, tr.
30, dist. 23.
e l. 5, tit.
6, p. 6.
d l. ult.
parag. fin.
c, de jur.
de lib. l. 5.
tit. 6, p. 6.
e villal.
ubi sup.

a Navar.
c. 5, nu. 2.
b Idem c.
8, n. 4.
c Idem c.
5, num. 4.

d Comm.
DD.
e Comm.
DD.

I N V I D I A.

Navar.
c. 23. num.
225.

1. Invidia est *a* habitus inclinans ad tristitiam & bono alieno, eò quòd minuat propriam excellentiam. Est peccatum mortale ex genere suo, filius sunt odium, susurratio, detractio, lætitia in alienis malis, & tristitia in bonis.

Idem u.
bi sup.

2. Gaudere deliberatè, de malo alterius notabile est *b* peccatum mortale, sicut & tritari de bono stabili in quantum minuit propriam excellentiam nec desunt qui à mortali excusent.

Comm.
DD.
d P. Auil.
in sum.
hoc verb.

3. Tristari eo quod non habeas tanta bona temporalia sicut proximus erit mortale *c*, si finis sit mortalis, secus verò si venialis.

4. Tristari eò quod Deus malis bona tribuat est mortale, si fiat incusando divinam providentiam. Item erit mortale si quis proponat imitari male eò quòd prospera sibi eveniant.

Comm.
DD.
f Navar.
c. 21. p. 1.
arg. 1.

5. Tristari, qui videt virtutes alienas eò quod non habeat, virtus *e* est.

6. Doleere de bono alieno in quantum bonum alterius est, odii *f* peccatum est. Si autem doleas damno, quod tibi vel alteri sequitur de bono illius peccatum non est.

Comm.
DD.

7. Tristari de bono spirituali alieno in quantum tuam minuit excellentiam, peccatum invidie.

I N V O C A T I O D Æ M O N U M.

Navar.
c. 22. n. 23.

1. Invocatio demonum *a* alia est expressa, quando verbo, vel opere demonum auxilium imprecatur, alia cum quis ad aliquid consequendum utitur rebus, vel verbis, quæ ex suapte natura nec applicatione divina, vel Ecclesiastica valent causare talem effectum, vel quando rebus, quæ tale possunt effectum causare alia inutilia adiunguntur.

Idem u.
bi supra.

2. Rebus sacris uti eà lege, ut sint taliter, & in materia, & tali numero, modo & tempore *b* peccatum est mortale.

Comm.
DD.

3. Adjungere causis naturalibus tales characteres, qui sunt inutilis ad consequendum effectum, peccatum mortale est.

4. Uti reb

istrolabia

ta, &c. ve

cinz pec

5. Uti v

movendu

die f quar

brem hab

6. Pecc

miliarem

tuseveniu

7. Idem

nire thesa

bonum. V

1. Ira est

dam vin

gnatio, el

nixa, blas

2. Pecc

vindicta

lum, vel

3. Pecc

gnatione

prohibit

4. Co

peccare,

secundu

cum cau

nim irra

tut, & n

ad malu

aliquan

cumspici

bona in

sed forte

vel rem

missis

4. Uti rebus naturalibus, ut aleis, chartis, sortibus, astrolabia, cribro, & aliis ad sciendum arcana futura, &c. vel ad subito medendum extra vires medicinas peccatum *d* mortale est.

d Comm.
DD.

5. Uti verbis factis ad inanem effectum, ut ad movendum cribrum, peccatum *e* mortale est. Idem dic *f* quando miscentur falsa, ut quòd Christus fecerem habuit.

d Navar.
c. 11. n. 22.
f Idem

6. Peccat mortaliter, qui habet *g* dæmonem familiarem ad sciendum secreta, vel quæ locis remote eveniunt.

ubi *supr.*
num. 24.
g Comm.
DD.

7. Idem dic de eo, qui ope dæmonum vult invenire thesaurum vel quodvis aliud, sive malum, sive bonum. Vide verbum *Superstitio*.

I R A.

1. Ira est *a* vitium inclinans animum ad sumendum vindictam inordinate. Filiæ ejus sunt indignatio, clamor, tumor, opprobrium, contumelia, iuxta, blasphemia, &c.

d Navar.
c. 13. nu.
115.

2. Peccat *b* mortaliter, qui in re notabili sumit vindictam autoritate propria, vel in finem malum, vel plusquam delinquens meretur.

b Comm.
DD.

3. Peccat *e* peccato mortali ira, qui propter indignationem, tumorem, vel clamorem facit aliquid prohibitum sub mortali.

d Navar.
c. 13. nu.
116.

4. Contingit *d* etiam in hoc vitio per defectum peccare, cum quis non irascitur cum tenetur irasci secundum rationem, ut dicit Chrysostomus. Qui cum causa non irascitur ineptè facit: patientia enim irrationabilis vitia seminat, negligentiam nutrit, & non solum malos, sed etiam bonos invitat ad malum. Christus licet mitissimus iræ usus fuit aliquando secundum Marcum c. 3. *Contra malos circumspiciens eos cum ira*. Væ vobis praelatis, qui cum bona indole salvationem vestram operari possitis, sed fortè condemnabimini, quia ob tepiditatem, vel remissionem religiosarum disciplinam ruere permistis.

d D. Tho.
2, 2, q. 158.
art. 7.

DISPUTATIO IX. SECT. VNICA
RESOLUTIONES VARIÆ
IRREGVLARITAS.

De Irregularitatis definitione, & de effectibus eius.

- a** Comm. DD. **1.** Et **a** impedimentum canonicum ad recipiendos Ordines, vel ad receptos exequendos.
- b** Suarez de cens. disp. 40. **2.** Non est **b** censura, nec semper pœna, non de iure diuino, sed canonico.
- c** c. 15. cui de sent. excomm. in 6. **3.** Nec Episcopus, nec consuetudo irregularitatem valent introducere, nec potest **c** incurri, nisi iuxta iura iudicis, ut incuratur.
- d** Comm. DD. **4.** Impedit **d** directe suspensionem, & totum Ordinem, & in hoc **a** censuris distinguitur.
- e** Comm. DD. **5.** Ejus primarius effectus est reddere **e** hominem inhabilem ad Ordines, non verò incapacem.
- f** Comm. DD. **6.** Hæc prohibitio **f** obligat sub mortali excommunicationis, sed non habet aliam pœnam à iure.
- g** c. 15. cui de sent. excomm. in 6. **7.** Impedit **g** sub mortali usum Ordinum susceptorum siue subsequatur, siue præcedat.
- h** Comm. DD. **8.** Potest **h** irregularis matrimonio validè assistere, & suscipere sacramenta, quæ potest laicus excommunicatus pro Ordine.
- i** Trid. sess. 14. de refor. **9.** Potest exercere Ecclesiasticam jurisdictionem, non verò degradare realiter, si verò penitentem absoluerit, absolutio erit valida, sed peccabit mortaliter.
- k** Avilla de cens. disp. 2. dub. 6. **10.** Non amittit **k** ipso facto beneficium, & fructus facit suos, tantè tamen faciet, beneficiorum nonnando ante quam copietur.
- l** Comm. DD. **11.** Quamvis priuatur beneficio, non tenetur **l** illius fructus restituere, neque ius eligendi, & constituendi amittitur quando suo beneficio est annexum.

• Suarez
ubi supra
disp. 40.

12. Irregularis est in inhabilis ad recipiendum beneficium, & est probabilior sententia hanc inhabilitatem extendi ad simplicia, pensiones.

Q U O T S I N T irregularitatis species.

13. Irregularitas est alia totalis, quæ privatur susceptione omnium Ordinum; alia partialis, quæ non ab omnibus, sed ab uno, vel alio contrahitur, ut defectus ætatis.

• Comm.
DD.

14. Totalis ponitur per vel propter culpam, vel propter indecentiam.

• Comm.
DD.

15. Aliæ contrahuntur actu propriis, aliæ sine illo actu licito, aliæ illicito.

16. Quæ contrahuntur per actu licito, aliæ ex defectu sacramentorum, aliæ ex defectu lenitatis, aliæ ex defectu animæ.

• Vide
Suarez de
cas.

17. Quæ contrahuntur ex actu illicito, aliæ ex homicidio, aliæ ex ordinum administratione contra censuram, aliæ ob reiterationem Baptismi, aliæ propter infamiam.

• Comm.
DD.

18. Non est irregularitas aliqua ab homine, omnes sunt à jure.

• Comm.
DD.

19. Non potest incurrere per actum pure mentalem, debet esse exterior, consummatus, & perfectus.

• D. Tho.
1. 2. q. 2. e.
art. 5.

20. Quæ statuitur ut pena, non potest incurrere ob solum veniale, posset autem Papa ob illud solum eam imponere.

• Suarez
ubi supra
disp. 40.

21. Sufficit ut contrahatur, quod actus sit peccatum mortale, licet non sit ex contemptu, sufficit etiam culpa lata, & indirectè voluntaria, nec est de clericali, quod actus sit publicus.

sec. 1.
• Comm.
DD.

AN IN DUBIO se quis debeat irregularem judicare.

• Comm.
DD.

22. Cum dubium est juris circa irregularitatem, vel sunt opiniones ex utraque parte probabiles, non se debet quis irregularem judicare.

• ad audientiam

23. Dubius de facto, in casu homicidii se debet irregularem judicare, secus verò in rebus aliis.

• c. signifi-
casti de
homicid.

Q U I S POSSIT irregularitatem incurrere?

• Comm.

24. Solus capax Ordinis est capax irregularitatis.

DD.

25. IRE-

25. Irregularitas orta ante Baptismum ex homicidio secundum probabiliorem sententiam tollitur per Baptismum.

26. Amentes, & qui carent membris necessariis Ordinis executionem non sunt irregulares.

27. Summus Pontifex non est capax irregularitatis, quia non est subiectus quoad vim coactionis iuri positivo.

Quæstio de verborum FORMA ponitur in iure.

28. Quoties ex verbis textus colligitur irregularitas, & ipso facto imponitur, solum sine incurritur.

29. Non g incurritur cum ponitur verbis temporis futuri.

30. Cum in textu sit mentio irregularitatis debet intelligi, nisi aliunde contrarium conueniat, que dicendum quando loquitur de effectibus propriis illius.

AN QUI IPS, VEL FACTVM irregularitatem ignorat in illum incurrat?

31. Qui ius irregularitatis ignorat, si faciat actum cui est annexa illam non incurrit.

32. Cum datur ignorantia facti in vincibilis incurritur nisi cum clericus operam dabat licite.

33. Cum ignorantia juris, vel facti excusatur a cato mortali, excusat etiam ab irregularitate, ponitur ob delictum.

DE EO, QUI POTEST dispensare.

34. De iure communi & ordinario solus Papa dispensat.

35. Episcopi non possunt dispensare in his, quæ cedunt ex delicto occulto, nisi sit homicidium voluntarium.

36. Hæc concessio locum non habet, ubi Tridentinum non fuit receptum.

37. Episcopi nomine intelligitur p electus, & firmatus, etiam si non sit consecratus Archiepiscopi autem non possunt uti hoc privilegio in tota provincia.

Eandem
ante secu
An ve
idictio
probabilis
Prelat
is Do
Euseo
pari con
pient reli
tra postun
In hac
nar, quo
illud, q
commun
publicu
Poreft
tionem, e
um agatur
44. Si tu
duc x m
illa contrar
45. Episc
pendendi n
46. Per tot
que habent
negotior
47. Pro
probatum
in omni i
cepto hom
bigamia
matum h
eisdem ex
48. Cleri
cudin b por
tate ob v
49. Ep
38. B

• Covar.
elem si
furiosus.
• Comm.
DD.
• Comm.
DD.

f Vide P.
Suar. de
cenf.
disp. 18.
• Comm.
DD.

• Comm.
DD.
• Sanchez

• Comm.
DD.

• Trid.
sess. 74.
c. 6. de
refer.
• Trid. b.
bi supra.
• Ex decl.
gardin.
p Vide
Suar. de
cenf. disp
41. sec. 2.
myn. 7.

- um ex hoc Eandem porcitatem q habet Capitulum sede
tiam coe ante secundum probabiliores sententiam
An vero extendatur ad omnes, qui habent
necessaria dictionem quasi Episcopalem alii negant, alii
res probabilius affirmant.
ex irregu Prælati Ordinum, qui communicant privilegia
m coacti us Dominici hoc privilegio gaudent.
n iure. Episcopus s potest delegare hanc facultatem,
ter irregu eri committere, qui cum ipso dispenset. Idem
neum. Prælati, & secundum aliquos se-
erbis teo possunt dispensare.
ritatis de In hac concessione pro peccato occulto intel-
ium coe ligatur, quod non est publicum Publicum autem
de effect illud, quod scitur in civitate, vel in vicinia, vel
regulari communitate etiam decem personarum, & tunc
aciat ad publicum, cum scitur à majori parte.
neibilis Potest & Episcopus prædictam facere dispen-
abat: tionem, etiam si causam remississet Pontifici, nisi
culat à un agatur de causa in foro contentioso.
aritate, 44. Si reus fuit accusatus, & à iudice absolutus
ave. donec x manet delictum in ratione occulto, licet
olus Papi illa contrarium defendant.
is, quæ 45. Episcopus potest y committere facultatem di-
cidium spentandi non vero absolventi extra suam diocesim.
et, ubi T 46. Personæ quibuscum x potest dispensare, sunt,
ectus, & que habent domicilium in suo Episcopatu, & cum
archiep. negotiatoribus, & scholasticis ibi commorantibus.
in cora. 47. Probabile & est quemlibet Confessorem ap-
38. Ba probatum virtute Bullæ Cruciatæ posse dispensare
is, quæ in omni irregularitate proveniente ex delicto, ex-
cidium cepto homicidio voluntario, vel mutilatione, vel
et, ubi T bigamia; & nostri qui hoc privilegium commu-
ectus, & nicatum habent à nostro P. Provinciali possunt in
archiep. eisdem exceptis prædictis.
in cora. 48. Clericus irregularis ex occulto delicto homi-
38. Ba cidii b potest confessio peccato, sine nova irregula-
is, quæ ritate ob vitandum scandalum celebrare.
cidium 49. Episcopi in Indis occidentilibus habent c
et, ubi T perpo-

q Sanch.
de matr.
1.8. disp. 2

Henric.
lib 10. de
sacr. Or-
din. c. 20.
num. 2.
s Villal.
to. 1. tr.
21. dis. 9.

Comm.
DD.

fil. c. 1.
nu. 39. de
conf.

Comm.
DD.

7 Villal.
ubi supra
num. 13.
x Sanch.
de matr.
1.3. disp.
28.

Vide
Matth.

Comm.
DD.

c Ex arch.
Lamecos

perpetuum privilegium ad dispensandum in irregularitate proveniente ex delicto publico, de quo modo non sit homicidium voluntarium et bellum, vel simonia

1 Comm.
DD.

2 Ex quod
privil.
quod ser-
vat. in ar-
chiv. Lim

3 Comm.
DD.

4 Comm.
DD.

5 Villal.
ubi supr.

6 Comm.
DD.

7 Comm.
DD.

50. Cum illegitimo, & cum quovis alio irregulatio ex delicto dispensatio est a multo difficilius.

51. Illegitimi Melitensi, vel Hispani h. Indiente diom. sciunt, & sint alias idonei, & possunt in ordinibus initiari, confessiones audire, & predicare etiam si sint spurii, non obstantibus n. talibus quibusvis aliis, non tamen homicidii voluntarii & bigamiae defectibus, & impedimentis.

52. Cum Praelati in Capitulis absolvent a censuris, & irregularitatibus, sufficit si confiteri penitentiam, propter quod incurta fuit irregularitas, huius absolutio debet esse cum causa.

53. Praelati Ordinum possunt circa suos subditos quidquid Episcopi erga suos, ut de possunt corpore vitiatum cum indecentia non est secundum, nec accidit culpa illorum, dispensare.

54. Sixt. IV. concessit h. Generalibus, & Provincialibus Ord. Dominici & Franciscani, ut possint dispensare cum suis subditis in omni irregularitate, exceptis quae proveniunt ex homicidio voluntario, mutilatione membrorum vel bigamia.

55. Non est forma aliqua verborum, a iure determinata ad dispensandum, quolibet sufficit, quod dispensantis exprimat intentionem.

56. Potest dispensari tam operibus, quam verbis, sed ut rite fiat opus est causam cognoscere.

SECTIO II.

De irregularitatibus in particulari.

An incuratur irregularitas ex indigna receptione vel administratione Baptismi?

1. Qui sciens semel se rite fuisse baptizatum, voluntarie iterum baptismum recipit, irregularis est.

ndum in
lico, d
tarium
alio irreg
to diffic
Indicet
possunt
& pra
natalib
dii volun
ntis.
unt à con
ficari pec
laritas,
os subdu
possunt
est scōd
& Provi
ni, ut pos
irregular
cūto ve
gamia.
a iure
ficat, qu
uam ven
ere.

1. Irregularitatem *a* incurrit, & est probabile, quod etiam si
remeram, non verò si coactus illud recipiat.
2. Et toties sit *b* irregularis, quoties illud volun
tate recipit, & in hac solus Papa dispensat. Si autē
delictum fuerit occultum potest etiam Episcopus
3. Idem dicitur dē de eo qui voluntariē rebaptizat.
4. Qui dicitur *c* irregularis usque ad mortis peri
culum, si in aetate, vel in corpore, sed si purget suspensionē
peccati aeterni, vel quia fuit defectus ministrorum
5. Idem dicitur de eo qui ab Episcopo dispensari.
6. Qui Baptismum recipit, ubi est peregrinus &
nec cognatus *e* manet irregularis, dum non constat
de eius vita, & moribus.
7. Idem dicitur de eo cuius Baptismo dubitatur *f* non potest
Ordines recipere.
8. Ex indigna receptione aliorum sacramentorum
nulla contrahitur *g* irregularitas, nisi aliquando in
matrimonio propter bigamiam.
AN INCURRATUR EX INDIGNA Ordinis
receptione.
9. Qui indignē recipit sacramentum Ordinis in
currit *h* suspensionem, quam si non servat, incurrit
irregularitatem.
10. Qui recipit Ordinem in irregularitate non contra
hit novam *i* irregularitatem, nec suspensionem.
11. Qui secundo recipit Ordinem jam suspectum,
vel in peccato mortali publico, vel ab Episcopo
excommunicato, vel suspensio nullam *k* contrahit
irregularitatem, quia non sunt tales irregularitates
in iure expressae.
12. Qui exercet actum Ordinis, quem non habet,
manet *m* irregularis, & suspensus quantum ad Or
dinem quem habet, & idem est si exercet actum
Episcopi, vel sit laicus.
13. Qui administrat ea quae laicis licent non *n* sit
irregularis.
14. Qui excusatur à peccato mortali non manet *o*

*de qui in
qualibet
1, q. 2.
b Argu
mēto c, 2.
de apōst.
c Vital.
ubi sup.
13, n. 2.
d Idem i
bid, n. 3.*

*e c. 1, 57.
dist.
f c. omni
98. dist.*

*g Comm.
DD.*

*h Suaz. de
cens. disp.
4, sec. 3.*

*i c. is cui
de sent.
excomm.
in 6.
Comm.
DD.*

*m c. 1, de
cler. non
ordin.
minif.
Comm.
DD.
Comm.
DD.*

ex, Cle-

*c. is cui
de sent.
excomm.
in 6.
q. Covar.
c. alma 1.
p. parag.
c. fin.*

15. Clericus, qui censura ligatus actum p. Ordinis sacre exercet, & excommunicatus, qui facit in sua presentia sacrum celebrari manet q. irregularis.

SECTIO III.

De irregularitate, quæ oritur ex aliquibus delictis.

*c. si quis
presbyter
1. q. 7.
6 Vill. u.
bi supra
dis. 15.
c. Idem ib.
Comm.
DD.
c. Suar. u.
bi supra
sec. 2. nu.
73.
f. Villal.
ubi supra
num. 6.
c. qui-
cunque
parag. h.
retici c.
statutum
2. de h.
ret. in 6.
h. Anton.
Gom. l. 3.
var. c. 2.
num. 4.
i. Villal.
ubi supra
num. 10.
de fin. de
apost.
Comm.
DD.
Comm.
p. 10.*

1. **H**æreticus etiam si resipiscat, manet irregularis si fecit actum exteriorem.
2. Non manet irregularis qui abjuravit de le- vel de vehementi, si non erat hæreticus, sed ob- morem confessus fuit, vel testibus falsis crimine probatum fuit.
3. Nec e. qui ob metum ostendit se esse hæreticum cum non esset.
4. Pro hæretico reputatur d. etiam apostata à fide catholica.
5. Schismaticus, si non est hæreticus, non e. incurrit irregularitatem.
6. Fautores f, receptores, & defensores hæreticorum manent irregulares. Idem est de suspectis fide propter infamiam.
7. Filii hæreticorum etiam si non sint hæretici sunt irregulares, nisi pater relicta hæresi resipiscat vel ante patris hæresim fuerint nati.
8. Nepos hæretici ex filia non h. est irregularis.
9. In hac irregularitate s. solus Papa dispensat, quamvis sit occulta, magis probabile est non potest Episcopum.
10. Cum Apostatis à Christiana religione, qui à Apostasia sacris initiati fuerunt, solus Papa dispensat.
11. Neophiti, id est, qui paulo ante baptismum ceperunt (de his solum hic loquimur) sunt irregulares.
12. Filius infidelium qui ab infantia fuit baptizatus non est neophytus, nec qui novi Christiani vocantur.

13. Q. mum r. arbitri
14. In cessat c. AN C. delicta.
15. Pe hitur, q.
16. Pe incurri homici
17. Q. vulnus mors ex judican rem vul mortui
18. E. curritu probab
19. Q.
20. Q. erat ani venenu
21. Q. est de n adeo gi
22. An bet per liquod
23. Q. licet ali
24. C. dum no
Q. 12. homici
13. Q.

13. Qui multis abhinc annis licet adultus Baptis-
mum recepit, non est acophitus, & hoc Episcopi
arbitrio remittendum

• Vill ubi
sup. n. 2.

14. In hac irregularitate solus Papa p dispensat, sed
cessat cessante impedimento.

p Idem u.
bi supra.

*AN CONTRAHATUR per simoniam vel per alia
delicta.*

15. Per simoniam, vel per alia delicta non contra-
hitur, q nisi sequatur infamia.

q Comm.
DD.

16. Per nullum aliud delictum preter supradicta r
incurritur, nec per penitentiam publicam, excepto
homicidio, & mutilatione.

r Suarez
ubi sup.

17. Qui Petrum percussit non animo occidendi,
vulnus tamen, quod intulit ita grave fuit, ut per se
mors ex illo secuta fuerit, voluntarius homicidia
judicandus est, & irregularitatem incurrit. / Si au
tem vulnus non fuit lethale, sed incuria chirurgi
mortuus fuit, non incurrit irregularitatem.

f Comm.
DD.

18. Ex homicidio voluntario etiam occulto r in-
curritur irregularitas, licet alii contrarium teneant
probabiliter.

• Vill ubi
sup. d. f.
18 n. 5.

19. Qui mortuo caput abscidit non r incurrit.

• Comm.
DD.

20. Qui abortare facit mulierem, si fetus nondum
erat animatus, non r incurrit. Idem dic de eo qui
venenum dedit ad sterilitatem.

x Greg.
XIII. in
constit.

21. Quod dictum est de homicidio, dicendum y
est de mutilatione, licet hæc irregularitas non fit
adeo gravis.

que inci-
pit sedes
Apost.

22. Ad hanc irregularitatem non sufficit x quæli-
bet percussio, vel sanguinis effusio, si membrum a-
liquod abscindatur.

y Comm.
DD.

23. Qui debilitat membrum a non fit irregularis,
licet alii contrarium sentiant, nec qui deformat.

x Villal.
ubi supra.
a Avil. de
cons. aub.
2.

24. Qui abscindit membrum mortuum, vel ari-
dum non b fit irregularis.

b Commis
DD.

*QUÆ PERSONÆ incurrant irregularitatem ex
homicidio, & mutilatione, & quis in ea dispenset.*

Omnes baptizati excepto Papa hanc irregula-
ritate

ritate

Comm.
DD.

¶ Suarez
de cens.

disp. 44.

sec. 3.

¶ Navar.

c. 27, qu.

233.

¶ Vill. ubi
supra.

¶ Innoc.

c. ad audi.

ende ho-

micidio.

¶ Vill. ubi
supra.

¶ Id. sicut
dignum

parag.

qui viro.

¶ Id. signif.

2, de ho-

mucid.

¶ Id. hi qui
g. dist.

¶ Vill. ubi
supra.

disp. 21.

¶ Trid.

sec. 24, c.

6, de ref.

¶ Comm.

DD.

¶ Comm.

DD.

ritatem cum occidit, & inculant, incurrunt.

26. Et qui mortis dant causam & si poenitent

antequam sequatur effectus. Et qui jubet alium

occidere si sequatur effectus, nisi mandatum reve-

caverint, & notificaverint mandatario, faciente

quantum in se fuit, ne excusationi mandaretur.

27. Sufficit ad incurrendam hanc irregularitatem

quod mandatum, vel consilium fuerit indirectum

28. Manet etiam irregularis, qui mandatum vel

consilium dedit, ut quis alium occideret, sed

mandatarius ab illo alio occisus fuit, erit ex homi-

cidio casuali.

29. Si ratum habeas homicidium etiam tuo no-

mine factum non incurris irregularitatem secun-

dum probabilior opinionem, sed purgandus

in foro exteriori.

30. Cooperantes, & adjuvantes ad homicidium

sunt irregulares, quando fuerunt in causa, ut fac-

lius, & animosius committeretur.

31. Quod dictum est de homicidio intelligendum

de mutilatione.

32. Fit etiam irregularis qui seipsum mutilat

qui ob culpam suam mutilatus est

33. Hec irregularitas non habet specialem effe-

ctum, etiam si homicidium sit qualificatum, ut

fiat per assassinos.

34. In hac solus Papa non dispensat, etiam si delictum

sit occultum; si autem sit orta ex mutilatione oc-

culta etiam Episcopus; & probabile est in homi-

cidio omnino occulto posse Episcopum dispensa-

re, & cum religiosis Prelatum.

AN PER HOMICIDIUM casuale, vel mutila-

nem contrahatur.

35. Quod dicendum est de homicidio casuale

relegi debet de mutilatione, sed non loquimur de

homicidio pure casuali, sed non loquimur de ho-

micidio pure casuali, sed de mixto.

36. Ut mors alicujus dicitur vera anima opus pe-

ut quis teneatur, ac omni illam impedire.

37. I

culpan

lanitar

cum ne

se illic

38. Cu

do opu

na, non

39. U

propria

peccatu

40. C

gentia

mors se

41. Int

neglige

non in

sufficien

42. N

sufficien

43. Q

tra char

regular

44. C

quod in

irregula

45. Q

ratur ac

regular

46. Q

ius, si fa

47. C

quis oc

crum

calore

com

37. Diversa est, quod homicidium imputetur ad culpam, & diversa, quod ad poenam, & ad irregularitatem q̄ sufficit, quod sit voluntarium in causa, cum non sit necessaria diligentia, vel quod causa sit illicita, etiam si fiat diligentia. ¶ Vill. ubi supra dist. 22.
38. Cum homicidium est purè casuale, v. g. quando opus erat licitum, & facta fuit debita diligentia, non incurritur irregularitas. ¶ Comm. DD.
39. Ut imputetur homicidium casuale, quod sit propria auctoritate s̄ debet involvere aliquod peccatum. ¶ Comm. DD. scilicet ad hoc res de ar. & qual.
40. Chirurghi, & medici laici, si cum debita diligentia abscindunt aliquod membrum, etiam si mors sequatur, non sunt irregulares.
41. Infirmarii, & alii, qui assistunt infirmo, nisi ex negligentia mortaliter culpabili mors acceleretur, non incurritur irregularitatem, licet alii dicant sufficere venialem. ¶ Sylvest. verb. homicid. q. 11.
42. Non incurritur x̄ nisi sit culpa lata, non enim sufficit levis, vel levissima. ¶ Sanch. de matr. y Suarez ubi supra sec. 4, n. 3.
43. Qui non impedit homicidium, si peccat contra charitatem, & non contra iustitiam non fit y irregularis. ¶ Comm. DD.
44. Qui ob culpam suam mortalem est in causa, quod mors acceleretur vel mutilatio, & contrahit irregularitatem.
45. Qui mandat, vel consulit, adjuvat, vel cooperatur ad perturbationem, ex qua sequitur mors sit irregularis, etiam si addat cautelam. ¶ Vill. ubi supra, n. 18.
46. Qui consulit minus malum ad evitandum maius, si faciat cum cautela non b̄ manet irregularis. ¶ Comm. DD.
47. Omnes, qui concurrunt ad rixam, in qua aliquis occiditur c̄manent irregulares, & erit voluntarium homicidium, si sciebant principalem aggreſſorem autem habere occidendi. Probabile tamen, quod solus, qui lethale vulnus inflixit, est irregularis. ¶ Suarez dist. 45. sec. 5.
48. Qui ex omni ope illicito, ex quo mors

Henriq.
c. 15, nu. 1,
de irreg.

48. Qui facit opus illicitum ex se non periculosum, cum debita diligentia etiam si mors sequatur non fit irregularis, secus si sit illicitum, & ex se periculosum.

Villal.
ubi sup.
dis. 23, n. 4
sc. sententia sanguinis ne clerico vel mon. g. c. sicut 2. de homicid.
Villal.
ubi supra
sum. 4.

49. Clericus venator perdicum, & leporum tempore, quo debet sacris assistere, si posita diligentia casu aliquem occidit, non est irregularis.

Henriq.
de irreg.
c. 14, n. 4.

50. Clericus, qui incidit tumorem, ex cuius infectione mors est secuta, si manet irregularis secundum probabiliorē.

Vide
Vill. ubi
sup. n. 27.
Comm.
DD.

51. An vero contrahat irregularitatem, qui facit debita diligentia operam dabit rei illicitæ, ex qua mors est secuta, alii ajuunt, alii probabilius negant, quando opus ex se ut diximus non erat periculosum.

Comm.
DD.

52. Qui facit opus licitum etiam si sit periculosum, & præmittit debitam diligentiam non habet irregularitatem.

Vill. ubi
sup. n. 1.
p. suar. de
conf. disp.

53. Qui vulnus non mortiferum infixit, sed exitu chirurgi, vel percussu intemperantia, mors secuta, si percussio fuit gravis, & cum peccato mortali, secundum probabiliorē sententiam non manet irregularis, quia c. exhibita de homicidio non loquitur de gravi & culpabili, sed de inculpabili percussione.

Vide
Vill. ubi
sup. n. 1.

54. Qui fuit causa illicita ut se ipsum mutilaret vel ob tuam culpam passus est mutilationem non est irregularis.

Vide
Vill. ubi
sup. n. 1.

55. Qui alium occidit se vel sua, vel suos defendendo cum moderamine inculpatae tutelæ non manet irregularis.

Vide
Vill. ubi
sup. n. 1.

56. Qui potest se defendere fugiendo sine iniuria, vel alia via, si occidat, fit irregularis.

Vide
Vill. ubi
sup. n. 1.

57. Clericus, & religiosus, & homo vilis, qui perunt fugiendo se defendere non manent irregulares.

58. Qui causam ob suam culpam aggressori dedit, adulter, etiam si ob suam defensionem illum occidat, irregularis perit, secundum opinionem probabiliorē.

59. Qui potuit se defendere ut non periret, non occidat, & manet irregularis; sed hoc ad discernendum est valde difficile.

60. Qui
cessit in
homicid
tam suu

61. Pri
quo
subus p

62. Qui
occidit
probat

63. Il
clerico

64. C
tis cum
xureg

AN
te in c

65. J
cution
non se

66. S
comit
ferat, &

67. D
ges sta
qui de

68. N
ut in l
for qu
stutiam

69. C
ferat,
tiam f

70. L
proce
hac p

71. S

60. Episcopus potest dispensare cum eo, qui ex-
cessit in moderamine inculpatae tutelae, & nisi fuerit
homicidium voluntarium, ut in eo qui jam non
tam se defendere, quam occidere voluit.

Navar.
c. 27. nu.
240.

61. Prædicta doctrina extendenda f. est ad casum, s. Comm.
in quo aggressor non occidere, sed mutilare, vel fu-
DD.

62. Qui non potest bona sua defendere nisi furem
occidat, non incurrit irregularitatem secundum Suar. ubi
probabiliorē opinionem; sed ut hoc homicidiū sit
supr. n. 4.
culpabile bonorū omissio debet esse notabilis.

63. Hæc tamen doctrina non est extendenda ad
clericos, vel religiosos. Comm.
DD.

64. Qui alium occidit ob defensionem innocen-
tis cum prædicto moderamine tutelae, non manet
irregularis.

Suar. d.
disp. 45.
sec. 3. n. 3.

AN INCURRATUR à iudice sententiam præferen-
te in causa sanguinis?

65. Iudex, qui profert sententiam, ex cuius exe-
cutione mors sequitur, manet irregularis, si
non sequatur.

ye. sentē-
tiam tan-
guinis ne

66. Si Clericus, qui alteri suam jurisdictionem
comittit, etiam si ille in causa sanguinis sententiam
ferat, & exequatur, non fit irregularis.

cleric. vel
mona.
x. c. ult.

67. Domini temporales, qui sub mortis pœnale le-
ges statuunt, non sunt irregulares, nec Doctores
qui de his scribunt, vel scripta in lucem edunt.

ne clerico
vel min.
in 6.

68. Nec concionatores, & qui iudices admonent,
ut in legum observatione invigilent; nec Confes-
sori qui Prætozem non vult absolvere nolentem jus-
ticiam exercere, vel relinquere officium.

Comm.
DD.
Comm.
DD.

69. Cum iudex dubius est an mortis sententiam
ferat, Advocatus, & assessor, ejus consilio senten-
tiam fert & sunt irregulares.

vill. dif.

70. Inquisitores reos tradendo curiæ seculari facti
præstatione non incurunt irregularitatem, sed
hæc præstatio non est necessaria, ut in notitia.

25. n. 7.
ubi sup.
Comm.
DD.

AN QUIT ALIUM accusat in causa sanguinis non mere
mors sequatur sit irregularis.

71. Accusator in causa sanguinis, si mors sequatur, non
manet irregularis ex defectu lenitatis.
72. Clericus, qui de malefactore queritur coram
iudice factâ protestatione, dum lis durat, non
irregularis, etiam securâ morte.
73. Non est g opus ut protestatio fiat ex corde,
nè tamen quod accusatio sit, non ex animo vni
ctæ, sed ratione alicujus damni evitandi, vel
acquirendi.
74. Sufficit, h quod clericus timeat damnum
se vel in suis domesticis, vel consanguineis, vel
suis bonis, vel in alienis quando aliter impe
non potest.
75. Excusatur etiam dicta protestatione, quando
reum detinet, ut iudici tradat.
76. Non est l necessarium, quod faciat protesta
tionem coram iudice Ecclesiastico.
77. Qui accusat de crimine levi, vel in causa ci
li non m indiget protestatione.
78. Quod dictum est de clericis, n intelligendū
est de laicis cum hac differentia, quod clericus
non faciat protestationem, incurrit irregularita
tem ex homicidio injusto, laicus autem ex defectu
lenitatis.
79. Qui ostendit malefactorem iudici cum qui
renti ad mortem o manet irregularis.
80. Qui clamat post furem, ad furem, ad furem
est in propria causa ei facit protestationem, irregu
laritate non p ligatur.

SECTIO IV.

An testes in causa sanguinis, & alij ad illam con
currentes sint irregulares.

1. Testis in causa sanguinis est a irregularis, et
iam si præmittat protestationem.
2. Testis in causa criminali, quæ mortis pæ
non

- 9 Comm. 14. Cum bellum est iustum, vel ob defensionem
DD. qui occidit, vel mutilat non est irregularis.
15. Idem est cum sit ob defensionem boni com-
nis, vel patriæ etiam si sint clerici, qui militant.
16. Qui in bello aggressivo licet iusto occidit,
mutilat, vel ad id alios exhortatur manet si irregu-
laris, si est baptizatus.
17. Qui adest bello iusto, sed non occidit, nec ma-
tilat, hortatur tamen milites ad fortiter dimican-
dum non est irregularis.
18. Duces, qui castra ordinant, & milites exhor-
tantur ad bellum, nec qui eos tympanis, & lituis
provocant sunt irregulares.
19. Clericis non licet x pugnare, bene tamen ex-
hortari milites ad pugnam. Potest tamen cum licet
tia Papæ & pugnare, & occidere in bello iusto.
20. In hac irregularitate Papa dispensat, & qui
habent facultatem dispensandi in irregularitatibus
excepto homicidio voluntario
21. Omnes bellantes in iniusto bello, etiam si nemi-
nem occidant, vel mutilent, principes, & omnes illi
qui ad hoc bellum cooperantur sunt irregulares.
22. Si in bello hoc fiant multa homicidia omne-
hi incurrunt multas irregularitates nascentes de
delicto.
23. Si homicidia, & mutilationes amici patientes
irregulares erunt ex homicidio casuali, sed si utrinque
contingant utroque modo erunt irregulares.
24. Si tamen nullum contingat homicidium, nec
mutilatio nulla erit irregularitas. Clerici autem su-
mentes arma & suspendendi sunt à suis Ordinariis.
25. In hac irregularitate Papa dispensat, & in ho-
micidio casuali Episcopus, & habentes privilegiū
DE EA QUÆ oritur ex defectu bonæ famæ.
26. Infames à jure, id est quos jus pro pœna facit
infames, & infames à facto, id est, qui propter ali-
quod delictum publicè infamiam incurrunt,
sunt irregulares.

defensionem
gularis.

m boni com.

mi militanti.

to occidit.

anet s' irreg.

cidit. nec ma

iter dimicac

milites exho

nis, & lita

ene tamen cu

ne cum licet

ello iusto.

nsat, y & q

gularitatis

tiam si nem

& omnes illi

& irregulare

cidia omne

nascentes u

ci patiantur

sed si utrinq

gulares.

cidium, ne

ci autem s

Ordinarius

at, & in ho

s privilegiu

ama.

pccna facit

propter ali

incurrunt,

27. Infamia facti ut sit legalis, s' opus est, ut à le-
ge tali delicto imponatur, ut p' conz, & sit sententia
iudicis.

28. Solus Papa dispensat g in infamia juris, in ea
verò quæ oritur ex delicto, ad quod extenditur sa-
cultas Episcopi, ipse etiam potest dispensare.

29. Cum Princeps secularis tollit infamiam, quæ
est à jure civili, non est necessaria alia dispensatio.

30. Cum infamia est facti tollitur i virtuosâ vitâ,
& dispensatur ab Episcopo.

AN BIGAMI sint irregulares.

31. Bigamus est, qui binas nuptias contraxit.

32. Bigamia alia dicitur vera, quando quis binas
nuptias successivè celebravit, & bis vel plura ma-
trimonia consummavit. Alia est interpretativa,
quando quis cum vidua contraxit. Alia est simili-
tudinaria cum quis post votum solenne, quod per
similitudinem dicitur spirituale matrimonium,
carnale contraxit.

33. Hæc irregular. dicitur ex defectu sacramenti.

34. Qui contraxit cum vidua matrimonium nul-
lum, & illud consummavit, manet irregularis se-
cundum probabiliorē sententiā.

35. Incurritur bigamia interpretativa quando
quis duxit virginem, hæc tamen adulterium com-
misit, & maritus rediit ad illam.

36. Qui cum pluribus mulieribus fornicationem,
vel adulterium commisit, non est irregularis.

37. Qui duo matrimonia invalida contraxit &
consummavit, irregularitatem incurrit.

38. Qui habet Ordines minores, & incurrit biga-
miam, amittit privilegium clericale, secus verò
si est sacris initiatus.

39. In bigamia solus Papa dispensat.

40. In bigamia non ordinatur a simplicibus, non verò
mixta s' potest Episcopus dispensare Idem p' dicitur
cum suis subditis, qui Episcoporum potest.

41. acia habent Bigamiam a similitudine mixta

Vill. ubi
supra.

Idem i.
bid. n. 4.

Comm.
DD.

Vill. ubi
sup. n. 6.

Comm.
DD.

Corat.
d. parag.
2, 0, 2.

Vill. ubi
supr. dif.
3 l. n. 5.

Comm.
DD.

Vill. ubi
supra.

Idem u-
bi supra
nu. 12.

Idem u-
bi supra

Idem u-
bi supra

est, quando quis post votum solemne nupsit eum corrupta, vel binas nuptias celebravit.

p Navarr.
conf. 2. de
bigam.
lib. 8.
c. 1. de
s. presb.

41. Ad impetrandam hanc dispensationem opus non est dicere an sit bigamus, vel quid bigamus.

DE EA QUAE NASCITUR ex defectu naturalium.

42. Filii illegitimi sunt irregulares. & nec possunt obtinere dignitatem, nec beneficium etiam si non sit curatum sine dispensatione.

a Villal.
ubi dif. 3.
num. 3.

43. Hoc impedimentum etiam si sit occultum tenet, & sed filius non tenetur matri credere, si res sit valde clara, verbi gratia, si conceptus fuit marito absente.

y Comm.
DD.

44. Expositi, & omnes illi, de quibus dubitatur an sint legitimi, pro legitimis habendi sunt.

a Vill ubi
sup. dif. 3.

45. Illegitimus, qui Ordines suscepit ignorans, postea sciat se esse illegitimum, non potest in suis scriptis Ordinibus ministrare.

a c. ad huc
de fil.
praebit.

46. Filii clericorum habiti de legitimo matrimonio ante Ordines solum habent impedimentum ab obtinendis eisdem praebendis seu dignitatibus quas habuerunt illorum parentes.

y Comm.
DD.

47. De dispensatione huius irregularitatis vide supradicta de eo qui potest dispensare, & advenit hanc dispensationem strictè esse interpretandam ita ut dispensatus ad unum intelligatur & ad aliud.

DE IRREGULARIBVS EX DEFECTV corporis vel animae.

a Comm.
DD.

48. Furiosi, & omnes illi, qui carent usu rationis sunt irregulares.

49. Qui amens fuit aliquando per modum habitus non est ordinandus, nec praesumitur sanus sine Episcopi approbatione.

a c. in suis
art. 7.
g. 5.

50. Qui post Sacerdotium mentè amittit non valetur Ordinum exercitio nisi amentia dimittas verò illius approbanda est ab Episcopo.

51. Quod dicitur de phrænericis, dicitur etiam de argutis & amentibus.

52. Qui laborat epilepsia ita ut & statim imp...

uni ad usum Ordinis est irregularis advertendum
temen est an bene convaluerit, & possit sine inde-
centiæ periculo celebrare.

33. Idem *f* dicendum est de quacunque infirmi *f* Comm.
tate, quæ secum afferat indecentiam, vel horrorem. *DD.*

Si autem eis superveniat talis infirmitas post Sa-
cerdotium, poterunt celebrare in secreto sacello.
54. Cum his solus Paradiscentat; g Episcopus

54. Cum his solus Para dispensat; g Episcopus & Navar.
tamen potest declarare ex medici consilio an sint u. 102.
sani.

55. Qui nesciunt legere, sunt *h* irregulares! cum *h* c. illiter
his poterit Papa dispensare, sed malè. disp 36.

56. Qui licet legere sciant, ignorant tamen quæ; Comm.
necessaria sunt ad usum Ordinis, sunt & irregula- DD.

57. Ex concilio Tridentino ad Ordines minores / necessarium est Latinam linguam intelligere. Et ad sacerdotium debent esse idonei ad populum docendum ea quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, ac ad administranda sacramenta diligenti examine præcedenti idonei comprobentur.

genti examine et cedenti idonei comprobati. m Vill. u-
58. Religiosi ad chorum deputati non m indi-
gent tantâ scientiâ. Idem dic de clericis choro ser-
vientibus. bi sup. dif
34. nu. 9.

QVI SINT irregulares ex defectu corporis?

59. Hermaphroditæ, in quibus prævalet sexus virilis sunt capaces Ordinum, sed propter indecentiam sunt irregulares. Qui non habet legitimam ætatem est irregularis, & qui ante illam factis initiatur manet suspensus, quod si celebret, manet irregularis. Si autem non celebravit, & ætatem implevit cessat suspensio.

60. Qui sibi ipsi abscecidit aliquod membrum, v. l. attenuatum, sit irregularis, de quo libro 1. per digiti parrem. Si autem non ipse, sed alius etiam culpa illius potest digiti abscedere, non est irregularis.

4. Qui

61. Qui seipsum castravit propter infirmitatem non manet *q* irregularis.
q c. 11. quis pro
2 gr. dis. 62. Qui caret aliquo membro ad usum Ordinis
 55. necessario est irregularis. *r* & idem est de eo qui
r Comm. habet membrum inutile.
 DD. 63. Surdus omnino, qui nihil audit est *s* irregularis,
s Comm. non verò qui tardè audit.
 DD. 64. Mutus & qui verba pronunciare non valet
r Vill. ubi sunt *s* irregulares, non verò tardus ad loquendum.
 sup n. 10. 65. Qui habent manum aridam, vel pollicem, vel
r c. fin. de indicem sunt *r* irregulares, non verò si eis tantum
 corp. vit. unguis deficiat.
r Suar. de 66. Cum hi defectus vel similes post Ordines e-
 cens. dis. veniunt, solum manent *r* irregulares quoad ea, ad
 51. sec. 3. quæ sunt inhabiles,
r Comm. 67. Notabiliter deformes & monoculi *y* sunt ir-
 DD. regulares.

DE IRREGVLARITATE ex servitute.

68. Servi sunt irregulares, si tamen eis donetur li-
r c. quæ- bertas *z* possunt ordinari.
 cum que
 dis. 54. 69. Cum servus sciente domino, & non contra-
r Comm. dicente ordinatur, manet *r* liber, nam tacite ei
 DD. donata censetur libertas.
 70. Servus, qui ordinatur contra voluntatem do-
 6 Trid. mini *b* manet ordinatus.
 sess. 7 de 71. Liberti, quibus donata est libertas cum ope-
 sacr. c. 9. rum obligatione, absoluti ab hac obligatione
r Vill. ubi non sunt irregulares.
 sup dis. 72. Libertinorum filii non *s* sunt irregulares.
 36 n. 4. 73. Qui matrimonium contraxit cum ancilla, so-
r Comm. luto matrimonio manet *r* irregularis, quia præsti-
 DD. mitur vilis.
r c. si quis
 viduum.
 dis. 34.

DE IRREGVLARITATE orta ex aliqua obliga-
tione.

74. Qui causas curialium agunt, vel quibuslibet
 sc. unic. publicis functionibus occupantur, antequàm suorum
 de oblig. officiorum rationem reddant *s* sunt irregulares.
 ad ratio. 75. Clerici antè hæc officia excentes, licet nulli
r Comm. agant non sunt irregulares.
 DD. 76. Cle-

76. C.
 77. No
 negoti
 nec qu
 78. C
 muneri
 79. S
 ex offic
 dum pr
 sit satis
 80. C
 one sui
 Repub
 irregul
 81. M
 gauder
 rat. suu
 8. Ex
 scopi, v
 DE L
 83. C
 trimon
 Ordin
 84. Q
 niu, oc
 85. C
 cientes

De v

1. IR
 pr
 comi
 2 Q
 lani,
 3 C
 potest

infirmatatem

sum Ordini
est de eo quod

est irregularis

e non valet
consequendum.

pollicem, vel
si eis tantum

Ordines e
quoad ea, ad

uli y sunt in

virtute.
s donetur.

non contra
tam tacite

intatem do

as cum opo
obligatione

ulares.

n ancilla, fo

quia praelu

quibuslibet
re quā suū

eculares.
3, licet magis

70. Cle.

76. Clerici possunt h esse consilarii in civilibus.

77. Non incurrit irregularitatem qui administrat negotia ecclesiastica, vel ad pietatem spectantia, nec qui hac officia in virus exercet.

78. Obligatus ad reddendam rationem alicujus muneris parte satisfacta potest ordinari.

79. Si autem hac obligatio sit privata nec orta ex officio publico non facit irregularem secundum probabiliorē sententiam etiam si pars non sit satisfacta.

80. Curia obligati dicuntur, qui tenentur ratione sui muneris exercere jurisdictionem in aliqua Republica, Senatu, vel Communitate, & hi sunt irregulares.

81. Milites, advocati, & omnes alii, qui publico gaudent stipendio, dum obligatio sui muneris durat, sunt irregulares.

82. Excipiuntur ab hac irregularitate, p qui Episcopi, vel Ecclesie, vel alia pia agunt negotia.

DE IRREGULARITATE ex defectu patrimonij.

83. Qui non habet beneficium, vel sufficiens patrimonium, unde alatur, non potest ordinari Ordine sacro.

84. Qui habet tot debita, ut æquetur ejus patrimonium, non habet titulum sufficientem.

85. Qui habet patronatum laicum ex quo sufficienter possit ali, & hoc perpetuum, poterit ordinari.

SECTIO V.

De variis circa hanc materiam resolutionibus.

1. Irregularis non indiget dispensatione ad primam tonsuram; sed contraria sententia est communior.

2. Qui in iura alteri abiecit digitum, vel unguem, vel natum non est irregularis, & hoc potius aliquos, nec qui mulierem in iura

3. Qui in iura alteri abiecit digitum, vel unguem, vel natum non est irregularis, & hoc potius aliquos, nec qui mulierem in iura

Comm.
DD.

viii. ubi
sup. nu. 4.

Idem

num. 7.

Idem

num. 8.

cc. l. 3. &

4. & ult.

dist. 51.

Ibidem.

Comm.

DD.

Trid.

sess. 21. de

ref. c. 2.

Suar. de

conf. disp

31. sec. 3.

n. 25.

Diu. p.

4. rr. 3.

col. 28.

Idem

21. 26.

§10 Irregularitas.

Regin.
apud Dia.
p. 4. to. 2.

d Dian. u.
bi supra
ref. 62.

d Dian.
p. 4. to. 2.
ref. 8.

f Laym.
ap. Dia. u.
bi supra,
g Suar. a.
pud Dia.
ref. 46.

h Avil. a.
pud Dia.
p. 4. to. 4.
ref. 38.

i Dian. u.
bi supra
to. 2, ref.
49.

f Suar. a.
pud Dia.
ubi supra
ref. 49.

m Dian. u.
bi supra
ref. 45.

n Idem
ibidem
ref. 36.

o Comm.
DD.

p Dian. p.
4. ref. 38.

q Comm.
DD.

bilis deformitas, & factum non sit notoriū, non fit
irregularis secundum probabiliorē sententiam.

4 Cum homicidium non fuit voluntariē præmeditatum, sed rixā forte exorta factum est, casuale dici debet, & in eo *d* potest Episcopus dispensare.

5 Probabile est damnator ad tuncies non esse irregularis, quia talis irregularitas & infamia in jure expressa non est.

6 Clericus concubinarius, vel adulter *f* post pœnitentiam sublatā infamā per virtuosā vitam potest sine alia licentia celebrare.

7. Per hæresim exteriorem licet occultam *g* incurritur irregularitas secundum probabiliorē opinionem.

8. Clericus in hæresim lapsus post pœnitentiam, & abjuratorem sine alia dispensatione potest *h* susceptos Ordines exercere.

9 Qui sistē negat fidem sive spontē, sive coactē non fit irregularis, nisi crimen sit notorium propter infamiam.

10. Qui ab Inquisitoribus coacti sunt abjurare hæresim etiam de vehementi non sunt irregulares, nisi suspecti sint de dato favore hæreticis in quantum talibus.

11. Filii Paganorum & Judæorum, & Saracenorum *m* non sunt irregulares, secus verò filii hæreticorum.

12. An clerici seculares post sacros Ordines contrahentes matrimonium cum virgine sint irregulares alii negant, alii probabilius affirmant. *n*

13. Qui ducit virginem à se defloratam irregularis *o* non fit.

14. Qui cognoscit uxorem suam per vim ab adultero cognitam, non fit *p* irregularis secundum sententiam probabilem.

15 Qui non examinatus furtivē se ingerit ad Ordines manet *q* irregularis.

16. Qui durante matrimonio etiam non continent

mato p
gatur.

17 R
tu m
maner

18. A
bet ad
mo lolo

tem ali
hoc in
dendum

19. S
st 4 in
solvat

celebra

20. C
periore
scopo

putat
21. C

get nec
mici di
titet.

22. A
spensa
utriqu

23. E
na fide

24. T
sanon
prelat

ad hoc
qui po

milio

25. P

Irregularitas. 311

toriu, non in
sententiam
an p rae
est, casu
dispensare.
mes non esse
infamiam
ulter f post
osam vitam
altam g in
babiliorum
enitentiam,
ne potest o
ave coacti
orum p ro
nt abjurare
irregularis,
cis in quan
Saraceno
d filii hanc
dines con
sunt irregu
ant. n
m irregula
vim ab ad
secundum
erit ad Or
a contem
m 19

mato praesumit sacris initiari, irregularitate r li
gatur.
17 Religiosus invalidè professus, qui sacris initia
tum manet suscipiens, quod si Ordinem exerceat,
manet irregularis, nisi metu infamiae excusetur.
18. An qui exerceat actum Ordinis quem non ha
bet, admittit a deo sacramentum, exceptis Baptis
mo tolemini, & celebratione, incurret irregularita
tem alii negant, alii in baptis affirmant. Sed
hoc intelligendum de clericis, non autem exten
dendum ad laicos.
19. Sacerdos nondum approbatus absolvens non
fit irregularis, fit autem si excommunicatus ab
solvat, vel Eucharistiam administret etiam non
celebrando.
20. Qui suspensus ab uno Ordine ascendit ad su
perioiorem non fit irregularis, & quamvis cum Epi
scopo concelebrat, quia concelebratio illa non re
putatur primum sacrum.
21. Cum non est facilis recursus ad Papam, & ur
get necessitas, potest & Episcopus dispensare in ho
micidio occulto, ut quis in suscepto Ordine mini
stret.
22. An irregularitas ex defectu natalium sit di
spensabilis per Episcopum alii ajunt, & alii negant;
utriusque probabiliter, si est occulta.
23. Episcopus & potest dispensare, ut illegitimus bo
nalide ordinatus. n m d & mala, Ordines exerceat.
24. Tollitur haec irregularitas professione religio
sa non tantum quoad Ordines, sed etiam quoad
praeturas religionis, & saltem possant in illa quo
ad hoc Praetate dispensare. Nec reincident in illam
qui post professionem vel votum si suspicium e
missionem in Societate nostra à religione expel
luntur.

7 Diana
ubi supra

f. Comin
DD. &
Bonav. 2.
pud Dia
ref. 82.
Diana
ubi supra
ref. 56.

* Suar. 2.
pud Dia.
ubi supra
ref. 39.

* Idem a.
pud Dia.
ubi supra
ref. 92.

y Avil. 2.
pud Dia
ref. 71.

7 Diana
ubi supra

* Laym.
ubi supra
b vide
Sanchez.
ap. Dia
ubi supra
ref. 64.
* vide
Diao. ubi
supra.

* Sanch. 2.
ubi supra
ref. 92.

6. Avil. a.
pud Dia.
ubi supra
ref. 51.

26. In Bigamia interpretativa si est occulta probabile est posse Episcopum dispensare. Idem dicunt multi in Bigamia propria quoad minores Ordines, & beneficium simplex.

f Paul. III
in Bulla.

27. Prelati religionum cum suis subditis possunt dispensare in quacumque bigamia, & illis f. concessi Paulus III facultatem absolvendi suos subditos semel in anno à quacumque irregularitate ex quavis occasione, vel causa contracta

g Dian. u.
bi sup. tr.

4. ref. 123.

h San. 9.

in hoc
verb.

i Idem u.
bi supra.

j Idem
hoc verb.

m Silv.
verb. hoc

num. 5.

31. Dispensatus, ut celebret excepto loco homicidii potest celebrare in suburbis illius civitatis

32. Irregularitas ex delicto non incurritur h. secundo aliquos ante decem annorum ætatem.

30. Tollitur i per professionem religionis quacumque accidit sine peccato (excepta Bigamia, quantum ad omnes Ordines non verò quoad Prelaturam vel dignitatem.

31. Cum multi jaciunt lapides, & ignoratur qui eorum hominem occiderit, omnes sunt irregulares

32. Qui accipit eodem die cum minoribus Ordinem sacrum, vel duos sacros fit irregularis. Dispensat Episcopus, ut acceptis uti possit, & ad alium ascendat.

33. Cantans solemniter Epistolam sine manipulo non manet irregularis.

34. Suspendus ad tempus, si celebret non incurrit irregularitatem ex multorum sententia; hoc autem verum est si tempus suspensionis adimpletum est, vel non sit vera suspensio, sed tantum quadam prohibitio.

35. Virtute jubilei S. Annæ in Limano Xenodochia à quocumque idoneo Sacerdote sive seculari, sive regulari, quicumque Christi-fidelis absolviatur omni censura, & irregularitate etiam bigamiae, & homicidii voluntarii dispensari exceptis totum censuris in Bulla Cæsar contentis. Viri tamen docti censent hoc Jubileum finitum esse, quod fuit verum vocis oraculum, & hæc sunt revocata.

Paul. Pap.
14. an.
8778.

DISP.

DISPUTATIVNCVLA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIE

I V D A E V S.

1. **C**um non est periculum subversionis, nec scandalum, licet *a* cum Judæo communicare, *a* Ex conf. Gre. XIV. & in eadem domo habitare, non tamen illius operâ uti ad medicinam.
2. Licitum *b* est Judæo vendere ea quibus utitur in suis caeremoniis, sed non ea intentione, nec cum certâ scitur ad id illa emere. *b* Mosin. disp. 340.
3. Judæus nō potest habere Christianum servum, *c* Azor. 2. vel famulum, & servi ejus si volunt Baptismum recipere cum illo recipiunt libertatem. *c* 2. c. 7.
4. Judæi, qui nunquam Baptismum receperunt non *d* sunt prohibendi facere suos ritus, & sinagogas reficere. *d* Vide Azor. loc. cit. c. 6.
5. Princeps non *e* habens superiorem, potest illis permittere usuras exercere ob vitanda majora mala secundum probabilem opinionem. *e* Sa hoc verb. n. 5.
6. Christiana potest *f* nutrire puerum Judæum extra domum Judæorum. *f* Idem u. bi supra.

DISPUTAT. X. SECTIO 1.

RESOLUTIONES VARIE.

I V D E X.

Quæ sint necessaria, ut iuste iudicet.

1. **T**ria sunt *a* necessaria ut iuste iudicet: Juris. *a* D. Tho. h. 2. q. 1. art. 2. & prædicta continentur. *a* 1. 2. q. 1. ad non errandum.
2. Nemo potest alium iudicare, quia nemo sit aliquomodo summus.
3. Cum superior injuriat inferiori, non potest

Comm. perior injuriati potest e illum punire admonite
DD. prius ejus giudice.

Lom 4. Peccant graviter seculares clericos judicando,
dis. 96. quia divino, & humano jure sunt excepti.

& 11, q. 1. 5. Judex Ecclesiasticus non tenetur eratum habere
per tot. refactum processum à Judice seculari, nec debet
Comm. condemnare clericum ob confessionem factam coram illo.
DD.

sc. si dili. 6. Non possunt clerici renunciare privilegio em-
genti de ptonis, in civilibus tamen possunt eligere judicem
foro cōp. arbitrum secularem.

gc, 2, de 7. Potest g in causa civili judicari per modum re-
ma, per. conventionis à judice seculari.

h vill. to. 8. Judex vi reum extrahens ab Ecclesia in causa
2, ff, 14. quo ejus immunitate gaudet, peccat graviter &
dis. 1. potest à reo armis repelli.

sc, decet 9. Judex secularis non i potest exercere jurisdictionem
parag, or. in Ecclesia, & quidquid ibi fecerit est nullum.

dinari de 10. Episcopus, qui exemptos judicat in eo, in quo
Imm. Eccl. illi subditi non sunt, graviter i peccat.

Comm. 11. Facta à judice excommunicato occulto, vel
DD. per communem errorem, vel diversas opiniones
Comm. lerato valida m sunt.

DD. 12. Tyrannus, qui habet oppressam rem publicam
Comm. peccat mortaliter sententiam proferendo, sed est
Vide valida, & observanda in conscientia ob bonam
Ref. lib, 2, reipublicæ supposito ejus statu.
c, 19,
dub, 6.

*AN SUMMVS PONTIFEX possit seipsum alie
subdicere.*

Comm. 13. Si, quod Deus avertat Summus Pontifex esse
DD. hæreticus, subjectus maneret o futuri concilii
Comm. dicio.

DD. 14. In foro conscientie potest p seipsum cuiuslibet
Comm. Sacerdoti subdicere.

Vill. u- 15. In rebus temporalibus q potest cuilibet judi-
bi supra se subdicere, & tenebitur servare sententiam illius.

dis, 27. 16. In eo, in quo ipse se judicare non potest, non
Idem u- potest alteri se subdicere, & cum a se non possit exco-
bi supra. municare nec suspendere, non potest hoc alteri
cop

mittere. In absoluteione autem à suis peccatis solam
dat materiam non commissionem.

*AN LIT ET Iudici sententiam proferre sciens rei
veritatem in contrarium?*

17. Cum iudex scit aliquem esse innocentem, te-
netur / in quantum potest illum liberare.

f Comm.

DD

18. Cum probatur delictum cōtra eum quem scit
esse innocentem, tenetur & causam remittere ad su-

Comm.

DD.

periozem, & testis vicem agere. Si autem nullo mo-
do possit eum liberare, quod vix potest contingere,

an possit eum condemnare secundum allegata, &
probata alii negant, alii probabiliter affirmant

19. Iudex inferior tenetur observare leges superio-
ris, etiam si sibi constet evidenter de delicto.

D. Tho.

2, 2, q. 67.

Comm.

DD.

20. Iudex supremus non tenetur observare solem-
nitates juris positivi; & tenetur tamen ad ea que

y Vide

Lef. 1, 6, 2,

c. 29, dub.

11.

sunt juris divini, & naturales, & ideo non potest
iudicare ex eo quod scit in particulari, & hoc sal-

tem est de jure gentium, ut sententia feratur secun-
dum allegata, & probata.

21. Contrarium tenent & viri docti, & in absolu-
tione ejus, quem scit innocentem, omnes conve-

x Barz. in

Lunic. c.

ut quæ.

niunt posse uti particulari sciētā supremum Prin-
cipem, illique esse credendum.

22. Non a potest Princeps inauditum condem-
nare, nisi citatus nolit comparere, vel delictum sit

Comm.

DD.

notorium, vel magnam sequatur scandalum ex
publicatione delicti, & periculum reipublicæ, vel

alicujus innocentis ex dilatione supplicii.

QUAS DEBEAT iudex sequi opiniones?

23. Cum utraque opinio est probabilis, b potest
iudex sequi quam maluerit; sed reo favorabilior,

Comm.

DD.

& benignior est præferenda.

24. Cum in civilibus utraque opinio est probabi-
lis ex parte facti, e debet iudex partes componere.

Vill. 10.

1, c. 1, dif.

15, n. 2.

25. In civilibus debet d favere melius probanti, &
in criminalibus potest sequi, imò & debet sequi

Comm.

DD.

minus probabilem faventem reo.

26. Quod

K k

- a* Comm. 26. Quod dictum est cum sint opiniones ex parte
DD. facti, dicendum e etiam est cum sint ex parte iuri.
f Vill. ubi 27. Potest *f* iudex sequi aliorum opinionem magis
supra n. 5. receptam relictâ propriâ, quam iudicat magis
probabilem.
28. An verò possit absolute sequi opiniones mi-
g Idem nus probabiles alii ajunt, alii *g* negant probabiles
nu. 7. nisi sit magis recepta, vel in favorem rei.
h Idem 29. Potest *h* iudex sequi opinionem, quam judi-
nu. 8. cat magis probabilem, licet sit minus tuta.
i Comm. 30. Potest *i* iudex procedere per modum accusa-
DD. tionis, denuntiationis, vel inquisitionis.
i Comm. 31. Denuntiatio / alia est Evangelica, quæ solum
DD. dirigitur ad emendationem delicti, alia judicialis
quæ ad punitionem ob bonum commune.
m Comm. 32. Procedit *m* etiam iudex vel ex officio, vel ad
DD. instantiam partis. Ex officio quando præcessit in-
famia, vel denuntiatio, & iudex inquitur contrari-
um. Ad instantiam partis procedit, quando est quæ-
reum accuset.
n Vill. to. 33. Non *n* potest iudex condemnare reum sine ac-
2, tr. 14. cusatore vero, vel ficto. Fictus accusator est infam-
dis, 15. ia, vel indicia, vel denunciator.
34. Parentes erga filios, & Prælati erga subditos
punienda levia peccata non *o* indigent accusatore.
o Comm. Quando litigantes habent pro se opiniones æqua-
DD. probabiles, nō potest iudex pecuniam accipere pro
Ex l levia ferenda sententia in favorem unius præ alio.*
de accus. * In decr.
Alexand. DE INQUISITIONE faciendâ à iudice vide ve-
Vill. 1665. bum inquisitio
QUANDO possit iudex torquere reum?
p Comm. 35. Non *p* potest iudex torquere reum, nisi in gra-
DD. vibus delictis, nec cum delictum est probatum
quamvis illud neger.
36. Cum reus teneatur confiteri, & malitiose ap-
q Navar. pellat, potest *q* torqueri; nec non cum est obliga-
in sum. c. tus revelare complices, & non vult.
28. n. 50.
r Comm. 37. Cum crimen potest testibus plenè probari, non
DD. est *r* torquendus reus: ad torturam tamen est ne-
cessari-

cessari-
38. A
relinq
39. S
allis ac
delicto
40.
ante co
præcip
41.
vult il
autem
proce
ta, deb
42.
nulla.
27
43.
Doct
nisi fir
44. I
lescan
valde
viter,
45. C
comm
privile
46.
1. Qu
proba
dacio
quod
47.
48.
quen
fragil
49.
panâ
ua ei

cessaria femiplena probatio cum infamia.

38. An indicia sint sufficientia, iudicis arbitrio *ss Comm. DD.*
relinquitur.

39. Sola infamia non sufficit ad torturam, nisi cū *Comm. DD.*
aliis adminiculis v. g. si sit jam infamatus de simili
delicto, vel fugam cepit cum hoc commissum fuit.

40. Indiciorum copia in scriptis *z* danda est reo
ante torturam, ut se exoneret, & hoc observandum
præcipue in causis religiosorum. *z Villal. ubi supra dif. 6.*

41. Cum reus post confessionem in tortura non
vult illam ratificare, *z* potest iterum torqueri. Si
autem iterum confessus neget post torturam, ne
procedatur in infinitum, si gravia fuerunt tormen-
ta, debet definitivè absolvi. *z L. 2. ff. de quæst.*

42. Confessio facta in tortura sine indicis est *y y Comm. DD.*
nulla.

QVI SINT à tortura excepti.

43. Pueri, *z* senes, milites, nobiles, Decuriones,
Doctores: Milites autem si sint Duces, quia alii
nisi sint nobiles, sæpe torquentur. *z Lib. 2. tit. 30. p. 7*

44. Pregnantes donec pariant, & à partu conva-
lescant *z* sunt etiam exceptæ. Senes autem nisi sint
valdè decrepiti possunt torqueri, sed non ita gra-
viter, ut juvenes. *z Comm. DD.*

45. Qui ob ætatem non possunt torqueri *b* possunt
comminari, & flagellis cædi, non tamen qui ob
privilegium sunt excepti. *b Comm. DD.*

46. Testes *c* possunt torqueri in duobus casibus. *z Vid. lex libero, ff. de quæ.*
1. Quando vacilli, & varii sunt in dicto. 2. Cum
probatu complices fuisse in delicto, vel de men-
dacio convictos, quia constat illos factum vidisse,
quod negant.

47. Testis vitio notatus *d* putatur in tortura. *d Comm. DD.*

48. Religiosi flagellati tantum, & jejuniis tor-
quendi sunt, & levioribus poenis moniales, quia
fragiliores sunt. *z Villal. 2. p. tr. 14. dif. 14.*

49. Propter sola indicia non *f* potest reus puniri
penâ ordinariâ, potest tamen, si præsumptio con-
tra eum sit violenta, ut adulter repertus in alieno
f. Vide Vill. ubi
supr. dif. 15.

toro cum uxore astrictus.

AN ET QUANDO iudex restituere teneatur?

50. Cum iudex mortaliter culpabilem injuriam
g.c. quali- irrogavit reo, ut extorqueret confessionem, non
ter quan- potest ultra in causa contra eum procedere, nec
do de ac. revelatos complices punire.
civ.

51. Si, quod Deus avertat, iudex testes, vel accu-
satores ad falsum testimonium induceret, teneatur
b Comm. reo etiam cum periculo vitæ, vel honoris restituti-
DD, onem facere.

52. Si sciat iudex a suis ministris injurias fieri, ite-
netur illas impedire, & si non impedit, restituere.
i Comm.
DD.

53. Cum iudex reum damnavit ex sola particulari
scientia delicti, vel injuriosè ab eo confessionem
extorsit, eum sine iudiciis sufficientibus, vel cum
esset personalia privilegiata torquendo, vel ex loco
sacro illicite extrahendo, vel decipiendo, damna
restituere / teneatur.

2 Vide
Deff. lib.

2. c. 20.

m D. Th.

2. 2. q. 97.

art. 4.

m Idem

ubi supra.

54. Nisi parte consentiente non potest iudex
pœnam legis relaxare, vel diminuere, nisi hoc val-
de utile esset bono communi.

55. Iudex inferior etiam parte consentiente non
potest pœnam legis remittere, nisi aliquando ob
bonum commune epycheia utendo. Superior autem
licite potest parte consentiente.

SECTIO II.

De Iudice Ecclesiastico.

a Sanch. 1. Iudex Ecclesiasticus a potest consuetudine le-
ap. Dian. gitime præscripta acquirere jurisdictionem in
p. 4 tr. 1. laicos, sed non è contra.
res 33.

2. Quæstio juris circa decimas ad solum Ecclesi-
asticum iudicem b pertinet, facti verò est mixti for.

3. Cognitio decimarum, quæ secularibus dantur,
sunt in tendum ad solum iudicem secularem c fre-
ctat. Et similiter decimarum conductor apud so-
lum iudicem secularem est conveniendus. Idem
die quando clerici petunt à laicis, ut solvant dec-
imas, quas consuetudine immemorabili nunquam
solvent.

a Sanch.

ap. Dian.

p. 4 tr. 1.

res 33.

b Fagun.

apud ip-

suni.

c Azor, 2.

pud, ipsi

ubi supr.

4. Non

lo etian

5. Si au

latæ fue

majoris

judicen

6. A

spontal

rum val

um vel

dom ej

7. Bze

tus rest

8. Q

meatur

illius p

9. C

puper

tis, per

tem ele

rium fa

nores, s

10. Ju

perjuri

quand

pendæ

sim hal

11. Ju

sim lai

12. I

confur

tamen

iudice

13. E

iudice

14. A

fiat ad

Cenz

latocl

4. Non

4. Non potest d. laicus has causas cognoscere ritu-
o etiam cōpromissionis simul cum Ecclesiastico.

Comm.
DD.

5. Si autoritate summi Pontificis decimæ trans-
lata fuerint ad laicum, qui pro eis vel æqualem vel
majoris valoris rem dedit, tunc spectabit e causa ad
iudicem laicum.

Dian. p.
3, 11, 1, 26.

6. Ad Ecclesiasticum solum pertinet s causa
sponsaliorum, & præcipue quando agitur de illo-
rum valore. Item pendente lite super matrimoni-
um vel sponsalia puellam deponere ad inquiren-
dam ejus voluntatem.

Comm.
DD.

7. Executio piorum legatorum, & post añum to-
tus testamenti spectat g ad Ecclesiasticum.

Dian.
P. 4, 11, 1,
ref. 99.

8. Quando clericus clericum instituit, vel testa-
mentum conditum est ad pias causas, publicatio
illius pertinet h ad Ecclesiasticum.

Molin.
ap. Dian.
ibidem.

9. Cognitio dotis relictæ in testamento puellæ
pauperi etiam principaliter & ad instantiam par-
tis, pertinet ad Ecclesiasticum. Itemque dare tuto-
rem clerico minori, vel mente capto. Sed inventa-
rium facere bonorum clerici, qui reliquit filios mi-
nores, spectat ad laicum.

Dian.
ibidem
ref. 1176

10. Iudex Ecclesiasticus / punire potest laicum ob
perjurium, sed non è contra. Item judicat laicum,
quando convenitur, quia non solvit fructus præ-
bendæ sibi locatæ, vel pro re, quam in emphyteu-
sim habet ex Ecclesia.

Covar.
ap. Dian.
3, p. 11, 1,
ref. 60.

11. Iudex Ecclesiasticus // potest cognoscere cau-
sam laici simul cum clerico delinquentis.

Laym.
ap. Dian.
p. 3, 11, 1,
ref. 1.

12. Non opus habet Ecclesiasticus præmittere
censuras, ut imploret brachium sæculare: // potest
tamen, si nolit auxilium præstare, cogere per illas
iudicem laicum.

Barbof.
ap. Dian.
p. 3, 11, 2,
ref. 111.

13. Etiam si in puniendis clericis fiat negligentes
iudices Ecclesiastici, non possunt o laici eos punire

Comm.
DD.

14. Advocatio causarū spiritualium a quocumq;
fiat ad tribunalia sæcularia est prohibita p per Bull.
Cruzæ, nec excusat tolerantia Sum. Pont. quia Bul-
la proclamatur, nec nō esse receptam in aliqua provin-

Filiuc.
ap. Dian.
ubi sup.
ref. 150.

¶ Diana
ibidem
ref. 56.

¶ Azor. 2.
pud Dia.
p. 1. tr. 1.
ref. 88.

¶ Diana
ibidem
ref. 18.

¶ Barb. a.
pud Dia.
p. 11. tr. 2.
ref. 82.

¶ Diana
ibidem
ref. 86.

¶ Idem ib.
ref. 120.

¶ Barb. a.
pud Dia.
ubi supra
ref. 89.

¶ Dia. ib.
ref. 89.

¶ Bonaci.
ap. Dian.
p. 4. tr. 1.
ref. 54.

¶ Dian.
p. 4. tr. 2.
ref. 103.

cia, quia ipsa Bulla excludit omnem prætextum.
15. Privilegium concessum Principibus laicis cognoscendi causas Ecclesiasticas quia odiosum, potest revocari, sed non nisi iusta de causa, si datur est ob remunerationem.

16. Ecclesiasticus potest laicos concubinare punire pœna pecuniaria post primam monitionem, & excommunicare post trinam, & hoc crimen est mixti fori.

17. Quæstio super usuram, si est juris ad solum Ecclesiasticum pertinet, si est facti est mixti fori, ideo Ecclesiasticus iudex potest cogere iudicem laicum, ut superseadeat executioni contractus, donec declaret an sit usurarius, vel non.

18. Sacrilegium est mixti fori, & ad utramque bunal spectat.

19. Filius spurcius potest petere alimenta contra Ecclesiasticum, si velit, est enim hæc causa mixti fori.

20. Cum Ecclesiasticus iudex relaxat juramentum potest etiam annullare, vel rescindere contractum juratum, quia ratione juramenti ad eum spectat, & est mixti fori.

21. In criminibus mixti fori potest iudex Ecclesiasticus reos laicos in suum carcerem detrudere, invocato brachio sæculari, & qui apud eum accusatur non potest iterum accusari apud sæculare bunal, mirius autem, quam par est, a sæculari punire potest Ecclesiasticus maiore pœna punire.

22. Cum implorat Ecclesiasticus brachium sæculare, non tenetur ostendere processum, quia laicum iudicem pertinet nuda executio.

23. Cum sit appellatio à sententia lata per duos iudices non potest fieri nisi apud Ecclesiasticum, quia solus potest arbitros judicare.

24. Appellationes tuitivæ, quæ dantur, ne procedatur contra eum, qui ad curiam recurrit Romanam, non sunt concedendæ à laicis iudicibus, quia lædunt libertatem Ecclesiasticam.

25. Inventarium bonorum defuncti Episcopi facere non spectat ad laicum,

16. Ju
est de ca
competet
de profa

capax.
27 La
Ecclesia
eam ad

munita
28. No
agitur,
quo est
sa possit

29. N
& cons

30. F
test à P
risdict

31. L
sanguin
alias p
divoru

est qu

32. P
obligo
do ini

33. L
publi

gnosc
ctus,

1. E

quoc

2. J

senten

Di

DE IUDICE LAICO.

26. Iudex laicus nec incidenter cognoscere a potest de causis Ecclesiasticis, quia non solum est incompetentis, sed incapax, Ecclesiasticus verò potest de profanis, quia licet sit competens, non est incapax.

27. Laicus secretò faciens informationem contra Ecclesiasticum, etiam cum intentione remittendi eam ad Ecclesiasticum, lædit & Ecclesiasticam immunitatem.

28. Non potest laicus cognoscere causam, in qua agitur, ut Ecclesiasticus recuperet beneficium, è quo est eiectus, imò nec potest cognoscere de causa possessionis beneficii.

29. Nec potest cognoscere de hæresi etiam facti, & consequenter nec de apostasia.

30. Filius clerici, qui etiam est clericus non potest à Principe laico legitimari, quia est actus jurisdictionis.

31. De adulterio, quando proceditur ad pœnam sanguinis solum h cognoscit iudex laicus, quoad alias pœnas est mixti fori. Cum autem agitur de divortio solus Ecclesiasticus est competens, & idem est quando agitur de separatione ad tempus.

32. Potest i laicus cogere sæcularem, ut condonet obligationem juramenti, vi, vel metu extorri, quando iniquè fuit extortum.

33. Laicus potest dirimere controversias ortas in publicis processionibus inter confraternitates. Cognoscere autem an sit rector illarum legitimè electus, & similia pertinet ad Ecclesiasticum.

SECTIO III.

De variis circa iudices resolutionibus.

1. EX notitia, quam iudex habet ex revelatione sigilli Confessionis nihil potest agere, & a Comm. DD.

2. Iudex qui accepit aliquid notabile pro ferenda sententia iusta vel iniusta h peccat mortaliter, & te DD.

- netur restituere quod accepit pro ferenda sententia
justa, & expensas, & damnum illatum. Quod an-
tem accepit pro ferenda sententia injusta non re-
netur restituere, sed tantum damnum illatum.
- Comm. DD.** 3. Judex Ecclesiasticus ferens sententiam, & qui
scit esse injustam, manet ipso facto suspensus.
4. Judex, qui secutus consilium Assessoris bona-
de male judicat, non peccat, nec tenetur restituere.
Navar. c. 25. n. 18. totum onus transfit ad Assessorem.
- Idem. c. 28. n. 38.** 5. Si nulla præcessit infamia, & accusatio, vel de-
nuntiatio, non potest inquirere contra particularem
personam, etiam si sint duo, vel tres testes, in
delictum sit notorium.
- Comm. DD.** 6. Judex secularis non potest clericum capere in flag-
ranti delicto, sed debet eum remittere ad Ecclesi-
asticum intra debitum tempus.
- Comm. DD.** 7. Orta questione circa jurisdictionem inter ju-
dicem laicum, & Ecclesiasticum spectat declarare,
ad quem pertineat.
- Comm. DD.** 8. Malefactores possunt trahi à miserabilibus, ut
viduis, & pupillis ad judicem Ecclesiasticum.
- Sà hoc verb. n. 5.** 9. Potest & judex Ecclesiasticus retinere sibi po-
nam pecuniariam a se vel ab statuto impositam,
sed laudabilius erit dare in usus pios.
- Idem. bi supra n. 6.** 10. Potest & judex poenam imponere cum non est
à jure imposita.
11. Judex, qui non visitat carceres, nec curat pro-
videre pauperibus, peccat mortaliter.
- Navar. c. 25. n. 24.** 12. Potest assumere Assessor expensis partium.
- Sà ubi sup. n. 12.** 13. Potest, si est consuetudo, accipere aliquod
pro salario, & et cuncta munera parvi valoris spon-
te oblata.
- c. Statu- rum de re lib. 6.** 14. In lito difficili potest cogere partes ad com-
positionem.
- Sà ubi sup. n. 15.** 15. Clericus consentiente Episcopo potest litig-
are coram judice Ecclesiastico non suo, & coram
seculari in rebus temporalibus.
- Idem n. 17.** 16. Judex Ecclesiasticus potest cogere secula-
rem à se judicatum ad poenae solutionem vel per
ceas-

la sententia
Quod au-
sta non te-
latum,
a, & quan-
enfus.
ris bona fi-
r restituere

o, vel de
particula-
testes, in-
pore in fla-
ad Ecclesi-
m inter ju-
at declara-

bilibus, ut
icum.
re sibi pe-
positum.
m non est

curat pro-
parium.
re aliquid
oris spoa-
es ad com-
oreft liti-
& coram
re secula-
m vel per
causu-

asuras, vel invocato brachio seculari.

7. Confiutendo iudicium non procedendi secun-
m omnia requisita in iure diu approbata legis
im s habet.

18. Testis nō tenetur respondere iudici nisi sciatur
secreri, vel quia probata est infamia, vel quia sunt
indicia sufficientia vel semel lena probatio; potest
autem si velit etiam in occulto crimine testificari.

19. Iusta est appellatio ad iudicem superiorem,
etiam si inferior tulerit sententiam secundum opi-
nionem probabilem, quia potest superior illam re-
vocare secundum opinionem minus probabilem.

20. Secluso scandalo, & iniustitiæ periculo non
peccat iudex munus accipiendi, ut causam soliro
diligentius pervideat. Nec si accipiat aliquid, ut
magis expediat negotium unius, quando plures li-
terantes sunt æquales in tempore. Hæc autem non
facile agenda.

21. Licitum est aliquid donare iudicis concubi-
næ, ut pro se intercedat, quando alia via non potest
iudicem reflectere, ut tibi servet ius tuum.

22. Non licet interficere accusatorem, falsos te-
stes, ac etiam iudices, à quo iniqua certe imminet
sententia; si aliā viā non potest innocens damnum
evitare. 2

f. Si ubi
supr. n. 4.
Sylvest.
verb. to-
stis. 2.

u Dian. p.
3. tr. 5.
ref. 104.

x P. Lef.
& P. Mo-
lin.]

y Dian. p.
4. tr. 4.
ref. 138.

z In decret.
Alexand.
Vil. anno
1665. 14.
Septemb.

DISPUTATIVNCVLA

interiacens.

RESOLUTIONES VARIÆ.

IVDICIVM TEMERARIVM.

1. Iudicium temerarium personæ particularis
est deliberata, & firma sententia de malo alte-
rius sine sufficienti fundamento, & ex sua natura
est peccatum mortale. Erit autem veniale propter
infirmitatem actus, vel materiæ levitatem.

2. Parvitas, vel gravitas materiæ non est sumenda

ex

ex eo solum, quod sit malum grave, vel leve in re, sed etiam ratione infamiae, vel injuriae. Factum esse vel amentem nullum est peccatum, qui verò alium temerariè judicat esse amentem, peccat mortaliter ob gravem, quam si infert injuriam secundum probabiliorem & sententiam.

6 Vide

Dia. p. r.

tr. r. ref.

68.

c Comm.

DD.

d Villal.

3 Qui alium judicer sine fundamento in re, vel in iure, qua ille patitur offenderetur, non peccat & mortaliter. 4. Judicare sine fundamento aliquem defunctum damnatum esse ad gehennae poenas, est & peccatum mortale.

c Comm.

DD.

5. Cum iudicium non exiit in actum exterioris detractionis, vel contumeliae obligatio solum est illud deponendi.

6. Cum Petrus homo verax dicit se vidisse Joannem foeminam honestam cum adultero peccatorem, si Petro non credo, facio illi injuriam; si credam, facio faminae honestae. Quid ergo faciam? Respondendum f est iudicium suspendere, & manere in dubio, donec res clarior fiat.

c Comm.

DD.

DISPUTATIO XI. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIAE.

IURAMENTVM.

De iuramenti definitione, & qua verba vim iuramenti habeant, & qua non.

c D. Tho.

2, 2, q. 86.

art. 1.

c Comm.

DD.

c Covar.

c. quam.

vis patet

parag. 1.

m. 2.

d Vide

Villal. tr.

86. dif. 1.

1. Iuramentum a est invocatio nominis divini in testimonium.

2 Iuramentum b est aliud actuale, quando ad iurandum se Deus invocatur; aliud virtuale, quando invocatur in suis creaturis, ut in sanctis.

3 Cum in iure statuitur, quod iurans teneatur libere Evangeliorum, si hoc non observetur, non tenetur in foro exteriori, licet obliget in interiori.

4. Iuramentum d aliud assertorium, cum quis facit iuramento affirmat aliquid esse verum, aliud promissorium, cum quis sub iuramento se obligat ad aliquid faciendum.

- el leve in iuramentum faciendum; aliud execratorium, cum quis si-
vel in iuramento malum execratur a Deo infligendum, si quod af-
est peccatum, vel promittit non est verum, vel si hoc non
mentem; alioquin; aliud tandem est purum, aliud conditionale.
ere in iuramento. Cum formaliter vel virtualiter adducitur testi-
monium divinum, est iuramentum, etiam si non
in re vel in iuramento proferatur hoc verbum *Iuro*.
e mortali. Cum intentio iurantis non est Deum ut testem
defunctum adducere, non est iuramentum quocumque ver-
d peccatum proferatur.
7. Si quis dicat *iuro*, q hoc me facturum nullo a-
exteriori verbo addito, non est iuramentum. *g VIII ubi supra.*
8. Qui jurat per res sacras, vel per creaturas, in
quibus eminet aliqua specialis perfectio Dei, iura-
per Deum h censetur. *h Comm. DD.*
9. Per habitum religiosum, quem gesto, per con-
scientiam meam, per salutem, per vitam meam, per
fidem Dei & similes modi loquendi sunt i vera ju-
ramenta, nisi dicantur sine animo Deum in testem
asserendi, ut cum quis iratus dicit: Per Deum, vel
vivit Deus, quod es intolerabilis; vel addita con-
ditione, Vivit Dominus quod si non respexissem,
&c. In his & similibus non est iuramentum. *i Vide Sanch. in sum. lib. 3. c. 1. d. 30*
10. Hæc verba voto à Dios, prometo à Dios, ex se
non sunt iuramenta, sed vota; sed jam in usu re-
cepta sunt ut iuramenta. *l Vill. to. 2. tr. 36. dif. 2. m Comm. DD.*
11. Hæc autem, sicut sacerdos, sicut Christianus,
sicut credo in Deum, sicut religiosus, ex se non
sunt iuramenta, nisi dicentis animus sit Deum
adducendi in testem. *n Vide Suar. to. 2. de re- lig. tr. 5. lib. 1. c. 13. o Comm. DD.*
12. In mea conscientia, per meam conscientiam,
corpus Dei tecum, in fide mea, per fidem meam, in
fide honesti viri, & similia, nisi adsit animus iuran-
di, non sunt iuramenta.
13. Deus scit, coram Deo, Deus est testis & similia
sunt iuramenta, licet de illis aliqui DD. dubitent. *p Azor. to. 1. lib. 11. c. 3. q. 1. q Sanch. ubi supra.*
14. Idem q dic de his: Vivit Dominus, Deus est
veritas, alii ajunt, alii negant.
15. Hæc autem: Juro per omnia, quod jurare pos-
sum, *qura,*

sum, iuro à san, iuro à tal voto aral, por esta quera factu
la aveis de pagar, por esta cruz scriulando otra venial

* Comm. non dicuntur animo iurandi, & ideo non 25. C
DD. iuramenta. consil

16. Hoc verbum Par Dios aliqui dicunt esse, doctur
rumentum; quia idem est ac per Deum; seu differet
dicitur sine animo iurandi etiam a fœminis, h 26. C
non s est iuramentum. esse imp

f Sanch,
ubi supr.
n. 13.

* D. Aug. scit iuratuos per Deos falsos, non peccat, 27. P
in lib, de cum necessitate faciat. uo 312

Perju.

18. Sicut Deus est veritas, sicut Christus est filius 28. C
Virginis, si sensus sit comparare veritatem huius est cum
nam cum divina, est blasphemia. * Si sensus sit habet
ducere in testem divinam veritatem vel Christum an t
erit iuramentum; si sensus sit, quodd veritas huius mortal
na sit ad similitudinem divinæ, nec est iurame dat, nū
tum, nec blasphemia.

19. Per mortem, quam debeo, ut plurimum ut
rumentum habetur. * Scit Deus quod non ment
est verbū æquivocum, & pender ex animo dicere
Idem dic de hoc, coram Deo; quod non ment

20. Maldita sea la blanca, que yo tengo. Tunc
Angeles vengan por mi alma como ducados
tencys, meior me guarde Dios que es ocs verit
ruin scayo, que memanten, que me corren las or
zas, ex se non y sunt iuramenta, nisi dicantur
a animo iurandi.

y Comm.
DD.

AN LICEAT IVRARE, & iuramento se desin
bita circumstantia quale sit peccatum?

* Comm. 21. Iuramentū ex sua natura * est licitum, & h
DD. nestū si fiat cum veritate, reverentia, & necessitate
22. Cum decit veritas etiam si sit in re minima, & prole

* Comm. peccatum b mortale; cum decit necessitas, vel n
DD. verentia est veniale. a peric
cant, &
7. C
impecc
si auto
aus, u

23. Cum in iuramēto promissorio decit adimple
di voluntas etiā in re minima, est peccatū mortale
24. Qui iurat se facturum rem, quæ est peccatum
mortale; e peccat mortaliter; qui autem iurat
facti

* Comm.
DD.

por est a quo facturum rem, quæ est peccatum veniale, peccat
ando otram venialiter.

25. Qui iurat se non facturum rem, quæ est ex
consilio, vel ex charitate, vel misericordia, vel non
dicunt esse, docturum autem utilem, vel non facturum rem in-
eum; sed, differenter, peccat e venialiter.

26. Qui iurat se facturum rem, quam iudicat
esse impossibilem, peccat mortaliter, quia iurat sine
fidelibus, animo adimplendi.

27. Prædicta iuramenta adimplendi non obliga-
no iuranti, quia contra bonos mores.

28. Qui habet consuetudinem iurandi, si semper
est cum veritate, non peccat b mortaliter. Si autem
habet consuetudinem sæpe iurandi sine adverten-
vel Christiana an sit verum, an sit falsum, est in statu peccati
veritas humoralis, & illi differenda est absolutio, ut se emen-
c est iurame-
da, nisi veræ contritionis signa ostendat.

SECTIO II.

An omnia iuramenta obligent?

1. Iuramentum debet a intelligi de rebus in eo-
dem statu permanentibus. Comm.
DD.
2. Quod est contra bonos mores, vel in damnum
terti non b obligat. Comm.
DD.
3. Si iures dare Petro, quod antea promiseras Jo-
anni, si Joannes acceptavit, non potes a adimplere. Vill. u.
bi supra
& Covar.
4. decret.
2. p. c. 4.
nu. 3.
4. Nec teneris d adimplere iuramentū de nō rele-
vando peccato, quod vergit in damnum rei publicæ. Comm.
DD.
5. Qui iurat rem bonam facturum ob malum fi-
nem, ut qui iurat se preces fusurum, e ut puella fru-
atur, peccat, & non tenetur adimplere.
6. Si meretrix iuret se pia opera facturā, si ei Deus
prole dederit; vel miles in bello iniusto ut se Deus
a periculis eripiat, tenentur f adimplere, nec pec-
cant, quia finis non est malus. Vide An-
zor. to. 1.
lib. 11. c. 5.
7. Qui iurat se facturum minus bonum maioris
impeditivum si hoc eligit, non tenetur g ad illud;
si autem non eligit maius bonum, tenetur ad mi-
nus, ut qui vovit puellam pauperam se ducturum
facto

- h.c. com-
miss. de
spons.
Comm.
DD.
Azor. to
lib. 11. c.
3. q. 3.
Vill. u.
bi sup. vi.
de Dian.
in sum. &
Vill. 10. 1.
tr. 34. dif.
4. n. 3.
Azor. u.
bi sup. 1. 1.
c. 4. q. 4.
D. Tho.
2. 2. q. 89.
art. 7.
- uxorē, si eligat religionē, non tenetur *h* juramentum.
8. Qui jurat se non resignaturum beneficium, eligat religionem; potest renunciare.
9. Juramentum non adimplere in re levi solum est veniale secundum probabiliorem sententiam.
10. Qui juravit se recitaturū per totum annū singulis diebus unam salutem. Angelicam, & si nullam recitaverit in fine aīi, non peccat *n* mortaliter. Quod si verò juravit singulis diebus per totum annum unum obolum pauperibus sed daturum, tenetur sub mortali, cum ad notabilem quantitatem pervenerit.
11. Qui propter urbanitatē juravit se in primo loco non sessurum, non peccat *n* si postea non adimpleat.
12. Qui jurat se facturum rem indifferentē, quæ melius non est facere, quam facere, non tenetur adimplere.
13. Cum promissio includit in se tacitam conditionem, hæc includitur etiam in juramento consequente promissionem; ut si jurasti te ducturum aliquam virginem, si hæc corrupta fuit ab aliquo, non *p* teneris adimplere.
14. Juramentum ob merum factum, sed cum aliquo adimplendi obligat. Ut si jurasti ob merum te tronis te daturum ei centum aureos, teneris dare, sed potes reperere relaxationem, & si dederis, repetitionem coram iudice.
15. An verò qui juravit se ad carcerem rediturum, ubi erat injuriosus derentus, teneatur redire ab eo, ubi ajunt, salvi negant: utraque opinio est probabilior affirmativa.
16. Cum juramento causam dedit dolus, vel error affirmativa non *t* obligat.
17. Qui jurat se facturum rem, quæ postea redditur impossibilis, vel valde difficilis, non *n* tenetur ad illam.
18. Qui juravit se pecuniam daturum tali die, si creditor terminum distulit, non *n* tenetur.
19. Qui utitur compensatione, non violat juramentū, etiam si non solvas secundū probabiliorem

p Covar.
in c. quam
vis p.
tum 2. p.
parag. 4.
Comm.
DD. in c.
debitores
de jure ju.
Sylvest.
verb. ju-
ram. q. 26.
P. Less.
lib. 2. c.
24. n. 29.
Comm.
DD.
Comm.
DD.
Covar.
c. quāvis
p. 2. 1.
p. parag.
1. n. 6.
Sylv.
verb. jur.

sententiam.

20. Qui jurat se observaturum statuta alicuius collegii vel universitatis, non *z* tenetur ad futura, sed solum ad præterita.

*z*D. Tho.
2.2. q. 98
art. 2.

21. Qui jurat sub conditione, illâ non positâ, non tenetur. *z*

*z*Comm.
DD.

22. Iuramenti obligatio non *b* transit ad hæredes.

*b*Comm.
DD.

23. Iuramentum factum ob animi turbationem, si hæc fuerit tanta, ut tollat usum rationis, non tenebitur.

z Silv.
verb. iuram. q. 9

24. Qui sicet jurat, peccat *d* mortaliter, sed non tenetur adimplere, nisi aliundè sit obligatus.

*d*Comm.
DD.

25. Qui jurat cum intentione se obligandi, sed sine animo adimplendi, peccat *e* mortaliter, & tenetur adimplere.

*e*Comm.
DD.

26. Qui jurat sine animo iurandi non manet *f* obligatus, si autem jurat mendacium, peccat mortaliter; si autem iniuriosè cogitur ad iurandum, non peccat secundum probabilem opinionem.

f Less. lib
2. c. 42.
dub. 8. n.
42.

27. Cum iudex petit iuridicè iuramentum, tenetur *g* jurans iurare secundum mentem illius. Idem est si spontè se offerat ad iurandum.

g Comm.
DD.

28. Quoties quis iniuste cogitur ad iurandum, vel habet iustam causam celandi veritatem, *h* potest uti verbis equivocis.

*h*Comm.
DD.

29. Scholastici, *i* qui sub iuramento interrogantur an ingressi fuerint domum oppositoris, si ingressi sunt non tamen ut manus pro suffragio accipiant, possunt iurare se ingressi non fuisse.

i Vide
Vill. ubi
sup.

30. Adultera à qua maritus stricto gladio interrogatur an dormierit cum adultero, potest *l* cum iuramento respondere se nec vidisse eum, sub intelligendo anno præterito.

l Idem
ubi sup.

31. Cum latro, vel tyrannus minatur alicui, ut juret sibi daturum centum aureos, *m* potest jurare sub intelligendo, si à se debiti fuerint.

*m*Comm.
DD.

n c. hui
manu
aures 22.

q 5.

• Azor.
to. 1. lib.
11. c. 8.

q 2.

pComm
DD.

q D. Tho
mas 2. 2.

q. 89.
art. 10

7 c testi
monium

de testib
sc. qui
cumque

6. q. 1.

7 c. meri.

to 15. q.

5.

n c. di
lect de

testib.

cogen.

x c. pla
cuit de

test.

yComm.
DD.

2 Comm
DD.

• Vil. to.
2. tr. 36.
dif. 11.

32. In foro exteriori non iudicatur *n* secundum mentem iurantis, sed secundum verba exterioriora.

33. Cum quis mandavit, ut res fieret, & interrogatur legitimè an fecerit, tenetur respondere & fateri veritatem.

34. Iudici licet *p* petere iuramentum ab eo quem scit perjuraturum, cum illi concessum est iure; Personæ autem particulari non licet.

QVIS A IVRE PROHIBITVS sit jurare

35. Pueri ante pubertatem à iure prohibiti sunt jurare, nec non infantes, & perjuri, utraque les condemnati. *f* Item amentes, & furiosi.

36. Clerici jurare prohibentur coram & iudicio laico. Et si in aliquo casu gravi illius iuramento opus fuerit, non est sumendum, nisi coram iudice Ecclesiastico, & sæculari remittendum.

37. Laici in utroque tribunali possunt jurare, & ab Ecclesiastico compelli *n* censuris, ut iurent ne odio vel amore regant veritatem.

38. In diebus festis non licet jurare in iudicio, nisi in causa pia, & ob bonum pacis.

39. Honestum videtur (verba sunt c. placuit *de testibus*) ut qui in sanctis audeat jurare, jejuni faciat *n* cum omni honestate, & timore Dei. Tertius hic intelligendus est, non ut præceptum, sed secundum æquitatem, ut magna iuramento exhibeatur reverentia.

QVOMODO RELAXETVR iuramentum?

40. Iuramentum *y* aliquando fit immediatè Deo faciendi aliquid in ejus obsequium, aliquando homini in ejus utilitatem.

41. Iuramentum assertorium numquam *2* potest relaxari.

42. Quod est in favorem tertii, ex consensu illius relaxatur: si autem non consentiat, nec Papa potest relaxare, nisi extortum fuerit vi, vel metu, vel in favorem excommunicati.

secun-
verba exte-
r, & in-
respondere

utn ab eo
essum est
icet.

iurare
prohibiti
juri, ut
riori.

n & iudice
iuramento
ram iudice

unt jurare,
ut jurant

in iudicio,

placuit de
jejunus fa-
Dei. Ter-

prum, sed
mento ex

entum?

immediate

a, aliquan-

quam a po-

onsensu il-

, nec Papa
vi, vel mo-

43. Causæ relaxandi iuramentum sunt: *b* in- *b* Vide
iustè fuisse extortum, ex temeritate, perturbatio *p. Tho.*
ne, vel levitate factum. Cum verò propter alias 2. 2. q.
causas supradictas non obligat, non indiget relaxa- *80. art. 9*
tione.

44. An verò iuramenta castitatis, vel religionis
sint reservata, alii negant, alii probabilius affir- *c Azor.*
mant. *c* ubi supra

45. Iuramentum in favorem tertii non *d po-*
test commutari etiam in melius, nisi ex consensu *d Comm.*
partis. *DD.*

46. Iurare sine necessitate cum amphibologia *c Sanch.*
non *e* est peccatum mortale, nisi sit in iudicio, *apud*
vel in grave damnum tertii. *Dian. 2.*

47. Iuramentum castitatis vel religionis pro- *p. tr. 15.*
babile est *f* esse ab Episcopo dispensabile. *num. 25.*

48. Qui ex prava consuetudine sæpè jurat in- *f Navar.*
advertenter licet falsò, non peccat *g* mortaliter: *apud Dia.*
nec deneganda est ei absolutio, sed admonendus, *ubi sup.*
ut se accuset de negligentia in extirpanda prava *69.*
consuetudine. *g Dian.*

49. Si adsit iusta causa, petere licet *h* etiam *ubi sup.*
personis particularibus iuramentum ab eo, quem *69.*
scit esse pejeraturum. *g Dian.*

50. Petere iuramentum ab eo, *i* quem scio ju- *h Dia. p.*
raturum esse falsum bona fide intelligendo verum *5. tr. 7.*
esse quod jurat, peccatum esse mortale alii ajunt *ref. 14.*
alii negant minus probabiliter. *i Idem*

51. Assuerum falsò jurare, etiam cum inadver- *ubi supra*
tenter jurat verum, peccare mortaliter alii ajunt, *i Azor. ro*
alii negant. *1. lib. 11.*

52. Iurans puellæ se illam ducturum etiam fictè, *c. 2 l. q.*
cum idè ab illo passa fuit violari, tenetur *n* eam *2.*
ducere, nisi dispar admodum sit conditio. *m Comm*

53. Iuramentum civitatis quod maior pars non *DD.*
servat, non *o* obligat. *n Sa hœ*

54. Iuramentum impuberis patre contradicen- *ubi supra*
te *p* irritatur. *17.*

Comm.
DD.

55. Iuramentum à se factum in Dei gloriam potest unusquisque commutare *q* in rem apertè meliorem.

Sa ubi
supr. n. 37

56. Qui iuravit se non petiturum dispensationem voti, aut iuramenti, nec ea usurum, potest rem superiori indicare, & si superior in utroque dispense ea uti dispensatione.

DISPUTATIVNCVLÆ interiacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

IURISDICTIO.

Quid sit, & quotuplex.

Vide P.
Azor. c. 2
& Silv.
verb. iurisd. n. 2.
Vill. 10.
1. tr. 9,
diff. 45.
e Idem
ubi supra

1. Iurisdictio est *a* potestas de publico introducta cum necessitate iuris dicendi, vel æquitatis statuendæ.

2. Alia *b* est ordinaria, quæ alicui inhaerens nomine proprio exercetur; alia delegata, quæ ab Ordinario est accepta.

3. Quatuor *c* sunt, quæ dant jurisdictionem ordinariam: Lex, Papa, consuetudo, & communitas approbata.

4. Delegata acquiritur *d* per jus, vel commissionem ab eo, qui habet ordinariam.

5. Privilegia dant jurisdictionem. *e*

6. Iudex Ecclesiasticus habet *f* jurisdictionem in eum, qui se illi subicit cum facultate sui superioris.

7. Iurisdictio alia *g* contentiosa, quæ exercetur in partes unâ contradicente; alia est voluntaria, quæ sine contradictione exercetur, ut in Confessione.

8. Iurisdictio habitualis confertur *h* Sacerdoti per characterem Ordinis; actualis autem datur ei ab Ecclesia, habitualis est à iure divino, & sine illa non potest esse actualis.

dComm.
DD.
eComm.
DD.
fc. nos si.
in comp.
q. 7.
g. Vide
Silv. ubi
sup. & c.
spar. 3. q.
3.
h Navar.
c. 4, n. 1.

9. Pec-

9. Peccat *i* mortaliter iudex qui alienā utitur jurisdictione, vel propria extra suum territorium. *Idem c.* 23. n. 14.

10. Jurisdictio delegata à Principe in perpetuū privilegium ratione dignitatis, vel alterius ordinariæ potestatis potest *l* alteri committi. *Idem c.* 27. n. 45.

11. Jurisdictionem super se nemo *m* habet, neque Papa. *m* Sa hoc verb.

12. Jurisdictionem dat tacita ratihabitio, & eius concessio est favorabilis, nec censetur *n* revocata ante revocationis notitiam. *n* Idem ibid.

13. Excommunicatus non denunciatus, & suspensus habens publicam jurisdictionem, valide potest *o* illā uti. *o* Comm. DD.

14. Jurisdictione commissa intelliguntur commissa ea omnia, sine quibus non potest *p* commode exerceri. *p* Comm. DD.

I V S.

1. Iura magis attendunt *a* ad mores, quàm ad entia. *a* Navar. n. 40. c. 17.

2. Ius divinum non *b* potest in totum tolli à Papa, potest tamen limitari, & interpretari ab eo in spiritualibus, & ab Imperatore in temporalibus. *b* Idem c. 27. n. 263.

3. Ius Episcoporum potest *c* à Papa iusta de causa limitari, sicut habitualis Sacerdotum jurisdictio, ne exeat in actum, donec eis ab Ecclesia actualis concedatur. *c* Idem ubi sup.

4. Ius novum etiam Conciliorum *d* potest limitari per antiquum, & vice versâ. *d* Idem Ibid.

5. Ius in re *e* est, quod acquiritur per dispositionem inter vivos, & ultimam voluntatem, collationem, confirmationem, & alium modum legitimum, & dicitur ius perfectum. *e* Comm. DD.

6. Ius *f* imperfectum, quod acquiritur promissione, stipulatione, & similibus non perfectè sed in actione ad rem petendam coram iudice sitit. *f* Comm. DD.

I l 3.

7. Ius

9. Pec

7. Ius in re, vel ad rem in officiis, vel beneficiis non acquiritur *g* ex sola iustitia distributiva.
8. Qui suo iure utitur, nemini *h* facit iniuriam.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

am.

IVSPATRONATVS.

DE IVRISPATRONATVS DEFINITIONE,

& quomodo acquiratur?

a Vide
titulum
de iure
patrona
tus.

ibid.

Comm.
DD.

d Vill.

10. 2. tr.
19. dist. 6.

Comm.
DD.

f Vill.
ubi supra

Con m.
DD.

h Abb. in
c. cum

laicus de
iure patr.

i P. AZOR.
10. 2. l. 6.

c. 22. q.
2.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

1. Iuspatronatus *a* esse quid spirituale alii ajunt. Alii negant; alii dicunt esse partim spirituale partim temporale.

2. Id solet sibi servare, qui præbendam de bonis instituit, & *b* potest in id consentire Episcopus etiam post donationem factam.

3. Ius ergo patronatus *c* est potestas nominandi clericum promovendum ad beneficium vacans.

4. Patronus *d* est, qui fundat, ædificat, vel reparat Ecclesiam, si autem unus det fundum, alius fabricam, alius dotem, tres patronos habebit.

5. Ius hoc transit *e* ad hæreses, sed non potest legari *f* nisi ex licentia Episcopi. Idem dic de permutatione inter vivos, & de permutatione.

6. Non potest *g* vendi, quia erit simonia.

7. Cum bona confiscantur, probabile *h* est valide cum illis transire.

8. Cum illud habet uxor, non maritus; sed debet *i* præsentare.

QVOTVPLEX SIT iuspatronatus, & an possit illud derogare?

9. Iuspatronatus aliud clericorum, quod ex bonis Ecclesiasticis fundatum est; aliud laicorum, quod ex bonis secularibus.

10. Si spectat ad clericum & ad laicum simul, quantum ad favores est Ecclesiasticum, *l* in ordine ad effectum seculari. Si spectat ad duos Ecclesiasticos, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *m* pro Ecclesiastico, *n* pro laico.

11. Si spectat ad clericum & ad laicum simul, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *o* in ordine ad effectum seculari. Si spectat ad duos Ecclesiasticos, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *p* pro Ecclesiastico, *q* pro laico.

12. Si spectat ad clericum & ad laicum simul, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *r* in ordine ad effectum seculari. Si spectat ad duos Ecclesiasticos, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *s* pro Ecclesiastico, *t* pro laico.

13. Si spectat ad clericum & ad laicum simul, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *u* in ordine ad effectum seculari. Si spectat ad duos Ecclesiasticos, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *v* pro Ecclesiastico, *w* pro laico.

14. Si spectat ad clericum & ad laicum simul, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *x* in ordine ad effectum seculari. Si spectat ad duos Ecclesiasticos, quantum ad effectum est Ecclesiasticum, *y* pro Ecclesiastico, *z* pro laico.

el benefici
utiva.
facit iniuri

TVS.
ITIONE,
?

le alii ajun
m spirituale

dam de fur
sentire Epi

as nomina

ium vacan

ificat, vel de

ndum, aut

habebit.

ed non pot

em dic de

ne

simonia.

obabile h

ritus: sed

s, & an Pa

a, quod ex

liud laicor

laicum sim

um, l in o

eclesiasticos

eclesiastico.

II. P

11. Papa iusta de causa potest derogare iuspatronatus laicorum. Eius Delegatus non potest derogare iuspatronatus laicorum, Episcopus neutrum.

12. Non tenetur o Papa derogare iuspatronatus laicorum, nisi exprimat, nec Ducum, nec Marchionum, vel Regis nisi nominatim id declaret.

13. Si per privilegia, vel præscriptionem acquisitum fuit, non solum Papa, sed eius Delegatus possunt p illud derogare etiam si sit laicorum.

QUIS POSSIT tollere Conditiones Iuspatronatus, & quomodo sunt observanda?

14. Conditiones positae à patrono ex consensu Episcopi solus Papa potest q tollere, nec censetur id velle, nisi exprimat.

15. Si constituitur in fundatione, quod Capellanus tot Missas dicat, & nominandus est Sacerdos. Et idem si dicat, quod per se vel per alium tot sacra faciat.

16. Si est fundatio laicorum, & in ea constituitur, quod detur Sacerdoti, non potest dari non Sacerdoti. Si autem est fundatio clericorum, sufficit quod intra annum ordinari possit.

17. Potest & patronus ponere conditionem, ut sit mobilis ad nutum, non verò conditiones iuri contrarias.

18. Cum stipendia minuuntur, potest Episcopus numerum diminuere Missarum.

19. Cum dici iubentur in tali Ecclesia, vel capella, ibi, & non alibi dicendæ x sunt.

20. Cum in una hebdomada non potuit Missas dicere, debet & illas dicere in sequenti, nisi aliud ex fundatione constet.

21. Patronus laicus præsentare debet intra 4. menses, & Ecclesiasticus intra sex. x Et idem si iuspatronatus partim est Ecclesiasticum, partim sæculare.

22. Si intra prædictum tempus patronus non præsentat, & potest providere Episcopus.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Idem
ubi supra

q Clem.
quia cō
tingit de
relig. do
mi.
r Vill. to.
2. tit. 9.
dis. 8.

f Azor.
to 2. inst.
mor. lib.
6, c. 24.

Vide P.
Azor. ubi
supra.

Idem
ubi supra

Comm.
DD.

Vill. u
bi supra.

z unico
parag.
verum
de iur
patro.
Comm.
DD.

*e. cum
autem
de iur.
patron.*

*e. c. per
nostras
de iur.
patro.*

*d Azor.
ubi supra
q 30.*

*e. c. cum
in cun-
ctis de
elect.*

*f Comm.
DD.*

*g Villal.
ubi sup.*

*h Argu-
mento c.
in Eccl.
de prob.
in 4.*

*i Comm
DD.*

*j Villal.
ubi sup.*

*m Comm
DD.*

*n. c. ex
frequen-
de instit.
& can.*

*o Comm.
DD.*

*p Comm.
DD.*

23. Patronus laicus potest uno nominato, hic quia indignus non admittitur, *b* alium nominare, vel duos simul ut Episcopus eligat; hoc vero non conceditur patrono Ecclesiastico, qui si mul præsentavit indignum, Episcopus alium providebit.

24. Patronus non potest *c* seipsum præsentare, sed ipso consentiente potest Episcopus illius instituere; filium tamen suum potest præsentare.

25. Si plures fuerint patroni, & unus fuerit clericus, *d* potest iste ab aliis præsentari.

26. Patronus teneatur *e* dignum præsentare, secus fecerit, potest ab Episcopo repelli.

27. Debet *f* fundationis conditiones observare.

28. Qui habet à Papa privilegium præsentandi debet *g* digniorem eligere secundum probabilitatem.

29. Si fuerint plures patroni, & omnibus simul collegio, vel Capitulo concessum sit præsentandi, qui abfuit, quia non fuit vocatus, potest *h* à iudice petere ut irritam faciat præsentationem.

30. Si patronus sit puer ante Septennium pro eo tutor præsentabit. Post septennium *i* ipse, proprio iure, & non ratione collegii ei competet præsentatio.

31. Si est filius familias non potest *l* pater pro eo, nec sub specie iurisdictionis, sed ipse debet præsentare.

DE INSTITUTIONIS DEFINITIONE, & quo facienda?

32. Institutio est *m* concessio Ecclesiæ, vel beneficii facta ab Episcopo.

33. De iure communi spectat *n* ad Episcopum, ad eius Vicarium, & ad Capitulum sede vacante.

34. Non poterunt *o* ad alios inferiores, nisi c. privilegio, præscriptione, vel consuetudine.

35. Non potest *p* fieri ab Episcopo sine patrono.

ominato, si hic intra præfixum tempus non præsentave-
rit. Episcopus ad hoc non habet tempus determi-
natum, debet tamen intra sex menses.

36. Cum patronus laicus plures præsentat, q
debet Episcopus digniorem eligere secundum pro- ubi sup.
babiliorē opinionem, & dignior repulsus potest
appellare.

37. Præsentatus examinandus ab Episcopo r, Trid.
& si fuerit indignus repellendus. sess 24.
c. 18. de

39. Lex posita à patrono, si non est recepta, reform.
non est s servanda / Comm.
DD.

æsentare,

es observe

IVSTITIA.

DE DEFINITIONE IVSTITIÆ,

& quod duplex sit.

nibus firm

t præsentat

est b à re

onem.

onium p

m i ipse,

comper

l pater pa

ipse dete

ONE, &

fiæ, vel be

Episcopum

e vacante

ores, nisi

udine

ne patrono

1 *Iustitia est constans, a & perpetua voluntas ius
suum unicuique tribuens* ex Iustiniano : & ex
Augustino : *Iustitia munus est ius suum unicuique
tribuere*, unde fit in homine iustus quidam ordo
naturæ, ut anima subdatui Deo, animæ caro, ac
per hoc Deo anima ipsa, & caro.

2. Iustitia semper b est ad alterum. Debitum
aliud est legale, id est ex iustitia sive commutativa,
sive distributiva, sive legali. Aliud est morale, &
dicitur honestatis, sive æquitatis, quod invenitur
in liberalitate vel affabilitate, & dicitur utile,

3. Iustitia alia c est generalis, seu legalis, quæ
respicit bonum commune; alia specialis inter ci-
ves, quæ respicit bonum particulare.

4. Dividitur d iustitia in legalem strictè sum-
ptam, cum verba ut sonant accipiuntur; & in epi-
cheyam, seu æquitatem, cum interpretantur, ut
utilia sunt bono communi.

5. Iustitia e particularis alia commutativa,

a Iustin.
in inst.

parag. 1.
de iust.

Aug. lib.
19. de ci-
vit Dei.

b Villal.
to. 2. u.

7.

c Comm.
DD.

d Comm.
DD.

e Vide D.
Thom. 2.
2. q. 58.
art. 6.

e Vide
D. Tho.
2, 2. q. 58
art. 6.
f Vide
eundem

quæ respicit æqualitatem inter partes, ut in emptione, & venditione; alia distributiva, quæ respicit proportionem in distributione præmiorum.

6. f Iustitia commutativa sumit medium secundum proportionem arithmeticam, distributiva autem secundum geometricam.

AN FIAT iniustitia scienti, & consentienti.

g Comm.
DD.

7. Qui peccat contra iustitiam legalem, nisi simul peccet contra particularem non tenetur restituere. Et quot sunt iustitiæ modi, tot sunt iniustitiæ.

h Arist. 5.
Ethicor.
c. 9.

8. In bonis quorum quis verè est dominus, non patitur h iniustitiam sciens, & consentiens.

i Comm.
DD.

9. In bonis quorum non est verè dominus, sed custos, ut in membris suis; etsi sciat, & consentiat, iniuriam patitur.

DISPVT. I. SECT. VNICA

RESOLUTIONES TRES.

L.

LAVDEMIUM.

al. 3. c.
de jur.
emphyt.

1. **L**audemium est de iure communi quinquagesima pars rei venditæ in emphyteusis & meliorationem. Ex consuetudine autem est solum pars trigesima. Hæc debetur directo domino, quoties vendicatur, alienatur, permittitur, vel donatur.

b Sylvest.
verb. em-
phyt.
num. 23.

2. Non debetur h quando hæres necessarius rem accipit titulo hæreditatis, vel datur filiz in dotem, vel redditur venditori ex pacto de redimendo, vel quando plures hæredes eam dividunt inter se. Hæc sunt de iure communi, consulenda tamen est consuetudo.

3. Cui

3. Cum res datur in emphyteusim alicui, filiis eius, & nepotibus, hi autem hæreditatem repudiaverunt, & redit ad dominum directum, & si res est Ecclesiæ, non transit ad filios naturales.

c F. Manl
in sum.
1. p. c. 113
num. 2.

DISPVT. II. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

LEGATVM.

De Legati definitione, eiusque effectibus.

1. Legatum *a* est donatio quædam à defuncto relicta ab hærede præstanda.

a l. lega-
tum ff. de
leg. 2.
b Mol.
de iust. & c
jur.
c Vide
Vill. tr.
30. dif.
29.

2. Non differt *b* à fideicommissio particulari, nisi quoad formam verborum, nisi cum fidei commissum relinquatur ad exonerandam conscientiam defuncti, quia tunc habet rationem debiti.

3. Cum relinquatur sine conditione, statim *c* debetur legatario cum meliorationibus, vel deteriorationibus quas habuerit.

4. De jure communi cum hæres hæreditatem non acceptat, omnia legata amittuntur, *d* nisi ad pia sint opera. In regno autem Castellæ non amittuntur.

d L. si ne-
mo ff. de
test.
e l. unum
parag. si
rem ff.
de leg.

5. Cum testator legat rem hæredis, valet legatum, & tenetur *e* hæres illam dare.

6. Cum testator sciens rem esse alienam, illam *f* legavit, tenetur hæres illam emere; quod si nolit dominus illam vendere, tenetur dare legatario pretium illius. Idem dic si libertatem leget alieno servo. Si autem nesciebat esse alienam, non valet legatum.

f l. non
dubium
parag.
fin. ff. de
leg.
g L. Paul
ff. de fi.
deic. lib.

7. Cum testatori legavit libertatem servo, quæ putabat suum esse, danda *g* est tamen ei libertas.

8. Cum legatum est incertum, quia nescitur, cui ex duobus habentibus idem nomen relictum fuit, non valet; valet *h* autem etsi error sit in no-

h l. 9. tit.
9. p. 6.

mine,

mine, cum constar, cui personæ relictum fuit. Sed in foro interiori in primo casu, ut docti è afferit Molina, inter duos legarum *i* partiendum est.

9. Cum una ex duabus rebus legata fuit, quam voluerit potest hæres præstare.

10. Cum testator legat, quod non habet, dicens: Lego meas domos, si non habet non valet legatum. Si autem dicat: Lego unam domum Ioanni, emenda est, & danda.

11. Cum quod primò uni legaverat, secundo alteri legat, secundo legatum valet, non primò.

12. Cum legat rem, quam sciebat à se in pignus esse datam, hæres redimere tenetur, & solvere. Si autem nesciebat esse datam in pignus legatarius debet redimere.

13. Testator *p* potest legare, quod nondum natum est.

14. Cum testator debet aliquid sub pignore, & creditori legat ipsum pignus, nihilominus creditori solvendum *q* debitum.

15. Cum legat alicui dicens: Lego Petro decem, quæ debeo illi, quamvis nihil debeat, legatum solvendum. *r*

16. Cum legat alicui, ut possit ex sua fodina fodere metalla, non *s* transit ad hæredes.

17. Qui donat rem, quam in testamento legaverat videtur revocare legatum, non verò si revendit, vel in pignus dedit.

18. Cum testator ligna legavit, & postea illa cooperuit domum, videtur *n* revocare legatum.

19. Qui legat currum, equos illum vehentes legatum videtur. *x*

20. Qui legavit chirographum, debitum in eo contentum legare *y* censetur.

21. Cum testator legavit omnia, quæ habet in arca, non comprehenduntur actiones, *z* & jura in chirographis ibi servatis contenta.

22. Cum legat uni filio tertium, & alii quintum, prius extrahendum *a* est quintum, & postea tertium.

23. Cum

i Mol. disp. 197.

21. si ita scriptum

in fin. ff. de leg.

ml Titio ff. de aur.

& arg. leg.

n Molin. disp. 12.

el 11 tit. 9. p. 6.

p Comm. DD.

q1 credi- torem. c. de legat.

r1 credi- torem ff. de liber- legat.

sl. 27. sec. 9.

par 6.

ti. 40. tit. 2. p. 6.

ul. san. legata.

ff de leg. x Comm. DD.

yl. servu para. eū quichy rog ff. de legat.

x Molin. disp 202.

a Ex l. 214. fili

23. non

24. ut sec

25. C

26. C

27. C

28. C

29. C

30. S

31. C

32. C

33. C

34. C

35. C

36. C

37. C

38. C

39. C

40. C

41. C

42. C

43. C

44. C

45. C

23. Cum legat alicui putans vivere, si mortuus est, non valet *b* legatum. Et idem est, si legatarius ante acceptationem moriatur, ad hæredes illius.
24. Cum legat alimenta, *c* hæc compensanda sunt secundum vires hæreditarias, & personam legatarii.
25. Cum legat omnia, quæ habet in tali prædio, si fortè res aliqua illuc allata est, quæ ad prædium non spectat, vel ablata est quæ spectabat, nec augendum, nec minuendum legatum, sed omnia, & sola quæ ad prædium spectant comprehenduntur.
26. Cum legat centum aureos quos habet in arca, si minus inveniatur, id dandum legatario; si plus, dandi *e* sunt centum tantum.
27. Cum legat sub conditione, sed per legatum non obstat quin ad impleatur, non amittit *f* legatum.
28. Cum legat sub conditione impossibili, vel contra bonos mores, habetur *g* pro non apposita.
29. Cum pater legat filix sub conditione, ne nubat, habetur *h* pro non apposita, secus verò si maritus uxori.
30. Si legat filix ut castè vivat, & nupsit, non amittit *i* legatum à patre, vel ab alieno, secus verò si à marito.
31. Quando legat fil *x* duo millia aureorum, si nupserit, & mille si ingrediatur religionem eligat, danda ei tria millia asserunt *l* multi DD. alii verò millesolum, utrique probabiliter.
32. Cum legat alicui, ut nubat cum consanguinea sua, si est digna tenet *m* conditio, si est indigna, habetur pro non apposita.
33. Quod legatur puellæ, ut nubat cum Petro, si ex parentis sui voluntate nubat cum alio, non amittit *n* legatum.
34. Quod legatur alicui, ut nubat cum nobili, si nubat cum ignobili amittit *o* legatum.
35. Cum legatur alicui ut nubat, & ingredi-

b l unica
parag.
in primo
de jud.
toll.

c l. 2. tit.
9. p. 6.
d. l. si ita
legatum
ff. de leg.
3.

e Ibidem
l. supra
citat.
ff. l. juri
civilis ff.
de cond.
& de

f mor.
g. l. si quis
ita in-
stitutus
ff. de cõ-
dit.

h Comm.
DD.
i Anton.
Com. ad
I. Taur.

16.
l Vide
Mol 1. de
just. disp.
207.

m l. 4.
in fin. tr.

4. p. 6.
n Bald. in
l. 1. n. 9.
C de in st

& sub st.
o Sanch.
ubi sup.
disp. 73.
non.

Aut. de
Sanch.
Episc. pa-
rag. sed
& hoc.
q Vide
Vill ubi
sup. dif.
30.

tur religionem, non amittit p legatum, nisi al-
unde constet de voluntate testatoris.

36. Cum testamentarii jurant se pauperes eli-
cturos ad legata, & nec precibus, vel favoribus
alios admissuros, si rogati admittant pauperiores
non faciunt q contra juramentum. Faciunt
men contra illud si relicta pauperiore pauperem
ligant, sed non tenentur restituere, tenebuntur
tem, si relicto paupere non pauperem eligant.

37. Cum testator dicit quodd testamentarii
non teneatur rationem reddere, non ideo pot
aliquid sibi usurpare de bonis defuncti.

Idem
ubi supra

38. Quarta Falcidia r est quarta pars, qu
extrahitur à legatis.

QUANDO EXTRAHENDA est à legatis Falcidia.

f Comm.
DD.

39. Cum hæredes sunt descendentes vel ascen-
dentes, eorum legitimæ integræ extrahendæ sunt
prius à bonis, & postea legata, & hic non habet
locum quarta Falcidia.

f Comm.
DD.

Vide
Moli lib.
1. de pri-
mog. c.

17. nu. 9
& disp.

115.
Idem
ubi sup.

Idem
de pri-
mog. c.

12. n. 9.

40. Cum hæres non est ex descendentibus, p
test r sibi retinere quartam Falcidiam, quæ pro
ta extrahenda est ex legatis, quando nulla alia
persunt bona, vel si superest parum, u sumere p
test ex legatis usque ad quartam partem.

41. Non solum ex legatis, & sed etiam ex do-
nationibus mortis causa extrahenda est hæc quarta
pars, & secundum viros doctos habet locum in Ro-
gno Castellæ.

42. In novem casibus y videndis in P. Moli
non extrahitur quarta Falcidia. Quæ prius, & q
posterius extrahenda sunt, vide l. 2. tit. 11. p. 6.

De va

Legat

pium

gis pium,

loco pro c

2. Vlti

Princeps d

3 Leg

ceps non

vel in aliun

4. Leg

pleri, d p

5. Leg

& mutus f

6. Leg

soria, etian

menra.

7. Leg

duant g e

8. Leg

debat se el

9. Leg

mentum f

10. Le

tem, sed

to legatur

11. Leg

gitimam.

12. Le

epio annu

13. Le

ter hæred

14. Le

SE

SECTIO II.

De variis circa Legata resolutionibus.¹

Legatum ad causas pias potest a Papa in alium pium usum convertere, & Episcopus in magis pium, & in æquipium consentiente hærede, & loco pio cui relictum est.

a Sa hoc verb.

2. Ultimis voluntatibus Papa, & supremus Princeps derogare b possunt.

b Clem. quia cōtingere de reli-gios. dom.

3. Legatum ad usum profanum potest c Princeps non habens superiorem convertere in pium vel in alium profanum.

c Sa hoc verb. n. 21.

4. Legatum in aliquem usum, si non potest impleri, d potest Episcopus in alium mutare

d Covar. c. 3. n. 2. e Sa ubi sup. n. 5.

5. Legare non potest, qui non e potest testari, & mutus sicut nuntius potest testari, sic & legare.

f Silv. ver. leg. 3. n. 2.

6. Legato principali legata consentiunt f accessoria, etiam prioriora, ut legato lecto eius ornamenta.

g Sa ubi sup. n. 12.

7. Legatis vestibus, quæ domi habentur, veniunt g etiam quæ sunt apud sartorem.

h Idem ubi supra

8. Legatum tibi relictum ab eo, qui falso credebatur se esse suum filium potest h retinere.

i Idem ubi supra

9. Legatarius iuste possides, etiam i si testamentum sit nullum.

k Comm. DD.

10. Legari l potest spurio ad alimenta, vel dotem, sed non transit ad hæredes patris, transit vel ad legatum naturale.

m Comm. DD.

11. Legatum factum filio computandum in legitimam.

n Comm. DD.

12. Legatum annuum potest o peti in principio anni, nisi aliud constet de voluntate testatoris.

o Sa ubi sup. Covar. e si hæredes de test n.

13. Legata minuenda n si casu fortuito minuantur hæreditas.

p 5.

14. Legatum sub conditione, ut nubat arbitra-

¶ Si ubi
sup. Co
var. e. si
hæredes
de test. n

¶ Si ubi
sup. n. 23
¶ Vide
Panorm.
ad c. re-
laram de

testam.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Sa hoc
verb. n.

27.

¶ Idem
ibid. n.

35.

¶ Molin.
disp 207.

col. 2.

¶ Idem
ubi sup.

¶ Sa hoc
verb. n.

40.

¶ Idem
ubi sup.

¶ Idem
ubi sup.

nam. 42.

¶ Vide
Mol. loc

¶

tu alterius. quia conditio est illicita, habetur
non apposta.

15. Peccat, p qui non solvit legata, quam
mum potest, & incidit in pœnas juris, si pia
solvit intra ses menses, & alia intra annum.

16. Ex legatis piis non extrahitur Falcidia,
nec Trebellanica, nisi hæres etiam esset pius.

17. Ad legata pia sufficiunt r duo testes, &
lent ante aditam hæreditatem, & etiam non ad

18. Si tempore mortis testatoris legatarius ex
capax valet legatum. f

19. Nato filio post testamentum, si legata erant
parvi valoris adhuc valent. r

20. Si legatum datur ab ipso testatore, fit r do
natio inter vivos.

21. Legatum Ecclesiæ intelligitur de Parochia
li, nisi aliud constet, & de legatis ad pias causas
debetur Episcopo 4. pars sed in hoc servanda r
consuetudo.

22. Cum legat testator alicui, ut nubar con-
lendo talem, y tenetur consulere, sed non se-
consilium.

23. Legatum alicui sub conditione, si fiat re-
giosus, vel presbyter non habebit z si non fiat.

24. Legatum ut emas vestem, erit a tuum et
si non emas, similiter ut nubar, etiam si non n-
bas.

25. Legatum sub conditione. ut nubar cuida-
si voluerit, si primò nolit, & postea volit tuum et
etiam si non nubar.

26. Legatum alicui dum habuerit 30. annos
tunc moriatur, c transsit ad hæredes illius.

27. Legatum alicui dum fuerit vidua, & que
post mortem eius fiat tuum, si nubar, statim a
tuum.

28. Legatum si pudicè vixerit non amittit
nisi per copulam carnalem; sed multi alii etiam
per oscula, & amplexus asserunt amitti

29. Legatum

29. Legatus calix intelligitur argenteus, flegat
planeta censetur serica.
30. Legata g religioſa litigabitur ſumptibus
heredis.
31. In legatis faciendâ, ut in favorabilibus am-
interpretatio.
32. Legatum ad piam cauſam gaudet h privi-
legio Eccleſiæ relictæ.
33. Legans creditori in dubio cenſetur i com-
penſare.
34. Legatum pauperibus in communi applica-
ri poteſt l fabricæ Eccleſiæ pauperis.
35. Legatum canonicis iſſis, & non Eccleſiæ
debetur, m non verò ſingulis, ſed illorum colle-
gio, & Episcopus habet ex eo quartam canonicâ.
36. In primogeniis, & maioratibus licita n eſt
conditio, qua clerici, & regulares, & beneficiarii
excluduntur. Legatum cum fructibus debetur o
die quo hæres adivit hæreditatem.
37. Teſtamentum in pias cauſas manu teſtato-
riſcriptum, licet non ſit coram teſtibus publica-
rum, p validum eſt.
38. Legatarius gravi injuria legantem afficiens
legatum amittit, q ſed expectanda ſententia judi-
cis.
39. Legatum relictum in communi pro mari-
tandis puellis, applicari poteſt r volenti religio-
nem intrare.
40. Legatum relictum orphanis ſ poteſt dari
habentibus parentes pauperes, vel inutiles, quan-
do non ſunt orphanæ, quibus detur. Idem dic
de relictæ, viduis poteſt dari habentibus maritos
pauperes, & inutiles.
41. Pro orphanis intelliguntur etiam expoſitæ,
quarum parentes ignorantur, r & quæ patre carent
licet matrem habeant.
42. Legatum u pro virginibus dotandis po-
teſt retineri ab ea, quæ eſt habita pro virgine, licet
ſit corrupta.

f Vide
Covar.
c. indicâ-
te de teſt
c. 4.
g Sa ubi
ſupra.
h Silv.
verb leg.
n 5.
i Vide
Covar. in
c. officii
de teſt. n.
2.
l Sa ubi
ſupra.
m Vide
Covar.
in c. re-
quiſiti
de teſt.
n. 20.
n Idem
lib. 1. var.
ref. 19.
num. 10.
o Sa ubi
ſupra.
p Covar.
c. relatū
1. de teſt.
num. 12.
q Comm.
DD.
r Molina
diſp. 112.
ſ Dian. p.
2, tr. 16.
ref. 10.
t Idem
ubi ſup.
u Idem
ubi ſup.

x Idem
ubi sup.

y Comm.
DD.
z Vide
Sanct.
apud Di
an p 4.
tr. 4. ref.
140.

a Comm.
DD.
b Dian. p.
3. tr. 6.

c Vide
eundem
p. 4. tr. 14
ref. 84

d Comm.
DD.

e Comm.
DD.

f Comm.
DD.

g P Me
nacho in
manu-
script.

43. Legatum pro dorandis puellis, si non sine nuptiæ debetur x nuptis sine dote, vel tenui.

44. Legatum relictum cuidam puellæ pro anima testatoris, si hæc moriatur antequam nubat, debetur y alteri puellæ.

45. Legatum pro fabrica Ecclesiæ x potest dari pro ornamentis divino cultui necessariis. Item distribuentum quotannis, potest totum simul dari v. g. hospitali, vel monasterio. Item dandum naturalibus alicujus loci potest dari per decennium ibi commorantibus, nisi sint cum animo non perpetuo permanendi.

46. Cum bona non sufficiunt ad legata pro ta a minoranda sunt.

47. Legatum consanguineo pauperi b dum pauperiori.

48. Legatum quotannis præstandum Ecclesiæ si per duos annos non præstetur, non deberi alij ajunt, alii negant.

49. Legata pia facta coram duobus testibus tantum valida d sunt, nec valeret statutum ctum in contrarium.

50. Legatum relictum filiæ, cui pater debet centum e videtur relictum in solutionem doti Idem dic de filio.

51. Licitum f est legare pecuniæ usum ctum.

52. Legatum Societati cum onere sacrum ciendi non g potest admitti, nisi ex circumstantiis colligatur animum fuisse testatoris, legatum leg non ut Missæ stipendium, sed ut elemosinam gratis donatam relinquere, v g. si multum erat dat consuetum Missæ stipendium.

53. Falsum, & damnatum est ab Alexand. Valienet an. 1666. annuum legatum pro anima relictum non plus quàm per decem annos durare.

DISPUTATIVNCVLA

interjacens.

SECTIO UNICA. RESOLUTIONES VARIAE.

LEGITIMA.

Filia dotata potest *a* petere supplementum legitimæ, nisi expresse renuntiaverit, sed computanda sunt omnia, quæ data sunt ei ad nuptias, exceptis vestibus, quibus communiter urebatur.

1. Renuntiatio legitimæ facta per merum juramentum non *b* confirmatur.

3. Quæ filius impudicè consumpsit *c* computanda in legitimam, nisi pater videretur doluisse.

4. Legitima donata filio inter vivos *d* potest patre revocari.

5. Professus religionem *e* debet statim legitimam filio, & pater infidelis filio facto Christiano.

6. Donatio facta filio inter vivos non *f* computatur regulariter in legitimam; bene tamen, quæ solvit pater pro pœna delicti, quod filius commisit.

7. Filii hæretici damnati ad mortem *g* privantur legitimâ; non tamen eius, qui crimen læsæ maiestatis humanæ commisit secundum quosdâ.

8. Non potest legitima filii gravari à patre, nisi ipse consentiat, potest tamen prohibere ne illam alienet usque ad tertiam generationem. Molina tamen relinquit *h* gravamen positum in legitima filii etiam in illius favorem esse nullum.

9. Ex donatione Ecclesiæ facta extrahenda est filiorum legitima, si post illam nascantur.

a Sâ hoc verb. n.

b Covar.

in c. quâvis de

pest. p. 7.

c Sâ ubi

sup. n. 5.

d Idem

ubi supra

num. 3.

e Idem

ibidem.

f Vide

Covar. in

c. Ray.

de test.

parag. 2.

n. 6.

g Vide

Silvest.

ver. legi-

tima n. 5.

h Vide

Mol. di-

sp. 177.

col. 2.

i Comm.

DD.

Comm.
DD.

10. Legitima non hæredis sed iudicis arbitrio extrahenda *l* est, & si filius hæreditari renunciarit, supplementum autem legitimæ est ei præstandum.

DISP. III. SECT. PRIMA

RESOLUTIONES VARIÆ.

LEX.

De legis Definitione, & quot sint legis genera

Lex, decretum, statutum, constitutio significant, licet sub diversis respectibus.

*a*1. Græ
cor. ff. de
leg. D.
Thom. 1,
2. q. 9,
art. 4.

1. Lex est *a* Sanctio sancta iubens honesta prohibens contraria. Communior definitio Theologos est D. Thomæ Lex nihil aliud quàm quædam rationis ordinatio, & præceptum commune bonum, ab eo, qui curam reipublice gerit promulgata.

*b*Suarez
tr. de leg.
c. 6, n. 8.
Comm.
DD.

2. Lex *b* debet fieri ob bonum non particulare, sed commune, & debet in commune obligare, potest tamen in unam partem, & non in aliam.

*d*Comm.
DD.

3. Lex non *c* spirat mortuo legislatore, mandatum verò particulare sic. Privilegium autem est particularis lex.

e c. in
istis tem-
poralib9
dis. 4.

4. Cum cessat in particulari ratio legis, ideo *d* cessat lex. Quæ si non est sufficienter promulgata non *e* habet legis vigorem.

*f*Comm.
DD.

5. Effectus legis *f* est homines bonos reddere & illius actus: Iubere, vetare, permittere, & punire.

g Vide
D. Th. 1.

6. Lex alia *g* æterna, id est providentiâ divini lumen à Deo cunctis hominibus inditum

inem nar
inter bon
lura defi
ad diriger
m.

7. Pra
naturali,
8. Pra
nat post

DE

9. Lex
actus per
quidam l
ad legis o
10. L
plura pra
11. Ad
ni confor
dum prop
manam p

12. Le
est apu
elusiones
13. No
morum p
clutionu
occurrere
cont.

14. Ju
tu, ut re
gnaturum
DE LI
prestatas le

finem naturalem consequendum, & discernendum
inter bonum, & malum; alia est humana, quæ
supra definita est: alia tandem divina data à Deo
ad dirigendum hominem ad finem supernatura-
lem.

2. q. 91.
art. 1.

AN LEX vetus obliget.

7. Præcepta moralia legis veteris sunt de jure
naturali, & ideo *b* obligant.

b Comm.
DD.

8. Præcepta ceremonialia legis veteris *i* cessant
post novam, & ideo non obligant.

De fidei

DE LEGE naturali.

9. Lex naturalis non *l* est propriè habitus, sed
actus per modum habitus. Synderesis autem est
quidam habitus nos ad bonum inclinans, & inde
ad legis observationem.

Vide D.
Thom. 2.
2 q. 94.

10. Lex naturalis est una *m* continens in se
plura præcepta, lex autem superior est præceptis.

Comm
D.

11. Actus virtutum secundum quod sunt ratio-
ni conformes *n* sunt de lege naturali, sed secun-
dum proprias species aliqui spectant ad legem hu-
manam positivam.

Et idem
ubi supra

12. Lex naturalis quoad prima principia eadem
est apud omnes nationes, sed non quoad con-
clusiones particulares.

Comm.
art. 4

13. Non potest dari ignorantia invincibilis pri-
morum principiorum naturalium, bene tamē con-
clusionum deductarum ex illis; quia tales possunt
occurrere circumstantiæ, ut docti etiam dubi-
tarent.

DD.
D. Th. 2.

14. Jus gentium *p* est, quo omnes gentes utun-
tur, ut rerum divisio, stipendiorum modus, di-
gnitatum gradus, &c.

bi sup.

DE LEGE HUMANA, & an sit in hominibus
potestas leges condendi.

art 4.
Vasq.

to. 1 d
sput. 122

p c. jus-
gentium
dist. 1.

m Trid.

fel. 7. c. 8.

n Comm.

DD.

o Comm.

DD.

p Comm.

DD.

q P. Säch.

l. 8, de

matr. di.

sp. 48,

n. 10.

r c. 2. de

minor. &

ibid.

s Valiqu.

1, 2. disp.

152, c. 3.

t Comm.

DD.

u Comm.

DD.

x c. con.

cilia dif.

17.

y c. cum

olim de

maior. &

obedi.

z Comm.

DD.

a Comm.

DD.

b Comm.

DD.

c Vide

Suar. de

leg l. 3.

c. 7.

15. In hominibus est *m* potestas condendi leges & statuta, quorum observantia obliget in conscientia. Est fidei veritas definita in Tridentino.

16. Papa *n* potest condere leges Ecclesiasticas quæ obligent universam Ecclesiam; civiles autem quas facit, solum obligant in terris temporum illi subiectis.

17. In rebus *o* Ecclesiasticis judicatur secundum leges civiles in quantum non sunt canonice contraria.

18. Leges Pontificiæ quamplures sunt in canonico; quæ autem sunt in Decreto non sunt suspectæ, etiam Pontificiæ, nisi etiam sint in juris corpore.

19. Cardinalium declarationes non sunt leges, nisi positæ sint authenticæ, & promulgatæ a Papa, ut legis vim habeant secundum probabilem opinionem.

20. Episcopus in suâ diocesi *r* potest condere, quod *s* est de iure divino secundum probabilior sententiam. Idem potest legatus a latere. Idem *t* potest Concilium generale.

21. Cardinalium collegium sede vacante *u* potest, possunt *x* autem concilia provincialia, synodalia.

22. Capitulum Canonicorum vivente Episcopo potest sibi aliquas constitutiones condere, proprio vero Episcopo toti *y* diocesi secundum communior opinionem.

23. Capitula inferiora non *z* possunt aliquas leges condere, nisi ex consensu, & approbatione Episcopi.

24. Superiores religionum *a* possunt in capitulis, & congregationibus leges condere, ad arctiorem disciplinam.

25. Summus Pontifex non *b* potest leges dare toti Ecclesiæ.

26. Imperatores *c* possunt leges condere in omnibus suis regnis, secus vero Reges illi solum in suis regibus.

27 In F

undum leg

28. Jud

quæ deduc

judicare.

29. Leg

quia quando

30. Leg

ex consue

31. Reg

non habent

32. Cûn

ges. Et ide

33. Dor

cepta impo

stitutiones

34. Leg

lares civita

regni non o

AN LE

lege natura

35. Lex

lege natura

per à natur

36. Bo

facit illud

AN PR

quas h

37. Pra

non q po

religiosam

ad arctiore

cuius alii se

hum.

QVAS C

ut sit in

- 27 In Hispania debent *d* iudices judicare secundum leges regni, & non secundum alias. *dComm.*
DD.
 28. Iudices debent *e* observare leges civiles, quæ deducuntur à jure naturali, & secundum illas judicare. *Ex l. 6. tit. 4. p. 5.*
 29. Leges civiles observandæ *f* sunt in Hispania quando non sunt leges regni. *cComm. DD. f Vill. to. 2 tr. 25 dif. 8.*
 30. Leges fori in Hispania non *g* obligant, nisi ex consuetudine jam receptæ sint. *g l. 1. Tauri. hComm. DD.*
 31 Reges, ac Principes, qui in temporalibus non habent superiorem *h* possunt condere leges. *i Vill. ubi sup.*
 32 Cum regnum jure hæreditario ad foeminam spectat, etiam si sit conjugata *i* potest condere leges. Et idem *l* potest respublica, quæ in temporalibus non habet superiorem. *mComm. DD.*
 33. Domini inferiores solum *m* possunt præcepta imponere ad tempus, & facere aliquas constitutiones, quæ ut habeant vim legis à populo, & regio senatu approbandæ sunt. *n Villal. ubi sup.*
 34. Leges municipales, quæ sunt ad particulares civitates spectantes, si sunt in usu, & legibus regni non contrariæ, observandæ *n* sunt. *oComm. DD.*
 AN LEX humana possit iubere aliquid, quod à lege naturali iussum non sit?
 35. Lex humana iubere *o* potest, quod nec à lege naturali, nec divina iussum sit, sed hæc semper à naturali originem habet. *pComm. DD.*
 36. Eo ipso, quod legislator aliquid *p* jubet, facit illud materiam virtutis, & contrarium vitii. *qComm. DD.*
 AN PRÆLATI religiosi possint ferre leges præter eas, quas habet Ordo à sua fundatione?
 37. Prælati religiosi etiam cum toto capitulo non *q* possunt leges condere non spectantes ad religiosam observantiam, nec obligare religiosos ad arctiorem vitam, quàm professi sunt. Contra test leges etiam alii sentiunt, sed in dubio p̄o prælatis standum.
 QVAS CONDITIONES habere debet lex humana, ut sit iusta.

r D. Ifid. 38. Lex erit omne id quod ratione confitetur
l. s. quod religioni conveniat, quod salutis proficiat
ethymol. D. Ifid.

c. 3. Has omnes conditiones habere debent super
 rum mandata. Legis virtus est: imperare, ve
 re, permittere, punire. *l. legis 7. ff. de legibus.*

39. Lex valde difficilis & laboriosa, & non
fComm. nē recepta non *f* obligat.
DD.

QUALIS DEBEAT esse promulgatio legis
obliget.

f In auth. 40. Ut lex sit sufficienter promulgata non
 ut novæ necessarium, ut ad omnium notitiam perveniat
 constit. 41. Quamvis lex sufficienter sit promulgata
 col. qui illam invincibiliter ignorat & excusatur, et
 " Vide si excommunicationem annexam habeat.

Azor. to. 42. Ut quis dicatur sufficientem legis notitiam
 2. *l. s.* c. 3. habere, opus est & ut à persona fide digna
 " *Comm.* habeat.

DD. 43. Aliquos effectus habet y lex etiam apud
 apud Na. lum, qui eam ignorat, ut cum contractum
 var. lib. vel taxam statuit.

l. consil. 44. Sufficit x quod leges Pontificiæ
 consil. 4. centur in Romana curia, ut dicantur sufficienter
 n. 14. promulgatæ secundum probabiliorem, & con
 y *Comm.* muniorem sententiam. Probabile etiam est
DD. obligare; nisi promulgentur in singulis diocesi

f Vide 45. Lex civilis sufficit, quod promulgetur in
 Molin. ubi sup. ria Regia, ut omnia regna obliget; & nisi Rex
 ubi sup. at, ut in omnibus civitatibus publicetur,

46. Cum diversa regna, quæ divinis legibus
 b *Comm.* runtur, sub eodem Rege sunt, nonb sufficit in o
DD. publicatio, ut item si regna sint valde distantia

47. Leges, quæ alias revocant non indigent
 c *Comm.* promulgatione, nisi revocent privilegia.
DD.

48. Revocatio privilegii opus d est, ut ve
 d *Comm.* ad notitiam privilegiati.
DD.

49. Ad valorem privilegii non est necesse,
 e *Vide R.* veniat ad privilegiati notitiam, nec indiget
Azor. to. mulgatione secundum probabiliorem sententiam

l. 1 s. c. 3. q. 5.

AN 1

mulgata.
 50. Ex

promulga
 obligant
 eis aliud f

Peccat
 recipit leg

51. Leg
 mulgata f

prescriban
 AN 2

penam illi
 52. Ali

hibitione
 bent, & p

grediuntur
 rent, incu

53. Qu
 nam i ma

54. Qu
 tionem an

non l incu
 fitivo; ig
 censura.

AN 1
 non fuit, ob

55. Si so
 non est, u

in relex à
 56. Le

non oblig
 spendit su

57. Qu
 rationabil

58. Leg
 cum ab eis

59. Reg
 legis q̄ hal

sententiæ.

one constituta
saluti proficiunt

debent super
imperare, ve
de legibus.

osa, & non

ulgatio lega

ulgata non e

iam pervenit

excusatur, cu

n legis notio

de digna i

x etiam apu

traatum in

ntificia p

atur suffici

orem, & c

e etiam est

ulis diaeces

mulgetur in

n nisi Rex i

ecetur,

ivinis legib

sufficit in o

de distant

non indige

ilegia.

AN LEX obliget statim ac est sufficienter promulgata.

50. Ex sua natura obligant f statim ac sunt f Comm.
promulgata; leges autem civiles ipso facto non DD.
obligant nisi transactis duobus mensibus, nisi in
eis aliud statuatur.

Peccat vero populus, qui absque ulla causa non
recipit legem à Principe promulgatam *

*In deor

51. Leges Pontificia statim obligant, g ac pro-
mulgata sunt in curia Romana, nisi terminum
prescribant.

Alexand.

VII. an.

1665, 24

Sept.

Comm.

DD.

**AN QUI IGNORAT invincibiliter legem in
pœnam illius incurrat.**

52. Aliæ leges pœnam solum assignant, & pro-
hibitionem præsupponunt, aliæ simul rem prohi-
bent, & pœnam statuunt. In primis qui illas trans-
grediuntur pœnam etiam si invincibiliter igno-
rent, incurrunt. h secus in secundis.

h Vide P.

Sua. t. 5.

dis. 4. sec.

2, à n. 21.

Comm.

DD.

Henr.

l. 3. de

excom.

53. Qui autem scit prohibitionem, sed non pœ-
nam i manet in foro exteriori obligatus ad illam.

54. Qui ignorat invincibiliter excommunica-
tionem annexam iuri naturali, & divino, illam
non l incurrit, quod à fortiori procedit in iure po-
sitivo; ignorantia verò vincibilis non excusat à excom-
municatura.

**AN LEX HVMANA qua à principio recepta
non fuit, obliget**

55. Si solum naturæ principia inspiciuntur opus
non est, ut populus legem recipiat, ut obliget, sed
in relex à principio non recepta, non m obligat.

m Azor.

t. 1, l. 5.

c. 4.

Comm.

DD.

Vasqu.

12, disp.

150. c. 5.

n. 54.

pSua. v. 6.

Comm.

DD.

56 Lex, quæ ob ignorantiam non recipitur n
non obligat, & cum populus proponit super ea, su-
spendit suum effectum

57. Qui à principio legem non custodierint sine
rationabili causa o peccant.

58 Leges canonica receptæ non p obligant, &
cum ab eis supplicatur, suspendunt suum effectum.

59. Regis responsum, & Principis rescriptum
legis q habent vigorem, non vero Regii senatus
sententiæ.

Ans

AN

AN LEX HUMANA obliget in conscientia
quomodo cognoscatur?

60. Veritas fidei est quod lex humana obliget
in conscientia.

r Comm.
DD.
f Clem.
exili. de
verb.
sign..

61. Constitutiones religionum, & regulæ
peccatum non obligantes non r sunt leges p
priè loquendo.

62. Ex verbis legis colligitur s obligatio, ut
dicat præcipio, mando, jubeo, prohibeo, inter
co, vel æquipollentia, debeant, teneantur, nec
sario, necesse est, non licet, non potest, &
ponuntur modo imperativo.

QVOMODO cognoscatur quando lex obliget
veniali, vel sub mortali?

r Comm.
DD.
Vatq. 12.
dup. 15-1
c. 5.
r Comm.
DD.
r Suar.
de legi.
l. 5, c. 27
à n. c.
r Comm.
DD.
r Comm.
DD.

63. Qui operatur ex contemptu legis peccat
mortaliter.

64. Ex verbis simplicibus n præcipio, m
do, &c. non colligitur obligatio ad mortale.

65. In materia levi non potest legislator
mortali obligare, in materia vero gravi potest.
v veniali tantum.

66. Non est y certa regula ad colligend
materiæ gravitatem, colligitur tamen ex utilit
communitatis.

67. Leges admittunt 2 interpretationes,
civiles intellectus, sed multi in hoc facillimè
luntur.

68. Lex præcipiens in virtute obedientiæ
materia sufficienti obligat sub mortali. Idem
cum præcipitur sub excommunicatione. An
ro cum sub gravi pœna idem sit dicendum, alii
junt, alii negant.

SECTIO II.

RESOLUTIONES VARIAE.

r Azor.
to. 1. l.
II, c. 8.
q II.

1 R Ector universitatis præcipiens sub pœna p
stiti, nisi materia sit gravis, non r obligat
mortali.

2. Cui

2. Cum lex fundatur in falsa præsumptione non *b* obligat in conscientia, sicuti hæres qui non fecit inventarium, non obligatur solvere debita ultra vires hæreditarias in foro conscientia.

AN LEGES PÆNALES ultra poenam obligent ad culpam?

3. Leges purè pœnales, quæ nihil prohibent, non *c* obligant ad culpam secundum probabilioris sententiam.

4. Lex quæ taxam assignat, obligat *d* sub peccato mortali in materia gravi, & ad restitutionem.

5. Leges canonicæ, quæ imponunt censuras, & alias pœnas *e* obligant sub peccato.

6. Leges civiles mixtæ, quæ prohibent sub pœna, obligant *f* ad culpam secundum probabilioris sententiam; Contraria tamen potest *g* sustineri in praxi, cum legem frangens non se exponit morti, vel alii gravi periculo.

7. Non omnes leges pœnales etiam in prima sententia *h* obligant sub mortali, ut quæ prohibent sub pœnis levibus ligna cædere, piscari, &c.

8. Leges possunt ante iudicis sententiam obligare ad pœnam, quæ in actione consistit, & non in sola privatione, ut posset prælatus præcipere, ut qui talia fecerit se verberet; sed non desunt contrarium sentientes.

QUOMODO cognoscitur an pœna sit ferenda, vel lata.

9. Leges, quæ continent sententiam ferendam, & non laram non obligant *l* ante iudicis sententiam.

10. Cum res est in dubio *m* censenda, est sententia ferenda, & non lata.

11. Cum lex habet verba comminatoria *n* sententia est ferenda.

12. Pœna conventionalis non *o* obligat, nisi post iudicis sententiam; sunt *p* tamen viri docti contrarium asserentes.

13. Cum

b Silv.
verb. lex
q. 2.

c Vasqu.
1, 2, q.
12. disp.

159. c. 11
n. 11.

d Idem
ubi sup.

e Comm.
DD.

f Suarez.
de leg.

lib. 5. c. 3
n. 6.

g Nava. c.
23, n. 55.

& sequēti.

h Comm.
DD.

i Vasq. 1.
2, t. 2.

disp. 162

c. 7.

l Comm.
DD.

m Comm.
DD.

n Comm.
DD.

o Vasq. 12
disp. 175.

c. 1.

p Vide
Suarez.

ubi sup.
n. 5.

Comm.
DD.

13. Cum lex loquitur de futuro non habet sententiam latam, secus si de præterito.

Comm.
DD.

14. Verba hæc, ipso facto, latæ sententiæ, & similia & dicunt latam sententiam.

AN POENÆ, QUÆ consistunt in privatione & imponuntur ipso facto, obligent ante iudicis sententiam?

Comm.
DD.

15. Leges Canonicae impositæ ipso facto obligant & ante iudicis sententiam. Idem dic de pena non petendi debitum propter afflictatē super venientem matrimonio.

Vasqu.

12, disp.

168, c. 2.

Suarez.

de leg.

lib. 5, c. 8,

n. 9

16. Pœna privationis vocis activæ, & passivæ obligat & ante sententiam iudicis, si expressa est in lege.

D. Th.

2, 2, q. 62

art. 3.

Comm.

DD.

17. Cum lex imponit pœnam ipso facto non solum & privat bonis, sed obligat ad actionem consequentem, ut excommunicatus non solum privatur officio divino assistere, sed exire tenetur ab ecclesia cum incipit.

18. Legem pœnalem ipso facto obligantem pœnam, quæ in actione consistit obligare ante iudicis sententiam, alii ajunt, alii probabilius ajunt; nisi DD. in aliquibus legibus pœnales specialiter contrarium interpretati fuerint.

19. Lex quæ frumento taxam & assignat & pœnam, ad pœnam non obligat nisi post iudicis sententiam.

Less.

de

just. lib.

2, c. 19.

Vasqu.

12, to. 2.

disp. 17.

c. 3.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

20. Pœna amittendi ipso iure beneficium non obligat & ante sententiam, nisi expressè in aliquibus casibus à Papa declaratum fuerit.

21. Hæreticus non tenetur à bona sua restituere ante condemnationem. Peccat tamen vendere sua bona ei, qui delictum illius ignorat.

22. Cum prohibetur actus exterior, & prohibetur etiam voluntas illum faciendi, & licet actus valde occultus potest à lege prohiberi.

23. Lex civilis non potest directe prohibere actum interiorem, nec illum punire.

24. Eccl.

interior

interior

25. C.

potus, lex h

26. Eccl.

interior bo

27. Qu

co aper

communi

AN I

culo,

28. Lex

periculo,

ad majus

29. C.

bus etiam

alius cibo

30. Q

traheret c

caret tam

AN

stus, & h

31. Co

randi; &

mines ad

32. C

renulsus,

prohibet

33. C

stus, sed

34. R

& ad test

AN

legibus.

35. L

- non habet
ito.
tententiz,
in privatio
nte judicij
so facto ob
em dic de p
uitatem sup
væ, & pass
i expresa cit
ulo,
pso facto
actionem co
n solum pe
tetur ab
obligantem
bligare ante
babilis x
bus pœna
eriat.
assignat &
ost judicis
eneficium r
llè in aliqu
a sua restit
amen vend
rat.
or, c prohib
& licet actus
i.
ectè prohibe
24. Ecclesia non potest censuram ferre ob actum
interiorem, nec illum punire secundum e pro-
biliorum. c D Tho.
q. 91, art.
4.
f Comm.
DD.
25. Cum actus interior sit veluti anima exte-
ris, lex hunc prohibens, etiam f prohibet illū. g Comm.
DD.
26. Ecclesia non g potest punire actum exte-
riorem bonum ob malam intentionem interio-
rem. g Comm.
DD.
27. Qui confiteretur haresim interiorem, vel a-
perit ad petendum consilium, non est h ex-
communicatus. h Comm.
DD.

AN LEX HVMANA obliget cum vita peri-

28. Lex humena i potest obligare cum vitæ
periculo, & tunc censetur obligare, cum ordinatur
ad majus bonum, quàm vita. i Comm.
DD.
29. Carthusiani l tenentur abstinere à carni-
bus etiam cum vitæ periculo; si tamen non esset
alius cibus, non tenentur finire se fame perire. l Vasqu.
12. disp.
162.
30. Qui ob metum mortis matrimonium con-
traheret cum consanguinea non peccaret; m pec-
caret tamen si ob metum mortis eam cognosceret. m Comm.
DD.

*AN LEX HVMANA possit irritare contra-
ctus, & homines ad illos inhabiles reddere.*

31. Contractus alii sunt a legibus irriti, alii irri-
tandi; & lex humana n potest irritare eos, & ho-
mines ad illos inhabiles reddere. n Trid.
ses. 24.
c. 1, de
reform.
32. Cum lex dicit, quod contractus sit ipso ju-
re nullus, vel personas ad illos inhabiles reddit, vel
prohibet actum aliquibus personis in speciali, talis
contractus est nullus. r Vasqu.
12. to. 2.
p Comm.
DD.
33. Cum lex taxam statuit, valet p contra-
ctus, sed excessus debet restitui. q Reli-
giosi
sunt in-
habiles.
Comm.
DD.
34. Religiosi sunt q inhabiles ad contractus,
& ad testamentum faciendum jure positivo.
- AN PRINCEPS, vel legislator subdantur suis
legibus.*
35. Legislato, qui non est Princeps supremus
sub-

- * Comm. 7 subiectus est legibus suis, tam quoad vim directivam, quàm coactivam. Princeps autem, qui non habet superiorem / solum quoad directivam.
 DD. Comm. & potest leges mutare, & secum in aliis dispensare.
 DD. 1c.
 * Villal. 36. Prælatus Ecclesiasticus faciens contra leges non incurrit & excommunicationem.
 to. 2, tr. 2, dif. 28. 37. Potest esse aliqua specialis lex, quæ modo modo obliget Principem, sed tantum subdigniori.
 * Comm. DD. 38. Princeps & manet obligatus ad contractus & quasi contractus, quas cum subditis init.

SECTIO III.

AN CLERICOS OBLIGENT LEGES CIVILES, & an religiosi ad has, & ad Episcopales teneantur.

- * Vasq. I disp. 187 1. Ecclesiastici & tenentur observare leges civiles ad bonum regimen reipublicæ spectantes, sed non quoad poenam sed quoad vim directivam tantum.
 n. 34.
 * Comm. DD. 2. Obligantur & etiam ad leges, quæ irritant contractus, & testamenta, non verò ad eas, quæ sunt in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ.
 * Comm. DD. 3. Idem dicendum & de religiosis quoad vim directivam, & quoad hanc solum subduntur synodalibus. Tenentur & tamen observare festa prædicta ab Episcopo, non verò officium clericorum recitare.
 * Azor. 4. Festa à magistratibus indicta non & tenentur observare.
 2. p. sum. lib. 1, c. 29. q. 5. 5. Vota facta à populo autoritate Episcoporum tenentur etiam religiosi observare, & facta à magistratibus ipse populus.
 f Henric. e, 25. n. 2. AN PEREGRINI, & alienigenæ teneantur legibus civitatis, per quam transeunt.

6. Alienigenæ vagi *g* tenentur legibus illius populi per quem transeunt.
7. Si sunt leges iustæ factæ specialiter pro alienigenis *h* obligantur observare, & alias, quarum ingressio est in damnum populi; & cum veniunt tenentur ad taxam, & ad vestigalia.
8. In contractibus idem *i* dicendum ex excepto morali.
9. Qui mutat domicilium in alium locum cum primo ibi manendi, ad illius leges *l* tenetur, vel ibi habitat per maiorem anni partem.
10. An verò qui transeunt per locum & velut hospites ibi tantum morantur, illius legibus obligentur alii ajunt, alii *m* negant probabilius si obstit scandalum.
11. Alienigenæ, & peregrini non *n* tenentur observare leges sui domicilii, dum transeunt per loca ubi non observantur.
12. Lusitanus in Castella *o* potest sabbatis comedere arietum minuta, quæ non posset in Lusitania. Et qui exiit à loco, ubi jejunatur, si pervenit ad locum ubi non jejunatur, potest illa nocte cænare.
13. Tyrannorum legibus si iustæ sunt *p* obediendum est, & ab eis potest postulari iustitia, & eis reddendum tributum. *Reddite ergo, quæ sunt Cesaris Casari.*
14. Epicheia est æquitas, sive interpretatio legis; hæc respicit casus particulares, sicut lex communes.

DE EPICHEIA eiusq³ definitione.

15. Contra Epicheiæ virtutem sunt duo vitia *q* contraria: Primum cum quis vult observare legem superstitiosè contra mentem legislatoris. Aliud cum quis fraudulentè verba legis servat sciens esse contra mentem.

g Sanch.
de matr.
lib. 5. diff.
18. n. 15.
h Comm.
DD.

i Sanch.
ubi sup.
n. 20.

l L. exige
re. ff. de
judiciis.

m Sanch.
ubi sup.
n. 6.

n Suarez
3 p. q. 24.
art. 8.

disp. c. 3.
o Vill. tr.
2. to. 1.
diff. 34.

p Comm.
DD.

q Comm.
DD.
Vide Vih
ubi sup.

¶ Vafqu.

12, to. 2,

disp. 176

n. 4.

f Comm.

DD.

z Comm.

DD.

¶ Vide P.

Vafq ubi

sup. disp.

196, c. 3.

n. 13.

x Comm.

DD.

y Comm.

DD.

¶ Vide P.

Azor. to.

1, l. 7,

c. 26.

16. Respectu legis divinæ vel naturalis est Epycheia, sed prudens interpretatio.

17. Princeps eiusque successores suas leges possunt interpretari.

18. Ratio legis potest z cessare negativè in particulari, ut ratio jejunii, quæ est maceratio carnis in Petro, qui ea non indiget, vel contrariò quando observantia legis est contra legis rationem, ut furioso depositum enssem restituas.

19. Cum ratio legis cessat contrariè, & hoc certum, non est observanda, & in dubio recurrendum est ad superiorem; vel observanda, nisi prædictum arbitrio obligatio cessare censeatur.

20. Si ex utraque parte sit dubium, & in obligatione sit spirituale periculum non est x observanda.

21. Cum dubium est an legislator potuerit, voluerit obligare locum y valet Doctorum interpretatio.

22. Cum totaliter cessat legis finis, & ipsa dicitur inutiles, z cessat lex.

23. Cum cessat una causa legis manente non cessat lex.

24. Licitum est leges humanas mutare oportet, non autem leviter mutandæ, sed j causa occurrente.

SECTIO VI.

DE CONSVETVDINE QUID SIT,
qua requirat, ut legitimè præscri-
pta sit.

¶ Comm.

DD.

1. Consuetudo est jus non scriptum, quod longo, & diuturno usu ortum est, & ius antecedit, & causat consuetudinem.

2. Co
us intro
mo.

3. C

vel comm

ratia, &

non est no

presumit

4. A&

publici a

lis; antiq

5. Intr

tempus de

6. Co

tas religio

ducere, si

sola devo

7. Cù

Principis

relinquitur

8. Act

na fide h

AN

9. Co

jus natura

tium.

10. C

introdu

11. Co

vim, si an

ta in re ser

& populu

consentur

12. Co

menta co

13. C

quando d

terita, &

14. C

1. Consuetudo pluribus, ac frequentibus actibus introducitur; aliquando tamen sufficientibus actibus.
2. Consuetudo introduci debet a populo, vel communitate, & scienter, & non cum ignorantia, & secundum probabiliorem opinionem non est necessaria Principis sententia; hæc tamen præsumitur elapso tempore sufficienti.
3. Actus per quos introducitur debent esse publici, ac notorii, & ipsa consuetudo rationabilis; antiqua vero talis præsumitur.
4. Introducta ex Principis consensu non habet tempus determinatum, & duo actus sufficientes.
5. Commercium negotiatorum, & communis religiosorum possunt consuetudinem introducere, si faciant animo se obligandi, & non ex sola devotione.
6. Cum introducitur sine expresso consensu Principis, opus est longo tempore, hoc autem relinquitur arbitrio prudentis.
7. Actus per quos consuetudo introducitur bonæ fidei faciendi sunt.
- AN CONSUETUDO habeat legis vigorem.*
8. Consuetudo non potest prævalere contra ius naturale, aut divinum, nec contra ius gentium.
9. Cum dubium est, an consuetudo legitime introducta sit, non obligat.
10. Consuetudo ex sua natura non habet legis vim, si autem sit rationabilis, & legitime præscripta, tam reservanda est ut lex; quia in ea Princeps, & populus, qui leges condere possunt, consentiunt.
11. Consuetudo potest matrimonii impedimenta constituere.
12. Consuetudo vincit legem, hæc autem quando dicit nulla obstante consuetudine, de præterita, & non de futura intelligenda est.
13. Consuetudo potest derogare aliqua ex

b Sanch.
de matr.
lib. 4.
disp. 1, n.
22.

c Suarez
de leg.
lib. 67,
c. 9, n. 7.
d Comm.
DD.

e Azor.
to. 1. lib.
5. c. 4.
g. 6.
f Comm.
DD.

g Vasqu.
12. to. 2.
disp. 77.
c. 5.
h. Regul.
possessor
de reg.
jur. in 8.
i c. fin de
consuet.

i Comm.
DD.

m c. fin.
de consuet.

n Sanch.
de matr.
to. 2, lib.
7. disp. 4.

o Villal.
ubi sup.
p P. Azor
1, p. 1. 7.
c. 36, g. 5.

religiosorum regulis, quia hæc sunt de jure humano.

Comm.
DD.

15. Cum non usus habet actum tacitum contra legem *q* introducit consuetudinem.

r Azor. l.
s. 10. 1. c.
4. q. 6.

16. Cum legislator scit factum esse contra legem, & cum possit non punire, sufficiunt *r* *d* actus.

17. Principis privilegium amittit, qui illi utitur per decennium, religionum verò per centum. Si tamen uti non potuit vel utendi occasio non fuit, non *s* amittitur.

f Comm.
DD.

SECTIO V.

DE VARIIS CIRCA LEGES resolutionibus.

a Sa hoc
verb.

1. Cum in lege excipiuntur aliqui casus *a* intelliguntur etiam excepti, quos aliàs jus excipit, & si materia est favorabilis omnes similes, & *q* Princeps *p* æquitas postulat ut excipiantur.

b Idem
ubi sup.

2. Lex prohibens non est *b* extendenda ad alios casus, in quibus non est tanta ratio.

c Comm.
DD.

3. Cum lex formam præscribit super eo, in quo quis alias potestatem habet, si is agat contra legem *c* tenet.

d Sa ubi
supra.
e Idem
ubi sup.

4. Cum lex damnat malefactores adjuvantes, intelligenda *d* est, si non causa necessitatis, pietatis, sed tanquam malefactores illos adjuvant.

5. Lex aliquid verans non *e* comprehendit alios, si non habent scientes bona fide.

6. Per jus novum non est recedendum ab antiquo, nisi exprimat.

f Comm.
DD.
Vide P.
Azor lib.
s. c. 17.
q. 6.

7. Lex civilis *f* tollitur contrariâ consuetudine decem annorum, & Ecclesiastica si Papa præsumptam, contradicat, & idem dic de Episcopali consuetudine, Canon autem secundum Abbatem non tollitur.

le jure humanatur nisi consuetudine 40. annorum, & con-
sistente Papa.

8. Nulla lex derogat *g* consuetudinem ratio-
nabilem alicuius loci, nisi illius expressam faciat
mentionem.

9. Lex sequens non *h* tollit factum præteri-
tum, quamvis huius effectus ex futuro dependeat

10. Lex interpretanda *i* est iuxta principia iuris
si legislator dicat aliam suam mentem fuisse.

11. Cum prohibetur subornatio *l* intelligitur
tota, nisi aliud colligatur ex verbis, vel ratione

12. Cum dicitur non gaudeat, vel amittat, non
in pœna ipso iure posita. Nec actus irritus sed
irrandus, cum dicitur, non potest, non valeat.
13. tamen qui dicant esse irritum cum dicit, non
offit.

14. Lex simpliciter loquens non *n* compre-
hendit contractus iuratos, nec iurata statuta.

15. Statuentes aliquod statutum si confirmetur
a Principe præcipue in illorum favorem, possunt
facere contra illud.

16. Cum Papa statuta confirmat, intelligitur *p*
non sint juri communi contraria, vel ab eo val-
de aliena.

17. Statutum Episcopi non ligat *q* subditos
pra diocesim delinquentes.

18. Cum in lege Ecclesiastica dicitur, tenean-
cessitatis, & vel præcipimus, aliqui dicunt *r* obligare ad
illos adiuvantem, vide quæ supra diximus.

19. Nemo *f* teneretur legibus ante septennium,
nisi habeat usum rationis.

20. Cum lex est tibi incommoda, & molestia,
dubitas an ab ea ratione alicuius necessitatis, vel

consuetudinis excuseris, ad eius non *t* teneris ob-
stantiam.

21. Magistratus, qui taxam tritico statuit *n* te-
nere non debet servare sub mortali in materia gravi. Se-

g Vide c.

i de cōf.

l h. 6.

h Comm.

DD.

q Sa ubi

supra.

l Comm.

DD.

m Vide

Sa ubi

supra.

n Comm.

DD.

o Comm.

DD.

p Comm.

DD.

q Sa hoc

verb.

r Vide Sa

ubi sup.

s Comm.

DD.

t P. Salas.

n Comm.

DD.

*Comm.
DD.

cus si sit legislator non habens superiorem, nisi
iaverit se servatum, vel sequatur scandalum.
21. Regulæ Cancellariæ non obligant ex
ro interiori, unde Episcopus donans inter
intra 20. dies ante obitum validè donat in
conscientiæ, licet talis donatio sit nulla secun-
dum regulas Cancellariæ.

22. Lex exorbitans à jure communi re-
debet quantum fieri poterit.

DISPUTATIVNCVL interiacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

LIBELLI. LIBRI.

*Comm.
DD.

b Vide
Macha.
in sum.
c Navar
c. 25. n.
38.

d Sixt. V.
in Bulla.

e Trid.
sess. 4. de
edit. &
usu sac.
lib.

f In decr.
Alexan-
dri VII.
an. 1665.
24. Sept.

Libellos infamatores facere, est a grave cr
& qui illos faciunt, tenentur ad restituend
& ipso facto excommunicationem b in
si sint contra religionem.

2. Libri amatorii relegandi sunt à c scho
ut venenum fugiendi.

3. Libri astrologiæ judiciariæ, geomantiæ
romantiæ, magiæ, sortilegiorum, augur
& quivis tractatus de his agentes lege d pro
tur, & tradi iubentur Episcopis, vel Inquisi
à Sixto V. in Bulla.

4. Libri agentes de rebus sacris non poss
typis mandari sine nomine authoris ex Decr
cilii Tridentini sub pœna anathematis

5. Si liber sit alicuius iunioris & modern
potest, nec debet opinio censeri probabilis, et
constet reiectam esse à sede Apostolica cau
improbabilem. f

6. Libri prohibiti donec expurgentur, non

ant retine
antur. g
LIB

L I

1. Ille

2. Sup

3. Lire

4. Ali

5. Liro

6. Leg

7. Pra

8. Idem

9. Pec

igit in ca

peccat cu

retineri usque dum adhibita diligentia corripiantur. g

LIBERTAS vide *Servus*.

g In iisdē
1666. 18,
Martii.

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

1. Ille censetur a falsas litteras habere, qui sci-
as vel scire debens illis utitur.

a Navar.
c. 27. n.
62.

2. Supplicationes à Papa signatæ, quæ signa-
tæ appellantur, in magna odiosa non habentur
pro litteris Apostolicis.

b Idem
ubi sup.
c Comm.
DD.

3. Litteræ Apostolicæ per surreptionem habi-
tæ non dicuntur c falsæ.

4. Aliud d est falsare litteras, quod includitur
in Bulla Cænæ, aliud uti falsis, quod non com-
prehenditur. Litteræ dimissoriæ ad Ordines non

a Navar.
c. 27. n.
62.
c Idem
c. 25.

possunt conferri à Capitulo Sede vacante, nisi
post annum à morte Episcopi. Contra hoc facien-
tes puniuntur penâ interdicti, & Ordinati mino-
ribus, privantur clericali privilegio, & maioribus,
manent ipso jure suspensi ad beneplacitum futuri
Prælati.

5. Qui scripta invenit aliena peccata & legit,
vel chartas sigillatas aperiens illas legit, mortaliter
peccat.

f Comm.
DD.

6. Legens alienas epistolas ob solam curiosita-
tem sine animo lædendi notabiliter, & sine pericu-
lo damni notabilis non peccat mortaliter.

7. Prælati licet g reservare, & legere litteras
suis subditis missas. Idem h dic de ducere respectu
aliorum militum, cum est in hostium obsidione.

g Comm.
DD.
h Navar.
c. 18. n.
53.

8. Idem i dic de inimico mittente litteras, cum
venit sibi vel proximo grave aliquod malum in-
venire.

i Idem
ibidem.

LITIGIUM.

1. Peccat mortaliter, qui paciscitur, vel tran-
sigit in causa criminali, nisi cessante scandalo. Item
peccat cum onere restituendi, qui accipit aliquid,

a Navar.
c. 25. n.
32.

ut discedat à lite iniusta. Item peccat, sed non tenetur restituere, qui utitur instrumentis suis vel aliis malis mediis, cum tamen causa est iusta.

In decr.
Alexand
VII. an.
1605 24.
Septemb

2. Quando litigantes habent pro se opor-
tune et probabiles, non potest iudex pecuniam au-
gere pro ferenda sententia in favorem unius
alio. *b*

DISP. IV. SECT. PRIM.

RESOLUTIONES VARIAE.

LOCATIO.

*De locationis definitione, & de iusto pre-
tione rei locatae.*

a Vill.
to. 2. dif.
1. tr. 25.

Locatio *a* est contractus, quo persona
res aliqua ad usum vel fructum pretio co-
ditur.

b Patet.
1. de re
cot. &
condi.
c Vill. ubi
supra.

2. Eodem modo de pretio rei locatae sicut
venditæ judicandum *b* est.

d F. Manl.
in un. 1.
p. c. 19.
e Vital.
ubi sup.

3. Cum res locatur sine pretii assignatione
lud *c* solvendum in quo alias conductæ est.
autem tunc primò locata est, taxari debet à iudice
vel ab aliis bonæ conscientiae viris.

4. Non licet *d* locare mulas ad maius tempus
quàm indiget is qui iter acturus est, nec con-
tinuare dies quibus nefatigantur, quiescunt in itinere.
Ne locare per totum diem ei, qui solummodo
ad meridiem indiget; in hoc autem consuetudo
consulenda est.

5. Non licet locare boves sub pacto, ut
ductori pereant, nisi minuendo pretium ex
curationis conventionione, Idem dic de apum
riis.

QVÆ RES possint locari?

6. Res omnes, quæ vendi possunt *f* possunt locari, nisi usu sint consumptibiles. *fComm.*
 DD.
7. Cum res alienari prohibentur, non *g* possunt locari per multum tempus. *Comm.*
 DD.
8. Domus vicina puerorum magistro, vel grammaticæ lectori non *h* potest locari officiali, qui strepitu docentem, & legentem impediat. *hComm.*
 DD.

QVAM HABEAT obligationem, qui locat rem inutilem, vel nocivam?

9. Cum plures eandem domum conducunt, non potest alteri locari, nisi omnes consentiant. *i Comm.*
 DD.
10. Qui locat cellam vinariam, & per doliorum recituras vinum effunditur in foro exteriori condemnabitur. Qui verò agrum locavit, in quo sunt herbæ venenosæ non condemnabitur. *i Comm.*
 DD.
11. In foro autem interiori neuter horum tenetur *m* ad restitutionem, si habuit invincibilem ignorantiam, tenentur tamen de lata, & levī culpā. *l1. sed 20*
des pa-
rag. 2. ff.
de locat.
m Vill.
ubi sup.
dis 4.
12. Quamvis fuerit occultum vitium rei, qui illam conduxit, pretium solvere non tenetur, *n* si ei fiat inutilis. *n dict. 1.*
sed 2des.

13. Quamvis vitium sit publicum, qui illud ignoravit in foro conscientia nil solvere tenetur. *Comm.*
 DD.

14. Qui in arte, quam ignorabat locavit sua opera, tenetur *p* damna restituere. Idem dic de eo, qui se iactabat supra id, quod sciebat. *Comm.*
 DD.

15. Qui locavit rem non suam bona fide tenetur *q* à domino impetrare, ut ratum habeat contractum, vel dare aliam similem; si autem non possit, conductor solum solvet pretium pro tempore, quo tali re usus est. Idem dic cum domus corrumpitur sine conductoris culpā. *q Vill. ubi*
supra.

16. Si conductor domum illam non habitavit ob impedimentum ex parte sua non domus, nec

* Idem
ubi sup.

locatoris, & tenetur nihilominus pretium solvere.

f Molin.
2. de jus
dis. 102

* Idem
ubi sup

17 Qui opera sua locavit per diem, & labore defraudavit, tenetur s pro rata restituere pretium & damna.

18. Si, qui conventionem fecit tot mancipia portandi, & si duo, vel tria mortua fuerunt in navigatione, pretium integrum debetur.

* Idem
ubi sup.

19. Qui conduxit navem ad merces portandum, & orta tempestate ex media navigatione redierit, portum, nautum solvere tenetur & secundum probabiliorum opinionem, quia in proprium commodum usus est re aliena, & damnum non fuit culpa locatoris.

QUAE CVLPA SIT necessaria, ut conductor teneatur de damno?

* Vill. u
bi sup.
dis. 4.

21. Conductor rei tenetur & de culpa lata, & levi, & non delevissima. Et idem est si culpa sit filiorum, vel domesticorum.

* Comm.
DD.

22. Simula conductamoriatur in via sine culpa conductoris ad nil tenetur, & si aurem culpa sua, tenetur solvere pretium multa aate sententia iudicis.

f Molin.
dis. 494
* Greg.
L op l. 15
in 8 p. 5

23. Qui portat vasa vitrea tenetur & maiorem adhibere diligentiam, & secundum probabilior sententiam tenetur de culpa levissima.

24. Pastor ovium tenetur & solum de lata culpa levi, & illius juramento, & verisimili probandum in foro exteriori.

* Vill.
ubi sup.

25. Qui rem accipit non conductam, sed ut illa operaretur, & perit, vel damnum recepit, tenetur & de levi, & haec fuisse praesumitur, & ideo in foro exteriori rei dominus potest pretium perire.

* Comm.
DD.

26. Qui vineam conduxit, & eam non putavit fructus uberiores illo anno ferre, tenetur & restituere damna sequentis anni.

AN
veniente

27.

tenetur

solum p

28.

natura

e est p

conduc

gati in

est plus

renunti

diaria

29.

litum a

tum au

30

rurte c

facere.

sed qui

tacita

solvere

AN

da ant

tor.

AN

habere

31.

proseq

su con

32.

qui a

ducto

33.

gatar

facto

AN QVI PRÆDIUM conduxit sterilitate superueniente teneatur pretium soluere.

27. Cum omnino pereunt fructus, non tenetur *d* conductor pretium soluere, si autem pars solum perit, solet pro rata.

28. Cum prædium non ex accidenti, sed ex sua natura talibus defectibus est subiectum, solvendum est pretium. Idemque si damnum accidat culpa conductentis, vel suorum vel fructus iam congregati in horrea computruerunt, vel conductio facta est plusquam per annum, vel futuris accidentibus renuntiavit, sed in hoc casu non veniunt extraordinaria nisi declaretur.

29. Cum fertilitas prædii conducti est supra solitum abundans, & lucrum conductoris supra solitum augetur, pensio etiam debet *f* augeri.

30. Si sumptus sunt necessarii ut conductor utatur re conducta, ad locatorem spectat *g* sumptus facere. Si autem solum sunt ad rem meliorandam, sed qui possent excusari, & nec de expressa, nec de tacita locatoris voluntate fiant, non tenetur ipse solvere.

AN POSSIT conductor expelli à domo conducta ante tempus conductionis? vide verbum Conductor.

AN SUCCESSOR hereditatis teneatur ratas habere locationes factas à suo antecessore.

31. Qui in maioratam succedit non tenetur *h* prosequi locationes sui antecessoris, & in hoc casu conductori licet rem conductam relinquere.

32. Hæres autem tenetur *i* locationes prosequi à testatore factas. Idem dic de hærede *l* conductoris.

33. Successor rei singularis, ut emptor, vel legatarius non tenetur *m* prosequi hos contractus factos à prædecessore.

34. Cum bona alicuius confiscantur, fiscus non

d l. si merces parag. vis. mai l. ex conduct. parag si vis ff loc. e Dist. l. ex conducto.

f Vill. ubi sup. dif.

7. *g* Comm. DD.

h Bald. in

l. si parag sed quia nostra C. comm.

de leg.

l. si viam

C. locati

l. 2, tit 5.

p 5.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

¶ l. si ff.
de iur.
fisc.

¶ l. si tu-
telæ ff.
de admi-
nistrat.

¶ Barbo-
sa ad l. si
filio pa-
rag. fin.
n. 2. ff.
solut.
matr.
q. l. 4. tit.
2. p. 5.

¶ l. si in
lege pa-
rag. si co-
lonus ff.
locati.

¶ Comm.
DD.

¶ Gomez
2. var. c.
3. n. 15.
¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Navar.
c. 7. n.
295.

tenetur *n* continuare locationem, vel conductio-
nem.

35. Minor tenetur *o* stare his contractibus suo
nomine factis à Curatore, si autem fuit lætus po-
test restitui. Idem dic de domino, cuius nomine
famulus locavit, vel conduxit.

36. An verò uxor post divortium, vel post mor-
tem viri teneatur continuare locationem factam
viro de rebus dotialibus, alii negant, alii affirmant,
probabilibus.

*QVO TEMPORE solvenda sit pensio prædii
conducti, & an fructus ad illud sint hypothecati?*

37. Pensio prædii conducti solvenda *q* est se-
cundum partium conventionem, vel si de tem-
pore conventio facta non fuit, inspicienda est con-
suetudo, qua deficiente, in fine anni: si autem ex
fructibus est solvenda cum hi colliguntur.

38. Fructus prædii locati ad pensionis solutio-
nem tacite hypothecati *r* sunt.

QUANDIV locatio duret?

39. Cum tempus assignatum in locatione fini-
tur, *s* finitur etiam locatio.

40. Continuatur tamen tacite, cum sciente lo-
catore conductor continuat usum rei locatæ.
Quæ tacita locatio si est rei urbanæ, durat *t* dum
aliqua ex duabus partibus à conventionem non re-
cedit; si autem est rei rusticæ, durat per annum.

41. Cum continuatur locatio tacita, durant
conditiones, & clausula, & reliqua quæ erant in
prima conventionem.

42. Rei autem mobilis conductor, si tempore
conductionis finito rem locatori non restituit, futo-
ri arguitur, *n* nisi bona fide detineat.

43. Qui locat domum meretrici, non ut mere-
triciam exerceat, vel usurario, non ut usuras reci-
piat, sed ut ibi degant, non peccat. *y*

44. Locationes beneficiorum anticipata solu-
tione in præjudicium successoris non *z* valent.

L.O.

1. C.
vide

2. 1.
domus
Missæ
cuntur
men e-
tant.

3. I.
meteri

4.
sacile
sed al
sacile

D

D E
pe

1. L

dam

2.

trap

tibu

3.

paru

ratio

bus

LOCA SACRA.

1. Qualia sint, & quæ immunitate gaudeant
a vide verbum *Immunitas*.

a Vide
supra.

2. Dormitorium religiosorum, claustra, & alia
domus loca (præter templa, & sacella, in quibus
Missæ celebratur. & eorum cæmeteria) non di-
cuntur b loca sacra, ut in eis fornicantes, vel se-
men effundentes non ideo sacrilegium commit-
tant.

b Comm.
DD.

3. De sacristia autem idem dic, c quod de cæ-
meterio, quia pars est templi.

c Comm.
DD.

4. Idem etiam dic d de locis sacris, ut furtum sit
sacrilegium; si autem res furata non sit Ecclesiæ
sed alicuius ibi adstantis, sunt qui dicant non esse
sacrilegium.

d Comm.
DD.

DISPVT. V. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

LV DVS.

DE LV DI DEFINITIONE, ET AN
per ludum transferatur dominium ita, ut
vincens non teneatur ad restitu-
tionem?

1. **L**Vdus est a actio principaliter ordinata ad a-
nimi recreationem, & voluptatem captan-
dam: & est bonus, vel malus.

a Comm.
DD.

2. Ex se ludus est licitus, b & pertinet ad Eu-
trapeliam virtutem, sed ut plurimum ex acciden-
tibus fit illicitus. c

b Arist. 2.
Ethic. c.
6.

3. Ludi, in quibus natura, & ars prævalent,
parum autem fortuna, non sunt d prohibiti; nisi
ratione pecuniæ ludo expositæ. Illi autem in qui-
bus fortuna sola, vel magis quam ars iuvat, sunt
pro-

c l. 20,
tit. 11, p.
4.
d Vill. to.
1, tr. 18.
dis. 1.

o To. tit.
ff. de ale.
ato.

prohibiti, *e* & ideo ludi alcarum, & chartarum sunt prohibiti.

4. Sæculares ludentes ludis prohibitis non peccant mortaliter, & qui domos habent ad ludum deputatas cum chartis, & aliis ad ludum necessariis plurimum propter ingentia mala, quæ ex his lationum speculuncis reipublicæ eveniunt, sunt *f* in statu peccati mortalis, nec absolvi debent, nisi hanc peccandi proximam occasionem relinquunt.

5. Clerici beneficiarii, vel in sacris, & à fortiori Episcopi & religiosi ludos prohibitos exercentes peccant *g* mortaliter.

6. Clerici & Episcopi ludentes notabilem quantitatē ex bonis Ecclesiasticis peccant *h* mortaliter, sed secundum probabilem opinionem nec ipsi, nec recipientes tenentur ad restitutionem.

7. Per ludum etiam prohibitum transfertur dominium, & vincens ad restitutionem recepti non tenetur, nisi cum fraude vincat, *i* vel ludat cum eo, qui rem alienare non potest.

8. Lex statuens quod recepta à militibus per ludum illis restituantur, jam non *l* est in usu.

9. Amissum in ludo prohibito in Castella intra dies octo potest reperi *m* ante judicem; quod si amittens intra prædictum terminum non repetat, quilibet alius potest intra duos menses repetere.

10. Qui amisit, non potest *n* propria auctoritate amissum repetere, nec recompensare fraudem utens in ludo, potest tamen minis obligare vincentem, ut ei partem restituat, sed debet habere animus, si ille nolit, repetendi ante judicem.

DE EO QUI LUDIT expectata pecunia.

11. Qui ludit spectatâ pecunia licet spectato solum jure naturali, tenetur promissis stare; liberatur *o* tamen jure communi in utroque foro, & item de iure Castellæ.

12. Qui lusit spectatâ pecunia, & postea solvitur numerata, dominium transiit *p* in recipientem.

13. Qui

f Vill. ubi
sup. & l.
3. tit. lib.
8. reco.
pil.

g Rebel.
de inst.

h p. l. 12,
q. ult.

Vide c. 1.
34. dist.

& c. inter
delectos

de excess.
Prælat.

b Idem
ubi sup.

i Vill. ubi
sup. dist.

l 2.
Comm.

DD.
Lib. 2.

tit. 20.
lib. 3. or.
din.

n Molin.
dist. 714.

to. 2 de
iust.

o Mol.
dic.

alcarum
& l. 3. tit.

7. l. 168,
rec.

13. rament

vere;

mentu

tari AN

de utit

14. vel pre

f Mol

ri, nisi

attracl

15. solum

Aulu

16. cogne

ica ex

leilla

riore

n de

confe

17. perit

tame

18. licitè

Sitar

culo

post

19. lutu

buir

uti r

2. exp

in c

repu

tur.

13. Qui lufit expectatâ pecuniâ, & fe cum iuramento ad folutionem obligavit, tenetur *q* folvere; fed potest & ante iudicem repetere; iuramentum autem nec relaxari potest, nec commutari

q Comm.
DD.
Vill ubi
fup. dif. 3

AN QUI ALLICIT AD LUDVM, vel fraudentur tenentur restituere?

14. Qui allicit ad ludum vi, verbis iniuriolis, vel precibus importunis, si vincit restituere tenetur. *f* Molina autem valde probabiliter dicit non tene-ri, nisi partem aliquam pro injuria. Si autem sic attractus vincat, potest lucrum retinere.

f Moli.
to. 2 de
just. disp.
516.
Comm.
DD.

15. Qui fraude vincit, tenetur & restituere non solum quod lucratus est, sed etiam quod certò vitulucraturus erit.

16. Signare charras ut à se, & non à contrario cognoscantur, ludere à se notis licet non signet, vel ita expertum esse in charis distinguendis, ut facillè illas cognoscat, fians est quæ obligat ad restitutionem, & impedit recepti dominium. Idem dic-
de quavis arte, quam si cognosceret ludens non consentiret.

* Vill. ubi
fupra.

17. Idem etiam dicendum & de eo, qui se im- peritum finxit, ut ad ludum alliceret alium, quem tamen in ludo superabat.

* Reb. el.
2. p. 1. 12
q. 4.

18. Cum uterque ignorat colludentis peritiam licitè superior in ludo lucratum potest *y* retinere. Si tamen notabilis sit excessus, ut ludat sine peri- culo amittendi, tenetur à ludo desistere, & quod post hanc cognitionem lucratus est restituere.

y Comm.
DD.

19. Qui habet animum non solvendi, vel so- lutum repetendi nil potest & lucrari, si autem ha- buerit animum, illum mutare potest, & suo jure uti repetendo solum.

z Comm.
DD.
4. l. 1.
3. de just.
26. sec. 3
n. 31.

20. Cum duo ludunt, alius numeratâ, alius expectatâ pecuniâ, quodd licet, qui expectatâ lufit in conscientia non tenetur solvere, sed vilis homo reputabitur, & nec amplius ad ludum admitte-
tus.

b Vill. u.
bi fup.

21. Qui

e Comm.
DD.

21. Qui dicit se primam chartam habere, quam non habet, ob fraudem tenetur *e* restituere. Qui manum primam sibi non debitam usurpar, si deo viacit tenetur restituere.

d Alcacer
de ludo
c. 16.

22. Utens cautelis, & arte quibus alii communiter utuntur in ludo non peccat, nec tenetur restituere, quia hæc est ingenii victoria, cui præmium deberur, & ad id voluntariè se exponunt ludentes, si tamen fiat secundum leges in ludo receptas.

SECTIO II.

AN POSSIT LUDERE,

qui alienare non potest.

e Comm.
DD.

1. Qui non potest alienare non potest *e* ludere, & amissum illi est restituendum.

f D. Th.

2. Qui potest donare potest *f* ludere: nisi religiosus

2. 2. q.

giokus

33. art. 7.

3. Uxor potest *g* ludere, quod illi maritus permiserit, & quod in recreationibus honestis licitum est illi expendere, vel si habet bona paraphernalia reservata sibi.

ad 1.

g Moli.

10. 2. de

iust. disp.

520.

h Vill.

ubi sup.

diff. 5. n.

4.

z Sanch.

de matr.

10. 2. l. 6.

diff. 38.

l Comm.

DD.

4. Scholastico, pupillo, & minori recreationis causa ex his quæ a patre, vel a Curatore ad alimenta mittuntur vigesimam partem ludere non videtur *h* illicitum.

5. Qui habet 14. annos, & non Curatorem vincens non tenetur restituere ante sententiam iudicis. Idem dic de filiofamilias, qui habet bona castrensia, vel quasi castrensia.

6. De religiosis idem dic *l* quod de pupillis, de licentia enim Prælati res parvi valoris licet eis ludere ablato scandalo.

m Vill.
ubi sup.

7. Quamvis Prælatus det illis licentiam aliquid donandi, vel expendendi non intelligitur *m* ad ludendum.

s Non

8. Non potest Prælati dare illis licentiam ad
tenendum magnam quantitatem. *n*
9. Qui vincit eum, & qui potest ludere, ei re-
stituendo satisfacit.
10. Qui non potest ludere, & vincit eum, qui
potest, & scit vincenti ludum esse prohibitum, non
tenetur *p* restituere, quia scienti, & volenti nulla
iniuria, sed ut plurimum victus hoc ignorat, &
eo vincens tenetur restituere.
11. Qui non potest ludo exponere nisi certam
quantitatem, non potest *q* in una manu ultra il-
lum lucrari ex singulis ludentibus manibus.
12. Qui victus est ab eo, qui non poterat lude-
re *r* potest sibi recompensare vincendo alia vice. *r* Comm.
13. Famulus qui ludit pecuniam domini non
tenetur *s* restituere quod lucratus fuit, quoniam
damnificus, domino restituere tenetur. DD.
14. Qui sciens ludit cum eo, qui aliena ludit
pecunia, ipse & qui à vincente donationes rece-
perunt restituere tenentur. *t* Si autem bona fide
vicit, & expendit, solum restituere tenetur id in
quo factus est locupletior. *t* Reb. u-
bi supra. n. 13.
15. Maritus, qui in magna quantitate cum fa-
miliæ damno ludit, est in peccato mortali, & dam-
na uxori tenetur *u* restituere, quia licet aliquan-
do lucretur, ut plurimum in ludo tempus, anima,
& pecunia amittuntur. *u* Vill. ro.
2, tr. 28.
dif. 5.

AN CONTRACTVS vulgò Apuestas, sit lici-

16. Licitus *x* est hic contractus cum datur æ-
qualitas in periculo amittendi, & amissum non
potest repeti. *x* Comm.
17. Qui certo scit se victurum non potest *y* lu-
crari nisi vincendo id aperiat. *y* Comm.
18. Qui cum quatuor personis contraxit, quod
nullus ex oppositoribus consequuturus erat cathe-
dram, non *z* potest lucrum recipere, quia victus
ab *z* Ledef.
in sum. 2.

- p. tr. 32.** ab uno certo scit tres alios se esse victurum, & ab
c. 2. cratur sine periculo amittendi.
aComm. 19. Sortium contractus, cum datur æqualitas
DD. licitus est.
bComm. 20. Ludus factus principaliter ob lœcrum,
DD. veniale peccatum est, nullum verò si ad subveni-
 dum necessitati.
 21. Spiritualia ut preces, & Missas lucrari
a Navar. ludo causa recreationis licitum est. *c.*
m. 7, c. 22. Qui advertit collusorem oblitum fui-
19. calculum apponere, & non admonet, *d* tenetur
aIdem restituere, ad quod non tenetur inspector, *d*
cap. 20. promiserit.
num. 13. 23. Qui dubitat an per fraudem lucratus sit
aComm. rit, *e* tenetur restituere, quia melior est conditio
DD. alterius possidentis.
 24. Qui victus cogit vincentem, ut amplius lu-
f Diana dat, & recuperatis amissis alia à collusore lucrato-
p. 2, tr. 17 hæc solum restituere *f* tenetur.
resol. 27. 25. Ludere aleis, vel chartis magni lucri ca-
 etiam laicis prohibitum esse sub mortali viri do-
g Silv. in *g* asserunt. Alii solum religiosis, & clericis,
sum. his etiam si ludant *h* patrimonialia
verb. lu- 26. Sunt qui dicant ludentem cum minoribus
dus. non teneri ad restitutionem, nisi post sententiam
h Navar. iudicis
c. 20, n. 27. Qui importunis precibus aliquem tra-
9. asserunt quidam ad restitutionem non teneri.
sa verb. 28. Histriionum ludi, si modestè fiant, non
ludus n. 6 sunt ex se damnabiles; sunt verò ut communiter
Vide Sa fiunt, & ipsi histriiones per leges Ecclesiasticas
ubi sup. famas, *m* neceis danda Eucharistia, si immo-
m Vide c. stè se gerant in ludis.
pro dile- 29. Fusambulatorum ludum illicitum esse
cto de cunt quidam, alii autem licere *n* in arte peius
consec. sine periculo fiat.
dub. 2. 30. Taurorum ludum Pius V. sub excommu-
aComm. nicatione prohibuit; Gregorius autem XI.
DD.

Ludus.

377

rum, & *lulit excommunicationem. Erit autem o li- o Sà ubi supra.*

ar equalitas
b luerum,
ad subveni
Ludo, qui cum peccato mortali sit, assistere
non est peccatum, nisi assistens peccato coopere-
tur, vel delectetur ipso ut peccato, non autem si
ludo.

Las lucrati
oliturum fuit
et, d tenet
pector, na
lucratus fore
r est conditio
t amplius
ore lucrati
i lucri ca
ali viri do
x clericis,
um mino
t leutentia
quem tra
n teneri
e fiant, n
commun
lesiasticas
si immo
itum esse
atte peti
o excomm
autem X
abili

32. Ad ludum chartas vendens, & instrumen-
tum mittens, si plus quam ob laborem, & res mi-
nistratas meretur, recipiat, restituere p tenetur. *p Comm. DD.*

DISPUT. VI. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIAE.

LUXURIA.

QVID SIT LUXURIA, ET AN

*simplex fornicatio sit peccatum
mortale?*

Luxuria est vitium inclinans ad inordinatum
usum venereorum. Ex sua natura est pecca-
tum mortale, cuiusque sunt 6 filiae: caritas men-
tis, precipitatio, inconsideratio, inconstancia,
amor sui, odium Dei, affectus praesentis saeculi, &
desiderium futuri

2. Sex habet species, quae sunt fornicatio
simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus,
& peccatum contra naturam. Adulterium au-
tem, incestus, stuprum, & raptus, & sacrilegium
interdixit legem. non sunt luxuriae species;
quia deficiunt ab eis, quae addunt, non sunt contra
naturam, sed contra naturam pietatem, & reli-
gionem, moraliter autem dicuntur species

3. Meretrices licet in rebus publicis permittun-
tur ob vitanda maiora mala.

○ ○

4. For-

*d. Tho.
2, q. 154
art. 1
d. Greg
lib. 31
mor. 4.
c. 35.*

*d. Tho.
ubi sup.*

*d. Greg
hom. 3.
super
Machabe-
fest in c.
hinc rati-
one 31.
q. 1.*

et ad
Cor. 1.
& ad Ga
lat. 5.

4. Fornicatio simplex est peccatum mortale, et veritas fidei definita ab Apostolo Paulo: *e* *autem* *scitote*, *intelligentes* *quod* *omnis* *fornicatio*, *aut* *avarus*, *quod* *est* *idolorum* *servitus* *non* *habent* *regnum* *in* *regno* *Christi* *&* *Dei*. Est contra naturalem, & in ea fit injuria toti humanæ naturæ quia per concubitum vagum proli nascitur: & injuria eam certo parente, & educatore privans.

AN OSCULA, & tactus &c. & verba turpia sint peccatum mortale?

f Vide
Vill. to.
2. tr. 40
dif. 2.

5. Oscula & tactus &c. *f* tripliciter sumi sunt: Primo in amicitie signum, & sic non est peccatum: Secundo in ordine ad concubitum, & sic sunt peccatum mortale in solutus: Tercio propter materiam delectationem sine intentione concubitus, & sic sunt etiam peccatum mortale, quia licet illa ex se intrinsece ordinatur ad fornicationem, & in hoc non potest dari materia levis, si concubitus advertentia fiat. Sunt qui contrarium sentiant, & dicunt, si fiat sine alia sinistra intentione, Salus, & c. quibus ego non assentior.

g Idem
ubi sup.

6. Qui ex solo aspectu formæ advertit spiritum servientium ad generationem, commotionem, & in eo delectatur, etiam sine intentione concubitus, peccat *g* mortaliter; si verò delectatio sumatur ex sola pulchritudine spectata, est peccatum mortale.

h Cordu.
in sum.
q. 2.

7. Oscula, & tactus, & cætera graviora peccata *h* sunt inter duos viros, vel inter duas feminas, & circumstantia agentis, & patientis advertenda est in confessione. In Hispania amplexus & in Gallia oscula recepta sunt ut amicitie signum inter personas virtuosas, & non sunt *i* peccata.

i Comm.
DD.

8. Tangere autem infantes, & bruta manum non est peccatum mortale, etsi aliqua delectatio suborietur, quia talis non est venerea. Si autem quis sentiret spirituum generationi servientem

in mortale, & commotionem, & delectaretur advertenter in peccaret *i* mortaliter.

9. Tangere propria, vel aliena pudenda, etiam delectatio non intenta sequatur, si fiat ob necessitatem non est *m* peccatum.

10. Qui foeminam cognovit, non tenetur *n* lateri oscula vel tactus, quia subintelliguntur.

11. Aspicere pudenda foeminarum, & concumbentes virum & foeminam, est peccatum *o* mortale propter grave periculum consensus. Aspicere autem bruta coeuntia sine hoc periculo non erit mortale. Aspicere autem virum viri, vel foeminam foeminae pudenda ob solam curiositatem non est *p* mortale.

12. Verba impudica sunt peccata mortalia, si dicantur cum venerea delectatione advertenter vocaliter fornicatoria. Si autem ex sola levitate inadvertenter absque fine pravo, & periculo peccandi mortaliter, solum sunt *q* peccata venialia.

AN OSCULA & amplexus liceant inter sponfos de futuro?

13. Oscula, & amplexus inter sponfos de futuro licent, *r* si fiant sine periculo copulae, vel pollutionis. *s* Contraria tamen sententia est probabilis, & tutior.

14. Tactus impudici non licent *r* sponfis, & delectatio venerea de copula futura, vel in viduis de praeterita est peccatum mortale.

Improbabilis est opinio, quae dicit esse tantum veniale peccatum osculum habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quae ex osculo oritur, seculo periculo consensus ulterioris & pollutionis. *

AN STUPRUM sine violentia vel raptu sit species distincta à simplici fornicatione.

15. An stuprum sine violentia vel raptu, puellae consentiente sit species distincta à simplici fornicatione

i Villal.
ubi sup.

m Comm
DD.

n Comm
DD.

o S. Anton 2, p.
tit. 5, c. 1
parag. 7.

p Sanch.
de matr.
lib. 9.
disp. 46.
n. 17.
q Villal.
ubi sup.

r Idem
to. 1. tr.
12, dif. 16
s Rebel.
de just.
2. p. lib.
2, q. 16.
t Comm.
DD.

* In dec.
Alexand.
VII, an.
no 1666.

a D. Th. in 4. dist. 41. q. 2. nic. art. 4. *x* Gran. in c. raptus 36. q. 1.

cautione alii negant, alii probabilius affirmant; alii solum concedunt quando puella est in *u* potestate patris.

DE RAPTU.

16. Raptus *x* est, cum inupta, vel innupta causa libidinis vi abducitur; seu vis inferatur tota abducta, siue his, qui curam ejus habent, seu trisque.

y Comm. DD.

17. Cum femina non est sub alicuius potestate, & ipsa consentit, non *y* est raptus, & si se abduci consentiat, & postea dissentiens in copula opprimatur, non est raptus. Si vero se abduci consentiat, ob timorem, vel ob importunas preces fraudem, vel fraudulentas promissiones, rapta dicitur, & dummodo in alium locum transferatur.

z Comm. DD.

18. Si nolens rapiatur consentientibus parentibus, vel volens illis contradicentibus erit raptus. Si autem ipsa consensit, & erant facta inter sponsalia non *a* est raptus.

a c. penul. de rap.

19. Raptum feminae consulentes, vel ei auxilium, vel favorem dantes excommunicationem incurunt. *b*

b Trid. fcl. 14. de reform. c.

DE ADULTERIO.

20. Adulterium *c* est ad alterius thorum cessio, & peccatum mortale, & continet injuriam, nec malitia illius excusatur, etiam si mortuus uxorem tradat.

c D. Tho. 2, 2, q. 54. art. 3.

a Comm. DD.

e D. Amb. lib. de Patriar. ref. in c. nemo si bi.

f Sanch. lib. 9. de matr. dec. 18. A. 13.

21. Adulterium *d* est triplex, aliud cum & femina sunt conjugati, aliud cum femina non conjugata, aliud cum viro. Primum est pessimum, & peius, & malum. Quae omnia in confessione aperienda.

22. Si maritus uxorem cognoscit contra naturam, est *e* adulterium ex utraque parte, & circumstantia confitenda, nec sufficit dicere quod tale crimen commisit cum quadam conjugata, si aperiatur *f* quod cum propria.

DE INCESTU.

23. Incestus g est copula carnalis cum consanguinea vel affine in gradu prohibito, id est contra quantum inter consanguineos, & affines per copulam licitam, per illicitam autem usque ad secundum.

24. Cæteris paribus gravius h peccatum est copula cum consanguinea, quam cum affine.

25. Specialem deformitatem habet i violare gradus à cognatione legali, vel spirituali procedentes. Reliqua de hac materia vide in verbo *Incestus*.

DE SACRILEGIO.

26. Sacrilegium in hac materia est l violatio sacrae, loci, vel personae per luxuriam.

27. Non est sacrilegium m consentire in Ecclesia cogitationi venereae foris exercendae, nec verbis inhoneſtis, nec tactus habere impudicos sine periculo effusionis seminis

DE PECCATO CONTRA NATURAM.

28. Peccatum contra naturam in hac materia n est quidquid fit contra id, quod naturaliter perit talis actus, vel impedit debitum eius finem, qui est generatio;

29. Species huius peccati sunt mollities, o seu pollutio, brutalitas, & sodomia & quando in modo coeundi est inordinatio cum periculo effusionis seminis extra vas. Mollities autem, sodomia, brutalitas non sunt peccata eiusdem speciei inhumanae, ideoque non sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem. *

30. Cognoscere foeminam menstruam non habet specialem deformitatem, quae sit peccatum mortale secundum communioſiorem, & probabilioſiorem sententiam, nec damnum fit proli, quia secundum Aristotelem q in menstruo non contingit generari.

DE POLLEVTIONE.

31. Cum est plene voluntaria, etiam si intendatur

g Villal.
ubi sup.
dif. 13.

b Comm.
DD.

i Vide
D. Tho.

2. 2. q.
154. art.
13.

D Tho.
ubi sup.

m Villal.
ubi sup.
d. f. 14.

n Comm.
DD.

o Comm.
DD.

* In de c.
Alexand
VII. an.
1665.

p Sanch.
de matr.
lib. 2. d. 1.
21. an. 7.

q Arist.
I. 1.
de generat.
anim. c. 1.

propter sanitatem, vel propter tentationes vitandas
est peccatum mortale.

Comm.
DD. ex
D. Paul.
Molles
regnum
Dei non
posside-
bunt.

f Comm.
DD.
Comm.
DD.

32. Involuntaria non est peccatum. f Vnde
qui audit confessiones, etiam si pollutiones sen-
tiat, non tenetur à confessionibus abstinere; nisi
ita labilis sit, ut se exponat consentiendi periculo.
Idem dic de chirurgo, qui curat foeminas, de equi-
te, qui fluxum seminis patitur.

33. Qui excedit in cibo, vel edit & bibit salda,
unde ei in somnis pollutio contingit non peccat
mortaliter, nisi in eum finem dirigat.

Sancti
ubi sup.

34. Qui causam levem etiam cum peccato ve-
niali [ut negligenter cogitationes turpes à se re-
pellendo, vel inadvertenter in mulieris aspectu ali-
quantulum immorando] pollutioni dedit, non
peccat mortaliter.

Villal.
ubi sup.
dif. 16.

35. Eunuchus, qui cum foemina coit, duplex
peccatum committit, aliud fornicationis, aliud
contra naturam, faciens ut foemina se inutiliter
polluat.

Vasq. 12
disp. 115.
c. 2.

36. Quamvis pollutio procurata in se vel in alio
sit peccatum mortale; desiderata tamen, ut si
peccato contingat sibi, vel alteri ob bonum finem,
non est peccatum. Contrarium tamen valde
probabiliter defendunt alii. Sot. in 4. dist. 12. q. 1.

Comm.
DD.

37. Quod dictum est de pollutione, intelli-
gendum est etiam de distillatione, & commotione
spirituum servientium generationi, quæ, si con-
tingant ex re bona, vel indifferenti præter patien-
tis voluntatem, non sunt peccata.

SECTIO II.

De delectatione morosa, & de eo, qui impedit generationem.

Delectatio morosa plene voluntaria in re, quæ est peccatum mortale, non a excusatur a mortali.

4 VII.
ubi sup.
dist. 17.
et Comm.
DD.

2. Delectatio de copula præterita, vel futura cum conjugē mortua, vel sponsata mortale peccatum *b* est; quia delectatio est præsens, & illicita. Si autem solum sit de actu conjugali, ut præterito, non *c* est peccatum mortale secundum probabiliorem, licet contrarium quod asserunt viri docti, sit tutius.

e Sanch.
ubi sup.
disp. 47.
num. 7.

3. Qui in actu conjugali deliberatē delectatur in alia femina peccat *d* mortaliter.

d Comm.
DD.

4. Actualiter coniugatis delectari in copulæ cogitatione cum propria conjugē non est illicitum, dummodo non sit pollutionis periculum, nisi sit spirituum generationi servientium commotio. Tutius tamen est ab huiusmodi cogitatione abstinere, quia sunt DD. qui esse peccatum mortale *e* affirmant.

e Silv.
verb. delect
f Comm.
DD.

5. Cum actus inter coniuges est illicitus propter fornicationem & aliud impedimentum intrinsecum, conjugatio talis est peccatum mortale, *f* secus *g* si sit extrinsecum propter affinitatem supervenientem.

g Vide
Sanch. de
mat. lib.
9. disp. 24.
et Comm.
DD.

6. Generationem impedire, vel eam impediendi periculo se exponere, *h* peccatum est mortale.

7. Idem dic de femina, quæ semen receptum expellere nititur, vel abortum procurat. Vide verbum *Abortus*.

VARIA CIRCA HANC MATERIAM.

8. Sodomia *i* est cum duo eiusdem sexus

i Vide
Dien. p.
7. tit. 4.
rel. 259

commiscetur, etiam fœminæ, vel cum fœminâ vir præposterè. Quidam verdè sentiunt speciem variari, si fiat cum cognato aut affine, aut cum habente castitatis votum, aut cum coniugata, aut cum virgine, aut viri cum fœminâ.

9. Cum fœminâ coniunctionem præpositam habere non esse crimen sodomiticum assentit Sanchez.

10. Ad bestialitatem reducitur *m* coitus cum Dæmone, reliquæ bestialitates sunt eiusdem speciei, factam autem cum male, distinctam dicunt quidam esse specie ab ea, quæ fit cum fœminâ.

11. Coitus cum Dæmone habet *o* coniunctionem gravius aliud crimen, societatem scilicet cum malo, quod ad Inquisitores spectat. Quodd si Dæmon semen alienius viri deferat ad vas mulieris, etiam fornicatio, & filius non Dæmonis, sed hominis, cuius erat semen.

12. Pollutio in se adormiente non *p* est peccatum mortale, & cœtam in somno non tenetur *q* vigilans reprimere, sufficit si non placeat.

13. Quæ vi opprimitur non tenetur opprimerem laedere, an verdè teneatur clamare, si possit ne vitæ, aut infamie periculo, dubium est *m* DD. debet *r* tamen resistere.

14. Pro usu corporis licitum est fœminæ pretium petere, & recipere, & qui promisit reatu solvere. Sed adverte quodd meretrici non licet pretium accipere ante concubitum, nec post eius finis fiat cum patrati criminis approbatione.

15. Cum in venereis cogitationibus volunt nec consentir, nec dissentir positivè, sed tantum permisivè se habet non impediendo motus luxuriæ, quos potera s, ab his animum avocando, tentiunt *r* quidam probabiliter non esse mortale est tamen animæ valde periculosum.

1 Sanchez.

1. q. d. sp.

13. n. 3.

& 4.

m Sa

verb lux

ut n. 6.

n Sa ubi

sup.

o Sa ubi

sup.

p Comm.

DD.

q Foto in

4. d. 12.

q 5. art.

7.

r Comm.

DD.

s Comm.

DD.

z Diana

p. 2. c.

1. c. 10.

253.

um fœmina 16. Fœmina in choreis, quæ scit se ab alio tan-
unt speciem libidinose, vel osculari, & non potest sine no-
e, aut cura impedire, quia est regionis consuetudo, non
niugata, a peccat *a* permittendo.

17. Non peccant *x* mortaliter, qui comœdiis
etiam impudicis assistunt ob solam curiositatem
sine periculo consentiendi. Est tamen res laqueis,
& periculis plena. Peccant tamen qui ad eas spe-
ctandas confluunt, & magistratus, qui approbant,
non vero si solum non puniendo permittant.

18. In delectatione mortua, etiam quæ est pec-
catum mortale, non est opus *y* fateri circumstan-
tiam personæ circa quam v. g. an nupta, an Mo-
nialis sit, quia in ea solum intenditur sensualis de-
lectatio sine alia speciali deformitate, nec in per-
sonam censetur, quæ per accidens se habet

19. Conjugatus se ipsum ob veneratam delecta-
tionem tangens, etiam sine periculo pollutionis
peccat mortaliter; sunt tamen qui contrarium *z*
defendant.

20. Qui confessiones audiendo, vel equitando
exponit se pollutionis periculo, non tenetur *a* ab-
stinere secundum probabilem sententiam.

21. Qui accumbit tali situ, vel medicinam su-
mit, & unde scit pollutionem secururam, dum-
modo id non intendat, non *b* peccat.

22. In rebus venereis non datur parvitas mate-
riæ, *c* & contraria sententia in nostra societate
damnatur, ut improbabilis & periculosa, & me-
rito.

23. Deferentes litteras amatorias ad fœminam,
quibus ad inhonesta invitatur, peccant mortaliter,
quamvis alii teneant *d* contrarium.

24. Fœmina, quæ aprat corpus ad copulam
peccat *e* mortaliter, tenetur eam quantum in se
est illam impedire.

25. Coniunctio fidelis cum infideli inducit
circum-

a Comm.
DD.

a Diana
p. 2, tr.
17, res.
59.

y F. Vasq.

z Vide
Dian ubi
supra,
a Comm.
DD. vide
Dian. ubi
supra.

b Comm.
DD
c Dian. p.
5, tr. 5.
res. 5.

d So hoc
verb.
e Diana p.
3, tr. 6.
res. 31.

ffiliuc.
apud Di
an. ubi
supra ref.
153.
g. Henric.
apud Di.
an. p. 4.
tr. 2. ref.
83.
In decr.
Alexand.
VII. an
1665.

circumstantiam necessario faciendam, quod alii
negant.

26. Clericus Sodomita occultus neque est su-
spensus, neque si celebret incurrit irregularitatem
quia nullum crimen quantumvis enorme inducit
irregularitatem nisi sit notorium.

27. Qui habuit copulam cum soluta, non facit
facit confessionis præcepto dicens: commisi cum
soluta grave peccatum, *b* contra castitatem, non
explicando copulam.

DISPUTATIVNCVLAE interiacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

M.

MALEDICTIO.

1. **Q**ui maledicit Petro, ei & toti eius familie
imprecans grave malum, duo tantum pec-
cata, & non tot, quot sunt personæ male-
dictæ *a* committit. Idem die de eo, qui blasphem-
at in S. Petrum, & undecim Apostolos.

2. Qui habet consuetudinem maledicendi et
in toto corde, non est absolvendus *b* donec se corri-
gat.

3. Qui deliberatè sibi vel alii grave malum im-
precatur, peccat *c* mortaliter; secus verò si inde-
liberatè, & ore tantum, ut communitè fit.

4. Maledicens irrationabilibus in quantum
sunt creaturæ Dei blasphemiam *d* committit, si
in quantum sunt alicuius proximi idem peccatum
facit ac si proximo malediceret; sed si neutra ra-
tione, seu in quantum nobis nocent, taneum est
peccatum veniale.

a Navar.
c. 7. n. 16.

b Villal.
tr. 3. dif.
9. to. 2.
c Comm.
DD.

d Vill. ubi
sup. n. 6.

1. Licet
facium c
acillo ca

1. Ma
at a pri
verum
1. Ma
pirat,
modu
us.

1. Ma
pendum
ari pote
2. No
in quo si
factum se
num, cu
3. No
sententiã
rei.

4. O
si possit p
denique
5. In
dicitur
est deduc
deductu
est.

6. Pe
proditur
vel in co
7. O
per e vide
vel per re
acquit p

MALEFICIVM.

1. Licitum est petere à saga, *a* ut dissolvat maleficium cum potest sine alio, quamvis sciatur non esse illo eam id facturam.

a Dian.
P. 5, tit. 7.
ref. 15.
to. 4.

MANDATVM.

1. Mandatum posterius regulariter non derogat *a* priori, ni id manifestet, & præcipue hoc est verum in privilegiis, legatis, & re non integra.
2. Mandatum de integra morte mandantis *b* spirat, quod non est intelligendum cum datur per modum constitutionis, vel in gratiam alicujus.

a Comm.
DD.
b Molin.
disp. 265
num. 4.

MANIFESTVM.

1. Manifestum in dubio & in pœnalibus habendum pro notorio, in aliis pro eo, *a* quod probari potest, non tamen est notorium.
2. Notorium facti in loco viciatæ, aut collegio, in quo sint saltem decem personæ, dicitur, *b* cum factum scit maior pars. Non dicitur autem notorium, cum omnes personæ decem non sunt.
3. Notorium *c* juris est, quod constat iudicis sententiâ, vel judiciali probatione, vel confessione rei.
4. Occultum est, *d* quod tale non est, etiam si possit probari, vel quod probari difficile est, & denique quod quinque solum personæ sciunt.
5. Impedimentum matrimonii occultum *e* dicitur cum publicè cognitum non est, vel non est deductum in forum exterius, vel quamvis sit deductum, probatione deficiente nil de eo factum est.
6. Publicum *f* crimen est vel publicâ infamiâ proditum, vel in iudicio convictum, vel in vicinia, vel in collegio cognitum.
7. Occulta hæresis *g* est quæ non est notoria per evidentiam facti, vel per sententiam iudicis, vel per rei confessionem in iudicio, & quæ testibus requirit probari.

a Sa hoc
verb. n. 1.

b Silvest.
verb. notorium
n. 4.

c Idem
ubi sup.

d Sa ubi
sup. n. 4.

e Navar.
c. 17.

f Covar.
in 4. decret. p. 2
c. 6.

g P. Azor
lib. 3. c.
10, q. 9.

8. Pu.

8. Publicum dicitur non solum *b* quod notum est, sed quod coram iudice, vel notatione actum.

MARITVS.

- a* Navar. 1. Maritus *a* potest vovete succurrere te
n 27. sanctæ, & debet implere etiam uxore renuente.
b Idem necessitas urgeat.
n. 62.
c Avil. 2. Non potest *b* sine consensu uxoris habu
in sum. mutare in habitum religiosorum tertii Ordinis.
hoc 3. Mariti absentia ex iusta causa *c* licet v. g.
verb. n. 1 bonum reipublicæ, vel suæ familiæ, & aliis.
d Comm. 4. Peccat *d* mortaliter si uxorem atrociter
DD. gellat, vel sine causa, si est mulier honesta, vel
licit notabile convitium, vel alia injuriosa verba.
e Navar. 5. Mariti præceptum in re gravi spectante
n. 20. bonum familiæ *e* obligat uxorem sub mortal.
f Comm. 6. Peccat mortaliter maritus qui uxorem in
DD. dultério comprehensam *f* occidit, & concu
sententia est improbabilis & damnata ab Alexan
VII. an. 1665.
g Avil. u. 7. Maritus, qui aliquid notabile usurpat ex bo
bi sup. nis paraphernalibus uxoris *g* peccat & rest
tenetur. Communia autem licet consumat non
non tenetur.
b Navar. 8. Donatio facta à marito de rebus mobilibus
ubi sup. uxoris valet, tenetur *b* tamen admonere uxorem
ut tantumdem in bonorum partitione sibi capiat
& ipse computare in suam partem
Idem 9. Impensa mariti etiam prodiga *i* minuitur
ubi sup. era communia, nec debet in suam partem compo
tare, secus vero factæ donationes sine uxoris con
sensu.
i Comm. 10. Donata marito à consanguineis eius ad ip
DD. sum *i* spectant, idem dic de uxore.
m Avila. 11. Maritus *m* potest pacisci cum promittente
ubi sup. dotem, ut donec illam tradat, solvat quotiens
quantum alius diligens ex illa dote salva manere
posset lucrari, & regionum statuta hoc vel similia
ita uentia iusta sunt.

quod non
notario
Peccat *n* mortaliter maritus sine urgenti *n* Comm.
necessitate sumens pecuniam; vel mercès ad usu- DD.
cum gravi damno uxoris, vel filiorum.

MARTYRIUM.

Comm

Martyr etiam dicitur, qui *n* pro tuenda DD.
cumque virtute interficitur.

Peccat martyr, qui se temerè offert martyrio
fideles irritando, *b* vel præcipuè ob tædium vi- *b* Navar
vel ob vanam gloriam. apud P.
Est sub præcepto, *c* quando est necessarium *b* Avil. in
fidei defensionem, ad bonum commune, vel ad sum. hoc
vitandas blasphemias. Est ex consilio quando verb.
in maiorem Dei gloriam, & fidei exaltatio- *b* Idè ib.

MATER Vide verbum Pater.

DISPUT. I. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIÆ.

MATRIMONIUM.

De Matrimonii definitione, & institutione:

Matrimonium *n* est coniunctio maritalis *a* Mag. in
viri; & feminae, inter legitimas personas 4. dist.
individuum vitæ consuetudinem retinens. 28. l. 1. *b*
1. Matrimonium est triplex: *b* legitimum *b* de rit.
tantum, quod per consensum perficitur, ut inter nupt.
infideles: legitimum, & ratum, ut inter fideles, Reb. de
quod est ratum, id est firmum etiam ante copu- ius. 2. p.
lam; aliud dicitur consummatum, quod per co- l. 2. q. n.
pulam perficitur. 5.
3. Est de iure *c* naturæ, id est secundum natu- *b* Vide
ralem hominis inclinationem. Fuit sub præcepto D. Th.
cum genus humanum ob multiplicationem illo in- in add. q.
digeat. Hoc præceptum modo non obligat cessante 41. art. 2.
necessi-

necessitate, quæ si urgeret deficientibus hominibus obligaret, ne periret species humana, & possent homines etiam religiosi à superioribus matrimonium compelli, & hoc præceptum proximi amorem spectat

d Idem
in 4. dist.
26. q. 2.
art. 2.
e Trid.
sess. 24.

4. Antehominis lapsum fuit institutum d officium naturæ, post lapsum in remedium etiam concupiscentiæ.

5. In lege veteri non fuit sacramentum, nec bet rationem talis, e cum contrahit fidelis cum fidei.

f Comm.
DD.

6. Cum infideles coniugati convertuntur ad fidem, possunt f nuptiales benedictiones recipere nec de novo contrahere tenentur.

g Trid.
sess. 24.

7. Matrimonium g est novæ legis sacramentum à Christo Domino institutum, cum dicitur quos Deus conjunxit, homo non separet, &c.

h Sanch.
lib. 2. de
matr.
dis. 9. n. 5

8. Cum infideles coniugati ad fidem convertuntur, matrimonium illorum fit h sacramentum secundum probabiliorem.

DE MATERIA ET FORMA huius sacramenti; & de eius ministro.

i Idem
l. 2. disp.
5.

9. Materia, & forma huius sacramenti i sunt verba, nutus, vel signa, quibus interior consensus declaratur secundum diversas considerationes. In quantum significant mutuam corporum tractionem sunt materia; in quantum verò declarant internam consensum, per quem hæc traditio acceptatur, sunt forma.

l Trid.
sess. 24.
de ref. c. 1

10. Parochus assistens non l est minister; ipse autem contrahentes faciunt unum ministrum l talem.

m Vill.
to. 1. tr.
13. dis. 6.

11. Si contrahentes non haberent intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, non esset m sacramentum: esset tamen matrimonium, ut inter infideles secundum probabiliorem sententiam. Alii dicunt nec matrimonium fore.

DE PARTIVM consensu, & de eo, qui fictè con-

abit.

12. Consensus contrahentium est de intrinse-

13. Ecclesia o potest aliquem compellere, ut

14. Non p sufficit consensus interior, etsi à

15. Sufficit q quòd exterius declaretur etiam

16. Sufficit, quòd contrahentium consensus r

17. Cum unus consensus fuit fictus, si personæ

18. Qui intelligens esse impedimentum diri-

19. Qui fictè contrahit peccat mortaliter. Quòd

20. Si in prædicto casu sit magna inæqualitas

21. Quomodo consensus sit renovandus ad rati-

* Conc.
Flor. in
decr.

Eug 4.
o Comm.
DD.

p c. licet
de spons.

q Suar.
to. 3. q. 1
6. art. 1.

* Comm.
DD.

f c. ad id
de spons.
Henr. l.

11. de
matr. c.

10 n. 5.
Idem

ubi sup.

* Navar.
in sum.
c. 12.

y Sanch.

l. 1. de
mat. dif.

2. n. 8. J

22. Quomodo se gerere debeant coniuges quando matrimonium fuit nullum propter impedimentum occultum. Vide verbum *debitum conjugale*.

DE MATRIMONIO PER PROCURATOREM contracto.

23. Matrimonium, quod per Procuratorem contrahitur, validum est: requiruntur autem conditiones, quas videre *a* potens in Villalobos.

24. Facultas hæc dari *b* potest sine scriptis, revocari tacite per factum contrarium.

25. Vir pro femina, & femina pro viro possunt *c* contrahere procuratoris officium exercere.

26. Matrimonium per procuratorem contractum est *d* verum sacramentum; laudandi tamen sunt, qui iterum contrahunt, ob scrupulum vitandum; quia sunt qui afferunt contrarium.

27. Qui procuratori facultatem mittit, debet curare esse in statu gratiæ pro illo tempore. *e* Judicat contractum celebrandum. Celebratum tamen debet coram Parocho, & testibus, *f* erit invalidum.

28. Potest *f* etiam fieri per Epistolam, si non acceptetur traditio facienda coram Parocho, & testibus.

AN PAPA possit dispensare in matrimonio rato?

29. An Papa possit dispensare in matrimonio rato, alii negant, alii probabilius *g* affirmant, vide causas in Villal.

30. Idem *h* potest in matrimonio consummato inter infideles.

31. Matrimonium ratum dissolvitur *i* per confessionem in religione approbata, non *l* vero per ordinem sacrum.

32. Habent *m* conjugati duos menses ad celebrandum, quo tempore non tenentur solvere debitum; potest tamen per judicem produci, aut *n* viari.

a Vill. ubi sup. dif. 2.
b c. fi. de procur. in 6.
c L. sed ut si quis ver. pu. pillus, ff. de iust. act.
d Sanch.

e Trid. sess. 14. c. 1. de matr.
f Vill. ubi sup.

g Henr. in com. l. f.
h Comm. DD.
i Trid. sess. 24. de matr. conf. 6.
l Extr. antiq. de voto
m c. ex publ. de conv.
n conjug.

33. L. credi
34. L. A.
35. N.
36. L. habi
37. S.
38. L. I.
39. L.
40. C.
41. I.
42. L.
43. L.
44. L.
45. L.
46. L.
47. L.
48. L.
49. L.
50. L.
51. L.
52. L.
53. L.
54. L.
55. L.
56. L.
57. L.
58. L.
59. L.
60. L.
61. L.
62. L.
63. L.
64. L.
65. L.
66. L.
67. L.
68. L.
69. L.
70. L.
71. L.
72. L.
73. L.
74. L.
75. L.
76. L.
77. L.
78. L.
79. L.
80. L.
81. L.
82. L.
83. L.
84. L.
85. L.
86. L.
87. L.
88. L.
89. L.
90. L.
91. L.
92. L.
93. L.
94. L.
95. L.
96. L.
97. L.
98. L.
99. L.
100. L.

Matrimonium.

393

33. Licet hoc bimestre sit transactum *n* potest ingredi religionem, si matrimonium nondum consummavit.

*Q*UANDO dicatur matrimonium consumma-

OCVRATO

34. Matrimonium non *o* consummatur nisi copulam carnalem naturalem, & per effusionem seminis intra-vas.

35. Non consummatur *p* per copulam ante matrimonium.

36. An verò consummetur per copulam per vim habitam alii *q* aiunt, etiam si habeatur ante bimestre, alii verò negant. An verò in tali casu, qui vim fuit passus possit ingredi religionem, dubium est inter DD. affirmativa videtur *r* probabilius, vim autem inferens non potest ad secundas nuptias transire, nisi post mortem conjugis.

37. Si autem post bimestre vi uxorem *p* vim cognovit, non *s* peccat, & ipsa non poterit ingredi religionem.

38. Dubium est inter DD. in credendum sit coniugibus affirmantibus non consummasse matrimonium, si virgo erat, obstetricibus inspicenda *t* est; si vidua, & in domum mariti non fuit deducta affirmantibus cum iuramento credendum est.

DE MATRIMONIO consummato an possit dissolvi.

39. Matrimonium consummatum, quoad vinculum indissolubile *n* est, non verò quoad cohabitationem.

40. Quoad thorum *x* dissolvitur, cum uterque ex consensu mutuo religionem ingreditur, vel alter solum altero manente in saeculo si *e* y incontinentiae periculo, si est propectae aetatis.

AN INFIDELIVM matrimonium dissolvatur cum alter ad fidem convertitur

41. Infidelium matrimonium est *a* validum si fiat sine impedimento juris naturalis, eiusque leges observentur.

Pp

42. Qui

n Silv.
verb vob
tum. 7.
c. 3.

o c. extra.
tr 35. q.
3.
p Comm
DD.
q Sanch.
lib. 2.
disp 27.
n. 4.

r Villab.
sup. tr.
13, dis. 13

s Comm.
DD.

t Sanch.
ubisup.
disp. 23.

n Matt. 19

x Comm.
DD

y c cum
sit pradi-

tus de
conver.

conjug.

a Comm.
DD.

b c. gau-
demus
de dec.

42. Qui convertitur ad fidem cum uxoribus fidelibus, cum illa solum manere debet *b* cum primum validè contraxit, & huius matrimonium non dissolvitur.

c c. quan-
to de di-
vor.

43. Cum unus convertitur, & alius non *c* dissolvitur matrimonium etiam consummatum, si autem velit sine injuria creatoris cum fidele habitare non dissolvitur.

d Sanch
de mati-
ro. 2, l. 7.
disp. 74.

44. Si infidelis ob justam causam, verbi gratia ob adulterium, vel contagiosam infirmitatem, non *d* dissolvitur matrimonium.

45. In casu prædicto non dissolvitur matrimonium, nisi cum conjux fidelis celebrat secundas nuptias, cum autem infidelis secundò nubiat dissolvitur.

e Idem
ubi sup.
disp. 74.
f vill u-
bi sup.
dis. 15.

46. Cum infidelis convertitur conjuge infidele manente, vel nolente cohabitare sine injuria creatoris, si fidelis profiteatur in approbata religione dissolvitur matrimonium.

47. Hodie non licet *f* infideli converso infideli non conversa cohabitare, sed separati sunt, nisi ex cohabitatione infidelis conversus peccetur; vel ex separatione timeatur scandalum.

g c. fin
de cen-
ver. con
jug
b Comm.
DD
i Comm.
DD.

48. Cum dissolvitur matrimonium ob conjugis conversionem, filii nondum usum rationis habentes *g* tradendi sunt fidele, reliqui qui maluerint sequuntur.

DE BONIS AC MALIS matrimonii.

49. Bona matrimonii *b* sunt, bonum patrimonium, bonum fidei, & bonum sacramenti.

50. Mala *i* sunt perpetua servitus, quæ obligat uxori non potest querere solutionem. Invidia sollicitudo rerum temporalium. Tribulatio nem autem habebunt huiusmodi. Immunditia, quæ mentis aciem obrundunt, & obprobriant, & non possunt haberi sine verecundia.

DE MATRIMONIO.

51. Matrimonium est, quod sine

potest l. Fidei

sine denuntia

um.

52. Matrimonium

etiam si fiat in

eclesia enim in

um annulla

tem sententia

non urgente

am contractu

53. Episcopus

ut fiat sine P

etiam si fiat c

54. Hæc l.

inter fideles n

identinum no

si transeant p

55. Captivi

tatores ibi de

sine Parocho

56. Non

rochus viii, &

etiam si sit e

S

QUIS S

Non est

chus vi

eorum etiam

idem b dic

habet à Paro

DE MATRIMONIO clandestino.

51. Matrimonium clandestinum propriè dictum
est, quod sine Parocho, & testibus celebratur, & / Trid.
post l. Tridentinum est nullum; Quod autem / fest. 24. c.
sine denuntiationibus sit est validum, sed prohibi- / 1. de ma-
tum.

52. Matrimonium sine Parocho, & testibus
etiam si fiat in articulo mortis *m* nullum est: Ec- / n. Villal.
clesia enim inhabiles reddit personas, & contra- / eb. 10p.
ctum annullat. Contrariam autem ut probabi- / dist. 17.
lem sententiam tenent aliqui DD. & in praxi ma-
gna urgente necessitate præcipue in matrimonio
iam contracto *n* potest sustineri

53. Episcopus non *o* potest facultatem dare,
ut fiat sine Parocho, vel alio eius vicem gerente,
etiam si fiat coram omni populo.

54. Hæc lex infideles *p* non obligat, etiam si
inter fideles morentur; nec ipsos fideles, ubi Tri-
dentinum non est promulgatum, nec receptum, ni-
si transeant per locum ubi receptum.

55. Captivi inter infideles, & Christiani nego-
tiatores ibi degentes etiam ut hospites *q* possunt
sine Parocho, & testibus contrahere.

56. Non est *r* necessarium, quod uterque Pa-
rochus viri, & feminae adsint, sufficit unus eorum,
etiam si sit extra propriam Parochiam.

SECTIO II.

QUIS SIT PROPRIUS PAROCHVS
huius sacramenti.

NON est *a* necessarium, quod uterque Pa- / Comm.
chus viri, & feminae adsint, sufficit unus / DD.
eorum etiam si sit extra propriam Parochiam; & / b. Sanchez.
idem *b* dicendum de sacerdote, qui facultatem / l. de ma-
habet à Parocho. / trim. disp

Idem
disp. 25,
n. 14.
Ex priv.
Fin V.

2. Non sufficit e Parochus loci, in quo tamen fuerunt si morantur alibi. Si autem unus coniugetur vagus, sufficit Parochus illius.

3. In hoc novo orbe Parochi religiosi non possunt valide matrimonium celebrare.

4. Quomodo sit cognoscendum ad quod quæritur pertineat domicilium, vide supra verbo Domicilium.

e Sanch.
rb. sup.
disp. 22,
n. 4.

5. Parochus suspensus, excommunicatus et non toleratus, vel irregularis, valide et assistit, et dat facultatem assistendi etiam si prohibitus est ab Episcopo. Idem dicendum de intruso, cum communi error.

DE ORDINARIO, qui potest assistere, et facultatem assistendi concedere.

f. c. par.
totalis
de off.
ordi.

6. Archiepiscopus non potest valide assistere matrimonio subditi illius suffraganei Episcopi.

7. Archiepiscopus, & Episcopus sunt Ordinarii respectu suorum subditorum, non vero suorum totius Abbatis exempti etiam si sint in sua diocesi.

g. Con. m.
DD.

8. Idem potest g. Provisor, & Capitulum vacante, & illius Provisor.

h. Comm.
DD.

9. Provisoris iurisdictio est dependens ab Episcopo, quo mortuo, vel excommunicato, nisi sit communis error, matrimonio autem factum excommunicatus assistat valide assistit, ut diximus de Parocho.

i. Comm.
DD.

10. Qui facultatem habet delegatam non potest illam subdelegare nisi ex consensu delegantis.

l. Sanch.
rb. sup.
disp. 31. n.

11. Qui vicem gerit proprii Parochi in tota parochia positus ab Episcopo potest subdelegare, sed non potest dare subdelegato facultatem, ut subdelegeret.

3
m. Idem
n. 20.

12. Delegatio potest dari m. generaliter ad curandas animas, & non est opus, ut detur in personis.

n. Navar.
c. 27. n.
24.

13. Non est n. credendum ei, qui dicit se habere facultatem ad assistendum matrimonio, si fuerit persona fide digna.

debeat esse sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

esse sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

agitur inter eos, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

accendant, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

valet et tamen, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

19. Duo, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

proprio Parocho, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

impediri potest, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

22. Si pr, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

impediri potest, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

impediri potest, si non sacerdos, si non sacerdos, si non sacerdos.

AN PAROCHVS debeat esse sacerdos?

14. An Parochus ut matrimonium validum sit debeat esse sacerdos alii ajunt, alii probabilius o-
negant; licet affirmativa tutior sit.

15. Non potest p Parochus hanc potestatem non sacerdoti concedere. Idem dic de Ordinario.

**QVÆ PRÆSENTIA Parochi & testium sit ne-
cessaria.**

16. Necessaria est q moralis præsentia, ut quod agitur intelligant; sufficiet tamen si intelligant per interpretem.

17. Non r sufficit, quod i animo attendendi accedant, si non attendant. Sufficiet f tamen si vi, vel dolo, vel coacti attendant, & virtualis attentio sufficit secundum Henrriquez.

18. Si facultas dolo impetrata fuit à Parocho, valet & tamen secundum probabiliorum.

DE TESTIBVS.

19. Duo saltem testes necessarii sunt, & simul debent esse præsentes, & non r est opus, quod sint omni exceptione maiores ad valorem matrimonii, bene tamen ad illius dissolutionem. Tutius tamen est idoneos adhibere, quia sunt, qui judicent & tales esse necessarios.

20. Antequam matrimonium contrahatur, per à proprio Parocho tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Messum solemniter publicè denuntientur, y inter quos matrimonium sit contrahendum.

DE DENUNTIATIONIBVS

21. Si probabilis suspicio fuerit matrimonium impediri posse malitiosè, si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus testibus prædictis matrimonium & celebretur. Deinde ante illius confirmationem denuntiationes in Ecclesia fiant, nisi Ordinario illas remittere omnino videatur.

Henrriquez.
lib. 1, de
nat.

p Sanch.
abstus.
num. 10.

q Comm.
DD

r Comm.
DD.
f Comm.
DD.

r Sanch.
lib. 3, de
matr.

u Vi tal.
ubi sup.
dist. 23,
u. 2.

x Idem
ubi sup.

y Trid.
sess. 24, c.
1, de
matr.

z Comm.
DD.

a Sanch
lib. 3.
disp. 5.
n. 6.

b Idem
disp. 6.
ubi sup.
num. 9.

c Idem
ubi sup.
n. 6.

d Idem
ubi sup.
n. 7.

e Comm.
DD.

f Henric.
lib. 11.
de matr.
c. 5.

g Vide
Sanch.
ubi sup.
disp. 11.
n. 13.

h D. Th.
in 4. d. st.
28, q. un.

i Comm.
DD.
IV de
Vill. 10.
tr. 13. d. st.
25.

22. Denuntiationes non sunt de essentia matrimonii, validum enim erit sine illis; sed Parochus & contrahentes peccabunt *a* mortaliter; ac si nam praetermittere vel eas non facere in diebus festis continuis non erit mortale.

23. Sufficit *b* illas ex mandato Parochi facere & extra Ecclesiam loco competenti, & in diebus non festis, si populi concursus adsit.

24. In utriusque conjugis Parochia faciendae sunt, *c* si sunt distinctae. Si autem ibi pariter tempore habitaverint, in paucum Parochus faciendae *d* sunt.

25. Episcopus unius contrahentis poterit *e* illis dispensare & terminum contrahere vel extendere. Idem potest Vicarius Generalis Episcopi & Abbas, ubi est in more.

26. Parochus non *f* potest in hoc dispensare.

27. Cum denuntiationes non fuerint factae ante matrimonium, consummare illud eis *g* praemissis est mortale secundum probabiliores sententiam. Contrariam tenent *g* viri docti, constet nullum esse impedimentum. Quod verum videtur cum ex dilatione consummationis timeretur aliquod periculum.

28. Ante benedictiones Ecclesiae matrimonium consummare non est *h* mortale.

PROPTER quas causas possit in denuntiationibus dispensari.

29. Ordinarius sine iusta causa in denuntiationibus dispensans peccat *i* mortaliter, ad dispensandum tamen sufficit cognitio extra iudicium *causae*.

30. 31. Causae sunt 1. si timeatur malitiosum impedimentum. 2. cum certus est Ordinarius nullum esse impedimentum. 3. quando post contractum nuptiarum detectum est aliquod impedimentum propter quod fuit nullum, quo dispensato denuo volunt contrahere. 4. Cum nuptiae

nuptiae mortales
mandum
in eo
in m
ma vercu
si senex
magni Pri
celebrare.

pas Ecclesi

32. In l
eam immu
er mortali
bus dispens
monium co
pensare no

DE OB

34. Qui

ortui ex pe
tenetur den

34. Qui
vir denunt

35. Paro
mentum re

36. Licet
nentur con
dere a matr

DE PO

37. Filii
fide, & sun
tur ad eos,

38. Qui
ignoxanter
rent spe con

39. Alia
& testes, se
coram Paro
dimentum.

ia mati-
Parochus
r; ar
diebus
hi facie
un dieb
facient
ibi par
ochus
erit e
vel exte
Episcop
pensare
ut fac
eius
abilione
doctu
od ver
is tim
atrimo
entiam
untiam
d dif
judici
alicio
Ordina
postea
quod
, quo
um in
cib

culum mortis vult aliquis filios legitimare. 5. ad
Parochum, ostendendum animæ periculum ut in concubinariis,
vel in eo, qui virginem defloravit, & est pericu-
lum in mora. 6. Cum in denuntiationibus ma-
gna verecundia afficiuntur propter inæqualitatem,
ut si senex velit cum puella contrahere. 7. Cum
magni Principes publicè volunt matrimonium
contrahere. 8. Cum proximè claudendum est tem-
pus Ecclesiasticis benedictionibus.

32. In his casibus advertendum *m* est, quòd
cum imminet grave damnum contrahentibus, pec-
cat mortaliter Ordinarius nolens in denuntiationi-
bus dispensare. Et sine illis poterit licitè matri-
monium contrahi, si admonitus Ordinarius dis-
pensare noluerit.

m Hen-
riq ubi
sup. c. 5.
n. 5.

DE OBLIGATIONE eius, qui scit impedimen-

33. Qui scit impedimentum occultum, quod
procuratur ex peccato præmissa correctione fraterna *n*
teneretur denuntiare.

n Comm.
DD.

34. Qui scit, & quod à persona fide digna audi-
vit denuntiare *o* tenetur.

o Villal.
ubi sup.
dis. 16.
p Vide
Sancti.
ubi sup.
n. 5.

35. Parochus qui ex confessione scit impedi-
mentum revelare non *p* potest.

q D. Th.
2, 2 q.
c. 9 art 2

36. Licet impedimentum sit occultum *q* te-
nentur contrahentes illud iudici revelare, vel absti-
nere à matrimonio nisi habeant dispensationem.

r c. fin.
de clan.
disp. 1.
s Trid.
sess. 24,
de matr.
c. 5.

DE POENIS MATRIMONII clandestini?

37. Filii clandestinè contrahentium, licet bona
fide, *r* sunt illegitimi. Hoc autem non extendi-
tur ad eos, qui ante denuntiationes contrahunt.

38. Qui contraxerunt in gradu prohibito etiam
ignoranter non præmissis denuntiationibus, *s* ca-
rent spe consequendi dispensationem.

t Trid.
ubi sup.
c. 1.

39. Alias pœnas *r* habent in foro exteriori ipsi
& testes, sed non prohibentur postea contrahere
coram Parocho, & testibus, si non est aliud impe-
dimentum.

* Sanch. 40. Quilibet sacerdos assistens matrimonio
ubiq. clandestino, & Parochos non impediens, non
suspendi sunt per tres annos ab officio.

DE MATRIMONIO & sponsalibus factis in
condicione

* Vide

Sanch.

lib. 1. dist.

1. c. n. 5

Comm

DD.

2. Clem.

VI. de

sponsalibus

guinea

41. In foro interiori standum est contrahenti

42. Conditiones matrimonio intrinsecæ illi

non vitiant, nec faciunt conditionatum.

43. Qui contraxit cum consanguinea cum

condicione, si non est a consanguinea, non

currit & penas impostas contra contrahentes

cum consanguinea.

44. Quæ dicta sunt de matrimonio, in

sponsalibus etiam de sponsalibus.

45. In dubio an fuerit intentio, standum est

pro matrimonio.

46. Condicio necessaria futura non vitiat

matrimonium. Hæc autem: tecum nubam

to iam sole, suspendit effectum

47. Cum apponitur conditio impossibilis

deficit verus consensus, matrimonium dicitur

lumi

48. Si contrahentes judicarunt conditio

impossibilem esse possibilem, & tunc non

invalidum est matrimonium. Si autem

contrahentes condicionem esse secundum jus impossibilem

illam apponunt, habetur pro non appositam

valere matrimonium. Et idem est cum de inten

ne dubitatur.

49. Conditio impossibilis, quæ non est con

substancialis matrimonium habetur pro non appo

sita

50. Quod dicitur de condicione impossibili

telligendum est pro omni tempore, non

tempus, quia si est de tempore præterito non

currit & penas impostas. g. si Petrum occidisti

nubam.

g. Vide e

lib. 1. dist.

28

DE

51. Co

terito non

hoc differe

52. F

nem, si n

betur pro

sternces te

nesta, & h

genda etia

AN SP

laverit, sin

53. Cu

verit in ca

la. Et ide

dispensare

54. An

sare prom

probabili

55. Q

sationem

salia huius

dam prom

nec omni

dispensati

56. Q

to sine pr

tus

DE C

57. M

ditione h

conditio

verò non

58. C

futuro

de futuro

59. H

telligend

DE CONDITIONE turpi.

51. Conditiones turpes de presenti, & de præterito non judicantur *h* ut non appositæ, & in hoc differunt ab impossibilibus.

h Vide d. fin de condit.

52. Hæc est conditio: si te invenerim virginem, si intelligatur per copulam, est turpis, & habetur pro non appositæ; si vero intelligatur, si obiter te inspiciendo invenerim virginem, & honesta, & habetur pro appositæ. Prædicta intelligenda etiam de sponsalibus.

app & D. Tho in 4 dist. 29. q. unic. Comm. DD.

AN SPONSALIA sub conditione, si Papa dispenserit, sint valida.

53. Cum apponitur conditio si Papa dispensaverit in casu, in quo non solet, sponsalia sunt *l* nulla. Et idem in casu, in quo sine causa non solet dispensare, & causa non est.

l Sanc. lib. 5, de matr. disp 5. num 15. *Idem* ubi sup.

54. An vero in casu, in quo Papa solet dispensare promissio nullo modo obliget, alii negant, alii probabilius *m* affirmant.

55. Qui dicit: Tecum nubo, si Papa dispensationem dederit, manet *n* obligatus. Sed sponsalia huiusmodi non sunt vera sponsalia, sed quædam promissiones donec dispensatio consequatur nec omni impedimento publicæ honestatis nisi dispensatione obtenta.

n c. super eodem condit. appof

56. Qui contrahit de futuro in gradu prohibito sine prædicta conditione non manet *o* obligatus.

o Comm. ED.

DE CONDITIONE honesta, & possibili

57. Matrimonia, & sponsalia tacta sub conditione honesta, & possibili sunt valida statim si conditio est præsens, vel præterita & vera, licet verò non valent.

p Comm. DD.

58. Conditio hæc, si pater ratum habet, est de futuro & qui contrahit sub conditione honesta de futuro, hac posita obligatur *q*

q c. super cod. con. an app. r. l. boves parage hoc tenet *n* c. de sig.

59. Hæc conditio, si pater meus consenserit, intelligenda *r* est pro prima vice. Si consentiat pri-

mo, & postea dissentiat standum est primo consensui, vel si dissentiat primo, & postea consentiat standum est primo dissensui.

60 Qui contrahit de presenti sub conditione de futuro, posita conditione *f* debet denuo contrahere coram Parocho, & testibus.

61 Si unus contrahat cum duabus sub conditione de futuro, quæ adimplenda est eodem tempore, utreque contractus *t* est nullus.

DE CONDITIONE substantia matrimonii contraria, eiusque bonis.

62 Condicio de futuro substantiæ matrimonii contraria *u* irritat illud.

63. Condicio bono prolis contraria etiam laeva, v. g. abstinendi à copula an irritet matrimonium abrajunt, alii *x* negant probabilius.

64. Sponsalia contracta sub conditione substantiæ matrimonii, vel eius bonis contraria *y* annullant illud, nisi ante eius celebrationem adimplenda sint.

DE CONDITIONIBVS impertinentibus.

65. Conditiones impertinentes, v. g. si es pulchra, si didicisti saltare, & canere, valide *x* apponuntur; quod si desint, irritatur contractus, qui non sunt prohibitæ, nec impossibiles, nec turpes sunt tamen qui dicant pro non appositis esse habendas.

DE MODO, demonstratione & causis.

66 Modus, demonstratio, & causæ in matrimonio appositæ non *a* irritant, nec suspendunt contractum, v. g. Tecum nubo, ut dives fiat tecum divite, & pulchra, vel quia es dives, & pulchra nubo.

67. An verò modus substantiæ matrimonii contrarius, v. g. Tecum nubo, ut venenum sumas sterilitatis, illud annullet, alii negant, alii probabilius *b* affirmant.

f Vide Vill. ubi sup.

t c. ex lit. teris 2, de sponsal.

u Comm. DD.

x Abul. c. 30. q. 32.

y L. erunt ff. de spons.

f Vide Villal. ubi sup. dif. 25.

a Sanch. lib. 5. disp. 75. n. 2.

b Idem ubi sup.

DE

Merus sensus si damnatur nam pro
2. Merus ad exte
monium,
per ab om
tatur à iu
3. Ut
est culpa
pula aute
mortale.
4. Ma
factum o
tem, etia
5. Me
constant
iniuste in
6. Si
niant iur
occidere
cat uxore
AN S
possint co
7. N
ad matr
num eff
ipso non
8. Fi
nia con

SE

SECTIO III.

DE CONSENSU COACTO.

Metus non incussus ad extorquendum consensum non irritat *a* matrimonium v. g. damnatus ad mortem nubat cum meretrice obitam promissam.

2. Metus cadens in constantem virum incussus ad extorquendum consensum *b* irritat matrimonium, si iniuste incutitur, & qui concessit liber ab omni obligatione manet, secus si iuste incutitur à iudice, quia virginem defloravit.

3. Ut ratificetur tale matrimonium necessaria est culpa spontanea *c* vel cohabitatio libera. Cōgula autem coacte ratificat illud, & est peccatum mortale. *d*

4. Matrimonium, & idem dic de sponsalibus, factum ob metum *e* cadentem in virum constantem, etiamsi iuramento confirmetur, est nullum.

5. Metus iuste incussus etiam cadens in virum constantem non irritat *f* matrimonium, si autem iniuste incutitur irritat de iure naturali.

6. Si parentes, vel consanguinei puellæ inveniant invenem illam volentem deflorare, & illum occidere volentibus: ille sponte se offerens eam ducat uxorem, valet *g* matrimonium.

AN SUPERIOR inferiorem, vel Pater filium possint cogere, ut ducant uxorem.

7. Nullus Princeps *h* potest subditum cogere ad matrimonium. Si autem ad commune bonum esset conveniens, posset eum compellere, sed ipso non consentiente nihil fieret.

8. Filii qui sine consensu parentum matrimonia contrahunt valide contrahunt, est de *i. fide.*

a Vide c. sicut nobis de re jud.

b D. Th. in 4. disp. 19, unica art. 3.

c c. ad id de spons. d. c. 1, de his quæ vi.

e Henrici lib. 21, de matr. c. 9, f Comm. DD.

g Sanchez lib. 4, de matr. dis. 12, n. 14, b Comm. DD.

h Trid. sess. 24, de matr. c. 1:

Alium-

Aliunde tamen peccabunt si ex levitate faciant
scientes id parentes xgre esse laturos.

9. Pater non potest *l* cogere filium ut nubar
vel non nubar, potest autem illum admonere,
increpare moderatē.

10. Domini subditos ut nubant cogentes su
m excommunicati ipso facto. Sed non commo
henduntur Reges, & Imperatores, nec parentes
nec alii qui Domini non sunt.

DE OBEDIENTIA filiorum erga parentes
contrahendo matrimonio.

12. Filii regulariter loquendo non *n* tenentur
parentibus obedire in matrimonio contrahendo
vel non, nisi sit inæqualitas inter nubentes.

12. Tenentur *a* autem obedire si timeretur
dolum vel odia capitalia, vel si parentibus multum
interest, &c. nisi ipsi filii non nubendi iustam
causam haberent.

13. Tenentur *p* etiam secundum probabiliorē
sententiam in re tam gravi parentes consulere
peccato mortali; non vero sequi consilia commo

DE ACTU coniugali.

14. Coniugalis actus ex se *q* licitus est ad mul
tiplicandum prolem in obsequium Dei, & ob huc
finem etiam si cum delectatione exerceatur *n* ne
cū est peccatum.

15. Si fiat ob finem, qui sit peccatum mortale
erit / peccatum mortale, sit ob solam delectate
nem, & veniale.

16. Actus coniugalis licitus *n* est tempore
riarum, id est à principio Adventus usque ad Ep
phaniam, & à die Cinerum usque ad octavam
Paschatis, licet tunc temporis prohibita sint be
dictiones nuptiales.

17. Licitus *x* etiam est in festis solemnibus
Sanctorum; diebus autem communionis abste
nere consilium, non præceptum est, unde tenentur
debitum solvere, possunt tamen conjugem roga
re ut se abstinere permittat.

l. 10.
tit. 1. part
4.

m Trid.
sess. 24. c.
9, de
matr.

n Comar.
DD.

o Comm.
DD.

p Sanch.
l. 2. de
matr.
disp. 23,
n 4.
q Comm.
DD.
r Comm.
DD.

sd Th.
in 4. dist.
32. q. 2,
art. 2.
t Aug. de
bon. cō.
jug.
n Suar.
tō. 3 disp.
63, sec. 2.
n Comm.
DD.

18. Eie
cos publi
Idem
necessitate,
19. Si ad
sue pene
quod gene
nec veniale
arous.

20 De
dictum est f
pore menstr
narium aut
21. Acco
tum, nisi ab
stantem ad h
præceptum
tatem conc
necablester

AN T
uges, vide
AN T

22. Pot
se etiam per
Sed causa iu
te.

23. Vxo
uxorem si e
gai volue
licens vagu
AN M
mittere, Vi
AN M

24. Si d
alere uxore
rem sine do
25. No
in domum
est.

18. Exercere hunc actum, vel alios actus impudicos publice, vel coram aliis peccatum mortale y Comm. DD.
- Idem dic si exerceatur in Ecclesia sine magna necessitate, & si fiat publice, violatur. z Vide Villal. ubi sup. dif. 42.
19. Si actus conjugalis fiat diverso modo, sed sine periculo effusionis seminis extra vas, & sine eo quod generatio impediatur non est a mortale, a Vide eundem ubi sup.
20. De eo qui præpostere cognoscit uxorem dictum est supra. Accedere autem ad eam tempore menstrui, sunt qui dicunt esse mortale: Constat autem videtur probabilius. b Idem ubi sup.
21. Accedere ad prægnantem non est c illicitum, nisi abortus timeatur. Cum autem uxor infantem adhuc nutrit, abstinere consilium est, non præceptum. Si autem uxor non habet unde nutrem conducatur non tenetur debitum solvere, donec ableat infan- c Sanch. ubi sup. num. 14.
- AN TACTVS & aspectus sint liciti inter conjuges, vide Villal. ubi supra dif. 42.*
- AN TENEANTVR cohabitare.*
22. Potest d maritus ex iusta causa absens esse etiam per multum temporis, & separare thorum. Sed causa iusta non existente tenetur z cohabitare. d Comm. DD.
23. Vxor tenetur f sequi maritum, & maritus uxorem si exulare cogantur. Si autem maritus vagari voluerit, uxor cum sequi non tenetur, nisi sciens vagari esse, matrimonium contraxerit. e c. 1. & 2, de conjug. le- prof f. c. una- quaque 15. q. 2.
- AN MARITVS votum peregrinationis possit emittere, Vide in verbo Votum.*
- AN MARITVS teneatur alere uxorem?*
24. Si dos marito non est soluta non tenetur g Vill. 11. 13, dif. 44 alere uxorem nisi credito dotem dedit, vel uxorem sine dote acceperit.
25. Non h potest uxorem e domo ejicere, vel in domum non recipere, quia dos soluta non est. b Sanch. ubi sup. n. 27.
26. Si

Ant.
Gomez.
lib. 78,
Taur. n.
55.
11. si cum
dorem.
parag. si
maritus
ff. sol.
mat.
m Sanch.
ubi sup.
dub. 9.
n. 23.
Idem
ubi sup.
n. 20.
Comm.
DD.

p. 1. ad
Cor. c. 7.

q Vide
extrav.
concer
tatio.

*Comm.
DD.
fComm.
DD.

*Trid.
ses. 24.
de matr.
can. 3.

26. Si uxor dotem amittit, vel confiscata *imp*etus irrit
tenetur eam alere.

27. Soluta dote tenetur eam alere, nisi cum *imp*ere imped
ne culpa mariti uxor è domo fugit.

28. Si uxor est dives maritum pauperem *imp*atura in sp
tur l alere.

29. Si maritus ob crimen in carcere detentus *imp*etus Chri
ab uxore est alendus *m*, Idem dic de uxore in *ca* 4 Infid
cere etiam ob crimen detenta.

30. An uxor & filii teneantur solvere debita *imp*erum terri
pater in eis alendis contraxit, alii aiunt, alii *imp*ibus sub
babilis negant, *n* etiam si res, ut vestes, in *spe* 5 Fidei
mancant.

31. Si maritus uxorem divitem sine dote *imp*adu ab E
pit non tenetur *o* eam alere.

DE DEBITO coniugali vide supradicta *imp* 6 Fidel
de Actu coniugali

DE SECUNDIS nuptiis.

32. Licite p sunt secundæ nuptiæ dissol *imp* 7 Con
primis. Quomodo autem constare debeat *imp*ura introd
morte coniugis ut fiat secundum matrimonia *DE IA*
dictum est supra verbo *Conscientia*, & verbo *De* 8. Qua
bium. *ant* undec
Ecclesia
Atque
Incestus
Susceptu
Vel si pœ
Accipia
AN M

33. Si uterque coniux iam semel Ecclesiæ be *imp*ediment
dictiones receperunt, non sunt q amplius be *imp*ediment
dicendi. Secus verò si alter eorum non fuit *imp*ediment
neditus.

34. Sacerdos, qui non benedicendos bene *imp*ediment
pæna arbitraria est *r* puniendus.

35. Cum ante benedictiones moritur alter *imp*ediment
jux, alter denuo contrahens potest *f* benedic *imp*ediment

SECTIO IV.

DE MATRIMONII IMPEDI- mentis.

Ecclesia potest a statuere impedimenta *mat*
monii quæ impediunt, & dirimant illud, *con*
trad

aus irrit
1. Episc
gere imped
3. Princ
tura in sp
enta dirin
ous Chri
4 Infid
menta in
orum terri
ibus sub
5 Fidei
adu ab E
6 Fidel
est f impe
7 Con
ura introd
DE IA
8. Qua
ant undec
Ecclesia
Atque
Incestus
Susceptu
Vel si pœ
Accipia
AN M
impediment
9. Qui
te, & dirin
10. Q
mente in t
in aliis.
bitionem
sponsalia
cessit votu
nubendi.
11. Co
dirimenti
non sunt

consecrata irritando, & inhabilitando personas.

1. Episcopus in sua diœcesi non potest *b* stat-
re impedimenta, quæ matrimonium dirimant.

2. Princeps sæcularis, si solum potestatis eius
iura inspiciatur, potest in sua republica impedi-
menta dirimentia statuere. Hodie tamen Princi-
pes Christianis hoc est prohibitum *c*

3. Infideles Principes possunt *d* dicta impe-
dimenta instituere, & obligabunt Christianos in
eius territorii degentes in rebus in quibus eorum
iura subiacent.

4. Fidelis, qui in terris infidelium contrahit in
gradu ab Ecclesia prohibito invalidè *e* contrahit.

5. Fidelis Princeps infidelibus sibi subiectis po-
test *f* impedimenta dirimentia statuere.

6. Consuetudo legitima potest *g* impedimen-
ta introducere.

DE IMPEDIENTIBVS tantum.

7. Quæ solum impediunt, & non dirimunt
sunt undecim, quæ his carminibus continentur:

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum,

Atque catechismus, sponsalia iungito votum,

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris.

Susceptus propria sobolis, mors presbyteralis,

Vel si poeniteat solemniter, aut monialem

Accipiat, prohibent hac coniugium faciendum.

AN MORTALITER peccet, qui cum prædictis
impedimentis contrahit.

9. Qui contrahit cum impedimento impedi-
ente, & dirimente, peccat *h* mortaliter.

10. Qui contrahit cum impedimento non diri-
mimente in tribus casibus *i* peccat mortaliter, & non
in aliis. Primò si nubat contra Ecclesiæ prohi-
bitionem, si fuerit iusta Secundò cum præcesserunt
sponsalia de futuro cum alia. Terriò cum præ-
cessit votum simplex castitatis, religionis, vel non
nubendi.

11. Contrahere cum aliis impedimentis non
dirimentibus, nullum *l* est peccatum, quia jam
non sunt in usu.

b Covar.

4. Dec.

2. p. c. 6.

c. c. mulo

torum 53

q. 6.

d Navar.

corol.

4. de co-

nu. con-

jug. lib.

3.

e Sanch.

de matr.

1. 7. disp.

3.

f Idem

ubi sup.

g Idem

ubi sup.

disp. 4.

h Comm.

DD.

i Vill. u-

bi sup.

l Sanch.

lib. 7. de

matr.

disp. 17.

n. 1

DE

DE IMPEDIENTIBVS ac dirimentibus simul.

12. Impedimenta impedientia, ac dirimentia simul sunt, 24 & his carminibus continentur:

Error, conditio, votum, cogitatio, crimen.

Cultus d' spartias, vis, ordo, ligamen, honestas,

Si sis affinis, si forte coire nequibis,

Si Parochi, & duplicis d' sit praesentia testis,

Raptave sit mulier, nec parti reddita iura.

Hac socianda vetant connub. a facila retractant.

DE ERRORE personae, & qualitatatum illius.

Comm.
DD.

13. Error personae an ecedens, qui est causa matrimonii & sine quo matrimonium non esset, impedit, *m* & dirimit de jure naturali.

n Villa.
ubi sup.
tr. 14.
dif. 5.

14. Error personae concomitans sine quo etiam matrimonium fieret, annullat *n* matrimonium secundum probabilem sententiam. Quae nubit cum Petro intelligens esse Joannem, cum quod tamen si sciret esse Petrum, vellet etiam nubere, valide nubit.

o Idem
ubi sup.

15. Error aliarum qualitatatum non dirimit, si ponantur ut conditiones contractus, vel incantant in errorem personae. Ut si quis diceret ex filiabus Joannis nubo cum pulchriore.

p Comm.
DD.

16. Error nominis cum constat de persona non p impedit, nec dirimit.

q c. 2, &
5, & fin.
de con
jug. ser.
vor.

AN SERVILIS conditio impediat, & dirimat.

17. Error conditionis servilis q impedit, & dirimit matrimonium. Hoc autem impedimentum solum est de jure positivo, & ideo inter infidelium non dirimit.

r Comm.
DD.

18. Servi adscriptitii, qui praedia dominorum perpetuo colere sunt obligati, & originarii ab eisdem descendentes non comprehenduntur r sub hac prohibitione.

s Comm.
DD.

19. Si sequatur hoc impedimentum post matrimonium illud non impedit. f

20. Ad hoc impedimentum necessaria est ignorantia, & quod errore sit quis peioris conditionis.

- tionis, unde servus contrahens cum ea, quam putabat esse liberam validè & contrahit. Idem si nuberet cum libera putans esse ancillam.
21. Si cognita servitute affectu maritali copulatur revalidatur & matrimonium.
22. Cum dominus servum suum facit nubere cum libera, quæ servitutem ignorat & valet matrimonium, & servus fit liber.
23. Idem y dic, cum dominus ancillam dat libero in matrimonium cum donis scriptura, vel ipse cum ducit uxorem.
24. Servo non sunt & nuptiæ interdictæ etiam si dominus contradicat.
25. Cæteris paribus maior obligatio est servoreddendi debitum uxori, quam domino famularum. Si autem urgeat necessitas domino prius serviendum.
26. Domino licet b servos conjugatos ad obsequia sibi necessaria extra civitatem mittere, sicut & papis ire liceret si essent liberi.
27. Si alter ex conjugibus liber sit, servus vendi & potest in regionem longinquam. Si verò uterque servus sit nullus ex illis potest d vendi in terram longinquam, nisi alter ex eis propter communium crimen ibi non possit degere.
28. Partus sequitur e ventrem, & ideo ancillæ filii sunt servi. Si autem conceptionis tempore mater erat libera, filii liberi nascuntur, etiam ex ancilla; si autem prægnans capiatur servus nascuntur.
29. Peccat f dominus, & excommunicationem incurrit si servorum impediat matrimonia, sed non tenetur consentire ne ad illorum obsequia jus amittat.
- AN VOTUM solemne dirimat matrimonium.
30. Votum solemne in approbata religione commissum impedit, ac dirimit, est h de fide, sed loquitur de jure Ecclesiastico. Quod si superveniat

D. Bo.
navent.

in 4. dist.

30. an.

1. q. 2.

vide

viii. ubi

sup. dist. 6

1. 1. tit.

5. par. 4.

Abb. c.

illud 11

de præ-

sump.

Comm.

DD.

1. 2. tit.

c. p. 4.

Sanch.

ubi sup.

c Comm.

DD

d vill. u.

bi sup.

1. par-

tus, C. de

ter. vindi-

cat.

f Paragr.

sed & si

quis Inst.

de inge.

vide

villal. uo

bi 11.

5 T. id.

set. 24;

can. 9.

veniat matrimonio rato, & non consummato
solvetur. Idem dic de votis simplicibus emissa
post biennium in societate Jesu, quæ verum ma-
giosum constituunt.

¶ cum
sit e
conver.
conjug

31. Post consummatum matrimonium ex
tuo consensu / possunt coniuges ingredi reli-
gium, quod si alter ipsorum sit senex emissio voto
stitatis potest in sæculo remanere.

¶ Sanch.
de matr.
lib 7, n.3
¶ Arist.
lib. 5. de
hist. c. 14

32. An verò ad hoc sit necessaria & piscopi fac-
ut sine illa professio non valeat alij aunc, alijs
babilis negant.

33. Quod ad ætatem attinet non potest
mensura præfigi. Ut plerumque viri post sex-
ta quinquæ annos, & feminae post quadragi-
ta quinquæ inepti sunt generationi. Aristoteles
tem ultimum terminum generationi in com-
in viris septuaginta annos, in feminis quin-
ginta.

¶ D. Th.
in 4. dist.
40. q.
unic.
ait. 1.
¶ Vide P.
Sanch
ubi sup.
¶ Comm.
DD.
¶ c. ult.
de conf.
& affi.
ubi hæc
regula
approba-
tur.
¶ Comm.
DD.
¶ Comm.
DD. cum
D. Tho.
in 4. dist.
o. q.
4. hic.
ut art. 3.

DE COGNATIONIS carnalis impedimenti

34. Cognatio carnalis est vinculum pro-
natum ab eodem descendenti carnali propo-
tione contractum.

35. Linea recta est ascendentiũ & descen-
dentiũ. ut patris, filii, & nepotis. Collateralis
quæ ad latera extenditur, ut inter fratres, &
sobrinos.

36. Ad cognoscendum gradum in linea
numeranda p sunt personæ, & prima deno-
tot sunt gradus, quot emanant personæ.

37. In linea collateralis numeranda q sunt
sonæ ab ea quæ magis distat à prima sup-
ginitatis, & una persona dempta tot sunt gra-
quot remanent personæ, & ad hoc quærenda
omnia prima consanguinitatis radix.

38. In dispensatione petenda, aperienda
inæqualis distantia graduum à radice

39. Matrimonium inter patrem, & filium
rem & filium ipso jure naturali est nullum
Idem dic de ascendentiũ, & descendentibus
& etiam si multum distent.

40. In
41. Ho
42. In
43. ex
44. DE CO
45. Co
46. quæ
47. Ho
48. Ho
49. Pa
50. Si
51. Si
52. Si
53. Si
54. Si
55. Si
56. Si
57. Si
58. Si
59. Si
60. Si
61. Si
62. Si
63. Si
64. Si
65. Si
66. Si
67. Si
68. Si
69. Si
70. Si
71. Si
72. Si
73. Si
74. Si
75. Si
76. Si
77. Si
78. Si
79. Si
80. Si
81. Si
82. Si
83. Si
84. Si
85. Si
86. Si
87. Si
88. Si
89. Si
90. Si
91. Si
92. Si
93. Si
94. Si
95. Si
96. Si
97. Si
98. Si
99. Si
100. Si

summario
icibus em
a verum

onium ex
gredi ich
alio vor

scorificac
ajunt, alup

on potest
i post sexag

t quadragi
ritorel s

i m consti
nis quinq

pediment
ncl ampe

nali prop

um & delat
Collat

atres, & c

in linea m
prima dem

sona.

& q sunt

stipite con

et sunt gra

quarenda

erienda

& filium
f est nullo

40 In primo gradu consanguinitatis, secus in
quis idem dicendum.

41. Hodie inter consanguineos solum est im-
pedimentum usque ad quartum gradum.

42. Indi novi citis possunt & ex privilegio
exire extra secundum gradum, etiam si alter di-
scit, & prima radice in primo gradu.

DE COGNATIONE spirituali.

43. Cognatio y spiritualis est propinquitas
quodam personarum ex statuto Ecclesie consti-
tuta propter collationem Baptismi, & Confirmat-
ionis, vel susceptionem recipientis hanc sacramen-

44. Hoc impedimentum solum est de jure Ec-
clesiastico, & solum habetur ex Baptismo, &
Confirmatione, & non ex alio sacramento.

45. Habet & duas tantum species consanguini-
tatem, & comaternitatem, sed inter patrilinos in-
terdum nullum est impedimentum.

46. Paternitas habetur inter baptizantem, & bap-
tizatum, & inter patrimum & baptizatum. Com-
pateritas inter baptizantem & parentes baptizati,
& inter patrilinos & ipsos baptizati parentes,

47. Baptizans privatus in necessitate, non ve-
nitens & secundum probabilioris sententiam,
cognitionem contrahit spirituales,

48. Cum auctoritas baptizatur, solum qui eum
tenet, non vero assistentes cognitionem contra-
huit, & quod verum essetiam si nihil respondeat.

49. Patrilinus debet esse unus, & ad summam
unus, & una. Et assistentes puerum, & pater pa-
trilinos ad id assignatos nullam contrahunt cogna-
tionem, & Parochus scire debet, qui sunt assigna-
ti.

50. Si Parochus plures, quam duos assignaret,
& infantem tangere, cognitionem contraheret
f Si autem nullam assignaret, probabile est
nullum contrahere.

Q q 2

51. Si

1 Sanch.

1. 7, de

mat. to.

2.

& c. non

debet de

coni. &

affin.

& Vide

sup. Priv.

Indor.

Comm.

DD.

c. 1, de

cog. spir.

in 3.

4 Trid.

sess. 24,

c. 2.

Comm.

DD.

c. Comm.

DD. Vide

Sanch.

lib. 7 de

matr.

disp. 99,

n. 1.

affin. i. q.

lib. 12,

de matr.

c. 1.

c. Trid.

sess. 24,

de matr.

c. 2.

f. Novat.

coni. 7,

n. 2. de

cog. spir.

Comm.
DD.

h Sanch.
ubi sup.
disp. 57.
n. 12.
de 1. de
cog spir.

Comm.
DD.

D. Th.
ubi sup.
q. 2. art.
1. ad 5.

Vide
sup. verb.
debitum
coniug.

D. Tho.
in 4. dist.
42. q. 2.
art. 1.

Plurisper
riti de
cogn.
leg.

Vide
Vill. ubi
sup.

Comm.
DD. in c.
ita dili-
gere 30.

q. 3.
Tol. l. 7
super c.

4. n. 7.
Comm.
DD.

Silv.
verb. ma-
trim. 3.
q. 2. d. 2.

51. Si parentes assignarent, & non Parochus, cognationem contraherent g

52. Qui solum materialiter baptizantem tenet sine animo munus patris obeundi non contrahit. h

53. Qui putans extrahere unum ex fonte, alium extrahit, quem non putabat, non i contrahit: Nec qui per Procuratorem.

54. Idem dicendum de patrinis in Confirmatione, quod in Baptismo.

55. Non baptizatus non potest hanc contrahere cognationem, bene tamen non consummatur.

56. Cuiuscumque aetatis sit, dummodo habet usum rationis potest esse patrinus.

57. Cognatio spiritalis superveniens matrimonio non impedit petitionem debiti.

DE COGNATIONE legali.

58. Cognatio legalis est propinquitatis per adoptionem ex adoptione proveniens.

59. Adoptio est actus legitimus, per quem filius aut i epos fit, qui non est, penes naturam contrahens.

60. Habet quatuor species cognatio legalis tres. Prima inter adoptantem & adoptatum. Secunda inter adoptatum, & filios carnales adoptantis.

Tertia est inter adoptatum, & uxorem adoptantis.

61. Cognatio haec dirimit matrimonium.

62. An vero cum adoptio est imperfecta cum adoptatus non transit in potestatem adoptantis, nec est eius haeres necessarius in testamento cognatio haec dirimat, alii negant, alii probabiliter affirmant.

63. Cognatio legalis matrimonio superveniente illius usum non impedit.

64. Cognatio legalis in recta linea, & in recta specie est perpetua.

65. Inter adoptantem, & adoptatum, & eo descendentes durat cognatio, etiam si multi distent.

66. Si
illum o
DE C
07 Ad
um ea, q
68. Ad
hi, vel ux
hi, & ad
69. Ide
um prae
quomodo
70. Pr
tam si fia
tarum ta
postinitur
71. Su
fuerit ad
72. Pro
impedit,
promissi
73. Si a
ero nec fe
um e pr
74. Q
ortua fe
tinetur ad
matrimonium
75. In c
matrimon
um cum a
baptiarum
huc cum a
DE DI
76. Ma
vel bap
um.
77. Ho
licet de
prohibetur
erem.

66. Si adoptio non fiat iudicis & auctoritate
nullum oritur impedimentum ex ea.

x Comm.
DD:

DE CRIMINE.

67. Adulterium non dirimit y matrimonium
cum ea, quam vivente marito cognovit adulter.

y c. signi-
cavit, de
eo qui
duxit.

68. Adulterium cum machinatione mortis ma-
tri, vel uxoris effectu sequuto impedit. & ac diri-
gitur, & ad hoc non sufficit ratihabitio.

& c. super
hoc, de
eo qui
duxit.

69. Idem est a sive machinatio mortis adulte-
rii placeat, sive adulterium machinationem:
cum modo interfuerit utrumque.

a Sanch.
ubi sup.
dist. 78, a
6

70. Probabile b est hoc nasci impedimentum
cum sit homicidium sine animo nubendi. Con-
stantum tamen est etiam probabile, & sequendum
positivum matrimonium.

b Henr. l.
12, de
matrim.
c. 14. n. 2

71. Sufficit, c quod unus mortem machinetur
sufficit adulterium.

c Sanch.
ubi supra
n. 4.

72. Promissio nuptiarum juncta cum adulterio
impedit, d ac dirimit matrimonium. Idem est
si promissio fuerit coaditionalis, secus vero si ficta.

d Idem
ubi sup.
c. fin.
de eo,
qui duxit

73. Si adulter adulteræ fecit promissionem, illa
vero nec fecit, nec accepit non impedit secun-
dam e probabiliorem.

74. Qui promittit alicui mulieri uxore sua
mortua se illam ducturum, peccat mortaliter, nec
teneatur adimplere, si vero adimpleat, valet f ma-
rimonium.

f Comm.
DD.

75. In duobus denique tantum casibus crimen
matrimonium dirimit. Primo cum sit homicidi-
um cum adulterio. Secundò cum sit promissio
nuptiarum, vel de facto nuptias contraxerunt, si
et cum adulterio sint juncta.

DE DISPARITATE cultus.

76. Matrimonium baptizati cum non baptiza-
to, vel baptizati cum non baptizato est g nul-
lum.

g Henr.
de matri-
c. 15, n. 3,
g Comm.
DD:

77. Hoc impedimentum h est de jure positi-
vo, licet de iure divino tale matrimonium sit etiam
prohibitum, sed non irritum secundum i probabi-
liorem.

Qq s

78. Ma-

2D. The
in 4 diff.
39. q. 49
me.
m Azor.
l. , inf.
me. c. 11
q. 6.
Comm.
DD.
Comm.
DD.

78. Matrimonium habendi cum Catholicis, vel e contra est *l* validum secundum, procat ho- rem, sed peccabunt mortaliter.

79. Interis in quibus h. erici mixti cum Ca- tholicis d. gunt 22 ha mat. omia licent *m*, dum modo non sit periculum invectionis

DE VI, S&E T VIOLENTIA.

80. Non potest *n* cogi voluntas, quoad ad- elictos, & ideo vis non cadat involu. *merus*, *videt*, sicut & vis injuste illata ad extorqu- dum consentium, *o* si gravis sit, matrimonium *o* rimit.

SECTIO V.

DE ORDINE SACRO QVO. modo impetrat.

a c. unic.

de cler.

conjug.

60. c. 1.

2. qui

cleric.

Ind. fcl.

22. de

mat. am.

ca. 16.

28. arch.

de here.

dist. 29.

n. 1.

Comm.

DD.

c. Matt.

2. .

f Comm

DD.

N Vilius ex quatuor ordinibus Ordinibus *o* pedit *2* mat. uniorum.

2. Ordo sacer impedit. *h* ac dirimit, & *o* initiatu. *o* habens excommunicationem *o*

11. Hoc autem *o* pedimentum est a jure pe- vo, non a divino.

3. Ordo sacer susceptus ob merum cadere in constantem virum, vel ante 16. annum non *o* rimit.

4. Episcopus electus, & confirmatus si non *o* factis initiatus validè contraheret, *d* sed *o* ret Episcopatum.

DE LIGAMINE.

5. Polygamia id est uxorum multiplicitas *o* hibita *e* jure divino, & etiam jure naturali, & non potest Papa in ea dispensare.

6. Antiquae legis Patres habuere *f* a Deo *o* pensationem ut plures haberent uxores, & *o* fuit, ut esset multiplicitas fidelium.

DE PVBLICA HONESTATE.

7. Publicæ honestatis impedimentum *g* est, propinquitas ex sponsalibus movens, *h*ur hâ-
tus ex Ecclesiæ institutione propter honestatem.
8. Cum hoc impedimentum nascatur ex spon-
sibus, de futuro solum impedit *h* in primo gra-
du. Quod si sponsalia nulla sunt, et ipsum nul-
lum est; sed in foro extenon impedimentum est
quandiu de nullitate non constat.
9. Cum pater spondet pro filio præstate, & ta-
tate, & in sponsalibus conditionalis cum vera
sunt, oritur *l* impedimentum.
10. Hoc impedimentum perpetuo durat. *m*
11. Cum quis post facta sponsalia cum una, se-
cundò spondet pro alia ex secundis sponsalibus
non oritur *n* impedimentum.
12. Cum hoc impedimentum nascitur ex ma-
trimonio rato, & non consummato extenditur
usque ad quartum gradum.
13. Ex matrimonio rato, & non consummato
invalido *p* nascitur hoc impedimentum, sed non
ex invalido ex defectu consensus.
- DE AFFINITATE.
14. Affinitas est propinquitâs personarum *q*
ex carnali copula proveniens omni carens parâetela.
15. Conjuges inter se non sunt affines.
16. Ex matrimonio rato, & non consummato
non nascitur *r* affinitas, sed solum impedimentum
publicæ honestatis.
17. Gradus affinitatis *f* numerantur ex gradi-
bus consanguinitatis.
18. Affinitas non nascitur nisi ex copula carnali
intra vas naturale inter virum, & fœminam. *r*
Sed non requiritur quod semen mulieris concurât
secundum probabiliorem sententiam.
19. In foro conscientie credendum *n* est ei,
qui dicit se copulam habuisse, sed non seminalle.
20. Inter inidigles est etiam affinitas, sed non

g D. Tho.
in 2. dist.
41. q. u.
nic art. 1

h Trid.
sess. 24.
de matr.
can. 7.
i Vbi ubi
sup.
l c. unic.
de spons.
in 6.
m Comm.
D.D.
n c. unic.
de spons.
in 6.
o S. anch.
ubi sup.
dist. 70.
p c. unic.
de spons.
in 6.
q D. Th.
in 4. dist.
41. q. u.
nic.
r c. fin.
35. q. 5.
f c. extra.
ordina-
ria 35.
q. 3.
r S. anch.
ubi sup.
n. 21.
n Comm.
D.D.
n D. Th.
in 4. dist.
dist. 21.
q unic.

* D. Th
in 4. dist.
dist. 21,
q. unica.
y Sanchez.
ubi sup.

¶ Tnd.
tel. 24.
de matr.
c. 4.

a Vill. 10.
1. n. 14.
dist. 17.
b Tnd.
dic. c. 4.
c. 1. omni.
DD.
c. con-
sultatio
ne & to-
tus utu-
lus de
fing. &
matr. ef.
c. 1. omni.
DD.
f Sanchez
lib. 7. de
matr. dist.
9. n. 9.
g Comm.
DD.
h Comm.
DD.
i Sanch.
ubi sup.
num. 20.
I Item u-
bi sup.
m Comm.
DD.
n Comm.
DD.

nascitur nisi ex copula licita, & hæc affinitas na-
scitur ex jure naturali, & non dirimit nisi in primo
gradu

21. Nullus affinitatis gradus dirimit y mat-
rimonium de jure naturali, secundum probatio-
nem opinionem.

22. Affinitas ex copula illicita non dirimit
nisi usque ad gradum, & in reliquis licite con-
tahuntur pontalia, & matrimonium, & fornicatio non est incestus

23. Affinitas superveniens matrimonio ex co-
pula cum sanguinea conjugis extra 2. gradum non
impedit petitionem debiti.

24. Affinitas ex copula b licita extenditur usque
ad 4. gradum.

25. Qui cognoscit uxoris consanguineam intra
4. gradum committit c incestum, sed non punitur
iure petendi debitum, si cognoscit extra 2.

DE IMPOTENTIA naturali.

26. Impotentia naturalis perpetua ad copu-
lam impedit, d ac dirimit matrimonium.

27. Qui potest vas femininum penetrare, e id
non seminare dicitur impotens.

28. Ex parte mulieris non f est necessaria seme-
natio, aptitudo ad copulam sufficit

29. Impotentia temporalis non facit g in-
tum matrimonium.

30. Quamvis impotentia miraculose tollatur
non h vale: matrimonium antea factum.

31. Cum possunt conjuges coire licet difficul-
ter sine mortis periculo, i valet.

32. Eunuchorum, ex utroque latere matrimo-
nium nullum l est.

33. Senum matrimonia valida sunt m nisi ita de-
crepiti sint, ut nullo modo possint coire, quia in ca-
libus si perpetua impotentia.

34. Matrimonia sterilium, & illorum, qui sunt
in mortis articulo valida n sunt. Vide reliqua in
P. Thom. Sanchez lib. 7. de matr. disp. 92. no. 2.

DE IA
35. Im-
edit, ac
36 Q
monium
37 Ma
quando in
38. Ma
mirac
dum dubi
est per cre
39. No
potest aut
40. C
medicoru
cognosci
41 Co
mare liber
42 Q
an fuisse
mum mat
cudas nu
43 Re
alac non
dena est
44 S
el gione
dissolueur
45. Si
lat, a ten
sed non po
perat, ipse
cite viver
DE IA
46. Ue
debet hab
ultimo

DE IMPOTENTIA qua nascitur ex maleficio.

35. Impotentia ex maleficio, si est perpetua im-
edit, ac dirimit matrimonium.

36. Quæcumque impotentia accidens post ma-
rimonium illud non dirimit p

37. Maleficium, ut plurimum fit q in viris. & ali-
quando in foeminis.

38. Maleficium, quod non potest sine peccato,
miraculo tolli, judicatur r perpetuum; &
dubitatur, an sit perpetuum, expectandum
per tres annos.

39. Non licet illud dissolvere s alio maleficio;
potest autem exorcismis, & aliis remediis.

40. Cum impotentia provenit ex frigiditate,
medicorum iudicio r cognoscenda est; si autem
cognosci non potest, per tres annos expectandum
est.

41. Cognitâ impotentia, cuilibet eorum recla-
mare liberum u est.

42. Quodcumque cognitum est impotentia
fuisse temporalem, restaurandum x est pri-
mum matrimonium, etiam si coniux cum alio te-
nendas nuptias contraxerit, & consummaverit.

43. Restituta uxore marito, si eam cognoscere
non poterit, per tres annos experientia y fa-
cienda est.

44. S cùm veritas cognita fuit alter coniux in
religione professionem emiserat matrimonium z
dissolucum fuit.

45. Si verò sacris initiatus est, & uxor illum pe-
tat, a tenetur ad eam redire, & debitum reddere,
sed non potest petere. Si autem illa maritum non
petat, ipsa non poterit ad eam redire, quæ tenetur
castè vivere: sed non votum castitatis emittere.

DE IMPOTENTIA temporali ex defectu aetatis.

46. Ut matrimonium validè contrahant, vir b
debet habere 14. annos, & mulier 12. & debent esse
in ultimo die.

o c: ult:
de frig.
& malef:
p c. his
qui 2,
q. 7,
q Comm.
DD.
r c. fin:
de frig:
& malef:
s D Th.
in 4 disp:
34. q. un:
art. 5.
r c. lau-
dabilem
de frig.
& malef.
u Comm.
DD.
u c. fra-
ternitate
de frig.
& malef.

y Dic. e.
laudabi-
lis.
z Comm.
DD.
Quia
non erat
consum-
matum.
u Comm.
DD.
b c. pube-
res de
disp. un:
pub.

c Abb.

de pub.

a Sanch.

ubi sup.

disp. 104.

num. 15.

c. de il.

lis 2.

filieniq.

lib. 11.

de matr.

c. 13.

gc. de il.

lis.

filieniq.

lib. 11 de

matr. c.

13.

i Comm.

DD

i Henriq.

lib. 14.

de iur.

c. 8, l. 6.

47. Hoc impedimentum *c* dirimit de jure
Ecclesiastico.

48. Implere aetate etiam si adhuc potentes non
sint, matrimonium *d* valet, nisi post perfectam
pubertatem impotentes esse inveniantur.

49. Infidelium matrimonia *e* valent, dum
modo habeant animarum salutem.

50. Papa *f* potest in hoc impedimento dis-
pensare, & probabiliter Episcopus magna urgente
necessitate, maxime si ad pubertatem appropin-
quant.

51. Cum malitia supplet aetatem ante præ-
dictam aetatem *g* possunt nubere, & hoc colligitur
cum puer aptus est ad penetrandum vas, & effun-
dendum semen, & puellæ menstrua contingunt.

52. Peccant *h* mortaliter, qui ante adimple-
tam nubunt aetatem.

53. Cum in hermaphrodita prævalet unus se-
xus secundum illum *i* potest contrahere, & illi
prævalere intelligitur per quem animam emittit.

54. Qui æque prævalet in utroque sexu secun-
dum quemlibet *l* potest contrahere, sed dicitur
præstare juramentum, quod alio non erit usus.

SECTIO IV.

DE DISPENSATIONE IN MATRIMONIO in impedimentis.

DE EO QUI POTEST dispensare.

a Comm.

lib.

a Sanch.

ubi sup.

disp. 10,

c. unia

am. j.

1. Papa non *a* potest dispensare in impedimen-
tis, quæ sunt de jure divino naturali.

2. In his, quæ sunt à jure canonico solus Papa
b potest dispensare de jure ordinatio.

3. In gravi necessitate, si impedimentum esset
cuiuslibet.

nit de iur
orentes non
est perfectam
cur.
ent, dum
imento de
gna uigore
u approp
ante prae
oc colligit
s, & effu
ntinguat
te adimple
et unus
here, &
n emittit
sexu te
e, sed de
rit usurus.

V.

TRIMO.

fare.

impedime
li.
solus Papa
um effecto

icium, & difficilis recusus ad Papam, & ex se-
natione sequeretur scandalum, nec esset Com-
muniarius Cruciatæ, qui talem facultatem haberet,
potest e Episcopus dispensare, vel alii delegare.
4. Ad hanc dispensationem *d* requiritur bona
fides saltem alterius coniugis secundum probabi-
liorem opinionem.

5. De potestate quam circa hoc habet Cruciatæ
Communiarius, *e* vide verbum *Bulla*, & ibi laud.
6. Legatus à Papa non *f* potest in his dispen-
satione, nisi fuerit ei specialiter commissum.

DE CAUSIS dispensandi.

7. Ad dispensandum *g* necessaria est causa iu-
sta.

8. Ut aliqua causa sit iusta, non est *h* opus ut
impei bonum commune respiciat.

9. Quanto gradus est propinquior, tanto ma-
ior dispensandi *i* debet esse causa, ut & cum plu-
res causæ sunt, melius iustificatur dispensatio.

10. In 2. gradu consanguinitatis dispensatio fit
inter Principes, & ob bonum publicum.

11. Solet *m* Papa dispensare ob privata bona,
& cum aliis non ita insignibus personis.

12. Ad dispensandum in aliis gradibus est iusta
causa longæ litis finitio, loci angustia, dotis
competentis defectus, & alia quæ videri possunt
in Villalobos.

13. De causis ad dispensanda vota, Vide infra
verb. *Votum*.

QVÆ SINT APPONENDA in narrativa, ut
dispensatio non sit surreptitia.

14. Cum sunt duo impedimenta, etiam si sint
eiusdem speciei, utraque in narrativa *o* explican-
da sunt, ut v. g. si quis affinem & consanguineam
uacis in eodem gradu cognovisset.

15. Cum autem eandem pluries cognovisset *p*
opus non est hanc pluralitatem aperire.

16. Cum aliud impedimentum est occultum,
aliud publicum, *q* sufficit apponere publicum, &
occult-

e Idem
lib: 2, de
matr.
disp: 40,
n. 5,
d Idem
ubi sup.
e Vide
verb.
Bulla.
f Covar.
in c
quod di-
lecti de
conting.
& affin.
num. 11,
g Comm.
DD.
h Comm.
DD.
i Comm.
DD.
Et Villal.
to. l. tr.
14, dif.
26,
l Trid.
sess. 24,
de matr.
c. 9,
m Comm.
DD.
n Villal.
ubi sup.
o Sanch.
ubi sup.
disp. 13,
to. 102
p Idem
ubi sup.
n. 7,
q Villal.
ubi sup.
disp. 27.

occultri dispensationem à sacris pœnitentiarijs, vel ab alio petere facultatem habente.

17. Cum aliud impedimentum non eget dispensatione tacendum *z* est.

18. An verò pro duobus impedimentis possint duæ distinctæ dispensationes impetrari, unum solum in qualibet exprimendo alij ajunt, alij probabilius *z* negant; sed post factum matrimonium affirmativa sequenda.

19. Si post impetratam dispensationem consanguinei copulentur, nec est *z* incestus, nec indigent nova dispensatione.

20. Cum consanguinei ante dispensationem cum Romam miserint pro ea impetranda, inter eos habent copulam, vel habitam antequam miserint non declarant, irrita erit dispensatio. Contraria etiam sententia est *z* probabilis; & urgente necessitate sequi potest in praxi præcipue post factum matrimonium.

21. Si autem copula sit post datam à Papa dispensationem; sed nondum ab Ordinariò factam poterit ipse Ordinarius in hoc dispensare.

22. Qui copulam habuerunt, ut dispensationem facilius impetrarent, debent hoc declarare, secus *z* erit surreptitia.

23. Declarandum etiam an fœmina fuerit rapta.

24. Si quis intra gradus prohibitos scienter contraxerit separetur, & spe consequendæ dispensationis careat. *y*

25. Non est *z* necessarium mentionem facere alterius dispensationis jam habitæ, nisi quando impedimentum nascitur ex delicto.

26. Gradus affinitatis, vel consanguinitatis appendendus est. Quod si affinitas pro consanguinitate apponatur, vel contra erit surreptitia. *z*

27. Gradus non solum remotior, sed etiam propinquior exponendus est. Si ramen propinquior primus gradus non sit non erit surreptitia dispensatio.

z Sanchez.
lib. 3. disp.
p. 25.
n. 4. 10 3

f Idem
ub. sup.
num. 3.
z Idem
lib. 3.
disp. 25.
n. 4.
tom. 5.

z Vide P.
Sa hoc
verb.

z F. Em.
Rover.
re. 99.
reg. 9. 46
z F. Id.
rel. 24.
de matr.
c. 5.

z Comm.
DD.
z Comm.
DD.
Ex Pio
Van mo.
tu pro.
prio qui
necit
f. act. 9.
mus.

dispensa
petrare p
28. C
est in x
na, ut n
tia.
29. L
sa linea
actualis
30. I
endum
ratio.
31. I
est an sit
to gradu
32. S
remotio
33. I
fuerit si
lud fecer
34. I
terius,
b est in
& postea
dispensa
35. I
tua fuit
tam d
36. I
pa disp
37. I
vel con
38. I
sit vera
rius, ve
matrim
39. I
vit in v
terit ite
40. I

dispensatio, tenetur tamen litteras declaratorias impetrare pro foro exteriori.

28. Cum mulier est in gradu propinquiore, si intra tertium, quia ei debetur specialis reverentia, ut materteræ, nisi declaretur, erit *b* surrepticia.

29. Declarandum *c* etiam an gradus sit in recta linea consanguinitatis, vel affinitatis, vel spiritualis cognationis.

30. In publicæ honestatis impedimento declarandum *d* est an ortum habuerit à matrimonio rato.

31. In impedimento affinitatis declarandum *e* est an sit ex copula licita, nisi sit in tertio vel quarto gradu.

32. Si ex errore ponitur gradus propinquior pro remotiore *f* valet dispensatio, non è contra

33. In vori dispensatione declarandum *g* est an fuerit simul cum juramento, vel non, & an qui illud fecit, sit Diaconus.

34. Cum delictum deductum est in forum exteriorius, sed non plene probatum, hoc declarandum *h* est in narrativa, nec fatendo, nec negando illud, & postea à sacra pœnitentiana alia impetranda est dispensatio

35. Si causa narrativa, verbi gratia, si filia mortua fuit, vel pauper dives facta fuit, cessat ante factam dispensationem, non valet. *i*

36. Si causa antea falsa facta fuit vera cum Papa dispensationem committit, valet *l* dispensatio.

37. Si cessat causa finalis antequam Ordinarius, vel Confessarius dispensent non *m* valet.

38. Triplici tempore opus *n* est, ut narrativa sit vera: Cum à Papa committitur, cum Ordinarius, vel Confessor facit dispensationem, & cum matrimonium contrahitur.

39. Cum Papa absolute cum aliquo dispensavit in voto, ut nuberet, & causa cessavit non *o* poterit iterum nubere

40. Informatio potest *p* extra iudicialiter fieri,

b Mol.
to 1, de
just. 2.
disp. 161.
c Sanch.
ubi sup.
n. 147.
d Idem
ubi sup.
e Comm.
DD.

f Comm.
DD.
g Vide
Vital.
ubi sup.

h Sanch.
ubi sup.

i c. quia
circa, de
consang.
l Sanch.
ubi sup.
disp. 10,
n. 14,
tom. 5.
m Idem
ubi sup.
n Idem
ubi sup.
n. 16 & 17
o Comm.
DD.
p Vital.
ubi sup.

& Ordinarius extra illum territorium potest dispensare.

Idem
ubi sup.

41. Cum dispensatio conceditur sine causa non debet q Ordinarius causam querere.

DE ALIQUIBVS notandis.

Comm.
DD.

42. Cum personæ dispensanda ad diversos pertineat Episcopatus, & dispensatio remittitur ordinarium, quilibet ex duobus potest & dispensare etiam cum subdito alterius.

Comm.
DD.

43. Cum causa dispensationis est dotis defectus, & vir illam augeat, debet fieri publica iuramentum ante matrimonium, & à muliere acceptum.

Sanch.
ubi sup.
disp. 35,
n. 11, to.
2,

44. Spondendum laboris in informatione facienda non obstante commissionis clausula, nec potest. Et qui post factam dispensationem quid recipit poenas non incurrit secundum probabiliora.

45. Vide dispensationis formam de verbo verbum allatam à P. Sanctio ubi supra n. 1. & 8. de matr. disp. 43. n. 4.

NOTANDA circa dispensationes, quæ in conscientia conceduntur in sacra poenitentia.

Idem
ubi sup.
disp. 34,
num. 8.

46. Dispensationes sacrae poenitentiae committuntur nisi Doctori Canonistæ, vel Theologo, & nullus & alius etiam doctissimus potest facere dispensationem.

Refer.
tur in
comp.
ver. b.

47. Confessarii ex nostra societate à superioribus ad id deputati ex privilegio etiam si nullum suæ gradum habeant, possunt & audita confessione, & salutaris satisfactione imposita prædictas dispensationes facere.

Comm.
parag. 5.
Sanch.
ubi sup.
num. 10.

48. Etiam si litteras apostolicas non Doctor, Magister non amittunt y formam effectum, & Confessatio præsentata possunt alteri præsentare.

49. Causas dispensationis huius, cum alio votum emittit, vide verbo *Votum*.

Idem
ubi sup.

50. Consilia, & salutaria monita quæ fiend pensando dicit litterarum forma solum & est ratio; & si omittantur, non viciatur dispensatio.

51. Prædictæ litteræ non *a* valent pro foro exteriori.

52. Non est necessarium *b*, ut semper fiat auditus confessionibus.

53. Cum prædictæ litteræ conceduntur circa votum, debet *c* dispensari communicando in frequentes confessiones per totum vitæ decursum singulis scilicet mensibus, semel, vel quoties confitebidebitur, sed non frequentius quam semel in mense.

54. Clausula, quæ solet apponi, *dummodo impementum oculum sit* debet *d* intelligi juxta adda in verbo *Manifestum supra*, servata notâ Concilii Tridentini Vide infra quæstione sequenti.

55. Clausula illa, *Muliere de indurate certisata*, solum est instructio *e*, unde si qui inconveniens potest omitti.

56. Cum apponitur, ut dispenset onis causa, quod matrimonium bona fide contractum est, debet bona fides esse in utroque conjugæ, secus non valet. *f*

57. Clausula illa, *ut præsentis litteras laniare tenearis*, solum videtur *g* instructio. Et cum non sortito primo effectui, neque in interiori, neque in exteriori, pro alia vige possunt valere, non multum interest an lanientur, vel non, ut præcipue cum nomen non habeant personæ dispensandæ.

58. Dispensationes prædictæ gratis dantur, sed qui illarum impetrationem procurant non gratis laborant. *h*

CVIVS EXPENSIS afferenda est dispensatio?

59. Cum ex consensu utriusque conjugis impetrata est dispensatio, utriusque etiam expensis offerenda est. Si autem alterius culpa matrimonium validè contractum non fuit, ille solum solvet *i* expensas.

QUOMODO RATIFICANDUS EST consensus cum matrimonium fuit nullum propter impedimentum occultum.

60. Cum

4 Navar.

confil. 2.

de privil.

lib. 2.

61. E.

mon. 10.

1. q.

leg. q. 62

et 16.

Vide

Sanch.

lib. 8.

dist. 34.

n. 1.

d Vill. ubi

bi sup.

et 50.

n. 9.

Idem

ubi sup.

n. 12.

f Comm.

DD.

g Comm.

DD.

h Vill. ubi

bi sup.

n. 15.

i Sanch.

lib. 5. de

matrim.

disp. 5.

n. 31.

1 Comm.
DD.

2 Sanch.
ubi sup.

n. 8.

3 Villal.
ubi sup.

dis. 32.

n. 4.

4 Idem
num. 5.

5 Sanch.
de matr.

lib. 2.

disp. 30.

6 Idem
ubi sup.

7 Idem
ubi sup.

8 Idem
ubi sup.

9 Comm.
DD.

10 Comm.
DD.

11 Comm.
DD.

12 Comm.
DD.

13 Comm.
DD.

14 Comm.
DD.

15 Comm.
DD.

16 Comm.
DD.

17 Comm.
DD.

18 Comm.
DD.

19 Comm.
DD.

20 Comm.
DD.

21 Comm.
DD.

22 Comm.
DD.

23 Comm.
DD.

24 Comm.
DD.

60. Cum matrimonium fuit nullum propter impedimentum occultum, de novo l contrahendum est

61. Non est necessarium *m* quod contrahatur de novo coram Parocho & testibus, nisi illi notum esset impedimentum, vel probari posset in foro exteriori secundum probabil-orem sententiam. Contraria est securior, & sequenda *n* quando sine inconvenienti posset fieri.

62. Cum aliter non posset *o* haberi consensus, sufficeret copula habita affectu maritali.

63. Cessante impedimento, opus *p* est, ut conjux innocens certificetur de nullitate matrimonii, non detecto crimine alterius coniugis secundum probabiliorum.

64. Sufficit *q* in hoc casu quod consensus procedat ex æquivalente cognitione nullitatis, v. g. si interrogata: si non nupsisset, an de novo nuptet cum marito, & ipsa contentiat.

65. Cum ex certificatione nullitatis timeatur grave scandalum, potest omitti, & sufficeret consensus coniugis unius, qui scit impedimentum.

66. Cessante impedimento occulto, sufficit quod inter se consentiant.

67. Cum matrimonium fuit nullum *r* ex errore personæ, vel conditionis servilis, durante errore non potest revalidari matrimonium.

SECTIO VII.

DE VARIIS CIRCA MATRIMONIUM resolutionibus.

1 Sanch.
apud Di.
anam p.
3, tract.
4, ref.
199.

1. **Q**ui in peccato recipit hoc sacramentum, facit *a* duo peccata, unum ut ministrans aliud ut suscipiens, quia non est ministratus ad hoc.

2. Ultimo die quo ætas legitima completur per

um propter
contrahen
contrahat
nisi illi u
ri posset
n sententi
la n quando
i consensu
est, ut con
matrimoniu
secundum
consensus pro
tatis, v. g.
novo nupti
tis timore
fieri & con
nientum.
o, sufficiat
n & exerce
ante erro

est *b* celebrari. Alii dicunt decem diebus ante
timum; alii tandem uno, ve duobus mensib is,
na vulgariter totum id dicitur anni finis. Sed
oc videtur nimis latum.
3. Surdus & mutus, & simul cæcus non pos
te contrahere, quia non posset instrui de con
tractu faciendo.
4. Cum q is in amentiam incidit, postquam
Procuratorem consensum misit, val dum esse
matrimonium alii negant alii probabilius affir
mant *d*
5. Quando ob gravem metum matrimonium
contractum est, potest *e* alter coniux, cui metus
ocussus non est, liberè rescire, nisi ipse metum in
cussit.
6. Si parentes, vel consanguinei puella metum
gravem incusserint juveni invento in stupro, ma
rimonium erit nullum, *f* quia iniuste incussus fuit
metus; si cæcus vero si contrahat ne judicium in
ducatur.
7. Parentes, qui filios sine illorum consensu nu
bentes colloqui per aliquid tempus nolunt non ex
odio, sed ad sumendam justam vindictam non
peccant. *g*
8. Cum matrimonium fuit nullum ob impe
dimentum occultum, filii, qui nati fuerunt ex ta
li matrimonio facto in facie ecclesiæ, si saltem al
ter coniux habuit bonam fidem, sunt *b* legitimi.
9. Ut maritus sacrum Ordinem recipiat, non
est necessarium, ut uxor religionem ingrediatur
sufficit quod votum castitatis emittat etiam si sit
juvenis.
10. Si Parohus daret fictè alicui facultatem as
sumendi matrimonio, non *l* valeret.
11. Sufficit *m* ad matrimonium, quod procu
rator, & testes habeant usum rationis
12. Non tenetur *n* coniux alteri credere dicenti
se non consensisse, nisi tales sint conjecturæ, ut
credere convincatur.

b Vide
D. an. p.
3. test.
5. rel. 16
Comm.
DD.
d Sanchi.
a. od. Di.
an. rel.
249.
e Vall. a.
pud Di.
a. p. 3. tr.
4. rel. 139
f Di. n.
ubi sup.
rel. 128.
g Comm.
DD.
l Comm.
DD.
D. an. u.
b. sup.
rel. 129.
m Comm.
DD.
n S. hoc
verbo.

o Idem
ubi sup.
p Comm.
DD.

13. Qui perpetua laborant amentia non possunt
o contrahere, secus verò, si habeant lucida inter-
valla.

9 Navar.
c. 32.

14. Semper in dubio præsumendum p promissæ
trimonio primo, & secundum irritandum.

15. Quis sit impedimentum occultum, tenetur
q revelare, nisi ex revelatione timeatur gra-
scandalum, vel possit aliter impediri.

r Saubi
sup. n. 26.

16. Corrupta nubens ei, qui si sciret esse cor-
ruptam, eam non duceret, non peccat r mortis
liter.

f Idem
n. 27.

17. Compulsus à iudice cohabitare cum uxore
illegitima tenetur / alio migrare.

r Covar.
c. 6, p. 3.

18. Per matrimonium amittuntur r jura
beneficia, & ad pensiones, quæ Papa laicis
solet concedere; & si sponsa in religione profusa
tur ante consummationem non recuperantur
missa beneficia.

a Comm.
DD.

19. In favorabilibus nomine coniugatae verò
a sponsa, & in odiosis solum quæ consummatae
sunt.

x Vide
quæ sup.
diximus
de con-
ditione
servili.

20. Si dominus ducat ancillam eo ipso libero
fieri, alii negant, alii probabilius x affirmant.

y Vide
Sà ubi
sup
z Idem
ubi sup.

21. Ancilla ducta à libero per errorem, si postea
liber cognito errore consentiat, non y tenetur
cilla consentire, aliqui tamen dicunt posse ab Ec-
clesia cogi.

22. Conditio, si pater meus x consentiat
esset iam mortuus, pensanda est ex intentione
ponentis. Si enim ita allocutus est, ut deciperet
audientes, nihil validè actum est.

a Silvest
verb ma-
tr. 9. q. 5.

23. Contrahens post votum castitatis, vel sub
piendi ordines sacros a tenetur, antequam
trimonium consummet, ingredi religionem
cundum probabilior sententiam.

b Sà n. 4.
ubi sup.

24. Exceptis parentibus, & fratribus cum oc-
nibus aliis potest b Papa dispensare secundum
probabilem opinionem. Probabilior tamen
quod non possit cum aliis ascendentibus.

25. Idem
Sine dis-
tinctione
idem c.

c Com m
DD.

dComm.
DD.

* Silvest.
ubi sup.

f. Sà ubi
sup. n. 6.

3 Idem
num. 9.

Comm.
DD

Sà ubi
f. p. n. 14

Comm.
DD.

m Diana
P. 5 tr. 4
rel. 221

n Villal.
a JudDiz.

ib. ref.
255.

• Sanch.
1- apud Di-

an ubi
sup. ref.

252.
p Comm.

2- DD

Rr 2

39. Ma-

9 Diana
P. 4. tr.
4. ref. 93.

1 Idem
ref. 61.

f vide
eundem
in sum.
hoc
verb.

1 Comm.
DD.

1 c. quem
adu od.
de iure-
jur.

39. Matrimonium inter affines in 1. gradu, inter socerum & nurum, inter vitricum, & privum, & similiter inter consanguineos in 1. gradu lineæ collateralis non est irritum jure naturæ, ideo posset Papa dispensare in magna necessitate ut frater & soror matrimonium contrahent.

40. Cum raptus puella libidinis causa sine animo illam ducendi in uxorem, & postea mutato animo illam ducat raptor, matrimonium est validum. Immo cum vis non puellæ, sed parentum infertur, matrimonium non impeditur tali raptu.

41. Probabile est inter perpetuè impotentem contrahi posse matrimonium ad castè convivendum inter se, se invicem adjuvando. Sed contraria sententia est probabilior, & communior.

42. Cum matrimonium est nullum ex solo defectu consensus alterius conjugis, sufficit quod iste contentiatur, & ad alterum maritali accedat affectu, nec est necessarium aliud remedium ut matrimonium convalescat.

43. Si sponsalia etiam iurata alter coniux rescindat, & alter liber non manet, & cum res notabiliter mutantur, talis promissio non obligat.

TRIDENTINUM CONCILIUM circa matrimonium definit sequentia: I. Quod matrimonium verè ac propriè Sacramentum est à Christo Domino institutum. II. Quod gratiam conferat. III. Quod non licet Christiano plures habere uxores, quia prohibitum est à lege divina. IV. Quod non solum gradus consanguinitatis, & affinitatis in Levitico cap. 18. expressi possunt impedire matrimonium & dirimere contractum; sed etiam alia impedimenta ab Ecclesia instituta. V. Quod potest Ecclesia in aliquibus illorum Levitici dispensare. VI. Quod potuit Ecclesia statuere impedimenta dirimentia, & nullatenus erravit in hoc. VII. Quod matrimonium non potest dissolvi, neque dissolvitur propter hæresim, neque molestan-

cohi. Quas

CVm
vel
etc.

habitationem, vel absentiam affectatam. VIII. Quod matrimonium ratum non consummatum test diurni per solemnem professionem religionis saltem coniugis. IX. Quod Ecclesia non ex docendo matrimonii vinculum non dissolvit adulterium, & neutrum etiam innocentem adultero vivente matrimonium contrahere, neccharique eum qui dimissa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimisso adultero alteri nupsit. Quod non errat Ecclesia quæ propter aliquas causas separat coniuges quoad thorum, & cohabitationem ad tempus certum, vel incertum. XI. Quod clerici sacris initiati, vel regulares post solemnem professionem non possunt contrahere matrimonium; & si contrahant non tenet, quia obstat ei lex Ecclesiastica, & votum solemne emissum, neque per hoc ullo modo damnatur matrimonium. XII. Quod non possunt omnes contrahere matrimonium, qui castitatem voverunt etiam si non sentiant se donum castitatis habere. XIII. Quod status conjugalis non est anteponendus statui virginis, vel cælibatus. XIV. Quod prolatio solemnitate nuptiarum certis anni temporibus non est superstitiosa nec tyrannica. XV. Quod non sunt damnandæ benedictiones, nec censationes, quibus Ecclesia utitur in matrimoniis. XVI. Quod causæ matrimoniales spectant ad iudices Ecclesiasticos.

DISPUTATIVNCVLÆ

interiacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

M E D I C V S:

Quas opiniones sequi in medendo teneatur.

¶ Vm dubius est an medicamentum nocebit, vel proderit infirmo, non potest & illud applicari.

R r 3.

2 Non

¶ P. Azor.
to. I. in
st. t. mo-
ral. l. 2.
c. 17. q. 11

Comm.
DD.

e P Azor.
ubi sup.

d Valsq. 2.
2. 1. 2.
disp. 65

e Comm.
DD.

f Valsq.
ubi sup.

g Comm.
DD.

b Navar.
c. 25, n.
64.

i Idem
num. 60.

l Idem
num. 61

m Idem
num. 62

2. Non potest *b* certum medicamentum incerto relinquere; & cum non habet probabiles coniecturas, quod profuturum est infirmo, non potest illud applicare.

3. Non licet *c* novas in infirmo experimentas cere, nisi certum sit nullum nocumentum esselaturas.

4. Cum habet probabiles coniecturas, quod medicamentum est profuturum, & non habet aliud, quod certo sciat esse profuturum, potest illud applicare.

5. Cum non est nisi unum remedium, & cum illud sunt opiniones probabiles, tenerur *e* tutiorem.

6. Tenerur *f* sequi opinionem, quae colligitur ex experientia certa tamquam probabilior.

7. Infirmarii peccant, *g* qui relictâ medicæ directione aliis utuntur medicamentis, nisi sint parva, & tuta.

8. Peccat *b* mortaliter qui medici officio exercet sine sufficienti scientia, nisi in defectu rationis & ex infirmi contentu illius imperitiâ agnoscens, alioquin damna restituere tenerur. *i* qui medicinam adhibet antequam ægritudinem cognoscat. Item qui plura, quam opus est medicamenta facit infirmo applicari ex conventu cum pharmacopola.

9. Peccat *i* mortaliter, qui non vult pauperem agrotum, vel divitem ob avaritiam solvere noxam moderi. A divite autem post morbum potest curam iudice ex gere stipendium.

10. Peccat *l* qui detrahit aliis medicis, neque pro temisso vocentur ab infirmis. Peccat etiam *n* morbo periculoso non persuadet infirmo confessionem, vel a se monet infirmum curam gerentes.

11. Peccat *m* etiam mortaliter consulens eorum ob sanitatem, vel solum diceps: Si hoc faceres, sanareris.

12. Item *n* si indigentem non admonet in mor- ⁿ Idem
periculo, ut exeat à peccato. Item si accipit ^{num. 62.}
annuum stipendium, vel mediocre, si habet publi-
cum cum pacto nihil amplius accipiendi, & tene-
ret restituere quamvis ultro sit oblatum.

13. Medicus non potest *o* Doctoratus gradum ^o Ex Bul-
accipere, vel medendi facultatem, nisi præstito ^{la Pii V.}
iuramento coram Notario se admoniturum ægro-
tum, ut confiteatur, & si post tertium ab admoni-
tione diem non fuerit confessus, se illum amplius
non in visurum, nisi ex consilio Confessarii differat
confessionem.

14. Iudex non debet *p* negare suspensum ad ^{Comm.}
anatomiam. ^{DD.}

15. Quando de salute infirmi desperat, licitum
est ei experientiam facere, etiam si probabilius ^{Comm.}
sit fore nocituram, dummodo probabile sit pro-
desse posse. ^{DD.}

16. Cum ægrotus est in probabili mortis peri-
culo, & post tertiam ab admonitione diem noluit
confiteri, non est deferendus. Immo cum prop-
ter obstinationem admonitio profutura non cre-
ditur, nec tenetur admonere, nec deferere, quia
constitutio Pii V. non obligat *r* in hoc casu.

r Diana
p = tr. 4
ref. 172.

MENDACIVM.

1. Mendacium officiosum *a* in re parva etiam
in iudicio est peccatum veniale. Idem dic in
Confessione, licet alii asserant esse mortale, quam-
vis materia sit levis.

b Idem
ubi sup.

2. Mentiri *b* in concione etiam in re levi qui-
dam dicunt esse mortale, alii probabilius esse tan-
tum veniale, nisi ex deceptione grave populi dam-
num sequatur, vel si id sciens concionator fiat in
doctrina fidei, morum, miraculorum, aut vatici-
niorum.

3. Perenti, quod iam ei reddidisti, *c* potes ne-
gare re illud recepisse, subintelligendo, ut tenearis
reddere. ^{Comm.} ^{DD.}

a Navar.
c. 1. n.
2, & 3.

4. Mendacium *d* est significatio falsi, vel putati falsi cum intentione fallendi. Et est triplex aliud formale tantum, cum credit homo esse falsum quod loquitur; aliud materiae tantum, cum res aliter se habet, quam homo enuntiat; aliud tandem completum cum dicitur falsum putatum falsum cum intentione fallendi.

a Idem
c. 21 n. 37
f Comm.
DD
g. Comm.
DD.

5. Mendacium in Confessione de peccato iam confessio non *e* est mortale.

6. Qui iuravit dicere, quod scit, potest *f* dicere se necesse occulta, quæ non debet detegere.

7. Mendacium notabiliter perniciiosum, *g* est peccatum mortale; officiosum autem etiam pro vita totius orbis non est dicendum, quod si dicitur cum iuramento semper est mortale.

MEMORIA.

a Navar.
c. 11. n.
18, p. 7.
b Idem c.
1, n. 32.

1. Omnis adultus Christianus tenetur *a* scire sub peccato mortali Synbolum Apostolorum, & orationem Dominicam Latina vel vulgar lingua.

2. Memoria frequens de aliquibus peccatis non *b* expedit.

MERCATOR.

a Idem
c. 3. n. 5.
b Idem
c. 17. n.
12.

1. Non tenetur *a* dicere negotiationem, etiam si ei sit occasio labendi in aliqua peccata mortalia.

2. Ille dicitur *b* exercere mercaturam, qui emit ut vendat nulla rei facta mutatione.

MERCENARIUS.

1. Iniuste impediens mercenarium a labore tenetur *a* damnum restituere.

2. Qui non reddit mercenario pecuniam, de qua conventio facta est, sed aliam rem pro pecunia & indigens ille rem minoris vendere cogatur, tenetur *b* conductor ei quod amisit restituere.

3. Mercenarium conducens non facta conventionem de pretio, tenetur ei solvere tantum, quantum mos est solvere similibus.

4. Qui

4. Qui à Rege pro coleudis suis agris Indos accipit mercenarios, non potest illorum opera aliis locare, & lucrum ex locatione acceptum tenetur *d* *d* Vide ubi supra. *Indi*.
 ipsa Indis restituere, non enim pro privato, sed pro bono publico conceduntur. Vide supra *Indi Per-*
vani.

MERETRIX.

1. Meretrix, nec alia quævis mulier etiam religio a non tenetur *a* restituere ea, quæ etiam per *a* Navar. *c. 17. n. 6.*
 banditias obtinuit sine fraude ab amico potente donare; secus si per fraudem fingendo se virginem, vel cognitam à Magnate.

2. Non tenetur *b* restitueri acceptum pro actu turpi, sed peccat mortaliter accipiendo pro ipso, & *b* Idem ubi sup. *n. 31.*
 idem dic de aliis forminis.

3. Promissio facta meretrici pro actu turpi in *c* Comm. *DD.*
 foro interori est *c* invalida, potest tamen licite exigi à meretrice ob intelligentiam vel alium finem honestum, non verò ut pretium turpitudinis

4. Ob vitandum maius malum possunt *d* *d* Comm. *DD.*
 meretrices à Republica permitti, sed ex illarum lucro lucrum quærere est peccatum mortale.

5. Obligandus est concubinaris *e* ad ejiciendam concubinam, licet hæc nimis utilis esset ad *e* In decr. Alexand. VII. 1666
 oblectamentum concubinari vulgò *regalo*, & deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & alia epulæ & o magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

MERITUM.

1. Meritum de condigno est actus *a* humanus *a* Navar. *p. alud. num. 5*
 bonus factus ab eo, qui gratiam habet sanctificantem, & meretur gratiam, & gloriam.

2. Meritum de congruo *b* est actus humanus *b* Idem ubi sup.
 bonus factus ab eo, qui non habet gratiam sanctificantem, cui ex quadam congruitate datur merces vel spiritualis, vel temporalis.

Rr 5

3. Opus

e Comm. 3. Opus factum ex voto magis meritorium
DD. est.

M E T V S.

AN METVS *causet involuntarium?*

a D. Th. 1. 2. q. 6. art. 5. 1. Metus causat *a* involuntarium cum voluntario mixtum, & à peccato non excusat in rebus intrinsecè malis, aliquando tamen à præceptis positivis excusat. *b*

b P. Azor. 1. 1. c. 21 q. 1. 2. Quanto maior est, tantò magis minuit *e* voluntarium, concupiscentia autem quò maior, voluntarium auget, sed non liberum, & malus habitus minuit malitiam aliquantulum.

DE METV cadente in virum constantem.

d Comm. 3. Metus, ut sit cadens in virum constantem, debet esse mali gravis

e Comm. 4. Metus excommunicationis non est *e* cadens in virum constantem.

f Comm. 5. Metus reverentialis sine minis non *f* est cadens in virum constantem; sed cadere potest clericum respectu Episcopi.

g Comm. 6. Preces importunæ non habent *g* rationem metus cadentis in virum constantem.

h Comm. 7. Ut talis sit, qui in virum constantem cadat, debet *h* incuti ab eo, qui minus exequi potest, ita ut non possit aliter excusari.

i arg. sex. 8. Ut talis dicatur minor *i* sufficit in fœmina vel puero, vel debili persona.

l 9. Est metus *l* cadens in virum constantem cum malum grave timetur filio, uxori, & similibus: & magis credendum duobus testibus metum affirmantibus, quam negantibus pluribus.

m 10. Metus ita inficit *m* omnem contractum, metu factus vel sit irritus, vel irritandus.

n 11. Qui per metum levem aliquid ab alio extorsit in foro interiori debet *n* restituere, sed non in exteriori, & sufficit reverentialis ad hanc obligationem.

o 12. Non est *o* idem in foro conscientiae condiscipulo sentire per metum, ac per blanditias.

13. Metus reverentialis annullat p professionem pueri. p Comm. DD.

14. An contractus per metum levem factus in conscientia sit validus, alii ajunt, alii negant q q Sanch.
probabilius.

15. Contractus onerosi, in quibus res pro re accipitur metu gravi celebrati, jure etiam positivo sunt r validi secundum probabilem opinionem, sed datur adversus eos actio metus causa Excipe tamen ludum, & alienationem rerum Ecclesiasticarum, quæ si metu fiant, non valent. r Vide Dian. p. 3, ref. 118.

16. Qui iuste malum minatur, quod potest inferre, etsi animum inferendi non habeat, licite retinet, s quod per talem metum extorsit. f Comm. DD. Ex Sanchez, Diana p. 3, tr. 6, ref. 48.

17. In civitatis obsidione cum alicui non est cibus, licitum r est carnes humanas edere non factoad id homicidio. u Valsq. apud Dian. in sum. hoc verb. num. 2.

18. Metu mortis licet u Missam celebrare sine altari, sine calice consecrato, aut vestibus sacris, modò id non fiat in contemptum religionis Item metu mortis licet matrimonium contrahere cum impedimento dirimente, dummodo non sit animus consummandi. Item peccatori occulto porrigere Sacramentum Eucharistiæ. Item consecrare Sacramenta in materia dubia.

M I L E S.

1. Non tenetur a abstinere à malitia, quamvis sit ei occasio peccandi mortaliter. Vide Bellum. a Navar. c. 5, n. 5.

2. Milites S. Iacobi, & Alcantaræ, & alii similes verè sunt religiosi, & gaudent b privilegio canonis; & fori. Sà verò ait, non esse simpliciter religiosos, nec dissolvere matrimonium ratum. b Dian in comp. verb. Eccl. n. 29.

M I N O R.

1. Minor a est, qui nondum vigesimum quintum annum implevit. a L I de un. b Vill. co. 2, tr. 10. dif 1.

2. Minor, qui jam usum rationis habet, licet non civiliter, potest tamen naturaliter obligari.

3. Mi-

e Idem
ubi sup.

3. Minor pubertati id est decimo quarto anno proximus potest *e* etiam civiliter obligari cum auctoritate Curatoris.

4. Minores, qui pubertatem superant, & non habent Curatorem, sine illius auctoritate possunt *d* tam civiliter, quam naturaliter obligari.

5. Res immobiles non possunt *e* alienare etiam si adsit auctoritas Curatoris, nisi cum auctoritate iudicis iusta interveniente causa.

6. Filius familias, qui est sub potestate patris, si annos pubertatis implevit, potest *f* naturaliter, & civiliter obligari sine patris licentia, in his quæ non præjudicant.

7. Si pater non indiget opere filii, ut sustentetur, licitum *g* est filio, ut victum quærat, quò voluerit ire

QVI RESTITUTIONIS beneficio gaudeant cum in contractula si sunt.

8. Minores, qui nondum 25. annum adimpleverunt restitutionis in integram beneficio gaudent, *h* etiam si contractus Curatoris, & Iudicis auctoritate celebratus sit, & hoc beneficium durat per alios quatuor annos usque ad 29. sed post 29. non gaudent hoc privilegio.

9. Minor, qui notabilem donationem fecit sine causa, *i* debet restitui, secus si causa matrimonii vel remunerationis.

10. Non potest *l* restitui, si post 25. annum ratificavit contractum vel juramento confirmavit. Hoc tamen potest à Curatore irritari. Item post professionem in religione approbata factum.

11. In foro conscientie minor, cui pretium rei venditæ sine Curatoris auctoritate solum fuit, & ditior factus non fuit, potest *m* beneficio restitutionis gaudere.

M I R A C U L U M

1. Peccat *a* mortaliter qui utitur miraculis falsis, vel qui scienter illa in concionibus narrat.

DISP.

d L. si Cu
ratorum
c. de in
integ.
rest.

e L. 1, &
per to
tum ff. de
reb. & c.
Vide

Ant. Go.
mez.

f L. tam
ex con
tract. ff.
de iure.

g Rebel.
de iust. 2.
p. l. 1, q. 9

h l. 3, & 5
de in in
reg. rest.
Gomez.

i var. c. 14
num 1.
i Vill. u

bi sup.
dist. 17, n
3.

l Idem u
bi sup.
m Rebel.

ubi supra
lib 1, c. 2
sec. 5, n.

55.
a Comm.
DD.

1. M
pabis
confe
ferun

2.
interp

3
novar

4.
sticum

5.
& cul
Chail
secund

6. I
cium p

7. A
candi

8. C
bis spec

9. C
scium.

IN
10.
tius f
nores,
ism, n

DISPUT. II. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

MISSA.

De Missæ definitione, & de re oblata in hoc sacrificio.

1. **M**issa *a* est actio, qua ex institutione Christi Domini nostri in memoriam Passionis eius panis, & vinum in eisdem corpus & sanguinem consecrantur, & sub eorumdem speciebus Deo offeruntur.

a Navar.
c. 25, n.
110.

2. Missa dicitur ab hoc nomine Missæ, *b* quod interpretatur oblatio spontanea.

b Ex consil. sex, in
decr. dei.
c. Trid.
ses. 22.

3. Est verum, & excellentissimum sacrificium novæ legis superans omnia veteris sacrificia.

4. Sacrificium hoc est Latreuticum, Eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium. *d*

d Comm.
DD.

5. Hoc sacrificium quoad debitum honorem & cultum nobis est necessarium. Quod licet à Christo Domino fuerit institutum, non tamen *e* secundum omnia, quæ habet,

e Comm.
DD.

6. In lege nova nullum aliud habemus *f* sacrificium præter Missam, sed hoc infiniti valoris.

f De fide.

7. Materia quæ præsupponitur actioni sacrificiandi *g* est panis, & vinum.

g Trid.
ubi sup.
c. 2.

8. Christus non in propria specie, sed sub aliis speciebus panis & vini, in quantum est terminus huius actionis, est oblatio *h* huius sacrificii.

h Ibid.
i De fide

9. Christus in nocte cœnæ instituit *i* hoc sacrificium.

i Suar.
contra
Sor.
to. 3, disp.
25, sec. 3
m D. T.
3, p. art.
6. ad 6.

IN QUA ACTIONE consistat.

10. Oblatio panis, & vini non *l* est de essentia huius sacrificii, nec ea cum dicimus, *Unde & memores, &c.* nec fractio *m* hostiæ ante consumptionem, nec assistentium communio.

11. Con-

Idem
ubi sup.
Suar.
10. 3.
disp. 75.
sec. 4.
Bel
Iarm. lib.
3. de Mis.
sa c. ult.
Vide
Suar. ubi
sup.

D. Th.
3. p. q. 85
art. 1.

fSuar. u-
bi sup.
sec. 1.
D. Th.
ubi sup.
art. 6, &
5.
Comm.
DD.
Trid.
ses. 22,
con. 5.
y Aug.
epist. 59.
Suar. 3.
p. disp.
78 ses. 2.
Aug. in
Enchi. c.
109.
Trid.
ses. 12. c.
2. & can.
5.
Suar. 3.

11. Consecratio *n* est de essentia huius sacrificii, & in ea sufficienter comprehenditur tota illius essentia.

12. In feria 6. hebdomadæ magnæ non fit *o* in Ecclesia sacrificium.

13. Sumptio sacramenti facta à celebrante est de *p* essentia huius sacrificii, secundum probabiliorem sententiam.

14. Ex institutione divina constat *q* essentia- liter hoc sacrificium ex consecratione, & sumptione; sunt tamen qui dicant essentiam illius in sola consecratione consistere.

15. Sacrificium nostrum solo numero differe ab eo, quod factum fuit in cœna Domini, & in modo solius actionis ab eo, quod in Cruce oblatum fuit.

DE OFFERENTE hoc sacrificium.

16. Christus Dominus est, *r* qui principaliter hoc sacrificium Missæ offert

17. Soli Sacerdotes possunt *f* illud offerre, ut proprii ministri, & quilibet sacerdos licet hæreticus, validè illud conficit, & offert.

18. Fideles omnes possunt *r* offerre hoc sacrificium, Sacerdos autem ut minister ad id ab Ecclesia deputatus, & qui assistendo cooperantur Missam illam etiam offerunt.

19. Sacerdos pro te, & pro aliis hoc potest *n* sacrificium offerre, nec non qui Missam audit.

20. Sacerdos tenetur *x* offerre hoc sacrificium generaliter pro omnibus fidelibus vivis, atque defunctis.

21. Sacrificium hoc potest *y* offerri pro infidelibus, qui non sunt excommunicati.

22. In *Memento* potest *z* fieri privata oratio pro excommunicatis.

23. Non *a* potest offerri pro damnatis, nec pro existentibus in Limbo

24. Pro animabus Purgatorii *b* potest, ac debet offerri Pro existentibus autem in cœlo non potest offerri ut propitiatorium; bene *c* tamen ut sacrificium

sacrificium
dion
DI
2
suum
26
impe
& q
gratia
per o
27
tutem
his pro
28
figim
ficiun
29
alia i
30
det eff
stenti
DE
secun
31
quiri
quod
32
gratia
firmat
quo o
33
ex op
fertur
AM
contra
34
quod
licitiam
35

sacrifi-
ra illius

sacrificium ut sacrificium laudis, & gratiarum actionis.

to 3, disp
73. sec. 3

DE EFFECTU huius sacrificii.

fit o in

25. Etiam si a malo offeratur ministro, habet suum effectum ex opere operato.

d D. Th.
3. p. q. 79
art. 5.

rante est
robabi-

26. Habet effectum etiam ex opere operantis ad impetrandum id, pro quo offertur consequendo; & quamvis ex sola ratione sacrificii non causet gratiam ex opere operato, comparabitur tamen per orationem, elemosynam & alia pia opera.

e Idem
ubi sup.

essentia-
umptio-
as in sola

27. Ex opere operato, & ex opere operantis virtutem habet *f* impetrandi veniam p^{er} tempora-
lis pro peccatis debitæ.

f c. cum
infirmi-
tas de
pœnit.
& remiss.
g Comm
DD.
h Comm
DD.

differt ab
& in mo-
latū fuit.

28. Pœnæ temporales, quibus in hac vita affligimur, sæpe sunt pro peccatis, & per hoc sacrificium ab illis *g* liberamur.

ncipaliter

29. Valet *h* ex opere operantis ad bona temporalia impetranda.

fferre, ut
et hæreti-

30. Offerentibus hoc sacrificium *i* correspondet effectus ex opere operato, & duplo maior assistentibus, ac ministrantibus.

i D. Tho.
ubi sup.

oc sacrifi-
ab Eccle-
atur Mis-

DE REQUISITIS ex parte persona, ut habeat effectum ex opere operato

potest
audit.

31. Ut habeat effectum ex opere operato *l* requiritur capacitas, quæ acquiritur a Baptismo, & quod sit homo in via, & non in termino.

l Comm
DD.
m Suarez
to 3, disp
79, sec. 10
n Comm.
DD.
o Comm.
DD.

sacrificium
atquede-

32. An persona pro qua offertur debeat esse in gratia, ut illi profit *m* dubium est inter DD. affirmat P Suarez. Necessarium *n* est, ut ille pro quo offertur illo indigeat.

pro infide-

33. His positis infallibilem *o* sortitur effectum ex opere operato etiam si id ignoret is, pro quo offertur.

oratio pro

AN SORTIATUR suum effectum cum offertur contra obedientiam, vel contra iustitiam.

is, nec pro

34. Non *p* desinit sortiri suum effectum eo, quod offertur contra obedientiam, vel contra iustitiam; peccat tamen qui sic offert.

p Vide
Suar. ubi
sup.

est, ac de
celo non
tamen ut
sacri-

35. Si ipse celebrans non applicat Missam, etiam

f

si à Prælato applicatur non fortitur suum effectum secundum *q* probabiliorem.

q Suar.

to. 3.

disp. 79.

sec. 5.

r Comm.

DD.

s Suar.

to. 5, dis.

put. 76.

sec. 9.

s Vill. tr.

8. dis. 1a.

to. 1.

r Comm.

DD.

r Villal.

ubi sup.

y Comm.

DD.

z Suar.

to. 3, disp.

79, sec.

22.

r Comm.

DD.

b Comm.

DD.

c Comm.

DD.

36. Sufficit *r* applicatio virtualis, sed melior est actualis.

37. Qui Missam in ipsa celebratione non applicavit, postea *s* non potest, nisi quoad deprecationem ex opere operantis.

AN POSSIT sacerdos anticipare Missas pro intentionibus futuris.

38. Negativa *r* sententia est omnino vera, affirmativa improbabilis.

39. Cum intentio est certa, *u* potest sacerdos Missas anticipare, & cum scit alium Missas debere, potest illas pro eo facere.

40. Non potest *x* sacerdos religiosus quando est extra communem tatem pro ea res sacras facere, ut postea fini alias relinquit, nisi admonito Prælato.

41. Qui celebrant, vel faciunt celebrari pro se ipsis Missas, ut eis profint post mortem *y* satisfaciunt pro culpis præsentibus, & non respiciunt solas intentiones futuras.

AN VALOR MISSÆ sit infinitus, ita ut tantum valeat oblatæ pro pluribus quantum pro uno?

42. Sacrifcium hoc tam ex parte Christi offerentis, quam ex parte rei oblatæ infinitum *z* habet valorem.

34. Licet quamplures concurrant ad offerendum hoc sacrificium non minus *a* accipiunt, ac si tantum unus offerret.

44. Effectus huius sacrificii ex opere operato est finitus, cum tamen pro pluribus offertur omnibus illis prodest æqualiter ad impetrandum, non vero ad *b* satisfaciendum, quia satisfactio fit per actionem finitam.

PRO QVIBVS sacrum sacerdotes offerre teneantur?

45. Hæc obligatio sæpe *c* oritur ex voto, præcepto, vel promissione, & inde obligat.

46. Qui

46. Qui onus dicendi Missas, quas alius debet, suscipit, quamvis stipendium non accipit, tenetur *d* dicere, vel monere debitorem.

47. Obligatio Missas dicendi potest esse vel ob beneficium simplex, vel Curatum, vel aliunde; & qui per se obiculum impedimentum non potest tenetur per alium dicere.

48. Parochus non tenetur quotidie pro populo celebrare, sed facit diebus festis pro illo celebrando, & in hoc debet servare consuetudinem suae Ecclesiae.

49. Tenetur *g* sacerdos celebrare pro eo, a quo accipit stipendium, & in hoc nulla committitur simonia.

50. Non satisfacit sacerdos pro eo qui stipendium dedit applicando solam impetrationem, tenetur enim *h* totam etiam satisfactionem applicare, impetrationem autem potest etiam pro aliis.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

f. Suar.
to. 3.

disp. 68.
sec. 2.

Comm.
DD.

h. Suarez.
ubi sup.
disp. 86.
sec. 2.

SECTIO II.

*Quod sit Missa iustum stipendium, & de Missa
cuius fructus.*

1. Vitum Missae stipendium non est *a* taxandum iuxta integram sacerdotis sustentationem, licet alii hoc sentiant.

2. Cum obligatio Missas dicendi est propter ritum aliquem Ecclesiasticum, stipendium licet magnum *b* potest accipi.

3. Stipendium taxatum ab Episcopo iustum *c* DD. iudicandum, & ubi non est taxatum, consuetudo servanda.

4. Sacerdos dives *d* potest pro Missis stipendium recipere.

a. Suar.
to. 3.
disp. 86.
sec. 2.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

AN S. CÆRDOŚ PAUPER possit pro una Missæ plura stipendia recipere?

* A. 1665
24. Sept.

5. Affirmativam sententiam falsissimam vocat Villalobos: & Alexander VII * damnavit sub pœne excommunicationis, soli Papæ reservatæ propositionem sequentem: Duplicatum stipendium potest sacerdos pro eadem Missa licitè accipere, applicando potenti partem etiam specialissimam fructûs, ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII. Negativa igitur sententiâ tenendâ est nisi forte sacerdos esset in extremâ necessitate, & tum posse id à Papa concedi assunt Doctores. Similiter damnata est propositio hæc: Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offere: neque etiam est contra fidelitatem, etiam si promittam promissione etiam iuramento firmatâ, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram. *

e Suar.
103 disp.
80, sec. 4.

* Decret.
Alexand.
VII. an.
1665, 24.
Septemb.

AN QUI PLURES Missas accipit possit per alios dicere minori pretio.

6. Qui habet capellanias pinguis stipendii, potest ordinario pretio Missas per alios dicere. Non possunt autem alii minori, quam acceperint, pretio alteri dicendas commendare; nam damnata est ab Alexandro VII * sequens propositio: post decretum Urbani potest Sacerdos cui Missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere, collato illi stipendio minori, alâ parte stipendii sibi retentâ: quia nullus, aut Navarrus f. est titulus, quo Sacerdos iste hoc lucrum sibi reservet.

* A. 1665
24. Sep.

f Cap. 25
n. 91.

7. Parochus vel Collector Missarum pro labore in colligendis licitè g. potest aliquod stipendium sibi retinere.

g Villal.
ubi sup.
dis. 18.
h Idem
ubi sup.
dis. 17.

8. Sacerdos sacra dicturus h. potest pro libito, vel in totum vel secundum partem stipendium remittere.

AN PECCET mortaliter, qui diu differt pro accepto stipendio Missas celebrare?

9. Af.

una Missæ.

am vocat
navit sub
relervatæ
m stipen-
citæ acci-
specialissu
sponden-

Negati-
e sacerdos
a Papa
damnata est
tiam pro
& sacri fi-
ontra fide-
etiam ju-
d pro nul-

per alios

endi, no-
ere. Non
erint, pre-
damnata
itio: post
Missæ cele-
e, collato
sibi re-
itulus, quo

pro labo-
ipendium

pro libito,
adium re-

fert pro ac-

9. Af-

9. Affirmativè responderetur: Sed hæc obliga-
tion non petit ut statim incipiat illas celebrare, po-
tent autem pro quinquaginta Missis stipendiari reci-
pere, & his dictis alia quinquaginta l. parum ma-
gis, vel minus.

10. Testamentarii, quo citius potuerint in te-
nentur testatoris exequi voluntatem, & dare ope-
ram, ut Missæ celebrèntur quamprimum.

11. Qui oblationes defunctorum aut negant
Ecclesiis, aut difficulter reddunt tanquam egen-
tum necciores excommunicantur. Verba sunt
concilii Carthaginensis. 4. c. 39.

AN TENEATUR sacerdos quotidie celebrare?

12. Non o tenetur quotidie celebrare, erit ta-
men perfectius, si vitam statu dignam habeat.

13. In Ecclesiis Cathedralibus Collegialibus,
& Parochialibus in quibus est sufficiens sacerdo-
tum numerus Missæ debet p quotidie celebrari, &
obligatio hæc est. a materia gravi.

AN LICEAT omnibus diebus celebrare?

14. In feria V. in cenâ Domini omnibus sacer-
dotibus q licitum est celebrare. In VI. prohibi-
tum est, nec r tamen Eucharistiam sumere, non
tamen sumenda sine urgente necessitate.

15. An Sabbato sancto liceat celebrare alii a-
junt, alii probabiliter negant, s etiam si tali die ca-
dat Annuntiationis festum. Vt autem commodè
possit populus eo die Missam audire propter præ-
ceptum, disponere debet Prelatus, ut Missæ di-
versis horis in Ecclesiis celebrèntur.

AN POSSIT SACERDOS pluries, quàm se-
mel celebrare eodem die?

16. Non u licet sacerdoti nisi semel in die ce-
lebrare, exceptâ nativitate Domini, in qua potest
tres Missas dicere.

17. Si necessitas occurrat, pluries quàm semel
x potest celebrari in casibus sequentibus: Primus

Si 2

est

Comm.
DD.Villal.
ubi sup.
dif. 18.
Idem
ubi sup.Concil.
Cartha-
gin.Comm.
DD.p c. cum
creatura
de Ec-
cles.11. Miss.
9 Suar.
to 3.
d. 80.
sec. 3.Idem
ubi sup.
Idem
ubi sup.Villal.
to. 8, dif.
20.n c. con-
f. ubi
de celeb.
Missæx Suar.
to 3, dif-
put. 8.
leg. 4.

n. Suar.
to 3.
disp. 80.
sec. 4.
yVb. sup.
z. c. ex
parte de
cel. Mil.

z potest celebrari in casibus sequentibus. Primus est cum Sacerdos habet plures Parochias, sed in hoc casu consulenda est consuetudo, & intelligendum in diebus festis.

18. Tres etiam Missas dici posse in necessitate affirmat y Suarez

19. Qui duas Missas dicit, non debet z in i. sumere abluitionem, si eam sumpsit non poterit aliam dicere, etiam in Nativitate.

20. Qui habet duas Parochias in feria V. & VI. sanctæ hebdomadæ in principaliori tantum Eucharistiam servet. Si verò inadvertenter illam in utraque servaverit, non sumat a vinum in prima communione. Si autem ex inadvertentia sumpserit, teneat sacramentum in alia Parochia, & non sumat.

21. Cum in die festo magnus est populi concursus, ut ut omnes Ecclesia non capiat, duas b licet Missas celebrare, nisi commodè possit extra Ecclesiam dici in altari portatili.

22. Si antequam sumat lavatorium multi concurrant, vel magna aliqua c persona ad audiendum sacrum, nec sit alius sacerdos, poterit aliam Missam dicere.

23. An possit dicere duas Missas in die festo, quando defunctus sepeliendus est alii aiunt, alii probabilius negant; d quia non videtur urgens necessitas.

QVA HORA DICENDA Missa sit.

24. Tempus legitimum e Missam dicendi est ab aurora usque ad meridiem. Prima autem Missa in Nativitate Domini celebratur, f reliquæ g non ita.

25. In die Resurrectionis non licet h noctu celebrare.

26. Cum in festivitate solemnī concio finitur prima, vel secunda hora post meridiem, licitum i est quæc Missam celebrare,

27. Iter

z, disp. 80, sec. 4. h Comm. DD. i Roder. to. 1, qq. reg. q. 40

a Vide
Suarez,
ubi sup.

b Leo Pa
pa in si
mili ne
cessitate
sapius in
eodem
die cele
bravit.

c De hac
negot
Suarez.
ubi sup.

d Vill. ubi
sup

e Ex rubr.

f Missalis.

g. no

h. de fan.

i. de de

confec.

dis. 1.

j. Contra

rium af

feria

Suar. to.

Primiti
s, sed in
teiligentia

ecessitate

et 2 in 1,
n poterit

V & VI,
tum Eu-
illam in
a prima
cia sumptu-
a, & non

puli con-
duas h
offit extra

ulti con-
d audien-
erit aliam

die festo,
iunt, alii
ur urgens

dicendi est
tem Missa
uaz g non

noctu ce-

cio finitur
licitum i

27. Iter
reg q. 141

27. Iter agentes qui antea celebrare non potuerunt, possunt & Missam dicere una hora post meridiem.

28. Peccat in mortaliter, qui sine sufficiente causa Missam dicit post meridiem.

29. Missa solemnis non habet horam determinatam.

30. Episcopus potest dispensare ut quis Missam dicat ante auroram, nequit tamen hoc privilegium perpetuum dare.

31. Eugenius IV. concessit p. Franciscanis iter agentibus ut terra hora post meridiem possint Missam dicere, & eisdem concessit Leo X. ex Praetorum licentia ut matutinis finitis possint Missam dicere.

AN MISSA possit dici extra Ecclesiam.

32. De jure communi non potest q. Missa dici extra Ecclesiam, & locum sacrum, & contra hoc faciens peccat mortaliter.

33. De licentia Episcopi licitum est in privatis Oratoriis celebrare, quod passim fit, sed sine magna necessitate non est concedendum.

34. In necessitate infirmo Eucharistiam ministrandi, vel ut populus concurrens sacrum audiat licitum est extra Ecclesiam in altari portatili celebrare.

35. In mari, & in fluminibus; ubi periculum non est effundendi sanguinem nova concessione Urbani licitum est.

36. Iter agentibus, ubi Ecclesia non est, licet aliquando in altari portatili Missam dicere, & hoc precipue Episcopis.

37. Religiosis concessum est, ut in praediis monasteriorum suorum possint Missam dicere, & Capella Ecclesias, vel Oratoria erigere, & adficere, & ibi Confessiones audire, & Eucharistiam ministrare.

38. In infirmorum cellis licitum est in altari

St 3.

porta-

VIII. ubi

supra.

Comm

DD.

Comm;

DD.

2. 2. par.

ubi sup.

vide Eo

man. dist.

4. 9. 47.

q. Tria.

1. 1. 12.

c. de ob-

ser.

c. Missa

de cons.

dist. 1.

f. c. 1. & c.

concel.

de cons.

dist. 1.

Ex Bull.

Urbani 8

de privi.

in 6.

6. Sixt. IV

Bull. 354

Comm.

DD.

portatili, ut Eucharistiam sument, vel solum ut Missam audiant, celebrare.

39. In sacularium privatis domibus ex Alexandri VI concessione possunt & religiosi Missam dicere in altari portatili, hoc tamen privilegio utendum non est nisi urgente necessitate.

40. Gregorius XIII. concessit & nostrae Societatis Sacerdotibus in Minoribus vineae Domini laborantibus licitum *a* est in quavis mundi plaga extra Ecclesiam in altari portatili Missam dicere.

AN LICEAT sacrum facere in Ecclesia violata? Vide circa hoc supradicto verbo, Ecclesia.

41. Si Ecclesia violatur, & tunc sacerdos Missam dicat, illa non protegitur tenetur *b* si Canonem dixerat; si vero ad illam non accesserat, & Ecclesia erat benedicta tantum, potest *c* illam reconciliare, ut habetur in caeremoniali Romano. Si autem erat consecrata, *d* Missam relinquat, quia solo Episcopo, vel ab alio de eius licentia potest *e* reconciliari.

42. Praelati Franciscani possunt Ecclesias violatas etiam consecratas reconciliare aqua ab ipsis benedicta, ex Leonis X privilegio, si ab sit Episcopus priusquam duas dietas id est 14. leucas. *f*

AN NECESSARIUM sit altare consecratum ad faciendum sacrum?

43. Altare consecratum fixum, vel portatile capax calicis, & hostiae necessarium *g* est. Nil autem interest, si aliqua calicis particula non capiatur.

44. Si ara frangatur, ita ut nulla illius pars calicem, & hostiam capere possit consecrationem amittit. *h*

45. Cum Ecclesia destruitur non potest *i* celebrari in altari quod remanet etiam si fuerit consecratum

46. Cum ara frangitur ita ut nulla pars remanens possit calicem, & hosteam capere, *a* si inter se

Ex Ar.
Ex VI.
Vide R.
Em. Rod
10. 1. 1. 1.
2. 1. 1. 1.
43. 1. 1. 1.
dix cop
p. 1. 1. 1.
bo al
1. 1. 1.
b M. 1. 1.
Rom.
ver. 1. 1.
defect.
par. 1. 1.
c. 1. 1.
Ecclesia de
consec.
Ecc. vel
alta.
d. c. 1. 1.
8. 1. 1.
con.
1. 1. 1.
1. 1. 1.
vero be
nec. 1. 1.
n. 1. 1.
f. 1. 1.
n. 1. 1.
vil.
g. c. 1. 1.
na. 1. 1.
con. 1. 1.
2. 1. 1.
h. Suar.
to. 1. 1.
2. 1. 1.
1. 1. 1.
nem de
con. Ec.

se parte
ver. 1. 1.
praced
peripio

QVI

1. A

corpor

2. M

esset m

3. S

est hiz

ea vero

licem c

4. I

necess

diceret

5. S

celebra

ceret g

6

est pra

fiar co

ce, vel

7.

mund

taliter

AN

faciend

tutum

8.

argen

se partes glutine uniantur consecrationem conser-
vet: dico non conservari, quia cum ex *num. 44.*
precedente constet amissam fuisse, non conservari
peripicuum est.

SECTIO III

QUIBUS PARAMENTIS ALTARE vestiendum est.

1. Altare debet habere lincum pannum, & map-
pulam vel saltem duplicata mantilia, *a* & *b*
corporalia

2. Missam sine corporalibus dicere peccatum *b*
esset mortale, nec debent serco ornari in medio.

3. Secundum Missale Romanum necessaria *c*
est hincela, sed non est necesse ut sit linca. *d* Sine
ea verò celebrare non est peccatum, ubi mos est ca-
licem corporalibus cooperire.

4. Duæ candelæ accensæ, vel saltem una cerea
necessariæ *e* sunt: si autem aliquando cum oleo *f*
diceretur absque scandalo, peccatum non esset.

5. Sine Missali, quod saltem Canonem habeat
celebrare non licet. In casu autem necessitatis li-
ceret *g* Sacerdoti prædicto fideli memoria.

6. Circa reliqua altaris paramenta *h* nullum
est præceptum expressum, servanda tamen Eccle-
siæ consuetudo. Licere autem Missam sine Cru-
ce, vel frontali non erit mortale.

7. Faciens sacrum cum paramentis valde im-
mundis, & præcipuè corporalibus, peccat *i* mor-
taliter propter gravem irreverentiam.

AN CALIX & patena necessaria sint ad Sacrum
faciendum? Respondetur, quod sit, quia sic iure sta-
tutum est.

8. Calix, cuppa, & patena debent esse aurea, vel
argentea, & saltem stannea, *m* & non ex alia ma-
teria, & ab Episcopo consecrata.

a Missal in
rubrica
20.
b c con-
suetudini
de con-
secr.
c Patena
Missale ne-
cessaria
est ex
Missali
d vide
e an qui
accendit
contrariu
um.
f c. ult.
de celeb.
Missal
f anar.
ubi sup.
g Sacer.
ubi sup.
h Vultu
i, tr. 8.
r. c. 2. de
iud. Ecc.
l. c. ult.
de celeb.
Missal
m c ubi
calix de
consec.
dist. 1.

9. Societatis Sacerdotes, qui mittuntur à Preposito nostro Generali in loca remotissima, à quibus adni non potest Sedes Apostolica, vestes sacerdotales, pallas, corporalia, calices, altaria, & cæmeteria, si Episcopus qui ea faciat catholicus ibi non adit, in eis partibus benedicere possunt.

10. Cum cuppa calicis, vel patena post consecrationem deauratur, o amittunt consecrationem, non verò cum deaurationem amittunt.

11. Cum cuppa calicis per rotum pedi adhaeret, etiam si separetur, consecrationem non amittit, p amittit vero si separetur per fractionem.

12. An pyxis, vel custodia, in qua Christi corpus reservatur, debeant consecrari, alii negant, alii probabilibus affirmant.

13. Reliqua vasa, quæ non tangunt corpus Christi non r indigent consecratione.

AN AD SACRUM faciendum requirantur vestes sacra? & respondetur quod sic.

14. Vestes sacræ sunt sex, s Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola, Casula, Amictus, & Alba debent esse lineæ, reliqua vel ex lana, vel ex serico.

15. Omnes prædictæ vestes debent a esse benedictæ, & illarum formâ distinctâ amittunt consecrationem, non verò si solum resarciantur.

16. Stola potest y pro cingulo deservire, & manipulas pro stola, si longus est.

17. Qui sacrum faceret sine aliqua ex his vestibus, mortaliter x peccaret.

18. Ubi mos est utendi cingulo non benedicto a non esset mortale.

19. Si vestimenta hæc essent valde immunda, peccatum b mortale esset illis in Missa uti; nudis autem pedibus Missam dicere solum esset veniale, nullum verò cum scandalis.

20. Cooperto capite non potest c Missa dici, nisi cum dispensatione, vel cessante scandalo in necessitate.

Ex cõp
privil.

Vill. u
bi sup.
n 5

Suar.
to 3 dit.
st. sec.

7
Suar.
ubi sup.
Comm.
DD.

Thid.
let. 2 c.
5.
Til. ubi
supra.

« c. vestis
menta
de cons.
dist. 1.
Comm.
DD.

Vill. u
bi sup.
Navar.
c. 15 n.
24.

2 Cor. in
4. 13 q. 2
Vill. u
bi sup.
Cor. m.
D. Ex
c. nullus
de cons.
dist. 3.

21.
esse p

22.
nistro
admira
dicto,
nestrat

23.
possum
ronia,
calices
riis, &

24.
sacra

25.
bus de

26.
minax
tingar
tes pe

27.
te ad
mittu
bened

28.
m cali
vice.

29.
prim
tatis;
sunt l

30.
ma v
oinar
rebus
ad ig
usus.

31.
30

21. Sacerdotis communes vestes longæ debent
esse propter decentiam.

dComm.

DD.

Comm.

DD.

22. Vigente gravi necessitate potest & sine ministro Missa celebrari; fœmina nullo modo est admittenda. Ut stola, vel manipulo non benedicto, vel sine aliquo ex his dicere sacrum in necessitate nullum erit peccatum.

23. Prælati Franciscani ex privilegio Leonis X. possunt f. solemniter benedicere Ecclesias, Oratoria, & omnia sacra ornamenta præter aras, & calices; & illis absentibus idem licet eorum vicariis, & præfidentibus.

fEx Em.

Rod. 9.

QVA VENERATIONE templa, vasa, & vestes sacra tractari debeant?

24. Quidquid agitur præter reverentiam his rebus debitam illicitum est. g

Comm.

DD.

25. Prohibitum h est ne laici, & præcipue fœminæ calicem, paenam, aram, & corporalia contingant, i & contrarium sine necessitate facientes peccant venialiter.

h Dist. 23

per multa capita.

i Comm.

DD.

26. Vestes sacra, si adhuc scissæ possunt servare ad ministerium ad quod deputatæ sunt, non amittunt l benedictionem, Purificatorium non est benedictum.

l Ex cõp.

Min.

27. Fratres laici Minores ex privilegio possunt m calices tangere, & corporalia lavare etiam prima vice.

m c ne

mo de

consec.

n Suarez

ubi sup.

28. Corporalia, & purificatoria lavanda n sunt prima vice a Diacono in vasis ad id solum deputatis; secunda o vice etiam a fœminis laicis possunt licite lavari. Aqua verò, qua lavantur prima vice in piscinam effundenda.

o Villal.

ubi sup.

29. His vasis etiam amissa consecratione, vel ornamentis amissa benedictione, uti non licet p in rebus profanis, & ligna Ecclesiæ diruta non sunt ad ignem coquinæ ferenda, nec ad alios profanos usus.

p c alia

is polia

de consec.

dist.

30. Altaria, palla, cathedra, candelabrum, & velum

S f s

lum

9 Vill. ubi sup.

lum si fuerint verustate consumpta, incendio dentur: q quia non licet ea quæ in sacrificio fuerint, male tractari, sed incendio universa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, ubi nullus transitum habeat, aut in parietem, aut in fossis pavimenti enterius jacentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. Hæc verba sunt Clementis Papæ in c. *Altaris palle*, de consecr. dist. 1. Hæc autem non videntur obligare sub mortali.

2 Suar. ubi sup. 9 Vill. ubi sup. dist. 29.

31. Si vasa consecrata, ut calices, patenæ, & pyxides consecrationem, & formam omnino amiserint, & ab altifice in aliam formam mutantur, materia illa uti in rebus profanis non videtur illicitum, cum frangi aut scindi possint pro pauperibus alendis.

32. Licitum est clericum sepelire cum ornamentis sacris, quibus utitur in Ecclesia.

2 Suarez. to. 5. disp. 82. sect. 1.

33. Res, vel domos profanas in usum altaris convertere, & idolorum templa in Dei cultum conservare licitum est, & pium est.

QVÆ PRÆPARATIO AD MISSAM celebrandam necessaria sit?

2 Idem ubi sup.

34. Missam ante Matutinum celebrare peccatum mortale non est, etiam sine causa, nisi in communitate, & in Missa solemni.

2 Vide verb. Eucharistia.

35. Ieiunium naturale, id est ut nil cibi, vel potus ante Missam sumatur sub præcepto est ad mortale obligante, & ex concilio Limensi nec tabacum in pulvere, nec in fumo.

3 Comm. DD.

36. Non huius modis celebrare non est peccatum mortale, nec præparationem in Missali positam omittere, licet melius sit illam observare, sed de ea nullum est præceptum.

2 Comm. DD. ex c. communis 31, q. 13.

37. Sacerdos, ut Missam dicat talem habere debet, & dispositionem, ut rem ita sanctam irreverentiæ periculo non exponat.

38. Celebrare in peccato mortali, unum tantum est

est peccatum propter munus

AN
zia, quæ

39.
ve m
Canon

40.
tit nec

41.
Antist
pare, &
vione,
mortu

42.
stolam
cerdos

43.
re de a
autem
trariur

44.
venit,
rari, e

45.
causa
sta sit

46.
graver
si gut
posse
jam fa

47.
termi
curren

48.

condio des-
cio fuerint,
dantur. Ci-

inferantur,
tete, aut in
troentium
t Clementis
1. Hæc
ali.

patenzæ, &
nino ami-
mutentur,
videtur illi-
pro pau-

cum orna-

sum altaris
Dei cultum

SAM cele-

prare pecca-
usa, nisi in

ibi, vel po-
est ad mor-
si nec tha-

n est pecca-
Missali po-
servare, sed

habere de-
am irreve-

um tantum
est

est peccatum habet tamen duplicem malitiam propter irreverentiam factam sacrificio, & communioni.

AN SACERDOS præceptum habeat dicendi omnia, quæ sunt in Missali & nihil addendi?

39. Respondetur, quod sic. Et si aliquid grave mutet, vel omitat advertenter, præcipue ex Canone Missæ peccat *b* mortaliter

40. Qui ex oblivione Gloria, vel Credo omit- tit nec tenetur, nec debet reiterare

41. Religiosi in Canone Missæ, cum dicunt Antistitem nostrum, debent *c* Episcopum nomi- nare, & non suum Prælatum; si autem ex obli- vione, vel ignorantia omitatur non est mortale. mortuo tamen Episcopo omituntur verba illa.

42. In Missa, quæ cantatur dum ministri Epi- scolum, & Evangelium cantant, illa debet *d* Sa- cerdos recitare secundum probabiliorem.

43. In festivitate alicuius Sancti Missam dice- re de alio nullum *e* est peccatum; in solemnibus autem consultius erit Missam diei celebrare. Con- trarium tamen sunt qui excusent *f* à peccato.

44. Cum incœpta Missa concursus populi ad- venit, probabilius *g* est posse tunc Missam reite- rari, etiam si dictum sit Evangelium.

45. Qui cœptam Missam non absolvit sine causa urgenti mortaliter peccat, *h* præcipue si dic- ta sit Epistola, vel Evangelium.

46. Si omitteret advertenter Sacerdos aliquam gravem caeremoniam, peccaret *i* mortaliter. Et si guttam aquæ non misceret cum vino, & non posset faciliter offerri relinquenda esset Missa, nisi jam facta esset consecratio.

47. Ex privilegio Minorum cum tales, ad de- terminatæ Missæ petuntur, alias pro tempore oc- currentes dicendo potest *l* satisfieri.

48. Qui accipit stipendium pro dicenda Missa

votiva

a Villal.
ubi sup.
dif. 31

b Trid.
1cl. 22,
de ob-
serv. in
celebr.
c Miscel.
in rubr.

d Navar.

e Suar.
ubi sup.
f Vide
Villal. us
bi sup.
g *c.* nuls
lus de
consec.
dist. 1,
Comm.
DD.
h Comm.
DD.
i Vill. us
bi sup.

l Leo X.
refertur
in comp.
Min vers
bor Miss
sa n. 15.

accomm
DD

votiva alicuius Sancti, satisfactum Missam dic-
celebrando.

accomm
30

49. Qui cœpta Missa recordatur se non esse je-
junum, vel esse excommunicatum, tenetur n-
iam relinquere, si potest sine scandalo. Si autem
Canonem non cepit prosequi debet, actum clau-
endo contritionis.

DE DEFECTIBVS in Missa occurrentibus.

3 Vide-
atur Mis-
sæle.

50. Si cœtelus est substantialis supplendus est
& de hac materia Missale consultendum 0 est

51. Cum post assumptionem Corporis Christi
advenit Sacerdos solum aquam, vel acetum appo-
sita fuisse, an reneatur novam hostiam, cum vino
de novo consecrare aliam aut, alii probabiliter ne-
gant. p. Vide Missale.

p. Suarez.
10 3.

duo. 85.
sect. 1.

9 Navar.

52. Cum per ignorantiam turbationem, vel in-
considerationem Sacerdos non supplet defectum i-
mortali excusatur q.

53. Cum Sacerdos incorpam Missam non po-
test perficere, si est ante consecrationem non est
necessarium ut ab alio finiatur, si verò facta co-
secratione contingat mors, vel aliud impedin-
tum, tenetur r alius Sacerdos etiam non jejuns
sacrificium perficere. Si verò non sit Sacerdos, po-
test laicus utramque speciem consumere etiam non
jejuns, cum custodiri non possunt debitâ reve-
rentiâ.

p. Suarez
non sup.

DE DEFECTIBVS accidentalibus.

3 Vide
Vill ubi
sup. dis.
73.

54. Si accidentalis defectus est gravis, & non
potest vitari, Missa s non est dicenda, si autem
levis sit, ut cum hostia levem habet maculam, ut
fracturam, vel vinum est novum, & similia ni-
hilominus celebranda.

55. Etiam si defectus sit gravis si non est substan-
tialis, Missa jam cœpta regulariter loquendo est
perficienda, & nisi possit relinqui sine scandalo.

2 Comm.
DD.

56. Qui omisit Credo, vel unum Evangelium
pro alio, vel unam Missam pro alia recitavit, non
tenetur

tenetur
sed pro-

AN

ministr

57

& quod

mina re

3.

ministr

ciet, nil

Pra

reg

diatur,

solum

2. I

m. Miss

ni, & f

diar

3. S

cerdoti

4.

dis ad

cit. e

5. A

6.

tur f

7. I

Missæ

8.

est int

volunt

bligat

ut in e

10.

Missam dic-
e non esse je-
enetur n il-
Si autem
actum elici-
entibus.
plendus est,
p est:
oris Chrifi
cerum appo-
a, cum vino
babilis ne-

tenetur *n* cum advenit errorem hunc corrigere,
sed prosequi ne prævertat ordinem.

*AN NECESSARIUS sit qui in Missa Sacerdos
ministret?*

57. Leius positivo *x* est, quod sit minister,
& quod sit masculus, *y* à longè amen potest so-
mina respondere.

58. Necessitate urgente poterit *z* Missa sine
ministro celebrari: quod si minister malè pronun-
tiet, nil interest.

a Vide
viii ubi
supra.

a Cone.
b. 1. c. 1.

y c. 1. de
c. 1. de

z Sacerdos
subicap.

SECTIO IV.

De præcepto Missam audiendi.

tem, vel in-
defectum:

Præceptum hoc obligat *a* sub mortali, & in-
tegra debet *b* audiri, quod si parum non au-
diatur, verbi gratia, usque ad finitam epistolam,
solum erit veniale.

1. Parvitas hæc materiæ non est intelligenda
in Missæ substantialibus, & ideo qui consecratio-
ni, & simul consumptioni abesset Missam non au-
dierit.

2. Sufficit *c* unus dimidiam, & alterius Sa-
cerdotis alteram dimidiam Missam audire.

4. Minister, qui aliotē contulit pro apportan-
dis ad Missam necessariis Missæ præcepto satisfac-
cit. *e*

5. Audire Missam idem est quod assistere.

6. Pueri usum rationis habentes Missam tenen-
tur *f* audire.

7. Episcopi ex decencia tenentur *g* quotidie
Missæ assistere.

8. Ad satisfaciendum huic præcepto necessaria
est intentio, & sufficit virtualis, qui autem habuit
voluntatem non satisfaciendi, si intra tempus o-
bligans mutet voluntatem satisfacit.

9. Qui Ecclesiam petit ad audiendam Missam,
at in ea alpicitur meretricem, satisfacit *i* præcepto.

10. Qui desiderans præcepto satisfacere incipit

a c. 1. de
c. 1. de

b c. 1. de
c. 1. de

c Comm.
b. 1.

e c. 1. de
c. 1. de

f c. 1. de
c. 1. de

g Comm.
b. 1.

h Comm.
b. 1.

i c. 1. de
c. 1. de

j c. 1. de
c. 1. de

k c. 1. de
c. 1. de

l c. 1. de
c. 1. de

m c. 1. de
c. 1. de

is, & non
a, si autem
aculam, ut
similia ni-

est substan-
quando est
indalo.
vangelium
tavit, non
tenetur

Idem
ubi sup.
sect. 5.

Missam audire, nisi postea distrāhatur voluntariē præcepto / satisfacit, si verò voluntariē distrāhatur in maxima parte non satisfacit.

m Idem
ubi sup.

11. Horas, vel Rosarium recitans dum Missam audit satisfacit, *m* & si id faciat ne ad vana, vel inhonestā mens distrāhatur bene faciet, melius autem faciet si ea, quæ sacræ illæ actiones significant, nūditetur.

n Azor
& Villal.
ubi sup.
dis. 35.

12. Cum Confessor pœnitenti inuinxit, ut duas Missas audiret, qui simul illas audit pœnitentia satisfacit, sed contraria sententia videtur *n* probabilior.

QVI POSSINT ab hoc præcepto excusari?

o Suar.
ubi sup.

13. Impeditus spiritualiter, ut excommunicatus, & interdictus excusantur ab hoc præcepto, peccant *o* tamen non procurando absolutionem. Tempore autem interdicti, qui habent privilegium, & in carcere detenti, qui habent facultatem exeundi non *p* excusantur secundum probabiliorē sententiam.

p Vill. u.
bi sup.
dis. 36.
q Comm.
DD.
r Suarez.
ubi sup.

14. Qui habent ignorantiam invincibilem, & oblivionem naturalem *q* excusantur.

15. Impotentia naturalis etiam excusat, nec tenetur *r* infirmus Sacerdoti stipendium solvere, si domi Missam dicat.

f Idem
ubi sup.

16. Impotentia moralis, ut magnus labor, notabilis bonorum amissio, & gravis difficultas *f* hoc præcepto excusant.

s Idem
ubi sup.

17. Qui sine dedecore non potest exire in publicū & qui sine periculo, vel magno incommodo socios itineris non potest relinquere, *s* excusantur.

n Navar.

18. Cum locus, ubi Missa celebratur ultra Terram distat, vel minus, cum pluvia, vel acris tempestas imminet, excusatur *n* hoc moralis impotentia.

x Comm.
DD.

19. Charitas in rebus necessariis, ut aegroti curandi, vel sacramentum pœnitentiæ, vel alia administrandi, vel scandalum etiam morte passivum vitandi *x* excusantur ab hoc præcepto.

20. Pro

20. P
la, vel po
ut famul
hoc, r

21. F
audition
dē possi

22. L
excusat
Idem dic
ta est

23. C
nuntiati
alus, q

24. I
do facta
diri.

Ref

1 QVI
cel
purificet
possit el
rio, pur
quam d
in aliis
Missæ
Societate
probabi
calicem
species
tanquam
cem pur
2. Q
que in

20. Proprium officium, ut illorum qui Castellæ, vel portæ civitatis custodiant, obedientia iusta, ut famulorum, & mancipiorum, & excusant ab hoc præcepto.

Comm. DD.

21. Fanuli, quibus sæpe Dominus Missæ auditionem impediunt, tenentur, & cum commode possunt talium domum delere.

7 Vill. u. di sup.

22. Legitime introducta consuetudo viduas excusat post mortem mariti per aliquid tempus. Idem dic de puelis, ubi talis consuetudo introducta est.

4 Suarez. ubi sup.

23. Cum sacerdos est excommunicatus, & denuntiatus, vel publicus clericus percussor, & non est alius, qui Missam dicat præceptum non obligat.

Comm. DD.

24. Prædicta omnia intelligenda sunt quando facta mediocri diligentia Missa non potest audiri.

Comm. DD.

SECTIO V.

Resolutiones variæ ad Missam spectantes.

I. Qui in duabus, vel tribus Parochiis eodem die celebraturus est calicem in prima Missa ita purificet, ut nec gutta sanguinis remaneat, quæ possit effundi, & sic purificato non sumpto lavatorio, purificatorio, & alio serico velo cooperiat, & quam decenter possit secum ferat ad celebrandum in aliis Parochiis, & lavatorium sumat in ultima Missa. Sic facere consueverunt a viri docti nostræ Societatis; sed alii non minus docti, nec minus probabiliter facilius huic necessitati b occurrunt calicem aqua implendo, in qua dum Missa fitur species vini consumuntur, & aqua in ipso altari tanquam decentiori loco effusa, purificatorio calicem purificant & alio portant.

a Ex usu Doctorum.

b Consultati aliqui docti nostræ Societatis hoc responsum dederunt.

2. Qui Missam non audit in die Dominica in qua incidit aliud festum obligans etiam ad illam unum.

- e* Vasque apud Dian. p. 3. t. 16, ref. 21, *d* Vide Dian. p. 5, tr. 13. ref. 77. *e* Suarez. *f* Filiuc. *g* Laimã. *h* Lugo Car. *i* Dian. p. 2. tr. 14. ref. 1. *l* Coninck. *m* Bonac. *n* Vide Dian. p. 4. tr. 4. ref. 28. *o* Comm. D D.
- unum tantum peccatum *e* committit. Et idem dic de aliis præceptis simul incidentibus.
3. Surdus, & mutus *d* tenetur Missam audire. Pueros dicunt quidam non obligari nisi sint Eucharistiæ recipiendæ capaces.
4. Qui propter infirmitatem, vel aliam iustam causam excusatur è domo exire ad Missam audendam etiam si domi in Oratorio possit, non *e* tenetur.
5. Qui domi verbi gratia è regione fenestras, vel portæ Ecclesiæ Missam audit ad præcepto satisfaciatur alii negant, *f* alii probabilius affirmant.
6. Sunt, qui audientes Missam ob offensorio peccant à mortali
7. Qui toto tempore consecrationis abesset a Missa, dummodo audiret reliqua præcepto *h* satisfaceret, nisi simul tempore consumptionis abesset.
8. Olim licitum fuit regularibus celebrationem unius Missæ cum novem collectis pro novem Missis satisfacere, hodie non licet *i* quia à sacra Congregatione rituum est prohibitum.
9. Sacerdos cæcus validè *l* consecraret, sed peccaret graviter, nisi a Papa dispensationem haberet.
10. Probabile est sacerdotem numquam celebrationem non *m* peccare, dummodo in Pascha communicet, & non sit contemptus, nec scandalum.
11. Capellanus quotidie celebrare obligatus, potest singulis hebdomadis unam Missam ommittere, vel pro se applicare vel pro alio, sed non stipendio accepto. Et die Nativitatis non tenetur unam Missam pro fundatore applicare.
12. Qui obligatur ad dicendam Missam in certo quodam altari privilegiato, non satisfacit *o* dicendo in alio etiam privilegiato.

23. Qui celebrat in altari privilegiato non suffragatur p̄ defunctis, nisi dicat Missam defunctorum ex declaratione sacræ Congregationis; sed congregari intelligi debet in die non duplici, nec semiduplici.

24. Qui in Nativitate Domini Sacerdos initiat^{us} est, & potest alias duas Missas celebrare. Idem dic de Episcopo eadem die consecrato.

25. Sacerdos qui in Nativitate Domini unam Missam vult dicere, potest ex tribus dicere quam maluerit.

26. Si addatur in Missa ex devotione aliqua oratio præter præscriptas in Missali, & recitetur submissa voce non erit s̄ mortale.

27. Si parva hostia afferatur paulo post offertorium, & potest offerri & consecrari ad communionem fidelium; vel si hoc factum non fuit, potest particula propriæ hostiæ petenti communionem conferri.

28. Hostiæ minores positiæ in altari extra aram & corporalia, non sunt consecratæ, etiam si sacerdos eas attulerit animo consecrandi. Suarez & alii. Contrarium tamen non est improbabile.

29. Hostias parvas consecratas non potest sacerdos extra aram ponere, nec alteri distribuendas dare, donec ipsæ sacrificium consumat. Nec licet hostiam in Missa consecratam servare, & aliam ante resecratarum consumere, sed in hoc casu duæ hostiæ debent consecrari.

30. Licet aqua non sit conversa in vinum, in ipsa consecratione in Christi sanguinem & convertitur.

31. Qui habet privilegium celebrandi in Oratorio domus suæ limæ, si petat Cuscum, & potest ibi uti eodem privilegio, si est à Papa; hoc enim privilegium non est locale, sed personale.

32. Cum quis habet privilegium celebrandi

Ex de-
clar sac.

congreg-

g Diana
dic. p. 27

tr. de cel

Miss.

7 Dian.

p. 2, tr.

14, ref.

21.

s Comm.

DD.

2 Silvest.

hoc ver

2 P. Suar

x Lugo

apud Dir

an. p. 53

tr. 15, ref.

72.

y Cæ

ninck &

alii apud

Dian.

2 Navarr.

& est

Comm:

DD.

- a** Diana in oratorio exceptis aliquibus festis majoribus, potest etiam in illis per Bullam Cruciatam, quæ tollit talem exceptionem.
- b** Azor 23. In necessitate *b* potest celebrari cum uno lumine ex oleo, vel ex adipe.
- c** Diana 24. Hora secunda post mediam noctem *c* potest celebrari ex privilegio celebrare, & ad communicandum ægrotum quilibet sacerdos etiam media *d* nocte.
- d** Laiman 25. Missa *e* potest inchoari hora prima post meridiem, præcipue si sacerdos itinere fuerit im-
an, ubi peditus
- e** Suarez. 26. Sacerdos, qui in altari recordatur peccati obli-
ubi sup. tui in alia confessione, non tenetur actum con-
apud Di- tritionis elicere, nec quamprimum confiteri post
an. celebrationem. Si autem in necessitate, quia non erat copia Confessoris, celebrat, tenetur conteri, & quamprimum, id est ut explicant *f* viri docti aliam celebrationem confiteri.
- f** Facun- 27. Necessitas prædicta *g* est ut ipse vel alii sa-
dez vide crum audiant in die præcepti, vel communionem
Dian. p. 2, tit. 14, recipiant, in Paschate, vel si timeatur scandalum
ref. 48 *g* Lugó & ex omiſſa celebratione.
- Comm.** 28. Non licet *h* sacerdoti parva stipendia a plu-
DD. ribus accipere, usque ad unum iustum stipendium,
h Con- & unam pro omnibus Missam celebrare, nisi ipsi
greg. Car sciant, & consentiant.
din.
29. Cum testator reliquit certum stipendium pro tot Missis, si post crevit stipendium & tenetur hæres illud augere.
- i** Comm. 30. Sacerdos, qui stipendium accepit *i* potest et alii fructum ex opere operantis, & partem sacrificii si-
DD. bi convenientem alteri applicare, sed pro hoc non
i Vide debet aliud stipendium quamvis parvum ex Urba-
Dian. p. 2 ni VIII. decreto recipere.
rr. 14.
ref. 14.
31. An qui stipendium accepit, ut alibi pro commoditate populi sacrum faciat, possit aliud videri stipendium accipere pro applicatione illius sacrificii, tunc c.

oribus,

am, quæ cib., alii negant probabiliter propter Urbani decre-
tum, sed etiam post illud alii non improbabili-
ter cum uno affirmant.

12. Qui ex liberali promissione pluribus plures
Missas debet, unam pro omnibus celebrando & sa-
crificat.

13. Qui in Missa consecratam hostiam in sacra-
rio reponit, & iam, quæ erat in sacratio consumit
peccat mortaliter, quia in re gravi facit contra
veritatem Ecclesiæ.

14. An si quis in alia specie frumenti præter
triticum consecraret; sacramentum teneret, non
convenit inter Doctores.

15. In dubio probabiliter etiam post longam mo-
ram quia non tam q. licitum est consecrationis formam repe-
teret, & tunc sub conditione.

16. In necessitate r. potest quis secundum quos-
dam profanis uti lineis in altari præter corporalia,
vel alia & illa postea domino reddere.

17. Celebrare in Parasceve quidam licere s. pu-
blici.

18. Pollutus voluntariè si eodem die post Con-
fessionem celebret non peccat & mortaliter.

19. Qui consecrat duas hostias putans unam, u-
ni nisi ipsamque & consecrat; quia omne quod in manu
habet communiter consecrare intendit.

20. An si incæpta Missa lumen extinguatur, nec
tenetur post longam moram possit accendi, relinquenda
Missæ, etiam si consecratio non sit facta, alii a-

lii potest, alii negant & probabiliter.

21. Si quis evomat Eucharistiam, & extrahatur,
hoc non servetur decenter donec corrumpatur, & ea quæ
ex Urbani infirmus evomit comburantur, & in pisci-
na mittantur.

22. Si hostia calici, vel palato adhæreat, toties
sit aliud neatur & ablutio, donec transglutinata,

23. Post ablutioem si appareant reliquæ, aut
cuius consecrata, quæ non possent facile asser-
tum, & possunt à sacerdote etiam assistente in
Missæ.

69 m Homo

homo

apud Di-

an ubi

sup. ref.

10.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.
DD.

44 Missa sicca celebratur *b* sine planeta, *c* casula cum reliquis vestibus sacris, vel superpelliceum cum stola in modum Crucis, & candelis; *e* fit autem conversio ad populum, nec consecratio neque ea quæ ad oblationem spectant.

Comm.
DD.

45 Sacerdos peregrinus non est admittendus ad celebrandum, nisi ostendat licentiâ sui Prælati.

Comm.
DD.

46 Non *d* potest Episcopus cogere ad audendam Missam, vel concionem in Parochia, nec discendam ibi, & non alibi doctrinam Chastitatis.

e Sæ verb
Missæ.

f c. vestra
& c. quæ
situm de
cohabit.

Comm.
DD.

b Trid.
sess. 22,

deor. de
refor.

i Navar.
c. 25, n.

91.

i Dian p.
2, tr 14,

ref. 17.

47 A principio Missæ usque ad communionem tantum assistere non *e* est peccatum mortale.

48 Missa suspensi denuntiati an possit audire, aiunt, si absit scandalum; alii probabiliter *f* negant.

49 Qui Græcam Missam audiret nihil inmensum præcepto *g* satisfaceret.

50 Parochi debent monere, sed non possunt cogere Parochianos, ut in sua Parochia Missam audiant, & concionem.

51 Qui multas hostias consecrandas accepit, *r*ê *i* consecrat eas, quamvis dum consecrat solus recordetur illius, quam manu tenet.

52 Si Capellanus ægrotaverit per aliquot dies puta 10 aut 15 non obligatur ad Missas per alios celebrandas, *i* Barbosa apud Dianam, alii per septimum duorum mensium.

53 In Missæ Memento non expedit plura nomina concipere; hic modus optimus ex Navarro tenendus. In nominativo collocet sacerdos seipsum in genitivo parentes: in dativo benefactores: in accusativo inimicos: in vocativo famulos, & inferiores: in ablativo eos quibus preces obrulit.

54 Non baptizati etiam cathecumeni prohibentur *m* Missæ assistere.

55 Missarum, quæ in testamento relinquuntur quarta pars *n* debetur Episcopis, etiam si reliquæ relinquuntur, *o* Pastoralis, de sepulturis.

Comm.
DD.

n c. pa.
storalis

de sepul.
turis.

o P. Me.
nacho in

manu
scrip.

his vero
debetur

56 C.
in feri.

e est dic.
sed de d.

57 C.
non *g* t.

satisfaci.

58 A.
nuntian

ajunt, a

59 M.
rat olim

que sac.

Beati, q.

ci cultu

cia cog

no 166

D.

E p.

sanctos

vel Be.

conced

non po

per sac

relatur

2. L.

lendar

quia c.

honori

dens e

poterit

existen

3 E.

Quam

his vero quæ ad restitutionem relinquuntur non debetur.

56 Cum ex facultate Ordinarii dicuntur Missæ in feria V. vel in sabbatho hebdomadæ sanctæ, non est dicenda de festo Annuntiationis occurrente, sed de die.

p Idem
ubi sup.
q Idem
ubi sup.

57 Qui sanguinem non consecravit finita Missa non tenetur defectum supplere, & pro stipendio satisfecit, & nuptiales benedictiones rite dedit.

58 An in feria VI. Si in ea incidat festum Annuntiationis teneantur fideles Missæ assistere alii ajunt, alii probabilius negant.

r Idem
ubi sup.
s Idem
ubi sup.

59 Missa votiva in Ecclesia Beati dici potest olim de quocumque beatificato, à quibuscumque sacerdotibus, etiam si non sint ex religione Beati, quia per Beatificationem fiebat capax publici cultus. n. qdò vero non potest post decretum sacre congregationis ex mandato Alexandri VII. an. 1660.

SECTIO IV.

Disputationes singulares circa Missam.

1 Episcopus a potest absque novo Papæ decreto cum Missa, & officio divino in sua diocesi sanctos celebrare, quos in eorum Canonizationis vel Beatificationis indultis Pontifex celebrandos concedit, ut s. Xaverium & Bargiam: sed modo non potest de Beatificato quia hoc prohibitum est per sacre rituum Congregationis decretum supra relatum.

a Vide
p. Quin.
canon. n.
sing. de
celeb.
miss. tr.
ex quo
omnes
hæ singu
lares re
solutio
nes de
tumptu
sunt.
b Castro
pal. tr. 4.
dup. 1.

2 De quolibet Sancto Canonizato etiam in calendario non existente a potest dici missa votiva, quia ex vi Canonizationis habitus est hoc dignus honore. Et transferri potest semiduplex illa die celebrans etiam in Calendario existens; nec non de eo poterit Missa celebrari in die natalis eius sicut de eo existenti in Calendario.

3 Ex devotione specialia qua quis aliquem Sanctum prosequitur potest recitare, & missam celebra.

Tris. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

brare, si est in Romano Martyrologio, etiam non sit in Calendario.

4. De Sancto beatificato ad cuius honorem alicui regno, Religioni, vel provincie sedes Apostolica recitare, & celebrare concessit; in alio regno, Religione, & provincia recitare, & Missere non potest, post decretum Alexandri VII, anno 1660. publicatum Romae die 3. Februarii.

d Idem
ubi sup.
fin. 12.

5. Hispaniae Ecclesiis, & quibuscumque alicuius Ecclesie Catholicae consuetudo tales Sanctos celebrandi.

e Idem
ubi sup.

6. Naturales alicuius urbis Sancti *e* dicuntur, si in ea obierint; si nati fuerint, si illius Episcopi, vel Archidiaconi, Concionatores, vel alii munus, vel dignitatem habuerint. Et credendum est naturalis alicuius civitatis; si id constet ex Martyrologio, & Breviario, ex Epitaphiis, inscriptionibus, & libris antiquis, etiam si aliud nongent. Sed hoc fieri nequit sine Episcopi auctoritate naturalem esse declarantis.

f Vide
Suar. to.
3. disp. 48
sec. 2.

7. Officium sit duplex *f* in festis Sanctorum qui apud quasdam Ecclesias, Religiones, vel Congregationes consueverunt solemniter celebrari, etiam si praedicta festa non sint in Calendario.

8. Non peccat mortaliter sacerdos, qui omnia propriae diocesis Sanctis se accommodat Breviario Romano, & recitat de his, qui sunt in Calendario.

g Ex dec.
G. eg.
XIII.

9. Regulares in Hispania non *g* tenentur recitare, & celebrare de Sanctis naturalibus, & festivitatibus propriis suae diocesis, possunt tamen, si velint se conformare Martirio. Sed de Sancta Leocadia, Exultatione, Crucis triumpho, S. Ildephonso, S. Ili. oro Archiepiscopo, & Translatione S. Iacobi tenentur recitare, & celebrare, quia non est privilegium, sed praecipuum. Tenentur

etiam

etiam recitare, & celebrare de patrono principali diœcesis, sed ad octavam non tenentur.

10. Clerici regulares, vel seculares à choro Ecclesiæ suæ seu abientes, seu omnino exempti sint, tamen officium recitare *h* debent secundum morem Ecclesiæ, vel Ordinis ad quem ipsi pertinent, seu in quo beneficiati sunt.

h Laiz
man tr.
2, c. 5,
num. 3:

11. Privilegia concessa pro celebratione Sanctorum Hispaniæ natalium concessa esse pro omnibus regnis, & locis, pro quibus Bulla Crucata, tenet *i* doctissimus P. Quintanaduenas.

12. Commorantes extra suam civitatem, vel domum, in quibus ex professo morantur, vel habent beneficium, seu ad quam aliquo titulo pertinent, possunt *l* celebrare ubicumque reperiantur de Sanctis quorum reliquias ipsorum Ecclesiæ, monasteria, si regulares sunt, possident.

i Quintan. ubi
sup. tr. 7.
sing. 25.

13. Si reliquia sit eximii alicuius Sancti, quamvis non sit insigni ratione quantitatis, debet *m* celebrari, ut insigni ratione qualitatis, ut ipsa coronæ Christi, & similes.

l Idem
sing. 28.

14. Qui habet licentiam celebrandi in Oratorio domus suæ Limæ, & transfert domicilium in aliam urbem Limanæ diœcesis, ibi potest *n* in Oratorio erecto celebrare.

n Dian. 4
p. tr. 4,
ref. 208.

15. An Oratorium approbandum sit à quocumque Ordinario, vel solum ab eo, in cuius diœcesi Oratorium sit, alii aiunt, alii negant, utrumque probabile. Si autem locus decens sit à domesticorum actibus liber, & bene ornatus, Ordinarius tamen nolit licentiam concedere, potest in eo absque eius facultate sacrum celebrari. Licentia enim iuste petita, & iniuste negata videtur ipso jure concessa, ut ex D. Thoma & aliis *o* probat Henricq. lib. 6. c. 13. à *n* 4. Nec Episcopus potest subditum privare privilegio ei à Papa in Crucata, vel à Nuncio in suo indulto concessio.

o Henricq.
lib. 6, c.
13, à *n* 4.

16 Licet facultas celebrandi in Oratorio non concedatur, nisi pro una Missa si necessitas sit, verbigratia, si dominus domus primam non audivit, vel aliquis in ea defunctus est, plures Missæ in eodem die celebrare licitum est. p.

p. 7. Qui-
at. ubi
supra
sing. 32,
p. 7. Azor
to. 1, lib.
to. q. 9.
p. 7. Qui-
int. ubi
sup. sing.
34.

f. Idem
ubi sup.

17 Gran.
to. 6, de
Euch. n.
3, tr. 14.
4 Diana
p. 2, tr.
sup. ref.
3.
x. 1 man.
Rod. 10,
1, q. 43
ait. 8

y Bonac.
de hois,
to. 1, q.
3, p. 2,

17 Regulares in suis domibus, seu conventibus imò in suis prædiis q. possunt oratoria erigere, & in eis celebrare, & non solum ipsi, sed etiam sacerdotes sæculares sine Ordinarii approbatione.

18 In altari verò portatili erecto a regularibus non r. potest sæcularis sacerdos celebrare, quia non est privilegium locale, sed personale.

19 Cum Missa nec in particulari, nec in communi in Missali invenitur celebranda pro aliquo Sancto, ut de corona Christi, vel de nomine Mariæ, alia quæ ei similior sit, s. potest dici, ut de Passione pro corona Christi, vel de annuntiatione pro nomine Mariæ.

20 Sacerdos, qui in Missis quatuor temporum prophetias omitteret, vel sequentiam in festis, ac pro his Missas alias diceret, si Missæ sint privatae & non sit scandalum, non r. peccabit mortaliter nec venialiter, si id propter rationabilem causam fecit. Nec erit mortale u. in festo duplici etiam Christi Domini, vel B. V. pro defunctis celebrare.

21 In hebdomada sancta in Missis, in quibus Passio legitur, non possunt x. sine Passionis lectione celebrari, dicta solum ea parte, quæ pro Evangelio reponitur, & quia hæc omissio maximè de decet, & fieri sine scandalo non potest, esset peccatum mortale. Si autem Missa alia votiva dicatur in privato Oratorio ob aliquam rationabilem causam, nullum erit peccatum.

22 Interruptio unius nocturni ab alio plusquam per triginta horas non erit y. peccatum mortale nec repetendum, quia verè tunc quoad substantiam adimpletur præceptum.

DISPUTATIVNCVLA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIÆ.

MONETA.

1 Qui falsificat monetam in substantia, pondere, & forma *a* peccat mortaliter, & tenetur restituer. Idem dic de eo, qui autoritate privata circumcidit, vel attenuat monetam.

a Navar.
c. 17, 3.
167.

2 Qui bonâ fide dedit alicui monetam adulterinam postquam rescivit, *b* tenetur dare legitimam.

b Idem
num, 3

3 Licet pecunia fuerit principaliter instituta ad emptionem, & venditionem rerum, *c* habet tamen alios licitos usus, qui sunt cambire, permutare, ostentare opes, emulare, delectare se ejus aspectu, succo ejus medicari. Hi usus licite possunt pretio vendi, mutuo autem, vel commodato pretio dare non licet.

c Comm.
DD.

4 Licite *d* venditur pecunia aurea pro argentea etiam cum lucro.

d Navar.
ubi sup.

5 Qui habet pecuniam, cuius secundarii usus sibi saltem plus valeant, quam per legem taxantur, licet non possit emptorem cogere ut reddat ultra pretium taxatum *e* potest tamen justè accipere.

e Idem
ubi sup.
f Comm.
DD.

6 Moneta propter octo causas *f* potest valere plus, vel minus quam alia. I. diversitas metalli. II. diversitas bonitatis ejusdem metalli. III. diversitas formæ, ac ponderis. IV. diversitas locorum. V. reprobatio totalis, vel partialis. VI. temporis diversitas. VII. copia vel defectus. VIII. absentia, vel presentia. Non tamen est sufficiens causa, quod citius, vel tardius danda sit, vel accipienda.

DISPUT. III. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

MONASTERIVM.

Quibus in casibus liceat ingressus in monasterium.

- I**ngredientes monasteria monialium sine licentiarum prætextu etiam ob malum finem non incurrunt excommunicationem *a* Gregorii XIII. Nec moniales admittentes illos etiam prætextu licentiarum, & ob malum finem; quia Bulla loquitur solum de Abbatibus, & Abbatissis.
- a* Sanch. & alii *a*,
pud Dian. p. 2,
tr. 16, ref. 30.
b Dian. p. 4, tr. 4,
ref. 179.
c Suarez apud Dian. p. 3,
tr. 2, ref. 129. vide verb. excom.
d Sanch. apud eundem ubi sup. ref. 51.
2. Fœminæ prohibentur *b* ingredi monasteria viro- rum sub excommunicatione.
3. Ad ingrediendum monialium monasteria necessaria est licentia in scriptis, nisi in casibus *c* ordinariis medicorum, & chirurgorum, quibus verbo dumtaxat potest Abbatissa licentiam dare.
4. Confessarius regularis, qui accersitur cum licentia ad audiendam ægro- tæ monialis Confessionem potest ingredi cum socio; sed finita Confessione debet statim egredi. Si tamen per quadrantem immoretur officinas invisendo, erit materia *d* parva. Si autem etiam ob malum finem diutius immoretur non incurreret excommunicationem Gregorii XIII. Hæc enim solum comprehendit eos, qui sine licentia ingrediuntur.
5. Introducentes in monasterium fœminas, incurrunt in *e* excommunicationem, & privationem officiorum; sed hæc pœna non incurritur nisi post iudicis sententiam.
6. Episcopus potest absolvere *f* eum, qui ingressus monasterium rem habuit cum sacra virgine, si delictum est occultum.
- e* Idem apud eundem fef. 66.
f Dian. p. 2, tr. 16, l. c. 33.

7. Monasterium *g* potest ingredi, qui dare potest licentiam ingrediendi. Comm. DD.

8. Episcopi non possunt *h* ingredi in monasteria monialium mendicantium, quæ non sunt sibi pleno jure subiectæ. Ex Pio V.

9. Puella, de qua *lis* est, *i* potest interim de licentia Episcopi in monasterio collocari. Itemque de licentia superioris, & monialium, quæ tunc domini non potest ali, aut educationis causa usque ad annum 25. ætatis, sed sine ancilla, & facultate egrediendi ob curationem morbi. Comm. DD.

10. In monialium monasteria *l* licet ingredi quando causa est rationabilis, & persona honesta cum licentiâ superioris. Comm. DD.

11. Qui bona fide ingreditur, credens se habere licentiam, pœnas non *m* incurrit. Comm. DD.

12. Nemo *n* potest sine superioris licentia Monialium ingredi monasteria sub pœna excommunicationis latæ sententiæ. Trid. c. 5.

13. Pueri ante ætatis sexennium ingredi *o* possunt monasterium, amentibus autem non licet. Comm. DD.

14. Moniales, quæ ingredientiæ admittunt, licet mortaliter peccent, non tamen excommunicationem *p* incurrunt. Trid. sess. 25, c. 5, de res. for.

15. Septa monasterii *q* sunt omnia loca, in quibus possunt esse moniales sine violatione clausuræ, & ideo si secularis ascendat ad monasterii regulas violat clausuram. Eman. Rod. c. 2, q. 37 n. 9

16. Episcopi tenentur *r* sub mortalis reatu curare, quod clausura observetur, sed hoc intelligendum in monasteriis sibi subiectis. In subiectis vero religiosis, si publicè clausura non observetur, debent illarum Prælatos admonere; quod si post sex menses serres melius non habuerit, poterunt ut Papæ Delegati supplere, & corrigere hunc defectum. Trid. ubi sup.

SECTIO II.

*Quibus in casibus, & cum qua facultate possint
Moniales è monasterio exire.*

AN in casu, in quo vita monialis ægrotæ ab egressu penderet, & ægrotudo non esset contagiosa, posset illi facultas exeundi concedi, dubium est inter DD. negativa sententia videtur a probabilior, & in usu.

* F. Em.
Rod. a.
pud Vill.
to, 2. tr.
45. dis.
46.
6 Dian.
p. 5. tr. 5
rel. 22.

2 Si monialis volvatur in rota ad eam partem ad quam sæculares accedunt, non b violat clausuram propter p̄vitatē materiæ. Idem dic si unum pedem efferat extra portam, & intra illam alterum retineat, vel utrumque efferat in ipso limine, vel ad duorum pedum distantiam, secus, erit lethale crimen.

* Comm.
DD.

3 Ad explorandam novitiæ voluntatem non c debet è monasterio exire, sed in porta vel rete potest commodè fieri.

* Comm.
DD.

4 Monialis d potest ad aliam religionem transire in casibus, in quibus viris religiosis conceditur. Sed urgentior causa requiritur.

* Trid.
sess. 25. de
reg. c. 1.

5 Moniales omnes professæ expressè, vel tacitè tenentur clausuram observare, licet de illius observatione votum non fecerint, & ad hoc possunt à Papa, vel à Concilio obligari etiam cum vitæ periculo.

* Villal.
to, 2. tr.
25. dis.
44.

6 Habent f præceptum obligans sub mortali, & illud violantes excommunicationem incurrunt Papæ reservatam, & qui illis in casibus non concessis hanc præstant facultatem, & qui illas committunt.

* Vill. to,
2. tr. 35.
dis. 45.

7 Abbatissa electa ex alio monasterio g potest exire cum sociis quæ illam in regimine adjuvent, & redire in suum monasterium officio expleto, nec est necessaria Papæ, aut Nuntii licentia.

8 Non licet Moniales ex uno monasterio in aliud *h* mutare sicut viros, sed urgentior causa requiritur.

h Ex Pio V. in Brevis.

9 In incendio, in invasione hostili, & quando communitati grave aliquod malum immineret, nisi è Monasterio exirent, si tamen sine periculo possit, expectanda est superioris licentia, & sine illa egredi non è licet.

viqz incipit decori. Navar. to. 4. de reg. n. 48.

10 Monialis quæ egreditur, non potest habitum relinquere sub pœna excommunicationis lata sententia, & non est necessaria licentia Episcopi, quando non est illi plenè subiecta.

to. ut periculo de Oler. vel mon.

11 Qui Monialem è monasterio egredientem ex charitate comitaretur, ut eius famæ provideret, cum ad reditum admonendo pœnam nullam minueret.

Comm DD.

12 Correctionis causa non potest Monialis à suo Prælato ex uno in aliud monasterium detrudi.

Comm DD.

IN QVIBVS casibus ingredi liceat Monialium monasteria

Ex Decr. vrb. VIII

13 Nullus intra Monasterii & sepra sepeliendus est.

Ex decr. vrb. VII.

14 Ex Cardinalium declaratione mulier suspecta de adulterio, quæ timet iram mariti p potest recipi in Monasterium, dummodo Abbatissa, & Moniales consentiant.

Ex Cardin. declaration.

15 Ancillæ, & famulæ in Monasteriis residentes non possunt exire, & ingredi.

9 Trid. sess. 25. c. 7. de reg.

16 Sola electio Abbatissæ non est causa sufficiens, ut Prælatus ingrediatur, nisi grave aliquod damnum imminet cui subveniendum sit.

Navar. to. 4. de reg. n. 59. ff. Ema. ubi sup.

17 In monasteriis, in quibus laicæ religiosæ non admittuntur, sufficiens causa est ancillas admitendi, etiam si in eis votum emittatur clausuræ.

18 Cum plures agrotant licet facultatem concedere ut ad illis medendum sæcularis foemina ingrediatur; & idem dicendum, si una tantum epidemiâ laboret.

Comm DD.

19. In

- a Vill u.** 19 In monasteriis, in quibus non voverur clau-
bi sup. sura, Moniali præ cæteris valde nobili permitti
dis 45. potest una ancilla.
- x F. Em.** 20. Cum persona honesta ingredi vult sub titu-
ubi sup. lo oneris portandi non est x permittenda.
- y Ex Pau-** 21. Jam ad ancillas admittendas sunt y varia
li III. cõ- indulta summorum Pontificum.
cess.
- z F. Em.** 22. Cum Monialis agra non potest exire ad
Rod. ubi suscipienda sacramenta z. potest Vicarius mona-
sup. sterii ingredi cum socio etiam laico, sed munere
 expleto mox debent exire. Ad hoc autem non opus
 est quod necessitas sit extrema, sufficit quod sit di-
 es obligans ex præcepto sacramenti suscipere.
- a Idem** 23. In prædicto casu a posset pro maiore devo-
ubi sup. tione Missam in infirmaria celebrare.
Comm.
- DD.** 24 Cum Monialis est mortui proxima, b pos-
 sunt ad recommendandam animam ingredi.
- a Ex Paul.** 25 Ad sepeliendam Monialem, & corpus por-
III. randum quinque vel sex ex decreto Pauli III in-
Comm. gredi c possunt
DD.
- a Comm.** 26 Ad cavandam sepulturam d potest sacer-
DD. dos cum duobus sociis ingredi. Idem dic, si opus
 sit postea illam reficere.
- a Comm.** 27 Ad opera domui necessaria, quæ Moniales
DD. facere vel ignorant, vel non valent, possunt e of-
f. Vide F. ficiales ad id deputati sive religiosi, sive sæculares
Roder. ingredi monasterium. f
ubi sup.
- a Comm.** 28 Si vidua Monialis fieret, & in monasterio
DD. pareret, obstetrix ingredi g posset
- b Comm.** 29 Cum onera etiam divisa non possunt à Mo-
DD. nialibus comportari, possunt h ingredi portito-
 res.
- i Ex Bull.** 30 Cardinali etiam Protectori ingredi mona-
Greg. sterium non licet, i nec Episcopis etiam sub ti-
XIII. Vi- tulo ministrandi confirmationem, nisi ipsi, vel
de Bull. sedi Apostolicæ immediate subiectum sit.
- Roder.** 31. Episcopus, qui sine causâ monasterium etiam
Bull. 12. sibi subiectum ingreditur, pro prima vice l manet
Comm.
DD. excom-

excom-
 suspen-
 superi-
 incu-
 ab offi-

32
 posset
 ribun

33
 steriu
 sui O
 dies q

34
 um fib
 rint vo
 li facu

AN
 nasteri

35.
 mox d
 spatium
 ficinas
 curren

36
 separa-
 tentis
 propè

VA
 37

38
 lem,
 nis po
 tereffe

39
 12 ann
 ti, qu
 40

excommunicatus & interdictus, & pro secunda suspenditur à Pontificali, & à divinis. Et reliqui superiores regulares sine causa iusta ingredientes incurrunt excommunicationem, & privationem ab officio.

32. In subito mortis articulo quilibet sacerdos *m* posset ingredi ad audiendam Confessionem moribundæ absente proprio Confessore.

33. Monialis iter agens in distans longè monasterium, si in ipso itinere sit aliud monasterium, sui Ordinis, potest divertere in illo, & per aliquos dies quiescere,

34. Regulares o possunt ingredi in monasterium sibi non subiectum, si ab illius superiore fuerint vocati, & à proprio Prælato etiam conventuali facultatem habuerint iusta interveniente causa.

AN QUI INGREDIUNTUR in Monialium monasterium possint ibi immorari.

35. Negotio, ad quod ingressi sunt, expedito mox debent p exire. Nihilominus tamen qui per spatium unius quadrantis sine mala intentione officinas invifendo moram faceret, nullas pœnas incurreret.

36. Socii ingredientium non possunt q invicem separari; si tamen cubile Monialis infirmæ confidentis ambos commodè non capiat, poterit socius propè ianuam cubilis deambulare.

VARIÆ RESOLUTIONES circa Moniales.

37. Monialis cuiusvis Ordinis r tenetur communicare singulis mensibus.

38. Monialis, quæ incidit in censuram Papalem, s potest antemoram consequendæ absolutio nis post pœnitentiam communicare, & choro interesse ut suæ, & monasterii famæ provideat.

39. Puella non est admittenda ad habitum ante 12 annum. Sunt r tamen quidam posse admit ti, quæ sextum habet annum. Vide Trid. de reg.

40. Qui frequenter invifit moniales u tunc peccat

m Vill. ubi sup. dif. 47. n Ex Le on. X. Bull. quæ refertur in comp. o Ex Vrb. IV. de cr. Vide Ro der. to. 1 q. 47. ar. 11.

p Vide eundem

q Navar. c. 21, n. 57.

r Avil. in sum. verb Monialis s Vide Trid. de regular.

t Navar. c. 14, n. 31.

peccat mortaliter, quando populus inde sumit murmurandi occasionem.

x Comm.

DD.

y Comm.

DD.

41 Monialis illegitima *h*on *x* potest esse praelata per Episcopi dispensationem.

42 Monasterio etiam sibi subiecto non *y* potest Episcopus precipere ut monialem recipiat, id enim ad Abbatissam, & conventum spectat.

43 Cum moniales virtute Iubilaei possunt eligere Confessorem, tenentur illi licentiam ab ordinario impetrare, *x* ut possint ad monasterium accedere.

x Vide

Vill. to.

I, tr. 24,

dis. 9.

x Comm.

DD.

b Ex dec.

Card.

44 An monialis, quae habet facultatem *a* non assistendi in choro teneatur extra illum horas recitare: si sit consuetudo, tenetur, secus vero si non sit.

45 Moniali professa *b* potest Episcopus dare facultatem ut ad aliud monasterium transeat in casu gravis necessitatis.

c Comm.

DD.

46 Non potest *c* Episcopus concedere facultatem monialis matri, ut monasterium ingrediatur ad invisendam filiam, etiam si sit in articulo mortis, ex declar. Cardin.

d Sa hoc

verb. n. 5.

47 Episcopi Vicarius generalis etiam praesente Episcopo *d* potest in lite matrimoniali facultatem dare, ut foemina deponatur in monasterio.

48 Puella, quae educationis causa fuit in monasterio, & exivit in domum suorum parentum, si in ea habeat sui honoris periculum *e* potest cum facultate Episcopi redire ad monasterium.

e P. Me-

nacho in

manufer.

49 Monialis ancilla etiam si fecerit vota aliqua non est professa, nec propterea manet libera, quae si incorrigibilis fuerit *f* poterit habita licentia ab Ordinario expelli, & vendi, & in votis dispensari.

f Molin.

tr. 2, de

just. &

jur disp,

140.

50 Novitia ante professionem potest testari de patris legitima, & annuum redditum sibi reservare ad necessaria eo pacto, ut post suam mortem sit monasterii, si mortua fuerit eius mater. Si autem adhuc vivat debentur ei duae tertiae partes secundum jus Hispaniae; de legitima autem matris non potest ea vivente filia disponere.

57 Monialis virtute Cruciatæ potest absolvi à reservatis ab Episcopo pro sua diœcesi, & non singulariter pro perfectione religionis tuenda; quia id non prohibetur à Clemente & Urbano VIII. Ab his tamen, quæ pro reformatione religionis reservata sunt secundum probabiliorem opinionem, nequeunt absolvi nisi in Iubilæo, quod hoc expressè concedat etiam si sint extraordinarii Confessarii juxta Tridentinum deputati ad audiendas Monialium Confessiones.

MONOPOLIUM, Vide dicta in verb. *Emptio*, & *Venditio*.

DISPUTATIVNCVLÆ interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

DE MONTE PIETATIS, AN SIT usurarius.

Mons pietatis est summa quædam pecuniæ, vel frumenti collecta, & custodita ad subveniendum indigenis pauperibus accepto pignore pro mutuata cum quibusdam conditionibus.

2 Hic mons est licitus, & nulla ex appositis conditionibus est usuraria; quia ea, in qua posset esse aliqua difficultas, quod scilicet mutuarius singulis mensibus solvat quoddam stipendium, non est lucrum ex mutuo, sed quædam veluti spontanea eleemosyna ad hoc pium opus consecrandum, & in hoc mutuarius proprio bono consulit, & solvit sumptus damni emergentis.

3 Cum mons pietatis sit ex tritico, & possunt civitatis incolæ convenire, ut aliquid amplius quam mutuo acceperunt reddant, ut augeatur in utilitatem communem.

vide
has con-
ditiones
in Vill.

to. 2, tra
22, dif.

14.

6 Less. de
just. lib.

2, dis. 20,
dub. 23.

c Moli.

to. 2, de
just. dispo
225.

4 Ab Alexandro VII, & a Iulio II, huic moni concessa fuere indulgentia.

d Navar.
conf. 2
de usur.
lib. 5.

5. Alius mons est *d* uturarius, cum multi undant pecuniam & hic mutuo dat alius; qui reddunt octo pro centum, deo custodi pecuniae, & octo illius dominis, qui lucrum hoc negotiantur ex mutuo, quod est illicitum.

DE MONSTRENCIS, *id est de rebus, quae habentur pro derelictis.*

e Idem c.
17, n. 17
Vide lib.
6, tit. 13,
lib. 6, re-
cop.

6 An leges factae circa horum bonorum restitutionem obligant in foro conscientiae alii ajunt, alii probabilius *e* negant.

f Ex Greg.
gor. XIII,
conces-
sione.
g Navar.
c. 17, n.
95.

7 Rex Hispaniarum Philippus II transtulit jus ad haec bona ad religiosos Virginis a Mercede, & in Trinitarios ad redemptionem captivorum, & qui prius rem petierint jus ad rem acquirunt; Regis concessio *f* confirmata fuit a Gregorio XIII.

8 Qui rem invenit, & antequam a praedictis religiosis pereretur ex consilio Episcopi vel Parochi in pro usum distribuit, liber in conscientia *g* manebit. Si tamen petatur, tenetur eam illis reddere sub excommunicationis poena.

9 monstreca non solum dicuntur animalia bruta, sed etiam aliae quaecumque res habitae pro derelictis.

h Ledes.
2, p. q. 1,
art. 5, fol.
229.

10 Qui haec bona invenit non tenetur dare pauperibus, sed potest *h* sibi retinere donec compareat dominus.

M O R A.

a Comm.
DD.

1. Nemo tenetur *a* ad interesse damni emergentis, aut lucri cessantis ante moram, si de eo non fuit pactum.

2 Ex delicto obligatus semper est in mora, qui vero non ex delicto & non potest, aut difficulter potest, aut causa justa excusatur, putant quidam non esse in mora, & ideo non teneri ad interesse ratione morae, nisi ex pacto vel ratione poenae conventionalis, si tali tempore non restituat, aut im-

poten-

potentia culpā eius accidisset. Alii putant *b* qui non solvit tempore debito.

3. Qui in mora fuit non *c* tenetur restituere, si res apud dominum peritura erat.

MORTIS ARTICVLVS.

1 Mortis articulus ille *a* est, quem, vis prudens iudicat esse, secundum aliquos cum quis febri laborat continuā, vel iter periculosum aggressus est, vel ætate est confectus.

2 Articulus mortis, & periculum mortis quod attinet ad absoluti onem pro eodem *b* reputantur.

3 Indulgentiæ, quæ pro vero mortis articulo conceduntur non prosunt ei, qui non moritur, prosunt *c* tamen quæ in Bulla pro mortis articulo conceduntur.

M V T V V M.

1 Mutuum *a* est traditio rei ad usum, ut statim fiat accipientis, & restituat postea tantumdem eiusdem rationis & qualitatis.

2. Obligatio *b* huius contractus est reddere rem eiusdem rationis & qualitatis tempore præscripto, alioquin damna solvere.

3 Cum tempus non fuit præscriptum, quando-
cumque petatur post aliquod breve *c* tempus reddenda res est.

4 Exceptio de non numerata pecunia potest apponi *d* intra duorum annorum terminum, nisi in scriptura mutui renuntiatio fuerit, & probatio ad mutuante[m] spectabit.

5 Leges de non numerata pecunia extendi debent ad quamcunque aliam rem, quæ mutuo data fuit

6 Cum mutuo datur pecunia filio familias licet in aliis contractibus possit obligari, qui maior est 25. annis, in hoc non potest ex privilegio Macedoniano; *e* quod in utroque foro verum est, & non potest à filio renuntiari.

a Suar.
to 3, disp
69, sec. 3
c Bellar
de in
dulg. l. 2.

c 9.
a Comm.
DD.
b L. non
utique
parag.
nunc de
officio l.
ult. tit.
l. p. 5.

a Decem
dies præ-
scribun-
tur à l. 2,
tit. 1, p. 5
b Parag.
unico
inst. de
litter.
oblig. l. si
ex cau-
tione *c*.
de rerum
num. pec-
cul. 9,
tit. 2, p. 5

e L. 1, &
seqq. ff.
c. ad Ma-
cedonias
num.

QUIBUS IN CASIBVS non possit hoc privilegium
uti i Vide Vilal. to 2, tr. 22. dif 1, n. II.

f Faber
in parag.
quæ dis
ximus
inst.
Quod
cum eo.
g Molin.
de iust.
to. 2, disp
300, c.
quod
quibus
dam de
fide ius
ser.
h Molina
ubi sup.
st. 3, c.
quando
ex facto
tutor.

7 Cum mutuo datur pecunia loco pio, credi-
tori probare incumbit f conversam fuisse in illius
utilitatem.

8 Cum Prælati ex Capituli consensu mutuum
accepit nomine Ecclesiæ, quamvis creditor non
probet in Ecclesiæ utilitatem fuisse conversum,
solutio illi g facienda est. Si autem ad solutionem
neccesse sit rem immobilem alienare, probatio ad
creditorem spectat.

9 Si privata persona nomine Ecclesiæ habens
ab ea facultatem mutuo aliquid accepit, non h te-
netur creditor probare conversum fuisse in Eccle-
siæ utilitatem

10 Si tutor, vel curator nomine pupilli vel mi-
noris aliquid mutuo accepit non i tenentur pu-
pillus, vel minor ad solutionem, nisi probetur in
illorum utilitatem fuisse conversum. Mutuati
autem actionem habebit adversum eum, qui mu-
tuum accepit.

11 Mutuans repetens ante tempus, quia mutuo
i Comm. egebat l non tenetur ad interesse, nisi mutuatarius
DD. aliunde esset accepturus.

12 Cum pecunia deponitur cum facultate uten-
di ex deposito fit m mutuum.
m Comm
DD.

13 Si quis det oleum recepturus frumentum, mu-
tuum est implicitum.

14 Qui mutuo frumentum accepit eadem men-
n Comm. sura n debet illud reddere, etiam si plus valeat red-
DD. ditionis tempore. Mutuatæ tamen pecuniæ va-
lor computandus est non ex tempore redditionis
sed mutuo acceptionis.

15 Pactum de recipiendo pretio frumenti quan-
tum valet tempore mutuo dationis, non mutui
sed vindictionis o est.
o Comm.
DD.

16 Si certum vel probabilius est rem mutuo da-
tam tempore redditionis plus esse valituram, non
p po

p̄ pores obligare mutuatatium ut eadem mensura rem tibi reddat, qua accepit, sed ea quæ æquet prerium tempore traditionis.

p̄ Ex seles
stis Do-
ctoribus.

17 Qui mutuo rem acceptam reddit per nuntium fidelem mutuanti, & ad illum non pervenit, tenetur q̄ restituere, nisi nuntius ab ipso mutuan-
te electus fuerit.

q̄ Comm.
DD,

18 Mutuum verum solum & reperitur in rebus, quæ usu consumuntur, vel constant numero, pon-
dere, & mensura, in aliis mutuum palliatum est.
Vide verb. *vsura*.

r̄ Comm.
DD.

19 Illicitum est mutanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus. f

f In decret.
Alexand.
VII, an.
1666, 18,
Mart.

DISPUTATIVNCVLÆ

Præjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

N:

NAUFRAGIVM.

1 Qui accipit bona naufragio amissa, quæ non erant piratarum, nec infidelium, etiam si aliàs essent peritura a tenetur restituere, nisi mortis periculo se exponeret, ut ea servaret & domiaus aliunde non esset recuperaturus

a Navar.
c. 17.

2 Qui capit amissa à piratis, vel infidelibus, cū quibus non est justum bellum, restituere b tenetur.

b Comm.
DD.

3. Proloquium illud, quod res aliena ubicumque inveniatu domino est restituenda, locum non ē habet in aliquibus. 1. Cum justa causa suadet cō-
trarium. 2. In re usu capta. 3. In re pro derelicta habita. 4. In re clam accepta pro legali debito. 5. In casu naufragii quando satis præsumitur dominus illam habere pro derelicta.

c Vide
Navarr.
ubi sup.

4. Quod

- d* Idem c. 17, n. 99. *e* Comm. DD. 4 Quod tempore procellæ mittitur in mare ad levandam navem non habetur *d* pro derelicto
5 Res habetur *e* pro derelicta, quando illius recuperatio ita est difficilis, ut non o ciedatur pro re illa recuperanda mortis se periculo expositurum.

NECESSITAS.

- a* Navar. c. 11, n. 15. *b* Idem c. 17, n. 6. 1 Existenti in necessitate extrema aliquando quis *a* tenetur succurrere etiam cum proprio periculo
2. ~~Extremè~~ indigens non *b* tenetur restituere extreme etiam indigenti, nisi rei restituendæ dominium sit apud creditorem.

- e* Idem num. 61. 3 Qui rem alienam accepit in extrema necessitate, cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, restituere *e* tenetur.

- d* Comm. DD. 4 Necessitas facit omnia communia, id est cōmunicanda, *d* sufficit autem mutuo dare indigenti.

- e* Comm. DD. 5 Qui absque extrema necessitate accepit aliquid ad comedendum vel vestiendum, *e* peccat, & tenetur restituere. Idem dic de eo, qui res alienas supervacaneas accepit ad sibi, vel alteri subveniendum.

- f* Navar. ubi sup, n. 11. 6 Qui aliter non potest extremè indigenti subvenire *f* potest occultè aliena capere, sed cum obligatione restituendi.

- g* Idem c. 27, n. 55. 7 Extremè indigentibus excommunicatis, vel infidelibus vendenda *g* sunt necessaria ad sustentationem, & ipsis tenemur subvenire non solum in extrema, sed etiam in gravi necessitate.

NEGROMANTIA.

- a* Comm. DD. 1 Negromantiā addiscens *a* peccat mortaliter.

NEGOTIUM.

- a* Navar. c. 17, n. 259. *b* Idem ubi sup. 1 Negotiorum gestor negotium restituere tenetur, quando illud in principali sua *a* culpa damnicavit, & periculo eius erit iactura, quam contra pactum fecit.

2. Qui promittit se gratis negotium facturum si stipendium clam accipiat *b* peccat, & restituere tenetur.

NEO.

NEOPHYTUS.

1 Neophytus id est recenter conversus non debet ordinari. Neophytus vero non dicitur a Christianus novus nisi fuerit recenter conversus. 4 Navar. c. 27, n. 207.

NOTARIUS Vide *Tabellio*.

NOTORIUM Vide *Manifestum*.

NUMERUS.

1 Peccatorum numerus necessarius est a confitendus, & necessario interrogandus, nec sufficit dicere, se sæpè peccasse. 4 Comm. DD.

2 Cum numerus non dicitur propter oblivionem ex culpa lata proveniente, Confessio b est nulla. Quia tamen facta debitâ diligentia recordari nequit propter multitudinem, sufficit quòd statim, & temporis diuturnitatem aperiat, ut memoretur. b Comm. DD.

3 Toties peccatorum numerus augetur, quoties voluntas interrupta renovatur; secus tamen est in actibus exterioribus. c Vide Navar. c. 6, n. 16.

4 Non multiplicatur a peccatum, si manente eodem actu exteriori sæpè interromparur voluntas ac renovetur; vel è contra manente eodem voluntate actus exteriores multiplicentur. d Vide eundem ubi sup. n. 10.

5 Cum actus interiores, & exteriores multiplicentur e peccata, secus si per se sint peccata separata. e Comm. DD.

6 Nec etiam multiplicatur f per actus consequentes & subsequentes, quando non est notabilis interruptio inter actus præambulos, & consequentes, & ipsum actum principalem. Si tamen est notabilis interruptio licet sint diversa peccata in genere moris, non tamen sunt necessario confitenda, quia unico consummantur actu. f Comm. DD.

7 Multiplicatur g tamen numerus per secundam copulam, quamvis primæ sit proxima. g Comm. DD.

8 Consumens integrum diem in perpetrando homicidio, unum h tantum facit peccatum. h Comm. DD.

Vu 4

9 Qui

mare ad
to.

illius re
ux pro re
uturum.

quando
prio pe

restituere
ndæ do

a necessi
merit, ig

d est cõ
are indi

cepit ali
es peccat

res alie
eri subve

genti sub
um obli

catas, vel
d susten
on solum

ortaliter.

tuere te
lpa dam
m contra

stutum si
ituere te
NEO.

2
Vide
Navarr.
ubi sup.
n. 18.

9 Qui per multum temporis sequitur fœminam, qua non potitur, toties dicit nra numero peccata committit: & quoties interrumpit malam voluntatem cessando ab opere exteriori ad illud peccatum ordinato & iterum illud opus ad inhoneſtum actum ordinando.

DISPUT. I. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIAE.

NOVITIUS.

De ingressu in Religionem.

1 D. Th.
2, 2, q.
2, 9, art.
10.
6 c. si
quis in-
cognitus
57, q. 2.
c Argu-
mento c.
de viduis
7, q. 1.
4 Trid.

Ingressus in religionem cum paucis, & dimo-
ratur conscientia viris consulendus est.

2 Non licet b servo religionem ingredi, & pro-
fiteri sine consensu domini. Si autem professio-
nem emisit, & illius dominus intra triennium il-
lum petierit reddendus est.

3 si servus per fraudem professionem emisit etiam
domino redditus manet, religioni obligatus, c ut
ut post acquisita libertatem non possit matrimo-
nium contrahere. Et prædicta vera sunt in quibus-
cumque servis, colonis, originariis, vel adscriptis.

4 Concilium Tridentinum d excommunicat
omnes cuiuscumque statûs sint, vel conditionis
qui quomodocumque coëgerint aliquam virgi-
nem, aut viduam, vel aliam quamcunque mulie-
rem invitam, præterquam in casibus jure expre-
ssis ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipi-
endum habitum cuiuscumque religionis, vel ad-
mittendam professionem.

5 Qui alteri est obligatus etiam cum juramento,
ut qui se ad republicæ servitium obligavit, potest
et religionem ingredi. Tenetur tamen, si potest
per alium servitium adimplere.

6. Qui

6 Qui are alieno gravatus est, si unde solvat nec habendi spem habeat, factâ creditoribus cessione bonorum, potest f ingredi religionem.

f D. Th.
2, 2, q.
189, art.
6.

7 Qui defacto debitis non solutis professionem emisit, si alicuius artis gnarus est, tenetur g laborare, ut debitoribus satisfaciatur.

g Azor.
ubi supr
h c. legē
25, & c. 2
de oblig.

8 Thesauri publici custos, depositarius generalis, & similes alii non possunt, h nisi muneris sui ratione redditâ ingredi religionem.

ad ratio-
cinata.

9 Qui habet parentes in gravi necessitate constitutos non i potest fieri religiosus etiam si votum emisit. Si tamen professionem fecerit valida l erit, tenebitur tamen exire cum licentia Prælati, vel sine illa habitu retento, si aliter non potest parentes alere. Si tamen paupertas parentibus supervenerit post factam professionem filii non est ad hoc obligatus, m poterit tamen retento habitu ex Prælati consensu e religione exire. Sunt tamen qui dicant etiam in hoc casu esse obligatum exire à religione etiam renuente n Prælato.

l D. The.
2, 2, q.
189, art.
6.

10 Quod dictum est de filiis erga parentes, intelligendum o est de parentibus erga filios. De fratribus autem erga fratres pauperes, vel sorores diversa p est ratio. Si tamen quis fratres parvulos, & sorores puellas haberet eius operâ indigentes, ingressum in religionem teneretur differre.

l Navar.
conf. 3,
de regul.
m D. Th.
2, 2, q.
102, art. 4.

11 Omnes q Ecclesiastici præter Episcopos consecratos, qui Papæ licentia indigent, possunt r ingredi religionem, & donec professionem emittant, retinent beneficia, & dignitates, & illis debentur stipendi extracta tantum parte, quæ illorum debetur substitutis.

n Azor, 1,
p, lib, 2
c 3, q, 5,
o Idem
tom, 1,
lib, 12,
c, 1, q,
8,

12 Post matrimonium ratum, & non consummatum etiam uxore renuente ingredi religionem f licet, & facta professione coniux alter liber manet ad contrahendum cum alio.

p idem
ubi sup,
q D, Th,
2, 2, p,
ult, art.

13. Qui religionis regulam profiteretur, licet jug:

7.
r c. licet
de regul.

sc, ve
rum ex
publico,
de con-
ver. con.

V u. s aliqua

¶ Villal.
tom. 2,
tr. 35, dif.
7.
¶ Henric.
lib. 14.
de integ.
c. 8, n. 6
¶ F. Em.
in Sum.
2, p. c. 6,
ad finem

¶ c. accen-
dentes,
& eveni-
ent, de
conver.
conjug.
¶ Ex Bull
Clem.
VIII,
¶ Ex Bull
Greg.
XIII.

¶ Ex ea-
dem Bul-
la,

¶ Ex ea-
dem Bul-
la,
¶ Ex c. 2,
examinis
in lib.
constit.

al qua illius; in quibus substantia religionis non consistit, servare non possit, valide & proficitur.

14 Hermaphrodita, *u* in quo aequaliter viget sexus uterque, non potest ingredi religionem mulierum, quia est vir; nec virorum, quia est femina. Si autem sexus femineus praevaleret, valide profiteretur in monasterio feminarum, sed propter scandalum posset à Papa expelli, & à Praelatis religionis ex Leonis X. privilegio, &

15 Maritus, qui sine consensu uxoris professionem emisit, ab illa extrahi potest; ipse tamen non poterit debitum petere; sed tantum reddere. Idem dic cum uxor per merum, vel fraudem consentium praestitit *y*

QVAE QUALITATES in novitiis requirantur secundum Sixti V. Gregorii XIII. & Clementis VIII constitutiones. Vide Villalobos tom. 2, tr. 35, dif. 9.

16 Cum inhabiles novitii non est à iure communi, vel da 2. cit. illius professio, licet sit contra Constitutiones Sixti V. quia moderate; sunt à Clemente VIII

17 Societas Iesu *a* potest novitios admittere, & cum illegitimis dispensare juxta suas Constitutiones ex privilegio Greg. XIII.

18 Novitiatus Societatis debet durare per biennium, & in Novitiorum in Societatem cooptatione derogata *b* fuerunt Constitutiones Sixti V. & aliorum Pontificum.

19 Suffragia Consultorum in Societate Iesu ad admittendos Novitios non sunt decisiva, sed consultiva. *c*

20 Quinque sunt *d* in nostra Societate impedimenta essentialia, & qui cum quolibet illorum etiam ad ultimam professionem esset admissus, professio ejus esset nulla.

21 Primum est recessisse à gremio sanctae Ecclesiae fidem abnegando, vel in errores circa ipsam sic incurrando, ut damnatus ob aliquam propositionem

videtur
vestis
famis
tius
tris
tiona
23
perpe
pece
23
Relig
do e
sive n
stibus
24
ri, vel
25
vel p
possi
haber
26
Socio
tius,
27
ta in
tale c
riend
locu
28
vel n
tra C
les S
nalis
verò
nem
mitt
29
cum

tionem hæreticam quis fuerit, vel ut suspectus hæ-
resis per sententiam publicam declaratus, vel si in-
famis ob excommunicationem tanquam schisma-
ticus (præter authoritatem, & providentiam sanctæ ma-
tris Ecclesiæ extiterit, Hæresis autem si fuerit na-
tionalis non impedit.

22 Secundum est, Homicidium aliquando
perpetrasse, vel publicè infamem propter enormia
peccata fuisse.

23 Tertium est, Habitum sumpsisse alienius
Religionis Fratrum, vel Clericorum vitam aliquā-
do e cum eis in obedientia agendo, sive emissā,
sive non emissā prof. sione, vel eremitam cum ve-
stibus monachalibus fuisse.

24 Quartum, vinculo matrimonii consumma-
ti, vel servitutis legitimæ ligatum esse.

25 Quintum, infirmitatem pati unde obscurari,
vel parum sanum iudicium ei reddi soleat, vel dis-
positionem notabilem ad huiusmodi infirmitatem
habere.

26 Sextum, in his non potest f Generalis, nec
Societas dispensare, potest tamen Papa, eius Nun-
tius, & Summus Pœnitentiarius.

27 Obligatio ingressuri deregendi impedi-
ta in examine est in re gravi, & ad peccatum mor-
tale obligans, & idem cui quod celatum est, ape-
riendum erat, reservatum, g vel ad eam, qui illius
locum tenet.

28 Ex Iudæis, vel Mauris modernis Christianis
vel notatis, vel declaratis ob aliquem errorem con-
tra Christianam religionem progeniti sunt inhabi-
les Societati, sed licet hæc inhabilitas non sit essen-
tialis, in ea dispensare Generalis non potest. Qui
verò bona fide est receptus validè fecit h professio-
nem, ante illam verò si error cognoscatur est di-
mittendus.

29 Qui degunt in provinciis valde remotis, vel
cum sua provincia ab infidelibus est occupata fa-
cta

e Vel si
per unū
diem, vel
quodli-
bet tem-
pus etia
brevis-
simum.

f Vide c.
supradict
examinis

g Ex c.
5, examis
nis.

h Ex deo
cret. 14,
S. Cong.
ex can. 1

Et diligentique inquisitione, si nulla inhabilitas inveniat, possunt ad religionem admitti.

30 Illi quorum parentes, & progenitores paterni, sive materni viventes, seu defuncti usque ad quartam generationem inclusive hæretici declarati, & ut tales condemnati, ac illi, seu illorum corpora, & ossa vel statuae igni traditi fuerint originem trahentes. Hæc verba sunt Constitutionis Franciscanæ, & per eam qui tales sunt, etiam si professionem emisissent, & per multos annos in religione vixerint, ejiciendi sunt, nisi antè parentum delicta fuerint progeniti.

¶ Villat;
10, 2, tr,
35.

¶ Ex decr,
14, Cong
& 31, ex
can, 4,

31 Nemo, qui jure majoratus gaudet in Hispania, nisi habita facultate à N. R. P. Generali potest in Societatem recipi, & is debet esse talibus ornatus donis, ut spem magnam præbeat se post biennium probationis idoneum exiturum, ut ad professionem trium votorum admitti queat.

¶ Ex decr,
15,
& can, 5,
Cong, 5,
¶ Ex decr,
10 Cong:
5, & ex
can, 10,

32 Nostri, qui ante ingressum in Societatem Ecclesiastica beneficia quæcumque obtinent finito probationis biennio, priusquam vota simplicia scholasticorum emittant, omnino resignare debent, non obstante canone Primæ Congregationis.

33 Biennium novitiatus Societatis potest aliquando, raro tamen contrahi, & ante illud admitti Novitius ad vota religionis. Facultas hæc est apud Societatem, sed usus interdicitur, nisi in casu raro ad professionem solemnem.

¶ Ex decr,
39
Cong, 5.

34 Novitiis declarandum est antequam vota emittant, quod promissio, quam facturi sunt deingrediendo Societatem, est novum, & verum votum admittendi gradum, quem superior ei convenire in Domino judicaverit.

35 Novitius, qui ex laboribus novitiatus incidit in morbum ob quem inutilis redditur in religio-

ni, licitè potest p̄ dimitti; secus verò si hoc con-
tingat post vota biennii, nisi ipse contentus sit ex-
ire.

36 Moribundos non licet q̄ ante biennium ad
vota religionis admittere, sufficit ut ad devotionis
vota admittantur.

37 Novitios teneri ad casus reservatos alij ne-
gant, alij affirmant; omnes autem ex nostra So-
cietate affirmativam sententiam sequi debent & ex
ordinatione P. N. Generalis Claudii. Unde ab al-
io quàm à superiore vel de eius licentia non pos-
sunt absolvi. Si autem habeant Bullam Cruciatæ
an à quocumque Confessario approbato ab ordi-
nario possit absolvi non est facile dijudicare; pos-
se probabilius videtur.

38 Omnia peccata, quæ in nostra Societate at-
nexam habent excommunicationem sunt s̄ refer-
vata, & ipsæ etiam censuræ sunt reservatæ, unde
nec ab his peccatis, neque à censuris annexis No-
vitii possunt absolvi.

39 Novitii ut vota religionis emittant habere
debent & decimum sextum annum completum.

40 Novitii Præbenda, vel Beneficium non va-
cat ꝛ cum Religionem ingreditur, & fructus facit
suos donec profiteatur.

41 Excommunicatio in nostra Societate lata in
eos, qui cum extraneis agunt de sua dimissione
non comprehendit ꝛ Novitios, quia his liberum
est à Societate exire.

42 Biennium novitatus debet ꝓ incipere à die
legitimæ receptionis ad habitum; & ab anno pu-
bertatis in viris à 14. in feminis à 12.

43 Si quis ab aliquo religioso reciperetur ad ha-
bitum, à die qua Prælatatus ratum habuit, novitatus
ꝛ incipit. & necessarium est quod habitum
deserat.

44 Novitatus in aliis religionibus debet esse
annus integer, b & continuatus à momento in mo-
mentum; & non dicitur interruptus, quando No-
vitius

p̄ Ex eod.
decr.

q̄ Ex deco.
50, 7.
Corg.

r̄ Ex de
clar. N. P
G. Clau-
dii.

f̄ Ex So-
cietatis
Consti-
tutioni-
bus.

2 Comm.
DD,
2 Comm.
DD,
ꝛ Sic cõ-
sulti viri
decti re-
sponde-
runt.
ꝓ c. ad
nostras,
c signifi-
canti de
reg.

2 F, Ema,
to, 5. q.
17, art, 2,
2 Sylvest,
verb, re-
lig, 5. q. 5
6 Trid,
sess, 25, c.
16, de reg

c Azor:
to. 1, lib.
12, c. 4,
q. 6.
d Henric.
m. 2, lite.
e Refer-
tur à F.
Eman.
Rod. in
qq. reg.
f Vide
Rod. de
qq. sc-
gul.

g Comm.
DD.
h Suarez.
apud Di-
an, p. 5,
ref.
19.

vitius ægrotus rediit in domum suam, ut curet habitum religionis deferens,

45 Annus probationis potest finire *c* ante decimum sextum ætatis annum, & non *d* potest Novitio, neque à Religione renuntiari, quod non fit integer, & continuus.

46 Moniales ex privilegio *e* Pii V. possunt in articulo mortis ante annum profiteri, dummodo decimum sextum annum habeant, sed in bona illius monasterium non succedet.

47 In aliis Religionibus est *f* privilegium in articulo mortis admittendi ad habitum, & ad professionem Novitios etiam si nullus præcesserit probationis dies. In nostra autem societate non habet, nec valebit admissio.

48 Qui post matrimonium ratum, & non consummatum nunc unam, nunc aliam religionem ingreditur, licet sit in coniugis damnus, non potest *g* ad professionem compelli.

49 Novitius, qui eodem die quo exivit reversus est, si animo non redeundi exivit, probationis annum *h* interrupisse censetur.

SECTIO II.

De variis resolutionibus ad Novitios spectantibus.

a Azor.
1, p. lib.
12, c. 2,
q. 11.
b c. nullus de
elec. in 6.
c c. monach.
nas. 19,
q. 3.
d c. si qua
mulier
19, q. 3.
e Abb. in
c. in præ-
tenti.

1 NOVITUS grave aliquod crimen perpetrans à suo Prælato, & non ab alio puniendus *a* est.

2 Non *b* potest eligi in Prælatum Religionis benedictini in Episcopum, nec potest prima tonsura ordinari.

3. Potest *c* condere testamentum ea solemnitate qua secularis, & valet *d* licet monasterio nihil relinquat secundum probabiliorem.

4 Si ab intestato moriatur *e*, illi succedunt hæredes ab intestato secundum probabiliorem

5 Gau.

Gaudet
quamvis
QVOA
6 Nov
verump
AN V.
à Novitiis
7 Nul
iurament
cius Vican
fessionem
nisi secun
favere ho
Decreto.
8 Non
facta fuit
etiam si p
9 Ho
stafuit re
etiam si
Contraria
tur.
10 Si f
let, *m* &
nonis int
11. Si p
professio,
vitiis ant
12. Epi
nisi dona
quasi don
13. Pot
ne contr
probabili
num de b
14. E
pacto qu
q nulla, n
AN P
no probat

Gaudet *f* privilegio canonis *si quis suadente*, *fc. religio* quamvis cateat prima tonsura. *gioso pa-*

QVOAD VOTA novitiorum vide verbum Vota. *rag, quā-*

6 Novitius non perseverans, non tenetur *g sci-* vere sumptus alimentorum. *vis de-*

AN VALEANT renuntiationes, ac donationes *sent.* *excom.*

à Novitiis facta ante professionem. *g Azor 1,*

7 Nulla renunciatio facta a Novitio etiam *p. lib. 12,* *c. 3, q. 6.*

juramento valet, nisi fiat cum licentia Episcopi, vel *h Trid.*

dus Vicarii intra duos menses proximos ante pro- *sc. 25,*

fessionem, & non censeatur suum effectum sortiri, *de reg.*

nisi secuta professione, aliter facta etiam jurata, & *Ex de-*

favore hoc renunciatio non valet ex Tridentini *clar. Car-*

Decreto. *din.*

8 Non prohibetur testamentum condere, si *Ex ipis*

facta fuit renunciatio juxta Tridentini formam, *Cardin.*

etiam si professio differatur, valet. *ubi sup.*

9 Hoc decretum locum non habet quando fa- *m Farina*

cta fuit renunciatio ante susceptionem *l* habitus, *c. ex ea-*

etiam si illam fecerit animo illum suscipiendi. *dem de-*

Contraria tamen sententia à viis doctis defendi- *clar Vi-*

tur. *de Lessi-*

10 Si fiat hæc donatio in ipso ingressu non va- *um lib. 2*

let, *m* & idem dic si fiat in fraudem Tridentini ca- *c. 41. n.*

nonis intuitu religionis ante ingressum. *40.*

11 Si professio fuit ante ætatem legitimam, nec *n Villal.*

professio, nec donatio valent; *n* & idem dic si No- *to 2, tr.*

vitius ante professionem moriatur. *35, dif.*

12 Episcopi vel Vicarii licentia est necessaria, *127.*

nisi donatio fiat ad tempus professionis, quia est *o Idem*

quasi donatio causa mortis ad modum testamenti. *ubi sup.*

13 Potest *p* Novitius non obstante dicto cano- *p F. Ema-*

ne contractus onerosos celebrare, & secundum *in lum.*

probabiliorem sententiam non loquitur Tridenti- *2, p. c 8,*

um de beneficiorum renuntiatione. *n. 2.*

14 Etiam, si donatio facta a Novitio fiat cum *q Trid.*

pacto quod non valeat, nisi sequuta professione est *sc. 24,*

q nulla, nisi serventur Tridentini conditiones. *de reg.*

AN POSSIT PROFESSIO differri expleto an- *c. 16,*

no probationis. *15 Pro-*

r Comm.
DD.

15 Professio Novitii etiam habilis ad religionem ex illius consensu potest r à Prælati differri. Si autem sit inhabilis, vel quia non sanus, vel non virtuosus pro Prælati arbitrio debet differri, dummodo habeat spem probabilem, quod efficiatur habilis intra sex menses.

AN DURANTE probationis anno possit recipi aliquid à parentibus, consanguineis, vel Curatoribus Novitiorum, vel Novitiarum dotes.

f Trid.
ses. 25, c.
16, de
reg.

16 Circa hoc Tridentinum s decrevit. Quod nihil à Novitiis vel eorum parentibus, consanguineis, vel Curatoribus possit recipi sub quocumque respectu, & quod contrarium facientes excommunicentur ab Episcopo.

2 Miran-
da de
sacr. mo-
nial. q. 8.
art. 9.
2 Trid.
ses. 25,
de reg. c.
15, n. 1,
& 6.

17 Mutuum accipere sub pignore, quam vis non sit à Concilio prohibitum, peccati mortalis non caret r scrupulo. Si autem ob hoc mutuum novitiæ alimenta remittantur, erit usura.

18 Propinæ, & cerea, quæ novitiis in professione acquiruntur, licet hoc contra Tridentinum sit, licet tamen jam propter consuetudinem intro-
Moniales; debent tamen eam abolere Prælati.

DE EO QUI POTEST professionem emittere
& expressa quomodo sit faciendâ?

19 Ut professio sit valida, necessarium est Novitius per annum integrum probeatur, & habet
16. annum completum.

20 Ex PP. Minorum constitutione ad professionem non admittitur, nisi qui adimpleverit
18. annum, & si autem in 26 fieret validè fieret.

x F. Ema:
to, 3, q. 7
art. 20,

21 Si Novitius ante legitimam ætatem professionem fecerit, & per multum temporis inter alia ut professus se gesserit, nisi legitimo tempore tam habuerit professionem sciens fuisse invalidam nulla 7 erit, etiam post sacrorum Ordinum susce-
ptionem.

7 Azor
to, 1, lib
12, c. 4,
q. 7,

22 Ad Prælatum Conventus, ubi Novitius ad-
est, & profiteretur, & ad ipsum conventum pertine-

x profes-
sionem
autem

23.
ligionis
laici, &
24.

25 S
professio
ciendâ
esset nec
iterare.

26.
Ex professio-
bet r

AN
27 S
si est ve
contra

28.
quod so-
men vo-
Si verò
à Præla-
nes con-

29.
obligat
minus

DE
30.

hodie r
num i
sexto &
habita
superio-
professio
aliis vo-
tra me

pro

& professionem dare Novitiis. Et Generales illam dare non possunt, sine maiori Conventus pace, si autem illam injuncte negant potest illos cogere.

23. Professio facienda est in manu Praelati Religionis, vel de illius licentia in manu alterius etiam laici, & per ratihabitionem

24. Potest quis per Procuratorem se profiteri.

25. Si probabilis dubitatio contingeret an iam professus esset baptizatus, professio iterum est facienda, sed probatio Novitatus per annum non esset necessaria necessarium, tutius autem esset illam iterare.

26. Professio alia expressa, alia interpretativa. Expressa potest fieri etiam per nuntius & non habet certam formam verborum.

AN PROFESSIO facta sub conditione valet?

27. Si conditio est de praeterito, vel de praesenti, si est vera valet, si est de futuro contingenti, si vel contra Religionis substantiam non valet.

28. Si quis profiteretur sub conditione hac, quod scilicet bona sua retenturus sit subiecta tamen voluntati Praelatorum, valetet & professio. Si vero conditio esset retinendi illa independenter a Praelato non valetet, & sic conciliantur opiniones contrariae.

29. Si quis profiteretur cum intentione se non obligandi ad praeccepta regulae, obligatus nihilominus maneret.

DE PROFESSIONE tacita, & quomodo fiat?

30. Professio tacita opere, & non verbo fit, & hodie non est a Tridentino ablata, si fiat post annum integrum probationis, & impleto decimo sexto aetatis anno, qui habet servatis, si quis relicto habitu Novitum habuerit professi suscipere de manu superioris, & huiusmodi consuetudo recipiendi professos viget apud aliquam Religionem sine aliis verbis, talis professio valetet, quia non est contra mentem Concilii.

Navat. cont. 9, de const. lib. 1

a Innocent. c. porrex de in de

reg. b. l. reg. a. r. i. n. b. i. t. i. o. n. e. m. de reg.

jur. in 6. c. Azor.

to. 1. lib. 12. c. 5. d. de clar.

Card. res. l. i. o. s. a. Vill. ubi sap. dif.

20. c. Abb. in c. ponetum de reg.

f. Ex reg. jur. Act.

legitimi non recipiant dis. neq; conditionem

g. F. Ena. c. 3. q. 17 art. 6.

Vill. ubi sap. Trid. sess. 25, de regul. c. 15.

*AN VALEAT professio facta ob iram, timorem
aut aliam animi perturbationem?*

l Azor 1
p. 1, lib.
12, c. 5,
q. 8.
m c. Fra:
latum de
iis quæ
vi.

n c, defi
nitur 18,

n. 2,

o Sanch.
de matr.
lib: 7,

disp. 37,
n. 59.

p Idem
ubi sup.

n. 60, &
c. 1.

q Idem
ubi sup.

n. 64, &
vide c

significa
si de reg

r Trid.
ses. 25, de

reg.

fComm,
DD.

r Sanch.
de matr.

lib: 7, dif

37, n. 5.

o Azor 1,
p. 1, 12,

q. 6.

31 Ira aut alia animi perturbatio non facit l iram professionem.

32 Professio facta per vim aut metum cadentem in virum constantē est irrita m, si vis fiat ad extorquendum consensum.

QUOMODO ratificanda sit professio.

33 Cum quis est inhabilis ad professionem etiam si sæpè ratificet professionem nihil n agit.

34 Professio invalida nunquam ratificatur, nisi quis sciat fuisse invalidam.

35 Cum professio fuit invalida ex defectu consensu propter metum, aut vim, sufficit, p quo ratificetur per interiorē consensum, si Superior animus non mutaverit

36 Cum fuit invalida ex defectu ætatis, vel animi integri probationis, impletis his potest q ratificari per solum consensum professi sine novo consensu conventus, & si post quinquennium non reclamaverit, censetur r consentite, & sine alia dignitate manet verè professus.

37 Qui bona fide professus statim ac scivit professionem invalidam fuisse illam ratificavit, amittit locum à prima professione debet s habere.

38 Ad ratificandam professionem non est necessarius novus annus Novitatus & qui illum non habuit integrum sufficit quod in habitu professionem, sed tutior est contraria opinio.

39 An qui putans mortuam fuisse uxorem annum probationis peregit, si postea sciat pro illo tempore vixisse, sed iam mortuam esse, teneatur annum probationis annum agere, affirmativa est tutior, negativa r probabilior.

INT

VT

habitu

propon

nario,

quo pr

3. Ut

& non

2. C

reclam

illam r

intra q

3. C

rd aum

exterior

& si p

gione,

permis

gionem

nem,

stituer

4.

mum l

profess

5. l

requa

in fav

dens i

propt

grum

invin

6.

ditum

SE

SECTIO III.

INTRA QVOD TEMPVS RECLAMATIO
contra professionem facienda sit.

VT reclamatio admittatur tria Tridentinum ^a Trid. requirit ^a 1. Quod reclamans non dimittat ^{scilicet 25, c.} habitum ante reclamationem. 2. Quod causas ^{19, de} proponat ante suam Superiorem, & coram Ordinario, & superior debet esse conventus illius, in quo professionem emisit, & Ordinarius illius loci. 3. Ut fiat intra quinquennium à die professionis, & non à die in qua sciunt inhabilitatem.

2. Qui habitum dimisit, quia aliter non potuit reclamare, vel si temere dimisit, & postea fuit ad illum restitutus admittendus est, & audiendus ^b Sanch: ubi sup: n. 19. intra quinquennium.

3. Qui extra quinquennium reclamavit & verè numquam ratificavit professionem, licet in foro exteriori præsumatur professus, in interiori non est; & si potest sine scandalo licebit ^c Vill, ubi sup. dif. 25. ei fugere à religione, & Superior si ei constat de nullitate poterit permittere. Si autem non possit sine scandalo religionem deferere, tenebitur ^d Vill, ubi sup. dif. 25. ratificare professionem, secus enim tenebitur alimenta religioni restituere, nec poterit sacris initiari.

4. Si dubium est an intra quinquennium animum habuerit ratificandi professionem post illud professus præsumendus est. ^e

5. Etiam post quinquennium potest ^f reclamare quando durat post illud inhabilitas posita à jure in favorem Religionis, vel durat vis, vel metus cadens in constantem virum, vel alia justa causa propter quam, ut minor 25. annis debeat in integrum restitui, vel si sit maior propter ignorantiam invincibilem.

6. Qui legitimè ratificavit clausum omnino aditum ad reclamandum habet. ^g

^e Navarr, consil. 13 n. 10 / de reg. lib. 3
^f Sanch. lib. 7. dif. 27, n. 33.
^g Tho: 2 25 q. 189. art: 3, ad 3, Comm.

AN IN PROFESSIONE omnia peccata remittantur quoad penam.

h. D. Th.
ubi sup.

i. vid.
vill. ubi
sup. dif.
26.

i. vid. P.
Did. Alu.
de affect.
div. amo.

7. Etiam si non esset à Pontificibus indulgentia concessa, ex vi heroici actus vitam à Deo gratam profitentis, omnia illi etiam quoad penam peccata remittuntur. *h.*

8. Qui in statu peccati mortalis professionem fecit, si post pœnitentiam peccati gaudat se professionem sicculæ, & ævum habeat se de novo obligandi Deo si obligatus non esset, pius est credere quoties hunc actum fecerit, toties remissionem omnium suorum peccatorum, quoad omnes pœnas, vel saltem quoad maximam partem illarum à benignissimo Patre Deo consecuturum.

9. Gaudium hoc de bonis operibus etiam alienis est maximi, & præstantissimi & meriti apud Deum, qui est facillimus, & suavissimus omnibus. Gaudeamus ergo de omnibus sanctis operibus factis in Dei honorem ab omnibus creaturis à principio mundi, & faciendis per totam æternitatem. Et ad hoc divinissimum, & suavissimum exercitium omnes creaturas invitemus dicentes: *Benedicite omnia epera Domini Dominum, vel Laudate Dominum de cælis*, & alia Cantica huiusmodi. Gaudeamus insuper de omnibus divinis perfectionibus, demusque Deo gloriam, & sanctificationem nomini eius & gratias infinitas, & continuas propter magnam gloriam suam, latemur in bonis eius, & miro modo omnia bona Dei nostra erunt. Demus illi divinitatem per suffragium nostrum demus & omnes perfectiones, gaudentes & jubilantes, quod Deus sit infinitè perfectus. Hæc est scientia Sanctorum, & vera sapientia super aurum, & topazion pretiosa, super regnum, & diadema gloriosa, & dulcis super mel, & favum: postulemus eam à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere.

QUIS SUCCESSURVS est in bonis profitentis.

10. Si

10.
fecit,
11.
fructu
am su
secun
sione
potest
12.
naster
virel
13.
non d
profe
14.
in ea
15.
à patr
quasi
mona
dati fi
16.
ment
religi
bit q

15.
tu
non i
tur. A
teitru
2.
gioni
3.
in cen
fuit in

10. Si faciens professionem testamentum non fecit, monasterium, si capax est, succedit.

/Auth, ingressus: C. de sac. Eccl. clef, m Covar in 2, c 8, de test.

11. Si pater professionem faciens habebat usum fructum bonorum adventitiorum filii, in hunc etiam succedit monasterium secundum aliquos DD. secundum alios verò in ipso filius, quia per professionem tanquam per mortem patris exit e patria potestate, quod videtur probabilius.

12. Maioratus proficentis non transit in monasterium, transit autem usufructus illius dum vivit religiosus, nisi sit clausula in contrarium.

n Molina de pri. mog. lib. 1.

13. Si professionem faciens habeat liberos, si ante non divisit legitimam inter eos, debet illam post professionem dividere, & residua erunt monasterii.

Auth, si qua mul. lier C de sac. Eccl & ibi DD

14. Idem dicendum est de filio respectu patris in ea parte, in qua succedere debet.

15. Libri, quos filius habebat in saeculo, si dati a patre fuerunt ei iam Doctori, vel Magistro, sunt quasi bona castrensia, & potest illos secum ferre in monasterium; secus p verò si ei adhuc scholastico dati fuerint, quia ad patrem pertinent.

p Azor.

16. Si Novitius ante professionem fecit testamentum, & in eo heredem instituit extraneum, si religio est capax bonorum bona testatoris possidebit q usque ad mortem naturalem eius.

q Vill. ubi sup.

SECTIO IV.

Variae circa Novitios resolutiones.

1. SI Novitius etiam sine licentia per tres, vel quatuor dies habitum deferens exeat ex Novitiatu non ideo interruptitur, modo si postea suppleantur. a Si verò deferat habitum animo redeundi, interruptitur etiam si parit eat eodem b die.

a Lessius.

b Suarez,

2. Novitii gaudent c omnibus privilegiis Religionis concessis.

3. Novitius rediens ad saeculum non a reincident in censuras vel irregularitates a quibus absolutus fuit in religione ex vi privilegiorum illius.

d Diana 5, p. ref. 17. & ref. 159.

e Sanch.

f Comm.
DD.

4. Novitius etiam Capucinatorum potest e eum Prælati licentia reservare sibi electionem puellarum, quibus dorandis legatum in testamento reliquit, & ex eo orta dubia resolvere.

5. In Bissextili duo dies pro uno computantur & ideo Novitius qui ingressus fuit 24. die Februarii, sequenti anno die 25. debet profiteri.

6. In societate totus Novitiatus cum sæcularibus vestibus transigi potest, quia non habet specialem habitum.

7. Novitius qui facit in societate vota devotionis, facit solum dum in Novitiatu perseverare voluerit, & ideo manet liber ad religionem deserendam; & promissio, quam facit societatem ingrediendi, est sub conditione, si nostra Religio sibi post probationem placuerit.

8. Effectus prædictorum votorum est maius meritum faciendi res pro illo tempore ex voto, sicut maius erit demeritum lapsus contra votum; vota autem hæc sunt sine animo se perpetuo obligandi, sed tantum pro illo Novitiatus tempore sub prædicta conditione.

9. Ablata est per Congregationem VIII. Provincialibus admittendi aliquem in societatem potestas. nisi annum 15. impleverit; dispensavit tamen N. Præpositus Generalis in Peruano regno ut expleto 14. possit recipi.

10. Novitius, qui in uno monasterio in probatione fuit per 6. menses, & in alio per 6. alios menses, non potest valide profiteri, quia non fuit in probatione per annum. Si verò post annum probationis deserat religionem, & transacto etiam multo tempore redeat ad idem monasterium, poterit valide profiteri, secus si ad aliud.

11. Novitius, qui annuam non habuit probationem etiam post quinquennium de nullitate audiendus est, nec est contra Tridentinum.

12. Novitius, qui maior est 16. annis, & non ex-

ami-

amin
fuit a
fessio

1.
ventu
domi
suctu
2.
do al

DI

D'E

I. C

prin
preh
fit, q

2.
re i
mon

2
tale
cùm
mon
vel

4
obli
d m
per
glat

aminatus de his quæ Sixtus V. præcipit admissus
fuit ad habitum, & ad professionem nullam pro-
fessionem fecit.

N V P T I Æ.

1. Non est peccatum a mortale tempore Adventus, vel Quadragesimæ traducere sponsam in domum mariti, & convivia celebrare, quia consuetudine receptum est.

2. Nuptiales benedictiones possunt b^e dari ^{quand} Menas
do alter coniux aliud matrimonium non contraxit. cho in
manusc:

DISPVT. I. SECT. VNICA.
RESOLUTIONES VARIAE.

O.

O B E D I E N T I A.

DE OBEDIENTIA DEFINITIONE
& quotuplex sit.

I. **O**BEDIENTIA est duplex, alia specialis, alia generalis. Specialis est virtus inclinans ad faciendum ea, quæ jubentur eò principaliter, quòd jubentur. Generalis verò comprehendit omnes virtutum omnium actus, quibus fit, quod jubetur.

2. Cum subditus ob contemptum omittit face-
re iussa Prælati etiam in materia levi, peccat **b** ⁶ **EA** cō.
mortaliter.

3. Inobedientia naturā suā est peccatum c mortale, & subditus peccat mortaliter non obediendo, cum ex Prælati verbis constar obligare voluisse ad mortale, ut si iubeat in virtute sanctæ obedientiæ, vel sub excommunicatione.

4. Si materia levis sit etiam si Prælati velit obligare ad mortale, qui non obedit, non peccat mortaliter, nec venialiter si res manifestè est im-
pertinens. Si tamen ex rei levis fractione, verbi gratiâ ingressus in alterius cubile grave dampnum

Xx 4 immi-

inimicitia Religioni, & Prælati intentio sit obligare sub mortali, peccatum mortale erit fractio rei levis.

Comm.

DD.

5. Non tenetur subditus in actibus interioribus obedire nec in rebus pure naturali divino, vel Canonico, vel a maiore superiore prohibitis.

f Comm.

DD.

g Bein. de

disp. &

prec. Vo.

rum me-

um non

daugeat

Prælatus.

6. Tenetur f in rebus dubiis obedire, nisi dubium esset in damnum tertii, vel proprium spirituale.

7. In rebus valde difficilibus non tenetur g subditus obedire, ut si subteretur per plures dies in patre, & aqua jejunare, cum ad hoc esset causa rationabilis.

8. In rebus omnibus licitis quamvis arduis obedientia est perfecta in novis asperitatibus, & rigoribus extra consuetudinem, & regulam non est obligatoria: in manifeste illicitis est indifferenta,

h So verb

ot ed en

ti.

Comm.

DD.

9. In re gravi nolle sine causa obedire mortale est.

10. Per edicta generalia non intendunt i superiores cum magno damno obligare; nec tenetur obedire qui scit superiorem non præcepturum, si rei cognosceret veritatem.

i Vasqu.

apud d. a

p. 17.

11. ref. 10

m Sanch

2. ad. c. u

dem.

n ibid.

o Vasq. u

biliu. a

pud Dia.

11. Cum inter subditum, & superiorem est opinio diversitas, tenetur i subditus obedire, nisi manifeste sciat rem esse illicitam. Sunt tamen qui dicant m nunquam ad obediendum teneri, qui probabiliter iudicat rem esse illicitam, vel ad superioris iurisdictionem non pertinere.

12. Cum dubium n est an res præcepta sit licita nec ne, teneri subditum obedire alii aiunt, alii o negant.

13. Religiosus inobediens non peccat dupliciter contra obedientiam, & contra religionem; est enim una tantum malitia.

p Dian. p.

1. 17. 7.

ref. 16.

14. An Prælatus possit obligare sub mortali ad observantiam rei contentæ sub regula ad nullum peccatum obligante, alii negant, alii aiunt probabilis; si causa rationabilis adsit p

15. Cum dubitatur q de legitima iurisdictione, Præ-

Prælatus
in possi
16.

tis, an
r pecc

17.

sub mo

strictè

vel in m

verbi g

DI

R

CU

si per d

2.

tori I

tur. E

celebra

1. C

bilia, p

primu

2. I

to no

non ob

3. C

nitteri

angeat

decren

endum

4. M

membr

5. C

gatione

Prælati non tenetur subditus obedire; et si ille sit in possessione superioritatis.

16. Qui dicit se nolle obedire superiori societatis, animum tamen habet obediendi, non incurrit peccatum reservatum.

17. In societate nostra non obligat sobedientia sub mortali cum Prælati dicit: Jubeo, præcipio, strictè præcipio; nisi dicat: In virtute obedientiæ vel in nomine Christi: vel iubeat sub gravi pœna, verbi gratia, sub excommunicatione.

r Pellizar
de obe-
dien. tr. 4
s Idem
ubi sup.

DISPUTATIVNCVLÆ

variæ interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

OBLATIO.

1. Cum consuetudo est offerendi aliquid in Ecclesia, obligat; a quia habet vim legis, secus si per devotionem liberam fiat.

a Sa hoc
verb. n. 1

2. Oblata celebranti in Ecclesia cedunt b Re-
ctori Itemque quæ Ecclesiæ ditionis eius offerun-
tur. Extraordinaria autem, quæ primam Missam
celebranti offeruntur ad celebrantem spectant.

b Idem
ubi sup.

OBLIGATIO

1. Cum multa sunt vincula simul fieri impossi-
bilia, prævalet a maximum, si autem sunt æqualia
primum.

a Sa hoc
verb. n. 1.

2. In generali obligatione etiam cum iuramen-
to non veniunt b ea, ad quæ si tunc cogitatus, te
non obligares.

b Idem
ubi sup.
n. 2.

3. Obligatus coquere, vel in aliis familiæ mi-
nistriis ministrare, tenetur etiam si aliquantulum
augeantur, non verò si grande sit augmentum, vel
decrementum, tunc enim augendum, c vel minu-
endum præsumitur.

c Comm.
DD.

4. Nemo potest d se obligare ad mutilationem
membrorum, quia illorum non est dominus.

d Comm.
DD.

5. Cum tempus præfixitur ad dilatandam obli-
gationem eo elapso non finitur a

e Comm.
DD.

OBSES.

a Silvest.
hoc verb.
num. 21.

1. Papa potest *a* religiosum, vel clericum ob fidem dare, & Abbas monachum pro utilitate monasterii.

OCCULTUM vide *Manifestum*.

OBSTETRIX.

a Comm.
DD.

Obstetrix peccat *a* mortaliter ignorando formam Baptismi.

OCCASIO.

a Comm.
DD.

1. Ut quis absolvi possit, non teneretur *a* abstinere ob occasionibus remotis peccandi mortaliter nec à propinquis peccandi mortaliter.

b Navar.
apud A-
vil. in
sum. hoc
verb.
c Idem
ubi sup.
d Idem
ibidem.

2. Qui commodat enssem petenti animo irato, peccat *b* mortaliter, quia dat ei proximam occasionem peccandi.

3. Qui præbet alicui peccandi occasionem ut comprehensus melius corripiatur, non peccat quando eum aliter non potest corrumpere.

4. Non dat occasionem peccandi, qui instituit processiones choreas, vel convivia, ubi concurrentes solent ex sua malitia peccare.

ODIUM.

a Comm.
DD.

1. Anticipata salutatio non deberur, *a* nisi prae excellentibus viris; resalutatio omnibus, alioquin solis coniunctis.

b Castro:
palao a-
pud Dia.
p. 6, tr. 6.
ref. 84.
Sanchez,
apud e-
undem
p. 5, tr. 14.
ref. 92.

2. Optare alicui mortem, vel gaudere de illa ob utilitatem inde mihi secutam non est odium, nec *b* peccatum mortale. Item nec sibi mortem optare ut liberetur à gravi malo temporali.

OFFICIUM.

a Navar.
c. 25, n. 5.
b Idem
ubi sup.
c Comm.
DD.

1. Peccant *a* mortaliter Principes officia vendentes tam care, vel talibus personis, ut probabiliter credatur eis malè usuros fore in damnum reipublicæ.

2. Prætores, & domini habentes Superiorem, si officia vendunt, peccant *b* mortaliter in locis, ubi prohibitum est sub mortali.

3. Non peccant *c* Principes officia dantes pro dote vel pro mercede obsequiorum, etiam si officia sint publica.

4. Offi-

4. Officium reipublicæ non dare digniori quidam putant esse mortale, alii dicunt sufficere, si detur idoneo.

5. Officia publica vendere sunt qui dicant esse mortale, alii negant. Certum tamen est rem esse valde perniciosam reipublicæ, & in Peruviano regno officia Prætorum, vel Correctorum vendere non est aliud; quam miserabilium Ignorantium sanguinem effundere. Qui enim talia officia emunt, duplo ad minus maius lucrum dato pretio ex Ignorantium visceribus conantur eruere.

6. Potest Princeps virum valde utilem reipublicæ ad officium publicum suscipiendum commovere.

7. Officium publicum dare non oportet ei, qui illud ad lucrum ambit; cupiditas omnium malorum est radix, & tali laborant vitio omnes, qui officia emunt.

8. Officialis, qui habet sufficiens stipendium, nil amplius pro ministerio potest recipere, nisi sit eiliberè donatum.

9. Qui habet officium, & licentiam à Rege illud transferendi in alium, potest illud vendere saltem ex tacita Regis licentia.

10. Qui eligunt indignos ad officia publica non solum peccant mortaliter, sed tenentur restituere damna ex mala electione secuta.

11. Officia secularia, si aliquando licet vendere, debet esse cum tribus conditionibus: 1. Quod vendantur saltem dignis. 2. Pretio moderato. 3. Ob necessitatem vel utilitatem non propriam, sed reipublicæ.

12. Pius V. legem tulit sub gravissimis pœnis contra ambientes officia iurisdictionem habentia.

DISPUT. I. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIAE.

O P I N I O

De electione opinionum.

Opinio est assensus cum formidine de opposito. Cum Confessarius, & poenitens diversas habent opiniones, si opinio Confessarii innuitur textui evidenti, & poenitentis opinio in ratione dubia, non debet illum absolvere, sed instruat.

a Comm.
DD.
b Comm.
DD.

3. Ex opinionibus sequenda est communior, & quae fortioribus fundamentis innuitur, quae cessantibus benignior eligenda est, & quae sacro matrimonio, doti, vel reis, & aliis piis locis, vel personis miserabilibus.

e Navar.

4. Opinio communis non facit jus, imo anteponenda est, quae meliori rationi innuitur.

d Azor.
to. 1, lib.
21, c. 13.
e Sanch.
da matr.
lib. 2,
disp. 41,
n. 30.
f Comm.
DD.

5. Non tenemur tutiorem semper parrem agere, sufficit d in his quae ad mores, & fidem constantiam sequi.

6. Tutus est in conscientia qui sequitur opinionem illius quem merito idoneum credit.

g Sanch.
lib. 2, de
matr.
disp. 41,
n. 9.
h Idem
ubi sup.

7. Pluris facienda est opinio paucorum rationes perpenderunt, quam in multorum non perpenderunt.

8. Licitum est relicta opinione tutiore, & probabiliore sequi minus tutam, & minus probabilem; quia prudenter agit, qui ex opinione probabilis agit, sed in materia sacramentorum erit contra charitatem.

9. Sententia favorabilis sacramenta suscipienti praefenda est sententiae quae favet sacramentis, quia haec in favorem fidelium instituta sunt.

i Idem.

10. Consultus Doctor potest contra propriam opinionem respondere favorabilem interroganti, immo tenetur cum de benigniore interrogatur.

ICA.
E.e opposito
tens diver
flarii in
io in ratio
sed in fine.communior
us, quibus
quæ favo
locis, tujus, im
unitur.
partem e
fidem spequitur e
credita
eorum n
m non inuriore, &
us proba
tione pro
n erit consuscipienti
cramentis
iunt.ra propri
interrogan
errogatur

21. In rebus ad ius spectantibus DD. Iurista præferendi sunt Theologis, nisi hi simul sint Iurista. In rebus autem ad Theologiam pertinentibus, Theologi sunt anteponendi.

22. Autoritas glossæ in Decreto, & Decretalibus præferenda est omnibus aliis DD.

23. Potest in se opinio probabilior esse, sed non mihi, qui eius rationes intimè calleo. *m*

24. In rebus mere speculativis, quæ ad fidem, vel mores non pertinent, licitum est pro libito opinari, nisi sit scandalum.

25. Cum est definiti fidei opinio magis fidei conformis & præferenda est.

26. In rebus fidei etiam speculativis non licet contra communem sententiam sanctorum, & Ecclesiæ Doctorum opinari.

27. Opinio consuetudine recepta eligenda est, cum tamen consuetudo non sit, ea quæ in aliquo textu innititur & cum textus non sit, ea, quæ fortiori innititur s. fundamento.

28. Vir doctus potest & contra communem sentire, cum habet solidum fundamentum, & manifestum.

29. Cum agitur de re pœnali benignior opinio sequenda est.

20. Cum ex opinione communiore, & probabiliore grave aliquod sequitur damnum, minus probabilis præferenda est.

21. Opinio unius Doctoris, qui ratione probabiliter faver matrimonio iam facto, præferenda est omnibus DD. aliud opinantibus.

22. In dubio melior est conditio possidentis, in diversitate autem opinionum licitum est contra possessionem sententiam ferre sequendo opinionem probabilem.

AN QVIS POSSIT contra propriam opinionem operari: & de obligatione subdit.

23. Relicta propria opinione, quàm quis putat tutiorem & probabiliorē, potest quis alicnam

21. In

1 Comm.

DD.

2 Gloss.

ff. de leg.

& quas

dilectus

de consue.

succ.

2 Comm.

DD.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

f. Mini.

me omni

glossa ff.

de leg. &

c. cum

dilectus

de consue.

succ.

21. Mat.

dic. c. 27

n. 286

f. Ca.

pessimus

de sensu,

1 Azor.

to. 1. c.

13 q. 6.

Vatq. 12.

to. 1. disp.

67. c. 4.

n. 13

21. Comm.

DD.

21. Sanct.

lib. 2. de

matr.

disp. 16.

y Idem

ubi sup.

2 Azor.

to. 1. in

mor. c. 17

sequi

a Vasq.
12, disp.
62, num.
33.

sequi probabilem & secundum illā operari. Quod non solum potest sed facere *a* tenetur subditus quādo aliquid à superiore iubetur contra suam opinionem.

b Azor.
10, 1, lib.
2, c. 17,
q. 19.

24. Confessarius contra suam opinionem tenetur *b* se accommodare pœnitentis opinioni probabili.

IN SACRAMENTORVM administratione, quæ sint opinioniones sequenda.

c Sanch.
lib. 5, de
mat. disp
20, n. 4.

25. In spectantibus ad formam, & materiam sacramentorum usus *c* Ecclesiæ omni opinioni probabili præferendus est.

d Vide
eundem
ubi sup.

26. Cum non est usus Ecclesiæ, nec præceptum nec consuetudo in contrarium, potest sequi opinionem probabilem licet minus tutam, re secundum se considerata; sed erit contra charitatem secundum quam etiam probabilior relicta tutior opinio præferenda est.

e Molin.
1, to. de
just. tr. 2,
disp. 113.

27. Si desunt materia, vel forma sacramenti etiam si quis sequatur opinionem probabiliorē, nullum *e* erit sacramentum, secus est in rebus ad iurisdictionem spectantibus.

f Idem
ubi sup.
g Idem
ubi sup.
h Molin.
ubi sup.

28. Cum defectus est à iure naturali vel divino, non *g* suppletur per communem errorem, nil enim interest, quod quis sacerdos per errorem putetur, si Sacerdos non est.

i Idem
ubi sup.

QUAM OPINIONEM miles sequi teneatur.

j Comm.
DD.

29. Miles potest *h* in bello pugnare, cum de illius iniustitia sibi non constat.

k Idem
ubi sup.
disp. 114.

30. Miles alienigena tenetur *i* diligentius inquirere cum habet indicia, quod iniustum sit bellum.

31. Si post bellum cognoscat miles fuisse iniustum, id solum restituere tenetur *l* in quo ditior factus fuit.

32. Alienigenæ, qui ante initum bellum non convenerant cum Præcipe, debent moraliter certificari de iustitia illius, secus enim non possunt *m* licite pugnare.

33. Qui parato animo est ad pugnandum pro quo.

quocu
cati m

D

Q

2.

ri, et si
credun

3.

in gra
alji ne

mediu
suscep

4.

teoran

5.

norun
gruo a

D

O

tradi

2.

Chri
e no

asem

quocumque, qui ei stipendium dederit, est in peccati *n* mortalis statu.

n Villal.
to. 1. tr.
1. diff.
18.

DISPUTATIVNCVLA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIE.

O R A T I O.

Qui ex obligatione orat, tenetur *a* attendere, alioquin non satisfacit.

a Villal.
to. 1. tr. 1
diff. 18.

2. Possunt animæ in Purgatorio existentes orari, etsi quidam id negent; *b* & qui in cælo esse creduntur, privatâ tamen oratione.

b Silvest.
verb or
ratio.

3. Præceptum esse orandi obligans ad mortale in gravi necessitate propria, vel proximi, alii ajunt, alii negant *c* probabilius, cum aliud suppetit remedium. Idem dic cum quis præparatur ad gratiæ susceptionem per sacramentum.

c Sâ verb
oratio
num. 3.

4. Non peccat, *d* qui pro propria, vel aliena morte orat ob peccatum vitandum, imò & meretur.

d Comm.
DD.

5. Oratio in mortali existenti prodest *e* ad bonorum temporalium impetrationem, & de congruo ad gratiæ consecutionem.

e Comm.
DD.

DISPUT. II. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIE.

O R D O.

De Ordinis definitione, & quotuplex sit.

Ordo *a* est signaculum quoddam, in quo, & per quod spiritualis potestas, seu officium traditur Ordinato.

a Ex magis. sent.
in 4. diff.
24.

2. Est unum ex lege gratiæ *b* sacramentum à Christo Domino institutum. Fuit institutum in nocte Cænæ, & perfectum post Resurrectionem.

b Trid.
sess. 7. de
sacr. in
genere.

3. Omnes

d Trid.
fcl. 7. can.
1. fcl. 23,
c. 3.

e c. nul-
lum c.
de ceteri-
mus.

f Comm.
DD.
g Comm.
DD.

h Comm.
DD.

i Ambr.
de dig.
Sacerd.

j Caiet.
in q. de
rit. Ord.

m Trid.
dic. c. 2.

n Concil.
Flor. in
decr.
Eug. 4.

3. Omnes Ordines unum tantum constituunt perfectum sacramentum.

QVOT SINT ORDINES Ecclesie.

4 Ordines Ecclesie sunt septem, & maioribus votum solenne castitatis esse annexum.

5. Primus ex maioribus est subdiaconatus, ad quem f pertinet sollemniter dicere Epistolam, dare calicem purificatum Diacono, & aquam infundere

6. Diacono competit g legere sollemniter Evangelium, & potest concionari ex facultate Episcop. & cum Eucharistia olim ministrabatur in utraque specie, ipse sanguinem ministrabat.

7. Presbytero convenit h ex officio Missam celebrare, & per consequens absolvere, & ligare, quod est preparare mysticum corpus, ut verum recipiat. Quæ potestas altior est Regia. Unde dixit i Ambrosius de quo refert Gelasius Papa hæc verba. Qui etiam in suis manuscriptis ostendit, quod aurum non tam pretiosius sit plumbo, quam Regia potestate sit altior dignitas Sacerdotalis.

8. Ordo latè sumptus comprehendit l etiam primam tonsuram, & Episcopatum: prima tamē tonsura est dispositio ad Ordines, & Episcopatus extensio Sacerdotii.

9. Archiepiscopatus, Patriarchatus, Cardinalatus, ac Papatus non sunt Ordines, neque qui has accipiunt dignitates consecrantur.

AN OMNES ORDINES sint sacramenta legi gratia.

10. Sunt, qui dicant sine onere posse defendi minores Ordines non esse sacramenta; contraria tamen sententia expressa voluitur in Tridentino in illis verbis: Si quis dixerit præter Sacerdotium non esse in Ecclesia catholica alios Ordines, per quos velut per gradus quosdam in sacerdotium tendant, anathema sit

QVÆ SIT huius sacramenti materia.

11. Materia est n illud, per cuius traditionem confertur sacramentum hoc; sicut Presbyteratus

tradier
porre
rum
cum p
per m
tionem

12.

dari ca
ceo, n
re p Sa
dicant

13.

sacram
tò q
nec vi
calicem

QV

14.

ferend
nomen

15

Evang

tradit

calix f

tar: l

reliqu

10.

defect

gerere

tem d

inter

DE

17.

qua ta

Episc

gratia

18.

AN

recip

raditur per calicis cum vino, & patenae cum pane
perfectionem. Diaconatus per libri Evangelio-
rum perfectionem. Subdiaconatus per calicis vacui
cum patenae vacuae perfectionem, & similiter de aliis
pertinentiis ad ministeria sua pertinentium assigna-
tionem.

12. Si ascensuro ad Presbyterium contingeret
dari calicem sine vino, vel patenam sine pane, ut i-
ceo, non maneret ordinatus, & opus esset reitera-
re per Sacramentum sub conditione. Sunt verò qui
dicant unam ex duabus speciebus fuisse etc.

13. An verò sit necessarium ad essentiam huius
sacramenti materiam tangere, alii negant, alii mul-
tò & probabilius affirmant. Hostiam tamen sicut
nec vinum opus non est tangere, sufficit tangere
calicem, & patenam.

QUAE SIT huius sacramenti forma.

14. Forma sacerdotis est: *Accipe potestatem of-
ferendi sacrificia in Ecclesia pro vivis & mortuis in
nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.*

15. Diaconatus est: *Accipe potestatem legendi
Evangelium, &c.* Subdiaconatus verò non est cum
traditur liber Epistoliarum, sed cum ei porrigitur
calix sine vino, & patena sine pane, illique dici-
tur: *Valere cuius ministerium vobis traditur.* De
reliquis formis videatur Villalobos.

16. Advertendum est, quod si forte contingeret
defectus aliquis essentialis, qui accepit Ordinem se-
gerere debet tanquam nunquam ordinatus. Si au-
tem defectus fuit accidentalis supplendus est, &
interim abstinendum ab exercitio Ordinis.

DE EFFECTU huius sacramenti.

17. Hoc sacramentum causat gratiam sicut reli-
qua sacramenta novae legis. Cum autem quis in
Episcopum consecratur, non confertur illi nova
gratia, sed character, ex quo

18. In hoc Sacramento imprimatur character.
AN ORDINANDO necessarium sit aliud antea
recipere sacramentum.

YY

19. Ne-

Henricus
lib. 10, c.

Super.

103, disp.

23, sec. 2.

Comm.

DD.

Silvest.

verb.

Ordo.

Concil.

Florient.

in Decr.

Eug.

c. 1, de

scilicet non

iter.

Trid.

sess. 23,

c. 3.

Trid.

sess. 25,

c. 4.

ꝑ c si
 quia Presb.
 byt. & c
 veniens
 de Presb.
 non bap.
 ꝑ Trid.
 scilicet 23, c.
 4.
 a Titul
 de cler.
 per sal.
 ordin.
 b Idem.
 c Comm.
 DD
 d Trid.
 scilicet 23, c.
 e
 e c quo.
 niam 64,
 6, q. 3, c
 cum cō
 tingit de
 21. &
 qual. or
 din.
 f Aug. re
 latus in
 c. quod
 quidem
 191.
 g Vide
 Vill. to. I
 tr. 11, dif.
 8.
 h c. eos
 de rem
 ord. in 6,
 i Trid.
 scilicet 23,
 c. 8.

19 Necessarium est ad essentiam Ordinis, quod
 ordinandus sit baptizatus, ꝑ estque conveniens,
 quod sit confirmatus, & sed non confirmatum or
 dinari, erit tantum veniale.

20 Qui ordinatur sine prima tonsura manet a
 ordinatus, sed peccat mortaliter.

21. Qui ordinatur per saltum manet ordinatus,
 sed peccat b mortaliter, & Episcopus potest dispen
 sare.

22. Non potest c consecrari in Episcopum, qui
 non est sacerdos.

DE MINISTRO huius sacramenti.

23. Episcopus d est ordinatus minister huius
 sacramenti, eique competit ex officio illius admi
 nistratio.

24. Ex Papæ commissione potest e quilibet Sa
 cerdos ministrare primam tonsuram, & Ordines
 minores non verò maiores.

25. Episcopus hæreticus illicitè confert Ordi
 nes, sed valdè si habet intentionem faciendi, f
 quod facit catholica Ecclesia, & ipse est verus Epi
 scopus: Angli enim & alii qui negant catholicam
 Ecclesiam, nec habent intentionem faciendi quod
 ipsa facit, nec sunt veri Episcopi, nec valdè Or
 dinem possunt administrare.

26 Episcopus debet g habere intentionem Or
 dines conferendi ei, quem habet præsentem, & hic
 suscipiendi Ordinem.

27. Peccat h mortaliter, qui ministrat, & qui
 suscipit hoc sacramentum in peccato mortali.

AN EPISCOPVS possit ordinare eos, qui sunt
 alterius Episcopatus.

28. Episcopus conferens Ordines ei, qui ad ali
 um pertinet Episcopatum, peccat i mortaliter, ille
 autem manet ordinatus.

29. Quomodo agnoscendum sit ad quem quis
 pertineat Episcopatus, vide verbum *Domicilium*.

30 Episcopus, qui alienum diocesanum sine
 dimiss.

dimiss.
 annun
 ab om
 piscop
 31.
 scopal
 diris d
 32.
 à mor
 tis ad
 33.
 dimiss
 34
 cent: a
 35.
 bitio
 pum,
 36.
 re in
 contra
 37.
 ordin
 fuerit
 fraud
 tudin
 rium
 38.
 cum
 D
 39
 ti, n
 min
 det.
 pax,
 40
 si au
 41
 42
 scrib

dimissoriis ordinat, manet suspensus per unum annum ab Ordinum administratione & ordinatus ab omni exercitio suscepti ad arbitrium proprii Episcopi.

31. Prælati habentes jurisdictionem quasi Episcopalem etiam si sint seculares possunt suis subditis dare dimissiones, ut Ordines suscipiant / Vill. ubi sup. dif. 9

32. Capitulum sede vacante etiam intra annum à morte Episcopi potest dare dimissiones obligatis ad Ordines ratione beneficii = Trid. ses. 7, c. 10. de re-form.

33. Episcopus excommunicatus non potest dare dimissiones, & dato mortuo non expirant. = Sanch. to. 3, lib. 8, dif. 28

34. Prælati religionum dant suis subditis licentiam ut ordines recipiant. num. 85. o Trid. ses. 23, c. 10.

35. In dimissoriis locum etiam habet prærati-
bitio, ut si ordinandus bona fide credat Episcopum, id ratum esse habiturum p Comm. DD

36. Nullus Episcopus potest Ordinibus celebrare in aliena diocesi etiam in loco exempto sine licentia proprii Episcopi, vel Capituli sede vacante. q Trid. ses. 6, de re-for c 5

37. Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non potest, nisi per triennium secum fuerit commoratus, & beneficium quacumque fraude cessante statim re ipsa illi conferat, consuetudine quacumque etiam immemoriali in contrarium non obstante, verba sunt Tridentini. r Trid ses 23 c. 9.

38. Sufficit, si quod Episcopus faciat Ordines cum opus fuerit. f Comm. DD.

DE SUSCEPTURIS hoc Sacramentum.

39. Formina non est capax huius sacramenti, nec Hermaphrodita, in quo prævalet sexus foemineus, vel æqualiter in utrumque sexum propendit. Si autem in eo prævaleat sexus virilis, est capax, sed irregularis. = D. Ambr. brof. re-latus in c mulier 14.

40. Parvuli, & amentes non possunt ordinari; si autem de facto ordinati fuerint, ordinati manerent. = D. Th. in 4, dist. 25, art. 1.

QUÆ ÆTAS necessaria sit ad Ordines.

41. De jure divino non est præscripta ætas, præscribitur tamen à jure canonico. q. 2.

97. qua
atate, ff.
de test.
29. Epif.
77. c. cum
in eun.
Etis de c.
lest. in o
Pius II.
6 Ex des
clar. Car-
din.
e Svar de
conf. disp
31. sec. 1
n. 6.

42. Annus inceptus pro completo reputatur, y
incepto tamen anno neq; unus dies debet dehecere.

43. Ad Episcopatum necessarii sunt 30 anni.

44. Qui ante legitimam atatem sacris ordina-
tur, mar et a suspensus.

45. Non potest b Episcopus in atate dispensa-
re, sed ut suspensio incuratur ab ordinato necessa-
rium est quod dolum habuerit.

46. Qui bona fide ante legitimam atatem ordi-
natus fuit, non potest c nisi impleta celebrare atate;
& a foriori, qui mala fide etiam si irregulari-
tatis dispensationem consecutus fuisset.

AN RELIGIOSI possint ante legitimam atatem
ordinari.

47. Consulenda sunt Religiosorum privilegia.

SECTIO II.

AN INTERSTITIA INTER ORDINEM

Et Ordinem sint necessaria observanda.

a Trid.
sess. 23, c.
11.
b Ibid.
c. 11.

1. **M**inores Ordines per temporum a interstitia,
nisi aliud Episcopo magis videretur expedi-
re, conferantur. Verba sunt Tridentini.

2. Hi vero non nisi post annum b a susceptione
postremi gradus Minorum Ordinum ad sacros Or-
dines promoveantur, nisi necessitas, aut Ecclesie
utilitas iudicio Episcopi aliud excoisat.

c Ibid. c.
13.

3. Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordi-
nem, si per annum c saltem in eo non sunt versati
ad alterum gradum, nisi aliud Episcopo videatur,
ascendere non permittantur. Duo sacri Ordines
eodem die etiam regularibus non conferantur, pri-
vilegiis, ac indultis quibusvis concessis non ob-
stantibus.

d Trid.
c. 14.

4. Idem dicit Tridentinus d de Diacono, qui
ut ad Presbyteratum ascendat, per annum saltem
in Diaconatu debet exerceri.

y. Qui

5. Qui ordinatur non servatis interstitiis, nec suspensionem, nec irregularitatem incurrit. *e*

6. Dispensatio in interstitiis facienda f est ab Episcopo, qui dat dimissionis.

7. Parochus qui intra annum non est ordinatus, quia Episcopus noluit in interstitiis dispensare, non subiacet g poenis.

8. Annus interstitiorum ex C. 4. de ad Ordinem numerandus est, & non ex 12. mensibus completis.

9. Cum dispensat Episcopus in interstitiis, potest à eodem die Minores Ordines cum Subdiaconatu simul dare.

10. Religiosi Societatis nostræ ex privilegio Gregori XIII. possunt à quocumque Episcopo non servatis interstitiis ordinari. Idem possunt qui communicant ex nostris privilegiis.

AN ECCLESIA habeat tempora determinata ad Ordines.

11. Quocumque tempore hoc administraretur sacramentum validum esset; habet tamen Ecclesia sex l tempora ad hoc determinata. Quæ sunt quatuor sabbata quatuor temporum, & sabbatum ante Dominicam Passionis, & sabbatum ante Pascha Resurrectionis.

12. Si Episcopus in his sabbatis habuit aliquod impedimentum, potest m sequenti Dominica continuato hesterno jejuniis Ordines celebrare.

13. In quacumque Dominica, vel festo solemniori potest n Episcopus Ordines particulares facere duos, vel tres ordinando. Primam autem consuevit qualibet die potest dare.

14. Religiosi mendicantes ex privilegio Greg. XIII. concessio nostræ Societati possunt o in tribus diebus festis etiam sancti semiduplex ad omnes majores Ordines promoveri.

15. Locus in quo Ordines celebrandi debet p esse dignior Ecclesia loci. sed hoc non servare non est peccatum, quia nullum est præceptum.

Navar.
conf. 1. de
temp.

ord. lib. 1
f. Villal.

tom. 1.
tract. 1. 1.

dist. 12.
Idem

ubi sup.
h Navar.

ubi sup.
c. 25. n. 7

Ex cõp.
verb. Ord.
dines.

l. c. fin.
25. dist.

m. quod
apare
75. dist.

n. c. de eo
de temp.
ord.

o f. Sma
conf. 10.

3. q. 99. eg
q. 12. art.

p. Trid.
sess. 23.

DE MORIBVS, ac scientia ordinandorum.

q Trid.

sess. 23, c.

4.

r Sanch.

de matr.

lib 3 disp

34, n. 17

s Trid. u

bi sup. c.

14.

r Trid. u

bi sup.

c. 12.

x Trid.

sess. 23,

de ref

x Comm.

DD

y Ema.

in lum.

c. 16, n.

35.

r Trid.

ubi sup.

x Comm.

DD.

t Ex deci

Card. vis

de Vill.

ubi sup.

16. Primā tonturā non sunt ordinandi q nisi qui Ecclesiæ utiles fore probabiliter censentur, & Minores Ordines non dentur ei, qui saltem linguam Latinam non intelligat.

17. Non est peccatum v mortale primam tonturam suscipere ad destinandam iudicis secularis jurisdictionem.

18. Ad Ordines maiores maiori scientia opus est, & præcipue ad sacerdotum, ad quod non est promovendus, nisi qui possit docere populum viam salutis æternæ, eique sacramenta administrare. In religiosi vero choro additis tanta scientia opus non est.

19. Episcopi ius habent r ad examinandum eos qui ordinandi sunt, etiam sint religiosi ex Tridentino in illis verbis: *Regulares quoq; neq; in minoritate nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur privilegiis quibuscumq; quoad hoc penitus exclusi.*

AN NECESSARIUM sit, ut aliquis ordinetur quod habeat beneficium aut Patrimonium.

20. Respondetur u affirmativè, & contrarium facere est mortale

21. Beneficium debet x esse sufficiens ad Clerici sustentationem, & illud habere debet in pacifica possessione.

22. Debet esse beneficium perpetuum, & sufficient collata y Capellania, & laicus patronatus b est perpetuus, & sufficiens.

23. Patrimonium x debet esse sufficiens, & non potest alienari sine licentia Episcopi, nec remitti, nec extingui. Sufficientia verò arbitrio Episcopi relinquuntur.

24. Qui in hoc falsam fecit informationem peccat x mortaliter, & manet suspensus, surreptitæque ordinatur, qui m a patrimonium extinguit non manet suspensus.

25. Ob penuriam sacerdotum b potest quis ordinar

dinari

susten

20

non

simoi

27

de ref

28

monu

um to

29

quem

30

g si n

possu

31

in So

32

ri ad

do do

33

etiam

suspe

exero

hac l

JES

34

exire

viden

reor

men

A

binn

35

pecc

Clen

36

tur t

37

dinari, dummodo alius se obliget ad illum congruè sustentandū.

26. Si quis faciat pactum cum Episcopo de non petendis alimentis, ipse, & Episcopus sunt c. simoniaci.

27. Pactum de non perendo post Ordines, vel de restituendo patrimonio non valet.

28. Collega, vel Doctor si beneficio, vel patrimonio careant, non possunt ordinari. Contrarium tenet Henríquez.

29. Episcopus tenetur *f* alimenta præstare ei quem sine titulo ordinavit.

30. Qui arte aliquā congruè sustentari possunt, si non habent beneficium, vel patrimonium non possunt ordinari.

31. Religiosi professi, & qui tria vota simplicia in Societate fecerunt non indigent *h* alio titulo.

32. Potest aliquis ad sacros Ordines promoveri ad titulum honorū, quæ ei donantur, dummodo donatio sit certa, firma, perpetua, & sufficiens.

33. Clerici regulares, qui ante professionem factam ad sacros Ordines promoventur, ipso facto suspensi sunt, & ita Ordinum susceptorum actus exercendo sunt *l* irregulares. Sed Greg. XIII. ab hac Pii V. constit. clericos *m* exempt Societatis JESV.

34. Societatis religiosi cum post Sacerdotium exire non possint, nisi a superioribus ejiciantur, provideatur *n* illis de redditu saltem quadraginta aureorum annuorum ex bonis Religionis; hoc tamen non est usu receptum.

AN CLERICI teneantur ferre tonsuram, & habitum honestum.

35. Qui tantum minores Ordines habent, non peccant licet non deferant tonsuram, neq; habitum Clericalem, nisi habeant *o* Ecclesiasticū beneficium.

36. Vestes honeste deferantur illæ, quibus utuntur ut plurimum Clerici honesti.

37. Clericus utens vestibus variegatis vulgò

c. Idem
ibid.

d. Les

desm. 1.

p. sum.

de hoc

saer. c. 7.

e. Henríq.

l. 4. de

in reg. c. 5

n. 31.

f. c. cum

secum.

de presb.

3. Ex decal

Card. l. 3.

de temp.

ord.

h. Ex priv.

Greg.

XIII.

Ex decl.

Card. ubi

sup.

1. Pius V.

in Extr.

quæ in

capit. Ro-

ma.

m. Ex cōp.

privil.

n. Ex de-

clar. Car-

dinal. 3.

de temp.

ordin.

o Clem.

2. de vit.

& h. post

Cler.

- p Clem. 2 decolor per sex menses manet p suspensus à percep-
 g Vbi sup rione fructuum sui beneficii, & incurrit alios pe-
 Comm nas videndas ex Clementina 2. de vita & hon. Cler.
 DD. 38. Qui admonitus predictas vestes non relin-
 flet de querit manet q privatus ab omnibus Ecclesiasticis
 fide Ma beneficiis.
 chab. 16.
 & 102. c.
 ult.
 7 Vide
 Vnde abi
 sup. dif.
 17.
 2 D Th.
 sup epist
 ad Rom.
 c. 13.
 2 Navar.
 c. 27. n. 2
 2 Comm.
 DD.
 2 Sanch.
 t. 2. l. 7.
 de matr.
 dif. 43.
 n. 3.
 c. 1. de
 Cler. con-
 jug.
 l. c. unic.
 de Cler.
 coniug.
 n. 6.
 2 Trid. ses-
 22 c. 6.
 de. con-
 jug. de
 conver.
 coniug.
 c. 10. n. 22
 in Extr.
 f. c. con-
 jug. de
 conver.
 con.
39. Sacris initiatus, qui clericalem habitum & tonsuram non defert, nec aliud signum, ex quo clericum esse dignoscatur peccat r mortaliter.
 AN ECCLESIASTICI sint exempti à potestate civili?
 40 Clerici sunt exempti à potestate civili. Et aliquæ exemptiones sunt de iure & divino
 41 Non est certum Clericorum bona esse de iure divino exempta à potestate civili. Et persone Ecclesiasticæ non x sunt in rebus omnibus à sac. lari jurisdictione exemptæ.
 QUÆ AMITTAT Clericus in minoribus constitutus Ordinibus matrimonium contrahens?
 42 Per sola sponsalia nihil amittit, y & si contrahat matrimonium invalidum ante sententiam iudicis non amittet x beneficium.
 43 Per matrimonium validum vacant ei ipso facto beneficia, & pensiones Clericales. Sed nihilominus gaudet duobus privilegiis Canone scilicet q quis iudicando, & tunc b privilegio, si semel & cum virgine contrahat, & deferens tonsuram, & habitum i Clericalem adscriptus sit alicui Ecclesiæ, cui deserviat.
 AN CONIUGATUS possit Ordinari?
 44 Non potest d sine uxoris consensu, nisi uxor sit adultera; nec primam tonsuram suscipere.
 45 Si sacrum suscepit Ordinem sine uxoris consensu, potest ab ipsa revocari. Si autem de illius consensu sacris initietur, nulla est juvenis, debet religionem ingredi; si præfatus ætatis, potest emissio castitatis voto remanere in seculo.

De variis

1 Qui co-

2 Post-

test disper-

simul sub-

contraria.

2. Qui

test ordin-

plus cele-

3. Cau-

habere be-

omnes O-

4. Vn-

cerdotalis

est; si ta-

Ordinatu-

5. In c-

sufficit, d-

num,

6. A d-

laico ex E-

7. Or-

sacer Ord-

8. Ma-

ror fuit, l-

bent. 2

9. Ne-

pendium

partem a

10. E-

christima

mortalit-

11. Si

possit ab-

12. Si

piat alic-

tur, nisi

SECT

SECTIO III.

De variis circa hos sacramentum resolutionibus.

1. Qui eodem die suscepit duos Ordines sacros, à posteriore *a* suspensus, & solum à Papa potest dispensari. Idem dic de eo, qui cum minoribus simul subdiaconatum suscepit, nisi sit consuetudo contraria.

*a*Comm.
DD.

2. Qui obsessus *b* semel à Dæmone fuit non potest ordinari, quod si erat ordinatus, non debet amplius celebrare.

*b*Navar.
n. 25, c.
62.

3. Causa sufficiens dispensandi in interstitiis est habere beneficium Presbyterale cum obligatione omnes Ordines suscipiendi intra annum.

4. Vnctionem non esse de essentia Ordinis Sacerdotalis communior, & probabilior sententia est, si tamen omittatur, supplenda est antequam Ordinatus utatur Ordine.

c c. fin.
de sac.
non iter.

5. In omnibus Ordinibus præter Presbyteratum sufficit, *d* quod materia tradatur per Archidiaconum,

d D. Tho.
in 4.

6. Actus Ordinum Minorum possunt *e* fieri à laico ex Ecclesiæ universalis consuetudine.

*e*Comm.
DD.

7. Ordines non dantur *f* post prandium, nec sacer Ordo sine Missa.

*f*Ex ritua
li Roman

8. Matrimonio iunctos ordinare Græcorum etior fuit, sunt autem, qui morem hunc non impro-
bent.

*g*Comm.
DD.

9. Notarius pro dimissionis expediendis si stipendium non *h* habeat, potest accipere decimam partem aurei, nisi sit consuetudo nihil accipiendi.

*h*Comm.
DD.

10. Episcopum in peccato mortali oleum, & chrisma consecrantem aliqui dicunt: peccare mortaliter.

*i*Comm.
DD.

11. Si Episcopus morbo correptus Ordines non possit absolvere, pergit *k* iter ubi ille desit.

*k*Comm.
DD.

12. Si ob Ecclesiæ utilitatem Episcopus præcipiat alicui, quod ordines suscipiat, parere *m* tenetur, nisi iusta causa excusetur.

*m*Comm.
DD.

13. Subdiaconus in favorabilibus venit in terminis Sacerdotis, non vero in odiosis.

14. Qui habet dimissionas, aut ordinetur ab alieno Episcopo in propria diœcesi, si faciat Ordines in aliena ex licentia illius Ordinarii, potest ordinari ex ratihabitione.

* Placitum auctoritatis.

15. An Episcopus, qui habet facultatem Ordines celebrandi in aliena diœcesi, possit sacris initiare non solum subditos licentiam dantis, sed etiam alienigenas afferentes litteras dimissionas, alii negant, alii probabilius affirmant.

* Comm. DD. * Comm. DD.

16. Potest Episcopus in aliena diœcesi conferre primam tonsuram suis subditis, quia non est Ordo.

* Placitum auctoritatis.

17. Potest quivis ordinari ab Episcopo: cuius diœcesi habet beneficium, quantumvis teneat. Et famulus familiaris Episcopi gaudet eodem privilegio, ac ipse familiaris.

18. An cum Episcopus Ordines ministrando dicat suam intentionem non esse ordinare excommunicatos, vel aliter impeditos, si tales sint Episcopo ignoti, an maneant ordinati alii ajunt alii negant. Certum tamen est pendere ex intentione Episcopi, & si ipse sibi ignotos intendat non ordinare, non manere ordinatos.

* Vill. to. 1, de us. quoque gladi.

19. Defectus in ordinatione commissus quolibet anni die suppleri potest.

* Quin. tanad to. 1, sing. 11, de sac. ord.

20. Qui bona fide sacris initiatur ante legitimam ætatem, etiam si postea in mala fide actus Ordines exerceat, non incurrit suspensionem, nec irregularitatem; peccat tamen mortaliter.

* Comm. DD.

21. Qui ex ignorantia crassa, sed non affectata ordinatur ante legitimam ætatem non incurrit suspensionem, & cum attingit legitimam ætatem sine dispensatione uti potest Ordine bona fide suscepto.

* Placitum auctoritatis.

22. Si utrinque probabilis opinio est de validitate Ordinis Sacerdotis vel Episcopatus, iterari debent & sub conditione, secus sciendum de inferioribus Ordinibus.

* Villal. ubi sup.

it in m
etur ab
iat Ord
potest
em Ord
cris in
sed etia
alii u
cessi con
a non e
iscopo
um vis re
audet ei
nistrand
e excom
sine ib
lii ajum
ex inter
ndat nec
is quod
legitimi
Ordin
nec in
affectua
occurrit
a araten
a fide su
e validi
terari de
inferio
23. Qu

23. Qui subdiaconatum suscepit aliquo titulo, non indiget y alio novo ad reliquos Ordines.

y Comm.
DD.

24. Qui post absoluti onem a suspensione, quā incurrit ob sacri Ordinis susceptionem ante legitimam aratem, si ante hanc adimpletam celebret non incurrit z novam suspensionem, nec irregularitatem, peccat tamen graviter

z Placitum auctoritatis.

25. Qui turtivē Ordines suscipit, ut qui sui loco alium supponit examinandum, irregularis a maior.

a Comm.
DD.

26. Qui patitur visus aliquem defectum dummodo legere possit non impeditur b Ordines suscipere, quod si non possit sine magno incommodo horas recitare, non tenebitur, poterit tamen sacrum facere.

b Comm.
DD.

27. Qui Ordinis suscepti titulum amisit, sufficit, c ut ad alios suscipiatur, quod id uno teste probet; & qui Ordinem maiorem probat prae sumitur minores suscepisse.

c Placitum auctoritatis.

28. Qui sine licentia proprii Episcopi ordinatur ab alieno minoribus Ordinibus non incurrit suspensionem, quia Extravag. Pii II. cum ex sacris, solum loquitur de sacris Ordinibus

Sequentes omnes has resolutiones in doctissimo P. Quinta nadyenato. 2. de singular. de sacramento Ordinis. Invenies.

29. Si forte accideret, ut dum ad Ordines generales examina fierent, obiret Episcopus feria 6. quatuor temporum, capitulum sede vacante posset concedere facultatem Episcopo titulari, vel alterius diocesis, ut sabbato sequenti Ordines celebraret, quia hoc non est dimissorias dare ordinandis, sed facultatem Episcopo ordinandi ordinandos a defuncto Episcopo.

30. In casu proposito possent ordinari omnes regulares etiam non examinati ante mortem Episcopi, saeculares autem non nisi examinati, & approbati, quoad scientiam, & mores; si autem quoad mores, & non quoad scientiam aliquis saecularis esset approbatus, posset Capitulum dare licentiam ad examen faciendum ut approbatus ordinatur, ut non improbabiliter aliqui sentiunt

31. In

31. In omnino inepro, qui non nisi indecentem actum ordinis potest exercere, nec Papa potest dispensare; potest autem etiam Episcopus in eo, licet Latinam linguam ignoret, strenue tamen actus suscepi Ordinis potest exercere.

32. Examinator ad Ordines pecuniam, aut munera recipiens simoniam non committit, nisi si contractus; do ut des.

33. Petrus in Latina lingua parum versatus fidei nomine Joannem subrogavit, ut pro se examinaretur, & approbato Joanne, Petrus ante Ordinis susceptionem dolum Confessario aperuit; hic prudenter a Petro subvenit. Petivit ab eo licentiam ut tacito illius nomine rem Ordinario propalaret, & facultatem peteret ad Petrum examinandum & ut posset ordinari. si aptus inveniretur, si vero ineptus ab ordine se abstinere, & habita facultate ipse Confessarius examinavit eum, & aptum reprensus absolvit, & sacris initiatus est.

34. In sententia illorum, qui minores Ordines non esse sacramentum affirmant, qui hos susceperunt sunt, actum constitutionis non tenentur ante susceptionem præmittere. Secus vero in opposita sententia.

35. Sacerdotes, non vero subdiaconi, nec Diaconi, mortaliter peccant, si cum Episcopo Ordinante non communicant; quia, qui consecrant, tenentur à se consecratam sumere hostiam.

36. Puer septennio non completo potest primam initiari tonsuram, dummodo ad rationis usum pervenerit, & doctrinæ Christianæ rudimenta legere, & scribere sciat, quia hæc tantum à Tridentino exiguntur.

DIS

F

pro

tempo

in

sciat alio

tudine p

ter.

2. O

statui so

didit orn

cat.

3. R

appareat

notabili

4. O

le, mor

5. O

peccat,

mortali

6. F

or videat

qui dica

stibus e

ceant pe

7. V

deform

8. O

litter pec

at perfu

stos cor

9. Si

danda t

peccat

DIS

DISPUTATIVNCVLA

interiacens.

RESOLUTIONES VARIE.

ORNATVS.

Fœmina ornans a se cum periculo spirituali proximi, peccat mortaliter, si faciat ex contemptu. Si tamen sine contemptu, vel sine mala intentione ornans, ut pulchra appareat, etiam si sciat aliquem ex propria malitia, & prava consuetudine peccaturum mortaliter, non peccat mortaliter.

a Navar.
c. 14, n.
30.

2. Ornans se maiori cultu, quam suo convenit statui solum venialiter peccat; qui autem se splendide ornare secundum decentiam sui status non peccat.

b Comm.
DD.

3. Religiosa, quæ ob levitatem, ut pulchrior appareat, se ornat, non peccat mortaliter; nisi notabiliter cum scandalo excedat.

c Navar.
c. 3, n. 18

4. Ornans se animo alliciendi alium ad mortale, mortaliter peccat.

d Comm.
DD.

5. Ornans se contra morem patriæ venialiter peccat, e nisi faciat contra legem obligantem sub mortali.

e Navar.
ubi sup.
num. 19
f Idem
ubi sup.

6. Fœmina ostentans pectora nuda ut pulchrior videatur, non peccat mortaliter. Sunt tamen qui dicant non esse absolvendam. Quæ autem vestibus cooperitur, ita tenuibus ut pudenda interluceant peccat mortaliter. & de viro idem dicendum.

7. Vri fuco, vel crinibus alienis ad detegendam deformitatem nullum est peccatum.

g Comm.
DD.

8. Cum Confessor dubitat an fœmina mortaliter peccet in ornatu, & ipsa ut desistat nequeat persuaderi, b potest absolvi, sed tutius est doctos consulere.

h Sa hoc
veib.

9. Si in nimio ornatu quis expendat alimenta vanda sillis, vel quod debet largiri pauperibus, peccat mortaliter.

10. Vxor

Comm.
DD.

10. Uxor licite se ornatur, ut marito placeat, non excedat, nec opera ideo præcepta omittat.

Osculum. Vide verb *Luxuria*. &c

Non est probabili opinio, quæ dicit, ille tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, cluso licet periculo consensu ulterioris & pollutionis. a

In decr.
Alexand.
VII 1666
18. Mart,

DISPUTATIVNCVL

Præjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE.

P.

PACTUM. Vide *Contradictus*.

a Navar.
c. 15, n
217.

PACTUM legis commissoriaræ positum sine fraude usurarum licitum est. a Lex commissoria est, quando pignus si non redimatur tali tempore, sit possidentis pro pecunia mutua.

P A P A.

a Navar.
c. 27, n.
147.

1. In eodem a puncto ac est electus legitimus confirmatur à Deo, & habet omnem plenitudinem jurisdictionis, quam post coronationem illam habet immediatè à Christo super omnes Christianos.

b Idem
c. 27, n.
263.

2. Papa non habet b jurisdictionem super se, super suum successorem, neque dat jurisdictionem suo Confessario.

c Idem
ubi sup.
n. 15.

3. Papa nulli hominum c potest subijci quoad pœnam, nec incurrit excommunicationem humanam, etiam si, quod Deus avertat, incidat hæresim.

d Comm.
DD.

4. Papa d potest multa, quæ sunt de iure naturali, & divino restringere, limitare, & declarare. Et Episcoporum potestatem ad peccata reservanda restringere, & ab illis reservata per se vel alios sacerdotes absolvere.

e Comm.
DD.

5. Potest dare e facultatem, ut fideles reli-

proprio Pa
& quod q
præcepto
6. Pap
monialia C
rium dicer
7. Net
spiritualia
alia cum t
constituer
in totum r
lus Papa,
8. Pap
b sunt tam
opus esse.
y Nu
die Papæ
10. Pa
nam aut
rus. Item
habet bon
stratione
11. Pa
humana p
12. Pa
condemn
13. Pa
dicant pr
14. S
nobis, ve
15. P
cum disp
decessore
homini
16 Ac
17 Ac
activum
nes fidele
mio esse
propri

placeat, proprio Parocho cuilibet sacerdoti confiteantur, & quod quolibet anni tempore factâ Confessione præcepto satisfaciant Ecclesiæ.

6. Papæ aliquid statuenti circa beneficia patrimonialia Castellæ f. obediendum est; & contra eum dicere sapit hæresim Anglicanam.

7. Nemo etiam imperator g. potest beneficia spiritualia, vel Ecclesiastica juri patronatus, vel alia curæ cumque qualitatibus, vel conditionibus sint, constituere, erigere, destruere, aut tollere, neque in totum neque in partem etiam minimam nisi solus Papa, aut ex eius commissione.

8. Papæ electio simoniaca, ipso facto est nulla, & sunt tamen qui dicant sententiâ condemnatoriâ opus esse.

9. Nulla excommunicatio, vel censura impedit Papæ electionem.

10. Papam peccare non servando legem humanam aut sine causa dispensando / affirmat Navarrus. Item quod si antea fuit religiosus, nullum habet bonorum dominium, sed tantum administrationem.

11. Papæ quoad spiritualia m. subditur omnis humana potestas.

12. Papa ob solam hæresim n. potest accusari, condemnari, excommunicari, & deponi.

13. Papam hæreticum esse non posse o. sunt qui dicant propter specialem Spiritus sancti assistance.

14. S. Antoninus p. ait Papam plura posse, quam nobis, vel ipsi compertum est.

15. Potest q. esse iudex in causa propria, & secum dispensare in votis, & legem à se vel à suo prædecessore latam revocare, & obligationem factam homini relaxare, & cuiusvis beneficium auferre.

16. Ad Papam appellari r. potest à cuiusvis sententiâ.

17. Ad Papatum soli Cardinales / habent votum activum, passivum autem secundum aliquos omnes fideles. Alii autem ex solo Cardinalium gremio esse eligendum affirmant.

f. Navar. ubi sup.

g. Idem c. 27, n. 15.

h. Ex cōc. Later. i. Ex Pio IV.

/ Navar:

m. Comm. DD.

n. Silvest. verb. Papæ.

o. Vide S. hoc verb. n. 6.

p. Anton.

q. Vide S. ubi sup.

r. Idem ubi sup.

s. c. in nomine Domini dist. 15.

PALLIUM.

a Vide c.
pallium
dist. 100.

1. Pallio, quo significatur plenitudo officii Pontificalis, utitur Archiepiscopus a in Missa solemni in Provincia, non autem extra Ecclesiam, nec processionibus, aut aliis; neque id potest alteri commodare.

a Sa hoc
verb.

2. Antequam pallium accipiat non debet Ordines facere, nec consecrare, nec Ecclesiam b dedicare, nec concilium convocare.

PATRINVS.

a c, Mo
nach. de
confect.
dist. 4, &
c placuit
n. 19. q. 1
a Vide Sa
hoc verb
n. 1.

1. Religiosis prohibitum a est a jure patrinus esse in Baptismo.

PARENTES.

Comm.
DD.
c Navar.
c. 14, n.
17,
d Tol. lib
5, c. 3, n.
114.
e Sa ubi
sup. n. 4.
f Idem
ubi sup.

1. Parentes in docendo filios orationem Dominicam & fidei symbolum negligentes peccare mortaliter quidam probabiliter affirmant.

2. Non potest b pater Religiosus fieri, si filii eius opera indigent.

3. Qui filium alere non potest, c potest illum exponere ad hospitale, vel ad domum Episcopi d vivitis; exponere autem illos sine necessitate peccatum est d mortale.

4. Pater tenetur e solvere damnum factum a filio de illius peculio, & de suo solvere, quod ipse iussit expendere, vel debuit iubere.

5. Tenetur filium alere, & ejus uxorem honestam etiam sine sua licentia ductam, & filiam dotare sine sua licentia digno nubentem etiam dotem non promissa, si ipsa se dotare non potest. Centes debet legitimam saltem dare, si illa dotem non promissit. Idemque tenetur avus paternus, & fratres ex eodem patre.

a Comm.
DD.

6. Filiam indigno etiam nubentem g tenetur pater alere, & secundum aliquos etiam dotare. Nec non filiam impudicam, si poeniteat, alere & dotare egentem, filiam a, tamen haereticam, nisi resipiscat, non tenetur.

7. Si pater distulit 25. annos habentem filiam in matrimonium dare, etiam si indigno nubat,

b tenet
rur etia
si sit cl
ta pra
8. Pa
9. Pa
ra pia b
10.
pro illo
11. I
lio n su
ei, cui
dubium
detur p
& filios
12. P
filicili
13. A
etis con
probab
14. M
15. P
nia luer
tiam in
16. I
puberer
17. C
vult fili
In iura
derur p
18. I
nomine
19. In
ne pecc
non lice
20. Pa
filium pec
21. I
votum
22. I

tenet

tenetur eam dotare, si illa dotem promisit Tenetur etiam filiam naturalem pauperem dotare, et am si sit clericus, qui tenetur etiam spuris filiis elumen-
ta præstare. *(ma testari.)*

8 Pater potest i filio consentiente de illius legiti-

9. Potest i in donationes remuneratorias & ope-
rapia bona expendere etiam cum detrimento filiorum.

10. Potest m à filio repetere, quod coactus est
pro illo expendere.

11. In extrema necessitate patri prius, quam fi-
lio n subveniendum est, & præferendus etiam est
ei, cui juratum est subvenire. An verò creditori,
dubium est, alii aiunt, alii negant; affirmativa vi-
detur probabilior & non desunt qui dicant uxore,
& filios, & fratres præferendos esse.

12. Patrem vendere ob famē filium quamvis non
sit illicitum, iam non est in usu o inter Christianos.

13. An pater possit ob correctionem filium in sa-
cris constitutum percutere alii aiunt, alii negant
probabilius, & præcipue si p Sacerdos sit.

14. Mater filiū, vir uxore non q possunt vendere.

15. Pater filiis ex primo matrimonio r debet om-
nia luera ex illo, non tamen donata ab extraneo e-
tiam intuitu uxoris.

16. Pater invita matre, non f potest filium im-
puberem religioni offerre.

17. Qui ex iusta causa, & non ex contemptu non
vult filius talium parentum haberi, non s peccat.
Iniuria verò etiam levis patri illata quibusdam vi-
detur peccatum mortale.

18. Patris nomine u veniunt ascendentes, &
nomine filii descendentes.

19. In negotiis gravib9 potest pater sub obligatio-
ne peccati mortalis filiis præcipere, hoc tamen hero
non licet in famulos, reliqua que familiam.

20. Parentes ob solā avaritiā exponentes hospitali
filiū peccant, & tenent restituere hospitali alimenta

21. Peccant consentiendo matrimonium filio, qui
votum continentiae, vel religionis emisit.

22. Peccat mortaliter, & tenetur restituere si fi-
lium

hvide sà
hoc verb
u s.

Idem
um sup.
suar.
c 27, n.

39
m sà ubi
sup verb.

Comm.
DD.

Valent.
2, 2, disp.

5, q. 20.
p Toler.
lib. 1, c.

23,
q Silv.
verb.

emptio.
r Vide
Tol. lib.

5, c. 1, n.
2.
f sà hoc
verb. n.

13.
Idem
ubi sup.

num. 14.
Comm.
DD.

lium inducat ad renuncian-
tum reverentialem.

PAROCHVS.

a Comm.
DD.

1. Tenetur *a* peste infectis sacramenta mini-
strare, vel dare qui ministret.

b Sā hoc
verb.

2. Parochianus ad sacramenta in Parochia acci-
pienda *l* est, quicumque ibi habitat etiam per mo-
dicum tempus, & aliò ire illi est incommodum.
Ad matrimonium sufficit modica habitatio. Ad
solutionem decimarum & utilia Parocho necessa-
rium est animū habere ibi habitandi ferè per annū.

c Idem
ubi sup.
d Navar.
e 21. n.
131.

3. Parochus Ecclesiæ destitutæ censetur *c* ha-
bere beneficium simplex.

4. Tenetur *d* Parochus ministrare sacramenta
extra tempus præcepti, licet alii id negent.

e Comm.
DD.

5. Parochus habet jurisdictionem à iure commu-
ni quā sine causa Episcopus impedire non potest *e*

f Comm.
DD.

6. Potest *f* esse iudex in causa Ecclesiæ alio *e*
jus nomine agente.

g Tolet.
lib. 2, c. 3

7. Parochus per se, vel per alium *g* tenetur ce-
lebrare, quando populus tenetur audire.

h Navar.
in c. Sa-
cerdos

8. Parochus *h* tenetur credere Parochiano affir-
manti præceptæ satisfecisse Confessioni, & non de-
bet ad dandam schedulam cogere. Nisi alicubi
communi consuetudine habeatur oppositum.

de pani.
dub. 6. n.

9. Parochus non sacerdos exceptis his quæ ad Or-
dinem spectant reliqua omnia *i* potest exercere.

85.

j Comm.
DD.

10. Parochus *l* potest sacerdoti non impedito
concedere, quodd omnia sacramenta, quæ ipse Pa-
rochus potest, administret excepta Confessione, ni-
si fuerit ab Ordinario approbatus.

k Comm.
DD.

m Vide
Dian. p.

11. Parochus, qui sine necessitate per alium sa-
cramenta administrat etiam si resideat, *m* peccat
mortaliter, quia inutiliter residere, idem est, ac abes-
se, & tenetur fructus restituere; licet autem coadju-
torem habere, qui cum aliquando alleviet à labore.

5, tr. 3
ref. 21.

n Navar.
c. 21, n.

12. Parochus, qui credit se nō vocatum ad a-
grum, *n* non peccat mortaliter. Iusto scandalo, si
secum oleum sanctum domum deferat.

21,

13. Episcopo abiete *o* potest in jejuniis dispensare.

14.
no, &
illā app
15.
benefic
profite
16.
nisi per
17
sine ma
in alia
confessi
periculo
ium Pa
am anai
infirmi
quod i
gnum si
18. Pa
vel Esh
Euchar
peccati
19. I
illorum
nandun
Scientia
ter inca
monere
20. I
fatis ru
21. P
dicam p
22. I
stis Pa
successo
fati rati
23. Pa
Sacerdo
rochian

per mo.

a mini.

nia acci.

per mo.

nodum.

o. Ad

necessa.

er ann.

r e ha.

amenta

ommu.

test e

alio e

etur ce.

no affir.

non de.

alib.

m.

e ad Op.

cerere.

mpedito

ipfe Pa.

one, ni

lium sa.

peccat

ac abe.

coadj.

labore

m ad e.

dalo, si

penfare.

14. Teneatur p docere, & prædicare de iure divi no. & ex vi officii habet ad hoc facultatē, & potest illā approbato cōcionatori cōcedere in sua Parochia

pComm.
DD.

15. Teneatur q intra duos menses à possessione beneficii coram Episcopo, vel illius Vicario fidem profiteri.

qComm.
DD.

16. Parochialis Ecclesia non est providenda nisi per oppositionem, & prævio examine.

r Navar.
n. 139.

17. Parochus, qui esset in ripa fluminis, quem sine magno vitæ periculo non posset transire, & in alia ripa esset infirmus moribundus, qui peteret consilium; non teneatur flumen transire, quia periculo magno sine fructu infirmi, & cum alio- rum Parochianorum damno se exponeret propriam amittendi vitam. Idem dic si eodem periculo, & infirmi incerto fructu præcipitia esset transiturus. Quod in peste infectis non cōtingit, quia licet magnum sit vitæ periculum, certa est utilitas infirmi.

fComm.
DD.

18. Parochus qui non curat de disponendis Indis. vel Æthiopibus suis Parochianis ad suscipiendam Eucharistiam in vita, nec in morte, est in statu peccati mortalis.

p Acost
in manu
sc. ip.

19. Parochus Indorum, qui non bene addidicit illorum linguam ad confitendum, & ad concionandum, nec curat addiscere, non est in tuta conscientia, & debet pro rata restituere. Quod si propter incapacitatem de profectu desperat, teneatur admonere Prælatum, & beneficio renuntiare.

Idem
ubi sup.
x Concil.
Lim act.
2, c. 25,
y Ioan.
Sanch.
disp. 44.
num. 2.

20. Parochi per se ipsos saltem Dominicis, & festis rudimenta Christiana populo tradant.

21. Parochum in aliena diocesi etiam non subditum posse absolvere, & probabile est.

22. Parochi Indorum, qui sine assensu sui Antistitis Parochiam deserunt, aut antè discedunt, quā successoribus reu Ecclesiasticarū suæ curæ commis- sū rationē reddant, eo ipso sunt excommunicati.

Conc.
Limen.
act. 1, c.
41.
y Ioan.
Sanch.
disp. 48,
n. 50.

23. Parochus non potest dare licentiā simplici sacerdoti ad audiendos Confessiones suorum Parochianorum, quia post Tridentinum omnis

Confessarius debet esse ab Ordinatione approbatus.

Idem
disp 44.
n. 14.

24. Parochus assistens matrimonio sui Parochiani in aliena Parochia, *b* peccat contra iustitiam, & contra charitatem; quia licet probabile sit validum esse matrimonium, exponet tamen illud periculo iritationis, si forte in re contraria est vera. Idem dicendum de eo, quia assistit matrimonio factum ob metum reverent alicui.

cComm.
DD.

25. Parochus simul obtinens canonicatum tenetur *c* residere in Parochia, & perdit distributiones, quoties non servit Canonicatui. Quod si Capellanus est, potest per alium Missas celebrare etiam si in fundatione dicatur, quod ipse celebret; & idem dic de Capellano non Parochio.

d Solor.
lib 3, de
Indor.
guber. c.
22.

26. Parochi seculares exigere non *d* possunt iura duplicia pro funeribus eorum, qui in monasteriis religiosorum tumulantur, est enim contra commune, & Regium

c c de
hoc de
celeb.
Miss
f Comm.
DD.

27. Parochi non licet in celebratione Missarum pro defunctis amphoram aquæ pro amphora vini, vel paleas pro tritico supponere Arg *c. de h. celeb. Miss*

28. Parochis non est *f* prohibitum proprios agros, & vineas colere & fructus vendere, quia hoc non est negotiari.

g Concil.
Linen.

29. Parochis Indorum non debetur *g* stipendium pro comitatu incensario, cymbalorum pulsatione & similibus, quia lege Regia, & Lincien concilio prohibitum est.

h Comm.
DD.

30. His qui in agro degunt, & domum in urbe habent, Parochus in cuius Parochia est domus, debet *h* sacramenta administrare.

i Comm.
DD.

31. Parochi officij sui habens potest eligi in Confessarium sine alia approbatione.

32. Horum malorum publicorum, pomorum, platanorum & similium fructus, & colere, & horum fructus vendere non est Parochis prohibitum.

33. Parochus in suis absentibus duorum mensium

à con

à con
conce
Ordin

34.
les tene
bus fac
pere, &

35. C
suffici
offerat

36.
inquir
dubitat
iterum

faciat,

37.
sunt lib
tem no

1. N
peccat
Jo, lau
endo, c

2. I
censur
cipalis

1. P
cus si d

DI

R B
p
tendi il
usus ei

2. C
Prælat
3. N

à concilio concessis, & in aliis ab ordinario sibi concessis / potest Vicarium nominare, qui debet ab Ordinario approbari.

34. Parochus cui non dantur portiones decimales tenetur pro Parochianis Dominicis, & festis diebus sacrificiū offerre, sed *m* potest si pendium accipere, & pro eo qui sit pē tū dedit primo loco offerre

35. Cum plures Parochi sunt in eodem Ecclesia *n* sufficit quod hebdomadarius Missam pro populo offerat.

36. Parochus exactiore qua possit cura debet *o* inquirere an baptizatus sit ille, de quo aliquomodo dubitatur, & quodcumque sit probabile dubium iterum illum sub conditione baptizare: quod *n* faciat, peccabit mortaliter.

37. Qui beneficium curatum habent, non possunt sibi eligere in confessorium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario. *p*

PARTICIPATIO.

1. Novem modis *a* dicitur quis particeps esse in peccato alterius: Iubendo, consulendo, consentiendo, laudando, recipiendo, adjuvando, non impediendo, occultando, non manifestando.

2. Participans peccato non semper incurrit *b* censuras, nec obligationem restituendi, quas principalis author incurrit.

PARS

1. Pars sine additione *a* intelligitur medietas, scilicet si dicitur aliqua pars.

DISPUT. I. SECT. PRIMA.

RESOLUTIONES VARIE.

PAUPERAS.

Religiosus nullius rei proprietatem habere potest in particulari, & usufructus, & us utendi illius paupertati contrahit. Nec simplex rei usus ei licet sine expressa superioris licentia vel tacita.

2. Quirerem, quia utitur abcondit, ne pateat Prelati oculis, *b* solat hoc præceptum.

3. Non *e* potest religiosus rem vendere aut com-

/ Ioan.
Andr. in
c. cum
ex eo de
elec lib.
6 & alii.
P. Mes
nich in
manuicr.
Idem
ibidem
P. Quis
nt. cc
sing 14,
1, sing 7.
p In decr.
Alexand.
VII an,
1665. 24.
Septemb

a Comm.
DD.
b Comm.
DD.

a Sà hoc
verb.

a c. non
dicatis
12. q. 1.

b Vill. 10.
2, tit. 35.
dis 29.

mutare, vel alio modo alienare sine expressa, vel tacita licentia Prælari, sine qua nec cibi portio nem potest dare. Nec tacitam licentiam videntur habere cum à Prælato interdicitur ne quis aliquid ex ul clinio deportet.

4. Qui habet superflua in cella ex Prælari consensu, non peccat contra votum, sed contra decen tiam sui status, & hæc superflua si sint valde preuo sa, & divitum sæcularium propria peccabit morta liter, & illius Prælati rei censetur sceleris eiusdem.

5. Administrare *d* bona aliena, & Procuratorem, & Advocatum, vel Vicarium Episcopi, Præfectum Xenodochii & similia agere, etiam propter stipen dium cum licentia Prælati non est contra pauper tatis votum. Est tamen prohibitum in multorum ordinum constitutionibus quia militem Dei non decet sæcularibus se immiscere negotiis.

AN RELIGIOSI sive viri, sive fœmina possint habere annuos redditus ad suas necessitates?

6. Si habeantur cum Prælatotum licentia, e non est contra paupertatem, nec contra Tridentinum.

7. Religiosi Ordinum militarium s possunt re cipere, quod illis assignatum est ex mensa Capita lari ex suis beneficiis

AN RELIGIOSVS qui aliquid sibi usurpat ex bonis communis, vel alterius usum rei habenti peccat, & restituere teneatur?

8. Qui aliquid sibi usurpat ex bonis conventus sine Prælati licentia g peccat, & furtum committit; & si materia est gravis mortaliter, & si levis venialiter.

9. Materia ad mortale sufficiens h est quod fur to ablatum à sæculari esset mortale, quando reli giosus sibi usurpat aliquid, cuius usum alius reli giosus habebat. Si autem furto sublatum sit ei bonis communicatis maior quantitas requiritur, ea scilicet ob quam filiusfamiliæ peccaret morta liter, unde qui unam gallinam communicatis fur taretur ut ipse manducaret, non verò ut sæculari

Trid.

sess. 25.

de reg.

c. 2. de

Azor. 1.

p. lib. 12

q. 6.

Abb. 2.

p. conf.

4. n. 4.

sc. de vi

du. 27.

q. 21.

Ledesm

in solut.

ad sum.

dist. 15.

Ad summ

DD.

donare

10.

& illi

clam s

II.

co, qu

redder

rum ef

usum

arte al

AN

12.

tur ex

ex neco

13.

bitant

ipfi, &

14.

fator p

nare a

ant pr

suetud

15.

o pote

peribu

donet

16.

Superi

sentur

tur, ve

ultra p

non ob

jure nu

neis de

17.

et suo

que ei

malum

18. P

donat

donaret non peccaret mortaliter.

10. Qui tunica indigens Prælarum admonuit, & ille noluit dare cum haberet communitas, si ipse clam furripiat, non ꝑ peccabit.

vide
Villal.

11. Qui furatur à communitate aliquid, vel ab eo, qui usum habebat illius tenetur restituere, vel reddendo, quod abstulit si durat, vel si consumptum est, pretium æquivalens, vel ex rebus, quarum usum ipse cum licentia habet, vel industria, aut arte aliquid acquirendo, vel alio modo licito.

ubi sup.
Villal.
ubi sup.

AN RELIGIOSIS liceat donationes facere.

12. Prælati religiosi ꝑ possunt, imò & tenentur ex superfluis facere elemosynas, & aliquando ex necessariis, sed moderatè.

Navar.
cont. 3.
n. 9, de
stat. min.
lib. 5.

13. Si faciant sine iusta causa donationes exorbitantes, peccant graviter, & restituere tenentur ipsi, & donatarii.

14. Officiales, ut coquus, & ciborum dispensator parum vini, & frustum panis, & similia donare ꝑ possunt, nisi specialem à superiore habent prohibitionem. In quo recepta Ordinis consuetudo servanda est.

Molina
to. 2, de
just disp.
276.

15. Religioso qui utilem librum in lucem edit ꝑ potest licentia concedi, ut consanguineis pauperibus, vel de sua religione bene meritis aliquid donet.

Comma
DD.

16. Subditi religiosi donate non possunt sine Superioris licentia expressa, vel tacita, & hanc censentur habere, cum eis annuus redditus conceditur, vel aliud ad alimenta cum conditione, ut nil ultra petat, quod reservaverit donare ꝑ poterit, sed non ob turpem finem; talis enim donatio est ipso jure nulla, etiam si fiat ex bonis ipsi à consanguineis donatis.

Villal.
ubi sup.

17. Religiosa seculariter habentes à Prælati, ut suo labore acquirit in suas necessitates infumant, quæ eis supererint, ꝑ poterunt donare, sed non in malum finem.

Sanct.
de matr.
lib. 6,
disp. 4.
n. 11, 12.

18. Religiosus, qui sine licentia donat, quæ ha-

Comm
DD.

bet ad suum usum alicui exuauco, & tenetur ab eo repetere, vel aliquo quo potuerit modo restituere ut suprà diximus.

Comm
DD.

19. Cum religiosus aliquid sibi donare uolens persuadet, ut amico vel consanguineo illud donec non facit contra pauperem, sed contra charitatem Ordinem illa donatione privando, nisi excusetur iusta causa maiori proximi necessitate subueniendo; sed in nostra Societate hoc sine licentia est sub præcepto prohibitum.

Comm.
DD.

20. Religiosi Societatis nostræ habentes facultatem accipiendi eleemosynam, si stipendium per sacris faciendis accipiant, & à clerico petant, ut illa sacra faciat, possunt sibi talem retinere pecuniam quia hoc nihil aliud est quam à clerico eleemosynam recipere.

P. Mech.
nacho in
manu
script.

21. Religiosis nostræ Societatis prohibitum est sine licentia accipere aliquid pretio æstimabile datum alteri in eleemosynam; si autem ipse non petat & non suo, sed dantis nomine illud det pauper non videtur facere contra prohibitionem.

P. Roder.
in tract.
de pauper.
Comm.
DD.

22. Licet Societatis regulæ ad nullum obligent peccatum, vota tamen ex se obligant sub mortali nisi excuset in advertentia, vel levitas mentis.

23. Quod religiosus quoquo modo acquirat statim sit religionis, & de illo sine licentia expressa vel tacita non potest disponere, quod si donet, donatarius restituere tenetur.

Comm.
DD.

24. Cum religioso nostræ Societatis iter agendum datur viaticum, quod superest itinere confectio reddendum est Superiori, nec potest in ulla alia sine expressa licentia insumere, etiam si talis pecunia ei fuisset à consanguineis donata.

P. Ildeph.
Rod. ubi
sup.

25. Qui ex uno collegio profecturus est in alium sine licentia præsentis Superioris, nihil potest petere nec accipere etiam si mittatur alterius collegii Superiorem id ratum esse habet. Oterit autem in ipso itinere ubi non habet Superiorem cum aliquo manifestandi illud & tradendi suo Superiori.

licentia non in nullum ponere.

dare & accipere. In rebus alicuius licentia testis modare, ut religionis est.

petere religionibus cum religiosum habere, & aliquam ap

Superioribus illicitum petere.

vel deterius facere. Superioris facere.

qui ex itinere mittit gratiam minimum.

quod minus tam super non liceat. Aliis condare & interdici.

bro, du beram hoc non hoc inter

tur ab e
restituere
are volent
dud donec
ra charita
ifi excuse
ti subveni
licentia el

ntes facit
ndium po
ant, ut ill
pecuniam
eleemof

itum ac
mabile de
se non po
let pauper
.
n obligat
b morali
tenæ.
acquiri
ia expresse
donet, do

iter ager
confecto
ulla alia
talis pecu

est in alio
test petere
us collegi
erit et tam
n cum an
superiori.
26. Qui

26. Qui in sua, vel in Procuratoris custodia cum licentia nummos habet ad transcribendos codices in nullum alium usum *b* potest de illa pecunia disponere.

27. Sicut religioso prohibitum est sine licentia dare & accipere, sic etiam mutuo dare, & accipere. In rebus autem minimis est tacita, & generalis licentia res habitas ad usum per breve tempus commodare, ut librum, scapas & similia, & in hoc religionis consuetudo est servanda.

28. Deposita exteriorum ad custodiendum recipere religiosus non licet sine licentia; ea autem quibus cum licentia utitur, bene potest apud alium religiosum domesticum deponere, & ipse depositam habere, & custodire: depositam autem habere rem aliquam apud extraneum est contra paupertatis votum.

29. Non potest religiosus etiam cum licentia Superioris, nec ipse superior aliquid insumere in rebus illicitis profanis, vel superfluis, quia est prohibitum per sacros canones.

30. Officialis, qui dat plus, vel minus, melius, vel deterius quam intelligit voluntatem esse superioris, facit contra hoc votum.

31. Sicut qui malitiosè res religionis dissipat, ita qui ex incuria culpabili destrui, vel deteriorari permittit graviter peccant: & licet res sint minimæ, minimum damnum sæpe repetitum fit grave.

32. Societatis nostræ religiosi debent advertere, quod multa, quæ in aliis Ordinibus propter tacitam superiorum licentiam sine peccato fiunt, nobis non licent, nec fieri possunt sine lethali crimine. Aliis conceditur accipere vestes, & calceamenta, dare & accipere librum, & similia, nobis autem est interdictum *sine expressa licentia*.

33. Aliis licet pecuniam accipere ad emendos libros, dum modo ~~non habent~~ animo parato ad liberam Superiorum dispositionem. Nobis autem hoc non licet, quia in nostra religione non est ad hoc interpretativa licentia.

b Comm.
DD.

c Resolu
tiones

istæ sele
ctæ sunt

ex P. II.
deph.

Roder.
tr. de

pauper
tate.

34. Non sufficit ad hanc interpretativam licentiam certò scire quòd superior illam est concessurus, sed necessarium est prudenter judicare superius voluntatem in eo casu fore, quod res talis licentia fiat.

35. Qui pecuniam recipit ad distribuendam determinatis personis nomine alterius, non facit contra votum paupertatis. Si tamen est nostræ societatis religiosus, facit contra regulam, & cōtra præceptum nostrò Generali impositum, ne hoc sine licentia fiat.

36. An hoc præcepto comprehendatur, qui accipit pecuniam ab alio, ut det quibus voluerit Sacerdotibus pro sacris faciendis. Visum est viris doctis non esse contra præceptum, sed contra perfectiorem regulam, quæ omnes subditorum actiones vel subordinatas esse superiori.

37. Religiosus qui alienam pecuniâ, amici videlicet, libros emit, & illis utitur non in absconditis si dominium apud amicum maneat non peccat, quia in aliis Ordinibus ad hoc est tacita licentia. In nostra autem Societate illicitum, quia talis usus est pretio æstimabilis, & nostris sine expressa licentia non licet.

SECTIO II.

Varia resolutiones circa pauperiæatem.

1. Pauper sua debita incerta potest sibi in partem vel in totum applicare maxime ex Confessoris consilio.

2. Religiosi qui esculenta, vel poculenta minimi valoris sæpe sibi usurpant, etsi res Prælaro displiceat, non a videntur peccare mortaliter.

3. Qui superiore cubiculâ visitante aliquid abscondit non metu amittendi, sed ob verecundiam non peccat mortaliter in religione, si qua ad id accipiendum tacita solus esse licentia.

4. Religiosus sumens aliquid ex loco publico ad utendum per aliquor dies animam illud reddendi, non peccat contra votum.

5. Qui rem petit vel accepit animo petendi licentiam,

a Sanch.
apud Di.
an. p. 1,
tit. 6. ref.
34.
b Diana
ubi sup.
ref. 31,

c Comm.
DD.

centiam,
centiam, n
6. In
stam apu
niam, ut
licentia si
7. Ad
vel gallin
rativa lic
expressa l
8. Ab
idē g por
9. Re
ditione, n
ut illud
rate.
10. L
infirmis
clesiæ or
vitam ab
11. Re
est in ce
privand
buisse il
12. R
quo stip
sit gravi
quia lic
contra
potest in
licet su
conclon
13. C
hil con
licentia
scandal
AN
habere

cca-

vam licentiam, & non utendi re nisi post facultatem obtentam, non *d* peccat contra votum.

dComm.
DD.

6. In nostra religione non licet religioso depositam apud se vel apud alios habere alienam pecuniam, ut cum indiguerit illa uti possit, etiam cum licentia superioris; licet *e* autem aliis religiosis.

sanch.
apud Dis
an. ubi
sup. rel.
45.

7. Ad accipienda comestibilia, ut par perdicum, vel gallinarum in aliis ordinibus solet esse interpretativa licentia, in nostra nequaquam, & ideo sine expressa licentia non *f* licet.

f Contra
regul.

8. Abbatissa respectu monialium sibi subditarum idem *g* potest quod alii superiores respectu subditorum.

g Comam.
DD.

9. Religioso *h* potest legatum relinquere ea conditione, ut nihil monasterio acquiratur; non tamen ut illud independenter habeat à superioris voluntate.

h Comm.
DD.

10. Licitum *i* est legare fratribus Minoribus pro infirmis curandis, pro fabrica conventus, pro Ecclesiæ ornamentis, immò & legatum relinquere ad vitam alicuius fratris Minoris.

i P. Pellis
zar. in
manual.
l Omnes
hos se
quentes
casus in
eruditiss.
simo Pel
lizatio
reperies.
vide eius
manuale
in tract.
de pau
peritate.

11. Religiosus improvisè mortuus, qui inventus est in cella habere sine licentia *l* peculium, non est privandus Ecclesiastica sepultura, potest enim habuisse illud aliquo modo licito, quem nescimus.

12. Religiosus è Societate si pro ministerio aliquo stipendium accipiat si non sit superior, si materia sit gravis vix à peccato mortali potest excusari, quia licet directè non sit contra votum, est tamen contra voluntatem superioris, nec ipse Generalis potest in eo dispensare, recipere autem comestibilia licet sint pretiosa, quæ gratitudinis gratia solent concionatoribus donari nullum est peccatum.

13. Qui arcam clave clausam habet licet in ea nihil contra voluntatē superioris habeat, si faciat sine licentia, rerum valde scrupulosam facit, sed cluso tamen scandalo non est peccatum mortale.

AN SIT CONTRA statum fratrum Minorum habere annuos redditus, vel Missarum memorias.

14. Rede

14. Reddītus annuos, qui computantur in bonis immobilibus, ut censūs & similia non licet Minoribus habere; annuas autem eleemosynas habere licet etiam in testamento legatas, quæ noster domibus professis nisi sint perpetuæ repugnare non videntur.

15. Non possunt fratres Minores tot ac tanta legata admittere, ut mendicare otiosum opus non sit.

16. Missatum annua legata, quæ testatores Minoribus relinquunt, ut a testamentariis exequutoribus mandentur licita sunt, & possunt Minores iudice audire, ut cogat testamentarios ad exequendum non ut actores, sed ut monitores.

17. An verò possit accipere legata annuorum reddituum pro fabrica Ecclesiæ, pro sacristia, pro infirmaria ex ipsis Franciscanis DD. alii aiunt, & probabilius negant, dicentes hæc legata solum accipi posse per modum annuarum eleemosynarum. Vide Bull. Clem. VIII. de larg. muner. Vide Sandium nostrum de matr. lib. 4. disp. 4. n. 7.

18. Religiosus qui habet facultatem disponendi de tot nummis, si illos donet concubinæ peccat mortaliter, & illos secundum probaliorem sententiam restituere tenetur.

19. Non lædit paupertatem regularis, qui imprimit libros & vendit, quia non emit, ut vendat, quod est mercaturam exercere, sed imprimit ob bonum commune animarum, quod Deo gratum & hominibus valde utile est.

DISPUT. II. SECTIO PRIMA. RESOLUTIONES VARIÆ. PECCATVM.

De Definitione peccati, & quosupliciter possit committi.

a Ang. l.
1. contra
Faus-
sum c.
27.
b Ambr. l.
de Para-
diso. c. 8,

1. **Peccatum** est dictum factum vel concupiscitum contra legem Dei: ex a Augustino, vel ex D. Ambrosio b Peccatum est transgressio diuina legis & inobedientia celestium mandatorum.

2. S. non esset lex, non esset peccatum, quod tam

men est co-
lege De-
iavini bi-
3. Pe-
decern t a
non qui c-
4. Pec-
Hoc pecc-
pererent
mer m.
tum non
5. Qu-
ate. n. a
illud, no-
6. Q-
vel dubi-
mortalit-
AN S-
re peccan-
7. D-
mo. o il-
non est
8. D-
de venia-
9. C-
neque c-
peccat l-
10.
adverte-
nem, p-
non pe-
11.
habet d-
12.
jure po-
13
dissent-
tem no-
14.
non q-

men est contra naturale lumen rationis est contra
lege Dei, & peccatum; nisi forte esset ignorantia
invincibilis

3. Peccat mortaliter, qui facit, desiderat, vel
decernit aliquid quod mortale peccatum est. Nec
non qui consentit, determinat, vel jubet.

d Idem
q. 62. art.

4. Peccat mortaliter, qui sub conditione dicit:
Hoc peccatum mortale facerem, si vires mihi sup-
petere, nisi bonorum temporalium jacturam tim-
mer. Secus verò si dicat, hoc facerem si pecca-
tum non esset.

7.
Vill. 10.
1. tr. 3.
dif. 2.

5. Qui autem ob metum pœnæ temporalis, vel
eternæ omittit peccatum, non determinatus ad
illud, non f. peccat.

6. Qui iudicans aliquid esse peccatum mortale,
vel dubitans an sit, vel non, illud facit, g. peccat
mortaliter, etiam si vere non sit peccatum.

f Comm.
DD.
g Comm.
DD.

AN SIT PECCATVM delectatio morosa in ope-
re peccaminoso.

h Comm.
DD.

7. Delectatio non in ipso peccato, sed in subtili
modo illud faciendi non est peccatum, h. nec quæ
non est morosa.

i Comm.
DD.

8. Delectatio morosa de mortali est mortalis i
de veniali venialis.

l Lessius
de just.
& jur. l.

9. Cum quis plene advertit delectationem &
neque consentit, neque dissentit sine iusta causa,
peccat l. saltem venialiter.

4. c. 3.
dub. 5.
asserit
esse moro-

10. Qui delectatur morosè in adulterio non
advertens injuriam, sed solum quærens delectatio-
nem, peccat m. mortaliter, sed secundum Vasquez
non peccat peccato adulterii.

rale in
materia
gravi, sed
contraria
videtur
probabili-
rior.

11. Cum opus habet duas malitias, illas etiam n
habet delectatio morosa.

m Comm
DD

12. Delectatio morosa in rebus prohibitis solo
jure positivo non est o. peccatum mortale.

n D. Th.

13. Quæ delectationi morosæ nec consentit, nec
dissentit propter studium, vel aliam iustam utilita-
tem non p. peccat.

1. 2. q. 2.
o Comm.
DD.

QVID SIT VOLUNTARIUM?

14. Ubi non est voluntarium, peccatum esse
non q. potest.

p Comm.
DD.

15. Volun-

¶ D. Th.
1, q. 6, art.
1
fidei
ubi sup.
art. 2.

15. Voluntarium est, cuius principium est de periculis
tunc cum cognitione finis.

16. Ut omisso sit voluntaria, tria requiruntur. 26. Pec
quod scilicet rem facere tenearis, & quod possit sua natu
& non facias. 27. Pec

17. Cum lex rem iubet, & in voluntate hominis sunt carnal
est facere, vel non facere. illud dicitur voluntarium 28. Pec

QUOTPLEX sit voluntarium?

18. Voluntarium aliud in se, cum rem ipsam pe
caminosam volumus; aliud in causa, cum rem vel sed non est
lumus, ex qua peccatum sequitur; aliud directum, gravatur et
cum ad rem principaliter dirigimus, intentionem Circumsta
aliud indirectum, cum malum sequitur, eo quod 30. Da
aliquid quod debet, ac potest non facit var g pecca

19. Aliud est formale, quando res in se directum
amatur; aliud est interpretativum, quod fit per igno
rantiam culpabilem; aliud virtuale, quando i q 31. Da

vult illud ex quo scit ut plurimum tale damnum sequi peccato, illud

QUANDO ad culpam imputandus est effectus? 32. Pe
quintura causa voluntaria? quam pecc

20. Qui scit, vel scire debuit se ebrium hominem DE DI
interfecturum secundum probabiliorum sententiam 33. Pec

am non peccat cum interficit, sed cum se inebriat alia sunt c
at; quia tunc virtualiter vult homicidium. 34. No

21. Cum quis in se sit sagittam contra inimicum motivatus, 35. Al
& ante ictum retractavit voluntatem, effectus totum pe
non est voluntarius formaliter, fuit tamen virtua
liter ante retractionem, & iuris pœnas incurrit. mum, ali

22. Peccatum aliquando potest remitti sine aliquo
dolore formali. 36. Pe

23. Peccatum contra Spiritum Sanctum est intransigibile
remissibile, non quia non remittatur, sed quia 37. Pe
quantum in se est excludit remedia aliorum peccatorum distingu
torum. 38. C

24. Peccatum veniale nunquam est licitum, tutem, &
etiam ob vitandam mortem specie di

VNDE SUMMATVR gravitas peccatorum? 39. C

25. Peccata quædam sunt alia graviora, & eo ad audien
rum gravitas præcipue sumitur, ex obiecto; un
de liorem se

¶ Vide
eundem
2, 2, q. 6
art. 5.

¶ D. Th.
1, 2, q. 11
art. 5.

¶ Azor. l.
1, tr. 1, c.
7.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

¶ Comm.
DD.

ium est de periculis quod immediate est contra honorem
Dei gravius est homicidio.

quirunt. 26. Peccatum, quod maiori virtuti opponitur
quod possit sua natura & gravius est.

te homi. 27. Peccata spiritualia ex sua natura graviora d
sunt carnalibus; hæc autem sunt infamiora.

luntariu. 28. Peccatum fit gravius aliquando propter
causam. e

ipsam pe. 29. Intentio voluntatis aggravat f peccatum,
m rem sed non est circumstantia necessario confitenda, ag-
dire du. gravatur etiam per alias circumstantias. Vide verb.
entione. *Circumstantia.*

, eò que. 30. Damnum secutum antea prævisum aggra-
vat g peccatum. Et quod nec fuit prævisum, nec

se dire. intentum, si fuit negligentia, imputatur ad cul-
per igno. sam, & ad pœnam.

ndo i q. 31. Damnum, quod natura sua sequitur ex pec-
catoru sequo, illud aggravat b directe

effectus. 32. Peccatum fit gravius i ratione personæ in
quam peccatur, & ratione personæ peccantis.

n homi. DE DISTINCTIONE peccatorum inter se.
Sentent. 33. Peccata specie distinguuntur l per obiecta,

se inob. alia sunt carnalia, alia spiritualia.

m. 34. Non distinguuntur per causas activas, seu
nimirum, motivas, sed finales, m cupiditas enim radix est mul-

effectus. torum peccatoru, quæ per illâ non distinguuntur.

en virtut. 35. Alia sunt contra n Deum, alia contra proxi-
mum, alia contra ipsum peccantem, & specie di-

mitti. stinguuntur.

um est in. 36. Pœnæ diversæ, o quæ propter diversa pecca-
ta infliguntur non faciunt ea specie distincta.

sed que. 37. Peccata commissionis & omissionis specie
um pecca. distinguuntur.

licitum. 38. Cum lex actû non transfert ad diversam vir-
tutem, distincta præcepta non faciunt q peccata

um? 39. Cum in die Dominica cadit festum obligas
, & eo. ad audiendam Missam, qui illam non audit, unum
fecto; un. tantum peccatum committit r secundum probabi-

de liorem sententiam.

b D. Thi
ubi sup.

q. 37.
art. 3.

Comm.
DD.

d Greg.
31. Mor.

c. 31.
Comm.

DD.
f D. Thi

ubi sup.
art. 5.

g Vill. to.
1, tr. 3.

dis. 13.
n. 8.

Idem
ubi sup.

n. 9.
Comm.

DD.
Vide D.

Th. 1, 2,
q. 72.

art. 1.
Idem

ubi sup.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

Comm.
DD.

g Vill.
ubi sup.

r Vasqu.
disp. 28.

num. 3.

40. Fran-

f Villal.
ubi sup.

* Comm.
DD.

* Comm.
DD.

40. Franciscanus non obediens Prælato, facit unum peccatum cum triplici malitia. 1. Contra religionem, 2. Contra obedientiam, 3. Contra specialem regulam præcipientem sub mortali.

41. Peccata alia *z* cordis, alia oris, alia operis cum sunt operis non sufficiunt confiteri solum desiderant.

42. Quæ sunt ex superabundantia distinguuntur specie ab his, quæ sunt ex defectu. Distinguantur etiam specie per circumstantias.

SECTIO II.

DE PECCATO VENIALI, ET QUOMODO distinguatur à mortali.

a Vide
D. Th. 1,
2, q. 88,
art. 1.

b Vill. ubi
sup. diff. 15.

c Idem
ubi sup.
n. 3.

d Th. 1,
2, q. 88,
art. 1.

e Vill.
ubi sup.

Peccatum *a* mortale est mors spiritualis animæ, veniale autem infirmitas illius.

2. Peccata venialia *b* vocantur in sacris litteris absoluta peccata, mortale autem per antonomasiam.

3. Peccata *c* venialia alia ex genere, alia ex levitate materiæ, alia ex actûs imperfectione.

4. Veniale non distinguitur *d* à mortali ex præcisè, quod sit veniale, differt tamen moraliter.

AN PECCATVM veniale sit contra legem Dei

5. Est præter legem, & contra legem in diversis sensu. Præter legem obligantem ad mortale, & contra legem obligantem ad veniale.

QUORVM MALORVM sint causa peccatum mortale, & veniale?

6. Peccatum mortale *f* privat hominem gratiâ, & omnium malorum tam præsentis, quàm futura vitæ radix est, & origo, & est malum maximum.

7. Peccatum mortale *g* mortificat omnia opera bona præterita, & quæ de novo fiunt nihil de condigno merentur, sed tantum de congruo.

8. Per peccatum mortale fit homo *h* ex filio adoptivo Dei miserum Diaboli mancipium æternis ignibus addictum, & à nunquam delectura gloria exheredatum.

f D. Th.
ubi sup.
q. 215,
art. 9.

g D. Paul.
1, ad Cor
13

h De fide

9. P
fat. Vic
ad mort
tinguunt
tio Deo
pennis.

10. A
lum cul
tam hui
parvum
& ideo t
mo odio
QVO
veniali

11. C
ia re gra
veniale.

12. P
nem dif

13. T
non fun

14. C
extra co
nequeie

15. C
ex inad
tem adv

Pec
um

2. E

catum b
teentis.

3. Pe
ter mon

9. Pec
tem.

9. Peccatum i veniale nullum ex his malis cau-
sat. Vitanda tamen sunt, quia Dei offensæ, quia
ad mortalia disponunt, & fervorem charitatis ex-
tinguunt, & quia de omnibus etiam levissimis ra-
tio. Deo reddenda est, & gravissimis sunt luenda
pœnis.

10. Minimum peccatum veniale, quia l est ma-
lum culpæ, maius malum est omni maio pœnæ
tam huius, quam alienus vitæ; nec potest esse
parvum malum, quod infiniti boni Dei offensæ est,
& ideo totis præcordiis vitandum, & quàm maxi-
mo odio prosequendum est.

QVOMODO dignoscendum peccatum mortale à
veniali

11. Quod est cont. 2 amorem Dei, & proximi
hæc gravi est m mortale, quod autem in re levi est
veniale.

12. Peccata venialia propter actus imperfectio-
nem difficile possunt n d. gnosci.

13. Motus subiti, qui dicuntur primò primi,
non sunt o peccata.

14. Alteratio, representatio, & iudicium, quæ
extra consensum eveniunt, peccata p non sunt,
neque idè opus bonum omittendum.

15. Qui delectatur in peccati representatione
ex inadvertentiâ invincibili non q peccat; si au-
tem advertat, sed non plene, peccat venialiter.

SECTIO III.

Varie circa peccata resolutiones.

1. Peccatum perimetum factum, est involuntari-
um secundum quid; est tamen a peccatum.

2. Ex actu malo interiori, & exteriori unum pec-
catum b fit in genere moris, licet plura sint in gene-
re peccati.

3. Peccati reatus c est obligatio ad pœnam prop-
ter mortale æternam, & propter veniale tempora-

dComm.
DD.

4. Peccatum d aliud est originale, quod est a divinis a
rentia iustitiæ originalis, quæ transmissa est ab a
dam in posteros per virtutem seminalem. Aliu. 16. F
est actuale, quod per actum proprium contra legem ut p
gem Dei contrahitur. tum alii

c Navar.

5. Peccatum factum ex confidentia veniæ lev. 17. P
us e est. ac mu

c 6.

6. Gaudere de effectibus bonis ex peccato consistit ad da

f Comm.

secutis peccatum f non est. 18. M

DD.

g Comm.

7. Quilibet Sacerdos g potest à peccato veniæ significanti

DD

li absolvere, nisi ei sit specialiter prohibitum. tendi qu

b Navar.

8. Peccatum veniale b potest remitti non rem. 1

c. 3. n.

missio mortali secundum Navarrum. 19. N

73.

9. Qui causam culpabilem omissionis, vel committitur, cum
missionis dedit, & voluntatem retractavit, sufficitur pe
quod causam confiteatur. 2. aur, vel

i Comm.

DD.

10. Captivi Christiani remigantes in triren
bus Turcarum ad Christianos devastandos l ne
peccant; quia talis remigatio materialiter se hab
ad damnum inferendum. Nec peccant si ob ma
torem gravem bona Christianorum diripiunt.

Contrarium te

net Nav

var. pro

babiliter

m Dian.

p 5. tract.

7. ref. 38.

p Azor.

apud Di

an. ubi

sup. ref.

13.

o Diana

p. 5. tr. 7.

ref. 6.

p Sanch.

apud Dia

ubi sup.

ref. 26.

g Sanch.

apud Di

an. ubi

sup. ref.

32.

11. Non excusatur m à peccato, qui volente
subministrat ea, quæ proximè necessaria sunt,
peccatum, ut qui scalam admoveret ad furandum.

12. Famulus in die jejunii ministrans caræ
domino ad edendum non peccat. 2

13. Ob metum gravem mortis, vel vulne

peccatum o non esset amasio depingere amicamini data

Idem dic de famulo, qui litteras amatorias ve

rupia continentes ad concubinam domini depatrem o

rat, vel eam deducit ad domum illius, vel ille

adiuvat, ut per fenestram ingreditur ad eam, bona adv

metum gravem excusabitur; non vero ob coming filii non

nem rationem famularis. Hoc aut negant, & filius n

Sâ vix posse à peccato excusari dicit. id propri

14. Meretici licet p domum locare, si non 4. Si

alia specialis causa; nisi ratione stus maiora constitutu

peccandi præbet occasione. lam revo

15. Non q est peccatum resistere inspirationib

DIS

PECU

sepa

mini data

2. Do

3. Co

bona adv

filii non

id propri

4. Si

constitu

lam revo

di

mod est ad vivis ad consilia suadentibus, est tamen quædam
est ab indignitas specialium auxiliorum Dei.
m. Alii 16. Facere ea quibus uti potest bene vel male, ^{Comm.}
contra huius ut plurimum sit occasio peccandi, an sit pecca- ^{DD.}
tum alii aiunt, alii probabilius negant.
veniarum 17. Peccato alterius ad bonum uti ^{Comm.}
ut mutuum sub fœnore accipere ab eo qui paratus ^{DD.}
peccato consistit ad dandum.

18. Mandatum Tridentini factum sacerdoti sa-
crato veniensificanti ex necessitate cum peccato mortali confi-
titum. tendi quamprimum, est præceptum, non consili-
ti non nam. ^{In decr.}
19. Neque illa particula *quamprimum* intelli- ^{Alexand}
is, vel cogitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur ^{VII, an,}
rit, sufficitatim post sacrificium, si potest, confiteri tenebi- ^{1606, 18.}
tur, vel saltem antequam rursus celebret. ^{Mart.}
^{In iisdē}

in triten-
andos /
ster se hab
et si obm
biant.
volunt
aria sunt
curandum
rans casu

DISPUTATIVNCVLÆ
interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

PECVLIVM, vide Bona,

1. PECulium est pusilla substantia, & vel pecunia
separata à rebus, vel ratiocinata patris vel do-
mini data vel promissa filio, vel servo. <sup>a l. depo-
siti, parag
peculiū.</sup>
2. Donata filio nullâ factâ patris mentione, ad
suum patrem & pertinent solum quoad usum fructum. <sup>ff. de pe-
culio,</sup>
3. Confiscatis bonis patris non confiscantur <sup>b Sâ verb
peculi-
um.</sup>
bona adventitia filii; confiscatis autem adventiti-
um filii non amittit pater usum fructum in eis. Quod <sup>c Silvest.
verb. pe-
cul.</sup>
si filius nubat, & adventitia ad eum spectant & quo-
ad proprietatem, & quoad usum fructum.
4. Si pater alienavit adventitium filii, isque
constitutus fuit hæres non potest <sup>d Vide Sâ
ubi sup.</sup>
tam revocare, quia pater gerit personam.

Aaa 2

RE-

PECVNIA. vide *Monetam*.PENSIO. vide *Beneficium, Clericus, Hora Canonica*.

a Navar.

c. 25. n.

121.

b Sà hoc

verb. n. 3

c Vide

D. Th. 2.

2. q. 100.

d Idem

ubi sup.

e Navar.

c. 27. n.

111.

f Sà hoc

verb. n.

7.

g Navar.

de pol.

cleric. n.

3.

a Sà hoc

verb. n. 1

b Comm.

DD.

cc. 1. de

pign.

d Vide

Siv. lit.

c. n. 19.

1. Pensio est a jus quoddam exigendi certam partem fructuum beneficii Ecclesiastici, & ideo annexa rei spirituali Quapropter qui habet pensio nem cum obligatione eam alteri reddendi, non potest illam obligationem pretio redimere.

2. Solus Papa pensionem potest b dare laico.

3. Episcopus potest c pensionem imponere ad vitam permutantis, d coequanda beneficia, quae permutantur.

4. Episcopus ante collationem beneficii potest d ex eo aliquam pensionem ad pios usus extrahere & iudex ad redimendas lites

5. Pensio non est e proprie beneficium, non tamen irregulari sine dispensatione concedi potest

6. Excommunicatio lata in eum, qui non habet vit pensionem tempore praefixo, non ligat f deo ligasse declarat ipse pensionarius; Quod est secundum Curiam stylium, & ex eodem stylo potest peti a successore ex fructibus praecipis ab eo.

7. Pensio, & beneficia in materia spoliatorum, & onere distribuendi redditus aequiparantur.

P I G N V S.

1. Pignore uti non licet a contra domini voluntatem.

2. Non datur b res sacra in pignus, nisi urgente necessitate.

3. Recepto in pignus homine libero perditur debitum, exceptis aliquibus casibus videndis in gloss. c. 1. de pign.

4. Creditor potest d pignus in pignus dare, sed non pro maiori pretio, non tamen potest vendere nisi post biennium vel ante ex iudicis concessione debitori admonito. Quidam tamen sentiunt a post biennium vendi posse, & debitor post tribus

moniti

solvere

5. C

tenetur

6. P

7. P

vel util

8. A

lum col

rem sec

9. P

10. C

domin

luntate

cos sol

11. S

lutas, i

12. C

bitum

turrest

13.

reat do

nece de

vel pad

reat.

14

cedat,

habeat

restitu

1. P

tum in

non ef

vis ite

conce

2. C

vel D.

lius lo

mon

monitionem transacto convenienti tempore non solverit, nisi aliud fuerit pactum.

5. Clericus accipiens in pignus rem Ecclesie, tenetur et fructus in sortem computare.

6. Prohibita alienari possunt si pignus dari,

7. Expensæ factæ in pignore ob necessitatem, vel utilitatem possunt repeti. g

8. Agrum in culeum in pignus accipiens, si illum colat non tenetur fructus computare in sortem secundum probabiliorē.

9. Pignus dicitur de re mobili, hypotheca de immobili.

10. Creditor utens pignore contra voluntatem domini committit i furum; si vero ex illius voluntate usuram, nisi esset talis usus, qui inter amicos solet concedi.

11. Qui emit pignus amissum ob usuras non solutus, idem facit ac qui emit rem alienam.

12. Qui mittit pignus domino per nuntium habitum communiter ut fidelem, si pereat, non tenetur restituere.

13. Creditor tenetur restituere pignus, si pereat dolo, lata culpâ, vel levi, sed non levissimâ, nec de casu feroci, dummodò non præcedat mora, vel pactum de restituendo quomodocumque pereat.

14. Cum paciscitur creditor, quod pignus sibi cedat, si tali tempore debitor non solvat, vel quod habeatur pro vendito iusto pretio, non tenetur restituere.

P E R E G R I N I.

1. Peregrinus, qui incidit in peccatum reservatum in sua diocesi, si transeat per aliam, in qua non est reservatum, validè potest absolvi, quamvis iter fecerit in fraudem legis, quod etiam alii concedunt.

2. Qui transit per monasterium D. Dominici vel D. Benedicti potest celebrare juxta Missale illius loci.

A a 3

3. Qui

h Saubi
fuz. n. c.

f. Comm.
DD.

Navar.
c. 17, n.

217.
h Saubi

sup. n. 9.

i Vide
Nav. c. 17

i Comm.
DD.

m Comm.
DD.

n Navar.
c. 17, n.
204.

i Vide
Dian. p.
1, tract.
10, ref.

13.
i Comm.
DD.

c Sanch.
apud Di.
an. p. 1.
tract. 10.
ref. 13.
d Lœym.
apud e.
undem
ubi sup.
ref. 73.

a P. Avil.
in sum.
verb. per
jur.
b Comm.
DD.

c Navar.
n. 5.

d Idem
n. 18.

e Trid.
prælud.
10, n. 2.
c. 13.

3. Qui exit à loco, ubi ex privilegio non jectus est, & accedit ad locum, ubi obligat jus commune ad ieiunium, potest c uti indulgentiâ suis; quia qui per breve tempus absunt, habentur pro præsentibus.

4. Nec excommunicatio, nec alia censura obligat d transeuntes peregrinos; & ideo non tenentur fures revelare etiam si præcipiatur sub censura.

PERIURIVM.

1. Jurans falsum, quod per ignorantiam esse verum esse putabat, peccat a mortaliter. Si autem fecit aliquam diligentiam peccat venialiter; si autem adhibuit debitam diligentiam non peccat.

2. Qui dubitat an sit verum vel falsum, & iurat verum esse verum, peccat b mortaliter; nec qui iurat verum credens esse falsum, vel nesciens an sit verum.

3. Qui iurat mentem iuramentum perentis legitime, & servantis iuris dispositionem peccat mortaliter. Item qui se spontaneè offert ad iudicium. Secus si petens iuramentum non est iuramentum competens, vel non servat ordinem, vel cum privata persona extorquet iuramentum per vim, vel per nimiam importunationem.

4. Jurans falsò se non habere rem ab alio potestatem quam tenetur dare peccat d mortaliter; si sub abstractione quando dare non tenetur.

DISPUT. III. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIE.

POENITENTIA.

De Pœnitentia definitione.

Vide etiam verb. Satisfactio Sacramentalis.

Pœnitentia ut virtus generaliter est nolle facere vel fecisse peccatum; & potest esse sine dolore ut in beatis, & cum dolore ut in viatoribus. Est medium a necessarium ad salutem omnibus mortaliter peccantibus.

2. Ut sacramentum *b* est sacramentum absolutionis, quod sacerdos ritè, & legitime sibi confitentem absolvit.

Navar. pialud. 12, n. 11. Comm. DD.

3. Forma *c* eius est: *Ego te absolvo. Quasi materia sunt tres actus pœnitentis: Contritio, Confessio, & satisfactio. Incepit à Passione Christi.*

4. Ad Baptismum, & Pœnitentiam requiritur dolor propter Deum, nec sufficit alius. Enant, *d* qui Indos baptizant non inducentes eos ad hunc dolorem, contenti quod petant Baptismum propter munusculâ, quæ sperant.

Navar. c 1, n. 36.

5. Ad Baptismum *e* sufficit dolor generalis omnium peccatorum ante actâ vitæ pœnitendo ad summum de una vel altera specie peccatorum. Ad pœnitentiam verò necessarium est specialius pœnitere de omnibus speciebus peccatorum, non tamen de omnibus individuis. Sufficere tamen generalem de omnibus peccatis dolorem probabilius est.

Idem ubi sup. n. 39.

6. De eo, qui pœnitentiam differt usque ad mortis horam, dicunt sancti DD. *f* magno se exponere damnationis periculo; absolvendus tamen si signa contritionis ostenderet.

f Aug. & alii,

7. Peccat *g* mortaliter, qui sine ullo dolore ad hoc sacramentum accedit.

Comm. DD.

8. Circa hoc sacramentum *b* Tridentinum definit sequentia sub anathemate. I. Quod pœnitentia semper fuit necessaria ad veniam peccati mortalis. II. Quod sacramentum pœnitentiæ numquam fuit ante adventum Christi, nec ante eius mortem, & Resurrectionem. III. Quod nihil prodest non baptizato. IV. Quod fuit institutum à Christo Domino per illa verba Joan. 2. *Quorum remisistis peccata, &c.* V. Quod fuit institutum ad reconciliandum Deo peccantes mortaliter post Baptismum. VI. Quod est propriè, ac verè sacramentum, & distinctum à Sacramento Baptismi, & ideo vocatur secunda tabula post nau-

Trid. sess. 14.

Quod verba illa: *Quorum remisistis*, intelligenda sunt de potestate remittendi peccata. VIII. Quod ad veram pœnitentiam requiritur contritio, confessio, & satisfactio tanquam eius materia, & pœnitentia IX. Quod ius Episcopus, & presbyter habent potestatem absolvendi, & non alii: & licet sine malis, non tamen eam perdunt. X. Quod sunt pœnitentie ad verum obliuendum.

¶ Vide
Dian. p.
r. 11. 13.
ref. 75.
I Suar.
pud Dian.
p. 4. tr. 4.
ref. 241.

¶ Dian.
p. 3. tr. 4.
ref. 97.
¶ Vide
eundem
q. 10. sup.
ref. 54.
o Suar.
ubi sup.

¶ Idem
apud Dian.
an. ref.
84.
¶ Dian.
p. 3. tr. 4.
ref. 84.

9. Liberum est Confessarij pœnitentiam imponere ante, vel post absolutionem. In usu tamen est illam ante imponere.

10. Pœnitentia non est necessario imponenda per modum præcepti, sufficit, ut sit sacramentalis, ut imponatur per modum consilii.

11. Ne anxius sit Confessarius, an sufficientem satisfactionem imposuerit, addat: *in quidquid tu non feceris, &c.*

12. Sunt qui affirmant posse Confessarium imponere pro satisfactione opus pœnale, applicandum pro animabus Purgatorii.

13. Non requiritur opus aliquod in particulari potest enim imponi quidquid mali passus fuerit pœnitens per hebdomadam, vel mensem. Et potest pœnitentia ex licentia Confessarii ob iustam causam impleri per alium, sed non esse permittendum, & in praxi consulendum, ait S. Thomas apud P. Mendo in *statuta opinionum*, differt. 10. q. 4. n. 102. ex communi; præsertim si sit potens; tunc etiam opus pœnitentie ipse satisfaciat per se ipsum; potest etiam variari per alterum, ut dicit S. Antonius 3. p. 2. c. 14. c. 40. §. 1.

14. Pœnitentia aliquando iniungi opus aliud præceptum. Si vero Confessarius id non exprimat, non sufficit nisi per non præceptum.

15. Si pœnitenti imponeretur in pœnitentiam per mensem M.iam audire, non teneretur q. duas audire in festis.

16. Ad possit pro pœnitentia imponi pœnitentiam ut a sacra communione abstineat, alii aiunt, alii, gulis di-

negant
pœnitentie

17. A
am sub
negant, a
lis. Et c
indulgenti
ipsum.

18. C
mos recit
lam circu
liorem se

19. Q
gligentia
peccat.

adimplem
20. Q

stam, ve
plere, no
us intere

21. S
pere oper
mortalis

22. I
fessario

tit & on
23. S

mortali
24. P

mutare
stam in
babilion

25. I
datam o

diens ess
ta reserv
rum, ob

26. C
gulis di

negant

negant & probabilius, si sit solum ratione pœnitentia
 17. An teneatur pœnitens acceptare pœnitentiam sub onere præcepti obligantis ad mortale alii negant, alii affirmant probabilius, si sit medicinalis. Et cum talis est, etiam si pœnitens plenariam indulgentiam lucratur, adimplere tenetur per se ipsum.

18. Cum iniungitur pœnitenti, ut septem psalmos reciter flexis genibus, non satisfacit & nisi illam circumstantiam adimpleat secundum probabilior sententiam.

19. Qui differt adimplere pœnitentiam ex negligentia, peccat venialiter, qui ex iusta causa non peccat. Sed licet præfixum tempus sit elapsum adimplere tenetur.

20. Qui gravem pœnitentiam ob venialia imposuit, vel ob mortalia aliàs confessa omittit adimplere, non & peccat mortaliter, etiam si Confessarius intenderet eum sub mortali obligare.

21. Satisfactio hæc habet suum effectum ex opere operato, & qui eam adimplet in statu peccati mortalis non peccat mortaliter, nec tenetur reiterare.

22. Pœnitentia proportionatè taxata à Confessario secundum peccatorum gravitatem, remittit & omnem pœnam debitam temporalem.

23. Satisfactio sacramentalis adimpleta in mortali reviviscit quando pœnitens redit ad gratiã.

24. Pœnitens potest & auctoritate propria commutare satisfactionem etiam à Confessario impositam in aliam evidentè meliorem secundum probabilior sententiam.

25. Potest Confessarius & pœnitentiam ab alio datam commutare in aliam, si id pœnitenti expedit esse judicaverit, etiam si data fuerit ob peccata reservata, & non iteratà Confessione peccatorum, ob quæ fuit imposita.

26. Qui ex devotione recitat officium B. V. singulis diebus, si ei imponatur in pœnitentiam recitare

Ioan. Sanchez;
 apud Dian. ubi sup.
 Vide Dian. ubi sup. ref. 51.

Idem p. 3, tr. 4. ref. 55.

Comm. DD.

Suarez

Vasquez

Comm. DD.

Suar. apud Dian. p. 3, tr. 4. ref. 55. & Vital. ubi sup. e Valg. apud Dian. ubi sup. ref. 53.

citare coronam per aliquot dies, satisfacit recitando officium, & illud applicando secundum præbabiliorē sententiam. Vide verb. *Satisfactio*.

27. Ad pœnitentiæ sacramentum admitti non debet, qui orationem Dominicam, & Symbolum fidei ignorat, nisi urgeat necessitas, vel profundæ mentis hebetudo pœnitentem excuset.

d In dect
Alexand
VII. an
no 1665.
24. Sep-
temb.

28. Circa pœnitentias à Confessariis imposita nullam habent Prælati jurisdictionem.

29. Pœnitens propriâ authoritate substitui sibi alium non potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat. d

DISPUTATIVNCVLÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

P O E N A.

a Vide P.
Sà hoc
verb.

1 Pœna non incurritur a nisi post sententiam, executionem iudicis, etiam si dicat ipso facto esse incurrendam & obligare in conscientia; ut pœna talis esset, ut secum traheret executionem, ut excommunicatio, interdictum, irregulatio, & suspensio; aut lex dicat: Sit b incapax, & inhabilis, in quo etiam dicunt quidam requiri sententiam; vel dicat, non faciat fructus suos.

d Mol.
dis. 97.

2. An sententia declaratoria sine executione sufficiat, alii aiunt, alii negant.

e Azor.
lib. 5. c. 7

3. Ad pœnam conventionalem non tenetur quis antequam exigatur, nec potest exigi si non sit culpa nisi ratione damni emergentis, vel luc cessantis.

d Sà hoc
verb. no 2

4. Pœna conventionalis iuste accipitur, si debitor fuit in culpa, & absit usuræ fraus, & scandalum. Quod si pars debiti sit soluta non est tota pœna petenda, nisi obligatio sit individua.

5. Nemo

5. N
dicè con
occulto
ramen
Tiden
tatem a
cultra.

6. I
privatu
redditu

7. P
als. P

ibus
terpreta

9. P
expressio

10.
tus exco

pam &
11.

quosda
12.

tas excu
13.

si persi
14.

intellig
15.

vit, no
sus sub

16.
non de

ut si di
17.

privatu
nis sen

ten. tian
18.

nitur
tv. m in

5. Nemo incurrit pœnam ob crimen, nisi iuri-
dicè constet vel sit notorium, excepto homicidio
occulto per quod irregularitas incurritur. Hæc
tamen sententia licet aliquibus videatur probabilis
Tidentino repugnat, quod Episcopis dat facul-
tatem absolvendi à pœnis iuris ob alia delicta oc-
culta.

6. Inhabilis ad obtinenda beneficia non ideo
privatur *f* obtentis; nec qui privatur obtentis ideo *f* Trid.
redditur inhabilis ad alia obtinenda.

7. Pœna præsumenti imposita dolum requirit. *g* Sà hoc
ver. n. 14.
8. Pœnæ præmissio in matrimoniis, & spon-
sibus non *h* obligat; nam in pœnalibus præ-
interpretatione, & restrictione utendum est. *h* Comm.
DD.

9. Pœna non est extendenda *i* ultra casus à jure
expressos, etiam si eadem ratio sit. *i* Sà ubi
lib. n. 6.
l Comm.
DD.

10. Pœnam non incurrit, *l* qui iustè impedi-
tus exequi non potuit; nam pœna supponit cul-
pam, & impossibile nulla est obligatio.

11. Regulæ pœnales Cancellariæ secundum
quosdam solum *m* obligant in foro exteriori.

12. Consuetudo rationabilis, & iusta creduli-
tas excusant *n* à pœna legis humanæ.

13. Pœna iuris contra facientem intelligitur *o*
si perficiat opus. *o* Comm.
DD.

14. Per verbum temporis futuri in dubio non
intelligitur *p* pœna posita ipso facto. *p* Sà ubi
sup.

15. Qui iustè interrogatus verum crimen nega-
vit, non tenetur subire *q* pœnam, quam confes-
sus subiret. *q* Idem
ubi sup.
n. 13.
r Comm.
DD.

16. Cum pœna imponitur aliquid omittenti
non determinando tempus requiritur *r* monitio;
ut si dicatur, qui non residet, sit excommunicatus. *r* Silv. hoc
verb. n.

17. Si quis lata sententia voce activa & passiva
privetur ipso facto privatus est passivâ, est commu-
nis sententia; activâ verò sunt qui *s* dicant sen-
tentiam iudicis requiri. *s* Soro
apud Sà
hoc verb.

18. Pœna successiva imposita sine termino *t* fi-
nitur decennio, si autem imponatur ad beneplaci-
tum imponentis, eius morte finitur. *t* Fa-

a Comm.
DD.
a Sa hoc
verb.

19 Factus amicus post delictum, non a. punitur in corpore sed in pecunia.

20. Non a pote quis ob delictum privari beneficio, aut suspendi, aut deponi ab eo, si sit clericus nisi in casibus a jure expressis.

y Idem
ibidem.

21. Non y tenetur ad restitutionem, qui est in causa ne quis solvat pœnam a lege impositam.

1 Comm.
DD.

22 Cum statuitur pœna privationis officiorum dignitarum, &c. intelligitur de gradibus honorificis cum superioritate, & ideo non comprehenduntur Magistri novitiorum, ministri, consultores, lectores, & similes.

a Comm.
DD.

23 Cum dubitatur an lex pœnalis sit abrogata per consuetudinem; an sit lata, vel ferenda, benignior interpretatio facienda a est.

1 Comm.
DD.

24. In dubio nemo excommunicatus b iudicandus est, nec vitandus.

a Comm.
DD.

25. Pœnam aliquando index minuit c aetate commiseratione.

26. Pœnam cumulat contumacia.

POLLUTIO Vide *Luxuria*.

PONTIFEX SUMMUS, Vide *Papa*.

a P. Azor
apud Dia
p. 5, tr. 2,
rel. 73.

1. Pontificis Summi electio pertinet ad Tolos Cardinales, quamvis esset congregatum concilium generale; hoc tamen posset ex iusta causa Cardinalibus adimere eligendi facultatem.

b Suar.
eundem

2. Quamvis non sit b necessarium, ut ex ipsis Cardinalibus eligatur, usus tamen Ecclesiar id habet.

c Ex de.
creto Pii
V.

3. In electione illius omnes Cardinales suffragium c habent etiam si galerus, vel alia insignia eis non sint data, nec os apertum.

d Dian.
ubi sup.
rel. 74.

4. Quamvis duo tantum Cardinales aliis mortuis, vel absentibus permanerent in conclavi, d possent Papam eligere; imò si unus solum, sed non seipsum; nisi ex compromisso totius sacri collegii.

5. Si Summus Pontifex eligeretur ante præfixum

termini.

termini
modo

& ultra
tenentur

6. C
eligendo

f pecca
& sic el

7. C
vis con

tifex a
authori

Princi

1. G
gularit
liberan

2. J
tem si

peccat

3. obli

1. N
nuent

si se o
am b

suffici
suis p

Greg
prima
sunt i

2. p
pisco

præd
iusta

3. tam
locū

terminum decem dierum, electio e valeret. dummodo fieret à duabus tertis omnium Cardinalium & ultra prædictum terminum decem dierum non tenentur absentes expectare.

6. Quando sufficientia data sunt suffragia pro eligendo Papa minus digno, reliqui id scientes non peccant, si post a pro eodem suffragia præstent, & sic electus non peccat acceptando.

7. Cum inter Principes sæculares oborta est gravis controversia potest ac debet Summus Pontifex ad evitanda mala spiritualia inde eventura, auctoritatem suam interponere, illique debent Principes obedientiam præstare.

PRÆCEPTVM. Vide Lex.

1. Quidquid est contra præcepta Decalogi, regulariter loquendo est mortale, nisi defectus deliberationis excuset, vel parvas materias.

2. Præcipi non potest, ut subditus ob sanita-tem sibi membrum abscindi patiatur, nec ut suum peccatum omninò occultum revelet.

3. Duobus præceptis concurrentibus maius obligat.

PRÆDICATOR.

1. Non potest religiosus ratione privilegii re-nuente Episcopo, vel Parocho prædicare in Eccle-siis eorum. Possunt tamen in propriis Ecclesiis eti-am sine illorum licentia, quia ex Tridentino sufficit ad hoc esse examinatos, & approbatos à suis Prælatiis. De quorum licentia ex privilegio Greg. XIII. Societati nostræ concessio nostri fratres primam solum tonsuram habentes prædicare pos-sunt in qualibet mundi plaga.

2. Non possunt religiosi prædicare cum Episcopus prædicat in sua Ecclesia, vel alium facit prædicare, & iubet ut nullibi concio habeatur ex iusta causa.

3. Predicans scienter falsum miraculum, vel fal-sam historiam de aliquo sancto, vel ex indolentia locū sacræ scripturæ qui vere non est, non excusa-

Idem
ubi sup.
ref. 755

Idem
ref. 85.

Molin.
apud Dia
an ubi
sup. ref.
124.

Vide
Sa hoc
verb.

Idem
ib.

Comm.
DD.

P. Suar.
in 3. 10,
de relig.
6 Trid.
ref. 5. c. 2
c. F. Ema.
Rod.
Bula 23,
Greg.
XIII.
dClem.
dudum
de sepul.

eComm. tur *e* à mortali. Qui verò miscet in concione aliquid impertinens, quid ridiculum peccat venialiter.

f Sa hoc verb. 4. Non peccat *f* mortaliter secundum probabiliorem opinionem qui concionatur in peccato mortali occulto. Idem dic de eo qui legit sacramentum scripturam.

g Vide Dia. 4. p. 11. 4. rel. 22. 5. Qui participant ex Mendicantium privilegio, is possunt *g* post factam concionem populo illi concedere 18. annos & 222. dies indulgentiarum, & concedi debent nomine suæ sanctitatis, ut habeant valorem.

b Sa hoc verb. n. 2. 6. Prædicare non est actus Ordinis, nec Officii divini, & ideo non prohibetur *b* interdictis, & suspensionis.

i Sa hoc verb. 7. Prædicandi licentiam potest *i* dare Parochus in sua Parochia approbatus ab Ordinario.

l Ex syn. gener. 8. Laici prædicandi munus exercentes *l* excommunicati sunt ex 6. Synod. generali c. 64.

m Nav. c. 25. n. 142. 9. Fabellam narrare ut populus attentius audiat, & pia exaudiat nullum *m* peccatum est.

n Sa ubi sup. 10. Pro concione de pretio pacisci simonia non est.

P R A E L A T V S.

aComm. 1. Prælati religiosi obligati sunt *a* de iure divino ad residentiam.

bComm. 2. Possunt *b* moderatè flagellare subditos ob delicta, & in carcerem trudere ob custodiam, in poenam tamen non nisi post sententiam.

cComm. 3. Prælati regulares non *c* debent subditos, ut DD. laicos crudeliter torquere, sed flagellis, & ieiuniis in pane, & aqua.

d Navar. c. 12. n. 25. 4. Prælatus regularis habet *d* iurisdictionem quasi Episcopalem, & potest cum subditis securè dispensare in ieiuniis, nec debet illorum conscientiam remittere.

eComm. 5. Non potest *e* præcipere subditis contraria legi DD. Dei, vel maiorum præceptis, nec *f* actus interiores, qui ad exteriores non sunt necessarii, nec prohibere subditos, ne loquantur cum superiore ipsius prohibentis, nec præcipere novas asperitates nec

ex-

expresse nec tacite in regula contentas, nec iubere
impertinentia ad observationem regulæ.

6. Prælati potest *g* dispensare circa Missarum *g* Idem c.
numerationem, si fuerit exorbitans, vel elemosynis impar. 15, n. 138

7. Quomodo possint dispensare in subditorum
irregularitatibus vide verb. *Irregularitas*.

8. Surdus, mutus, vel cæcus non possunt *h* eli- *h* Dian.
gi ad Prælaturam. Et qui puniti sunt ab Inquisi- P. 4, tr. 5,
toribus, exceptis pœnitentiis salutaribus, non pos- rel. 48.

sunt rehabilitari nisi à Papa, vel ab Inquisitoribus
Sacre Congreg. ex Decr. Urb. VIII.

9. An digniores eligi debeant ad Prælaturas re-
ligiosas sub mortali, alii negant, alii probabilius
affirmant, *i* quia sunt beneficia Ecclesiastica cu- *i* Idem p:
ram animarum habentia. 2, tr. 25,
rel. 61

10. Ante electionem Prælatorum haberi pos-
sunt *l* inter Capitulares colloquia consultiva quis *l* Idem p.
sit dignior, vel dignissimus, Conventicula au- 2, tr. 16,
tem ambiciosa sunt prohibenda. rel. 35.

11. Prælati regulares electi à superiore sine suffra-
giis possunt *m* ab ipso ad libitum amoveri, etiam *m* Idem
fine causa, cò solum quòd non sint apti regiminis, p. 1, tr. 2,
rel. 117.
quamvis aliàs boni sint religiosi. Non tamen accu-
satione, & inquisitione contra ipsos pendente.

12. Prælati regulares sub mortali tenentur *n*
etiam venialia peccata subditorum corrigere, quan- *n* Comm.
do ex eorum incuria imminet regulæ relaxatio. DD.

13. Tenetur *o* etiam inquirere occulta subdito- *o* Comm.
rum crimina ut paternè corripiat; in hoc tamen DD.
non debet esse nimis. Privatus autem non tene-
tur, imò imprudenter faciet inquirendo etiam
zelo correctionis.

14. Possunt *p* prælati regulares dispensare vo- *p* Sanch.
ta novitiorum. apud Dia:

15. Possunt *q* suos subditos absolvere à csiabus *q* Vide
Bullæ Cœnæ. Itemque malè promotos ad ordi- Dian. in
nes sive ante legitimam ætatem, sive per saltum. sum. hoc
Item dispensare in voto subditi transuadi ad Ord- verb.
nem

nem strictiorem. Non possunt tamen dispensare cum subditis in publica iuris infamia.

r Sanch.
apud Dio
an. 1, tr.
14, ref.
49.

16. Prælati regulares non possunt r præcipere subditis sub excommunicatione sibi reservata, quæ ex Decreto Clem. VIII. non possunt alis peccatis præter ibi assignata reservare; possunt tamen Generales ex Capituli generalis consensu, vel Provinciales ex Capituli provincialis consensu alia reservare per totius Ordinis, vel provincie utilitatem ipso decreto.

f Suar. 32
pud eundem
p. 5, tr. 8, ref.
33.

17. Non potest f Prælatus ad subveniendum communes pauperum necessitates omnia superflua conventus insumere, his enim redditus debet erogare ad plures religiosos alendos.

r Comm.
DD.

18. Prælatus à quo subditus facultatem impetravit, ut à reservatis absolvatur tenetur servare siolum.

r Comm.
DD.

19. Prælatus audiens confessionem subditi, quæ ratione officii est in proxima peccandi occasio non potest illis ex Confessionis notitia officium auferre, potest tamen negare absolutionem a officio renunciet.

20. Prælati regulares non possunt in foro conscientie absolvere quoscunque sæculares ab hæreticis occulta & ab excommunicatione, propter eam incursum, ex Decreto Alexandri VII. A. 1665. 24. Sep.

21. Nec satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur regulari Episcopo præsentato, sed ab eo iniusto reprobato. Ex Decreto Alexandri VII. an. 1665.

r lib. 4,
tit. 4, l.
37.

r lib. 34,
tit. 2, leg.
fin.

b lib. 26,
tit. 8, l.
14,

li. 32,
tit. 1, l.
41, parag.

testamēt.
10.

PRÆSCRIPTIO.

1. Præscriptiones quædam currunt a minoribus & non restituuntur, ut in iis quæ sunt ad vindictam lib. 4, tit. 4. l. 37. Item nec restituitur, ut possit urem suam adulteram accersare post 6. dies eadem l.

§. I.

PRÆSENS.

1. Præfens ad rēpus restringitur a oratio indefinita.
2. Præfens non intelligens censetur b absens.
3. Præfentis temporis verba referuntur c ad tempus testamenti.
4. Præfens

DISPUT. III. SECT. VNICA

RESOLUTIONES VARIE.

PRIVILEGIUM.

De Privilegii definitione & quatuorplex sit.

^a Vide
verb. gra-
tia c. p.
vilegium
3, dist.
^b Comm.
DD.

Privilegium *a* est privata lex, vel privata legem effectum
quia circa privatas personas legem effectum
varillas excoicendo.

2. Privilegium aliud reale, ut quod religioni
conceditur; aliud personale *b*, ut quod personæ
conceditur per Bullam. Per Bullam Cruciatæ non
tolluntur privilegia realia, & ideo non tolluntur
privilegia regnorum, nec suspenduntur.

3. Privilegium non cessat, nisi illius revocatio
veniat in privilegii notitiam. *c*

^c Sa verb.
gratia, n.
1.
^d Azor.
to 1. lib. 5
c. 3, q. 5.
^e Comm.
DD.
^f Dia. p. 4
tr. 1, ref.
32.
^g Idem
p. 1, tr. 2
ref. 6.

4. Privilegium non indiget *d* promulgatione
& valet secundum probabiliorum sententiam an-
tequam veniat in privilegiati notitiam.

5. Privilegium Principis amittitur, *e* si privi-
legiatio per decennium non utantur; religionum
verò per centenarium.

6. Privilegium concessum non *f* subdito, non possit facere
potest amplius revocari: verbi gratia, si iudex sa-
cularis privilegium aliquod Ecclesiastico concedat. Itaque

7. Potest *g* Papa omnia privilegia antea concessuros nisi
cessa revocare, etiam si sint remuneratoria.

8. Cum dubium est an privilegium sit reale, vel
personale, si sit favorabile, & nec contra jus com-
mune, nec particulare alicuius, reale censendum
est, & *h* extendendum.

^h Idem
p. tr. 3.
ref. 2.
ⁱ Suarez.
apud Di-
an. in
sum. hoc
verb.

9. Privilegium insertum in *i* jure communi,
non censetur derogatum per generalem privilegio-
rum derogationem.

10. Bulla Urbani VIII, revocans vivæ vocis ora-
cula

la non com-
Gregor XI
tia illa con-
11. Privile-
etanda, &
recurrendi
curas, qua
interpretari.
12. Privile-
interpretandu

DISPUT.

RESOL.

Procurator

Procurator

2. Acta p

1. Promiss

obligandi

obligare inte

tam inden

1. Quia

obligat. Si ra

rationabil

3. Potest

promissu

ela non comprehendit / privilegia sic concessa an-
Gregor XIII. regulantibus, quia hic ex certa sci-
entia illa confirmavit.

(Dian.
p. 5. rr.
13. ref. 68
in Comm
DD.

11. Privilegia religiosorum late sunt, in inter-
pretanda, & cum exortum fuerit dubium circa il-
los, securiendum est ad personas in dignitate con-
suetas, quae ex concessione Iulii II. ea possunt
interpretari.

12. Privilegium contra ius commune strictè est
interpretandum.

DISPUTATIVAE

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIAE.

PROCURATOR.

Procurator ad negotia potest alium instituere
Procuratorem.

2. Acta per Procuratorem dum ignoratur fa-
cultatem revocata esse, valida sunt.

PROMISSIO.

1. Promissio obligat, & nisi res ita mutata sit, vide p.
si promissum cogitasset ita futurum, non promissum fore. Si b.
obligandi animum non habuisti, sed solum pro- b.
fuit, non sufficit facere. Vix autem quis promittentium se
iudex obligare intender, nisi juret aut faciat instrumen-
tum concedat. Itaque cum dicunt, faciam, intelligunt se
futura con-secuturos nisi murentur; volunt enim libertatem
suum indemnem conservare.

2. Qui habet animum promittendi eo ipso se b. Comm.
obligat. Si tamen promissionem non implet ex cau- DD.
sa rationabili non peccat, nisi sequatur scandalum,
honorabile damnum proximi, quo casu teneretur
iustitia ad restitutionem; in aliis vero non, sed
tunc contra fidelitatem.

3. Potest quis promissum negare ei, qui quod verb. n. i
promissum non adimplet. Item cum sibi perni-
cia

ciolum est prestare, vel alteri inutile, aut is pro
gratitudinem factus est indignus, aut vi vel
promissio est extorta, & non firmata ju-
aut si non est acceptata, vel de re illicita, aut
natio est lege prohibita ut simoniaca, aut de
venda usura, & non firmata iuramento, sed
testis episcopus relaxare, aut si promissum fuit
secundum quosdam ei, qui erat excommunicatus
denunciatus.

d Sa hec

verb.

e Idem

Ibidem.

f Comm.

DD.

g Vide

p. Sa ub.

sup. n. 4

h Sylvest.

verb. Lu-

xuria q 5

i p Hen-

ri apud

Dian. p.

2, tr. 17.

ref. 9.

/ Diana

p. 3, tr. 5,

ref. 116

m Diana

p. 4, tr. 4

ref. 27.

n Idem

p. 5, tr.

14, ref.

34.

o Comm.

DD.

p Navar.

c. 18, n. 6

in sam.

4. Quod alicui promissum propter rem illicitam
sifaciat, ut nolis d ei dare, licet aliud negent

5. Cum promittit aliquis etiam cum iura-
to, non f teneatur, si sibi, vel alteri damnum
tur notabile.

6. Promissio facta acceptanti nomine Ecclesie
vel Xenodochii transfert g dominium secundum
quosdam.

7. Qui fidei promissum puellae se illam ducere
& sub hac promissione eam concupit, teneatur
ducere, nisi valde sit dispar, tunc enim sufficit.

8 Simplex promissio etiam acceptata non
gat i secundum aliquos in conscientia, & fuz
dum alios interior potest in conscientia obsequi
quia per actum interior potest transferri lectu, & est
nium. Contraria est probabilior.

9 Qui promissum meretrici 100. aureos pro ducere & p
fornicario. non tenetur m nisi ad id tantum, q
alii homines eiusdem conditionis solvere solentibus, quia p
sunt qui neque ad hoc teneantur dicant, & p
promissio etiam cum iuramento non obligat
ad id tantum in quo non est prodiga.

10. Iuramentum additum fidei promissum
non facit n veram obligationem.

11. Promissio obligans ad mortale debet
vera, deliberata, voluntaria, nuda, rei licita, pos-
lis, & notabilis, & quam mutatio rerum non

12. Promissio facta sine respectu alterius m
promissionis obligat p etiam alia non implera.

Prop.

13. Uti i p

est ut res p

ta esset. Vn

mentale.

1. Ob def

sufficit vir

si ad veram

alia sacram

idem die de

constitutione

un divinum

1. Proxer

dece non pos

concedat

sea 30. vend

1. Prude

dam & fuz

2. Acquis

obsequi specia

3. Aclus

4. Prude

5. Prude

6. Prude

7. Prude

8. Prude

9. Prude

10. Prude

11. Prude

12. Prude

13. Prude

14. Prude

15. Prude

16. Prude

17. Prude

18. Prude

19. Prude

20. Prude

21. Prude

22. Prude

23. Prude

24. Prude

25. Prude

26. Prude

27. Prude

28. Prude

29. Prude

30. Prude

Propositum. Proxenetæ Prudentiæ.

13. Ut i a promissione de materia gravis, opus est ut res promissa sit multo maior, quam si furata esset. Vnde unam missam non dicere non erit mortale.

q. 111. l. 1.
tr. 2. c. 2.
dis. 2.
cola. 2.

PROPOSITVM.

1. Ob defectum temporis, vel considerationis sufficit virtuale propositum amplius non peccandi ad veram poenitentiam. Idem ad conficienda illa sacramenta; licet per se requiratur formale. Idem dic de proposito satisfactoris requisitum ad constitutionem, attentionis ad Missam, & ad officium divinum.

4 Navar.
apud
Avilam
in comp.
hoc verb.

PROXENETA.

1. Proxenetæ, qui rei domino dixit se rem vendere non posse, nisi tali pretio, quam vis dominus concedat quod illam vendat v. g. viginti, & postea 30. vendat, non potest sibi retinere excessum.

Idem
num. 8.

PRVDENTIA.

1. Prudentia a ex Augustino est rerum appetendarum & fugiendarum scientia.

4 Aug.
lib. 1. de
de mor.
Recl.

2. Acquiritur doctrinâ, b & experienciâ, & est intellectus specialis à cæteris distinctus, residet in intellectu, & est regula omnium virtutum moralium.

4 D. Th.
2. 2. q.

3. Actus huius virtutis sunt: Bene consilium, iudicare & præcipere.

4. 1. 1. c. 1.
c. 1. 1. c. 1.
ubi sup.
a. 1. 1. c. 1.
c. 1. 1. c. 1.

4. Prudentia vera non potest esse in peccato, vivere solentibus, quia peccatum est summa imprudentia.

QVÆ SINT PARTES prudentiæ?

5. Prudentia habet partes integrantes, subiectivas, & potentiales. Partes integrantes illius sunt: Memoria, intelligentia, docilitas, scientia,

4. 1. 1. c. 1.
4. 1. 1. c. 1.
4. 1. 1. c. 1.
4. 1. 1. c. 1.

providentia, ratio, circumspexio, & cautio. Secundum partes coniectivas dividitur in naturalem, supernaturalem, acquisitam, & refusam.

6. Dividitur etiam in personalem, & gubernatorem, & hæc in æconomicam, civilem, legislativam, & militarem.

B. 5. b. 3. 7. Par.

7. Partes potentiales illius sunt tres: Habitus est habitus bene confidendi in rebus dubiis, hoc id est habitus bene iudicandi de rebus iam confectis secundum legum principia, & fines illius. Cuius est habitus bene iudicandi de rebus confectis secundum altiora legum principia contra illa verba.

QUOT MODIS contra prudentiam peccare.

8. Geni dicit loquendo omnia peccata contra prudentiam; specialiter tamen peccata per superabundantiam, & defectum. Per superabundantiam peccatur per precipitationem, inconfusionem, & inconstantiam, & negligentiam. Per defectum sunt peccatum mortale, nisi cum quod exponit periculo illius. Et hæc vitia à legibus precipue ortum habent.

9. Per excessum peccatur *h* sex modis: carnis prudentiam, avaritiam, dolum, transgressionem statum temporalium, & nimiam ram rerum futurarum.

10. Non est speciale prudentie præceptum peccatum contra eum tunc erit mortale, quod in materia generalis præceptum violatur.

PUBLICUM Vide Manifestum.

1. Actus publicus non sufficit, ut delictum manifestum, etiam si actus sit peccatum, ut celebrante excommunicato occultè. *a*

PURGATORIUM.

1. In Purgatorio remittuntur *a* peccata venialia hic non remissa per displicentiam, vel per actum charitatis, in quo virtualiter, & eminenter inducitur poenitentia.

2. In purgatorio neque meretur, *b* neque meretur. Sunt tamen animæ ibi existentes in gratia Dei, & certe de futura salute.

3. Incertum est, quæquamdiu animæ ibi cruciabantur, & ut ex Ven. Beda colligitur *c* aliquæ utque ad extremum iudicium cruciabantur.

Idem 2.
2. q. 53
& 54.
8 D. Gie.
gor. 51.
Mor.
4 D. 7h
2. q. 53
art. 1.

Avil. in comp.
Nav. hoc
verb.
ca hoc
verb.

6 Vide
Bellar.
10. 2. lib.
2. char.
c Beda
lib. 5.
hist. c. 14

4. In
Negat
est poe
stus D
5. P
potate
exempl
6. Su
ricularia
num, di
ruerunt
7. P
erit.

DIS
d

1. Q
nasterio
2. C
quarta
la tam
solvatu
statuun

1. Q
cipit T
2. I
pro ma
prohib

4. Incertum est an a Dæmonibus torqueantur. Negat D. Thomas. *d* Sine dubio autem certum est poenas illas omnes huius vitæ, etiam quas Christus Dominus passus est, longe superare.

d D. Th.
4. dist.
20. art. 5.
d Bellar.
de purg.

5. Probabile est eas pro nobis exorare, & impetrate à Deo multa bona, & comprobatur multis exemplis videndis in speculo exemplorum.

6. Suffragia communia omnibus profunt, / particularia his pro quibus offeruntur contra Cavendum, dicentem his tantum prodesse, quæ id mementur.

f Idem
c. 18.

7. Post extremum iudicium Purgatorium non erit.

DISPUTATIVNCVLÆ duæ, cum Resolutionibus quatuor.

Q.

QUARTA FVNERALIA.

1. QUARTA funeralia solita primùm ante annos 40. solvi Ecclesiæ Parochiali, eidem est solvenda; & quamvis postea sit monasterio concessa.

d Trid.
sess. 15.
c. 15.

2. Quarta funeralis, ac canonica portio, & quarta etiam oblationum Episcopo à iure concessa tam à Capitularibus, quam à cæteris clericis persolvatur eo ordine, & modo quem sacri canones statuunt.

QVÆSTVARIIL.

1. Quæstiuatios eleemosynarum abolendos præcipit Tridentinum. *a*

d Trid.
sess. 2. tit.

2. Pius V. omnes gratias & facultates concessas pro manibus adiutoribus revocavit, quæstusque prohibuit.

Bbb 4

DIS-

DISPUTATIVNCVLÆ Præjacentes.

REVOLVTIONES VARIE.

R.

RAPINA. Vide Furtum.

RAPINA est vi accipere vel velle accipere aliquid. Est maius peccatum furto, & ab eo specie distinctum, & circumstantia necessario consistenda.

RAPTOR vide verb. *Luxuria*, & verba *matrimonii impedimenta*.

RATIHABITIO.

a Vide
No. 2. in
f. 1. c. 1.
b Idem
c. 17, n.
133.

c Comm
DD

d Navar.
c. 27, n.
235.

e Idem
ubi sup.

1. Ratihabitio non *a* sufficit, si est de futuro, & valore confessionis.

2. Ratificans damnum suo nomine *b* factum tenetur ad restitutionem, quando is, qui damnum intulit non infert, nisi sciret, quod is cuius nomine fecit, idiatum esset habiturus; secus verò non si eius nomine factum, etiam si illi placeat.

3. Ratihabitio damni retrahitur *c* & mandato comparatur, quod locum habet tam in contractibus, quam in delictis.

4. Ratihabitio auget *d* peccatum, & poenam, unde qui ratificat clerici percussorem suo nomine factam, est excommunicatus; & ratificans deformitatem suo nomine factam est irregularis. Et quicumque ratificans delictum suo nomine factum puniendus est, sed non poena ordinaria.

5. Ratihabitio ut mandato comparatur, *e* necessarium est, ut delictum factum fuerit nomine ratihabentis, & ipse potens fuerit, antequam fieret, mandare.

6. In-

6. In
tionis pe
nomine
restitutio

7. Ra
suo nomi

8. Ra
revalida
valeant.

9. Fa
requisi

1. Pe
culte ac
repetere
num ali
quod ni

2. A
nem pro
nifestar
tur. b

3. Q
um, ten

4. R
potest c
mino re

R

R

I

6. Infans, & furiosus, si postquam ad usum rationis pervenerint, ratum habeant delictum suo nomine factum, peccant. *f* sed non tenentur ad restitutionem, nec ad poenam. *f* Comm. DD.

7. Ratificans deformationem factam, sed non suo nomine peccat, *g* sed non est irregularis. *g* Comm. DD.

8. Ratificationes etiam tacitæ factæ per nictum revalidantur, *h* quando ratificans vult tacite ut valeant. *h* Sa hoc verb.

9. Factum nomine alicuius validatur: tempore quo ipse ratificat. *i* Idem ibidem,

REATVS Vide Peccatum.

RECOMPENSATIO.

1. Peccat *a* mortaliter, qui quod suum est occultè accipit, cum commodè posset per iudicem repetere, si potest oriri grave scandalum vel damnum aliud proximi, & tenetur monere debitorem, quod nil iam debeat. *a* Vide Navar. c. 17, n. 113.

2. Accipiens etiam rem depositam apud Joannem pro eo quod illi debet, tenetur reddere, & manifestare, si sub excommunicatione præcipiatur. *b* Idem c. 7, n. 114, Comm. DD.

3. Qui occultè accipit, quod dubitat, an sit suum, tenetur restituere durante hoc dubio. *d* Navar. n. 117.

4. Regulariter loquendo, tertia *d* persona non potest etiam accipere, quod suum non est, ut domino reddat.

RECONCILIATIO. Vide Ecclesia.

REDDITUS annui. Vide Census.

REGULÆ JURIS. Vide post verbum Religio.

DISPUT. I. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

RELIGIO, RELIGIOSVS.

De Religionis definitione, & religioso statu.

Religio est virtus *a* inclinans ad honorem, & cultum Dei tanquam principii, à quo sumus, & in quo vivimus.

a Navar, c. 14, n. 1.

Idem c. 14, n. 21.

2. Falsæ religionis quatuor sunt *b* species. 1. Perniciosus, seu superfluus cultus Dei. 2. Idolatria. 3. Divinatio. 4. Cultus exhibitus creaturæ ad dilectionem nostram. Omnes hæc species sunt ex se mortales exceptâ primâ cum est superflua, non tamen contraria legi divinæ, vel humanæ, & 4. bona fide, vel præ ignorantia, quæ tantum sunt veniales.

RELIGIOSVS status quid sit?

ff. de statu homi. cod. tit.

Aug de verb. re-

lig. c. ult.

c. c. religiofi c.

quamvis de sent. excom.

f Gregor XIII. in const.

Athen. dente

Domino

2n 1534.

g c. religionem

cod. tit.

in 6.

3. Status in stricta significatione significat immobilem vivendi modum, & in hac significatione solum sunt in Ecclesia tres status, Episcoporum, religiosorum, & conjugatorum.

4. Religiosus dicitur vel ex eo, quod divino cultui, qui per religionem Deo exhibetur addictus est, vel ex eo quod votis religatus est. *d*

5. Religiosi alii monachi, alii fratres, alii clerici regulares; & in favorabilibus nomine monachi reliqui omnes *e* intelliguntur.

6. Religio secundum jus antiquum requirit Professionem solemnem trium votorum. Sed ex novo iure Pontificum, & Concilii Tridentini religiosi Societatis JESU, per Professionem trium votorum simplicium sunt veri religiosi.

7. Triâ vota essentialia ex doctrina Christi Domini desumpta sunt.

8. Hodie nullus vivendi modus potest dici religio, nisi approbatus *g* à summo Pontifice.

9. Pri-

5P. Azor,
to. 2, inst
mor. lib.
21, c. 25
q. 6.

2. D. Th.
2, 2. q.
86. art. I

Idem
ubi sup.

Idem
ubi sup.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

ms Vill to.
2, tr. 359
dif. 2.

¶ Status
IV, Vide
P. Henrici
lib. 7, de
indulg.
¶ Vide c.
acceden-
tibus de
privil.
p. Clem.
IV,
¶ Vide
Privil.
¶ Ibidem

¶ Ibidem.

¶ Ref. fr.
Folan.
Roder. in
Bill. In-
noc.
¶ L. sunt
personæ
ff. de re.
leg. &
fump. fur-
net.

¶ 7. Ind.
scilicet 5. de
refer. c. 2
¶ Vide
verb. Ep-
iscopus

cipant ex eorum privilegiis exempti sunt à iuris-
dictione seculari, & Ecclesiastica Episcoporum,
Et Ordinarii contra hoc facientes incurrunt ex-
communicationem lata sententia.

16. Hodie nulla potest contra hoc consuetu-
do legitime esse præscripta.

17. Concessa fuit hæc exemptio à summis Pon-
tificibus propter gloriosæ obsequia à religiosis Ec-
clesiæ facta, & propter iniurias à Prælatibus acceptas.

18. Ex hac exemptione nullum damnum quod Præ-
latis, imò magna utilitas venit.

19. Religiosi sunt notorie exempti, & ideo
non tenentur exemptionis privilegia ostendere, &
quæcumque sententia data contra illos esse nulla,
quamvis privilegium non ostenderint.

20. Religiosi omnes mendicantes non possunt
se excommunicari, suspendi, vel interdici, nisi à
Legato à latere, vel ex speciali Papæ commissione,
quam in certis casibus habent Inquisitores fidei, &
Commissarii Cruciatæ.

21. Religiosi Dominicani, & qui illorum pri-
vilegia communicant, possunt creare Notarios
Apostolicos ad intimanda, & executioni mandan-
da Apostolica privilegia.

22. Magister scholæ Salmanticensis, nec qui-
vis alius, non potest religiosis scholasticis etiam
in collegio degentibus aliquid sub excommunica-
tione præcipere. Et iudices omnes tam seculares
quam Ecclesiastici debent advertere ne quicquam
contra eorum privilegia fiat; quæ summa est ra-
tio, quæ pro religione facit.

IN QVIBVS religiosi Episcopis sint subiecti.

23. In primis non possunt concionari nisi in
Ecclesiis sui Ordinis sine licentia Episcopi. Vide
hoc verb. Privileg.

24. Ordinarius non potest sine causa rationa-
bili religiosos à prædicatione suspendere.

25. Ut religiosi in suis Ecclesiis concionari pos-
sint,

Con-
ramen-
dictio-
tion-
licen-
24
delin-
ab Ep-
27
b ab
sed de
tu Ec-
28
Episc-
perio-
ius, c-
vel e-
dar o-
29
fili-
xit d-
30
rui e-
31
aut r-
prie-
32
extu-
scop-
33
mili-
34
pro-
3
Jesu-
proc-
den-
3
um

Cor, & sufficit ut à suo Superiore approbentur, se-
tamen debent Episcopo presentare, & ab eo bene-
dictionem accipere. Si vero date renuat sine ra-
tionabili causa, possunt in suis Ecclesiis sine illius
licentia concionari.

26. Religiosi, qui extra sua claustra scandalote
delinquit & a suo Prelato non punitur, potest a
ab Episcopo puniri.

27. Religiosi habentes beneficia Curata possunt
b ab Episcopis visitari, non de moribus & vita,
sed de Sacramentorum administratione, & de cul-
tu Ecclesie.

28. Qui degunt extra claustra, subiciuntur c
Episcopis in causis obsequiorum, & miserabilium
personarum. Adverte dum tamen, quod religio-
sus, qui cum licentia sui Superioris beneficio servit,
vel est monialium Vicarius, vel similibus officiis
dat operâ non est censendus totum se extra claustra

29. Qui sine licentia Qui rati matrimonio as-
sistit, vel coniuges benedicit, suspensionem incur-
rit d

30. Religiosi, qui ad Synodum convenire tenentur
possunt eas Episcopo obligari ut conveniant.

31. In Religio- num Ecclesiis nullus secularis,
aut natus contradicente Episcopo concionari
presumat.

32. Qui sine licentia in scriptis suorum Superiorum
extra claustra vel in venationibus, possunt g ab Epi-
scopo puniri, ne in infirmitatibus errores.

33. An possit Episcopus visitare Ecclesias Ordinum
militarium, aliarum, alii regant h probabilius.

34. Contra religiosos, sales, vel accipientes aliquid
pro ingressu Novitii, possunt i Episcopi censuras ferre.

35. Religiosi, excepta Comunità, & Societate
Jesu possunt l obligari ab Episcopis ut exeant ad
processiones publicas exceptis aliquibus casibus vi-
dendis apud Villalobos

36. Religiosi extra conventum possunt m fideli-
um processiones facere, etiam sine licentia Epi-
scopi,

Vide
de Pub-
lica

Titul.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

de c.

scopi, ipso autem contradicente gratus Deo erit ab illis se abstinere, & aliis pijs operibus divina beneficia impetrare.

37. Religiosi testamentarii in hoc officio delinquentes *n* possunt ab Episcopis puniri, & illis debent rationem reddere.

38. Episcopi etiam in religiosorum domibus honoratiorem locum habere *o* debent, quam Provincialis, vel ipse Generalis Ordinis.

39. Si religiosi Episcopo non dederint debitum honorem, iudex huius causæ non ipse Episcopus, sed regularis *p* erit.

40. In religiosorum domibus etiam exemptis *q* potest si velit Episcopus concionari.

41. Camaldulenses habent *r* privilegium à Leone X. ne Episcopi possint in Ecclesia exempta sine licentia Prælati religiosi convocare processiones, celebrare Ordines, & similia, & in hoc communicant aliæ religiones.

42. In casibus in quibus religiosi Episcopi subiecti sunt, *f* non possunt illos per censuras compellere, nisi hoc expresse à iure, vel à Pontificibus, vel à Conciliis Episcopis concessum sit.

SECTIO II.

Quibus in Casibus possint Religiosi Iudicem Conservatorem creare; quis possit hoc munus obire, & quam potestatem habeat?

a Vide Eman. Rod. to. 3. qq. reg.

1. POSSUNT *a* nominare Iudicem Conservatorem Prælati, & Syndici, & quivis alius religiosus.

2. Quævis persona in dignitate Ecclesiastica constituta, Rectores, & Priores, & Episcoporum Vicarii etiam foranei possunt eligi in iudices Conservatores. Sed iam non potest eligi religiosus etiã si sit Cardinalis ex declaratione Cardin. contrarium tamen est probabile.

3. Pet.

3. Per
Conservat
exculat
excom

4. Alii
gari, nifi
tum, vel

5. Pon
terit citari

6. Po
ctionem c
gnitate co

7. Por
criminali
actores.

8. No
conveniri

9. Pos
illatis fan

10. P
fos, & i
æquale p

11. C
ne exced
fi, & par

municat
pensas fa

has non i
cessit.

12. C
tinum m
DE I

tius.
AN

nem tran

13. I
transire

14. C
gionem
non p o

3. Personæ à religiosis assignatæ in iudices Conservatores, nisi legitimo impedimento sint excludatæ *b* venentur minus acceptare sub poena excommunicationis.

4. Assignato uno iudice non potest *c* alius assignari, nisi prius habeat legitimum impedimentum, vel nolit acceptare, vel malitiosè se gerat.

5. Poterit eligi extra diocesim, sed reus non poterit citari ultra duas dioceses.

6. Poterunt *d* Conservatores suam iurisdictionem delegare alii personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ.

7. Poterunt *e* cognoscere in causis civilibus, criminalibus, vel mixtis religiosorum sive rei, sive actores.

8. Non *f* possunt religiosi nisi spontè velint conveniri ante suos Conservatores.

9. Possunt *g* Conservatores iudicare de iniuriis illatis famulis religiosorum.

10. Possunt *h* procedere contra alios religiosos, & illorum communitates, etiam si habeant æquale privilegium.

11. Conservatores, qui malitiosè in iurisdictione excedunt ipso facto de officio manent & suspensi, & pars id procurans ipso facto incurrit & excommunicationem Papæ reservatam, nisi alii parti expensas satisfecerit: Qui autem pars non est poenas has non incurrit, nec altera pars si index non excessit.

12. Circa horum iudicum electionem Tridentinum *m* nihil innovavit.

DE INGRESSU in religionem, vide verb. Novitius.

AN LICEAT religioso professo ad aliam religionem transire.

13. Non licet *n* ex una ad aliam religionem transire nisi ob magnam necessitatem, vel utilitatē.

14. Quivis religiosus potest *o* ad strictiorem religionem transire penitentiā accentiā a suo Prelato, licet non p obtenta,

b Ex Bull. Bul. III.

c Ex Leo. ne X. & Clem. VII.

d Pius V. Soc. Iesu
e Ex citato
to privil.
in comp.
f Ex Rod. ubi
sup. art.
13.

g Idem
sup. art. 17.
h Ex cōp. diet.
i c. fin.
de iur. de

leg. lib.
c. 2.
in slib. I
recop.
c. fin.
art.

m Trid. sess. 14.
c. 5, ad fin.

n D. Th. 2. 2, q.

ult. art. 3
o c. licet de regul.
c. significasti, c. non ex vobis eod. tit.

15. Si

15. Si ad laxiorem transeat, existimans bene fide arctiorem esse, non incurrit excommunicacionem.

16. Si transeat non petita licentia, potest debet Prælatus illum revocare secundum probationem.

17. Cum subditus petat licentiam à Prælato debet expectare responsum, quod si neget illi propter causas debet ad alium maiorem superiorum recurrere.

18. Religio ad quam transitus licet, debet non solum iustior, sed arctior, & in qua religio observantia arctius viget: Si enim est relaxatum interit, quod arctiorem regulam habet custoditam in arca.

19. Quod in hoc casu de viris religiosis dicitur intelligendum est etiam de foeminis, & idem de fratribus & laicis.

20. Nullus religiosus professus ex Ordine mendicantibus potest transire ad Ordines monachales, nec ad Ordinem Dominæ de Mercede.

21. Ordines mendicantes sunt quæ ut tales litteras Apostolicas declaratae sunt, etiam si habeant proprios redditus in communi, sicut habent collegia Societatis Jesu.

22. Ad Carthusiam licet transire omnibus religiosis aliorum Ordinum. Cistercienses autem & Monachi non possunt sine licentia suorum Generalium. Vide circa hoc Societatis privilegia.

23. Religiosi mendicantes ex Papæ licentia ad monachales ordines transientes non habent a vocem, nec locum.

24. Aut licet transire ex religione mendicanti ad aliam mendicantem, ex illarum privilegiis pendendum est: jure autem communi prohibitum non est ex causa, & cum Prælati licentia.

25. Capucini non possunt admittre observantes D. Francisci.

26. Quo

9 P. Azor
lib. 1. c. 12
c. 14, 15.

Abb. in
d. c. li-
c. 1.
f. vide

Vill. 10.
2. 11. 15.
c. 13. n.
2.

Navar.
conf. 12.
lib. 17.
110. de
reg.

R. Em:
Rodr.
1. 1. 1. p.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.
1. 1. 1. c.

18. Q
potest e
rium

27. C
bet d hab

28. P
rum Ord

29. G
tiam sub

AD q
religiosi

30. S
buerit, a

tem legi
quiret, sp

31. Si
nationer

fessioner

feret, sec

32. A
tem, tra

si hæred

pertineb

33. C
tione, q

sterio, a

34. C
illam pe

terit secu

tilia.

35. S
ligiosum

ret bona

norum.

giosum

26. Qui potest transire ad arctiorem Ordinem; potest e id facere etiam si votum emisit in contrarium.

27. Qui transit ex una in aliam religionem, debet d habere probationis annum.

28. Possunt omnes Ordines mendicantes aliorum Ordinum privilegiis uti circa hoc.

29. Generalis potest e ex iusta causa dare licentiam subdito ut ad laxiorem Ordinem transeat.

AD QVAM RELIGIONEM pertineant bona religiosi ex una ad aliam transeuntis?

30. Si transitus fuit contra ius omne quod habuerit, ad priorem Ordinem f pertinet; si autem legitime transit, quod post professionem acquireret, spectat ad secundum.

31. Si quando ingressus fuit g religionem, donationem illi fecit omnium bonorum, & ante professionem transiit ad aliam, omnia sua bona secum feret, secus verò si donatio fuit alicuius partis bonorum.

32. Actio, quam habet religiosus ad hæreditatem, transit cum eo ad : monasterium; h quòd si hæreditatis incapax est, ad hæredes ab intestato pertinebit.

33. Cum ei aliquid fuerit legatum sub conditione, quæ impleta fuit, quando erat in 2. monasterio, ad illud 2. spectat i

34. Omnia, quæ habebat in prima religione ad illam pertinent, ex licentia autem præsumpta l poterit secum ferre manuscripta primæ religioni inutilia.

35. Si monasterium compelleretur admittere religiosum, ut ibi ageret pœnitentiam, & hic haberet bona in primo monasterio, hoc teneretur m bonorum usumfructum secundo dare, ut aleret religiosum dum viveret.

e Navar.
consil.
55, de
reg. l. 3.
d Trid.
scilicet 25, &
15, de
reg.
Comm.
DD.

f P. Azot
p. lib. 12.
c. 15, q. 1.
g Panor.
in c.
quod ad
ro de
cler cons.
iug. &c.
in præ.
fenti de
probat.
h c. Stat.
utum 18
q. 1.

i Filiu. in
c. in præ.
fenti de
prob.
l Ex d, c.
statutum

m Comm.
DD.

SECTIO III.

De variis circa Religiosos resolutionibus.

a Comm.
DD. Vide
Navar. c.
num. 26,

Religiosus Sacerdos, cui à suo Prælato prohibi-
bitum est confessiones audire, *a* validè audi-
et peccata venialia, sed non licitè, sic etiam si
his habeat prohibitionem.

b Avil. in
comp.
Navar.
hoc verb
e Idem
ibid.

2. Religiosi, qui virtute suorum privilegiorum
poterant ante Tridentinum confiteri cum clericis
secularibus, possunt *b* etiam modò.

d Navar.
ubi sup.
n. 51.

3. Peccat *c* mortaliter, qui retahit aliquem ab
ingressu, vel extrahit post ingressum, sed non tenetur
ingredi pro eo; sed qui prædicta facit bona intentione
nec peccat, nec incidit in censuras.

4. Ingredi, *d* vel inducere ad ingressum in religionem,
in qua laxè vivitur, peccatum est, & illam ingrediens
non satisfacit voto ingrediendi religionem in communi.
Nec qui votum fecit ingrediendi religionem laxam,
in qua non est reformationis spes, tenetur adimplere.

e Comm.
DD
f Comm.
DD.
g Comm.
DD.

5. Religiosus professus, in venereum peccatum
incidens, circumstantiam tenetur *e* confiteri.

6. Professio facta ab excommunicato *f* valet.

h Navar.
c. 27, n.
260,

7. Peccat *g* mortaliter religiosus qui cò, quòd
observantia non urget, non servat ea, quæ obligant
sub mortali; excusatur tamen ab implectione eorum,
quæ non pertinent ad essentiam votorum, & jam desue-
sunt per privilegia, vel consuetudinem, vel tolerantiam
Prælatorum.

8. Religiosus moribundus potest *h* declarare suam
voluntatem in distribuendis rebus quibus cum licentia
utitur, sed non per modum ultimæ voluntatis.

i Comm.
DD.

9. Post Tridentinum potest *i* fœmina fieri religiosa
manendo domi in sæculo ex iusta causa cum peculio
unde sustentetur.

10. Professus solum obedientiam secundum regulam

nam censetur *l* profiteri pauperitatem; & casti-
tatem.

l Sa hoc
verb. n.

11. Professus *m* non intendens servare regulam
aliarum more, tenetur servare omnia, quorum
nibus.

18,
m Idem
ubi sup.

non est legitima dispensatio.

12. Professio monialis non mendicantis in mo-
nasterio non habente redditus, quibus sustentetur,
etiam si
non valet.

13. Professus exlato morbo *n* contagioso, po-
test à religione expelli.

n Vide c.
periculo
de stat.

14. Professus à religione expulsus tenetur serva-
re tria vota eo modo, quo potest, & Ordinario lo-

reg. l. 6,

ci tenetur *o* se presentare, & quæ obedire, nec de-
bet sibi thesaurizare, sed post moderatum victum,

o Vide
Silv. verb
religio 6,
q 12.

& vestitum, quæ supererunt, Ecclesiæ cui est ad-
dictus, acquireret. Non enim debet esse melioris

conditionis ejectus ob demerita, quam assumptus

ob merita.

15. A reliquis observantiis, choro, jeuniis, vigi-

p Comm.

liis, flagellationibus, silentio, & similibus liber ma-

DD

net. *p*.

q Sa ubi
sup.

16. Non habet *q* dominium eorum, quæ ac-

quirunt, sed tantum administrationem ad propriam

sustentationem, & ad pias causas.

17. Acquirunt, si est exemptus, summo Pontifici,

r Sa ubi

si non exemptus suo monasterio, & non Episcopo

sup

loci secundum probabiliorem. *r*

l Comm.

18. Religiosus pro quolibet peccato mortali *f*

DD.

potest in carcerem detrudi, & ob crimen causâ co-

gnitâ per sententiam à religione expelli à suo Præ-

lato, sed non potest Ordine sacro deponi.

r Comm.

19. Non licet *r* recedere à conventu prætextu

DD,

conveniendi superiorem, nisi in casu manifestæ in-

juræ.

20. Carthusiani tenentur *n* vesci carnibus, si ali-

n Vide

ter non possint vivere, est probabilior sententia.

Dian. p.

Nec desunt qui dicant non peccare mortaliter car-

3 tr. 2,

nes edendo etiam extra necessitatem, dummodo

rel. 39,

absit scandalum,

21. Mendicantes non tenentur *x* contribuere nem dare ad seminaria etiam ratione beneficiorum nec ad ullum subsidium, vel onus.
22. Religiosi possunt *y* esse Vicarii Episcoporum cum licentia Prælati, & aliquando postulare alio in civilibus coram iudice seculari
23. Religiosis tempore Jubilæi revocatis privilegia in contrarium, licet *x* confiteri cuilibet Sacerdoti, etiam seculari approbato ab Ordinario.
24. De religioso crimine facto ante *a* ingressum religionis non potest iudex secularis cognoscere, est enim mutatum forum.
25. Non *b* est apostata, qui exit à religione animo revertendi, vel in aliam ingrediendi, vel fugiendi à superiore nimis faviente, aut merito credens non esse prof. illum, tunc enim potest etiam dimisso habitu fugere.
26. Abbas non obligatur *c* statuto etiam cum odiosis alii aiunt, alii negant.
27. Abbatem oportet esse saltem 25. annorum inceptorum Sacerdotem, & professum, & Abbatissam 40. annorum nisi aliud Superiori videatur.
28. Vocales, qui habent vocem suffragii decisi non possunt abesse pro arbitrio à Capitulo, possunt tamen quando sciunt determinandam esse rem iustam, quam non valebunt impedire. Si autem possunt impedire, & absint ob humanos respectus *f* peccant mortaliter
29. Religiosus negans suffragium novitio idoneo peccat mortaliter.
30. Invalidè professus, qui dubitat an intra quinquennium professionem ratificavit, præsumitur *b* ratificasse.
31. Non possunt *i* ea quæ sunt iurisdictionis exercere in domibus religiosorum illis in vitis.
32. Religiosus, qui notoriè incurrit in excommunicationem potest secundum aliquos denunciari ab Episcopo, alii autem probabilius dicunt id verum esse in casibus à iure permixtis,

x Sa hoc
verb.
n. 59.
y Idem
ubifap.

z Comm.
DD.
a Comm.
DD.

b Silv.
hoc verb
n. 4.

c Comm.
DD.
d Vide
Silv. verb
religio.
e Comm.
DD.

f Placitum
auctor.
g Suar.
apud Dis
an in
comp.
n. 4.
h Dia. p.
4. tr. 3.
ref. 49.
i Comm.
DD.
j Vide
Dian. p.
3, tr. 2.
ref. 55.

34. Jul
giolus iur
tionem
onera reli
olus. 3. si
pudore.
35. Re
donatio
36. Re
sunt o fuso
nima: tan
37. Rel
tenentur i
tionem
38. G
osorum p
ipsa relig
39. Pri
taxat con
cantes co
privilegi
dent, & qu
40. An
giolorum
negant.
41. D
etiam sub
fuerit int
42. Re
privilegi
43. D
so imp
necessitat
scriptis
44. R
tas Conf
Mat Con
quia pr

34. Justæ causæ, ob quas potest superior in religio- Idem ubi sup. cl. 48.
sus iudicio dare necessitatem, ut ad laxiorem religionem transeat, sunt: 1. imbecillitas subditi ad onera religionis 2. si indignè tractetur, aut sit ex-
cantis pro-olus. 3. si infamatus, & non potest ibi degere sine pudore.
35. Religiosus factus Episcopus potest revocare Dian. in comp. nec verb. n. 34. Comm. DD.
donationem quam fecit legitimè ante professionem.
36. Religiosi facti Cardinales, vel Episcopi pos-
sunt suscipere in Baptismo, quia cessat in eis ratio Dian. ubi sup. n. 37. Comm. DD.
punitæ familiaritatis & incontinentiæ.
37. Religiosum expulsam jam emendatum non Dian. ubi sup. n. 37. Comm. DD.
tenentur superiores recipere, p. nec ipsè ad aliam religionem transire, immo nec redire ad suam.
38. Generales, q. & Capitulum generale religi-
osorum potest privilegiorum usum limitare prout Idem.
ipsa religionis expedire iudicaverint.
39. Privilegiorum Societatis, etiam si ipsi dum-
taxat concessa sunt, possunt alia religiones mendi-
cantes communicatione gaudere. Immo illis etiam Dian. p. 5, tr. 15. cl. 46. Vill. l. apud Dian. ubi sup. ref. 98. Comin. DD.
privilegiis, quibus ipsi societatis subditi non gau-
dent, quia Generalis eorum usum illis interdicte.
40. An per Bullam Cœnæ derogatum sit reli-
giosorum privilegiis alii aiunt, alii probabilius Idem.
negant.
41. Derogatio privilegiorum Societatis JESU Idem.
etiam sub amplissima forma facta non valet & nisi Idem.
fuerit intimata.
42. Religiosi in foro conscientie uti non possunt Idem.
privilegiis expressè revocatis à Tridentino.
43. Dispensatio pro coniugatis incestu, vel vo-
to impeditis ad petendum debitum potest urgente Idem.
necessitate & dari extra sacramentum, & absentibus Idem.
scriptis.
44. Religiosus approbatus tantum ad audien-
das Confessiones virorum, si tempore Jubilæi au-
diat Confessiones foeminarum non est puniendus, Idem.
quia procedit secundum probabilem opinionem.

z Suar.
apud e.
undem.

Comm.
DD.

b Placit.
autho. is.
c Placit.
tum au-
thoris.

d P. Aco-
sta in ma-
nuscript.

e In decr.
Alexand.
VII, 1665
24. Sept.

45. Generales. & alii Prælati religionum potest eligere Confessorem etiam extra religionem, dummodo eis non sit per suas constitutiones prohibita.

46. Cum religiosus nondum est approbatus Ordinario a potest tempore Jubilæi, vel viti Bullæ Cruciatæ de licentia sui Superioris a Confessiones aliorum religiosorum.

47. Provinciales Ordinum mendicantium sunt b dimissorias concedere novitiis ut ab Episcopis po ordinentur.

48. Religiosus non potest c nisi de licentia superioris testis esse etiam in testamento, potest de licentia præsumpta, & est validus testis.

49. Religiosos non obligat d Concilium Limense, nec aliud diocesenum, nisi cum sunt Parochi sacramentorum administratione, vel ratione seculari, ut in decreto contra negotiatores, & in finibus, quæ in religiosis maioris sunt scandali, quam in aliis clericis.

50. Mendicantes non possunt absolvere a casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate. e

SECTIO IV.

De aliis resolutionibus ad religiosos spectantibus.

Comm.
DD.

1 Religiosi de Prælati licentiâ possunt a esse testamentarii, & bona tenere, & custodire b funeri, non autem sine facultate.

2. In societate, qui solum vota simplicia per biennium novitatus fecerunt, sunt b adhuc capaces hereditatis, & donationum.

3 Professio sollemnis in nostra Societate non valet, nisi fiat ex expressa licentiâ nostri Generalis data in scriptis; & vota simplicia debent fieri per duos annos, & diem.

4. Si religiosus habens filiam fidei, Petro committat pecuniam acquisitam in beneficio Ecclesiæ

stico ex
ne, mor
pecunia
tituerit

5. Si
non hab
ex hare
rio, pro
ex ita a

6. Q
stat ha
torum
j potest
Sixti V.
creditor

7. R
potest c
constit
titulo i

8. A
punitio
juris se
lis ex co
comp.

cieras u
sit casu
servand
aliis ve
stes esse

res duo
niri no
dum p
quam v

regular
quam v
ctus in
auditu

9. I

Secundum ex Superiorum permittunt etiam in negotiatione, mortuo tali religioso, *d* potest Petrus ex illa pecunia dotare puellam, nec tenetur religioni restituere.

d P. Menach. in manuscr.

5. Si quis ingrediatur religionem cum debitis non habens unde solvat, & post professionem vel ex hereditate, vel aliunde bona acquirit monasterio, probabilius videtur non tenere monasterium ex ita acquisitis religiosi debita solvere.

Idem
ubi sup.
& vide
Mol. 10.
2. de vit.
disp. 40.

6. Qui debet, nec habet unde solvat, nec expectat habere, si vera vocatione, non vero ut creditorum molestias effugiat, religionem ingrediatur, potest proficere, & rursum conscientiam recipi; quia Sixti V. constitutio contra eos est solum, qui ut a creditoribus liberentur ad religionem confugiunt.

f Idem
ibidem.

7. Religiosus Societatis post vota simplicia potest de bonis paternis vivente matre secundum constitutionum ordinem distribuere, & mater nec titulo inofficiosa donationis potest id impedire.

g Idem
ibidem.

8. Ad religiosorum Societatis correctionem, & punitionem non tenentur superiores rigorem juris servare, sed tantum ea, quae sunt juris naturalis ex concessione Bonifacii VIII. quae habetur in comp. Min. & ex facultate nostri P. Generalis Societas uti potest tali privilegio. Si vero ita gravis sit casus, ut professus ex Societate esset expellendus, servandus esset juris ordo propter rei gravitatem, in aliis vero non, atque adeo necessarium non est testes esse iuratos. Quod si essent duo testes singulares duorum actuum eiusdem speciei, posset reus puniri non poena ordinaria, sed alia arbitraria secundum praesumptionem delicti. Sed nihilominus quamvis probatio certissima sit, audiendus est reus regulariter loquendo. Si vero non sit probatio, quamvis jus requirit, si urgeat, potest non convictus incarcerari, & si indicia sint magna etiam non auditus ad custodiam cum probabilitate delicti.

h Ex concessione Bonifacii VIII. & hic ordo iudicii extrinsecus est ex manufer. doct. P. Ioannis Monacho.

9. Novitii propter religionis ingressum non a-

Vide
Trid. sess.
24 & 25.
de regul.
c. 16.

mittunt in beneficia Ecclesiastica, eisque debeatur fructus, vel illorum loco quotidiana distributio- nes. Nec possunt renuntiare beneficio ante ingressum intuitu illius, nec post ingressum, nisi cum licentia Episcopii, vel eius Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, & non alias intelligatur effectum suum sortiri nisi secuta professione.

Ex V.
Congreg.
nost. Societ.

10. Si autem Novitius fuerit / ex nostra Societate, ex sententia nostri Thomæ Sancti eius beneficia, cathedrae, & similia non vacant ante solennem professionem vel vota Coadiutorum formatorum, per quæ religiosi Societatis redduntur omnino incapaces retinendi bona. Attamen licet non vacant, in V. Congregatione statutum est, ut ea ante biennii vota resignentur.

11. In culpis non mortalibus opus non est ad poenitentias ordinarias rei monitionem præmittere.

12. Non est licitum Religioso vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua religione spargere minantem occidere, licet alius modus defendendi non suppetat; uti suppetere non videtur si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso vel eius religioni publice & coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur. *m*

SECTIO. V.

DE RELIGIOSORVM EXEMPTIONE
quoad Ecclesiasticum forum.

In decret.
Alexand.
VII. an.
1065, 24
Sept.
a Paul. V.
in sua
Const.

34 quæ
incipit,
Religio-

torum.

6 Cordus
hab. 2,

933.

Ex decret.
Congreg.

in tom. 4
Bull. con-

stit. 26
Verb. VIII

1. Regulares exempti a sunt ab Ordinariorum jurisdictione, nec non Legatorum à latere & Nunciorum Apostolicorum. Nec veniunt nomine Ecclesiasticorum aut Clericorum in edictis legatorum,

2. Hac exemptione b gaudent Novitii, non item c religiosi Apostatae, aut erecti sine speciali habitu regulari, nec damnati ad turremes, nec relegati in loca à provinciis Ordinis valde distantia,

et si

et si aliqui
none gau-

ri, & Do-

tradiderit

3. Re-

ab Ordin-

punitio-

dum. Pr-

in hoc ca-

4. Bu-

nem liga-

juxta ali-

5. Ep-

deriment-

Item con-

enda.

6. R-

centia lib-

laris lice-

Concili-

cinon ill-

7. R-

nasteria-

prius ob-

loco in a-

8. R-

ab Ordini-

mò aliq-

teneri, f-

empta v-

9. R-

blicanda-

redicta-

privileg-

10. J-

piarum

sint pun-

lius neg-

et si aliqui putent hos subd. soli Papæ. Hæc exemptione gaudent Tertiani, sed non omnes. Item oblati, & Donati, si se & sua irrevocabiliter religioni tradiderunt.

3. Regulares notoriè delinquentes possunt *d* ab Ordinario puniri, si Prælatus eorum eos non puniat intra tempus ab ipso Ordinario præfixendum. Prælatus autem regularis non tenetur itare in hoc casu processui facti ab Ordinario.

4. Bullæ Pontificiæ spectantes ad Inquisitionem ligant *e* religiosos etiam non expressos Item juxta aliquos edicta Inquisitorum.

5. Episcopus potest procedere contra regulares detinentes conjugatum professam in casu venito, Item contra *f* renuentes restituere novitio restituenda.

6. Regulares non possunt *g* sine Ordinarii licentia libros imprimere Si verò sine Prælati regularis licentia imprimant non incurrunt poenas Concilii Lateranensis, licentia autem Principis laici non illis, sed typographo opus est.

7. Regulares non possunt *h* erigere nova monasteria sine Episcopi in cujus diocesi sunt licentia prius obtenta. Immo nec possunt ea transferre de loco in alium in eadem civitate.

8. Regulares non tenentur *i* ad jejunia indicta ab Ordinario, nisi subsit periculum scandali. Immo aliqui putant sæculares intra monasteria non teneri, sicut nec moniales tenentur etiam non exemptæ nisi exprimentur in edicto.

9. Regulares subsunt *l* Ordinario quoad publicandas indulgentias. Item quoad servanda interdictiona. Item quoad processiones, nisi speciali privilegio exempti sint ut nostri.

10. An regulares teneantur reddere rationem parum voluntatum ipsis commissarum, & possint puniri ab Ordinariis, alii aiunt, alii probabilus negant; *m* nam Clem. I. de test. non loquitur

d Trid.

sess. 25, de

reg. c. 14

vide P.

Pelliz. tr.

8, c. 6.

sess. I.

e Vide P.

Pellizar.

ubi sup.

f Trid.

ubi sup.

c. 16, vi

de c. I.

de conu.

coniuga.

g Concil.

Lat sess.

de imp.

lib.

h Vrb.

VIII, in

const.

circa an.

1624,

i P, Pel

liz. ubi

sup.

sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

Idem

ubi sup.

de mendicantibus, qui coram Ordinario conveniendi non possunt.

Ex fac. 11. Regulares, qui extra loca in quibus habent
Cong. monasteria elemosynas quaerunt, tenentur
circa an. ostendere Ordinario licentiam suorum Praelato-
162 I. rum.

12. Privilegium exemptionis competens mona-
steriis regularium, quoad jurisdictionem Ordina-
riorum, suffragatur o etiam personis ibi existentibus, ac si essent in aliena diocesi, & non comprehenduntur Ordinarii censuris.

DE PRIVILEGIO EXEMPTIONIS concessi
regularibus, quoad forumulare.

13. Privilegium p fori est, quo personae regulares legitima auctoritate eximuntur a quacumque potestate saeculari tam in civilibus, quam in criminalibus.

14. Competit q eis jure Ecclesiastico, non potest illis auferri neque per consuetudinem etiam immemorabilem, & in hoc non potest praesumi consensus, nec tolerantia Papae, nec ipsi regulares possunt renunciare privilegio. Edque gaudent regulares omnes etiam laici, oblato, novitii & Tertitii, nec non apostatae, & perpetuo eiectioni, & enormia perpetrantes delicta, non obstante Clem. VIII. indulto, quod solum intelligitur de clericis sacris non initiatis, non de religiosis.

15. Judex saecularis non potest r religiosum assasinum propria auctoritate punire etiam si sit notorius, & incorrigibilis, & habitum deseruerit.

16. Regulares possunt s capi a iudice saeculari in flagranti delicto reipublicae pernicioso, ut in furto, & duci sine iniuria ad Praelatum regularem, cum necessitas capiendi urgeat.

17. Judex saecularis solum in tribus r casibus potest procedere contra religiosos. I. Si etiam laici socii fuerint criminis. II. Ne vexentur laici pro eodem crimine, si solus Ecclesiasticus inveniat delinquens. III. Cum certum est delictum, omnes judi-

o Vide
Pellizar.
ubi sup.
n. 88.

pComm.
DD.

q Vide
Pellizar.
tr. s. c. 6,
scilicet 2.

r Vide
Dian. 1,
p. tr. 2.
ref. 129
s Laym.

lib. 4, tr.
9, c. 4,
n. 6.

s Vide
Pellizar.
ubi sup.

judices po-
ribus, ut
punire. A
pericul

18. A
ctu ipso
mutato
mant, u
tum ad p
blica ho

19. I
privare n
periarur
quez x
bita, sun

20. I
in puni
plere ne

21. I
cularis
lencia
conver
causa c

22. I
tur de
in agr
ce & B

23. I
lite in
coram
que ibi

24. I
tores
tor p
credit
judex

25

judices possunt, & debent inquirere de delinquentibus, ut sic quilibet eorum possit suum subditum punire. Addi potest cum Prælatus est absens & est periculum in mora ex rati habitatione ipsius Prælati.

18. An judex laicus possit capere regularem notitiam inventum cum armis prohibitis, aut etiam mutato habitu, alii negant, alii probabilius affirmant, *u* dummodo in continenti ducant sic cap- *a* Vide
tum ad proprium Prælatum, quia in hoc & reipu- *Dian. ubi*
blicæ bono consulit, & religionis. *sup. ref.*

19. Judicem laicum, eiusque ministros posse privare religiosum armis prohibitis, quæ fortè reperiatur gestare, viri docti negant, sed noster Vasquez *x* inquit posse privari, cum arma ita prohibita sunt, ut neque domi retineri possint.

20. Etiam si Prælatus religiosus sit, negligens in puniendis suis subditis non potest *y* laicus supplere negligentiam illius.

21. Per viam reconventionis potest *z* judex secularis ad effectum vitandi calumniam, & repellendi calumniatorem, non verò ad punitionem reconvenire regularem. Quod à fortiori potest in causa civili.

22. Si regularis vendidit agrum, & conveniatur de evictione ab emptore, quia alius jus habet in agrum venditum conveniri debet coram *Judice & Ecclesiastico.*

23. An clericus vel regularis hæres laicus super lite inchoata creditore vivente conveniendus sit coram *Judice laico*, alii aiunt, alii negant, utrumque *b* est probabile.

24. Index laicus citare potest *c* regulares creditores ad exhibenda propria iura, in casu quo debitor petat dilationem ex consensu minoris partis creditorum, quia hic non convincitur ut reus, nec index præiudicat exemptionis regulari.

25. In causis feudalibus possunt *d* conveniri regulares.

a Vide
Dian. ubi
sup. ref.
11.

x 1, 2,
diff. 61, c.
4. n. 31.
y Comm.
DD.

z Covar.
in tr. 99.
c. 18.

a Pelliz.
ubi sup.

b Vide
Dian. 1,
tr. 2, ref.
24,
c Idem
ubi sup.

d Pelliz.
ubi sup.

gulares coram iudice laico, quia in his subijciuntur feudi domino, non ut personæ Ecclesiasticæ, sed ut principes, marchiones &c.

e Vide

Dian ubi

sup. res.

20, p. 1.

21, 2.

f Filiuc.

11, 6, n.

271.

26. An regulares qui sunt creditores aut legatarii in casu in quo conteri debeat eorum ratio, à iudice seculari citari possint, Theologi negant, e Jurisconsulti concedunt, dummodo non cogantur, sed admoneantur si velint.

27. Non f possunt laici Principes suis subditis privilegia concedere cum hoc addito, ut eis non utantur regulares, nec possunt abrogare privilegium semel ab ipsis factum in favorem regularium, quod jam transit in jus eorum.

b Vide

Cast. Pal.

11, 3, dub.

3, p. 24.

parag. 5.

28. Leges civiles correctivæ & non coactivæ obligant regulares, sed cum sunt in communem utilitatem reipublicæ, in quantum eius membra sunt, eas observare tenentur, & pœnæ in transgredientes possunt b exigi à regularibus per iudicem secularem, sed hoc sine judiciali controversia. Et iudex Ecclesiasticus potest eos cogere ad legum civilium observantiam, quæ ad communem utilitatem spectant.

i c. fin.

de sen. &

re jud.

29. Sub pœna excommunicationis lata in Bulla Cœnæ prohibentur laici procedere contra regulares tam in causis criminalibus, quam in civilibus. Et in dubio an statutum sit contra immunitatem Ecclesiæ amplectenda est i opinio Ecclesiæ favens.

RESOLUTIONES VARIE AD RELIGIOSOS Spectantes.

a P. Mo.

nach. in

manuscr.

1. Qui in Societate vota simplicia emisit ab eis absolutus aliam religionem ingredi potest, a non obstantibus constitutionibus, quæ prohibent ne professi in aliis religionibus admittantur; quia non sunt professi, qui vota simplicia in Societate emittunt.

b Idem.

2. Donatus etiam si vota religionis emitat, non b est verè religiosus.

3. Religiosus professus expulsus à religione & per

per sententiam
Confessionis
bilitari ab
tem de fac
um Pii V.

4. Qui
gredi relig
de his qua
bus, non v
societate.
gius dom

5. Per f
e redire, &
eius Consi

6. Reli
per aliud c
in reservat
natio illius
collegii, a

7. Min
eius locus
solvere, n
multos die

8. Reli
superiori,
alii, nisi fa

9. Præ
facultatem
so alterius

10. Reli
illorum cu
quare si de
posset ver
cuius mon
vitur; con

11. Rel
test m ac

12. Rel
clausura &
delinquan

per sententiam prohibitas ne concionetur nec Confessiones audiat, & similia, non potest *c* habilitari ab Episcopo, sed à Papa vel Nuncio. Si autem de facto habilitetur ab Episcopo, per privilegium Pii V. tenet factum, quia non est improbable.

Idem

4. Qui gravatus est debitis, si bonis cedat, ingredi religionem potest: *d* monasterium autem de his quæ attulit bonis tenetur solvere creditoribus, non verò de acquirendis in religione etiam in societate, in qua ante professionem capax est religiosus domini.

Idem

5. Per sententiam justam expulsus non tenetur e redire, & potest aliam religionem ingredi, si per eius Constitutiones non est prohibitum.

Navar. tit. de regul. conf.

6. Religiosus à Societate, qui iter agens transiit per aliud collegium, & quod Deus avertat, incidit in reservatum, absolvi debet *f* à Confessario ordinatio illius collegii cum onere comparandi Rectori collegii, ad quod iter agit.

i.

Comm. in Societate.

7. Minister, nec alius, qui absente superiore in eius locum substituitur, possunt *g* à reservatis absolvere, nisi cum onere comparandi, vel cum per multos dies absens est superior.

Comm. in Societate.

8. Religiosus professus tenetur *h* confiteri vel superiori, vel ab eo assignato Confessario, & non alii, nisi facultate à Superiore obtenta.

h c. si quis de penit. & remiss.

9. Prælatus potest religioso subdito iter agentem facultatem concedere, ut cum seculari vel religioso alterius ordinis confiteatur.

Constat ex dict. c. si quis.

10. Religiosus qui in prædiis religionis degit ad illorum culturam non *i* censetur esse extra claustra; quare si deliquerit non debet ab ordinario puniri, posset verò si esset in alio populo in erectione alicuius monasterii, in quo conventualiter non vivitur; contrarium tenet S. hoc verb. num. 53.

Vill. to. 1, q. 6, art. 1, n. 2

11. Religiosus sine sui Prælati licentia non potest *m* acceptare Episcopatum.

Idem ex Card. Cong.

12. Religiosi Parochi non censentur *n* esse extra claustra & ideo non debent puniri ab Episcopis, si delinquant.

Idem to. 1, q. 6, art. 1, n.

SE-

SECTIO VI.

Canones septima Congregationis de dimissionem nostræ Societatis religiosi.

§ 1. Qui ad Societatis monasteria idonei, dimissionem ab ea nullâ iustâ adducti causâ petunt, prætenſe suæ dimissionis rationes cum propriæ manus subscriptione Provinciali tradent ad-
dentque, nullas sibi aliâs superesse. Quas Provincialis serid cum consultoribus examinatis, iudicioque sui, & illorum addito ad Præpositam Generalem mittet, quas si non probaverit, perpetuum talibus sub præcepto silentium indicat; non obtemperantes ob delicti qualitatem puniatur publicè etiam in publicis culpis animadversione, ceteroque sibi persuadeant tales, ni superioribus acquiescant securosse in conscientia esse non posse, sed mortali culpâ quamdiu illa animæ obstinatione teneantur, subiacere.

§ 2. Imponitur præceptum, latæq; inferatur sententiæ excommunicatio Provinciali reservatæ tam in illos, qui inconsulto Provinciali externos de dimissione sua in consilium adhibent, quam in illos, qui externorum auxilio, & intercessione ad dimissionem à Superioribus impetrandam utuntur, addanturque pro Provincialis arbitrio pœnæ, longèque illis difficilior ad dimissionem pateat aditus.

Advertere hoc non esse intelligendum de novitiis, qui pro arbitrio suo possunt vel permanere, vel exire.

§ 3. Illis, qui sola importunitate, cum aliâ nulla iusta causa subsit, dimissionem deposeunt, nulla in posterum, nisi cum obligatione aliam religionem intrandi, in qua regularis vigeat observantia, concedatur, quod & patentibus inseratur, ac non nisi rarissime, & ob gravissimas omnino causas

permittente
tione ad fa

§. 4. Qu
veris, è g
missionem
lo se modo
hanc facul
nullam eff
ac censuris
constiterit
veros Apost
rum canon

§. 5. Q
causas, qu
votorum q
iudicio Pa
teriori suo
rebus om
que aliqui
statuere p
secretas ill
sionis spe

§ 6. Qu
tate dimi
riorum ar
usus, & c

§. 7. P
missionem
diendi, ne
nostri iud

§. 8. C
cipit ad f

quàm Sup
dispensati
tus in con
& is certu
per, dimi

§. 2. Si

per

permittendum ut liber ab omni votorum obligatione ad sacculum redeat.

§. 4. Quicumque ē causis aut non veris, aut si veris, ē gravibus delictis, ea mente perpetratis dimissionem impetrarunt, certō sibi persuadeant nullo se modo tutos in conscientia fore, omnemque hanc facultatem in conscientia fore irritam, ac nullam esse, omnibusque se Apostatarum pœnis, ac censuris subiacere. Quæ res si in exteriori foro constiterit, poterunt Superiores in illos tamquam veros Apostatas juxta Societatis privilegia, & sacrorum canonum dispositionem procedere.

§. 5. Qui ad dimissionem secretas obdunt causas, quibus se ineptos ad religiosæ disciplinæ, votorumque observationem contendunt, illas ipsi iudicio Patris nostri Provincialis & immediato superiori suo, vel alteri indicare tenebuntur, quod rebus omnibus seriō examinatis maturius, certiusque aliquid deneganda, vel concedenda dimissione statuere P. N. possit; qui si renuant prædictis P. P. secretas illas causas aperire omni obtinendæ dimissionis spē careant.

§. 6. Qui ob grave delictum publicum ē Societate dimittuntur, pro culpæ prius qualitate superiorum arbitrio puniantur, etiam inclusione ubi id usus, & consuetudo obtinuit.

§. 7. Profugientes à Societate, quo facilius dimissionem obtineant, nec Romæ facile à P. N. audiendi, nec sine pœna pro delicti qualitate Patris nostri iudicio in Provincia infligenda, dimittendi.

§. 8. Cum is, qui dimitti cupit, Superiorem decipit ad facilius consequendam dispensationem, quam Superior non daret, si rei sciret veritatem, dispensatio votorum est nulla, & talis non est tutus in conscientia. Si verò recurat ad Superiorem, & is certus de deceptione dispensationem confiteri, dimissus solus à votorum obligatione manebit.

§. 9. Si quis malitiosè veram causam dedit ut dimittatur.

mitteretur, & sciens & prudens superior dispensationem dederit, quia ob talem causam cum inepertum ad societatem iudicavit, valida erit dispensatio in favorem religionis, & pœnam delicti.

APPENDIX De aliis singularibus.

Vide P.
Sâ in
verb. in
gratius
do.

1. Orationes, & suffragia dicenda pro nostris Fundatoribus, & benefactoribus solum, non obligant titulo gratitudinis, quia fundationes solum recipiuntur ut elemosynæ à fidelibus; nihilominus tamen, qui omnino immemor esset tanti beneficii, non esset in tuta conscientia.

2. Provinciales possunt illorum socii à reservatis absolvere, & Rectores Confessores ordinarii, nisi in reservata ratione officii incidissent, in quocasu absolviendi sunt cum onere comparandi coram Provinciali.

3. Si is, qui superior non est confiteatur cum approbato Confessario ex nostris, non tamen deputato ad audiendas nostrorum Confessiones, & confessio sit de re gravi licet non reservata, non est valida Confessio, nisi fiat ex causa rationabili, & cōsuetudine Superioris.

4. Religiosi cogi possunt ad eligendum iudicem Conservatorem, quando aliquod debitum ab eis petitur, nec est iudex, qui exequi possit.

His moralibus disputationibus perutile erit Canonici iuris regulas addere, ut lector ad manum habeat hæc vera principia, ex quibus quamplurimum possit conclusiones elicere.

REGVLÆ IVRIS CANONICI EX DECRETALIBUS.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

1. Omnis res per quascunque causas nascitur, per easdem dissolvitur.

V. BEDA homil. 2.

2. Facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur.

Idem

Idem.

3. Velius scandalum nasci permittitur, quam
veritas relinquatur.

Idem.

4. Quod non est licitum in lege, necessitas fa-
cit licitum.

S. GREG.

5. Quod latenter aut per vim alias illicitè intro-
ductum est, nullâ debet stabilitate Subsistere.

Idem.

6. In ipso causæ initio non est à quæstionibus
iachoandum.

S. STÉPHANVS PAPA.

7. Quidquid in sacratis Dei rebus, & Episco-
pini iustè agitur, pro sacrilegio reputatur, quia sa-
crasunt & à quocumque violari non debent.

S. AUGUSTINUS.

8. Qui ex timore facit præceptum aliter quam
debeat, facit, & ideo jam non facit.

S. GREG. in registro.

9. Non potest esse pastoris excusatio, si lupus
oves comedit, & pastor nescit.

LVCIVS III.

10. Indignum est, & à Romanæ Ecclesiæ con-
suetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis
homagium compellatur.

REGVLÆ LIBRI SEPTI DECRETALIVM.

BONIFACIVS.

1. Accessorium naturam sequitur principalis.

2. Actus legitimi conditionem non recipiunt,
neque diem.

3. Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè
sine institutione canonica obtineri.

4. Bona fides non patitur, ut semel exactum ite-
rum exigatur.

5. Certum est quod is committit in legem, qui
verba legis complectens, contra legis auctoritatem
voluntatem.

Homagium est
pactum
fideliter
serviendi
alicui
domino

6. Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda.

7. Contractus ex conventionem legem accipere dignoscuntur.

8. Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

9. Cum non stat per eum ad quem pertinet quo minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta fuisset.

10. Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

11. Cum quid una via prohibetur alicui ad id, aliâ non debet admitti.

12. Cum quis in ius succedit alterius, justam ignorantiam causam censetur habere.

13. Cum sunt partium jura obscura reo favendum potius quam auctori.

14. Damnum, quod quis suâ culpâ sentit, sibi debet, non aliis imputare.

15. Decet beneficium concessum à Principe mansurum.

16. Delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare.

17. Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eundem.

18. Ea quæ fiunt à iudice, si ad eius non pertinent officium viribus non subsistant.

19. Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

20. Ex eo quis non debet fructum consequi, quod visus extitit impugnare.

21. Exceptionem obiciens non videtur de intentione contrarii confiteri.

22. Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, à quo non potuit inchoari.

23. Frustra fidem sibi quis postulat ab eo servari, cui fidem à se præstitam servare recusat.

24. Generi per speciem derogatur.

25. Ignorantia facti, non iuris excusat.

26. Im-

26. Impu-

27. In al-

28. In arg-

29. In C-

30. In iu-

31. In ma-

32. In ob-

33. In pa-

34. In po-

35. In re-

36. In to-

37. Indu-

38. Infa-

39. In sp-

40. Qui-

41. Is q-

42. Lo-

43. Mo-

44. Mu-

45. Ne-

46. Ne-

47. No-

48. No-

- uir, apertum non faciat, quod per eum fuerat faciendum.
26. Imputari non debet ei per quem non stat, accipere alterum adimplere.
27. In alternativis debitoris est electio, & sufficit alterum adimplere.
28. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.
29. In Generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset vero similiter in specie concessurus.
30. In iudiciis non est acceptio personarum habenda.
31. In malis promissis fidem non expedit observare.
32. In obscuris minimum est sequendum.
33. In pari delicto, vel causa potior est conditio possidentis.
34. In pœnis benignior est interpretatio faciêda.
35. In re communi potior est conditio prohibentis.
36. In toto partem non est dubium contineri.
37. Indultum a jure beneficium non est alicui auferendum.
38. Infamibus potest non pareant dignitatum.
39. Inspicimus in obscuris, quod est verosimilius, vel quod plerumque fieri contuevit.
40. Qui in jus succedit alterius eo iure, quo ille, uti debet.
41. Is qui tacet non fatetur, sed nec utique negare videtur.
42. Locupletari non debet aliquis cum alterius injuria vel iactura.
43. Mora sua cuilibet est nociva.
44. Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.
45. Nemo potest ad impossibile obligari.
46. Nemo potest plus juris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur.
47. Non debet aliquis alterius odio prægravari.
48. Non est in mora qui potest legitima exceptione se tueri.
49. Non

49. Non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.
50. Non est sine culpa qui rei, quæ ad se non pertinet, se immiscet.
51. Non firmatur tractu temporis, quod de jure à priori non subsistit.
52. Non licet actori quod reo licitum non ex sit.
53. Non præstatur impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.
54. Nullus ex consilio dummodo fraudulento non sit, obligatur.
55. Nullus utriusque pluribus defensionibus prohibetur.
56. Odia restringi, & favores convenit ampliari.
57. Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ad latum.
58. Peccati venia non datur nisi correptis.
59. Pluralis locutio duorum numero est contenta.
60. Plus tempus continet in se quod est minus.
61. Possessor malæ fidei ullo tempore non præscribitur.
62. Potest quis per alium quod potest facere per se ipsum.
63. Præsumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.
64. Privilegium Personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.
65. Pro possessore habetur, qui dolo desit possidere.
66. Quæ à iure communi exorbitant, nequequam ad consequentiam sunt trahenda.
67. Quæ contra ius fiunt debent utique pro infectis haberi.
68. Qui ad agendum admittitur, est multo magis ad excipendum admittendus.
69. Qui contra jura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.
70. Qui facit per alium est perinde, ac si faciat per se ipsum.
71. Qui prior est tempore, potior est iure.

72. Q
& contra
73. Q
74. Q
alissirah
75. Q
in eius di
76. Q
probari.
77. Q
non cen
78. Q
potest.
79. R
duum
80. R
substitu
81. R
nomine
82. S
quedolu
83. S
fanos us
84. S
85. S
puniend
86. S
87. V

DIS

R

Priv
mun
celo.
2. Rel
peccat

72. Qui sentit onus, sentire debet commodum,
& contra.
73. Qui tacet consentire videtur.
74. Quod alicui gratiosè conceditur non debet
aliterahi in exemplum.
75. Quod ob gratiam alicui conceditur, non est
in eius dispendium retorquendum.
76. Quod omnes tangit debet ab omnibus ap-
probati.
77. Quod quis mandato facit iudicis dolo facere
non censetur cum habeat parere necesse.
78. Quod semel placuit, amplius displicere non
potest.
79. Rati habitationem retrahi, & mandato non est
dubium comparari.
80. Rationi congruit, ut succedat in onere, qui
substituatur in honore.
81. Ratum quis habere non potest quod ipsius
nomine non est gestum.
82. Scienti, & consentienti non fit injuria, ne-
que dolus.
83. Semel Deo dicatum non est amplius ad pro-
fanos usus transferendum.
84. Semel malus semper præsumitur esse malus.
85. Sine causa nisi subsit causa non est aliquis
peniendus.
86. Sine possessione præscriptio non procedit.
87. Utile non debet per inutile vitari.

DISPUTATIVN CVLÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIE.

RELIGIÆ.

- Privato cultu potest a colli reliquia viri com- ^{4 P. Azor}
muniter pro sancto habiti, qui creditur esse in ho. 9. c. 2
celo.
2. Reliquias falsas obijciens adorandas pro veris. ^{Comm.}
peccat b mortaliter. Item qui utitur falsis vel ^{JD.}
D d d 2. veris

veris pro turpi qæstû, vel novis nondum appro-
tis ab Episcopo, aut utens reliquiis etiam veris va-
nâ observatione, vel superstitione.

d Dian, p.
1, tr. 15,
rel. 52,

3. Reliquiæ recentè inventæ ab Episcopo sunt
approbandæ, ad quarum approbationem suffic-
moralis certitudo, nec est necessaria evidentia. E-
Episcopus licet adhibeat in consilium Theologi
non tenetur illorum sequi Sententiam, quia non
habent decisivum suffragium, sed tantum consul-
tivum. Et hanc approbationem potest facere ex-
tra diocesim, quia non est actus contentiosæ jur-
dictionis; sed non potest populo adorandas pro-
ponere cultu publico, nisi fuerint sancti canoniza-
ti, vel beatificari.

d Idem

P. 5, tr. 5,
rel. 55,

4. In furto reliquiarum non potest *d* esse per-
vitas materiæ, gravitas autem non est pensanda
quantitate tantum, sed ex dignitate & raritate; ut
de furati minorem particulam ligni sancti & Crucis
est mortale, nisi devotâ ignorantia excusetur,

RENUNCIATIO.

a Vide
Navar. c.
17, num.
152,

1. Renunciatio facta sponte à filio, & iuramento
confirmata etiam si enormissimè lædatur obligatio
in foro interiori non verò in exteriori, quia dole-
presumitur.

2. De renunciatione beneficii, vide verb. *Benefi-
cium*, verb. *Ordo*.

REPETITIO.

a Navar.
c. 19, n. 39,

1. Repetitio non datur *a* de dato ob delictum
nec ob actum turpem libidinis. Datur autem de
missio in ludo contra leges Hispaniæ.

b Idem c.
17, n. 33,

2. Repeti potest quidquid datur alicui ne faci-
b quod non facere tenebatur: vel ut faciat, quod
iustitia, vel ex alia virtute facere debebat.

REPRESSALIAE.

a Repres-
salia. Id
est actio
nex pi-
gnorandi
pro de-
bitore.

1. Repressalias concedens, *a* vel extendens
Ecclesiasticas personas excommunicationem in-
currit, nisi intra mensem revocaverit.

2. Concedens repressalias contra *b* clericum

sibi debi-
commu-

1. C.

tura *a* su-

2. Ep-

mensis a-

tem: si

si ultra,

retidere

Privileg-

profir, n-

banda f-

alius ab

gnato fi-

approbo-

Episcop-

approb-

piscopa-

piscopi

linquit

scientia

proced-

cum li-

eis aliu-

tia ultra

3. P-

sine li-

4. C-

fidentia

ne iust-

tio Th-

um ve-

2. Ob-

Papæ

5. di-

6. ex-

sibi debita sic judicans convenire non incurrit ex-
communicationem.

RESIDENTIA.

1. Circa residentiam à Concilio Tridentino sta-
tura à summi. quentia.

2. Episcopus, vel ei superior sine justa causa sex
menses absens ab Episcopatu amittat quartam par-
tem: si alios sex menses alteram quartam partem;
si ultra, denuntietur Papæ. Beneficarii si cogantur
residere, requiruntur eorum presentia personalis.
Privilegium in absentia percipiendi fructus nulli
profit, nisi de rationabili causa ab Ordinario appro-
bata fuerit concessum, & tunc pro illius absentia
alius ab Episcopo substituitur cum stipendio ali-
gnato fructuum. Causa licita absentia Episcopi
approbetur à Papa, vel à Metropolitano, vel ab
Episcopo antiquiore, à quo etiam Metropolitani
approbentur. Absentia ob bonum reipublicæ E-
piscopatus adiunctum licita est. Item absentia E-
piscopi per duos aut tres menses eius conscientia re-
linquitur. Ultra hos absens non retinet bonâ con-
scientiâ fructus, nec debet frui eis. Quod etiam
procedit ad Beneficiarios Curatos, qui si licitè, &
cum licentia Episcopi abfuerint, provideatur pro
eis alius substitutus cum debitâ mercede. Licen-
tia ultra bimestre sine causâ gravi non detur.

3. Parochus ex iusta causâ *b* potest abesse etiam
sine licentia in scriptis.

b Comm.
DD.

4. Quodlibet beneficium etiam tenue exigit re-
sidentiam, & peccat mortaliter, qui non retinet si-
ne iusta causâ. Hæc possunt esse quinque 1. Audi-
tio Theologiæ, vel juris Pontificii ad quinquenni-
um vel prælectio utriusque quamdiu duraverit.

c Navar.
c. 25. n.
121,

2. Obsequium Episcopi vel Ecclesiæ. 3. Obsequi-
um Papæ. 4. Legitima licentia. 5. Consuetudo honesta
5. Residentia Episcopi, vel Parochi *d* de jure
divino.

d Idem
ubi sup.

6. Capellani Regis absentes faciunt fructus suos
ex privilegio.

Ma

*e Idem
u bisup.*

7. Maior absentia permittitur Dignitatibus, & Canonicis, quam Parochis.

8. An verò fructus per non e residentiam amissi sint restituendi ante iudicis condemnationem, alii negant, alii aiunt probabilius, quia id Tridentinum videtur innuere.

9. Qui non residet tenetur per alium tot Missas celebrare quot tenebatur residens.

DISPUT. II. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIAE.

R E S T I T U T I O.

De restitutionis definitione.

*a D. Th.
2, 2, q.
62, art. 1.*

Restituere *a* est aliquem iteratò statuere in possessionem, vel dominium rei suæ. Vel ut brevius definiatur: est actus iustitiæ commutativæ, quo damnum proximo datum reficitur ad æqualitatem.

*b Aug. eo
pist 5 4.
refertur
in. c. si res
aliena 14
q. 6.*

*c D. Th.
2, 2, q. 62
art. 6.*

2. Est necessaria ad *b* animæ salutem, & obligat per modum præcepti, & hoc præceptum est de iure naturali divino obligans semper, & pro semper ad non detinendum alienum; & ideo qui potest, & non restituit continuò peccat.

EX QVA RADICE *ortum habeat restituendi obligatio.*

3. Oritur *e* ex duplici radice, ex iniusta scilicet acceptione, & ex re accepta; & inter hæc est maximum discrimen, quia obligatio orta est iniusta acceptione obligat, etiam si res perierit; illa verò, quæ oritur ex re accepta non durat, si res sine culpa perierit.

4. Oritur etiam ex contractibus ad solutionem, ut emptione, & mutuo, & aliis.

QVÆ CVLPA *restituendi obligationem inducat? Vide verbum Culpa.*

s. Qui

5. Qui habet obligationem ex vi officii tenetur de dolo, lata culpa, & levi, sed non de levissima, & sunt *d* qui dicant non teneri de levi. Vnde Advocatus, & Judex, qui errat in apicibus juris non tenentur restituere.

6. Qui gratis, & sine stipendio officium obit, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa. Unde Confessarius, qui ex sola charitate, vel obedientia Confessiones audit, non tenetur nisi de dolo, & lata culpa; & tunc dicitur latam culpam habere, quando advertit rem dubiam esse an obligatio sit, *f* vel non ad restituendum, & neque interrogat, neque studet, & ideo errat.

7. Cum obligatio oritur ex delicto, non tenetur qui damnum intulit nisi ex *g* dolo, vel lata culpa, non vero ex levi, vel levissima secundum probabiliorem sententiam, licet in foro exteriori damnetur pro levissima.

8. Idem dic quando damnum à servis, & animalibus sine culpa domini *h* illatum fuit.

9. Naucleri, caupones, & stabularii qui depositas res stipendio custodiunt, tenentur in foro exteriori etiam de levissima ex quadam lege. *i*

10. Qui damnum intulit ex ignorantia concomitante, ut qui inimicum occidit putans esse feram, quem nihilominus occideret, secundum probabiliorem *l* non tenetur restituere.

AN QUI DAMNUM fecit, quod alteri imputatur tenetur restituere.

11. Cum damnum factum à Joanne, Petro imputatur, sumptus factos à Petro, quos Joannes facere debebat, tenetur *m* Petro restituere.

12. Si cum damnum fecit, scivit, vel scire debuit Petro imputandum fore, tenetur *n* restituere Petro damna omnia, quæ propterea passus est.

QVÆ PERSONÆ ad restitutionem teneantur?

13. Cum damnum secutum non est restituendi *o* obligatio.

14. Novem personæ restituere tenentur *p* ratione

d Lessit.
2, de iust
c. 7, dub.

7.
e Navar.
conf. 4,
n. 6. l. 5.

f Rebel.
de iust 2,
p. l. 19,
q. ult.
g Panor.
in c. sicut
dignum.
de homi-
cid.

h Moli.
to. 3,
disp. 713.

i Vill. 10.
2, tr. 15,
dis. 4.

l Comm.
DD.

m Vide
Navar. c.
15. n. 17.
n Idem
ubi sup.
o Comm.
DD.

p Vide D.
Th. 2. 2. q.
62, art. 7.

D d d 5 ratione

tionem acceptionis iniustæ, quæ his carminibus continentur.

Inssio, consilium, consensus, palpo, recursus.

Participans, mutui, non oblati, non manifestanti.

15. Ratihabitionem retrahi, & mandato non est dubium comparari. Hoc est verum in contractibus, & delictis quoad pœnam, & quoad culpam, non verò quoad q̄ restitutionem, quia in damnum non influit.

q̄ Less 1.2
de iust c
15, dub
3, n. 15.

16. Qui subditis inssit damnum facere, non solum tenetur satisfacere damnum accipienti, sed etiam ipsis subditis, quibus iniuriam fecit talia mandando, & tenerur restituere damna, quæ propterea passi sunt.

* Rebel.
de iust. 1.
p. lib. 2.
q̄ 14. &
15.
f Less
ubi sup.

17. Qui revocat mandatum non tenetur de damno, nec qui revocat consilium falsum declarando veritatem, ut qui consuluit bellum asserens esse iustum, cum esset iniustum, & postea revocavit falsitatem.

* Suar.

18. Qui facit quantum in se est, ut dissuadeat ei cui damnum facere consuluit, non tenetur restituere secundum probabiliorē sententiam.

* Less.
ubi sup.
n. 21.

19. Qui consulit minus damnum parato facere maius, non tenetur restituere; nisi consulat faciendum alteri de quo fur non cogitabat.

* Rebel.
ubi sup.

20. Idiotæ, qui bona fide consuluit, non tenentur damnum restituere, nisi se doctum esse tinxerint, vel sciens se doctum esse reputatum, & ideo consultum, non declaravit se esse illiteratum.

y Less 1.2
c. 18,
dub 3, n.
23.

21. Qui consentit in damnum, quando consensus est causa damni, tenetur restituere; secus verò quando consensus non est causa damni, ut qui suffragium dat indigno post factum damnum ab aliis suffragiis, nisi hæc possit revocare, vel conveniant omnes ad damnum faciendum confederati.

* Comm.
DD.

22. Qui ignorant an reliqui in iustis suffragia lataturi sint, & etiam si hoc certò sciant cum suffragia secreta sunt, restituere & tenerentur damna sive primi, sive postrema suffragia ferant.

23. Qui

23. C
dans, ill
vocat, f

24. C
committ
restituere
num i

25. C
fluunt i
tur. A
mala, &
intrinse
peccato
lectulu
merano
peccab
igat a n
26.

alteri
etiam
cum d
num p

27.
damno
secun

AN
tuere,

28
vel fu
restitu

29
damm
tur co
tur, q

30
xilio
erat
tur.

3

23. Qui facinora progenitorum alicuius laudans, illum ad faciendum damnum aliquod provocat, restituere *a* tenetur.

a Comm.
DD.

24. Qui recipit malefactorem ut tutius crimen committat, & arma, vel res furto habitas custodit, restituere *b* tenetur. Secus verò si post illatum damnum illum recipit ut hospitem vel amicum.

b Comm.
DD.

25. Omnes, qui adiuvant, vel aliquo modo influunt in damnum faciendum restituere *c* tenentur. Advertendum tamen an actio sit intrinsece mala, & continens iniustitiam; si enim non est intrinsece mala, potest ex iusta causa excusari, & à peccato, & à restitutione: & ideo ancilla sternens lectulum meretrici non peccat, nec famulus numerando pecuniam à Domino usuris acquisitam; peccabit tamen, & restituere tenebitur, si illam exigat à mutuatario, quia hoc est intrinsece malum.

c Reb. de
just. 1, p.
lib. 1, q.
14. n. 53.

26. Qui non habet ex officio impedire damnum alterius, non *d* tenetur cum gravi damno proprio, etiam si stipendium acceperit; tenebitur autem cum damnum proprium non est grave, & damnum proximi est notabile

d Idem
ubi sup.
n. 56.

27. Qui dubitat facta diligentiam debita an ipse damno causam dederit, non tenetur *e* restituere secundum probabiliorem.

e Vide
Mel. de
just. 10. 3.
dist. 736,
n. 6.

AN NECESSARIUM sit, ut quis teneatur restituere, quod sit damni causa, sine qua non?

28. Qui occidit eum, quem alius occisurus erat, vel furatur quod alius furaturus erat, nihilominus restituere *f* tenetur.

f Idem
de just.
to. 3, ubi
sup. n. 5.

29. Cum quis ita erat animo determinatus ad damnum inferendum, ut etiam si nullum ei daretur consilium inferret tamen, restituere non tenetur, qui consilium dedit.

30. Qui consulit damnum vel consilio, vel auxilio, influit in illud, quod nihilominus faciendum erat consilio, vel auxilio alterius restituere *g* tenetur.

g Comm.
DD.

31. Qui casu vidit scalam positam à fure, & il-

l. m

h Molin.
ubi sup.

lam tenuit, ut ascenderet, ascensus nihilominus sine adiutorio illius, non tenetur *h* restituere propter leuem influxum.

DE CUSTODIBVS ac publicis ministris. Et quando teneantur ad restitutionem? Vide verb. Custos.

¶ Idem
ibidem.

32. Cum dissimulant res in quibus solum est poena sine damno, licet peccant mortaliter non tenentur restituere secundum probabilior sententiam. Cum autem poena solum non est corporalis non manent ministri ad illam, nec ad eius restitutionem obligati.

¶ Mol. to.
3. disp.
739, n. 5.

33. Cum faciunt iniurias, vel extorquent in debita tenentur ad restitutionem.

QVEM ORDINEM in restitutione facienda servare debeant, qui damnum intulerunt?

¶ Comm.
DD.
¶ Comm.
DD.

34. Omnes qui simul ad totum damnum inferendum coaverunt in solidum restituere tenentur: & qui ad partem, partem.

¶ Less. l. 2.
de ius. c.
13, disp.
4.
¶ Comm.
DD.

35. An milites, qui urbem spoliaverunt tenentur in solidum, vel ad totam partem damni, quod fecerunt alii aiunt, alii negant. Assertiva videtur probabilior.

36. Qui rem furatam tulit præcipue est ad restitutionem obligatus, qua facta reliqui liberantur. In huius defectu tenetur, qui damni principalis causa fuit, vel mandando, vel exhortando, quo restituyente ceteri liberantur.

¶ Rebel.
de oblig.
justit.

37. Dominus servi, qui alium servum occidit in conscientia nihil restituere tenetur, nisi post condemnationem.

¶ D. Th.
c. 2. q. 6,
art. 6.

38. Cum multi æqualiter ad damnum concurrunt, singuli tenentur ad partem; sed alii restituuntibus tenentur et in solidum non ei tamen qui in solidum restituit tenentur singuli suam partem restituere.

39. Si tamen nullus alium adiuvit, nec fuit causa, ut concurrerent, solum tenentur ad suam partem.

40. Bene potest creditor uni, & non alteri partem remittere.

QVAM

¶ Statin
stituer
fecerit.
tur dilige
sitionem

3. Q
lum ad id
de, qui re
restituere
cum mor
pit, tene
aus est

3. Qui
ipse a fu
cognovi
emptores
sibi dam
receptur
tenetur
ipse tene
le furi re
sar. Sur
cere neg

4. De
debitum
damno

QVAM

maia fia
5. T
fructus

6. Q
pretium

SECTIO II.

QUAM RESTITVENDI OBLIGATIONEM
habeat, qui rem alienam bona fide
possidet.

1. Statim, ac scit rem alienam esse *a* tenetur restituere, n si legitima præscriptione rem suam fecerit. Si autem dubitat an res sit aliena, tenetur diligenter inquirere. Quod si adhuc post inquisitionem dubius est, non tenetur ad restitutionem.

a L. fin.
de debi
to c. de
rei vend.

2. Qui bona fide rem alienam consumpsit solum ad id *b* tenetur, in quo ditior factus est. Unde, qui rem etiam lata culpa amisit non *c* tenetur restituere. Si autem alteri illam donavit tenetur eum monere alienam esse, & si ex ea fructus percepit, tenetur eos restituere in quantum *d* ditior factus est. Idem dic de fructibus industrialibus.

b D. Th.
2, 2. q.
62, art. 6.
c Reb.
ubi sup.
lib. 2, q. 4
d Idem
ubi sup.

3. Qui bona fide rem alienam vendidit, quam ipse à fure ignorans emerat, si post venditionem cognovit rem furto habitam fuisse, non tenetur *e* emptorem, nec dominum rei admonere, si ex eo sibi damnum timeret, vel iudicat pretium non esse recepturum. Si verò potest recuperare pretium rei, tenetur emptori reddere pecuniam acceptam, & ipse tenetur rem venditori reddere, quam potest ille furi reddere, si aliter pretium recuperare non sperat. Sunt tamen viri docti, qui hoc ultimum licere negant.

e Vide
Less. ubi
sup.

4. Debitor morosus qui potuit sine gravi damno debitum solvere tempore assignato, *f* tenetur de damno & lucro cessante.

f D. Th.
2, 2. q.
62, art. 4.

QUANTVM debeat restituere qui rem alienam mala fide accepit?

g Sil. verb
rest. 3, q.

5. Tenetur *g* non solum rem, sed naturales fructus eius restituere.

6. Qui scit rem esse alienam non satisfacit *h* pretium rei restituendo, sed rem ipsam si potest secundum

h Vill. tr.
11, dist. 1

Idem
ibidem
n. 5.

Covar.
reg. pec-
catum
n. 3.
Com m
DD.

n. c. ex
litreis
de rest.

spoliat.

& in du-

biis non

est præ-

sumen-

dum des-

lictum,

o Ex l si

per erro-

rem. ff.

de juris-

dict. om.

indic.

p D. Tho.

2. 2. q

62. art. 7

ad 1.

q Vill. to.

2. tr. 11.

dis. 13. n.

6.

p D. Th.

ubi sup.

f. c. cum.

tu. de

usur.

p Villal

ubi sup.

Idem.

p Comm.

DD.

p Comm.

DD.

z Ex reg.

s3. de re-

798

Restitutio.

cundum æstimationem, quam habebat, cum il-

lam accepit, si tunc culpabiliter illam non restituit.

7. Et si res pereat etiam sine culpa sua i debet
eam Domino restituere, nisi in potestate Domini
æqualiter esset peritura. Si autem res durat, etiam
si in potestate Domini esset peritura, eam restituere
tenetur.

8. Sumptus factos, & meliorationes i potest
sibi retinere mala fidei possessor, ut si domum refe-
cit, & melioravit, sed debet etiam iniuriam re-
compensare.

CVI RESTITUTIO facienda sit?

9. Qui rem accepit ab iniusto possessore, eam
vero Domino restituere m tenetur, si aliunde po-
test pretium quo illam emit recuperare.

10. Si rem à iusto possessore accepit illi est resti-
tuenda, & in dubio ei n reddenda, qui eam possi-
debat.

11. Si fictus pauper elemosynam accepit, vel
danti, vel veris pauperibus o debet restituere.

12. Cum Dominus rem petit tempore, quo ei
perniciosa erit, non est p reddenda. Si tamen post
pecuniam iuridicè etiam si scias eam consumpta-
rum esse vivam luxuriose, illam reddere debes, n
si sit in q damnum tertii.

13. Cum rei Dominus facta diligentia non po-
test inveniri r danda est pauperibus, vel operibus
piis, quod est s de iure positivo.

14. Si dubium sit inter duos, quis sit verus Do-
minus, inter eos t dividenda est.

15. Si de Domino non constat, constat autem
de loco, ibi pauperibus n danda est.

16. Mortuo Domino x danda est hæredibus;
si autem hæredes non sint, detur pauperibus.

17. Cum obligatus ad restitutionem faciendam
pauperibus ipse pauper est, potest y ex Confessoris
consilio sibi partem, vel totam retinere.

18. Cum res pauperibus bonâ fide datâ fuit, si
compareat Dominus, nihil ei z reddendum est.

19. Cum Dominus abest in regione longinqua,

ne creditus s

reddenda ha

bus, vel M

20. Qu

potest Cap

us patronat

21. Qui a

cum licentia

us e est. Si

ipsi, sed Pra

12. Cûn

dem causam

est liquidum

ditoris, ut si

conduxisti

23. Cum

propter qu

solvendo J

triam. Si a

rem suam a

dam sequi s

CVI RE

Vide verb.

AN RES

per causam

24. Qu

antequam

tractum re

25. Qu

& non faci

26. Cu

non est ob

27. Cu

vel recipit

28. Qu

dantis deb

bus, vel ill

fraudem,

necc

et cum ille nec reditus speratur, & rem mittere difficile est, a Comm.
in restitutione reddenda heredibus & in horum defectu paupe- DD.
qua i debeatibus, vel Missæ pro eo dicenda sunt

20. Qui habet bona pauperibus distribuenda, Henric.
potest Capellaniam fundare pro Domino, & sibi lib. 6, de
ius patronatus reservare. indulg. c.

21. Qui à Religioso iniuste accepit rem, qua ille 23, n. 5.
cum licentia utebatur, ipsi religioso eam redditu- Comm.
sus est. Si autem accepit ob turpem causam, non DD.
ipsi, sed Prælato reddenda est.

12. Cum tuus creditor debet alteri propter eam-
dem causam propter quam tu debes ei, & debitum d. Rebell.
est liquidum, satisfacis d. solvendo creditori tui cie- ubi supra
ditoris, ut si conduxisti domum à Petro, qui illam sec. 3, n.
conduxisti à Joanne e satisfacis solvendo Joanni. 10.

23. Cum autem debes ex causa diversa Petro,
propter quam Petrus debet Joanni non satisfacis Lutrum
solvendo Joanni secundum probabilior senten- p. ff.
tiam. Si autem certò scies Joannem nunquam de const.
rem suam aliter recuperaturum, f. teneberis secun- pecu.
dam sequi sententiam. f. Less. lib.

CVI RESTITVENDA sunt bona monstrenca?

Vide verb. *Monstrenca bona*

**AN RESTITVENDVM sit quod accipitur ob tur-
pem causam?**

24. Qui promisit aliquid ob turpem causam
antequam executioni mandetur, tenetur g. con- g. Comm.
tractum rescindere. DD.

25. Qui aliquid accepit ob malum faciendum;
& non facit, tenetur h. acceptum restituere danti. b. Navar.
in sum.

26. Cum datur illicite, sed i recipitur licite c. 17, n.
non est obligatio restituendi. 30.

27. Cum recipitur, quod valorem non habet,
vel recipitur per simoniam, restitui debet. i. Comm.
DD.

28. Quod accipitur iniuste contra voluntatem i. Rebell.
dantis debet restitui, ut quod extorquetur à iudici- ubi sup.
bus, vel illorum ministris. Idem l. dic de dato per q. 16, n.
fraudem, vel motum.

29. Quod

m L. idē
parag.
sed quod
meretrix
ff. de
cond. ob
turp. caus
n Comm.
DD.
Et Villal.
ubi sup.

29. Quod datur propter opus turpe, sed sine iniuria alterius, non est *m* restituendum. Idem de meretrice, & vide verbum *Meretrix*.

30. Quod promittitur scurris, ut iniurias sustineant *n* solvendum est.

31. Quod recipitur ob causam turpem in qua est damnum tertii spectato solum iure naturali non est restituendum, sed de iure positivo in foro exteriori acquiritur fisco, vel ut alii aiunt pauperibus vel tandem ut alii, ei qui iniuriam accepit. Adverro hæc restitutio facienda ante vel post condemnationem non convenit inter DD. probabilius videtur non obligare ante obligationem.

AN RESTITVENDVM sit quod accipitur propter opus bonum, quod quis aliàs facere tenebatur: vel propter malum quod non fecit?

32. Quod quis accepit ob opus bonum quod ex iustitia facere tenebatur restituere *o* tenetur. *o* autem ex sola charitate non tenetur secundum probabiliorē.

33. Cum quis dat pretium alicui, ut faciat bonum vel omittat malum, quod illius non interest censetur donare, & ideo accipiens non tenetur restituere.

34. Qui rem alterius amissam invenit non potest aliquid pro inventione accipere nisi sit confusio, promissio, aut lex, *q* ut in accipit.

VBI FACIENDA est restitutio, & cuius sumptibus.

35. Qui iniuste rem accepit eam tenetur reddere creditori propriis expensis, & ubi creditor est. Si autem Limæ res accepta est, & creditor Hispaniam petivit sumptibus creditoris illius *r* porcanda restit.

36. Qui iuste rem accepit ibi *s* tenetur restituere ubi accepit, nisi fuerit mora, vel pactum aliter faciendi.

37. Cum sumptus faciendus in mittenda re vel æquat, vel excedit principale, si potest fieri admodum

r Villa
ubi sup.
dis. 18,
n. 1,
s Comm.
DD.

neatur & cre
ratio, detur
prio fuit ini
secundum p
am benigni

38. Si res
iply petiit.
Domino pe

Quomodo
39. Cum

est & restitue
40. Cum
stituenda a

AN OBI
facere teneat

41. Qui a
test, debet n
petrare.

42. Dum
li peccato, d
restituendi

sine interrup
posito, u
committit e

te.

43. Cum
tuere sine p

44. Cum
extrema no

45. Cum
multum ab

46. Cum
liorem l'gra
illius restit

47. Qui
mento rei f

fici, potest
coarctare. C
eadem, vel
neatur

sed sine neatur & creditor, si non potest & fuit iusta accep- Villal.
Idem ratio, detur pauperibus vel operibus piis. Si accep- ubi sup.
ratio fuit iniusta, mittatur accipientis expensis num. 3.
iurias suffe secundum probabiliorem sententiam, vel sententi- « Idem
am benigniorem & detur pauperibus. ibidem.
« Idem
idem ibidem.
« Comm.
DD.

38. Si res ab iniuste accipiente missa perijt in via
ipsum perijt. Si à iuste accipiente missa per fidelem
Domino perijt

Quomodo restituendum sit?

39. Cum creditor sponte debitum remittit non
est restituendi obligatio. « Comm.
DD.

40. Cum delictum est occultum, res occulte re-
stituenda est per tertiam personam. « Vill. dii.
19. n. 2.

AN OBLIGATUS ad restitutionem statim illam
facere teneatur vel possit illam differre.

41. Qui ad restitutionem tenetur b statim si po-
test, debet restituere, vel à creditore dilationem im-
petrare. b D. Tho.
2.2. q. 61.
n. 8.

42. Dum non restituit, qui potest, est in actua-
li peccato, & toties peccat quoties habens animum
restituendi illum revocat. Dum autem perseverat
fine interruptione in eodem non restituendi pro-
posito, unum tantum peccatum continuatum c
committit cum tali circumstantia illud aggravan-
te. « Vide
Vill. ubi
supra
d. f. 20.

43. Cum quis non potest bona temporalia resti-
tuere sine periculo vitæ, vel infamiae non tenetur d
« Comm.
DD.

44. Cum creditor, & debitor sunt in necessitate
extrema non est obligatio restituendi. « Vide
Les. lib. 2
de just. c.
16. dub. 1.
num. 7.
f. Comm.
DD.

45. Cum debitor patitur grave damnum, quia
multum ab eo est restituendum, non excusatur f
« Comm.
DD.

46. Cum debitor male acquisitis ad honorabi-
liorem gradum ascendit etiam cum detrimento
illius restituere tenetur. g

47. Qui non potest restituere sine magno detri-
mento rei familiaris vel proprii status iuste acqui-
siti, potest h solutionem differre; sed debet sumptus
coarctare. Quod non procedit i cum creditor est in
eadem, vel æquali necessitate. « Comm.
DD.

40. Cum

- arg. l. fin. 48. Cum debitor non potest omnibus credito-
 c. qui ribus satisfacere, & habere expectat, post aliquod
 bon. ce. tempus, potest / solutionem differe.
 dere pos- 49. Regulariter loquendo non debet artifice
 sint. artis in sufficientia vendere ut restituat.
 Comm. 50 Qui sine culpa solutionem differt non
 DD. netur damnum restituere.
 DD. 51. Qui facit bonorum cessionem, tenetur o
 c. l. 4. ff. antea si pot. si restituere. Idem dic de eo, qui
 de cess. dit licem creditorum, si verò suorum bonorum
 bon. lozem fideliter declaraverit, & sumptus superflacos
 p Comm. 52. Cum restitutio pernitiosa creditori, vel al
 DD. teri futura est, potest p differr.
 53. Creditorem excommunicatum esse non ex
 Comm. cusat q a solutione.
 DD. AN RES inferioris Ordinis restituenda sint cum
 amissione rerum Ordinis superioris.
 Vide 54. Regulariter loquendo respondetur r negat
 Navar in vè.
 sum. c. 17. 55. Fama, & honor, quæ ex virtute nascuntur
 num. 91. præferuntur setiam vitæ omnium rerum præ
 Comm. sissimæ.
 DD. 56. Adultera, & quæ supposuit filium non
 Comm. netur restituere cum periculo infamiæ.
 DD.

SECTIO III.

*De ordine servando in solutione facienda, quando
 plures sunt creditores.*

- Comm. 1. CUM potest debitor omnibus creditoribus
 DD. satisfacere ordinem non a tenetur servare.
 2. Leges humanæ circa hunc ordinem servandum post
 b Mol de sunt etiam in interiori foro secundum commu
 jul. to. 3. nem sententiam; licet sint qui dicant solum oblat
 disp. 760 gare in foro exteriori.
 Comm. 3. Debita certa incertis c præferenda sunt. Et id
 DD.

s creditur
 st aliquo
 et artifice
 non t
 neretur
 o, qui
 orum
 superflua
 i, vel
 e non
 a sint
 r nega
 nascunt
 in prae
 m non
 la, quan
 toribus
 vare.
 n servand
 in commo
 solum obla
 soluta etiam
 sunt. Et
 debitum est centum, creditor autem in
 s, in quo casu pijs operibus, vel pauperibus
 m est.
 Quando res est in propria specie, & domus
 ar danda est pauperibus, & non credito-
 Quicquid vendidit, & pretium ejus nondum
 verit, si res in specie maneat, aliis credito-
 r preferendus est s secundum probabilio-
 Inter alia debita primo loco sumptus funeris g
 dus est, in hoc tamen non sunt consumenda
 aliena, quae extant in specie
 Inter creditores preferendi h sunt, qui habent
 rem realem in bona hypothecata: quae sint
 bona vide in Villalobos
 Inter hypothecas regulariter loquendo praefer-
 e sunt priores.
 Bona paraphernalia uxoris non habent prae-
 s privilegium.
 Hypotheca tacita dotis praefertur l aliis ta-
 non vero expressis anterioribus, alii negant,
 ut probabilius.
 Debita privilegiata praeferenda sunt etiam si
 or non comparat, & facta diligentia pau-
 seddenda m sunt, vel fiat compositio per
 m, si bona non sufficiant ad alia debita sol-
 Hypotheca generalis anterior n praefertur spe-
 c posteriori.
 Inter creditores non habentes actionem rea-
 ona dividenda sunt pro rata,
 Diligentiori o potest prius solutio fieri, etiam
 tum posterius sic, & potest etiam in foro in
 commo sse retinere, quamvis reliqua bona non
 ad reliqua debita solvenda. Quod no-
 soluta etiam verum esse assent quam-
 E c c 2 vis

el proce
 rato is
 parag.
 plene ff.
 d. trib.
 act. l. cum
 fundum
 parag. ser
 vum, ff.
 si centum
 pet.
 ff. 2 ff.
 quibus
 causi pi-
 gnus &c.
 l. penul.
 ff. de re-
 leg. & sup.
 funer.
 h vi ubi
 sup. & l.
 pro debi-
 to C. de
 bon. auc-
 tud. poss.
 Comm.
 DD.
 Ex Covar
 lib. 1. var.
 c. 740.
 Comm.
 DD.
 Comm.
 DD.
 Comm.
 DD.
 Comm.
 DD.

Comm.
 D.
 Ex Mol.
 ubi sup.
 disp. 536.

v s alii creditores sint privilegiati, dummodo habeant hypothecam.

16. Probabilis, & pia p sententia est ex-
esse, qui prius solvit in necessitate continge-
ter autem non potest debitor ordinem prae-
num q potest solvere cui maluerit, non autem
cessionem, vel habens jam animum illam si-
vel in litu ad id cogente.

17. Meritor antequam faciat bonorum
nem q potest solvere cui maluerit, non autem
cessionem, vel habens jam animum illam si-
vel in litu ad id cogente.

18. Debita certa personalia pro rata
sunt siue procedant ex delicto siue non.
men qui, asserunt quæ ex delicto procedunt
præferenda; alii è contritio anteponunt
tracta. s d prima sententia videtur proce-

19. Valde probabile & ratione congrua
debita personalia prius contracta, prius
quod in conscientia tantum est.

DE SPIRITUALIVM bonorum restitutio.

20. Qui alium ad peccandum inducit
restituere ratione iustitiæ, tenebitur aliquo
tione fiat inæ corruptionis. Sunt tam
tenari ex iustitia illum ad meliorem frugere
care.

21. Qui per metum, vim, aut fraudem
peccatum inducit i statuere tenetur u
probabiliorem sententiam. Sed hæc restitui-
est facienda in bonis temporalibus, nisi
fuerit temporale.

22. Qui habens docendi officium falsa
actum i statuere. Quod si ex invincibili
tia docuerit illa, cum primum falsitatem
venit, tenetur restituere.

23. Qui scit aliquam artem specialem
li ignorant, & qui ipse victum, quarit,
re i cam alios docere, si sitis necessaria
publicæ.

QUI RETRAHIT aliquem ab ingressu re-
ve. nam ingressum extrahit ab ea, an teneat
zueret.

p Villal
ubi sup.
disp. 4.
n 12
q Idem
ubi sup.
num. 25.

7 L. ff. l. i
c. 15.
dub 3 n.
16.

s Idem
ubi sup.
dub. 6.

7 Silv.
verb. rest
391.

u Villal.
ubi sup.
dis. 25. n.
4.

u Idem
ubi sup.
num. 7.

7. Comm
DD.

Qui sine
rel. g. omis
peccat si hoc
Qui via aut
teneatur il
pro eo ing
Qui rel. g.
facere suasi
fraude, ipsi
p. b. t. e. t. u.
V. E. OBLI
temporale
Teneatur
lucrum
Seivum
teneatur r
realimenta
F. ciam si
redes illius
quos occisi
bonum boni
Debita c
p. si ob eum
AN QVI
natur aa nu
31. Si à judi
sttuere non
dam probabul
QVAM O
mus ad duellu
32. Si amb
dam provocar
bonem, nec po
33. Cum un
vitare non
tionem tene

, dummet
relig. oris ingressu non tenetur restituere,
peccat si hoc faciat ob bonum finem.

Qu. vi aut fraude novitium à religione extra
tenetur illum monasterio restituere, non ta
men pro eo ingredi religione.

Qui religiose professio sine vi, aut fraude a
tate iusti non tenetur restituere. Si tamen vi,
fraude, ipsi apostata, & monasterio damna re
stituere tenetur.

**DE OBLIGATIONE restituendi sit, quoad dam
num temporale ei qui alium occidit, mutilavit, vel
procedit.**

17. Tenetur restituere expensas curationis vul
nium, lucrum cessans, & alia damna secuta.

18. Servum alienum iniuriam percussione cred
ditur tenetur reddere Domino servi valorem, &

19. Etiam si occisor capite damnetur à iudice,

20. Etiam si occisor capite damnetur à iudice,
redes illius tenentur omnia damna solvere, &
quos occisus aliter alimentata paxtate secundum
bonum boni vii, & tempus vite defuncto du
rem frugum.

30. Debita occisi non sunt fab occisore solven
si ob eum finem fuerit occisus.

**AN QUI alium occidit vel percussit restituere te
natur damnum naturale.**

31. Si à iudice punitus fuit, damnum naturale
restituere non tenetur, alias autem tenetur scun
tum probabiliorum.

**QUAM OBLIGATIONEM habeat, qui provo
cat ad duellum, vel ob iniuriam defensionem alium occi
dit.**

32. Si ambo sponte exierint ad duellum se invi
citer provocantes, nullam tenentur facere restitu
tionem, nec potest ab herede defuncti peti.

33. Cum unus eo solum exiit, quia aliter infami
vitare non poterat, provocans ad iram ad resti
tutionem tenetur, non vero provocatus.

Ecce 3

34. Qui

2 Villal.

ubi supra
dist. 6 n.

Comm.
DD.

2 Vill.
ubi supra
num. 34

Comm.
DD.

Comm.
DD.

2 Vide
Lecti lib.
2 de iust.
e 9. dub.
12

2 L. liber
homo ad
1 Aquil.
Vide Lect.
ubi supra
g. 1. de ma
juriis.

Comm.
DD.

2 Villal.
ubi supra
dit. 28.

34. Qui potuit se defendere non occidendo
 ubi supra percutendo si occidat, vel percutiat ad restituendum tenetur

35. Qui alium occidit se defendendo cum
 Comm. ramine inculpata tutelæ ad nihil in tenetur
 DD.

DE RESTITUTIONE ratione stupri, adulterii
 & aliorum luxuria?

QUAM OBLIGATIONEM habeat, qui
 nem defloravit?

36. Si sponte ipsa consensit sine vi, aut fraude
 Rebel. foro interiori nulla est restitutio facienda, & teneatur
 de just. tiori autem obligatur Cum autem puella
 p. h. 3. q. 8. per, & defloratur a divite etiã consentiens se
 o. v. l. d. probabiliorem opinionem, debet ei dare op
 nb. i. p. a. dotis, quia sub hac tacita conditione con
 d. f. 30. probabilitatem

37. An patri puellæ aliquid restituendum
 p. Thom. quando ipsa in stuprum consentit, alii nego
 Sanch. d. tiam quoad honorem adlatum.
 m. t. g. 7. disp.

38. Qui puellæ promissit et am fide se illi
 i. 4. n. 11. eturam vel doraturum, si consentiat ter
 i. 2. promissis stare Secus verò si pater noluit
 g. v. de in uxorem dare, vel illa se alteri commisit
 l. ii. ubi putans esse virginem in corruptam invenit
 sup. n. 29

39. Qui vi vel fraude puellam corripuit
 Comm. r ei, & parentibus illius omnia damna in
 DD. restituere.

40. Qui precibus importunis, vel osculis
 f. Comm. n. plexibus nolentem vicit, ut consentiret, resti
 DD. tueretur.

41. Qui ob stuprum tenetur restituere, non
 debet solvere integram dotem ante condemnationem
 judicis.

42. Si nupta fuit æque benè, ac si non esset
 Lessius nupta vel religionem professæ est aut defunctæ
 ubi supra cessat restituendi obligatio secundum pro
 deb. 2. liorem sententiam.
 num. 15.

43. Qui puellam corruptam virginem
 si licet il. tam sine vi vel fraude cognovit non tenetur
 po. de in restituere, nisi culpa illius famam amisit.
 jur.

44. Qui
 tam donata
 vel arbitrio

S

AN PECC
 puella, qu

Si medii
 S. teneatur re
 quo sciat n
 ram, & aggre
 cant semper
 probabilitatem

2. Meret
 non b tene
 contagium
 blicè exposi
 tentur dam

cre. c

QUAM
 nam factam

3. Si ipse
 lium ex just
 fraude for
 re expensas

4. Qui
 ponit, pecc
 QUAM

adulteri?

5. Adul
 uxor manet

6. Si ad
 adulter cre
 filium suum

7. Non
 2, aut fam

occidendo. 44. Qui ancillam suam defloravit teneatur x z vill. u.
at ad restituendam donata libertate in matrimonium collocare, b. sup.
vel alibitio boni viri aliam satisfactionem dare. n. 17.

SECTIO IV.

AN PECCET, ET RESTITUTERE TENEATUR
puella, qua aliquā arte defectum sue virginis
catis occultavit marito?

1. Si mediis licitis defectum occultavit, non a te- a Sancti
fieri tenetur restituere, nec peccat, nisi in casu, in de matr.
quo sciat maritum in defectus novitiam ventu- lib. 6,
rum, agereque latum. Sunt tamen, qui di- disp. 27.
ei dare o- p- a n. 6,
ne consen-
stituendum
aliis nega-

2. Meretrix habent infirmitatem contagiosam
non b tenetur restituere ei qui ex eius consortio
contagium contraxit. Secus vero in aliis non pu- b vill. u.
b. sup.
b. f. 37.
n. 1.
blicè expositis: hi enim sive scemina, sive viri te-
nentur damna & penas in curatione factas restitu-
ere. c

QUAM OBLIGATIONEM habeat, qui scemi-
nam factam reliquit?

3. Si ipsa sponte consensit, non tenetur alere fi-
lium ex iustitia, sed ex pietate. Si autem vi aut
fraude sceminam cognovit, tenetur d illi restituere
recensas factas propter factum, & filium alere.

4. Qui sine necessitate filium aliis alendum ex-
ponit, peccat mortaliter, e & restituere tenetur.

QUAM RESTITUTENDI obligationem habeant
adulteri?

5. Adulter nihil restituere tenetur f marito, nisi
uxor maneat concepto foetu secundum probabilitio-
nem. f l. ff. lib.
2, c. 10,
dub. 5,
g. Comm.
DD.

6. Si adultera foetum concipiat non tenetur g
adulter credere, nisi aliunde sit certus moraliter
filium suum esse.

7. Non tenetur h restituere cum periculo vi-
x, aut famæ. h Comm.
DD.

2 Vill. ubi

sup. d. f.

34. n. 6

1. n. 1.

2 de

matr. n. 1.

Comm.

DD.

2 Vill. ubi

sup. n. 9.

Idem

ubi supra

dist. 44.

Comm.

DD.

Comm.

DD.

2 Vill. ubi

sup. n. 9.

1. n. 1.

2 de

matr. n. 1.

Comm.

DD.

2 Vill. ubi

sup. n. 9.

1. n. 1.

2 de

matr. n. 1.

8. Quæ maritum decipit supponens illi alienum filium tenetur restituere.

9. Si adulter credit suum esse filium, tenetur restituere marito, & filiis legitimis, & idem dicere adultera. Sunt autem, qui probabiliter docentur neutrum teneri.

10. Adultera si potest sine periculo, tenetur persuadere marito ut filios legitimos meliores, ipsa idem tenetur facere, & persuadere spurio, ut ingrediatur religionem hæreditatis incapacem.

11. An verò teneatur filio spurio suum crimine declarare, si sperat esse profuturam alii ajuvanti, probabiliter negant, nisi jam de crimine sita mata. Si autem moraliter non est certa filium spurium, ad nihil tenetur.

AN IMPEDIENS alium ne bonum aliquod sequatur, restituere teneatur.

12. Qui sine metu, vi, vel fraude persuadet de re, ut illam conferat minus digno, non tenetur restituere.

13. Qui precibus impetrat ab alio ne se benè opponat non tenetur restituere.

14. Qui sine vi, vel fraude alii persuasit, ut fragrum daret æque digno non tenetur restituere.

15. Qui metu, vel fraude impedit alium à cognitione alicuius boni, restituere tenetur.

16. Qui metu vel fraude facit ut dignioribus fructum datur solum de injuria tenetur restituere.

17. Qui precibus sine vi, aut fraude impedit ab aliquo ne daret alicui, quod ei debeatur ex distributione, restituere tenetur.

18. Qui metu vel fraude impedit ne beneficium digno conferretur, tenetur in solidum restituere.

19. Qui etiam sine metu, vel fraude fecit, ut beneficium daretur digno, relicto digniori, tenetur restituere secundum probabiliorē.

20. Qui non est obligatus aliunde ad restitu-

tem cathedræ

obligatus quo

21. Dignus

& consecutus

re.

S

De variis

Advocat

restituere

2. Qui fa

quem vitæ pe

cum propriæ

fecit tenetur

3. Qui te

dolo non

est probabili

neri.

4. Cam

cum vitæ de

5. Qui a

restituere no

merces alien

videt puniri

6. Mere

bili cognit

stituere f

7. Qui p

corporali, a

8. Nec

alicui, si ve

condemna

9. Nec

probare vo

jure vocan

10. Ne

facerent cu

em cathedræ, vel beneficii, non ex eo & manet obligatus quod ex odio impediverit.

21. Dignus, qui se bona fide opposuit digniori, & consecutus est beneficium, non y tenetur restituere.

Comm.
DD.
y Vill. ubi
sup. n. 12.

SECTIO. V.

De variis circa restitutionem resolutionibus.

Advocatus secundum D. August. a tenetur restituere, quod accepit pro iniquo patrocinio.

Aug. reo
latus in
c. non
sunt 14.
q. 5.

2. Qui falso testimonio scienter exposuit aliquem vitæ periculo, b tenetur eum liberare etiam cum propriæ vitæ discrimine. Si autem bona fide fecit tenetur retractare, sed sine proprio periculo.

Sa hoc
verb. n.
21.
Comm.
DD.

3. Qui testamentum mutari curavit, sed sine dolo non c tenetur restituere. Si autem dolo fecit probabilius est peccare, & ad restitutionem teneri.

d Soto a.
pud Sa
hoc verb

4. Cum est notabilis excessus pecuniæ d etiam cum vitæ detrimento restituenda est.

5. Qui accepit, quod si petiisset ei donaretur, restituere non e tenetur, nec qui projecit in mare merces alienas, ne submergeretur navis. Nec qui videt puniri alium pro eo quod ipse fecit, & tacet.

Comm.
DD.

6. Meretrix se virginem fingens, vel à solo nobili cognitam, ut maius pretium extorqueat, restituit f tenetur.

f Comm.
DD.

7. Qui pro debito pecuniæ punitus est poena corporali, ad nil amplius g tenetur.

g Sa hoc
verb. n.

8. Nec h testis falsus de poena, quæ obvenisset alicui, si verum dixisset, quia non debetur nisi post condemnationem.

45.
h Navar.
c. 25.
i Sa ubi
sup.

9. Nec i qui accusatorem suum non potentem probare vocavit calumniatorem, quia sic tales in jure vocantur.

10. Nec l qui aliena læsit, ne suis damnum facerent cum non posset aliter impedire.

l Comm.
DD.

m Silv.
verb. a
lien.

11. Nec *m* quidem donatam habet ab eo, qui potuit donare, etiam si terteta non fuerit solemnitas iuris, nisi sit res Ecclesiastica prohibita alienari nisi cum tali solemnitate.

n Comm.
DD.

12. Nec *n* qui ex iusta causa pretium pro re restituit.

e Comm.
DD.

13. An restitutio facienda sit digniori prætermisso in oppositione ad beneficium, an verò Ecclesiæ non convenit inter DD. Ecclesiæ faciendam *o* videtur probabilius.

p Navar.
c. 17. n.

14. Qui invitatur ad comedendum de alienis etiam si bona fide comedat, tenetur *p* restituere, in quo factus est locupletior, id est quod propriis expensis substraxit. Idem dic de veste aliena.

q Avil.
Navar.
hoc verb

15. Filius adulterinus qui credit *q* se talem, & hæreditatem acquisivit non tenetur tantum restituere quantum hæreditas valeret filiis legitimis si ad eos pervenerit, sed arbitrio boni viri.

r Comm.
DD.

16. Vestis, quæ erat apud sartorem, & furata fuit non Domino sed sartori *r* restituenda est, nisi suspicio esset quod sartorem Domino reddideris non esset.

s Comm.
DD.

17. Qui prior est tempore, potior est iure *s*, intelligitur quando reliqua sunt paria.

t Navar.
ubi sup.
n 52.

18. Usurarius prius debet solvere debita orta ex contractibus licitis onerosis, quam orta ex *r* usurariis, etiam si hæc sint anteriora, & post hæc orta ex gratuito, ut ex donationibus.

n Comm.
DD.

19. Qui non restituit toties *n* peccat quoties de novo proponit etiam virtualiter non restituere, verbi gratia utendo re aliena.

n Navar.
c. 17. n.
60.

20. Semel iussus restituere, non est *x* absolvendus, nisi ex aliqua circumstantia iudicet Confessarius poenitentem promissis staturum.

y Comm.
DD.

21. Qui debitum contraxit ex gratuita donatione non est ita *y* cogendus ad restitutionem sicut qui ex contractu oneroso; quia hic non se intendit obligare tanto rigore, ut solutionem non possit

possit
causa

22.

respon

satur,

ta esse

23.

Crucia

compe

24.

tionis

cepit

cie, q

25.

sine ex

mino

egit.

26.

tia on

cum p

stiuere

num a

27.

cogno

petra

jus ill

28.

pediv

non r

illud

29.

pecor

confu

30.

stiuere

Conf

ridic

31.

possit differre; nec peccat si ex aliqua rationabili causa differat.

22. Excusatur à restitutione, qui credit DD. respondentibus non teneri, non tamen & excusatur, qui eos tantum consulit quos scit sibi placita esse responsuros, Comm. DD.

23. Qui habet animum componendi se cum Cruciata & peccat mortaliter, si cum possit, ante compositionem non restituat. Comm. DD.

24. Qui rem habet titulo emptionis vel venditionis, & cepit dubitare an res sit furtiva cum rem cepit possidere, tenetur saltem medietatem restituere, quia nunquam fuit possessor bonæ fidei.

25. Qui rem furtivam emit ut Domino redderet sine expensis eam non recuperaturo, potest, à Domino pretium exigere utiliter enim negotium eius egit.

26. Dubitans an res sit aliena, & ex negligentia omittens diligentiam inquirendi Dominum cum posset invenire probabiliter non tenetur restituere, quia dubius est an sua negligentia damnum alicui intulerit.

27. Qui apperrens litteras Joanni missas ex eis cognovit vacasse Romæ beneficium, illudque impetravit non tenetur Joanni restituere, quia nullum jus illi abstulit, quod haberet.

28. Qui vi vel fraude vel falso testimonio impedivit ne delinquentis bona Fisco applicarentur, non tenetur ad restitutionem, quia Fiscus jus ad illud non habet ante condemnationem.

29. Qui rem suam bona fide fieri vendidit, & pecuniam furtivam vel cum suis immiscuit, vel consumpsit ad nihil restituendum tenetur, 6 Dia. p. 4 tr. 4. ref. 67.

30. Qui Confessario pecuniam tradidit restituendum, & postea cognovit restitutionem à Confessario non fuisse factam ad nil amplius teneri dicunt Lessius, & alii. Dian. comp. in hoc verb.

31. Qui proximus morte rem habet furto à se abla-

ablaram, vel emptam pecunia furto habita declarata tacito furto se debita habere secretò solvenda per suum Confessorem, & suam esse voluntatem quod talis res vendatur, & Confessori pretium detur, ne ab hæredibus exigatur coram iudice.

32. Qui cum aliis furtum fecit, si ipse non fuit causa, ut alii furarentur, partem quam furatus est restituendo satisfacit ex probabili sententia.

33. Restitutio fructuum ob omissionem horarum non potest suppleri per quascunq; elemosinas, quas antea beneficiarius de fructibus suis beneficii fecerit. *d. Vide hora Canonica.*

*d. In decretis
Alex. VII
an. 1666.
18 Mart.*

DISPUT. II. SECT. VNICA. RESOLUTIONES VARIAE.

R E S E R V A T I O.

*De reservatione C. seu Resolutiones varia
desumpta ex P. Suar. to. 4. de poenit.*

1. Quando bona fide, & sine culpa poenitens ipse absolvitur à peccatis non præmissa absolutione ab excommunicatione non reservata Papæ, confessio *a* valida est, secus verò si reservata sit Papæ.

a P. Suar.
to. 4. de
poenit. sec
1. n. 10.
b Idem
sec. 3. n. 2
c Idem
ibid n. 3.
d Idem
sec. 4. n.
1. & 2.
e Idem n.
6. & 7.

2. Peccata venialia reservari possunt, *b* inutiliter tamen, & sine fructu, & præter usum; Reservari item possunt *c* mortalia merè interna; sed de facto reservata non sunt.

3. Delegans facultatem absolvendi post limitare facultatem concessam delegato *d* quando & in quibus voluerit. Item summus Pontifex *e* potest cæteris omnibus limitare facultatem absolvendi, & tenebit reservatio licet sine causa imponatur.

f Idem
n. 6.

4. Episcopus practicè, & moraliter loquendo limitare *f* potest facultatem absolvendi, quâ Pa-

rochi

rochi sunt
b. tur, cu
rit.

5. Sub
sim iter
fessario
reservati
sint reser

6. U
facultas
bet, quo
negand
id requir
rius cog
& nulle
tione ad
nisi pec
sibi im

7. C
vult co
multum

8. N
conced
cedere,
facilis
negand

9. Q
periore
superior
rias per
sive pe
fession
fession
linqui
interro
taxet,
nec n
prude
di on

rochi funguntur, licet speculativè non satis probetur, cum non ab Episcopo, sed à Papa acceptum sit.

5. Subditus unius Episcopi per alterius diocesim iter agens ibi potest *g* absolvi à quolibet Confessario ordinario illius Episcopatus ab omnibus reservatis proprio Episcopo, dummodo ibi non sint reservata. *g* Idem disp. 30. sec. 2, n. 9

6. Ut concedatur petenti per se vel per alium facultas confitendi reservata inferiori, satis esse debet, quod nulla ratio negandi occurrat. At verò ad negandum semper debet esse specialis ratio, quæ id requiratur. Cum verò superior ex relatione alterius cognoverit subditi animum obduratum esse, & nullo modo ad ipsum superiorem pro absolutione aditum, nec *b* debet. nec potest negare, nisi peccatum sit in damnum aliorum, tunc enim sibi imputet subditus si peccat. *b* Idem disp. 30. sec. 4, n. 9

7. Qui obdurato animo nullo modo superiori vult confiteri, mortaliter peccat, & secus verò si multum insistat. *g* Idem ubi sup.

8. Non tenetur Superior facultatem subdito concedere ut quemlibet eligat idoneum; nec concedere, quem subditus petit sed in hoc debet esse facilis ob bonum pœnitentis, nisi sit gravis causa negandi. *g* Idem ubi sup.

9. Quando inferior per alium facultatem à superiore petit confitendi alteri reservata, peccat *m* superior, si personam subditi, vel alias circumstantias per quas in eius notitiam deveniat, interroget, sive persona per quam facultas petitur rem in Confessione, vel extra Confessionem sciverit, quia confessionis sigillum, vel contra secretum naturale delinquit. Speciem vero peccati & consuetudinem interrogare superiori licebit, ut vel pœnitentiam taxet, vel modum præscribat. At nec pœnitentiam, nec modum præscribat, nisi cum de Confessoris prudentia parum confidit. Et dum huiusmodi onera taxat ne ea conditione fiat, ut alias absolutio

solutio non teneat, esset enim hoc rigorosum nimis, periculis expositum, & in rigore posset esse iniustum.

n Idem
disp. 31.
sec. 1, n. 3

10. Tunc solum potest *n* superior aliis peccatis relictis inferiori Confessario pœnitentem à reservatis absolvere, quando pœnitens necessitate morali non potest amplius suam Confessionem differre, & superior integram Confessionem audire non potest propter verum hic, & nunc impedimentum occurrens, nec potest moraliter aut non expedit alteri causam delegare. At hoc rarissimum est, unde vel integram Confessionem audiat, aut alteri deleget. Quodque dictum est de superiore ordinario illis circumstantiis occurrentibus, idem dicendum de subdelegato eisdem circumstantiis occurrentibus.

o Idem ubi
sup.

11. Quoties pœnitens à solis reservatis per superiorem ritè absolvitur in casu supradicto, non *o* tenetur eadem reservata Confessario inferiori iterum cum aliis peccatis non confessis confiteri.

p Idem
disp. 37
sect. 3, n.
6.

12. Qui bona fide reservata cum non reservatis confessus fuit, non tenetur *p* cum advertit nisi solum reservata superiori confiteri. Secus verò si mala fide processit.

13. Confessarius si petat à superiore regulari facultatem absolvendi aliquem à reservatis, & neget, potest *q* pro illa vice illum absolvere.

q Ex de
cif. Paul.
V. Vide
Dian tr.
2, ref.
126, to. 3,
r Suarez de
rel. to. 4.
l. 2, c. 19
11, 7, Vis
de Dia.
loc. cit.
e Idem
disp. 31,
sec. 4, n. 2

14. Regulares semel sine licentia suorum prælatorum possunt absolvi ab omnibus reservatis ex quodam privilegio Minorum. Superior delegatus ad reservata tollenda non potest aliter nisi sacramentaliter absolvendo. Quod si alio modo segerat nil facit, nec reservationem tollit. Suarez *disp.* 3, sec. 4.

15. Si pœnitens à superiore iniunctam pœnitentiam non adimpleat, graviter peccat, hoc autem peccatum non est reservatum *r* nisi expresse à superiore reservetur.

17. Absolutus virtute Jubilæi à reservatis cum
Inten-

hinc exequendi conditiones à Jubilæo exactas, si postea non exequatur, licet graviter peccet, neque nec neque alia peccata manent *u* reservata. Idem *u* Ibidem. n. 5^a
dicendum de oblitis.

18. Absolutus à superiore de reservatis licet absolutio fuerit nulla ob defectum doloris, vel alia de causa, dummodo reservata confessus fuerit ab eorum reservatione liber *x* manet. Quod etiam *x* Idem ubi sup.
verum est, si cum animo non resipiscendi confessus fuerit si postea animum mutet.

19. Si subditus superiori legitimè confiteatur reservata, ipse verò neque absolvere, neque ad alium remittere voluisset etiam injustè, non potest *y* Idem
ab inferiori absolvi à reservatis, potest tamen à non *disd.* 31,
reservatis cum onere comparendi coram magis superiore. *n.* 7, sec. 4

20. Si subditus superiori confiteatur ea intentione ut ab omnibus reservatis etiam oblitis absol-
vatur, sciente superiore hanc intentionem, oblita *Idem*
nam non manent reservata Secus *x* vero si non *u* ubi sup.
accesserit tali intentione, nec superior illa intend-
sit absolvere.

21. Cum quis absolvitur virtute Jubilæi oblita *Idem*
nam non manent *u* reservata, nisi oblitio ita cul- *n.* 2.
pabilis fuerit, ut absolutio nulla omnino fuerit.

REVELATIO.

1. Revelationes probandæ sunt sapientum ju-
dicio, sanctitate eorum quibus factæ sunt, verita-
te, & conformitate cum doctrina fidei.

DISP. IV. SECT. VNICA

RESOLUTIONES VARIAE.

R E V S.

Varia circa Reum Resolutiones.

a Dian p.
3, tr. 5.
ref. 91.

1. **R**eus de delicto interrogatus non servato ordine, potest *a* illud occultare etiam si damnum accusantis redundet, & potest dicere *a* cum juramento se illud non fecisse subintelligendo ut teneatur declarare.

b Comm.
DD.

2. Reus interrogatus legitimè de crimine etiam gravissimo *b* peccat mortaliter illud negando. Interrogatio sit legitima hæc sunt servanda: 1. Quod iudex sit competens. 2. Quod delictum sit probatum plene, vel semiplene. 3. Quod huiusmodi probatio sit illi notificata.

c Idem
Diana
ubi sup.
ref. 99.

3. Reus *c* peccat mortaliter socios occultos tegendo, nisi in crimine falsæ monetæ, maleficii, prodicionis, læsæ maiestatis, & hæresis. Si verò cii tales sunt, ut merito credat se non esse emendatos in damnum reipublicæ teneretur revelare, nec potest absolvi, si renuat facere.

d Idem
p. 2, tr.
15, ref.
26.

4. Qui iuridicè interrogatus negavit delictum & ducitur ad mortis supplicium non *d* tenetur velare illud.

e Vasqu.
apud Diana.
p. 3, tr. 5, ref.
52.

5. Accusatus de verò crimine occulto non *e* tenetur illud fateri, nec famam restituere accusatori quam perdidit eo quod non probavit, & quavis ritè interrogatus negaverit dicens accusatorem fuisse deceptum, imò etiam si dicat esse calumniatorem si ei non credatur.

f Comm.
DD.

6. Reus inauditus, & indefensus non debet condemnari.

7. Qui in
solvare p
condemna

8. Qui pro
mine, quod p
potest illud
abstractione.

9. Crimin
to in causa fa
adhuc à reo n
tum.

10. Falsum
graves crucia
ad mortem,
confessione in

11. Non p
stimonium in
ordinem testi

12. Licitu
infringat car
ibi detenti si
stnuere.

13. Quan
tur populi tu
petere defen
quam audiat
nem.

14. Cum d
potest à judi
varias circum
haber ultore

AN REV
diseñus objic

15. Cum
potest testib
est illa prob

16. Qui f
potest illum

7. Qui iniuste veritatem negavit non g tene-
tur solvere poenam ad quam si confessus fuisset,
condemnaretur.

Comm.
DD.

8. Qui propter aliquam circumstantiam in cri-
mine, quod patravit à peccato excusatur mortali
potest illud negare, etiam sub iuramento utendo
abstractione.

Comm.
DD.

9. Crimine non plene, sed semiplene proba-
to in causa sanguinis, vel gravis dedecoris potest
adhuc à reo negari, secus verò si sit plene proba-

Villal.
ro, 2, tr.
26, dit. 1.

10. Falsum sibi crimen imponens ad vitandos
graves cruciatus etiam si ob illud dampnandus sit
ad mortem, non peccat etiam cum iuramento
confessionem confirmans utendo abstractione.

Comm.
DD.
Comm
DD.

11. Non potest m res ut se defendat falsum tes-
timonium imponere testi falso, vel contra juris
ordinem testificanti.

12. Licitum est dare reo instrumentum ut
instingat carcerem & consilium ut fugiat, & licet
ibi detenti simul fugiant non tenetur aliquid re-
stituere.

Villal.
ubi sup.
dif. 11, n.
16.

13. Quando delictum est notorium, & time-
tur populi tumultus, & iudex scit nullam reo com-
petere defensionem, potest condemnari ante-
quam audiat, nec detur ei terminus ad defensio-
nem.

Comm.
DD.

14. Cum reus mentitus est in confessione non p
potest à iudice ut perjurus puniri; quia cum ob
varias circumstantias possit excusari, solum Deum
habet ultorem.

Comm.
DD.

AN REUS POSSIT testibus crimina, vel alios
defectus objicere. ut eos à testimonio repellat?

15. Cum reus aliter se non potest defendere, q
potest testibus crimina vera etiam occulta, si po-
test illa probare, & defectus objicere, ut illos à te-
stimonio repellat, etiam si testes vera dicant.

Villal.
ubi sup.
dif. 6, n. 1

16. Qui pro se aliquem testem adduxit, non p
potest illum à testificando repellere.

Comm.
DD.

Villal. ubi sup.

17. Reus qui dicit testem mentiri revelante secretum illi commissum, nec s peccat, nec reus mortem non rueret tenetur.

Comm. rem appellare?

DD,

18. Licitum est reo si iniuriam passus est in sententia ab illa appellare, nec potest à Principe interdicti, cum sit de iure naturali, modus autem tot non potest potest aut mutari.

Villal, ubi sup, dif, 3, n,

Comm,

DD,

19. Cum reus appellat solum ad dilationem, si dicitis cum proximi gravi damno u peccat mortalitatem merita. Secus verò si habet nova jura, vel testimonia alia potest fugere. Sumptiones

Villal, ubi sup, num, 4,

20. Religiosis non licet appellare nisi in x casibus gravissimis. Vide verbum Appellatio.

AN REVS condemnatus teneatur obedire sententiae

21. Si iniuste damnatus fuit non y tenetur obedire sententiae, & cessante scandalo potest se defendere. Si autem est iusta tenetur obedire.

22. Si sententia fuit iusta, sed fundata in falsis presumptione, seu probatione non obligat in conscientia, nec tenetur quis obedire. An autem in hoc casu possit quis se defendere alii ajunt, alii negant quia à iudice iuste damnatus fuit, in praxi autem cum defensio non possit fieri sine scandalo, tenetur obedire.

Idem ubi sup, dif, 10, n, 1,

AN REVS damnatus ad poenam, qua actione requirit, obligatus sit cooperari aliquo modo illam.

Vasq, 12, to, 2, disp. 183, c, 3,

23. Respondetur affirmative, cum sententia iusta sit, & spem non habet se à morte eripiendi.

24. Cum poena capitis est non potest à damno liberari, ut se suis manibus interficiat, vel venenum sumat. Potest tamen iudex cum damnare ut seipsum moderatè flagellet.

Villal, dif, 11, n 1, Idem n, 3,

AN FUGERE è carcere licitum sit reo?

25. Ante condemnationem licitum h est fugere. Si verò jurat se non fugiturum, vel ad carcerem rediturum n tenetur adimplere.

26. Non licet custodibus vim ad fugiendum inferre.

27. Episcopis,

RES

REX, &

REXCO

ales aute

27. Qui expectat sententiam justam etiam ad mortem non tenetur fugere.

28. Qui iuste damnatus est ad poenam quam executioni mandaturus est, non potest fugere.

Nec qui damnatus ad triremes, vel ad fodinas secundum probabiliorum.

29. Qui damnatur ad carcerem temporarium non potest fugere, potest autem si ad perpetuum secundum probabiliorum.

30. Si damnatus est ad mortem, vel ad mutilationem membrorum, etiam si sententia iusta sit, potest fugere, sed non tenetur, nisi per falsas praesumptiones damnatus sit.

31. Iniuste damnatus qui iuravit custodi carceris damnatum passurus sit.

32. Cum iustitiae ministri perunt domum aliquis, ut eum in carcerem detrudant, non potest se armis defendere.

33. Cum licet e carcere fugere, licet eum infringere secundum probabiliorum; sunt autem qui probabiliter dicant iuste damnatum non posse negare carcerem infringere.

34. Licet carcerem infringentem illicitum testis adjuvare carcerem infringendo.

AN DAMNATUS ad mediam possit non comedere cibum oblatum et an liceat ei cibum offerre?

35. Tenetur in cibum oblatum comedere, alii autem si sint iustitiae ministri non possunt ei cibum offerre, reliquis autem licet.

DISPUTATIVNCVLA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIAE.

R E X.

Rex, & Imperator non possunt nisi à Papa excommunicari ex speciali privilegio. Officiarii autem Regni possunt excommunicari ab Episcopis.

27. Episcopis.

Comm,
DD
V
abusu
num, 8.

Comm,
DD,

Comm,
DD,

Villal.
ubi sup,
n, 12;
vide e
amdem,
ubi sup,

Idem
n, 17.

Comm
DD;

Bath,
apud Dis
an, p, 2.
rr, 8, ref.
94

b Navar.
c. 25, n. 1
e Idem
n. 4. & 5.

2. Rex peccat *b* aliena regna ambiens capere, capta non restituens, nisi iusta causa excusetur.

3. Peccat *e* mortaliter excitans factiones, non sedans excitatas, non providens necessaria victum, non ferens leges necessarias, aut non quens latas, non exercens suos in armis, non niens arces, non cumulans divitias necessarias, regnum liberet à fame vel ab hostibus, vel acmulans, gravando subditos, vel prodigè largibona, vel negligens refectionem, & custodia publicatum viarum.

d Comm.
DD.

a Navar.
ubi sup.

4. Cum *lis* aliàs est inextinguibilis *d*, tenet consentire in iudices arbitros suspicione carens.

5. Item peccat *e* mortaliter condens legem penalem ob suam privatam utilitatem, vel condans sine causa delicta contra legem naturalem vel divinam, vel suspendens sine causa lites, debitorum solutiones.

f Comm.
DD.

6. Item non *f* permittens subditis suis iniustitias, vel usurpans populi bona, & tenetur retere. Item compellens subditos ad donandum sua bona, vel illa extorquens precibus importunis non interveniente causa iusta, & tenetur restituere.

g Navar.
apud P.
Avil in
comp.

7. Item peccat impediens *g* visitationem monialium, exigens tributa nova absque necessitate publica, quamvis exigit in bonum finem, & magis si sint ad pompas superfluas.

h Idem
ubi sup.

8. Compellens subditos *h* ad id non obligatum gratis sibi laborare, cogens ad matrimonium, impediens, praeficiens operarios imperitos, vel male conscientia, & tenetur damna restituere. Praesentans ad beneficia Ecclesiastica, quorum est patronus, personas non idoneas. Non cohibens subditos ab alienorum usurpatione, & negligens abolere pravas consuetudines.

Comm.
DD,

9. Condemnans *i* reum inauditum, & indefensum, vel ei iubens dari venenum, vel privans

quos beneficio
privat

10. Cum

est, tutius

gratuita do

de verbum

DISP V

RES

S

ACRA
S quæ ex
dæ, &

2. An sa

rebus, & vo

3. Resp

non est om

gorose verb

trimonii, i

habet ratio

per eadem

4. Sacra

quasi form

remora.

ut in Bapti

ablutio.

cata, proxi

5. Inter

necessaria

utramque

tum.

quos beneficiis non amobilibus ad nutum sola sci-
entia privata.

10. Cum tenetur restituere subditis, & non po- / Navar.
test, tutius / consilium erit superflua moderari, & ubi sup.
essaria gratuita dona excusare, ut debita possit solvere. Vi-
non de verbum Lex.

DISPUT. I. SECT. VNICA.

RESOLUTIONES VARIAE.

S.

SACRAMENTVM.

SACRAMENTUM *a* est res sensibus subjecta *a* Magist.
quæ ex Dei institutione sanctitatis significan- in 4, dist.
dæ, & efficiendæ vim habet. 1.

2. An sacramenta legis gratiæ componantur ex
rebus, & vocibus tamquam ex materia, & forma? *b* Vide

3. Respondetur *b* affirmativè; verumtamen Trid. sess.
non est omnino necessarium, quod firma sint ri- 4, c. 3.
gorose verba, & materia res, ut in sacramento ma-
trimonii, in quo traditio facta per verba vel nutus.
habet rationem materiæ, & consensus explicatus
per eadem verba, vel nutus rationem formæ.

4. Sacramenta habent *c* quasi materiam, & *c* Vide
quasi formam & materia alia dicitur proxima, alia Vill. to. 1,
remota. Materia remota est, de qua fit proxima, tr. 4, dis.
ut in Baptismo materia remota est aqua, proxima 2,
ablutio. In pœnitentia materia remota sunt pec-
cata, proxima actus pœnitentis.

5. Inter materiam, & formam sacramenti est *d* dComra.
necessaria moralis conjunctio, unde magna inter DD.
utramquæ interruptio nullum faciet sacramen-
tum.

Fff

6. Nec

Comm,
DD,
f Comm,
DD,

6. Nec Papa nec Ecclesia mutare e possunt
terias, & formas sacramentorum.

7. Quomodo f autem potuerit matrimon
clandestinum annullari videri potest in verbo
trimonium

AN FACTA mutatione aliqua in materia
forma sacramenti, mutetur eius substantia?

g.c. retus
l. aut de
censur,
dist. 4,
Comm,
DD,

8. Si quod iutatur pertinet ad eius substantia
non fit sacramentum; fit tamen si est accidenti

9. Si minister habuit intentionem introduc
di aliquem errorem verbis dubiis, non facit sa
cramentum. Si autem verbis utatur certis cum
tentione faciendi quod facit Ecclesia, erit sa
cramentum

10. Mutare formam ex sua natura est peccatu
mortale.

AN IN dubio liceat formam iteru e in e
materia?

i Villal,
ubi sup,
dist. 4, n. 1

11. Respondetur i affirmativè, sed sub co
tione; sed non debet passim fieri ob quemlibet
num scrupulum.

AN FVERIT necessarium, quod fuerint

1 D. Th,
3. p. q. c. 1

12. Non est simpliciter l. necessarium, sed
de utile. In statu autem innocentiæ non fuerit
necessaria.

m Scot,
in 4 d. 1,
q. 3.

AN SACRAMENTA nova legis causent gratiam

13. Respondetur m affirmativè In veteri autem
lege circumcisio causabat gratiam per virtutem
fionis Christi venturi.

n Comm,
DD,

14. Gratia sacramentalis supra gratiam hu
tualem n addit speciale auxilium ad consequen
effectus sacramentorum.

AN OMNIA Sacramenta nova legis causent
mam gratiam faciendo de attrito contritum?

o Comm.
DD,

15. Alia sacramenta o vocantur vivorum, et
mortuorum: Mortuorum sunt Baptismus, & po
nitentia, reliqua dicuntur vivorum, quia ad ea
cedere non licet nisi habentibus vitæ primæ gratiam

16. Sacramenta vivorum aliquando etiam

accidens poss
ius bona fid
um primam
cedat attri
consequetur
illiorum.

QVOT S
17. De fide
Tridentin
18. Bapti
characterem
probabiliore
19. Solus
AN ECC
20. Respo
duorū hoc
ans, benedi
cta, panis
mofyna, Be
secrati

21. Alii
pere operato
opere opera
22. Hæc
pnam lue
A QVO
23. Solutio
quæ est faci
24. Sac
tix et inst
25. Hunc
Hypostatic
in Eucharistia

AN MA
sacramentale
26. Ma
ficat verum
27. Per
tia, quæ ex

ac

accidens possunt causare primam gratiam, v. g. si quis bona fide putans per Confessionem se assecutum primam gratiam, quam verè assecutus non est, accedat attritus ad Eucharistiam fiet contritus, & consequetur p primam gratiam secundum probabiliorem.

p D, Th.
p. q. 79.
art. 3.

QVOT SINT Sacramenta nova legis?

17. Deside q est, quòd sunt septem, & constat ex Tridentino.

q Trid.
ses. 7, c. 1
r Trid.

18. Baptismus, Confirmatio, & Ordo causant r characterem, qui suscipitur in anima secundum probabiliorem sententiam.

ses. 7, can
9.

19. Solus Deus s potest sacramenta instituire.

s Trid.

AN ECCLESIA possit instituire sacramentalia.

ses. 7, c. 1

20. Respondetur r affirmative, & comprehendunt hoc versu: Orans, tinctus, edens, confessus, dicens, benedicens. Id est Pater noster, Aqua benedicta, panis benedictus, Confessio generalis, Eleemosyna, Benedictio Episcopalis, aut Abbatis consecrati

Trid.
ses. de
lac. in
genere,
can, 13.

21. Alii per sacramentalia tolli asserunt & ex opere operato peccata venialia; alii probabilius ex opere operantis.

v Villal.
ubi sup.
dis. 11,
n. 4,

22. Hæc sacramentalia non remittunt & totam penam luendam in Purgatorio.

v D, Th
3, p. q. 87
art. 3,

A QVO CAUSETVR sacramentorum effectus.

23. Solus Deus y est causa principalis gratiæ, quæ est sacramentorum effectus,

y Paul, ad
Rom. 8,
2 Comm,

24. Sacramenta, & illorum ministri sunt gratiæ & instrumenta.

v D,
v Villal,
ubi sup.

25. Humanitas Christi est a instrumentum Deo Hypostaticè coniunctum ad causandam gratiam in Eucharistia.

dis. 12,
n. 3,

AN MALVS minister impediatur gratiam sacramentalem.

26. Malus minister si adhibet necessaria b conficit verum sacramentum.

b Trid.,
ses. 17,
can, 12.

27. Per malum ministrum non minuitur c gratia, quæ ex opere operato confertur per sacramen-

c gra-

tum, bonus autem ex opere operantis magis im-
rat à Deo.

*AN PECCET minister conferens sacramentum
in peccato mortali.*

dComm.

DD.

e Suar to

3. disp 16

f D. 7. n.

3 p q 64

art. 9.

g Villal.

ubi sup.

dis 14.

n 5.

h Suarez.

ubi sup.

i Villal.

ubi sup.

nura 1.

l Conc.

const. fef.

22.

m Villal.

ubi sup.

dis 15 n 2

n Comm.

DD.

o Trid.

ses 6, can,

12.

28. Minister, qui ex officio administrat sac-
ramentum extra extremam necessitatem in pecca-
to mortali *d* peccat mortaliter.

29. Ad administrandum sacramentum non
e necessarium confiteri, sufficit conteri.

30. Sacerdos, qui in extrema necessitate par-
tum baptizavit excommunicatus, vel in pecca-
to mortali non peccat. *f* Idem dic de laico, quia
hoc non habent ex officio non tenentur esse pa-
parati.

31. Qui recipit matrimonium in peccato mor-
tali, non *g* committit nisi unum peccatum, quia
licet sit simul minister sacramenti non habet id
officio.

32. Episcopus sacramentalia administrans
peccato mortali solum peccat *h* venialiter.

33. Qui dicit Epistolam, vel Evangelium
peccato mortali non *i* peccat mortaliter secundum
probabiliorem.

*AN QUI recipit sacramentum ab excommunicato,
vel ab eo quem scit esse in peccato mortali peccat
mortaliter?*

34. De iure antiquo erat prohibitum recipere
sacramenta à publico usurario, vel concubinario
nunc verò *l* necessarium est ut sint denunciati.

35. Non licet *m* sacramenta petere ab eo quem
scit esse in mortali, nisi sit Parochus, vel paratus
ministrare.

36. In casu necessitatis extremæ à quocumque
etiam hæretico *n* potest peti, & recipi Baptismus
dummodo servaturus sit Ecclesiæ formam. Idem
dic de Sacramento Pœnitentiæ, dummodo non sit
scandalum, vel subversionis periculum.

QUÆ INTENTIO requiratur ex parte ministrantis?
37. Requiritur *o* virtualis saltem intentio facien-
di id quod facit Ecclesia.

38. Non

fuerit validum

AN ER

sacramentum,

39. Si n

& erravit

peditur, al

AN VA

nona?

40. Si

to, & vera

vero fuerit

sacramentum

AN PA

menta, qu

Uide verb

41. Acc

etiam si a

probabilio

42. Q

diceret: B

vel hinc ex

ritus San

interrupti

43. Qu

caro mea

conficeret

44. Q

calis, licet

ni intellig

ret x sac

45. Q

magatur ma

sacramentum,

46. Q

ter tantum

47. N

nistrere,

sacramenti,

38. Non

magis imp. 38. Non p. potest certò sciri an sacramentum p. Comm.
fuerit validum. DD.

sacramentum AN ERROR persona, cui administratur sacra-
mentum, impediatur valorem eius?

39. Si minister habuit voluntatem exclusivam, q. Comm.
& erravit circa personam, valor sacramenti q. im- DD.
peditur, aliàs non.

um non AN VALEAT sacramentum datum sub condi-
tione?

40. Si conditio est de præsenti, vel de præteri- , Villal.
to, & vera, non r. impeditur valor sacramenti; si ubi sup.
vero fuerit de futuro contingenti non valet sacra- dif. 18
mentum

AN PAROCHVS teneatur administrare sacra-
menta, quando Parochiani ea non tenentur recipere?
Unde verbum Parochus.

41. Accedenti ad sacramentum augetur gratia f. Comm.
etiam si accedat cum peccato veniali secundum f. DD.
probabiliorem.

42. Qui sacramentum Baptismi administrans
diceret: Ego te baptizo, & postea (Tacete pueri,
vel hinc exite) in nomine Patris, & Filii, & Spi- , Comm.
ritus Sancti, conficeret r. sacramentum, quia hæc DD.
interruptio est parva.

43. Qui diceret in consecratione panis: hæc est , Comm.
caro mea u. peccaret graviter, sed sacramentum DD,
conficeret.

44. Qui in consecratione vini diceret: Hic est
calis, licet diversum significet ac calix ex commu-
ni intelligentia idem significaret, & ideo confice- , Dian. in
ret r. sacramentum. sum. verb.
sacram.

45. Qui diceret: Hic est corpus meum. Si su-
matur masculinè, id est: Hic cibus, fieret y sacra- , Gra. a.
mentum, secus verò si sumatur adverbialiter. pud. Dia.
p. 5, tr. 15
rel. 6, 27

46. Qui omitteret particulam (epim) veniali-
ter tantum r. peccaret. r. Comm.
DD,

47. Nolenti sacerdoti aliter sacramenta admi-
nistrere, a poterit pecunia dari non ut pretium sa-
cramenti, sed ad redimendam vexationem. , Diana
ubi sup.
verb. loc.

38. Non Fff, 48. Qui

Comm.
DD.

c Dian. p.

s, tr. 14.

res 56.

d Idem

ubi sup.

res, 55.

48. Qui vulneratum in platea absolvit præmissis actu contritionis, vel irruentibus hostibus Eucharistiam consumit *b* non peccat.

49. Qui in peccato mortali sacramentum administravit non *c* tenetur in Confessione quale sit peccatum exponere, quia per quodcumque mortale peccatum æquè violatur religio.

50. Si quis *d* invalide administraret Baptismum Ordinem sacerdotalem, vel Episcopalem, tenetur etiam cum periculo famæ, vel vitæ defectum manifestare.

SACRILEGIUM.

a S. Isid.

lib Ethy.

b c. duo

sunt 12,

q. 3.

c Less. lib

2, c. 45.

n. 14, est

comm.

d Comm.

DD.

e Comm.

DD.

f Vide

Vill. to 2

tr. 39,

dis, 3, n 3

g Less. lib

2, c. 45.

n. 14,

h Sà hoc

ve b, n 1.

1. Sacrilegium *a* est sacræ rei violatio. Et hoc sunt tres species. 1. Est contra personas *b* sacræ

2. Contra loci sanctitatem 3. Contra alias res *c* sacræ.

2. Non est *c* circumstantia sacrilegii fieri peccatum tempore facto.

QVOD PECCATUM sit, & quas pœnas habeat.

3. Sacrilegium ex natura sua est peccatum mortale contra religionem cum sit in contemptum rei sacræ, & in materia gravi.

4. Peccata sacrilegii alia sunt majora, alia sunt minora, maius *e* enim sacrilegium est, quod est contra personam sacræ, quam quod sit contra locum sacrum.

5. Pœnæ aliæ *f* sunt pecuniariæ, quæ videntur possunt in decreto *c*. 17. q. 4. & in D. Tho. 2, 2, q. 99. art. 4. Aliæ sunt excommunicationis, ut *ut in c* si quis suadente 17, q. 4.

6. Qui furatur crumenam ab audiente Missam non *g* committit sacrilegium. Secus verò si res esset in custodia Ecclesiæ, quia tunc loco sacro iniuria fiet. Sunt tamen qui dicant sacrilegium committi eo ipso, quod furtum fiat in Ecclesia.

7. Sacrilegium *h* est furari reliquias etiam ex devotione.

7. Sacræ

2. Sacræ

renda, ita ut

lapides sint,

di delicti

3. Sacræ

pendenda sunt

4. Sacræ

immunda p

1. Pecca

debetur; q

no, quia

quare preti

2. Non

pro illis die

mulum nu

mos est sol

3. Tab

cat aliquand

nerur & rest

sicem extr

4. Fam

fimo preti

nem facere

1. Nec

probandi

vivant, ne

data, quæ

ri.

2. An

naturalis

detur non

S A C R A.

1. Sacra vestes polluta luxuriâ iterum sunt *a* benedicendæ.
2. Sacra vendita ad usus profanos prius *b* dissolventa, ita ut priorem formam amittant. Quod si lapides sint, vel ligna diruta Ecclesiæ possunt vendi delictis Episcopi ad usus profanos.
3. Sacra contracta vel vetustate confecta *c* commutanda sunt, & cineres in Ecclesia reponendi.
4. Sacra vasa & vestimenta habere enormiter immunda peccatum mortale *d* est.

a Sâ hoc.
verb,
b Comm.
DD.
Vide P.
Suar. 10.
3, disp. 81
sec. 2.
c c. Altra
ris de cõ
sec. dist. 1
d Silvest.
vasa sacra

S A L A R I U M.

1. Peccat *a* qui salarium non solvit in ea re quæ debetur; quod si famulus rem vendat minori pretio, quia ea non indiget, debet Dominus æquare pretium conventum.
2. Non tenetur *b* herus salarium solvere famulo pro illis diebus, quibus ægrotavit, & recipiens famulum nullo statu o pretio tenetur solvere, quod mos est solvere similibus.
3. Tabellio, qui habet salarium publicum peccataliquid recipiendo etiam sponte datum, & tenetur restituere id quod ultra accepit, si repetatur, saltem extra iudicium.
4. Famulus, qui cum Domino convenit in infimo pretio justo *d* non potest clam compensatio nem facere secundum viros doctos.

a Navar.
c. 17, nu
107.
b Comm.
DD.
c Navar.
ubi sup.
num. 340
d Dian.
in sum.
verb. sa
larium.

S A L U T A T O R E S.

1. Nec omnes sunt damnandi, nec omnes approbandi, sunt tamen examinandi, & licet male vivant, non ex eo solum damnanda est gratia gratis data, quæ potest aliquando in peccatoribus reperiri.
2. An verò hæc sit gratia gratis data, an verò naturalis non convenit inter DD. Probabilius videtur non esse naturalem, sed gratis datam.

a P. Me
nach. in
manus
scrip.

3. Quod autem immunes per laminam ferrentis ambulent, sunt DD. qui asserant fieri posse, nisi ope Dæmonum.

4. Hi vel alii in psalmis utentes nec damni nec approbandi omnes, sed ab Episcopo sunt examinandi. Si verò contineant verba sancta sine errore, aut superstitione, nec aliquid contra bonos mores, sunt approbandi. Si autem dubium lateat pactum cum Dæmone sunt reprobandi.

De Saluatoribus est alibi sermo sub titulo Superstitio.

S A T I S F A C T I O.

^a Navar. 1. Uxor, filius familias, non emancipatus
^c 14, n. vus, & religiosus non possunt a remittere satisfactionem sibi debitam etiam si velint.

^b Idem 2. Quando duo mutuo se offendunt, si iniuri
^{ubi sup.} sunt æquales, qui prius offendit prius ^b penitentiam tenetur. Si autem fuit inæqualis, qui grauius etiam si fuerit posterior.

SATISFACTIO Sacramentalis. Vide verbum

Pœnitentia

^c Comm. 3. Satisfactio sacramentalis est passio voluntaria
DD. pœnæ pro peccato ad placandum Deum facta cum proposito non offendendi eum amplius.

^d Trid, 4. Tridentinum definit sub anathemate quod non semper remissa culpa remittitur peccatum & quod pro pœna temporali per merita Christi satisfacimus pœnis à Deo inflictis & patienter toleratis, vel à Confessario injectis, vel sponte acceptis. Et quod satisfactiones, quibus pœnitentia amore Christi sua peccata redimunt sunt verus cultus, & quod nostra satisfactio vim non habet nisi ex meritis Christi.

^e Navar. 5. Non debent imponi satisfactiones, ex quibus
apud A. deueniri possit in notitiam peccatorum penitentis saltem in genere.

6. Satisfactio si potest imponi pœnitentia non absolvatur.

^f Comm. DD.

7. Non est medicinalis.

8. Qui sciens hunc imponitur mortaliter.

9. Maiorem suum foro quod acceptata à

beat has cond

est per mod

Quod sit sa

obligat, ut d

ut à pœnitent

10. In pœ

servanda. Qu

ad libitum, 2

dicum, licet h

gnosci. 3. No

peccato mort

anorum. 4.

Ecclesia iam

tribus delictis

re oportet vi

pœnitentis, si

similia.

11. Ad imp

do, debilitas

bitur, contri

aliarum indu

minuendam

12. Et si l

possit dari ab

pedit tamen

13. Non

gionis ingre

num, & Co

14. Nec

pœnitens ad

cultu satisf

7. Non est g^o absolvendus, qui pœnitentiam g^o Comm. DD.
 medicinalem, vel reſtitutoriam non vult acceptare, h^o Navar.
 8. Quiſciens, & prudens nullam ſatisfactio- ubi ſup.
 nem h^o imponit pœnitenti ſine iuſta cauſa peccat i Idem
 mortaliter. ubi ſup.
9. Maiorem vim habet ſententia i Confessoris
 ſuo foro quam cuiuſvis iudicis in foro exteriori.
 & acceptata à pœnitente obligat ſub mortali ſi ha-
 beat has conditiones. 1. Quod ſit præcepta, nam
 eſt per modum conſilii, nec ad veniale obligat
 2. Quod ſit ſatisfactoria, nam reſtitutoria aliunde
 obligat, ut dictum eſt verbo *Reſtitutio*. 3. Quod
 ſit à pœnitente acceptata.
10. In pœnitentiis injungendis octo i ſunt ob- i Comm.
 ſervanda. Quod ſit iuſta, non enim imponenda eſt DD.
 ad libitum, 2. Quod adæquet, & non excedat de-
 bitum, licet hoc à Deo ſolum poteſt perfecte co-
 gnoſci. 3. Non eſt verum quod pro quocumque
 peccato mortali imponenda ſit pœnitentia ſeptem
 annorum. 4. Quod pœnitentiæ olim taxatz ab
 Eccleſia iam non ſunt in uſu, erantque pro gravio-
 ribus delictis in foro exteriori 5. Quod considera-
 re oportet vires tam ſpirituales, quam corporales
 pœnitentis, ſtatum, conditionem, contritionem, &
 ſimilia.
11. Adimplendi impotentia, ſenectus, ægritu-
 do, debilitas. probabilis timor quod non adimple-
 bitur, contritionis magnitudo, tempus, jubilæi, vel
 aliarum indulgentiarum ſunt m^o juſtæ cauſæ ad di-
 minuendam ſatisfactionem. m^o Navar.
 12. Eſſi lucraturo indulgentiam plenariam n^o apud A-
 poſſit dari abſolutio nulla injuncta pœnitentiâ; ex- vil. in
 pediat tamen ut aliqua injungatur comp.
 13. Non poteſt o^o injungi pro pœnitentiâ reli- hoc verb
 gionis ingreſſus, poteſt tamen imponi Confessio- n Idem
 num, & Communionum ſequentia. ubi ſup.
 14. Nec pro crimine publico cogendus p^o eſt o^o Sa hoc
 pœnitens ad publicam pœnitentiam, ſatis eſt, ſi oc- verb. n. 3.
 cultre ſatisfaciatur. p Idem
 n. 8.
7. Non

q Idem
ubi sup.
r Comm.
DD.
f Comm.
DD.

e Sa ubi
sup. n. 16.

15. Tridentinum cum jubet publicam impenitentiam q intelligendum est in foro exteriori.

16. Confessor cum minorem penitentiam imponenti r imponit debet illum de hoc facere certiores.

17. Opera satisfactoria, ut plurimum s imponenda sunt: Eleemolyna, jejunium, cilicium.

18 Penitens detegens aliis r penitentiam impositam licet gravem non peccat mortaliter si inde aliud grave damnum sequatur.

SCANDALUM.

a D. Th.
2, 2, q 43
art. 1.
Idem ubi
sup.

e Vill. to.
1, tr. 3,
dis. 8, n.
1.

d D. Th.
ubi sup.
art. 4.
e Vill. ubi
sup.
n. 6.

1. Scandalum a est dictum, vel factum minus rectum præbens occasionem ruinæ.

2. Aliud b est activum quando quis dicit vel faciens aliquid minus rectum præbet alteri occasionem peccandi. Aliud passivum, quando quis sumit peccandi occasionem ex dicto, vel factio-
terius.

3. Aliud c scandalum est formale, quando quis formaliter intendit ruinam proximi; aliud materiale, quando quis non intendit ruinam proximi sed propriam delectationem, & ex ea sequitur ruinam proximi, ut cum vir faminam inducit ad ven-
rea.

4. Genus scandali est cum quis nec intendit formaliter ruinam proximi, nec inducit eum peccandum, sed quia peccat publice, alii sumunt occasionem peccandi. In his tribus casibus præfacienda al-
ctis, circumstantia scandali novum peccatum mortale est, necessario in Confessione aperiendum.

5. Res præcepta, cuius omissio non potest excusari sine peccato non est d omittenda ob alterius passivum scandalum sumptum ex malitia.

6. Præceptum naturale affirmativum aliquando e omittendum est, ne alter sumat scandalum.

7. Præceptum autem negativum semper obli-

gat, etiam si
dolum non
nec mentien
regula: Utili
at veritas rel
8. Episco
deserere be
nem propter
9. Præce
dispositus.
10. Pecca
quitur famil
præbiturum
11. Qui n
peccatum et
12. Non
tam etiam f
13. In cas
lios esse scan
dione & spec
fecisti, & nu
14. Qui
quos non ti
tos, non o p
15. A re
scandalum
peccandum, sed quia peccat publice, alii sumunt
facienda al
scandalizen
16. Si fa
tentione, n
17. Licet

- etiam si totus orbis terrarum subvertendus sit, ^{Idem q.} idolum non est ^{bi sup.} f adorandum, nec fornicandum, nec mentendum. Nam ut habetur ex communi regula: Utilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur.
8. Episcopus, vel Rector Ecclesiæ non debent ^{Comm.} deferre bona Ecclesiastica, vel suam jurisdictionem ^{DD.} propter scandalum passivum aliorum.
9. Prætextu scandali non est absolvendus ^{Comm.} h in- ^{DD.} dispositus.
10. Peccat mortaliter, qui sine necessitate lo- ^{Navar.} quitur familiariter cum muliere suspecta, credens se ^{apud} præbiturum esse scandalum. ^{Avilam}
11. Qui mandat vel consulit alii, ut committat ^{in comp.} peccatum etiam solo animo illum tentandi ^{hoc verb} mortaliter. ^{Idem}
12. Non peccat ^{ubi sup.} qui petit ab alio rem ex se iu- ^{Comm.} rando: stat etiam si sciat illum peccaturum in re facienda. ^{DD.}
13. In casu in quo times tuo facto, vel dicto al- ^{Comm.} ios esse scandalizandos, debes ^{DD.} aperire in Confes- sione & species peccatorum, in quæ corruiere illos.
14. Qui jocosè profert verba turpia coram aliis ^{Comm.} quos non timet ideo in peccatum mortale ruit. ^{DD.}
15. A re facienda ex præcepto Ecclesiæ an ob- ^{Comm.} sculum infirmorum abstinendum sit alii ajunt, ^{DD.} si sumus alii negant p probabilius. A re autem ex consilio præfacienda aliquando abstinendum est ne parvuli peccati scandalizentur.
16. Si famina uratur veste virili sine malo in- ^{Idem in} tentione, nec ut scandalum, non ^{comp. q} peccat mor- ^{hoc verb} taliter.
17. Licitum est vinum vendere tabernarius, ^{in g} aliquando scis illud aqua mixtur. item esse venditu- ^{Idem} rum, nisi tuo nomine vendendum sit, et aliter quā ^{ib n} tuo nomine sic vendens gravem damnum patiens.

Vasqu.

apud Di-

an, p. 3.

tr. 7. rel.

18.

2 Dia, p. 3

tr. 5. rel.

18.

18. Volentem furari à paupere / potes suade-
ut potius fureretur à divite, etiam determinando pa-
sonam, de qua fur non cogitabat.

19. Potest & maritus occasionem adulterii
præbere uxori animo illam ab adulterio corrige-
di, & famulo dominus occasionem furandi ob-
eundem finem.

SCHISMA.

a Navar.

c. 27. n

57.

6 Comm.

DD.

1. Schisma generaliter a sumptum, vitiū
quo quis separat se ab unitate debita. Sumptum
verò specialiter vitium est, quo quis separat se a
unitate Ecclesiæ nolens se ei subicere.

2. Schismaticus veluti, & hæreticus b privatur
ipso iure omni potestate.

SCIENTIA.

a Navar.

apud A.

vil. in

comp.

hoc verb

6 Idem

ibid.

1. Scientia a est cognitio visiva rei tam intelle-
ctus quam sensus.

2. Non b peccat docens scientias licitas licet
multi abutantur eis.

3. Scire, vel debere scire paria sunt.

SCRUPULVS.

a Navar.

ibidean

hoc verb

6 Idem

apud A.

vi. in hoc

verb.

1. Scrupulus a est cognitio argumenti appare-
tis contra scientiam, vel fidem, vel opinionem
dubitationem.

2 Scrupulorum nimietas b nascitur ex vitio
naturalis complexionis, vel acquisito per nimias
vigilias, vel ieiunia, vel per conversationem cum
scrupulosis Gighunt in corde inconstantiam, angus-
tamentum peccatorum, animi parvitatem, nebulam
& inquietudinem mentis, & æediam.

e Ex pra-

xi spii.

tualium

vitorum.

3. Scrupulorum remedia c sunt: Gratia divini
pharmacum contra malos humores iudicium de-
bilitantes, aversio cogitationis à re scrupulosa, sub-
missio iudicio aliorum, contraventio scrupulorum
fervor in acquirenda recte puritate, propositum
firmum præ mille mites suberendi quam min-
imo peccato venial deliberatè consentiendi.

fiducia magna in

ialis illius, & sup

toras mittit omni

4 Non pec

mentem, quamv

lam servat in bo

duriore. Nec q

sim bonorum.

5. Faciens op

cessit esse illicitu

rali, vel in par

6. Ad tollen

non apud omne

lena cognitio p

ta voluntate

ortale peccati

7. Leo X. c

rupulosis quoc

is possint stare

am si subditi sin

nbum Conscien

1. Secretum

pucis, ut non si

2. Qui secre

tionem, vel al

tini corpori no

velare, si aliter i

3. Peccat, c

quod non vergi

iudici præcipient

4. Promissi

coligat ad veni

5. Peccat d

vel exarctus

vergent in in

mentorum cor

fiduc

res suadeo
inando per
adulterat
o corrigen
randi ob
vitiu
Sumptu
eparat se
s & priva
i tam intel
s licitas lic

fiducia magna in bonitate Dei, cognitio experimen-
talis illius, & super omnia perfecta Dei charitas, quæ
seras mittit omnem timorem.

4 Non peccat *a* qui legem implet juxta authoris *d Navar.*
mentem, quamvis verba contrarium sonent Nec qui *ubi sup.*
am servat in benigniore sensu, licet illam violet in *hoc verb.*
ariore. Nec qui in dubiis illam servat secundum u-
bonorum.

5. Faciens opus, quod credit quis esse licitum, & *e Comm.*
nescit esse illicitum, etiam si pungatur scrupulo in ge- *DD.*
nerali, vel in particulari non peccat.

6. Ad tollendos scrupulos juvat multum hoc ve-
am apud omnes Doctores principium: Ubi non est
gena cognitio peccati mortalis, cum plena & delibe-
ata voluntate illud committendi, non potest *f esse* *f Comm.*
mortale peccatum. *DD.*

7. Leo X. concessit Fratribus Minoribus valde
rupulosis quod in dubis ad salutem animæ spectanti-
bus possint stare suorum Guardianorum responsis, et-
um si subditi sint docti, & Guardiani indocti. Vide
tribum *Conscientia*, & verbum *Dubium*.

Secretum.

1. Secretum *a* est quod à nemine scitur, vel à tam *a Navarri*
nucis, ut non sit famosum, nec notorium. *ubi supra.*

2. Qui secretò cognovit etiam sub juramento pro
tionem, vel aliud malum imminens animæ, vel pro-
mi corpori non solum potest, imò & debet *b* illud re- *in comp.*
velare, si aliter illud non potest impedire. *hoc verb.*

3. Peccat, *c* qui secretum sibi communicatum, *c Navarri*
quod non vergit in proximi damnum, revelat etiam *ubi sup.*
iudici precipienti.

4. Promissio servandi secretum parvi momenti vix
obligat ad veniale.

5. Peccat *d* mortaliter, qui secreta civitatis, consilii *d idem*
vel exercitus, vel quicquid ad rem publicam non pertinet, & non *d. 4.*
vergunt in injuriam, vel in damnum civitatis, etiam si co-
mentorum coactus, aut metu sitentia sit.

fiduci

DISPUT. II. SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

SEPULTURA.

De sepultura definitione, & in qua Ecclesia unus quisque sepeliendus sit.

4 L. I. tit.
23. p. 1.

1. Sepultura Ecclesiastica *a* est locus concavus in Ecclesiastico cæmeterio factus, in quo corpus Christiani conquisceat.

6 Comm.
DD.

2. Religiosi possunt habere cæmeteria in suis cæteriis. *b*

4 L. II. tit.
13. p. 1.

3. Olim solum personæ insignes in Ecclesiis sepeliuntur. *c*

4 Comm.
DD.

4. Venditio sepulturæ Ecclesiasticæ est simonia, autem, ut quis, & successores illius in ea sepeliendi vendi potest. *d*

6 c. Licet,
pater de
sepul. in 6
f. dic. c. Li-
cet pater.

5. Qui 14. ætatis annum habent, possunt sepeliendi eligere sive viri sunt, sive feminae, etiam sub patria potestate, vel servi exceptis religiosiis.

5 c. I. de
sepul. in 6.

6. Non valet electio sepulchri facta a patre filio impubere, nisi ubi sit contraria consuetudo, ubique vigeat.

1 Gloss. in
c. is qui de
sepul. in 6,
Abbas in
c. nos de
sepul.
f. F. Em.
Roder. to.
3. 99. reg.
q. 38. artic.

7. Qui mortuus est sine electione sepulchri sepeliendus est in sepulchro suorum Majorum, nisi sit consuetudo in contrarium.

8. Cum pater, & avus defuncti sepulti sunt in Ecclesia, in hac est sepeliendus, licet alii ascendentes in alia, in hac est sepeliendus. *b* Si vero pater sit in una, avus in alia, & alii ascendentes in alia, in terna sepultura sepeliendus est ex consuetudine.

9. Cum pater, & mater sunt in una in Ecclesia, & ascendentes in alia, consideranda est consuetudo; si deficiente, sepeliendus est in Parochia.

10. Filii naturales qui non elegerint sepeliendi sunt cum patre, nisi is sit in dignitate

constitutus; lustris. *i*

11. Qui natoribus habita qua suscipiunt Parochias, & scopi.

12. Qui est in pago, *i*

13. Uxor chromata in chrum, & a non o electa re.

14. Prælati in sua Ecclesia

15. Religiosi fortè longè

16. Novus è vita decedens aliam sepult

17. Domus secularibus sunt, nisi fuer

18. Famuli gunt in mon

19. Peregrinatio, in quod nisi sit consu

20. Si Ecclesia dùm jus fuerit hæc etiam f sepeliendus.

21. Qui secundum jus & tractetur re

21. Boni entia, ac sub

TIO I.

A R I A E.

ua Ecclesia
fir.

concavus in
quo corpus

teria in suis

in Ecclesiis

est simonia,

in ea sepelienda

possunt sepeli

is religiosi.

facta à patre

consuetudo,

sepulchri g sep

rum, nisi sit

pulti sunt in

alii ascend

us, & alii al

Si vero pa

res in alia, in

consuetudine.

in Ecclesia, &

consuetudo; q

constitutus; spurii autem cum matre nisi hæc fuerit illu-
latus. 1

11. Qui non elegit sepulturam, nec illam à proge-
nitoribus habet, in ea Parochia sepeliendus *m* est, in
qua suscipiebat Sacramenta. Si autem habeat duas
Parochias, observetur consuetudo, & sententia Epi-
scopi.

12. Qui habet domicilium in civitate, & mortuus
est in pago, in civitate sepeliendus *n* est.

13. Uxor defuncta non electo sepulchro, in sepul-
chro mariti sepelienda est. Si verò illa elegit sepul-
chrum, & ante maritum mortua est, si ille moriatur
non electa sepultura, non est sepeliendus cum uxore.

14. Prælati Ecclesiæ, qui non elegerunt sepulturam,
in sua Ecclesia sepeliendi *p* sunt.

15. Religiosis non licet sepulturam *q* eligere, nisi
fortè longè essent à monasterio.

16. Novitii etiam si in parentum suorum domibus
è vita decedant, in monasterio, in quo erant novitii, nisi
aliam sepulturam elegerint, sepeliendi *r* sunt.

17. Donati professi, *f* qui distinctum habitum à
sæcularibus afferunt, in suis monasteriis sepeliendi
sunt, nisi fuerint conjugati.

18. Famuli Religiosorum cum sepulturam non eli-
gunt in monasteriis sepeliendi *r* sunt.

19. Peregrini cum non eligunt sepulturam in Pa-
rochia, in qua suscipiunt Sacramenta sepeliendi sunt,
nisi sit consuetudo ut in Cathedrali *n* sepeliantur.

20. Si Ecclesia, in qua quis sepeliendus est secun-
dum jus fuerit interdicta, sepelatur in parochia, & si
hæc etiam fuerit interdicta in proximiori monasterio
sepeliendus *x* est.

21. Qui recusat defunctum, & illum sepelit, ubi se-
cundum jus sepeliendus non est, peccat *q* mortali,
& tenetur restituere cadaveri si potatur. Si non sit tantum
ossa maneant.

21. Bonifacius VIII. p. 1. lib. 2. c. 1. sub sancta obedi-
entia, ac sub excommunicationis damna, quibus auctor om-

1 Comm.
DD.

m c. ex
parte, &
c. in no-
stra, de se-
pult.

n c. is qui
de sepul.
in 6.

o D c. is
qui parag.
mulier.

p Comm.
DD.

q c. Reli-
giosi cod.
tit. in 6.

r Vill. cr.
20. 2. p.
diff. 2.
Idem ubi
sup.

r Ex priv.
Iulii II.

Vide Rod.
10. 2. 99.
reg q. 67.

art. 2.

u Abb. in
c. 1. de se-
pult.

x Idem c.
cum libe-

rum, de
sepul.

y c. an-
tiquum
de sepul.

in 6.

adus

2 F. Em.
Rod. co. 3.
99. reg. 9.
58. art. 7.

nibus religiosis, ac clericis secularibus, ne aliquem ducant ut juret vel promittat se electurum esse sepulturam in illorum Ecclesiis, vel jam electum non electurum. Quod si tales religiosi, vel clerici sic inducantur in suis Ecclesiis sepelire præsumpserint, tenentur tuere corpus si petatur, & alia, quæ ob sepulturam ceperunt. Quod si sacus faciunt, Ecclesie ipsorum sunt interdictæ donec satisfaciant.

23. Advertere dum tamen prædictam prohibitionem non comprehendere eos, qui tolum consilium, vel suadent, non verò faciunt quod aliquis jurat, vel mittat, in ipsorum Ecclesiis se electurum sepulturam.

24. Non potest impediri sepultura propter delicta defuncti, immò qui impedire præsumpserit, a jure ad debitum recipiendum.

Quibus personis neganda est sepultura Ecclesiastica.

25. Infidelibus Paganis, Judæis, & hæreticis, qui in torneamentis moriuntur neganda est sepultura, non iis qui se ipsos interficiunt, & nunciam poenitent.

26. Nec non his, qui annuæ Confessionis ceptum non adimpleverunt, nisi signa contritionis stenderint.

27. Nec d. non monacho, qui proprietarius ventus est, cum clarè constat de delicto.

28. Statutum Carthusianorum de neganda Ecclesiastica sepultura ei, apud quem 12. numeri fuerint venti, intelligendum est de eo, qui hoc fecerit a gis contemptu.

29. Item negari debet f. blasphemis, & in peccato mortali g. morientibus, nisi signa contritionis ostenderit. Oppositum ab aliis probabiliter defenditur.

30. Meretrici inventæ in domo lenonis hæc ipse gladio interfecit, non est neganda Ecclesiastica sepultura; furi tamen vel adultero interfecus in peccato mortali negari debet, nisi signa dederint contritionis.

31. Nec i. non manifestus usurario, vel in excommunicatione mortuo si hæc enuntiat.

2 L. F. E. de
sepult.
violat.
60. Eccl.
de conf.
dist. 1. vel
in duello,
60. omnis
utriusque
sexus de
penit. &
remiss.
d. super
quodam
in fin. c.
monachus
de statu
monach.
e. C. fin. de
maled.
fe. fin. de
maled.
2. c. quibus
13. q. 2. c.
fures de
fur.
2. c. quia
de usur. c.
quamquæ
eod. tit. in
6.

32. Item ei, 2.
eorum tutorem

33. Item puer
hic in matris utero
mat. m

34. Adverten
qui scienter cont
Quod si fuerit in
tus, vel man felle
rit, excommunic

S

Quis fun

Hæres tene
filii, & don
dote ipsius,

2. Cum non
tur, à quocumque
potest solutione

3. Cum quis
res totam quæ
functi infumere,
pro similibus ali

4. Cum regu
prior ejus tene

5. Novitiu
solvendum e
terit repetere.

De Privile
indulgentias lucr
untur,

6. I. libe
cum sepulch
mendicantium

7. Sepulch
hab. tunc i
8. Qui feci

32. Item ei, *l* qui aliquem Sacerdotem suorum
 33. Item puero sine Baptismo mortuo, nisi sit ad-
 34. Advertendum tandem prædictis casibus, quod
 qui scienter contrarium fecerit, peccabit mortaliter.
 Quod si fuerit interdictus vel publicè excommunica-
 tus, vel man testè usurarius, qui his sepulturam dede-
 rit, excommunicationem incurret.

SECTIO II.

Quis funebres sumptus facere teneatur.

- H**æres tenetur *a* facere funeris sumptus, pater *a* Vill.to.
 filii, & dominus servi, uxoris autem extrahendi *2. rr. 32.*
 dote ipsius, *dis. 4.*
 2. Cum non fuerint facti ab his, qui facere tenen-
 tur, à quocumque alio fieri possunt moderatè, & ipse *61. 12. lib. 2.*
 potest solutionem exigere *13. b. 1.*
 3. Cum quis intestatus moritur, non tenetur *c* hæ-
 res totam quintam partem bonorum pro anima de- *c Vill. ubi*
 sumpti infumere, sed sufficiet facere, quod fieri solet *suprà n. 3.*
 pro similibus aliis.
 4. Cum regularis extra conventum sepelitur, *d* su- *d idem*
 perior ejus tenetur funeris sumptus solvere. *ibidem*
 5. Noviti funus ex ipsius bonis patrimonialibus *n. 4.*
 solvendum est. Quod si Abbas expensas fecerit, po- *c Roder.*
 terit repetere. *qq. reg. q.*
60. art. 30.

De Privilegiis Religiosorum circa funera, & quas
indulgentias lucentur, qui cum habitu religioso sepeli-
untur.

6. Liberum est cuiuscumque filium Ecclesiasti-
 cam sepulturam in quocumqueque religiosorum
 7. Sibi Superiori non potest concedere
 re habitum sine suo, nisi in illo voluntur.
 8. Qui sepulturam habet in monasterio articulo, licet
 vivi

*Ex Leo-
ne X.* vivi non fuerint illum induti, ex concessione Leonis X plenariam indulgentiam consequuntur, *b* & opus non liceat ce-
non est ut dent eleemosynam ad vestiendum religiosi humari.
sum, cuius erat habitus.

*An liceat exhumare defunctos, ut expolientur, cui debeatur?
ut aliò transferantur, vel ad aliud effectum?*

*§. 14. tit.
73. p. 5.* 9. Exhumare defunctos ad eos spoliandos *i* est p^{er} Episcopum, quod
catum mortale, sed sine obligatione restituendi. funeraria, sed

*I Vill. 1. p.
tr. 17. dif.
15. n. 7.* 10. Qui cadaver extrahit ut dilaceret, incurrit & circa illam
centuram supradictam; sed Prælati, qui ad hoc præ- 20. Ut a
bet consensum licet mortaliter peccet, censuram præscriptione
incurrit. cunct tempor

*Idem
tom. 2.
tr. 3. d. f. 6
n. 4.* 11. Licitum *m* est deposita cadavera ex una Ec- 21. Alia
clesia in aliam transferre. Secus vero si ex professo, quando Par
fuerint sepulta, nisi licentia ab Episcopo impetretur. rô in diversi

*Ex Leo-
ne X.* 12. Religiosis mendicantibus licitum *n* est ex p^{re} 22. Qu
vilegio Leonis X. ex una Capella ad aliam consensu scopo solvit
entibus his, ad quos spectat, corpora defunctorum neris obven
transferre. Aus sepeli

Varia circa sepulturam resolutiones.

*§ Dian. p. 1
tr. 3. rel.
99.* 13. Publico peccatori sine signo contritionis mor- 23. Ubi
tuo, vel in actu mortaliter malo non est neganda Ec- oblationibu
clesiastica sepultura, nec privandus Ecclesiæ suffrag. non verò d
Idem dic de eo qui in puteo mortuus, vel laqueo sus- 24. Mo
pensus inventus est, quia non constat an à se, vel ab alio quadragint
fuerint interfecit. vunt, illam

*p Comm.
DD.* 14. Ad probandam sepulturæ electionem requi- 25. No
runtur *p* duo, vel tres testes, immò sunt quidam Novitij in
sufficere dictum Confessarij. domo hab
habitum f

*§ Dian. in
comp. hoc
verb. n. 2.
r Comm.
DD.* 15. Excommunicatio lata in eos, qui excommuni-
catum non toleratum sepeliunt, solum comprehendit
q eos, qui suis manibus corpus defuncti terræ man-
dant, vel id fieri jubent, non verò comitantes, cantan-
tes, vel lumina deferentes.

16. Episcopus ex causa potest *p* unum in sepul-
chro alterius in solo etiam invito sepelire.

*f Comm.
DD.* 18. Nolle humare cada- era campo sic sine magno
incommodo, cum non est *i*us qui i^{us}at, mortale
est.

one Leonis 18. Toto Passionis tempore licet in pasceve
 & op. non liceat consecrare, possunt & fidelium cadavera
 um religio humari.

Comm.
 DD.

De portione canonica, seu quarta funeraria, &

polientur, cui debeatur?

19. Portio Canonica u est, quæ ex legatis debetur
 Episcopo, quæ in diversis locis est, & vocatur quarta
 funeraria, sed in multis Dioccesibus jam non est in usu,

u Vill. ubi
 sup. dif. 7.
 n. 1. c. Ad
 antiquos,
 c. Decer-
 nimus.
 x Vill. ubi
 sup. n. 2.

20. Ut à solutione hujus quartæ quis excusetur,
 præscriptione 40. annorum opus x est, vel ut alii di-
 cunt tempore immemoriali.

21. Alia quarta funeralis debetur y Parochiæ,
 quando Parochianus extra illam sepultus est. Hæc ve-
 ro in diversis locis diversimodè assignata est, sed fre-
 quentiùs est pars quarta. Ubi verò parochiæ, & Epi-
 scopo solvitur, Parochiæ priùs solvenda est.

y Idem
 ubi suprà,
 n. 3.

22. Quarta Parochialis est z de his, quæ in die fu-
 neris obveniunt, & de legatis Ecclesiæ in qua defun-
 ctus sepelitur, & non de aliis.

z Comm.
 DD.

23. Ubi religiosi debent solvere, quartam solum de
 oblationibus factis in die funeris tenentur a solvere,
 non verò de Missis, candelis, aut re alia.

a Syiv.
 verb. can.
 port. infr.

24. Monasteria Ordinum mendicantium, quæ
 quadraginta ab hinc annis, & non ante quartam sol-
 vunt, illam solvere non b tenentur.

b Ex Nico-
 lao V.

25. Non debetur c quarta funeraria ex funere
 Novitij in monasterio sepulti, etiam si in parentum
 domo habitum retinens moriatur. Si vero jam æger
 habitum suscepit, debetur.

c Vill. ubi
 sup. n. 10.

S. E R V U S.

Quibus in casibus servi sibi acquirunt, retinent-
 que dominum?

1. Et quando inter dominum, a & servum fit pa-
 ctum, ut singuli d. 1. c. 1. n. 1. quibus servus acquiritur,
 renquos sibi acquirat.

a Vide
 Molin. de
 jur. tot. 1.
 tit. 1. sup.
 38. & Vill.
 tom. 2.
 tit. 1. diff.
 n. 3.

2. Cum ex a se vel a jure domini aliquid donat
 servo ut sibi acquirat.

3. Cum dominus, vel quisvis alius aliquid servum situit ob injuriam factam illi in rebus, quæ dominæ erant.

4. Cum servo aliquid legatum, vel donatum sit, conditione, ut ad dominum non pertineat, & tale quod pro acquirenda libertate donatur.

5. Cum servus aliquid luatur ex propriis bonis sine detrimento debiti obsequij.

6. Ex dictis inferitur, quod si dominus aliquem his sibi usurpet invito servo, restituere tenetur, & nolit, poterit servus occultè sibi recompensare.

7. Licitum est homini seipsum vendere; sed servandæ sunt conditiones videndæ apud Villalobos.

8. Servitus orta ex bello justo est ex misericordia, qua quis servat quem poterat justè occidere.

9. Ancillarum filii sunt servi; partus enim sequitur ventrem: dum et tamen mater in conceptione, vel partu, vel in tempore intermedio non fuerit saltem per momentum libera.

10. An servus captus in bello justo peccet fugiendo, & teneatur domino restituere alii negant, alii affirmant & probabilius, etiam si non promississet non fugere.

11. Capti à Turcis, vel aliis infidelibus non solum possunt licetè fugere, sed & ab eis surripere quæcumque potuerint cessante scandalo.

12. Christianus etiam hæreticus captus in bello justo ab aliis Christianis non fit servus, sed ex consuetudine, sed potest detineri donec redimatur.

13. Apostata a fide quales sunt Granatenses, Sarraceni possunt in servitutem redigi, & illorum filij sub hac conditione parentes eorum fidem servat promiserunt.

14. Apostatarum filij impuberibus in regno Granatensi libertatem donavit h. Philip. 11. hoc secundum probabiliorè sententiam potest ides in servitutem redigere.

15. Redemptus ab hostibus debet reddere pretium, vel servitium per quinquennium.

16. Servus exponatur, si exonerante, aut à alimentis, aut tradente, & fugiat servus violare velint nam usque ad hil disposuit.

17. Libere decedenti a to.

18. Servus illum com de ancilla à

19. Patet in extrema

20. Non esset destina

invito emp

nec potest a

primæ emp

21. Mal

esse famam

22. Dan

statuto, ut si

tiore demp

23. Ser

potest / vo

dine dam

24. Fur

tem exigit

furerut ut si

h Vill. ubi
sup. dif. 9,
n. 7.

e Idem
ubi supra,
n. 6.

d Molin.
disp. 37.

e Sà hoc
verb. n. 1.

f Comm.
DD.

g Sà hoc
verb.

h Idem
ubi supra

i Idem ubi
sup.

uid fervor.
æ dominu.
atum fuit
at, & talce
propriis be
us aliquid
enetur, &
nfare.
re; fed se
alalobes, o
mifericordi
ere.
nim fequit
ione, vbi
ut faltem p
ecet fugie
gant, ali
iffet, non f
s non fo
te quæcum
us in be
confuet
enfes. Sar
orum fimp
em fervat
egno Gr
l. licè fe
lles in fer
redem pro
16. Sa

16. Servus l' fit liber cūm habetur pro derelicto, ut
exponatur infans domino ſciente, aut non contradi
cente, aut à domino æger deferatur, aut ei negentur
alimenta, aut ordinentur domino ſciente, & non con
tradiciente, aut ſi dominus fit hæreticus, aut infidelis.
& fugiat ſervus ad Eccleſiam: aut ſi dominus ancillam
violare velit, & illa fugiat, aut ſi i. lam habuit concubi
nam uſque ad mortem cūm poſſet ducere, & de illa ni
hil diſpoſuit.

17. Libertus debet m patrono egenti alimenta, &
decedenti absque liberis ſuccedit patronus ab intesta
to.

18. Servus crudeliter tractatus à domino, poteſt
illum compellere ut ſe alteri vendat. Idem dic o
de ancilla à domino ad luxuriam provocata.

19. Pater poteſt p filium vendere etiam invitum
in extrema neceſſitate.

20. Non licet ſervum emere injuſtè poſſeſſum, niſi
eſſet deſtinatus in cibum, vel in mortem, & tunc etiam
invito emptore poſſet ſeipſum redimere dato pretio,
nec poteſt alteri vendi, niſi ſecundus emptor de modo
primæ emptionis admoneatur.

21. Mala fide emit q ſervum, qui credit publicam
eſſe famam injuſtè fuiſſe captum.

22. Damnatus ad mortem concedente iudice, vel
ſtatu, ut ſe poſſit redimere, poteſt r ſe vendere pre
tore redemptionis.

23. Servus contra voluntatem domini conjugatus
poteſt / vendi extra oppidum, ſi in eo non poteſt ven
di ſine damno ipſius domini.

24. Furum ſervi à domino majorem r quantita
tem exigit quam ab alio ut ſit peccatum mortale, & ſi
furetur ut ſibi vel ſuis, vel exori veſtem, vel ſamilia e

/ Sylv.
verb. ſer
vitus, n. 5.

m Idem
verb ma
numiſſio,
n. 6.

n Comm.
DD.

o Comm.
DD.

p Navar.
apud Avi
lam in
comp. hoc
verb.

q Idem
ubi ſuprà.

r Navar.
c. 24. n. 17

s Comm.
DD.

t Authoris
Placitum.

65

SIGILLUM CONFESSIONIS.

vide verbum *Confessio*.

a Dian. in
comp. hoc
verb. n. 1.
b Idem
ubi supra,
n. 2.

c Idem
ubi supra,
n. 3.

d Suar.
apud Dia-
nam p. 3.
tr. 4. ref.
76.

e Vide
Dian p. 4.
tr. 4. 4.
ref. 102.

f Comm.
DD.

g Fagund.
apud Dia-
nam in
comp. hoc
verb.

1. Ad revelationem peccati *a* complicitis sufficiens
licentis poenitentis, & si contrarium probabile sit.

2. Qui scit ex confessione aliquem Confessorem
non esse Sacerdotem, potest *b* immo debet cum eo
non confiteri; & qui scit vitæ suæ invidias parari, potest
e domo non exire, & armis se instruere.

3. Potest *c* quis suffragium negare ei, quem in
Confessione cognovit indignum, si præter peccata ha-
bet alios defectus ætatis, vel scientiæ, &c. secus non
debet.

4. Qui alio honesto titulo non potest mortem fu-
gere nisi revelando peccatum in Confessione cogni-
tum, debet *d* prius eligere milites mori, quam sigil-
lum frangere. Si autem est in peccato mortali, conte-
natur de illo.

5. Decretum Clementis VIII. de non utendo nota-
tia in Confessione habita in regimine exteriori, dicunt
e quidam non obligare, quando imminet grave da-
mnum rei publicæ, vel proximo.

6. Si Confessarius interrogetur de meretrice poe-
nitente an confessâ fuerit fornicationem, non debet
negare, nec affirmare, sed eludere responsionem cir-
cendo se suo munere functum esse.

7. Qui non potest aliter crimen fateri, non debet
f revelare peccatum alterius.

8. Quando Confessarius incidit in aliquem defe-
ctum in Confessione, v. gr. si iusserit poenitenti quod
non *g* debebat restituere, non potest nisi habita ex-
pressa licentiâ ab illo eum admonere, quam si neget
Confessarius excusatur, & error in poenitentem trans-
fertur. Quod verum est etiam si statim post finitam
Confessionem Confessarius errorem deprehendat.
Immo in sequentibus confessionibus non licet etiam
poenitente agere de prioribus, nisi in licentiâ præd.
centiâ, sed cum poenitente sine eis subiiciat sub cor-

figillo directionis
ut in his instru-
ant, nec lædantur.

9. Quod quod
sed nec te accu-

non obligat su-

10. Cum quod
Confessarius dicens
hoc solum recu-

11. An qui
catis scrupulosis

junt, alij nega-

losum esse loqu-

12. Quæ in
& poenitens d
continentur z

turalibus poen-

pertinent etiam
virtutes, & de

explicanda. S
tens velit sub

13. Cum poe
præsenti aliquo

cusandi, clau-

simplicis narr-

simile peccatu

sine ullo dolo

sigilli, sed tan

14. Frangi
tentiam data

nislibus: Poen-

15. Si
subiiciat sub cor-

dicens: in ordine quodam committi grave peccatum.

Iste tamen puniendus non esset poena ordinariâ.

7 Conlinc.
apud Dia.
in comp.
hoc verb.
n. 13.

16. Confessarius tenetur 7 dare scedulam poenitentis, quem non alio solvit illam petat, ne detur furto de peccato mortali.

17. Nec potest dicere illum non absolvisse, quia faciet contra sigillum, nisi declaret aliquam iustam, & honestam causam negatæ absolutionis.

7 Comm.
DD.

18. Si poenitens in Confessione complicem detrahit, 7 tenetur Confessarius sub sigillo illum occultare.

7 Dian.
ubi sup.

19. Non potest 7 Superior alicujus domus dicere Provinciali in illa sæpè peti facultatem ad absolvendum de reservatis.

7 Idem
ubi supra.
n. 17.

20. Qui chartam invenit ubi scripta erant peccata vel confessio, vel cœnitenda, tenetur 7 illa occultare sub sigillo Confessionis secundum probabiliorem sententiam.

7 Soar ap.
Dian. ubi
sup. n. 16.

21. Quando in naufragio plures publicè confitentur, omnes qui audiunt tenentur 7 sub sigillo; & huius qui in simili confitentem audit peccata aliterius, peccans per ignorantiam posse illum absolvere, & multo magis si fingat se esse Sacerdotem. Idem dic de interprete.

7 Comm.
DD.

22. Cum poenitens aliquem contulit in ordinem Confessionem etiam alteri faciendam, contultus tenetur 7 sub Confessionis sigillo.

7 Fagund.
apud Dia.
ubi sup.

23. Cum Conf. Sarius de licentia poenitentis peccata illi s. revelat Theologo ad consulendum, violat 7 sigillum Theologus si alteri revelet secundum probabiliorem.

7 Soar.
apud Dia.
ubi supra.

24. Poena Confessarii revelantis peccatum auditum in Confessione a est depositio ab omni munere Sacerdotali, & perpetua reclusio in monasterio. Sed utroque requirunt sententiam, nec comprehendunt alios, qui præter Confessarii sigillo obligantur.

7 Dian.
ubi supra
n. 21.

25. Si aliquid ignoretur, quod non est peccatum, revelet Confessarius non puniatur poena.

ariâ, & null

lo jure statuit

26. An q

auditis in a

us sit poenâ

bilius.

DISPU

RES

1. Simonia

2. Scendi re

3. Grav

bus in jure pu

3. In hoc

ratione infidel

ita ut aliquan

test b contin

4. Non p

quam princip

quam non, si fi

5. Qui ac

bonum spirit

dere stipendi

6. Qui pr

pendium, si

principaliter

culantur e

intendere.

7. Qui a

8. Si a

9. Si a

10. Si a

ariâ, & nullo casu fit irregularis, quia talis pœna nullo jure statuta invenitur.

26. An qui cum ipso pœnitente agit de peccatis auditis in alia Confessione sine licentia illius puniendus sit pœnâ ordinariâ, alij ajunt, alij negant & probabilius.

e Gran.
Dian. ubi
sup.

DISPUTATIO III. SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

SIMONIA.

1. Simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi rem spiritualem, vel ei annexam.

a Comm.
DD.

2. Gravis hujus peccati colligitur ex pœnis, quibus in jure puniatur.

3. In hoc peccato licet posset gravitas ejus minui ratione indeliberationis, inadvertentiæ, & ignorantia, ita ut aliquando sit veniale tantum; sed hoc non potest contingere ratione levitatis materiæ.

b Suar. to.
1. de rel.
art. lib. 4.
c. 3.

4. Non potest aliquid dari pro re spirituali tanquam principalis causa, bene tamen ut impulsiva, sine qua non, si fiat principaliter propter aliam causam.

c c. non
satis de
sim. & D.
Thom.

5. Qui administrat res spirituales principaliter ob bonum spirituale, potest minus principaliter intendere stipendium temporale.

Quod lib.
8, art. 1.
d Comm.
DD.

6. Qui principaliter surgit ad matutinum ob stipendium, seu distributionem, & qui servit Episcopo principaliter propter beneficium sibi dandum non excusantur à simonia; possunt tamen secundario id intendere.

e c. si offi.
cium 59.

7. Qui accipit stipendium, vel elemosynam pro re spirituali ut Missæ celebrationi, vel verbi gratia, pro re spirituali ut Simonia.

f c. Ad
Apost de
pœna.

8. Qui dat aliquid pro re spirituali, si non intendit

g D. Th.
2. 2. q. 10.
art. 2.

b Lef. lib. 2
d. 15.
i Suar. 1.
de rel. tr. 3
l. 4. c. 31.

9. Qui promittit alicui pretium pro re spirituali nemo illum decipiendi peccat, non tamen est simoniacus. *h*

10. Simonia alia prohibita i quia simonia, alia monia quia prohibita ut permutare beneficia auctoritate propria, vel vendere officia Sacristæ, Procuratoris, vel Protectoris bonorum temporalium Ecclesiæ. Sunt qui teneant hanc non esse simoniam, nisi per pœnas. Contraria autem sententia est probabilior.

11. Papa si, quod Deus avertat, venderet rebus rituales, esset simoniacus, sed non subjaceret rebus juris positivi, sicut nec qui ab eo emeret.

12. Si calix ob consecrationem pluris venditur esset simonia.

An sit simonia rem spirituales cum alia spirituales permutare?

13. Si utraque habet annexam rem temporalem licitum est illas permutare.

14. Cum permutantur res spirituales, quæ habent annexas res temporales, si fiat sine auctoritate superioris est *n* simonia.

An sit simonia permutare beneficium Ecclesiæ cum cum pensione?

15. Non licet hoc facere sine auctoritate superioris, Papa verò posset in se recipere beneficium pensionem, & distribuere in volentes permutare, tunc non potest licite fieri, neque à Papa si pensionis temporalis.

16. Si pensio spiritualis instituta est in beneficio Ecclesiastico, potest permutari in manu Episcopi cum alio beneficio.

An possit in permutatione inaequalium beneficiorum fieri naturalis recompensatio.

17. Si inaequalitas est ratione dignitatis, non potest recompensari pecuniâ.

18. Permutare beneficium magis pingue cum minus pingui sine auctoritate Superioris est simonia. Compensatio utem potest fieri à Papa duplici modo, vel auferendo à beneficio unam partem

It. Quæstionum c. penult. rer. permut.

m Vill. tr. 37. dif. 3. n. 1.

n Idem ubi sup.

o Suar. 1. de relig. 11. 3.

p Idem ubi sup. n. 2.

q Comm. DD.

r Vill. ubi sup. dif. 3.

in quæ superat
li temporale
non pro fructu
bentis minui
19. Perm
bus posita pe
heri non pot
20. Cū
unum super
nem ponere
præmium p
illius.

An sit Simonia spiritualium.

21. Veniens spirituales pecuniâ ne sit. Aliæ spiritualium non sunt.

An sit Simonia in beneficio Ecclesiæ.

22. Si quis requirat sibi

An sit Simonia in sacris Theologis.

23. Non licet, & eas vendere sine mosyna potest.

24. Propterea nota simonia

An sit Simonia in rebus temporalibus.

Vel pro laboribus

in qua superat minus pingue, faciens illam ex spirituali temporalem, vel permittendo quoddam detur pecunia non pro fructibus beneficii, sed in sustentationem habentis minus pingue.

19. Permutare beneficia inæqualia in temporalibus posita pensione in pinguiore non est simonia, sed Idem n. 4 fieri non potest sine licentia Papæ.

20. Cum beneficia sunt æqualia in fructibus, & Idem n. 5 unum superat aliud in dignitate, potest Papa pensionem ponere in digniori, non ut pretium dignitatis, sed præmium personæ benemeritæ, & in sustentationem illius.

An sit Simonia vendere cessationem ab usu rerum spiritualium.

21. Vendere cessationem actus debiti jurisdictionis spiritualis est simonia. *u* Ut si quis ob acceptam pecuniâ negaret absolutionem pœnitenti benè disposito. Aliæ autem cessationes ab usu rerum spiritualium non sunt simonia.

u Suaz. de relig. to. 1. lib. 4. c. 27.

An sit Simonia dare alicui pecuniam ut renunciet beneficio Ecclesiastico?

22. Si quis pecuniam dat intuitu ut beneficium acquirit sibi vel consanguineo est & simonia.

x Comm. DD.

An scientiam vendere sit simonia.

23. Non est simonia y vendere scientias naturales, & eas propter stipendium docere. Idem dic de sacra Theologia, sed actus ejus v. gr. prædicationem vendere simonia est; ad sustentationem vero ut elemosyna potest à prædicatore aliquid repati.

y Comm. DD.

24. Pro responsione casus ad sedandas conscientias non potest x Theologus pecuniam recipere sine nota simoniæ.

x Vill. ubi sup. dist. 8. n. 2.

An sit simonia recipere pretium pro Sacramentis, vel pro labore, vel pro sustentatione ministri?

25. Vendere sacramenta, a vel sacramentum pro labore, vel pro sustentatione est simonia. *u* Non recipere

a Comm. DD. & Vill. ubi sup. dist. 8. n. 2.

pro sacramentis, vel pro sustentatione, sed pro ministerio, non est simonia. *u* Non recipere pro ministerio, sed pro sustentatione, non est simonia.

26. L. 1.

26. Labor extrinsecus Sacramento non necessario potest *c* vendi.
e Comm.
 DD.
27. Pro obligatione administrandi Sacramentum vel prædicandi potest *d* pretium recipi.
d Comm.
 DD.
28. Minister ratione sustentationis potest *e* pretium recipere etiam si sit dives.
e Comm.
 DD.
29. Pacifici circa prædicationem non est simonia *f* de re divino, nec de positivo, in foro interiori.
f Navar.
 c. 23. nu. 102.
30. Cum quis movetur ad faciendum opus spirituale propter stipendium, & sine illo non faceret, *g* simonia nisi stipendium sit finis principalis.
g Vill. ubi sup.
- An in gravi vel extrema necessitate emere sacramenta sit simonia.*
31. Sacramenta emere est intrinsecè malum, & deo illicitum etiam in extrema necessitate. Sed non minus ad removendum impedimentum pravæ voluntatis nolentis alteri administrare Sacramentum, *h* citum *h* est pecuniam dare in extrema necessitate.
h Comm.
 DD.
32. Si hæreticus caperet formas consecratas, nollet eas dare nisi ob pecuniam, licitum *i* est pretio redimere; quia hic non emitur Sacramentum sed tollitur improba voluntatis impedimentum.
i Comm.
 DD.
- An liceat pecuniam dare pro rebus spiritualibus, quæ habent aliquid corporale.*
33. Cum in rebus spirituale est principale, & accessorium corporale, ut in prædicatione Evangelij, *l* potest, quia accessorium sequitur naturam principalis.
l Vill. ubi sup. diff. ii.
34. Cum visitatur ecclesia, potest *m* aliquid recipi pro sustentatione ministri.
m Comm.
 DD.
35. Cum in rebus corporale est principale, & spirituale accessorium, ut in calicibus, & ornamentis, ecclesie vendi & emi licetè possunt, *n* sed non pretio majore, eo quod sint benedictæ. Ob hanc rationem licitum est vendere cereos Agnos, & Romæ vénéunt.
n Comm.
 DD.
- An liceat vendere sepulchrum.*
36. Infidelibus potest *o* potest vendi sepultura extra locum sacrum.

37. Ecclesiis delibis simonia
 38. Ius vero re pretio cum
 39. Non potest ferre; potest vel pro sustentatione

S
AN SIT
 recipi

1. Simonia recipiatur
 2. Qui per religionem, delerere, donec autem hoc ventu ejusdem
 3. In conversione novitii sustentatione quod incorporeum, jam non
ANSI
 habitum
 4. Quod a quod de relicto
 5. An vero ceptione habet simoniam
ANSI
 mum ei don
 6. Licet
 7. An sit

on necess. 37. Ecclesiasticam sepulturam vendere etiam si-
delibus simonia est.

38. *Ius vero sepulturæ licitè venditur q & majore pretio cùm est in digno loco.*

39. Non possunt clerici ob funeris officium pretium ferre; possunt tamē ut, faciant maiore pompa, *f. de vel* pro sustentatione ministri.

p c. non
satis c. cū
in Eccl. de
sim.
q c. ad.
Apostoli-
cam de
sim.

SECTIO II.

AN SIT SIMONIA PRETIUM

recipere pro religionis ingressis?

1. **Simonia** est aliquid dare, ut quis in religione recipiatur.

2. Qui per simoniam ignoranter receptus est in religionem, debet *si* potest sine scandalo habitum deponere, donec purgetur simonia, & iterum recipi. Si autem hoc fieri nequeat, recipiatur in alio conventu ejusdem ordinis.

9. In conventu paupere potest aliquid recipi pro
vitiis sustentatione, & idem potest fieri in divite,
& quod in contrarium dicitur in *c. quoniam de simo-*
nia, iam non est in usu.

*AN SIT SIMONIA pretium dare pro receptio-
ne habituum Ordinum militarium?*

4. Quod attinet ad fratres, idem dicendum est
quod de reliquis religiosis.

1. An verò equites possint pretium dare pro re-
ceptione habitus alij dicūt esse simoniam, alij non
esse simoniam, esse verò peccatum mortale.

AN SIT SILENTIA invitare aliquem ad Bap
tismum et donum s. vel pro uterque aliquod pretium

donare, vel p. m. n. ad sepulchrum, vel ad religionem afficitur.

Etiam

2 Comm.
DD.

7. Etiam est licitum dare pecuniam alicui tollendum impedimentum, quod eum detinet.

An sit simonia dare res parvi valoris pro qualibet causa.

8. In foro exteriori non præsuntur esse simoniae in interiori tamen, si vere eo animo datur, ut

b Vill. ubi

sit rei spiritualis erit h. simonia.

sup. dif.

An sit simonia dicere, non ero tibi ingratus.

16. nu. 1.

quando aliquis terrarum Doctoris consilium sequens.

3 Comm.

9. Si verba urbanitatis gratia solum dicantur

DD.

est simonia; secus verò si dicantur ad movendum

animum i alicuius ut conferat beneficium.

2 Comm.

10. Qui dubitavit in aliquo casu committere

DD.

simonia vel non, & consultit Doctorem à quo

credit se fore decipiendum non peccat, Incc

mittit simoniam etiam si à Doctore deceptus sit.

An sit simonia jus patronatus vendere?

m Comm

11. Hoc jus m patronatus non est res spiritualis.

DD.

sed quid annexum rei spirituali.

n c. de

12. Jus patronatus n vendere est simonia

jure pa-

de jure divino & naturali, & idem dic de actu

tronat.

sentandi.

o Comm.

13. Cum venditur res, cui annexum non est

DD.

patronatus, non est simonia.

b Vill. ubi

14. Cum jus patronatus est letigiosum, est simonia

supra.

præsentare aliquem sub ea conditione, p ut litis ex

dif. 18. n.

pensas solvat. Secus vero si non præsentetur sub

4.

conditione, sed ipse litiget suis expensis, ut jus

q Idem

um servet indemne.

ubi sup.

15. Non licet q hæredis jus patronatus cedere

num. 3.

cohæredem per modum recompensationis, quia tamen

re. quia

maiores partem accipit.

clerici de

16. Qui jus patronatus acquirit eo animo, ut

jur. par.

suum præsentet filium, jure patronatus privatur

est.

An sit materia simoniae actus jurisdictionis

eclesiastica in foro exteriori vel interiori.

Actus jurisdictionis Ecclesiasticæ in foro in-
detinetur materia simoniæ.
Et etiam simonia et jurisdictionem exterior-
vendere, etiam si agatur de re politica.
Romæ licite possunt vendere à Papa aliqua of-
ficia, ut pretium cameræ clericatus, & similia, quia S. Ponti-
fex parat temporale à spirituali, & id licite vendit.
Dispensationes non possunt licite vendi
à Papa, sed recipi potest aliquod pretium pro
sustentatione, vel per modum com-
mutationis in eleemosynam pro loco pio, vel quā-
dam. propter delictum commissum petitur dispensa-
tio impedimenti incurrasi, applicatur ut poena came-
ræ à quo non postolicæ.
Episcopi nihil possunt pro dispensationibus
recipere, possunt tamen jubere, ut detur aliqua ele-
mosyna per modum commutationis.
Annotarius Episcopi possit aliquid recipere pro
Ordinum.
Nihil possunt recipere pro charta, voce, ca-
de actu prout vel sigillo, possunt tamen per modum susten-
tionis.
Episcopi committerent simoniam si aliquid
reciperent pro Ordinum collatione. Si tamen post
Ordines ipsi vel eorum Notarii aliquid sine
reciperent non esset simonia.
An examinatores beneficiorum simoniam com-
mittunt, ut jus serviant aliquid accipiendo, & examinanti illud dan-
tibus. Non possunt aliquid ob examen recipere,
quoniam tamen stipendia consueta pro labore, & in hoc
consuetudo consulenda est.
An simonia sit vendere officia Ecclesiæ tempora-
ria illorum actus.
Officia œconomii, vice domini, sacristæ advo-
Castaldi, & similia vendere simonia est, quia
prohibita, licet tamen illorum opera vendere.

sc. nemo
de simon

D. Tho-

1.2.q.110

art.3.

Comm.

DD.

Vill ubi

sup.n.7.

Trid

ses.25.c.

18.de re-

for.

2 c.1. de

simon.

Vill. ubi

sup. dif.

20.nu.3.

Trid.

ses.24.de

ref.

Salvar.

1.q.4.4.

c. si quis

Ep.1.q.1.

*AN LICEAT dare pecuniam electoribus
dignum ad Ecclesiasticam dignitatem,*
26. Cum electores parati sunt ad indigni
nem, licitum est illis dare pecuniam ut
eligant.
27. Non est simonia dare pecuniam electo-
ut eligant dignum in communi. Si autem de-
cligatur aliquis in particulari etiam dignior
monia, e

*AN SIT SIMONIA pacisci inter electores,
alius in hac electione huic dei suffragium, & alia
alia suffragetur pro altero.*

28. Hoc facere est simonia f de jure positum
tamen erit si non sit pactum, sed tantum detur
ut contingit cum alius alij dicit: Fave mihi nunc
suffragio, & ego data occasione favorem meum
bi præstabo.

AN LICEAT pecuniam dare pro matrimonio
29. Pecuniam dare pro matrimonio ut sacramen-
simonia est, Secus vero si detur pro eo ut nati-
li contracto.

31. Non licet h pretium recipere pro benedi-
nibus nuptialibus, ni detur spontaneè ad susten-
tionem ministri.

*AN SIT SIMONIA dare beneficium, vel quod
libet rem spirituales pro qualibet re temporalis*

32. Quisquis res Ecclesiasticas non ad quod
stituta sunt, sed ad propria lucra munere lingua
vel obsequij, vel pecuniæ largitur ut adipiscatur
moniacus i est ex c. *Salvator* 1. q. 3. Intellige
dantur in pretium rei spiritualis principaliter.

33. Si quis daret beneficium ob vanam gloria
non esset i simoniacus, sed vanus.

34. Munere à lingua tunc solum incurritur simo-
niā, cum ex munere linguae speratur temporalis
litas, & ob illam res Ecclesiastica confertur.

35. Dare beneficium ob consanguinitatem,
amicitiam est peccatum non verò simonia. Idem

d Vill. ubi
sup. dif.
23. nu. 7.
e Idem
ubi supra
num. 3.
f c. cum
pridem
c. fin. de
pact.

g D. Tho.
2. 2. q. 101
art. 2.
h c. cum
in Eccl. c.
suam, de
sim.

i c. *Salva-
tor*. 1. p. 3.

l Comm
DD.
Vill. ubi
sup. dif.
26. n. 2.
m Comm
DD.

10. qui ob tin
aliqui benef
AN ME

10. Non solu
communication
bet pecunia
Qui Papa
ae ut illorun
dario ut dat
consequant
Qui per si
beneficiu
beneficiu
perceptos.

QVO IVR

Jure divin
altica, etia
tims, nec cla
tem.

10. Licitum
ius alteri,

SE

AN PE
vel

Ensiones
venduntu
pari solen
ones alia
omnino si
o seni ad si
u sine simo
ababilis,

qui ob timorem, ne ex alicujus excidat gratia
alicui beneficium.

AN MEDIATOR simonia sit simoniacus.

Non solum est simoniacus, sed incurrit n ex-
communicationem, & qui illi ob mediationem 2. de
pecuniam est etiam simoniacus, *simon.*

Qui Papæ familiaribus aliquid præstant præ-
ut illorum sibi amicitiam concilient, & se-
dario ut data occasione per eos à Papa benefici-
consequantur non sunt simoniaci. *Comm. DD.*

Qui per simoniam ab alio commissam igno-
beneficium consecutus est, tenetur p statim ac
beneficium restringere, sed non fructus bona
perceptos. *p c. de si-
mon. c.
de regul.
de sim. ex
trau. 2. de
sim.*

QVO IVRE sit simonia vendere beneficia Eccle-
iure divino est simonia vendere beneficia Ec-
clesiastica, etiam si non habeant administrationem
clavis, nec clavum Ecclesiæ secundum probabili-
tatem. *q D. Tho.
2. 2. q.
100. ar.
4.*

Licetum est Papæ dare beneficium uni, &
ut alteri, & sic separati redditus vendi ipso-
r *Suar 7.
de relig.
tract. 3.
lib. 4.*

SECTIO III.

*AN PENSIONES VENDERE,
vel redimere sit simonia.*

Pensiones laicæ, quæ laicis reddi solent licite
vendantur. *Comm DD.*
Ecclesiasticæ verò, quæ clericis

legari solent sine simonia vendi non possunt.
Pensiones aliæ sunt mediæ, quæ nec omnino laicæ, b Vill. ub
omnino sunt Ecclesiasticæ, ut quæ datur Pa-
sup. dif.
to seni ad sustentationem. An vero tales possint
29. nu. 3:
sine simonia vel redemi alii ajunt, alii negant,
probabilius, nisi de licentia Papæ.

e Idem
ubi sup.
dit. 30.
num 1.
d Idem
ubi sup.
nu. 30.

e C dile-
ctus de
simon.

f Vill. ubi
sup. nu. 5.

g Navar.
conf. 40.
nu. 1. de
sum.

b Comm.
DD.

i Comm.
DD.

l Vill. ubi
sup. dit.
32.

*An sit simonia temporali pretio redimen-
tionem in acquisitione beneficij.*

2 Qui temporali pretio redimit vexationem
te adeptum beneficium est simoniacus. Si tamen
cuncta removeat eum, qui obesse tantum
autem non potest, non erit e simoniacus.

3 Cum quis munerum largitione impediri
consequatur beneficium, quod digne potest
vexationem pecuniâ redimere non est simoniacus.

4. Postquam quis jus habet ad beneficium
test removeat pretio impedimenta, & vexationem
redimere. Quod etiam verum est ad removeat
impedimentum, & redimendam vexationem
acquirenda possessione.

5. Non licet fante beneficij collationem
adhuc sub lite est, compositionem facere ad
do pensionem. sine Papæ autoritate, causa
justa est ut ab eo concedatur.

6. Pecuniam oppositori dare, ne aliquam
tionem obijciat g simonia est.

*An resignare Beneficium vel fidei aliquid
mittere simonia sit?*

7. Cum quis beneficium resignat in fa-
alterius sperans ab illo aliquod pretium, vel
æstimabile, est h simonia si sit pactum exp-
vel tacitum.

8 Qui beneficio renunciavit principaliter
tur diglo, sperans minus principaliter te
rum esse aliquam pensionem, vel pecuniam
pacto non est simoniacus.

*An simonia sit cum beneficium renuntiatur
favorem tertij cum illa clausula, non aliter, nisi*

9. Cum renuntiatur in favorem tertij non
renunciari coram Ordinario, sed debet fieri
S. Pontifice, qui tenetur lei beneficium
in cujus favorem renunciatur.

10. Non p-
um pensio

An sit

quem ren-

nam vere

11. Gratia, & nulla

alij negant

DE P

1 Simoniacus

nisi c

in Ordini

2. In for-

itate deli-

3. Qui

religionis

in Capitul

4. Qui

excommu-

de eo qui

monia.

5. Qui

cum e e

nia sit re-

illi posse

6. Cum

pietatis b

nare ben-

7. Si

simonia

te non t

A

CHRIST

- redimere. 10. Non possunt in fieri renunciationes reciprocae
cum pensionis onere in manibus Episcopi: *m* Suar.
vexatione. *An simonia sit cum is, qui renuntiat, & is in* non surra
acus. Si tamen *renuntiat* dicunt beneficium pinguis esse *num. 13.*
tantum *quam vere est, ut in eo pensio assignetur?* *n* Vill. ubi
niacus. *11. Gratia facta in hoc casu à Papa est surrepti-* sup. dif.
impeditur. *na, & nulla. An vero in prædicto casu sit simonia* *q3. nu. 3.*
igne petri. *ali negant, alij ajunt n probabilius si sit pactum.*

SECTIO. IV.

DE POENIS SIMONIACI.

- ollationem. 1. Simonia non habet *a* ullam poenam ipso facto, *a* Sylv.
facere ali. nisi committatur in ipso religionis ingressu, *verb. sim.*
tate, causa. in Ordinibus, vel beneficiis. *q. 19.*
e aliquam. 2. In foro exteriori habet *b* varias pœnas pro qua- *b* Vide
fidei alicujus. litate delicti. *Salced. in*
signat in foro. 3. Qui præsumunt dare vel accipere pretium pro *pr. c. 91.*
terium, vel. religionis ingressu manent *c* excommunicati Quod *c* Vill. ubi
actum expre. in Capitulum sit, manet suspensum. *sup. dif.*
i in capitaliter. 4. Qui Ordines confert ob pecuniam, incurrit *34. nu. 3.*
palicite acci. *d* excommunicationem, & suspensionem, Idem dic- *d* extr. cū
vel pecuniar. de eo qui accipit nisi eo ignorante commissa sit si- *d* de testabi-
um renuntia- monia. *le de sim.*
non aliter, nec. 5. Qui beneficium dat, vel accipit simoniace in- *c* c. nobis
em tertij non. currit *e* excommunicationem & qui accipit si simo- *juncta*
d deber fieri. nia sit realis non acquirit ad illud jus, nec prodest *gloss, & c.*
beneficium co. illi possessio triennalis. *sicut juct.*
6. Cū simonia dolo alicujus, & sine culpa acci- *de sim.*
pientis beneficium commissa est, beneficium refig-
nare beneficiarius tenetur.
7. Si Papa, quod Deus avertat, electus esset per *g* c. licet
simoniam à duabus partibus consistorij, renuncia- *da elect.*
te non teneretur.

An omnes simoniaci pœnas à jure statutas in-
currant?

H h h 4

8. Simo-

8. Simoniacus mentalis, qui voluit rem spiritalem
 hComm. lem emere, vel vendere, & neutrum fecit, peccat
 DD. sed nullam poenam incurrit, h

9. Simoniacus mentalis, qui dat rem temporalem
 i Vill. ubi. pro spirituali sed sine pacto, & intentione occurre
 sup. dif. non incurrit i excommunicationem.

35. nu. 7. 10. Simoniacus conventionalis quando à
 l Comm. parte executioni mandata est simonia non incurrit
 DD. excommunicationem.

mComm 11. Simoniacus realis fictitius non incurrit
 DD. nas in foro interiori, in exteriori autem potest
 n Villal. niri.

ubi supr. 12. Qui realem simoneam commisit incurrit
 dif. 6. pœnas omnes à jure positas, & tenetur resignare
 num. 10. beneficium ante sententiam judicis, & fructus restituere
 non solum perceptos, sed etiam percipiendos
 à diligentiori.

13. Qui per simoniam non à se sed ab alio factum
 o c. de sim beneficium ignoranter accipit licet pœnas evadat
 c. de reg. tenetur o statim ac cognoverit etiam ante sententiam
 de sim. tiam judicis beneficium resignare.

*AN Mentalis simoniacus opere securo tenetur
 resignare beneficium, & fructus perceptos restituere.*

14. Cum simonia est solo jure positivo prohibita
 pD. Tho. mentalis, simoniacus non tenetur p resignare bene-
 2. 2 q. 22. ficiam nec fructus, nec pretium receptum restituere.
 art. 2. Solo jure positivo prohibitum est vendere aliquod
 officium temporalia, quæ annexa sunt spiritualibus,
 ut officia Procuratoris, & economi & similia.

15. Cum quis tenetur ex iustitia Sacramentum ad-
 i Vill. ubi ministrare, & recipit pretium, tenetur q illud restituere,
 sup. nu. 2. idem die de eo qui tenebatur ex iustitia bene-
 ficiam conferre, & pretium recipit.

16. Cum simonia est jure divino prohibita & so-
 i Idem lum mentalis opere etiam securo non tenetur si-
 ubi supr. moniacus pretium restituere, nec resignare benefi-
 n. o. cium secundum probabiliorē.

AN

nia ex sola

jure imp

17. Dur

ta non est

babiliore

18. Qu

ante illius

19. Pro

non retro

utraque p

summatu

curritur.

Qua

q quom

20. Q

sed pro t

jure imp

21. Pa

fidentiali

tim ac bo

antequan

tur relig

22. Me

excomm

AN

rat eas de

25. R

DD. ser

C

q quan

24. C

benefici

ei, qui

25. C

ducta a

restitu

lud ei,

AN

AN Simoniacus conventionalis quando simo-

nia ex sola una parte executioni mandata est poenas à

jure impositas incurrat.

17. Dum venditio ex utraque parte consumma-

ta non est, poenæ non incurruntur secundum pro-

babiliorum.

18. Qui hanc simoniam incurrit, & celebravit

ante illius consumptionem, non est irregularis.

19. Probabilior est quod in foro interiori censura

non retrahitur, & ideo si à principio simonia ab

utraque parte consummata non fuit, cū postea con-

summatur, censura in foro exteriori tantum in-

cucritur.

Quas Poenas incurrat simoniacus confidentialis,

& quomodo probetur hac simonia.

20. Qui verè non fuit simoniacus confidentialis

sed pro tali habitus fuit in foro exteriori poenas à

jure impositas non incurrit.

21. Poenas illius, qui vere simoniacus fuit con-

fidentialis vide in c. humana aures 11. q. 5. Talis sta-

tim ac beneficium recipit manet excommunicatus

antequam alius, quod promittit adimpleat, & tene-

tur resignare illud ante sententiam judicis.

22. Mediatores in hac simonia ipso facto manent

excommunicati.

AN Qui Permutat simoniace beneficium incur-

rat easdem poenas quas qui emit. & vendit?

23. Respondetur affirmativè, est que communis

DD. sententia & habetur in jure & canonico.

Cui Restituendum sit acquisitum per simoniam,

& quando?

24. Cū pactum rescissum fuit ante collationem

beneficii, si pretium solutum erat, restituendum est

ei, qui dedit.

25. Cū simonia consummata est, sed non de-

ducta ad forum contentiosum, ei, qui dedit pretium

restituendum est cū cautione, quod reddet il-

lud ei, cui iudex mandaverit.

26. Sunt

Comm.
DD.

& Felin. in
c. Rodolp

col. fin. de
recol.

u. Les. de
iust. c. c.

15. disp.

27.

x ex tr. 2.
de simon

y Villal.

ubi sup.

dis. 40.

num. 1.

& idem

ubi sup.

num. 2.

- a** Silvest. verb. simonia num. 10.
b Covar. regula peccatū 2. p. par. 8
c Comm DD.
d Molina apud Dia p. 5. tr. 5. ref. 1.
e Suar. apud Dia. p. 5. tr. 24. ref. 75
f Dian. p. 4. tr. 4. ref. 151.
g Idem. p. 4. tr. 4. ref. 156.
h Navar. apud Avil. in comp. hoc verb
i Comm. DD.
l Navar. c. 25. n. 113.
26. Sunt docti asserentes ante iudicis condemnationem Ecclesiæ restitutionem esse faciendam.
An electiones, & collationes beneficiorum factæ per simoniam ignorante beneficiario sint nullæ, & neatur restituere.
27. Negativa sententia *b* videtur probabilior qui illam defendunt tenentur consequenter de non obligari ad restituendos fructus bona fide ceptos.
An dispensare Papa possit in panis à jure statuta contra simoniacos.
28. Affirmativa sententia *c* est vera sine ulla controversia.
Varia circa simoniam resolutiones.
29. Materię parvitatem dari in simonia *d* probabile est, & hæc erit, quæ in materia furti excusatur mortali.
30. Si Petrus promittat Joanni, si ejus operam se sequatur beneficium se eleemosynam loco pieturum, non est simoniacus.
31. Si Petrus det pecuniam Paulo ut Paulus tercedat apud Joannem amicum collatoris beneficii, & iste precibus Joannis conferat Petro beneficium, non esse simoniam probabiliter defendit Vasquez & Sánchez, sed contrarium *f* est probabilius.
32. Officia regularium Provincialatus, & Prioratus & similia emere, & vendere est simonia secundum probabiliorē *g* sententiam,
33. Simoniam *h* est dare pecuniam alicui, ut excubias faciat in domo defuncti.
34. Bona propria super quæ impositum est onus dicendi aliquas Missas non sunt *i* spiritualia, nec Ecclesiastica.
35. Episcopus, qui familiari suo constituit annuatim pensionem, donec ei conferat beneficium non committit *l* simoniam.

36. Non
 certa qua
 piat. Sim
 Ecclesiæ
 37. Q
 di est sim
 tum cui a
 38. Pe
 conjuran
 39. P
 titulis pe
 notantur
 quo ma
 40. S
 cuniam
 renunc
 41. I
 42. S
 das sim
 43.
 gendo
 44.
 dunt
 45.
 tiam
 verit
 46.
 dunt
 poral
 47.
 niri,
 quia
 ciant
 cium
 4
 niac
 exce

36. Non licet *m* Episcopo jubere ut pro Missa certa quantitas detur, ita ut nemo minorem accipiat. Similiter licet constitui possit, ut fiat in aliqua Ecclesia supplicatio pro eo, qui tantum dederit.

m Idem
c. 23. nu.
106.

37. Qui accepit Canonicatum cum pacto docendi est simoniacus, non verò si accipiat Canonica- tum cui annexum est onus docendi.

n Idem
c. 25. nu.
28.

38. Petere *o* pretium pro excommunicanda, vel conjuranda locusta non caret specie simoniæ.

o Auth. in
comp.

39. Prælati vel Notarii qui eo plus pretii pro titulis petunt, quo pinguius est beneficium, labep notantur simoniæ. Idem dic de eo qui plus petit quo major fuit datus Ordo.

hoc verb
p Comm
DD.

40. Si pro tua jam electi confirmatione alter pecuniam dederit te ignorante, non teneris cum scias renunciare beneficio.

q Navar.
ubi sup.

41. Reliquias vendere simonia est.

42. Si ius decimarum tibi à Papa concessum vendas simonia non est.

43. Si electores inter se convenient de non eligendo ad beneficium nisi aliquem ex ipsis.

44. Non revelantes simoniacos jam non incidunt in pœnam ullam.

45. Bullæ imponentes pœnam contra confidentiam simoniacam intelligendæ sunt quando intervenit pactum saltem tacitum.

46. Pœnæ contra simoniacos non comprehendunt eos qui per simoniam recipiunt vicariam temporalem, aut pensionem, aut jus patronatus.

47. Renunciatus simoniaci beneficio potest puniri, & privari illo, sed non amittit illud ipso jure, quia Pii V. constitutio intelligitur non de renunciantibus, sed de simoniace acquirentibus beneficium.

48. Bulla Pii V. quæ acquirentes beneficia simoniace inhabiles facit, ad alia intelligenda est in foro exteriori.

49. Simo-

49 Simoniacus occultus tenetur ante iudicis sententiam renunciare beneficio, & alias poenas subire, sed hoc sub honesto titulo ne suum delictum prodatur.

DISPUTATIO IV.

SECTIO UNICA.

RESOLUTIONES VARIAE.

SOCIETAS.

DE SOCIETATIS DEFINITIONE, & an hic contractus sit licitus.

a Syl. ver.
peculiū,
2. num. 1

1. *S*ocietas est duorum pluriumve conventio contracta ob commodiorem usum, uberioremque quæstum, contractus hic aliquando est generalis, aliquando particularis. In generali omnium bonorum omnes socii dominium capitalis acquirunt, quod non contingit, cum unus ponit pecuniam, & alius industriam.

b Comm
DD.

2 Omnes socii habent *b* dominium & possessionem omnis lucri acquisiti in hoc contractu.

c Comm
DD.

3 Contractus iste ex natura sua licitus *c* est si æqualitas servetur inter datam pecuniam, & adhibitam industriam, & lucrum acquisitum, quod boni viri arbitrio remittendum est.

d Vill. to.
2. tr. 26.
dis. 2.

4 Si industria æquè *d* æstimabilis est ac pecunia, non est reddenda tota pecunia ei, qui illam posuit, sed dividenda Sed hoc raro contingit, quia fere semper industria multo minor est quam pecunia.

An Societatis contractus cum assccuratione capitalis, & certa lucri quantitate per annum assignata sit licitus?

e Comm
DD.

5. Licitus *e* est si lucrum minuat *r* ratione assccurationis etiam si simul fiant contractus societatis, & ass-

& assccuratio fiant ut usu-

6 Idem ne cuiussecuratione.

Ob 9

7. Tenet ma.

8. Si un venerit, no

9. Si plu bat uni par deveniens: perat debet

An tractu, poss

10 Si fec mento prin aut promissetur ad re

An ad omnes j

11. Exp miles ad c in se, & fu

12 Qu tem socie bilius est facturus c

13. Cu git, & ina ad omnes

14. Id tat, vel d cas si ali

15 Si po tendo, v & expoli

judicis sen.
poenas subi.
m delictum

& affecurationis, sed consultius erit si separatim
fiant ut usuræ suspicio tollatur.

6 Idem *f* potest fieri in locatione, & conductio- *f* Comm.
ne cujuscumque rei pretium minuendo pro asse- DD.
curatione.

Ob Quam Culpam socius restituere teneatur?

7. Tenetur *g* de lata, & *levi*, non vero de levissi- *g* l. cum
ma. duobus

8. Si unus ex sociis in tenuiorem fortunam de- *l. non ob*
venerit, non est cogendus *h* ultra vires solvere, eam cod.

9. Si plures erant in societate, & qui bona habe- *tit.*
bat uni partem restituit, & postea in paupertatem *h* Vill. ubi
deveniens aliis non est solvendo, qui partem acce- sup. dif. 4
perat debet *i* reddere ut dividatur inter omnes. num. 2.

An Socius qui posuit industriam sin uno con-
tractu, possit cum aliis alium inire? *i* Idem u-
bi sup. n. 3

10 Si secundus contractus potest fieri sine detri- *l* Mol. de
mento primi licitus *l* est, nisi contrarium jurasset just. dif.
aut promississet, in quo casu peccaret, sed non tene- 419.

An expensa facta ab eo, qui ponit industriam
ad omnes socios spectent.

11. Expensæ factæ in mercibus portandis, & si *m* Comm
miles ad omnes socios spectant, *m* non verò factæ DD.
in se, & suis alendis.

12 Quæ sunt in itineribus *n* agendis in utilita- *n* Vill. ubi
tem societatis ad omnes socios spectant, & proba- sup. dif. 6
bilius est non esse excipiendas expensas, quas domi num. 3.
facturus esset.

13. Cum unus ex Sociis iter ad negotiandum a- *o* l. verum
git, & inagritudinem incidit, sumptus in *o* ca facti in princi-
ad omnes socios pertinent. pio *f* pro

14. Idem *p* dic, si furto aliquid sine culpa amitt- *p* socio.
tat, vel damnum patiatur negotiationis causa, se- *p* Comm
cus si aliunde. DD.

15 Si potest damnum impedire mutuo aliquid pe- *q* Vill. ubi
tendo, vel pecuniā expendendo, ad id tenetur, *q* supra n. 3
& exposita exigit à societate.

An

IV.

RIÆ.

VITIO.
citius.

conventio
, uberio-
ndo est ge-
rali omni
alis acqui-
onit pecu-

possessio-
tu.

c est si x.
& adhibi-
quod boni

c pecunia,
m posuit,
quia fere
pecunia.

ratione an-
n assignata

ione asse-
societatis,
& asse-

An damna societatis communicanda sint.

r Comm 16. Si capitale sine culpa pereat, ei perit, qui illud posuit. Si autem perit culpa lata vel levi socii, illud restitueret tenetur.

DD. 17. Capitali pereunte dissolvitur societas, & non tenetur qui posuit illud aliud ponere.

18. Damna orta ex societate ad utrumque socium pertinent.

An qui industriam ponit in societate teneatur promissum dividere cum aliis.

r Vill. ubi 19. Cum an nui census venduntur primo pretio, ut ponenti solet ut præmium certa quantitas promitti, & hæc dividenda est inter socios etiam, si annui census non vendantur.

ff. pro socio. *Quomodo dissolvatur societas.*

20. Dissolvitur uno ex sociis & mortuo, nisi alia ponatur contraria conditio.

x l. nam & servitus 21. Si cum socius è vita discessit erant pendente negotia, hæres defuncti tenetur & illa perficere.

parag. vi. vo ff. de neg. gest. 22. Si testator iussit hæredi ut in societate maneret ad id tenetur, y nisi hoc esset in favorem tantum ipsius hæredis.

y Vill. ubi 23. Si à proprio pactum fuit, quod transeat ad hæredes, nisi juramento firmatum sit, & potest societas dissolvi.

10. n. 3. x Idem ubi sup. num. 4. a Comm DD. 24. Dissolvitur & etiam societas per mortem civilem, & cum bona confiscantur, vel alius bonorum suorum facit cessionem, vel tempus, vel negotium ad quod instituta fuit expletum est.

DD. 25. Cum certum tempus determinatum non est, potest b prohibito dissolvi à quolibet socio, nisi aliis ex intempestiva dissolutione aliquod damnum proveniat.

b l. sed & socius ff. pro socio c Comm DD. 26. Socius, qui non est particeps pecuniæ collatæ non debet esse particeps ejus perditæ, & pactum ad hoc illum obligans illicitum est.

d Comm DD. 27. Licet potest d fieri quod Eccl'ia, vidua, vel pupillus conferant pecuniam apud mercatorem asse-

lerendo primo

centum, &

28. Licitum

pecuniæ domi

num stipend

29. Cum

non esse nego

tri nullum li

tiam si præce

30. Qui ne

annuum sed f

putuo dedissi

est illam exig

curam.

31. Si soci

pacto exclusi

stura.

32. Peccat

agentibus pis

ut navigatio

lucrum sit co

pecunia etiar

33. Licita

nia, vel pars

expensam, q

34. Petru

lum, eo pac

ovum, & in

Hic contra

crum certu

tem Joanne

- ada sint. Merendo principale, & lucrum v. g. quatuor scuta
 perit, qui illo centum, & est contractus societatis.
 el levi sociu. 28. Licitum est pactum ut totum lucrum detur Vill. ubi
 etas, & non pecuniæ domino, & ponenti industriā detur pro ea sup. n. 4.
 utrumque sociu. 29. Cum quis pecuniam dat ei, f quem scit Comm.
 utri nullo licet negotiaturum v. g. militi, aut clerico pau- DD.
 ut teneatur tiam si præcedant prædicti contractus.
 primo preti. 30. Qui negotiatori dat pecuniam in lucrum, &
 tanritas pro. amnum sed facit publicum instrumentum, ac si g Nav. c.
 os etiam, si mutuo dedisset g peccat, quia pereunte pecunia po- 19. n. 259
 curam. est illam exigere in foro exteriori, & ita habet illam
 31. Si socius rebus, loco, tempore & personis in h Comm
 uo, nisi alia pacto exclusis fuerit negotiatus ipsius h crit ja- DD.
 at pendente iura.
 erficere. 32. Peccat i qui dat pecuniam piscatoribus iter i Navar.
 cietate ma. gentibus piscatum in mare longinquum eo pacto ubi sup.
 avorem tan. ut navigationis periculum ad illos solum spectet, & num. 283
 transeat ad. lucrum sit commune, & quamprimum solvatur ei
 z potest so. pecunia etiam si lucrum non fuerit.
 mortem ci. 33. Licitu est hæc conditio, quod si tota pecu- l Idem
 alius bono. nia, vel pars amittatur, nautæ solvant eam partem ubi supr,
 us, vel ne. expensam, quam, si domi essent, facerent. num. 283
 n est. 34. Petrus dedit Joanni decem gallinas & gal- m Placitū
 rum non est, lum, eo pacto ut singulis diebus unumolvere m authoris.
 cio, nisi a. ovum, & integrum numerum gallinarum haberet.
 od damnum. Hic contractus videtur illicitus quia Petrus lu-
 crum certum habet, & totum periculum & labo-
 rem Joannes.

uniae collata
 & pactum ad

ia, vidua, vel
 mercatorem
 affe-

DISP.

DISPUTATIUNCVL

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ SOLVTIO.

a Comm.
DD.

b Navar.

c. 17. nu.

c. 22.

c Comm.
DD.

d Navar.

ubi sup.

nu. 23 I.

e Idem

c. 27. n.

61.

Solutio facienda est in loco expresse, vel ad illam destinato, vel ubi petitur, quando creditori, nec debitori damnum sequitur.

2. Peccat, **b** qui pretium recipere non vult, ad tempus quo res solvenda carius valeat, cum debitor non teneatur tempus illud expectare.

3. Qui debitum non petit usque ad tempus pretium illius sit majus non peccat, **c** dum nec directè, nec indirectè solutionem impedit.

4. Debitor potest **d** in principio anni mittere emere debita solvenda in fine.

5. Invitus dicitur solvere, qui **e** rogatus solvit, quasi debitum quod non erat debitum.

SORS, ET SORTILEGIVM, V
verbum, *Superstitio.*

SPECTACVLVM.

a Dian. in
comp.

verb. lu-

xur. n. 6.

b Idem

ubi sup.

1. Spectaculis, & comædiis interesse, etiam si sint de rebus inhonestis ob solam curiositatem sine probabili periculo lapsus non est mortale, ut sentiunt viri docti. Tu verò fuge hoc magnum periculum, quia qui amat periculum peribit in illo.

2. Cum res turpes turpi modo exhibentur in spectaculis saltem qui primo confluunt peccant mortaliter, quia sunt causa ut repræsententur. Magistratus qui approbant, à mortali non excusantur, sedus verò si solum permittant.

3. Cum res

sentur, ut cõ

audiunt i

apulus peric

sumi ad thea

1. Qui Sodo

non tenetur e

primus ve

ille Sodomij

2. Similit

berit agens,

3. Mollitie

tara ejusden

non sufficit c

tionem, 12

4. Pueri s

annum non

Sicut enim a

poena ordin

5. Bulla la

non est in ul

ellet recepta

præpostere

proprie Soc

quamvis in

6. Si cler

emittat tem

7. quia non

7. Incu

quam patie

8. Cleric

si sunt, has

contra exer

9. Nec in

hæc non est

delictum n

3. Cui

CVL

ARIA

esse, vel

r, quando

itur.

on vult

eat, cum

tare.

tempus

e dum

impediat

anni min

gatus fo

n.

M, V

o.

V M.

esse, etiam

ositate

reale, ut

agnum per

it in illo.

hibentur

nt peccat

ntentur : &

non excusa

SODOMIA.

a Dian.p

5. tr. 14^a

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

ubi sup.

ref. 65.

b Iden

i Comm.
DD.

10. Clerici Sodomitæ non sunt obligati ad satisfactionem sententiam iudicis ad hanc poenas subeundas in interiori. Nemo enim tenetur se prodeire, nec ante sententiam gravem poenam exercere.

11. Unde sequitur quod si poeniteat retentio beneficio, & beneficio possit absolvi, & si sit occasione suspensionem non incurrat, nec irregularitatem celebret. Vide verb. *Luxuria*.

S P E S.

a Comm.
DD.

1. Actus huius virtutis obligat. 1. Cum ad suscipiendum Baptismum. 2. In articulo mortis. Sed in primo precepto satis fit per poenitentiam, & propositi non peccandi, & nobilius per actum charitatis cum Deo coniungimur. Contrarium, quod habet nullo nunquam vitæ suæ tempore teneatur elici actum fidei, spei, & charitatis ex vi preceptorum divinum ad eas virtutes pertinentium, damna Alexander VII. in decret. 1665 24. sept.

DISPUT. V. SECT.

RESOLUTIONES VARIÆ SPONSALIA.

DE SPONSALIVM DEFINITIONE, & obligatione.

a c. nost. 3
q 5. l. i ff.
de spons.
b Sanchez
de matr.
lib. I.
c Vide
Vil. to. I.
tract. 12.
dis. 1.

1. Sponsalia sunt a futurarum nuptiarum promissio.
2. Hæc si solum sit mentalis non obligat, & quasi vis deo fiat non est votum, nec obligat.
3. Ut sponsalia valida sint opus non est, fiant testibus, est tamen necessarium, ut mutuo ceptentur.
4. Qui promissionem ab alio factam accepit non manet obligatus, nec sunt sponsalia secundum probabiliorum; & manet autem obligatus qui promissit.

5. Qui absque
vocare antea
acceptaverit
6. Qui in
penam pro
attingat, quod
7. Quoties
licet, licet g
nem habeat
8. Ad sp
ad peccatu
An p
obligandi
9. Qui p
manet i ob
obligandi,
10. Qui
autem an a
ligatus.
An
non ratione
11. Pron
autem pro
cet peccat
damnum f
12. Qu
si stupro c
sub mortu
vel invent
dem agno
13. In c
ficit quod
14. An
dicta con
lam duce
babilius

5. Q

- obligatus, Qui absenti spondit potest d sponfionem re- d Mol. de
undat in vocare antequam acceptetur ab illo, nisi illius illam just. to. 2
eie, nec acceptaverit speciali mandato, tract. 2.
cere. 6. Qui nuptias infanti nondum attingenti sep- dif. 26.
at retento annuum, quom si accepit promissioni tenetur stare. Sanchez
sit occu attingat, quod si accepit promissioni tenetur stare. ubi supra
gularitate 7. Quoties promissio potest revocari, revocatur Sanchez
licitè, licet g sit jurata, nisi iuramentum voti ratio- ubi supra
nem habeat, ut si Deo promittat se pauperem du- g Idem
stutum. ubi supra.
Cum ad 8. Ad sponsalia deliberatio necessaria h est sicut b Comm.
tis, Sed peccatum mortale. DD.
propol ad peccatum mortale. i Sanchez
charitatis An promissio ficta sine animo promittendi, vel tom. 2.
quod he obligandi sufficiat ad sponsalia? lib. 1.
neatur el 9. Qui promittit sine animo se obligandi non dif. 6.
præcepto manet i obligatis; secus vero si promittat animo se l. Labco
m, dama obligandi, sed non adimplendi. ff. eodm
ept. 10. Qui vero certus est quod promiserit, dubius Tubero.
ligatus. &c. per
T. non ratione promissionis. tuas, de
non ratione promissionis. prob.
ARI 11. Promissio ficta facta gratis non m obligat. Si m Sanch.
autem promissio fuit mutua, qui fecte promissit li- ubi supra
cet peccaverit non tamen manet obligatus, nisi num. 1.
DEFI damnum sit. dub. 10.
rum prom 12. Qui fecte promissit puellæ se illam ducturum n Idem
si stupro consentiat & ideo illa consensit, tenetur n ubi supra
sub mortali illam ducere, nisi sit valde inæqualis, Navar.
gat, & qua vel inventa corrupta, vel de facili illa potuit frau- conf. 12.
t. dem agnoscere. de sponf.
est, fiancet 13. In casu prædicto, si illam non corrupit o suf- lib. 4.
ut mutuo ficit quod illa amisit, restituere. p Sanchez
14. An vero, qui mulierem corruptam sub præ- lib. 5, de
am accepta dicta conditione cognovit teneatur sub mortali il- mar. du.
ia secundam ducere si in æqualis non sit alii ajunt, alij pro- 9. n. 25.
tus qui pri- babilius negant p eummodo damnum restituat.

- ubi supra,
dub. 14.
Comm.
DD.
sc. dile-
ctus, de
sponsal.
¶ 1. si verò
parag. qui
pro reo
qua, ff. qu
satis dare
cogantur
Comm.
DD.
x c. licet,
c. ant de
spons.
imp.
y D. Tho.
in 4. dist.
27. art. 2.
ad 7.
x Sanch.
ubi sup.
Comm.
DD.
b c. intel-
ligi, de
verb. sign
c c. ex lit-
teris, de
probat. c.
licet ex
quadam,
de test.
d Vill. tr.
12.
e Sanchez
disp. 18.
- 15 Licet maxima sit inæqualitas, si ille vere
mitit valida sunt q. po. alia.
Qua Persona habiles sunt ad contrahenda
salia?
16. Surdus & mutus si sint ingenij vivaces
sunt & contrahere, sponsalia, & matrimonium.
17. Furiosi & mente capti durante infirmitate
sinhabiles.
18. Qui habet impedimentum ad matrimonium
etiam non dirimens non potest & contrahere
salia.
19. Qui promittit se aliquam esse ducturum
Papa dispenset. non contrahit sponsalia, sed tenetur
adimplere promissionem.
20. Ad sponsalia necessarium x est habere sepe
nium, & usum rationis, si autem ante septennium
qui usus rationē habuerit poterit y illa contrahere.
21. Qui ante septennium contrahit sponsalia
x peccat.
Per Qua verba contrahantur sponsalia, &
matrimonium?
22. Non sufficit a actus intertor, necessarius
aliquis actus exterior.
23. Cum verba dubia sunt, standum b est inter
oni contrahentium.
24. Si omnibus circumspectis adhuc dubium
standum c pro matrimonio.
25. Cum varia DD. sunt placita circa matrimonij
valorem, sententia quæ matrimonium defendit
amenda est etiam si sic unius tantum Doctorem
dūm ex toto firmiter habeat d fundamentum.
26. Verba futuri temporis nisi ad præsens restricta
gantur per additum non faciunt e matrimonium,
sed sponsalia.
27. Per verba mere negativa non fiunt ff sponsalia
nec matrimonium, v.g. si quis dicat non aliam mihi
te ducam, quæ verba solum faciunt promissionem
conditionalem.
n. 18. f Idem ubi supra disp. 19. n. 5.

28. Dare
docum, qu
al alia ind
An
illis present
contrahunt
29. Si pa
contrahat, k
extraneus x
consuetudo
30. Si pa
ut valeant,
31. An v
ille facta ta
affirmant x
32. Qui
quod jurat
trahendum
33. Cū
bus nullat
postea una
ubi supra,
AN
NE
ter
sic contr
inhabile
esse deca
28. Dare

28. Dare annulum, vel, arras est signum æquale
 pecum, quare terræ consuetudo continenda g est, Vide
 Henr. lib. 11. de
 alia indicia. mart. c. 13. n. 6.
An signum matrimonij sit, aut sponsaliorum. si
 29. Si pater nomine filii ipso præsentem, & tacente
 contrahat, h valet matrimonium, Secus vero si alius
 extraneus i secundum probabiliorem, nisi terræ
 consuetudo aliud suadeat. imp. b c. unic. parag. fin. de disp.
 30. Si pater contrahat sponsalia pro filia absente,
 ut valeant, opus l est, ut ratificentur ab illa. i Sanchez lib. 1. dis. 23. n. 7.
 31. An verò sufficiat, quod cum primum audeat
 esse facta taceat, & non contradicat alij negant, alij
 affirmant m probabilius. l c. unic. parag. fin. de disp. imp. in 6. m Henr.
 32. Qui promittit matrimonium pro absente, &
 jurat, satis facit n obligationi, si procuret con-
 trahendum. ubi supra c. 13. n. 5. n Sanchez
 33. Cum pater promittit unam ex duabus filia-
 bus nullam in particulari determinando, etiam si
 postea una ex illis consentiat, non sunt sponsalia. ubi supra
- ubi supra, disp. 24. n. 17. o Idem dis. 26.

SECTIO II.

AN MATRIMONIUM CLAN-
 destinum vim habeat
 sponsalium?

1. Negativa sententia videtur probabilior prop-
 ter verba Tridentini, a quæ sic se habent: Ad c. 1. de
 sic contrahendum sancta Synodus omnino reddit reform.
 inhabiles, huiusmodi contractus irritos, & nullos
 esse decernit. a Trid. sess. 24.

b Vide
verb.
mart.
c c fin. de
desp imp
d Sanchez
de mart.
lib. 1.
disp. 121.
n. 3.
e Comm.
DD.
fl. debi-
tum præ-
sens, c. de
pign.
g. c. ex lit.
de desp.
imp.

b c gem-
ma, de
spons.
Titia, ff.
de verb.
obl.
i Comm.
DD. eod.
c gem.
i Comm.
DD.
m Sanchez.
ubi supra
n. 25.

*An Matrimonium puberis cum impubere, quo-
do hujus ætatem malitia non supplet habeat
vim sponsalium.*

2. Matculus 14. annorum, & scemina 12. habet
b legitimam ætatem ad matrimonium, & potest
tas malitiâ suppleri, ut alibi diximus.

3. Cum pubes contrahit cum impubere, &
malitia non suppletur, vel duo impuberes con-
hunt etiam clandestine manent c sponsalia.

4. Hæc sponsalia fiunt per juris interpretationem
& dummodo non habeant contrariam voluntatem
obligant d in conscientia.

*Quando sit ad contrahendum matrimonium
obligatus, & ad idp offit compelli, qui contraxit
salia.*

5. Sponsalia contrahens tenetur e promissione
adimplere sub peccato mortali.

6. Qui tempus non determinavit, tenetur spon-
sali primum potest, vel cum pars petit, vel per me-
non petere intelligitur.

7. Cum una ex partibus non vult promissione
adimplere, potest à iudice etiam per censuram
compelli, sed curet potius eam blandis exhorta-
onibus, quam pœnis ad matrimonium contrahen-
dum persuadere.

8. Hoc frequenter fit à iudice Ecclesiastico, &
secularem etiam spectat.

An Poena statui possit à contractu resiliens.

9. Poena. quæ imponitur sponsa libus est ipso
re h nulla, & nec in foro interiori, nec in exteriori
obligat etiam consummata juramento.

10. Idem dicendum i de pœnis à parentibus, &
consanguineis impositis.

11. Nec valet pœna imposita de non dissolvendo
matrimonio, etiam in casu huius, valet tamen si
in favorem matrimonij.

12. Poena autem v.g. ut qui ipsilierit à contractu
solvat nuptus in sponsalibus factos valet. m

13. Cum quis facit legatum foeminae si cum Pe-
tro nubat si non nubat illud amittit. Secus vero si lege-
tur et, ut nubat, & ipsa religionem ingreditur. *nMoli. de
just. to. 1.
tract. 2.
disp. 227.
o d. l. fin.
pl. fin. C.
de spo. d.
Comm.
DD.*
14. Laicum non est poenam statuere in sponsalibus,
ut qui resilierit arras mittat acceptas. Sed si ut arras
dicantur opus est, ut dentur in signum matrimonij. *pl. fin. C.
de spo. d.
Comm.
DD.*
15. Qui arras recepit, & matrimonium contra-
here non vult non solum pillas amittit, sed duplum
post sententiam iudicis debet restituere.
- An Pactum positum deendi in tali loco sit validum.*
16. Tenetur quod maritus hoc pactum servare, nisi
interveniat nova causa. Quod si pactum appositum
non fuerit, tenetur uxor maritum sequi. *r Comm
DD.*
- Quas ob causas possint sponsalia dissolvi?* *(D. Tho.
2. q. 79
art. 9.*
17. Sponsalia etiam jurata ex utriusque partis
consensu possunt dissolvi. *t Comm
DD.*
18. Quando unus à contractu recedit alius ma-
net sibi liber. *n Vill. to.
1. tr. 12.
dis. 12.*
19. Cum tempus determinatum sine culpa unius
transiit, ille manet sibi liber. *n. 4.*
20. Cum unus religionem ingreditur alius liber
manet, nec tenetur professionem expectare. *x Vide
n. 4.*
21. An vero, qui religionem ingressus, & ad pro-
fessionem non admissus rediit in saeculum liber sit eundem
ab obligatione sponsalium, alij negant, alij probabi-
lius & affirmant. *ubi supra
n. 5.*
22. Etiam si sponsalia jurata sint, possunt y ad vi-
tam religiosam transire, nisi sub matrimonij spe pu-
ella fuerit à viro cognita, vel infamata sit. *y Sanchez
de mart.
lib. 1.
dis. 42.*
23. An vero votum simplex post sponsalia factum
illa dissolvat alij ajunt alij probabilius & negant. *z Idem
ubi supra
disp. 46.*
24. Cum sponsus sacris ordinibus inauguratur non
vero cum illos recipiendi votum facit, sponsalia
dissolvuntur. *a Vill. ubi
sup. n. 10.
b Idem
ubi supra*
25. Cum alter matrimonium contrahit de praesen-
ti cum alia sponsalia dissolvuntur. Quod si hoc ma-
trimonium forte dissolvatur sponsalia non revivif-
cunt secundum b probabiliorē.

26. Sponsalia

c Comm. 26. Sponsalia prima non dissolvuntur *c* perfecta, nisi secunda fuerint simul cum copula, vel prima occulta, & secunda publica, & grave damnum.

d Comm. timeatur.

DD. 27. Cum sponsus abiit in regionem *d* longinquam, & non comparat tempore debito, dissolvuntur sponsalia. Si autem prope est debet expectari.

e Navar. conf. 9. de admoneri, sponf. 28. Cum nova causa contingit, ita ut res notabiliter mutantur, vel timeatur aliquod inconveniens.

f Comm. quo à principio existente sponsalia non fiunt, citè *e* dissolvuntur.

DD. 29. Idem *f* dicti de novo nimia severitia altera cognosceretur, vel quod fornicata fuisset, quare tabatur virgo, vel honesta.

g Comm. 30. Dissolvuntur *g* etiam quamvis iuramentum confirmata, si notabilis accadat deformitas, vel firmitas, vel si ignorata præcessit, Vel post dote promissam in pauperiem devenit, ita ut illam non possit solvere.

h c. cum intra, de sponsal. 31. In his omnibus casibus damnificatus potest uti iure suo si velit.

h Will. ubi supr. 32. Dissolvuntur *h* etiam cum timeretur scandalum, & infelix exitus, & alter in hæresim labatur vel fornicationem, quamvis sponsa vi oppressa fuerit nec datur locus compensationi, quia fornicatio in foemina gravior est.

i Idem ubi supr. 33. Cum sponsæ fornicatio occulta fuit, eam admoneat sponsus, ut religionem ingrediatur. Quod si nolit potest uti iure suo eam detegendo.

m Vide eundem ubi supra 34. Dissolvuntur *i* etiam cum supervenit impedimentum dirimens secus vero si sit solum impediens.

35. Item *m* cum is, qui ætatem non habet ad nuptias contrahit sponsalia, & cum ad ætatem pervenit, reclamationem. Si vero tunc non reclamationem, dissolvi non possunt, si vero iuramento fuerint confirmata in prædicto casu secundum probabilem sententiam dissolubilia manent.

36. Quam

36. Quamvis magna fuerit inter contrahentes
disparitas, si fuit notus excessus dissolvi non pos-
sunt, nisi magnum timeatur scandalum secun-
dum probabiliorum.

An in predictis casibus ut sponsalia dissolvantur, necessaria sit auctoritas iudicis?

37. Quando causa dissolutionis o tam de jure, o Vill. ubi
quam de facto certa est, & publica, & non timeatur
scandalum, necessaria non est auctoritas iudicis. sup. dif.

38. Cum causa dubia est dissolvi non possunt p
sine auctoritate iudicis Sed ut causa dicatur certa, p Comm
necessaria est moralis certitudo, nec sufficit rumor. DD.

39. Cum uterque causam fatentur, q causa suffi-
ciens est ad spontaleum dissolutionem. q Villal.

*An qui occultum defectum habet possit alium
ad contrahendum matrimonium obligare?*

40. Si defectus est alicujus contagiosæ infirmi-
tatis occultæ non potest r alium ad contrahendum
obligare. DD.

41. Si defectus est fornicatio occulta, in quam
incidit post sponsalia, probabilius est non posse in-
nocentem ad matrimonium obligare. Vill. ubi
sup. dif.

An sponsalia facta sub conditione obligent?

Vide verb. *Matrimonium*.

*An inter sponsos liceant tactus, & oscula? vide
verbum Luxuria.*

DISPUTATIUNCULÆ

interjacentes.

RESOLUTIONES VARIÆ.

STATVS.

1. Dicere quod alicui propter speciales circum-
stantias convenientior sit status conjugalis
quam

a Navar.
apud A-
vii. in
comp.
hoc verb
b Idem
ubi supra

quam cælebs, vel sæcularis quam clericalis Ca-
licum *a* est, secus si absolute affirmetur.
2 Non est peccatum *b* mortale, licet radix
torum sit, coacervare pecuniam ad ascendenda
ad altiorem statum.

STIPULATIO.

a Navar.
c. 21. n.
20.

1 Stipulatio *a* fit per interrogationem, & re-
spon- sionem: ejus materia est consensus, forma futu-
ra, quæ necessario requiruntur, nec sufficiunt
tus, vel signa, vel scriptura.

STUPRUM. Vide *Luxuria*.

SUBDELEGATUS. Vide *Delegatus*.

SVBDITVS.

a Comm.
DD.

1 Subditus peccat *a* mortaliter, contemnens
tabiliter superiores, vel eis debitum honorem
negans, vel eorum leges violans. vide verba
dientia, & lex.

SUBREPTIO, vide *Voluntarium*.

SVBORNATIO.

a Comm.
DD.

1 Peccat *a* mortaliter, qui subornatione facit
indignus eligatur ad cathedram, vel ad beneficium

SVFFRAGIVM.

a Navar.
c. 17. n.
74.

1 Suffragium negans ob audita in Confessione
an peccet; vide *Sigillum Confessionis*.

2 De colloquente cum candidato, & in juramen-
to id negante, vide verbum *Iuramentum*.

3 Qui dat suffragium non candidato, & ob
candidatus cathedram perdit, restituere tenetur.
Secus vero si dederit candidato licet minus degra-

Subditus. S

4 Qui in
gia pro mort
autem in gra
tionem,

1 Superbi
inordinatum
talis.

2 Superbi
naturalia mi
bus; vel bon
nis, etiam si

3 Superbi
bere à seme
à Deo. 2.
propria just
cumque bo

4 Cont
submittere

5 Pecca
cellentiam
no proxim

DIS

RES

DE SV

1 Super
cum
tis & reu

4 Qui

latio, &c.

n clericalis C
metur.

e, licet radix
ad ascend

Subditus. Subornatio. Suffragium. Superbia. 373

4 Qui in statu peccati mortalis testatur, & suffragia pro mortuis relinquit, nihil promeretur, b Si b Idem c. autem in gratia decedit, proderunt ei ad satisfacti- 26. n. 36. onem.

SVPERBIA.

TIO.

1 Superbia a est vitium inclinans ad appetitum a Comm inordinatum propriæ excellentiæ, quatenus est DD. talis.

tionem, & re
us, forma fun
nec sufficiunt

2 Superbia actualis b est præponere bona propria b Navar. naturalia minora bonis alienis naturalibus majori. apud vi- bus; vel bona propria naturalia gratiæ, bonis alie- lam in nis, etiam sine contemptu Dei, vel legis. cõp. hoc verb.

ria.
de Delegat.

3 Superbiæ species quatuor c sunt. 1. Putare ha- bere à semetipso bona fortunæ, vel gratiæ accepta à Deo. 2. Agnoscere accepta à Deo, sed non nisi ex c Idem c. propria iustitia, & merito. 3. Arrogare sibi quæ 27. n. 7. cumque bona, quæ non habet.

V S.

r, contemne
itum honore
s. vide verba

4 Contemnere alios inordinatè, & velle illos submittere etiam meliores.
5 Peccat d mortaliter, qui quærit propriam ex- d Comm cellentiam cum notabili irreverentia Dei, vel dam- DD: no proximi.

rium.

TIO.

ornatione fac
vel ad beneficia

V M.

ta in Confessio
nis.

ato, & in jurame
mentum.

didatio, & ob
effluere tenetur
sicut minus digna

DISPUTATIO VI.

SECTIO PRIMA.

RESOLUTIONES VARIE.

DE SVPERSTITIONE, EIVSQUE

speciebus.

SVPERSTITIO.

a Vill.to.
2. tr. 38
dis I. n. 1.

1 Superstitio est vitium religioni oppositum secundum excessum, & hic excessus est in debi- vide D. Th. 1. 22. tia circumstantiis. a qq 2 art 1

2. Ha

4 Q

- b Comm** 2. Habet duas *b* species. Una est ratione mo
DD. quo cultus exhibetur. Alia quia ei datur, cuius
 debetur; & hæc sub se continet idololatriam,
e Comm divinationem, & superstitiosam observantiam.
DD. 3. Idololatria *e* est cultus exhibitus idolis, id
 falforum Deorum imaginibus.
d Vill, ubi 4. Divinatio *d* est actus, quo quis curat arte *D*
sup. to. 2. monum futura & occulta cognoscere. Quod co
e Comm tingit pacto explicito, vel implicito cum ipso *D*
DD. mone. Dignoscitur pactum tacitum, cum effectus
 non habent proportionem cum causa, cum res o
 cultas, vel futuras per media vana serio cognosce
f Comm. quis procurat.
DD. 5. Divinare per pactum expressum cum Dæmone
g Vide ne est *e* crimen gravissimum, nisi ignorantia ex
Vill. to 2. setur.
tr. 38 dif. 5 6. Prognosticum per causas naturales licitum
b Vide est. Item per physionomiam, per signa manuum,
Suar. 1. de & similia; dummodo ad ea quæ ex libero arbitrio
relig. tr. 3. dependent, non extendatur.
lib. 2. c. 13 7. Zahorici non possunt *g* sine arte Dæmonum
i Comm. terræ viscera penetrare.
DD. *De Astrologia iudicaria* vide verb. *Astrologia*
l P. Greg. *An liceat per somnia futura prædicere?*
lib. 44. 8. Licitè potest *h* conjici effectus naturalis ex
dialog. somniis.
c. 48. 9. Somnia aliquando sunt *i* à Deo, aliquando à
m Leslib Dæmone, aliquando à prædominantibus humo
2. c. 45. ribus.
num. 52. 10. An sint à Deo ex fine ad quem ordinantur, &
n l. si duo effectibus in anima relictis, ex concinnè ordinatis
bus c. cogitationibus perpendendum *l* est.
comm. 11. Somnia, ut plurimum vana sunt, & ex eis su
de leg. l. si tura prædicere peccatum *m* mortale est.
quæ cau 12. Sortes divinatoriæ licitæ *n* sunt, quando ex con
tionibus ff ventione partium, & cui fors contingit, res, super
fam. ex quam lis est, applicatur.
cel.

13. Ele
 quia est j
 non sunt
 14. O
 nare mor
 DE P
 sint inter
 restituere
 15. An
 Et o sint e
 negant. q
 16. De
 stitiosam
 terit r ab
 autem de
 quisitore
 17. Cu
 inspectio
 stituere n
 ciat. Si au
 cabit mor

DE SV
 servu

1. Suple
 per n
 tur, & rel
 suam in h
 2. Ars
 orationib
 licita est.
 3. Obse
 dia inutili

ratione mod
atur, cum
ololatriam,
ervantiam.
s idolis, id
urat arte D
E. Quod cog
cum ipso D
cum effec
cum res
o cognosc
cum Dæm
orantia exp
ales licit
na manu
bero arbit
Dæmonus

13. Electio Ecclesiastica facta per sortes est irrita, quia est jure prohibita. Aliæ autem electiones, quæ non sunt Ecclesiasticæ, licitè fiunt per o sortes.

14. Occulta per sortes velle cognoscere vel divinare mortale est.

DE POENIS vaticinantium: & an illorum libri sint interdicti, & pretium pro vaticinatione acceptum restituere teneantur.

15. An verò clerici his phylateriis utentes ipso facto sint excommunicati, alii ajunt, alii probabilius negant. q

16. De novo jure quicumque vaticinandi superstitiosam artem discere, vel docere ausus fuerit, poterit r ab Ordinario, vel ab Inquisitoribus puniri. Si autem de hæresi aliqua suspicio fuerit, ad solos Inquisitores spectat.

17. Cum astrologus legitimè facit ex astrorum inspectione judicium, pretium ob id acceptum restituere non tenetur, s secus verò si cum fraude faciat. Si autem ope Dæmonum occulta revelet, peccabit mortaliter, & ad restitutionem tenebitur,

o c. Eccle
siam de
forti leg.
Comm.
DD.

q Sanch.
in deca.
log. lib. 2.
c. 38.
r Suar. de
relig. lib.
2. c. 19. n.
5.
Vide vil-
lal. ubi
sup. dif. 6.

. Astrologi
icere?
aturalis ex
aliquando
ibus humo

SECTIO II.

DE SUPERSTITIONE VANÆ OBSERVANTIAE: Quot species, & quam malitiam habeat,

ordinantur, &
nè ordinat
& ex eis su
ndo ex con
res, super
13. Ele

1. Superstitio vanæ observantiæ est a, quando per media vana & inutilia effectus procuratur, & relictis mediis à Deo ordinatis homo spem suam in his rebus futilibus collocat.

2. Ars notoria per quam quibusdam jejuniiis & orationibus scientiam acquirere quis procurat b illicita est.

3. Observantia sanitatum est c, cum quis per media inutilia sanitatem intendit.

d. Tho.
2. 2. q.
96. art. 1.
& 2.
b Vide
Mar. Del-
tio lib. 2.
disquisit.
arg. q. 8.
c. Cont.

4. Quo

d Comm 4 Quoties in observantia est peccatum cum Dardentem ca
mone live expressum, sive tacitum est, mortale, ut magis
DD. nisi ignorantia excusetur.

e Calet 5 Licite potest quis experiri an in aliqua ob
apud Vill, vantia sit pactum cum Dæmone protestando
ubi sup. nolle, si à Dæmone est, talem effectum.

f Comm 6 Schedulæ ad collum appensæ & similia
DD. verba vana, aut futiles circumstantias prære
runt, superstitiosa sunt. *f*

g D, Tho 7 Sigilla astronomica ad sanitatem sub tali sig
confecta superstitione non carent *g*.

2,2,q. 66 8 Anus signis quibusdam vanis ad sanitatem
art,2, tentes cum psalmis sine medicamento natura
virtutem ad sanitatem habente, *h* permittent
h Sanchez non sunt.

in Deca, 9 Annuli effecti ex primis argenteis in elem
1,2, c,4, synam oblatis in die Coenæ Domini Crucifixi
gine a Cojetano probantur, sed haud faciliter
perstitutione excusantur. *i*

i Calet, 10 Idem dicendum de his, qui herbas colligunt
2,2, q,96 in nocte S. Joannis, vel S. Petri, vel alicujus Sancti
art,4, effigiem in flumine demergunt, ut coelestia
pluat.

l Navar, 11 Missæ sub determinato numero, candelis
c,II,n,36 caeremoniis, si aliter credunt non profuturas, *l*
u Sanc in perstitiosæ sunt. *m*

Decalog 12 Observare, quæ casu accidunt, & ex illis
lib,2,c, tura contingentia cum certitudine conjicere, ut
40.n.44 sal gurgitur, vel vinum diffunditur, peccatum
n Idem mortale est; nisi ignorantia excusetur.
ubi supra

DE SALVTATORIBVS Vide Sahoc verbo.

13 Hi homines nec damnandi, nec approbandi
omnes, sed autem examinandi, & ex fructibus cog
noscendi.

14 Si effectus faciunt supra virtutem naturæ
necessitate per laminam candentem incedentes, *n*

ardentem ca
is, ut magis
ant.

l Nec om
omnes damna
pia cautio e
cum dæ
19 Si verba
sapientia
De super

17 Superst
mita patrandi
mines.

18 Ars hæc
villimum r
pacta.

19 Cum eff
ralis, nec est à
tans illum vit
Dæmone sit.

20 An sag
in distantia lo
est inter DD.
do solum ima

21 Ad disc
malis sint, ex
Malus ad vitia
ad amorem d
cum nec seme
cum est.

Quibus
22 Malefic
est, licet rami
ad dissolvat

23. Aliqu
frequentius &
nes, & jejuni

um cum Dardentem carminum ignis sine læsione ingredien-
t, mortat, ut magos damnandos esse graves DD. affir-
mant.

DE ENPSALMIS.

15 Nec omnes Enpsalini approbandi sunt, nec omnes damnandi; examinandi tamen ab Episcopo. pia cautio est illis uti fidem protestando, & pactum cum dæmone abjurando.

o Sanch.
de matr.
lib. 7.
disp. 95
num. 4
p Comm
DD.

19 Si verba ignota, vana, superstitiosa, vel erro-
rem sapientia contineant, permittendi non sunt. p
De superstitiosa magia : & quale peccatum

17 Superstitiosa magia q est facultas quedam q Vill. tr.
mura patrandi ope dæmonum ad decipiendos ho- 38, dif. 10
mines. num. 1

18 Ars hæc pernitiiosa est valde, illâque uti gra- r Comm
villimum r scelus, & cum hæresi aliquando con DD.
ducta.

19 Cum effectus est supra virtutem causæ natu-
ralis, nec est à deo, nec à bono Angelo, / quia ope- f Comm.
rans illum vitiis dedita persona est, restat quod à DD.
Dæmone sit. t Vide

20 An sagæ corporaliter, vel solum imaginariè Mar. Del-
in distantia loca à dæmonibus portentur dubium rio de
est inter DD. Quod autem modo corporaliter, mo- mag. dis-
do solum imaginariè portentur probabilius est. quisit.

21 Ad discernendos spiritus utrum boni, utrū ubi sup.
mali sint, ex fructibus illorum cognoscendi sunt. Comm.
Malus ad vitia, bonus ad virtutes inclinatur, præcipue DD.

ad amorem dei, quem excellentissimum actum. qui
cum ne semel exercuit, docere non posse perspi-
cuum est.

o Villal.
ubi sup.

Quibus remediis liceat uti contra maleficia?

22 Maleficium unum alio dissolvere illicitum est, licet tamen petere à mago, ut mediis licitis il-
lud dissolvat.

diff. 11.
num. 1.
y Mart.

23. Aliquando profunt y remedia naturalia: sed Del.
frequentius & efficacius supernaturalia, ut oratio ubi sup.
nes, & jejunia.

Va. 12

Varia circa superstitionem resolutiones.

- 2 Navar. 24 Qui ponit certam spem in deferendis mor-
apud A- nibus & peccat mortaliter,
vil, in 25 Hæc omnia, licet deferantur, habere
comp. benta quatuor: 1. Quod sint nota, & sancta. 2. Quod
hoc verb habeant characteres notos, & sanctos, & nihil ad
a Idem contineant vera, religiosa, ac pia, & nihil ad
ubi sup. mones spectans. 4. Quod nulla ponatur spes
modo, loco, tempore, numero scribendi, defici-
di, & allegandi causa.
- b Comm 26 Qui cingunt diem hunc ad iter agendum,
DD. tius quam aliam, & similia faciunt, quia à ma-
bus sic acceperunt, non b peccant mortaliter; in
ro in non enim fiat alicujus sancti, ut Sabbati ma-
norem recipi. æ. non est culpa, sed meritum.
- c Ex edic. A que possint absolvi saga. venefica & me-
Inquisit. 27 Horum peccata sunt c reservata dominis
d Comm quistoribus: & veneficæ, quæ veneficia docet
DD. vel similia non sunt absolvendæ sine illorum fa-
tate.
- 28 Cum is, qui incidet in casum reservatum
quisitoribus non vult se illis prodere, d potest
facultas declarato peccato, & tacita persona.

DISPUTATIO VII.

SECTIO PRIMA.

QVIDSIT SUSPENSIO, & QVORUM
Species.

SUSPENSIO.

- a Navar. 1 S Uspensio est Ecclesiastica censura, privans
cap. 27 su Ecclesiastici officii vel beneficii, in totum
vbi in 151. vbi in partem,

2, Ali

2. Aliq
ta, sed per
3. Aliq
idem c est
4. Differ
privet ab
quatenus
5. Diffe
lab exerci
Quo
6. Suspe
ficio tantu
cio, & ber
7. Cum
non explic
8. Divi
perpetuam
Dee
9. Suspen
vat ab illi
lam delega
citando of
10. Priv
Ecclesiasti
tempore, n
rit, usque
cessat etia
11. Qui
ditus, ne il
lectio non
receptione
12. Qui
suspensus
illius excep
13. Qui
ideo est ab
14. Qu
illius actus

lusiones.

referendis no

ur, habere

sancta 2. Q.

tos, 2. Q.

& nihil ad

onatur spe

endi, defen

agendum,

quia à ma

ortatiter;

Sabbati in

neritum.

efica & m

ta domini

eficia doc

illorum fac

eservatum

d potest

ersona.

VII.

& 2° 1°

0.

a, privans

i, in totum

2. Ali

Suspensio.

981 b c. Cum

2. Aliquando imponitur non per modum censu-

3. Aliquando in jure verbum hoc interdici-mus,

4. Differt *d* ab excommunicatione, quia licet hæc

5. Differt *e* ab interdicto, quia hoc potius privat

Quod sunt suspensionis species?

6. Suspendio alia ab homine, alia à jure, alia ab of-

7. Cum in jure invenitur suspensio, & qualis se

8. Dividitur tandem *h* in totalem, & partialem, in

De effectu suspensionis ab officio.

9. Suspendio ab officio sine alio addito solum ipri-

10. Privat ab usu Ordinum & jurisdictione officij

11. Qui suspensus est ab officio, manet *m* impe-

12. Qui suspensus est ab officio, non ideo *o* est

13. Qui suspensus est ab aliquibus actibus, *p* non

14. Qui suspensus est ab officio Ecclesiastico, &

litteris de

testib,

c c. sane

de off de-

leg.

d C. nihil

c. cum in

cunctis

e Comm.

DD.

f Villal.

to. i. tr.

13. dif. 2.

g Comm.

DD.

h Villal.

ubi supra

num. 5.

i Vide

Suar. de

conf. dif.

26. lect.

num. 2.

l c. si gra-

tiosa de

rescrip.

in 6.

m c. ult.

de cler. ex

9 Suar.
ubi supra
nu. 8.
7 Comm.
DD.
f Suar.
ubi supra
sec. 5. n. 5.
contra
Navar.
7 Villal.
ubi sup.
dif. 3. n.
10.
4 Idem
ubi sup.
dif. 4.
x Idem
ubi sup.
num. 2.
y Comm.
DD.
z c. ult.
de cler.
excom.
ministr.
4 Comm.
DD.

confert, irregularitatem incurrit, quamvis suspensio non fuerit posita per modum censuræ secundum probabiliorē.

15. Suspendus ab officio valide, sed illicite Ordinarius confert; si autem est denunciatus, invalidè ministrat sacramentalem absolutionem.

16. Suspendus toleratus valide agit, si quæ spectant ad iurisdictionem.

17. Qui communicat cum suspendo illius sacramentum audiendo, si cum ad Sacram faciendo non ducit, nec datur scandalum non peccat. 2

De effectu suspensionis à beneficio.

18. Suspendus à beneficio solum privatur receptione fructuum, quos si recipiat peccat, 2 & ad retentionem tenetur.

19. Qui censuram hanc violat nullam pœnam incurrit, nisi in duobus casibus, in quibus à iure posita est perpetua suspensio à beneficio. x

20. Si ponitur absolute suspensio à beneficio de omnibus debet intelligi. Et cum non determinatur locus, nec tempus, intelligitur pro omni loco, & pro omni tempore.

21. Cum imponitur generaliter 2 impedit, ne possit de novo beneficium acquiri; quod si eligatur electio est nulla. Si autem specialiter suspenditur quis à beneficiis, quæ habet non impeditur alia accipere.

22. Partialis suspensio privat à partiali fructuum receptione secundum verborum tenorem. a

An possit suspendus fructibus sustentari, & sit faciendus restitutio. Vide verb. Excommunicatus.

DE C

1. Suspendit etiam

ex tenore verborum

2 Suspenditur

nitari, 6 potest

facultatem

3 Suspenditur

dit omnem

que culpa.

Dee

4. Qui videtur

tenetur de o

5. Non est

à suspensione

lo suspensionis

ecutionem

6. Si absol

vendus non

satisfactio

7. Suspend

potest tolli

per Bullam

gia. Idem di

sionem imp

De Sa

8. Notari

iure h est su

hæc suspens

SECT

9. Qui la

legitimam

quod si act

tatem. Hæc

tamen requ

SECTIO II.

DE CAUSA EFFICIENTE

suspensionis.

1. **S**uspensio posita contra clericos *a* comprehendit etiam religiosos clericos, nisi aliud constet ex tenore verborum.

2. Suspensio non potest propriè imponi communitati, *b* potest tamen Capitulo sed vacante, ne det facultatem alieno Episcopo ordines faciendi.

3. Suspensio latè sumpta, quatenus comprehendit omnem prohibitionem, imponitur *c* licite absque culpa.

De eo qui absolueret potest à suspensione.

4. Qui violat suspensionem, per aliquos dies, non tenetur *d* eos supplere post adeptam absolutionem.

5. Non est aliqua determinata forma *e* absolvendi à suspensione. Communis est: Absolvo te à vinculo suspensionis quam incurristi, & restituo te ad executionem tui muneris, vel ordinis.

6. Si absolutio est in præjudicium *f* tertij, absolvendus non est, nisi præstito juramento de danda satisfactione, & obedientia.

7. Suspensio posita in jure in pœnam delicti non potest tolli nisi à Papa; sed jam hodie potest *g* tolli per Bullam Cruciatæ, vel per religionis privilegia. Idem dic cum jus iudicibus præcipit, ut suspensionem imponat.

De Suspensionibus à jure positis in particulari.

8. Notarius fornicator, si sacris sit *h* initiatus, ipso jure *b* est suspensus; sed per pœnitentiam tollitur hæc suspensio ipso facto.

9. Qui sacris initiat *i* extra tempora, vel ante legitimam ætatē, vel *h* sine facultate, manet suspensus quod si actum Ordinis exercet, incurrit irregularitatem. Hæc suspensio incurritur ipso facto, donec tamen requirit.

a Suar. de cens. disp. 18. sec. 3.

num. 19.

b Idem ubi sup.

c Vill. ubi sup. dif. 5.

num. 5.

d In noc.

c. 1. de celebr.

Miss.

e Comm.

DD.

f *c.* venerabili de sent. ex-

com.

g Vide

verb. Bul-

la. Cruc.

h Villal.

ubi sup.

dif. 7. n. 1.

i Idem ubi sup.

qui ordinantur per præsentationem beneficiarii cū pacto nihil petendi ab eo. Hæc est Papalis, & comprehendit eum, qui ordinatur cum patrimonio promisso, vel donato, cum pacto nihil petendi post ordinationem. Ille tamen qui post ordinationem nullo præcedente pacto retrodonat patrimonium acceptum, non comprehenditur.

22. Suspenditur & tandem Episcopus, qui sine titulo ordinat clericum religiosum, qui solum emisit temporale religionis votum ubi supra

Varia de suspensione resolutiones.

23. Suspenditur ab uno potest exercere aliud non a connexum; & Episcopus suspenditur à Pontificali potest Missa celebrare. Vide P. Sahoe verb.

24. Suspenditur ab ordine Episcopali non ideo est suspenditur à jurisdictione.

25. Suspenditur ab ingressu Ecclesiæ tolum prohibetur in ea celebrare, & interesse divinis officiis, licet causas, & que potest in ea orare, & recipere sacramenta, & officio exercere jurisdictionem, & sepeliri si decedat cum poenitentia signis, & extra celebrare in loco non talem extra designat ab Episcopo ad perpetuo celebrandum.

De suspensionibus impositis à consilio Tridentino.

26. I. Contra Episcopum, qui in alieno Episcopatu exercet Pontificale sine licentia proprii Episcopi. II. Contra Capitulum sede vacante, qui in-
Vide Trid. sess. 6. c. 5.

ab ingressu annum à morte Episcopi, literas dimissionas de-
dentalicui ad Ordines suscipiendos. III. Contra
Episcopum alienum subditum ordinantem sine licentia
proprii. IV. Contra Abbates, qui clericis sæcularibus
dant litteras dimissionas ad Ordines suscipiendos. V. Adversus Porochos, vel quoscunque
alios sacerdotes, qui sine licentia proprii Parochi
matrimonio sibi non subditorum assistunt. VI. Con-
tra Episcopum, si, quod avertat Deus, esset concu-
binarius, & à Synodo admonitus non poenituerit.

De absolutio ne à suspensione.

27. Habens auctoritatem Episcopalem et pendium
absolvere à suspensione non reservata.

28. Religiosi possunt absolvere in foro con-
entiae à suspensione. Ad quod consulant sua
legia Et regulariter loquendo Episcopi possunt
solvere ab omni suspensione.

29. Suspensus, quia ante legitimam ætatem
dines sacros suscepit, si post dispensationem
brat ante ætatem impletam, non incurrit non
suspensionem, nec irregularitatem.

SUSURRATIO.

Navar.
apud Avi
in comp.
hoc verb
& Idem
ubi sup.

1. Susurratio a est in ordinata culpæ
vel pænæ vel defectus naturæ significatio
facta ad separandam amicitiam.

2. Si fiat cum notabili damno proximi est
talis: & susurro non est absolvendus nisi
tat eos iterum se esse reconciliaturum, & da
satisfactorum.

Comm.
DD.

3. Minuere amicitiam cum uno, ut cum
major fiat, non est peccatum, nisi aliunde dam
proximo sequatur.

DISPUTATIUNCVL

variæ.

RESOLUTIONES DIVERSÆ

T

TABELLIO.

1. TABELLIO habens constitutum publici
spendium recipiendo pretium majus de
to, peccat mortaliter. Non accipiens aliquid
litteris Oratorum si alibi habet spendium
suum.

2. Tene
pendium
tur.

3. Pec
tam, qua
tur restitui

4. Inst
ctum dre

5. Pec
surarium
parti ite

quod in a
6. Non
gratuito
piendo, o

T A C

T A V

1. Tau
V. variis
deratæ s

2. Gr
gis exco
nas abstr

cis sacri

3. Ta
nos jur
bus me
dinis &

4. M
catum a

5. Qu
Ecclesiæ

6. T
tæperi
vero si

2. Tenetur *h* restituere quidquid accepit ultra sti-
pendium taxatum, si saltem extra iudicium repeta-
tur.

3. Peccat *e* mortaliter faciens scripturam simula-
tam, quæ in superficie apparet iusta. Sed non tene-
tur restituere pro scriptura usuraria.

4. Instrumentum à Tabellione metu mortis fa-
ctum *d* rescindendum est.

5. Peccat *e* si scienter conficiat instrumentum u-
surarium, vel falsum, vel occultans necessarium
parti. Item conficiens in die festo instrumentum,
quod in alium communem diem poterat.

6. Non tenetur restituere, quod ultra taxam legis
gratuito datur; peccat tamen mortaliter illud acci-
piendo, quia facit contra legem, & iuramentum.

T A C T U S impudici, vide verbum *Luxuria*.

b Idem *c*.
171. n. 33.

c Comm.
DD.

d Navar,
apud Avi.

hoc verb
e Comm.

DD.

a Pius V.
in consti-
tutione
quæ inci-
pit de sa-

T A V R O R V M A G I T A T I O.

1. Taurorum agitatio *a* prohibita fuit per Pium gre-
gorium V. variis pænis, quæ postea per alios Pontifices mo-
deratæ sunt.

2. Gregorius XIII. ad instantiam Philippi II. Re-
gis excommunicationis, & aliarum censurarum pœ-
nas abstulit *b* sæcularibus, non religiosis, nec cleri-
cis sacris initiatis.

3. Tadem Clemens VIII. litteras Pij V. ad termi-
nos juris communis reduxit *c* Monachis, & fratri-
bus mendicantibus, cæterisque cujuscumque or-
dinis & instituti regularibus exceptis.

4. Modo in Hispania tauros agitare non est pec-
catum *d* mortale, si fiat debita cautio.

5. Qui à tauris occiduntur, non sunt privandi *e* Comm.
Ecclesiastica sepultura.

6. Taurorum agitatores si temerarie magno vi-
tæ periculose exponant, peccant *f* mortaliter; secus *f* Comm
vero si sint in hac arripe-
riti.

b Greg.
XIII. an.

1575.

c Clem.

VIII. ar.
1596.

d Comm

DD.

e Comm.

DD.

f Comm

DD.

2 Comm
DD.

4 Vill. to.
2 rr. 12.
diff. 20.

1 Vasq. 1.
2 disp.
158, n. 44

1 Vide
Vill. ubi
supra.
m Idem
ubi supra
n Comm.
DD.

e Vill. ubi
supra.
p Comm
DD.
q Vide
Mach.
tom. 2,
fol. 418.

a Navar.
c. 11. n. 40
b Comm.
DD.
e Navar.
apud
Avil. in
comp.
hoc vero

7. Qui spectant tauros ob recreationem, non peccant: g dummodo de cædibus non delectentur.

8. An sit peccatum mortale tauros in diebus festis agitare, & eos spectare, alii negant; affirmant verò doctissimi Villalobos, & assentit agitari mandantes, & qui agitant & qui vident incurrere in communicationem latæ sententiæ, idem diebus festis voto servatis, exceptis his quæ solum usque ad meridiem servantur.

9. Clerici sæculares, non peccant mortaliter tauros spectantes; regulares verò mortaliter peccant, si cum illis sine scandalo spectent, sed excommunicationem non incurrunt. Quod intelligi debet de tauri per illorum domos transeunt.

10. comprehenduntur clerici religiosi, qui vis solum habeant ordines minores.

11. Fratres laici, & juvenes nondum ordinati tauros sine scandalo spectent, non peccant mortaliter, sed in probabiliorem.

12. Non extenditur hæc prohibitionis ad scemias religiosas.

13. Canonici regulares peccant o mortali terros spectando.

14. Milites professi Ordinum militarium possunt illos spectare, non vero fratres.

15. His tamen non obstantibus non desunt, qui etiam religiosos clericos a mortali excusent, si sine scandalo tauros spectent.

TENTARE.

1. Peccat, a qui tentat Deum sumens aquam ferventem, vel ferrum candens, ut se purget a suspensione falsi criminis. 1

2. Peccat, b qui temerariè se morti exponit, non vult uti medicamentis. 1

3. Peccat c mortaliter, qui aliquid facit eo animo, ut experiatur divinam potentiam, seu pietatem, de v. g. qui vult concionari circa necessitatem meditationis.

AN 2
Jau

1 Th
cunæ, c
non hab
2 Q
lius sit d
Praelato

3 Si
habebit
midie m
volun a

4 Q
bar, suu

5 Cu
rem sp
pertine
ante.

6 P
verò le

cur qu
pars qu
contra

standu
fundo

bet Re
potest
gem p

7
obliery

TH

THE SAURVS.

AN QVEM PERTINEAT THE-
sauri inventi dominium? vide
verb. Dominium.

1 Thesaurus est vetus quædam a depositio pec-
uniæ, cujus non extat memoria, ut jam dominum
non habeat.

4 Vill.to.
2 tract.10
dis 20

2 Qui thesaurum in fundo proprio invenit, il-
lius sit dominus: si in loco sacro, dimidium debet
Prælato loci.

3 Si fortè in alieno solo inventus est, dimidium
habebit inventor. Si ex industria quæsitus est, di-
midium habebit fundi dominus, si autem ex ejus
voluntate, conventioni standum.

4 Qui fundum emit, in quo thesaurum esse scie-
bat, suum facit thesaurum.

5 Cum inventus est in loco publico, ad invento-
rem spectat dimidium. Si per Magiam inventus,
pertinet ad Fiscum post judicis sententiam, non
ante.

6 Prædicta sunt de jure communi. Hispaniæ
verò lex quæ est Regii Ordinamenti, jubet, ut ubi-
cunque thesaurus inveniatur, Regis sit, & solum
pars quinta inventoris. Quod quamvis aliquibus
contra naturalem æquitatem videatur, pro Rege
standum. In foro autem interiori si inventus sit in
fundo Regio ante sententiam judicis, dimidium de-
bet Regi; si in fundo proprio, totum sibi retinere
potest, nisi à Regis ministris petatur, quod ad Re-
gem pertinet.

bl. l. cum
sequent.
m. s. b. b. g.
recop &
l. eod.

7 Circa metallorum folinas b Hispaniæ leges
observandæ sunt, & suis locis videndæ.

DISPUTAT. I. SECT.

RESOLUTIONES VARIAE.

QVID SIT TESTAMENTVM.

Et quomodo differat ab aliis ultimis voluntatibus.

TESTAMENTVM.

a L. 1. ff. de testa-
mentis.

b Parag. ante hæ-
red. inst. de leg.

c L. 1. tit.

d lib. 15. recop.

e Parag. postero-
ri inst.

qui. mod
testam.

e Comm.
DD.

f L. 1. &
seq. c. de
his quæ
sibi.

g L. 3.
Tauri
homic. l.
2. tit. 4.
lib. 3. re-
cop.

Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo quod quis post mortem suam fieri vult cum hæredis institutione directa.

2 De jure *b* communi ita essentialis erat hæredis institutio, ut sine illa nullum esset testamentum. In regno tamen Castellæ sine illa est validum. *c*

3 Nemo potest *d* duo testamenta habere; posteriore enim primum revocatur, militis testamentum excepto.

De solemnitate testamenti in scriptis, Et quomodo aperiendum sit?

4 Si testamentum in scriptis fiat coram tabellione, debet habere *e* diem, mensem, & annum, ut publicæ scriptura. Si vero fiat sine tabellione, non est necessarium; tutius autem est quod habeat.

5 Si testamentum fiat in scriptis, & is qui illud scribit instituatur hæres, vel legatarius, non valet. Secus autem si solum illud d'et, vel si sit necessarius hæres, vel aliunde constet de voluntate testatoris. Quod ad nuncupativum non extenditur.

6 Testes in testamento in scriptis debent esse septem viri, liberi, puberes, id est qui habeant annos, & rogati, & omnes simul debent audire, & intelligere testatoris voluntatem. Hæres, & qui ejus sunt potestate non possunt testes esse, nec fratres ipsius. Legatarius autem, & fidei commissarius possunt.

7 In
tur in test

8 Cæc
testamen

testamen

De

9. Tel
tuitur hæ

ro est ad

quantur

10. A
servetur

cum duo

11 Id
etiam si

stator vo

12 In
nequatur

qui, si ei

13 Si
etiam le

verò cau

valebit

dummo

causas.

An t
valeat

14 S
non va

pia p.

15 C
lam rel

suo no

verbo

est q co

16 I
solemn

7 In regno Castellæ eadem solemnitas requiritur in testamento inter filios, & inter extraneos.

8 Cæcus non potest testari in scriptis, ad ejusque testamentum requiruntur 5. testes. In iulitis autem testamento duo sufficiunt, etiam si fæminæ sint.

De testamento ad pias causas.

9. Testamentum ad pias causas *h* est, cum substituitur hæredi sæculari religio vel Ecclesia; non vero est ad pias causas si in eo aliqua pia legata relinquuntur.

10. Ad huius testamenti valorem sufficit, si in eo idem seruetur id quod est de iure gentium Vnde valet i ubi sup. cum duobus testibus siue sint viri, siue fæminæ. n. 3

11 Idem l dicendum de legatis ad pias causas, l Mol. dif. etiam si testamentum sit nullum, vel solis signis testator voluntatem expresserit. 154.

12 In foro autem conscientiæ etiam si testibus nequeat probari tenebitur m hæres legata pia exequi, si ei constet de voluntate testatoris. DD. n Villal.

13 Si testamentum ad pias causas valet, valent etiam legata in eo relicta, etiam si pia non sint. Si n. 7. verò causa pia : & hæres extraneus, instituantur, valebit quo ad primum, non quo ad secundum, dummodo solemnitatem habeat testamenti ad pias causas.

An testamentum imperfectum secundum aliquid valeat?

14 Si quis imperfectum reliquit testamentum, non valet etiam inter filios : valent autem legata pia p. ff. de testamentis p Mol. dif. 134.

15 Cum quis in suo testamento dicit se schedulam relinquere suo Confessario, vel alteri personæ suo nomine signatam, & se velle ut valeat, ac si de verbo ad verbum esset in iure testamento valet, & est q communiter in usu. q Comm DD. r L. 3. Tauri, ho die l. 2.

De eodem solemnitate.

16 In codicillis nuncupativo r requiritur eadem solemnitas 3. quæ in testamento nuncupativo. tit. 4. lib. 1. recop.

§L. codi-
cil. parag.
fi. 2. ff. de

leg.

zVide vil.
ubi sup.
dis. 8. n. 2.

¶Comm.

DD.

xMoli,
ubi supra
n. 4.

yL. 1. & 2
ff. si quis
aliq. l. 2.

c. eod. tit.

z L. qua
ætate, ff.
qui testa-

mentum
parag.

præterea
inst. qui-
bus non

est per-
missum.
¶Comm.

DD.
bL. nemo
c. de testa-

mentis.
cL. 5.
Tauri ho-

die l. i. tit.
4. lib. 5.
recopil.

dComm
DD.

Et eadem in codicillo in scriptis, quæ in testamento in scriptis sive clauso, atque in utroque foeminae testes esse possunt.

17 Cum additur in testamento, quod si non valeat ut testamentum, valeat ut codicillus, si forte deest solemnitas testamento, valet si habeat solennitatem codicilli.

18 Qui scit voluntatem testatoris fuisse se ipsam heredem relinquere, etiam si ob solennitatis defectum nullum fuerit testamentum, potest tutâ conscientia retinere hæreditatem. Idem dicendum et aliis contractibus, licet viri docti contrarium teneant, utraque opinio est probabilis.

De libertate necessaria, ut valeat testamentum in foro conscientia.

19 Qui sine dolo, & fraude persuadet testatorem ut uni, & non alteri relinquat hæreditatem, nec peccat, nec restituere tenetur. Si autem ex ordine fecerit, peccat sed ad restitutionem non tenetur.

20 Qui importunis precibus hoc facit ad restitutionem tenetur. Idem dicendum de metu reverentia filii erga parentes, & uxoris erga virum.

21 Qui impedit aliquem ne testetur, vel mutet testamentum, tenetur restituere, & in foro exteriori privatur portione ei contingente.

Qua persona testari nequeant?

22 Viri ante 14. annum, & foeminae ante 12. testari nequeunt.

23 Furiosi, frænatici, & mente capti prohibentur testari. Qui vero habet lucida intervalla, potest, cum est compos mentis.

24 Filius familias non potest de bonis castrensibus, & quasi castrensibus, & de adventitiis, quæ habuit post clericatum ad pias causas testari.

25 In regno Castellæ potest libertatem testari de tertio bonorum adventitiarum.

26 Clericus etiam primæ tonsuræ potest testari de bonis quæ cantu acquisivit & infra b. 15.

27 Servi

27 Servi

hærentur de equi-

domini

28 Ne vel Episcopus

29 C bonis g

eis succe

Peccabu

beneficio

30 In

triremes

31 Ep

centia; n

legitimè

D

32 On

tui. Mul

tunt illa

Villalob

dis. 178

33 Pa

stituere

cet impo

habeat l

unam un

spurius

rat extra

34 E

in testat

35 Si

hæredit

dicet in

nec acci

velit da

retinere

27 Servi captivi, muri, & surdi à nativitate prohibentur testari: Idem dic de religiosis professis, ac de equitibus D. Joannis, quia non habent rerum dominium.

28 Novitii possunt *f* etiam sine licentia Prælati, vel Episcopi.

29 Clerici ex consuetudine de omnibus suis bonis *g* testantur, & ex testamento & ab intestato eis succedunt hæredes sive necessarii, sive extranei. Peccabunt tamen si de bonis, quæ ex Ecclesiastico beneficio acquisierunt ad res profanas testentur.

30 In regno Castellæ damnati ad mortem vel ad triremes testari *h* possunt.

31 Episcopi testari non *i* possunt sine Papæ licentia; nisi in aliquo regno contraria sit consuetudo legitimè præscripta.

De eo qui potest hæres, vel legatarius institui.

32 Omnis qui potest testari *l* potest hæres institui. Multi sunt incapaces hæreditatis, & alii amittunt illam propter delicta, qui videri possunt apud Villalobos 2. tom, tr. 33. & apud Molinam tom, 2. disp. 178.

33 Pater *m* potest filium naturalem hæredem instituere si absint legitimi, & valet testamentum licet imperfectum, & minus solemne; secus verò si habeat legitimos; tunc enim potest illi *n* relinquere unam unciam, quæ est 12. pars. Potest vero ei si sit spurius quintam partem relinquere, *o* quam poterat extraneo.

34 Etiam si filio naturali nihil à patre relinquatur in testamento, non habet actio ~~in~~ contra illud *p*

35 Si pater instituat extraneum expectans, quod hæreditatem dabit spurio, non peccat *g* etiam si indicet intentionem ~~quomodo~~ non obliget eum, nec accipiat ~~per~~ *tem*. Hæres tamen potest si ~~q~~ *tem* velit dare hæreditatem spurio, vel si ~~maximè~~ *lib.* ~~si~~ *sup.* ~~num.~~ *27.*

Comm DD. 36. Pater potest & filium, vel nepotem quem voluerit meliorare in 3. & 5. prius debet extrahi s. p. stea, 3. Fiant ex omni hæreditate quindecim partes, erit quintum. Ex duodecim remanentibus tertium pars sunt 4. Unde melioratus in 3 & 5. ex quindecim millibus habet 7. millia.

Comm DD. 37. Nepotes non succedunt *in* capita, sed *in* locum parentum.

Vill. ubi supra. 38. Ut filius hæres sit, debet post natiuitatem vivere 24. horas, & esse baptizatus.

Comm DD. 39. Filij debent dotem, & donationes in testamentum acceptas in collationem afferre. *n*

Vide Anton. Gomez in leg. taur. 40. In defectu descendendum succedunt *et* ascendentes, qui fratribus præferuntur: & in regno Castellæ, in duabus partibus succedunt, hoc tam ab utroque testamento, quam ex testamento.

Comm DD. 41. In defectu ascendendum succedunt *et* fratres ex patre & matre: & his mortui filij eorum in locum.

Vide Vill. ubi supra, diff. 15. His deficientibus fratres ex patre tantum in bonis, quæ habuerunt ex parte illius: & fratres ex parte matris in bonis, quæ habebat mater. Tandem omnibus his deficientibus, consanguinei usque ad 4. gradum, & post hos Fiscus.

Vide eundem ubi supra. 42. Iudex solum debet concedere 9. menses hæreditati ad deliberandum, & potest *et* restringere usque ad 100. dies.

Comm DD. 43. In regno Castellæ etiam si hæres repudiet hæreditatem, valent legata. *n*

Molin. lib. 4. de primog. c. 2. nu. 34. *An cum duo simul condunt testamentum, mortuo uno possit alius illud revocare?*

Vill. ubi supra, n. 5. 44. Si duo simul conficiant testamentum, post mortem unius alter poterit *et* quo ad suam partem revocare. Si autem *et* fraudem hoc fecit, tenetur restituere.

45. Qui testatur de bonis *et* cum domini facultate, mortuo testatore non potest dominus revocare testamentum; nequit *et* dominus omnia bona revocare ad testandum. *n*

46. Fiet clautula p. bile testam. in hoc ven. tum Davi.

47. Nil eo addatu. lere non o. posita in. Quod etia. sumetur, revocare in 2. testa. non revoc. 7. & 8.

QV AN

I Nvent. qui co. dem insti. pus fiat, d. præfixum. ominus su. 2. Si non. res hæredi. teiori, se.

DE 1. Testan. licentia pe. & juvene. num. 12. Tel. tempus, q.

46. Fiet

46. Fiet irrevocabile testamentum, si in eo hæc clausula ponatur. Volo hoc esse meum & irrevocabile testamentum, etiam si postea aliud faciam, nisi in hoc verbo ad verbum scriptum in veniatur totum Davidis psalterium, vel aliud simile.

47. Nihilominus poterit hoc revocari per 2. si in eo addatur hæc clausula: Et hoc ultimum volo valere non obstante quacumque clausulâ revocatoriâ posita in 1. etiam si hic in speciali non tafferatur. Quod etiam contingit si hoc ultimum juramento sumetur, etiam si nulla alia clausula apponatur; sed revocare testamentum juratum est perjurium. & in 2. testamento si non fiat mentio juramenti facti non revocatur primum. Vide Vallal. ubi supran. 7. & 8.

SECTIO II.

QUANDO INVENTARIUM faciendum, & quomodo?

1. Inventarium debet ab hærede fieri intra 30. dies a l. 5. tit. qui computandi sunt à die, quo scivit se hæredem institutum fuisse. Et quamvis extra hoc tempus fiat, dummodo finiatur intra terminum à lege præfixum, id est intra sexaginta dies, gaudet nihilominus suis privilegiis.

2. Si non faciat inventarium, tenebitur ultra vires hæreditarias solvere debita, & legata in foro exteriori, secus vero interiori.

DE TESTAMENTARIIS:

1. Testamentarius est potest esse religiosus, sed cum licentia petita, & obtenta. Possunt etiam mulieres, & juvenes, si habuerint decimum septimum annum.

12. Testamentum cum testator non ageret in tempus, quam primum debet adire, hoc in conscientia

6. pag. 6.
bComm.
DD.
c. tua,
nobis de
testamen
tis l. 2.
tit. 10. p.
6.
d l. nulli
C. de
Episc. &
cler. l. 6.
tit. 10. p.
6.

scientia. Iudex autem intra annum potest ad id cogere testamentarios. Debita autem solvant quantum primum possint.

3 Si testator facultatem dedit testamentario, ut inter pauperes aliqua distribuatur; ipse autem nominatim alicui pauperi legatum reliquit, non est testamentarius ei amplius aliquid dare.

4 Nec testamentarii, nec taxatores se possunt aliquid emere de bonis defuncti. Taxatores autem intra pretium à se taxatum possunt emere.

5 Testamentum debet facere prudens dum valet, vel saltem in infirmitatis initio; & multum tereft, quod sit in Dei gratia cum facit.

6 Qui dolo, vel fraude impedit testamentum, tenetur damnum restituere ei cui fecit.

7 Qui alicui facultatem dedit ad testandum, & postea facit testamentum, quamvis hoc testamentum rescindat, facultas data revocata manet à testandum probabiliorem opinionem. Et ideo tutius est novam facultatem dare, vel aliud testamentum condere.

e l. 3. tit.
10. p. 6,
f l. si in
emptio-
ne parag.
fi. ff. de
contrah.
emp. l. 23.
tit. II. lib.
5. rdcop.
g Comm.
DD.
h Comm
DD.
i Placitū
authoris

DE TESTAMENTO APERTO.

Latine Nuncupativum vocato

lib. 5. tit. 4. recopil.

1 Si aliquis faceret testamentum, aut aliter ultimatate de suis bonis disponderet in praesentia Notarii publici, debent adesse tres testes, videntes hoc ipsum concludi, illique ad minimum vicini loco, in quo factum est testamentum, & si fecerit absque Notario publico, tunc sint ad minimum quinque testes vicini, secundum dicta, si in tali loco haberi potuerint. Si autem non potuerint haberi quinque testes, nec Notarius in dicto loco, ad minimum adfuerint tres testes, vicini tali loco. Si uero testamentum fuerit ante septem test. 3, quibus non sint

vicini, n
quas qu
mentun
quo factu
testamen
tum vale
prehensa
tunc tem
consuetu
non fecit
mentum
stamento
valeat tes
eo conten
ultima su
aliquid u
Hæredita
acceptare
tum, sul
possunt,

DE

1 Sed
tur in scri
num sept
inferius si
si sciant, &
tor non p
ut sint oct
mandam
quinque t
eamdem se
nuncupati
dispositio
non habu
damus ut
disio, nec

vicini, nec factum ante Notarium secundum reli-
 quas qualitates, quas jus exigit, valet tale testa-
 mentum, quamvis testes non sint vicini loco, in
 quo factum fuerit testamentum. Et mandamus, ut
 testamentum quod prædicto modo fuerit ordina-
 tum valeat quantum ad præcepta & alia in eo com-
 prehensa, licet testator non instituerit Hæredem, &
 tunc temporis ille sit hæres qui secundum jus vel
 consuetudinem loci succederet, casu quo testator
 non fecisset testamentum & complevisset testa-
 mentum: & si testator instituerit Hæredem in te-
 stamento, & Hæres noluerit adire Hæreditatem
 valeat testamentum quantum ad mandata & alia in
 eo contenta, & si aliquis alium fecerit Hæredem in
 ultima sua voluntate vel legaverit aut mandaverit
 aliquid ut ille hoc det alteri quem substituerit in
 Hæreditate, si talis Hæres vel legatarius noluerit
 acceptare, vel renuntiare Hæreditatem aut lega-
 tum, substitutus vel substituti totum habere
 possunt.

DE SOLEMNITATE TE- stamenti

I Sed in Testamento clauso, quod latine voca-
 tur in scriptis, mandamus, ut interveniant ad mini-
 mum septem testes cum uno Notario, qui signent
 inferius scripturam dicti testamenti, ille & testator,
 si sciant, & possint signare & si non sciant, & testa-
 tor non possit signare, unus signet pro altero, ita
 ut sint octo signaturæ, & ultra signum Notarii, &
 mandamus ut in testamento legali interveniant
 quinque testes vel octo, & in eodem interveniat
 eadem solemnitas quæ requiritur in testamento
 nuncupativo vel aperto; secundum dictam legem
 dispositionis, quæ de testamentis & condicillis si
 non habuerint de iis solemnitatibus testium, man-
 damus ut non faciant si tem nec probationem in iu-
 dicio, neque extra illud.

SECTIO III.

DE VARIIS CIRCA TESTAMENTUM resolutionibus.

a Sahoc
verb.

Hæres in testamento minus solemniter licite videtur hereditatem, si ei constet de voluntate testatoris, Hæres tamen ab intestato, licet ei constet de voluntate testatoris, non tenetur restituere in majori, sed in minori, quod in maiori non potest fieri non potest.

Sylv. hoc
verb. n. 7.

2 Per secundum minus solemniter ad alias causas.

e Sa ubi
supra.

3 Sufficit *e* testari coram Principe, vel iudice, & duobus testibus.

d Vide Sa
ubi supra
num. 15.

4 Testamentum coram Prælato & duobus testibus *d* valere ubique quidam ajunt, alii solum in terris Ecclesiæ subjectis, & rebus fori Ecclesiæ, & ad alias causas. Sufficiunt vero testes etiam minores, modo puberes & pro Curato duo testes. Idemque quidam censent de clerici, & novitissimo testamento, etiam alii negent.

e Comm.
DD.

5 Testamentum non potest *e* fieri solo nutu, sed militis, aut ad alias causas. At donatio causa mortis, & legatum, & fideicommissum potest. In testamento tamen conscientia valet solo nutu, dummodo constet de voluntate testatoris.

f Sa ubi
supra.
n. 10.

6 Clericus potest *f* testari secundum quosdam, ut niter in bello cum duobus scilicet testibus rogatis etiam feminis, quidam tamen id negant.

g Sa ubi
supra.
num. 21.

7 Ingratus religionem non tenetur *g* servare in testamento juris solemnitate secundum probationem opinionem, contraria videtur probabilior.

h Comm.
DD.

8 Filius potest *h* exheredari ob ingratitudinem, nisi i. patris gratiam recipiat, vel poenituisse, vel

i Comm.
DD. vide

9 In testamento *i* ponenda est causa exheredationis, & cum filius petit testamentum rescindi, potest similiter filius exheredare patrem.

Vill. de n. gionis.
2. tract. prob.
30. dist. 18.

10 Si t
11 suus Co
12 q tantu
13 In d
14 laule, qu
15 T. l
16 tem licit
17 consensu
18 re in majo
19 quod in m
20 fieri non p
21 13 An p
22 mento fir
23 tum autem
24 sit causa j
25 tum sit, n
26 14 Non
27 te, sed non
28 15 Pro
29 tum prius
30 16 Test
31 causas, d
32 nam si cler
33 17 Ille
34 debet dar
35 18 Test
36 tarios con
37 cum habe
38 19 Fœ
39 20 Non
40 mortali
41 21 Hæ
42 nisi res no
43 cessor, q
44 gaitatis,
45 22 Jus
46 gat sub m
47 tum pot

II.

EST

s.

ni licitè

de volu

licet et

ur restit

pias cau

usas.

judicem

inobuste

alii solu

Ecclesi

es etiam

o duo tes

z novit

to nutu

causa m

test. In

modo

quosda

subus ro

gant.

g servat

m proba

abilior.

atitudin

illet, vel

exhaere

on rescin

are patre

- 10 Si testator in testamento dixit ut fiat, quod / Sa ubi
suus Contessor dixerit, tantum huic credendum, supra.
11 In dubio credendum *m* est testatorem id vo- nu. 31.
luisse, quod si adesset, interrogatus dixisset. *m* Idem
ubi sup.
- 12 Testamento derogare ob publicam utilita-
tem licitum *n* est Papæ, vel supremo principi: Et de *n*Comm.
consensu executorum potest Episcopus converte- DD.
re in maiorem publicam utilitatem, & necessitatem,
quod in minorem erat relictum, & quod commodè
fieri non potest convertere in aliud. o Vide
Vill. ubi
supra.
- 13 An possit revocari testamentum quod iura-
mento firmatum est alii ajunt, alii o negant. Cer-
tum autem est valere revocationem: sed si non ad-
sit causa justa, & testamentum justè, & juridicè fa-
ctum sit, non licet revocare sine perjurio.
- 14 Non dicitur p disposuisse qui voluit dispone- *p*Comm.
re, sed non disposuit, quia impeditus fuit. DD.
- 15 Professio religionis non rumpit q testamen- *q* Comm.
tum prius factum. DD.
- 16 Testamentum factum à laico, nisi sit ad pias
causas, debet r publicari coram iudice seculari, c-
iam si clericus hæres instituatur. r Sa ubi
supr. n. 39
- 17 Ille cuius arbitrio bona distribuenda / sunt,
debet dari piis operibus. fComm.
DD.
- 18 Testatoris prohibitio ne Episcopus testamen-
tarios compellat, vel ne iura in suo testamento lo-
cum habeant, nihil vales. tComm.
DD.
- 19 Fœmina potest *n* esse testamenti executrix. *n*Comm.
DD.
- 20 Notabilis mora in executione testamenti est
mortalis. x Sa ubi
supra.
- 21 Hæres non succedit y in executoris officium,
nisi res non sit integra; succedunt tamen Prælati suc-
cessor, quando hæc cura commissa fuit ratione di-
gnitatis, & non personæ. n. 43.
y Sylv.
hoc verb
- 22 Iusta voluntas testatoris in re notabili x obli-
gat sub mortali. *x* & non servans testator *n* ce-
pit potest excomunicari. nu. 6.
z Comm.
DD.

a Comm
DD.

23 Testamentario non debetur *a* propter laborem stipendium, nisi ob damnum in testamenti executione secutum.

b Comm
DD.

24 Si tertium non sufficiat ad funeris sumptus, minuenda *b* sunt legata pro rata, dum sunt hæretici legitimi.

c Comm
DD.

25 Testator nisi moralem certitudinem habeat, aliquem filium suum esse, non tenetur *c* in forteriori eum filium suum esse in testamento declarare, etiam si ut talis vulgo habeatur.

DISPUTATIO II

SECTIO I.

RESOLUTIONES VARIÆ.

TESTIS.

a D. Tho.
2. 2. q.
70. art.
b Comm
DD.

1 Cum iudex iuridicè interrogat, tenetur *a* testis veritatem fateri.

b Comm
DD.

2 Cum iudex procedit per inquisitionem generalem, nemo tenetur *b* secretum crimen detegere nisi aliter grave damnum reipublicæ impediri non possit.

c D. Tho.
ubi supra
art. 1.
d Comm.
DD.

3 Cum quis infamatus est de delicto, vel delictum est manifestum, etiam si iudex generaliter inquirat, testis obedire tenetur. *c*

d Comm.
DD.

4 Cum iudex specialiter, & iuridicè inquirat, tenetur *d* testis verum fateri, nisi in confessione, vel sub naturali secreto illud sciverit.

e Vil. to.
2. tr. 7.
dist. 1. n. 7.
ubi supra
n. 9.

5 Si crimen est in domum reipublicæ, vel ecclesiæ, & alias vitari non possit, etiam si sub secreto sciat, tenetur *e* testis revelare.

6 Quando inquisitio est mixta, v. g. quia delictum est publicum, delinquens vero ignoratur non potest testis illum revelare, nisi ex continuatione delicti, tunc tenetur damnum terri, vel delinquens sit infamatus.

7 Cum si malo a
8. Cui non tenet
9 Testi no, vel p
esset nece
10 Cui idem l est
11 Cui etiam si c
& potest
12 Cui gatus ex
aliquando
13 Cui contra an
terius,
tuere.
14 Cui stificari, s
restitutio
sententia
Qu
& civilib
15 In c
esse prob
16 No
reum, nisi
17 In
ficiunt / c
18 In a
stes.
19 Hi,
verum, v
20 Vi
condem
uli sup. n

7 Cum proceditur per accusationē iustam, etiam si malo animo fiat, tēnetur g testis veritatem faceri. gComm.

8. Cum iudex interrogat contra iuris ordinem DD. non tenetur h testis respondere.

9 Testificari nemo tenetur i cum notabili damno, vel periculo vitæ, honoris, vel bonorum, nisi esset necessarium ad bonum publicum. bComm. DD. i Vill. ubi

10 Cum delictam audit a personis fide indignis idem / est ac si nil audisset. sup. n. 14. l Lef. lib.

11 Cum quis non est obligatus ad testificandum etiam si cum juramento obligatur, non m tenetur, & potest sub abstractione respondere. 2. c. 30. dif. 6. m Idem

12 Cum a teste dictum non petitur, non est obligatus ex iustitia ad testificandum, tenetur n autem aliquando ex charitate. ubi sup. n. 51. nD. Tho.

13 Cum testis se abscondit ne testificari cogatur contra amicum, si hoc cedit in grave damnum alterius, peccat o mortaliter, sed non tenetur restituere. 2 2 q. 70. art. 1. o Vill. ubi

14 Cum testis post notificationem non vult testificari, si damnum inde parti sequatur, teneri ad restitutionem asserunt viri docti; contraria tamen sententia videtur probabilior. sup. n. 18. p Lef. lib. 2 c. 30. dub. 8.

Quot testes requirantur in causis criminalibus, & civilibus? n. 59.

15 In causis criminalibus luce clariore oportet esse probationem. q l. sciant cunctis,

16 Non sufficit r unus testis ad condemnandum reum, nisi in causis levibus ob bonum commune. C. de est. b.

17 In causis criminalibus necessarij sunt, & sufficiunt s duo testes omni exceptione majores. r Matt. 18 f l. ubi ff.

18 In aliquibus casibus sunt necessarij plures testes. de testib. c. licet

19 Hi testes debent u esse præter accusatorem verum, vel fictum ex jure gentium. universis eod. tit.

20 Vinearum custodibus solet x fides dari ad condemnandos reos levibus pœnis. c. cū esset de testam

ul i sup. n. 4. n Com 1. DD. x Lef. lib 2 c. 30. dñe 4

- g C. in** 21 In denunciatione Evangelii y denuntiatio
omni ne- obit etiam testis officium.
gotio, de 22 In causis civilibus duæ semiplenæ probatio
testib. nes vel multa indicia vel præsumptiones faciunt
x Comm plenam probationem.
DD. De modo testificandi ut fiat probatio plena.
n c. nuper 23 Necessarium est, ut à testibus juramentum
de testib. accipiat, & inter religiosos quamvis nonnulli
b Comm Prælati sub obedientiæ præcepto obligant testes
DD. testificandum, consultius est accipere ab eis juramentum.
 24 Testes debent esse contestes, id est, de eodem facto, tempore, & loco testificantes. Si tamen in substantia facti conveniant, & aliorum accidentium non recordentur, non tollitur contestatio.
e Vide 25 An verò duo testes singulares de duobus
Vil. ubi versis actibus testificantes faciant plenam probationem alii ajunt, alii probabilius e negant.
sup. n. 7. 26 Excepiunt d viri docti duos casus v. g. Cuius
d Idem fur bona furata ostendit pluribus singularibus
ubi sup. versis temporibus. 2 Cùm hæreticus plures singulares homines diversis etiam temporibus erroneè docuit.
 27 Inter religiosos cum pœna ad correctionem ordinatur sufficiunt e testes singulares, sed non ad extraordinariam pœnam.
e Comm. 28 Ut probatio sit plena necessarium f est, ut
DD. testes non solo auditu sed & alio sensu delictum perceperint, reddereque debent dicti rationem.
gl. de mi- 29 Non valet g testificatio per litteras, sed judex
nori. pa- tenerur testem præsentem examinare, & audire, &
rag. 2. ff. qui se autem ad testificandum suspitione notatur.
de mino- 30 In testibus autem fides, dignitas, mores, gravitas examinanda h sunt, & ideo testes qui ad veritatem
rib. fidem testationis suæ vacillant audiri non sunt.
b C. rela- Que fides adhibenda sit testi varianti?
zum 5. q. 31 Hoc iudicium judicis prudentiæ remittendum
2. est, nam testis per lingue lapsus in verbis erravit, & se

se corri
 modo uni
 est ei dan
 potest en
 An
 32 Cui
 coram ju
 est necess
 33 Si v
 illam cum
 bendi ar
 faciunt l
 34 Est
 35 Mu
 in omnib
 36 In
 fuscari n
 nisi qui h
 testimon
 37 In
 id, si ini
 38 Ne
 que accu
 mariti.
 39 Ne
 nisi jam
 40 N
 gillum l
 41 N
 bus, nec
 42 N
 nec qui
 43 C
 capto a
 44 C
 probati
 & le

enuntiatio
probat
s faciunt
se corrigens non minuit fidem. Si verò vacillans
modo unum, modo contrarium testificatur, non
est ei danda fides, nisi dictum in tortura ratificet:
potest enim torqueri.

i Comma,
DD.

plena
ramen
s norma
nt testat
ab eis
est, de
. Si tam
m accide
estatio.
duobus
a probat
v. g. Com
laribus
ures sing
us error
rectione
ed non
n f est, o
u delict
onem,
sed judic
audire, &
notatur.
nores, gra
ai ad verit
non sunt.
ti?
mittendum
ois errant
& le

An privata scriptura faciat plenam fidem?

32 Cum reus in charta crimen fatetur, & postea
coram iudice à se scriptam fuisse confitetur, non
est necessaria major probatio ad condemnationem.

33 Si verò neget à se scriptam, & comparando
illam cum aliis ipsius rei manuscriptis plures in scri-
bendi arte periti ab eodem scriptas affirmaverint,
faciunt probationem semiplenam.

i Comma,
DD.

Quis vocetur testis omni exceptione major?

m Vill.
ubi sup.

34 Est ille cui macula non potest obijci.

dis. s. n. r.
nc fines.

35 Mulier in aliquibus casibus potest testificari,
in omnibus aliis repellitur.

ver. fi. de
ver. sig.

36 In criminalibus, qui non habet 20. annos te-
stificari non potest o, & in civilibus non admittitur
nisi qui habeat 14. annum: sufficient tamen horum
testimonia ad præsumptionem.

o Vill. ubi
supra, dis.
6. n. 3.

37 Inimicus capitalis non admittitur, p secus ve-
rò, si inimiciæ sint leves.

p l. si quis
C. de te-

38 Nec ascendentes, q neque descendentes, ne-
que acculatoris consanguinei: neque uxor in causa
mariti.

stib.
q. l. testis
idoneus.

39 Nec famuli r domestici illos præsentantis,
nisi jam domo exiverint.

ff. de te-
stib.

40 Nec infans, nec perjurus, nec litteras, vel si-
gillum Régis falsificans, aut monetam.

r Comma
DD.

41 Nec socius in delicto, nisi in aliquibus casu-
bus, nec mente captus.

f Ant.
Gom. d.

42 Nec pauper vilis, qui faciliè corruptetur,
nec quâliam lectam profiteretur.

c. 12 n. 73
t Bald. in

43 Qui testificari non possunt, s excepto mente
capto admitti possunt ad defensionem.

l. si quis
ex argen-

44 Cum uno teste fide dignissimo facit t plenam
probationem aliis in bibis.

tariis 1.
parag 1.

Lll

45 Cum

ff. de
edendo.

45 Cum delictum commissum fuit ubi non
 sunt esse testes habiles, admittuntur et etiā inhabiles
 testi cog. 46 Cum de facto presentantur testes inhabiles
 Vill. ubi potest et iudex illos repellere, quos si admittat
 sup. n. 26 unt semiplenam probationem,

An reo liceat testes repellere, vide verb. Reus

SECTIO II.

QUOMODO EXAMINANDI sunt testes?

- a** Comm. 1 Testes interrogandi **a** sunt sub iuramento
 DD. facto, & illius circumstantiis.
- b** Comm. 2 Ipse iudex debet **b** hoc examen facere, vel
 DD. notario committere, qui dictum testis debet scribere
 & Notarii presentia necessaria est.
- c** Vill. ubi 3 In aliquibus religionibus Prælati sine Notario
 sup. dif. testes examinant, quod in rebus gravibus fieri
 7 n. 3. debet.
- d** Idem. 4 Facta summaria, quæ sufficit ad capiendū
 ubi supra reum illius confessio accipienda est, & post illam
 iterum sunt testes examinandi, qui possunt se ad
 etiam testificationem remittere, vel quod leges
 petere, & illam ratificare.
- e** Idem. 5 Inter religiosos sufficit **e** primum dictum, et
 ubi supra est necessaria hæc ratificatio, quia est de apice
 juris.
- f** Comm. 6 Processus factus per inquisitionem generalem
 DD. valet **f** sine citatione, secus verò si fiat per specialem
 7 Videatur in l. 26. tit. 16. p. 3. instructio quædam
 gl. 26. g ad testem examinandum.
- tit. 16. p. 3. An fieri debeat testium publicatio?
- h** Vill. ubi 8 In causis civilibus non esse necessarium valde
 supra dif. probabile est; in criminalibus autem si pars petat
 s. n. 1. necessaria **h** est.
- i** Comm. 9 Interveniente iusta causâ etiâ in criminalibus
 DD. testium publicatio facienda **i**. non est,

An testes possint torqueri, vide verbum Inqui-

stior.

An testis possit pretium recipere pro testificati-

one?

10. Non potest nisi propter laborem, vel expen-
sas, *l Comm. DD.*

11. Si accipit pretium pro veritate dicenda, tene-
tur *m* restituere; secus vero, pro falso testificando
nisi post sententiam iudicis. *m Mol. de iust. disp. 83. vide test.*

Varia circa testes resolutiones?

12. Quando alii testes non sunt, an teneantur pro-
pinqui privilegiati testificari, si sub excommunica-
tione omnibus præcipiatur, alii ajunt alii negant
etiam si sint propinqui in 4 gradu. *n Dian. p. 5 tr. 13. ref. 67.*

13. Qui falsum testimonium dixit, o ratione cuius
alteri imminet mors, vel mutilatio membrorum,
tenetur suum dictum retractare, si sperat esse pro-
futurum, etiam si ei simile damnum imminet. Sed
aliud esset si tale testimonium ex ignorantia non
mortaliter culpabili dixisset. *o Idem p. 4. tr. ref. 99.*

14. Qui falsum dixit testimonium contrarium *p Comm*
jam de eodem delicto plene convicto per alios te- *DD.*
stes non tenetur *p* ad restitutionem, quia damnum
jam illatum invenit. *q Dian p 4. tr. 8.*

TESTIS APVD INQUISITORES.

15. Capitalis inimicus non est *q* admittendus in te-
stem; etiam in articulo mortis etiam reconciliatus, *r Idem*
nec in tortura, maxime si reconciliatio est recens. *ubi supra*

16. Consanguinei, & subditi inimici capitalis ar-
cendi *r* sunt à testimonio, nisi adjuncto aliquo ad-
miniculo videantur odium deposuisse. *f Comm. DD.*

17. Cæteri omnes admittantur *f* in testes. Ex-
communicati, infames, socii criminis, per juri, hæ-
retici, domestici familiares, consanguinei, mulieres, *t Comm. DD.*
& minores 14 annis, & quidē omnes sine tortura.

18. Et si reus nihil opponat, non ideo sunt *t* omni
exceptione majores, debent enim Inquisitores de
illorum condicione, & moribus inquirere.

LH 5.

19. Cum

a Dian.
ubi sup.
ref. 129.

x Idem
ubi sup.
y Idem
ubi sup.
ref. 121.
z Ex in-
fir. inq.

a Ex ead.
b Dian.
ref. 27.

c Idem
ubi sup.
tr. 7. ref.
31.
d C. mm.
DD.
e Dian.
ubi sup.

f Comm.
DD.

19. Cum duo testes concurrunt vnus valde dignus, & alius inhabilis, huius defectus non suppletur *x* per dignitatem alterius ad faciendam plenam probationem, nisi cum utriusque attestazione alia adminicula concurrant.

20. Similiter duo testes singulares licet sint eximiae authoritatis personae non plenè *x* probantur.

21. Propter multitudinem testium non idoneorum poterit reus damnari *y* etiam ad poenam ordinariam, Sed ad hoc *z*, non sufficiunt.

22. Cum testes examinantur, debent *z* adesse digne personae religiosae non tam professione quam amicitiae candore, & zelo religionis. Nec debent inquietos examen faciendum alteri committere, sed testis sit talis conditionis, ut non possit ad eos accedere, ne ipsi ad eum pervenire.

23. Licet in aliis causis oporteat testem colloqui cum reo, in causa haereseis non oportet. *a*

24. Testes, qui in summaria testificati sunt, non faciunt *b* plenam probationem in iudicio, nisi reus producantur, & ratificentur post acceptam confessionem rei. Neceis legenda est summaria, ut appareat an idem, quod prius testentur.

25. Plures testes singulares de eadem *c* haereseis data diversis temporibus non possunt uniri, ut faciant plenam probationem secundum probabiliter sententiam.

26. Si reus sit malae famae, & vitae potest *d* damari ad poenam ordinariam, si sint duo contestes idonei. Secundum tamen Hispaniae morem nemo damnatur ad poenam ordinariam nisi per tres contestes idoneos.

27. Cum testes prius testimonium revocant contrario dicto licet in aliis causis standum sit priori non *e* vero in causis fidei.

28. In rebus, quae non sunt in damnum tertii nisi testis fide dignus credendum fuit.

29. Testis

29. Te
ad imped
nium.

30. D
cum con
entes fac
31. In c
quentis,

D
32. Te
in exero

33. Q
compet

34. T
idoneus s

35. Q
imminet

36. Ne
ficari co
num im
nem fac

DIS

RES

Qu
non est

1. Li
mo ulte

2. Pec
ram nor
in mino

gComm.
DD.
hComm.
DD.

29. Testis unus idoneus, vel sola fama sufficit *g* ad impediendum nondum contractum matrimonium.

30. Duo testes per foramen eundem numero actum continuatum diversis temporibus prospicientes faciunt *h* plenam probationem.

31. In causa fidei non excusat resipiscencia delinquentis, nec est servandus ordo correctionis.

De iure civili.

32. Testes & instrumenta eandem vim obtinent *in exercendis C. de fidei, instrum.*

33. Qui postulat testes debet dare eis sumptus competentes *l quoniam C. de testib.*

34. Testis nemo in sua causa esse potest *l nullus idoneus ff. de testib.*

35. Qui potest reum liberare, cui grave damnum imminet, tenetur testificari.

36. Nemo tenetur nisi iudicè constrictus testificari contrarium, etiam si accusatori grave damnum immineat, nisi quando accusator accusationem facere tenebatur in conscientia.

DISPUTATIUNCVLÆ variæ circa eandem

Litteram.

RESOLUTIONES DIVERSÆ.

a Vide
Moli. d.
11. de

TORNEAMENTUM.

1. Quando sit sine probabili mortis periculo non est *a* illicitum, & casualiter mortuo in illo non est de neganda Ecclesiastica sepultura.

a Tornea. c.
1.

TONSURA.

a Nau.
c. 25. n.

1. Licitum *a* est insigniri primâ tonsurâ sine animo ulterius ascendi.

10.
b Idem.

2 Peccat *b* mortaliter sacris initiatus, qui tonsuram non desert, idem de monacho, secus de clerico in minoribus constituto.

c. 25. n.
100.

TRAN-

29. Testis

TRANSACTION.

Rebel.
 de iust. 2.
 p. 1. 16.
 q. 1.
 b Comm
 DD.
 cl. quam
 vis C. de
 transact.
 d Comm.
 DD.
 e Rebel.
 ubi sup.
 q. 3. nu. 1.
 f Comm.
 DD.
 g Comm.
 DD.
 h c. cate-
 ro & cop
 veniens
 de trans.
 i Rebel.
 ubi sup.
 q. 3. nu. 3.
 l C. ult C.
 de litig.
 m l. de
 alimentis
 C. de trans.
 n l. trans-
 figere C.
 de trans.
 l. 22. tit.
 2. p. 9.
 o Rebel.
 2 p. lib.
 16. q. 4.
 na. 6.

1. Transactio *a* est de re dubia, & lite incerta pa-
ctio non gratuita.
2. Non *b* valet in foro conscientiae si per metum
fiat, licet metus non sit tantus, qui illam reddat in-
validam in foro exteriori.
3. Facta transactioe tenentur *c* partes in utroque
foro illam adimplere.
4. Personae omnes, quae possunt donare, possunt
d facere transactionem: procurator non potest nisi
ad id specialem facultatem habeat.
5. Tutor, seu Curator non possunt *e* transactio-
nem facere nisi de bonis pupilli, quae possunt alie-
nare, de aliis vero non possunt nisi de iudicis autho-
ritate.
6. Pater qui legitimam habet administrationem
bonorum filii, potest *f* de illis transactionem facere.
Idem dic de in iuria irrogata filio.
7. Praelatus, non potest *g* transactionem facere de
in iuria irrogata Ecclesiae, nec illam remittere nisi
ex consensu Capituli.
8. Rectores Ecclesiarum possunt *h* facere transac-
tionem circa decimas consentiente Episcopo.
9. Cum plures sunt haeredes non potest unus si-
ne aliis facere transactionem. Si autem major pars
velit illam facere ex causa iusta tenebit, *i* secundum
probabiliorem, & cum interest bono publico pos-
sunt à iudice compelli.
10. In quacumque causa litigiosa, civili potest *l*
transactio fieri.
11. Circa alimenta futura, quae debentur non po-
test *m* fieri nisi coram iudice, secus vero de praeteri-
tis.
12. In capitalibus criminibus excepto adulterio
potest *n* fieri: de adulterio autem non fit, quia de il-
lo solus maritus potest accusare, qui si transigeret,
videretur vendere proprium honorem: gratis au-
tem *o* p *na* remittere.

13. Potest

13. Potest
his, quae b
ne falsari
non habet
ratur.

14. No
clesiastico

TR

1. Fraus
bili quanti
sttuere. S
denegand
ria sentent

2. Cum
sum tribu
lud solver

TR

1. Tutor
fammina r
dan: ejus

2. Cura
ioso, &
rum, & u
praestare j

3. Pec
bona pup
fruct: seru
notabilite

4. Qui
iusto, ten
sed poteri

5. Multi
fungens t

6. Cur
sua culpa

13. Potest p fieri in aliis gravioribus, non vero in his, quæ habent poenam sanguinis excepto crimine falsarii, quod propter magnam infamiam licet non habeat poenam sanguinis huic poenæ comparatur.

14. Non potest q fieri transactio in beneficio Ecclesiastico, nec circa jus præsentandi.

TRIBUTUM. vide verb. *Gabella*.

1. Fraudantes tributa, & vestigalia iusta in notabili quantitate peccant mortaliter, & tenentur restituere. Si tamen restituere nolint, non ideo est eis deneganda a absolutio, quia probabilis est contraria sententia,

2. Cum quis habet dubium negativum, an sit iustum tributum de novo impositum, non tenetur illud solvere. & potest defraudare, ut docet b Molina.

TRITICUM. vide verb. *Emptio*.

TUTOR.

1. Tutor est, qui præficitur pupillo a minori, si est famina 12. annorum, & 14. si est vir ad protegendam ejus personam, & bona,

2. Curator præficitur b minori 25. annorum fu-
noso, & prodigioso in administrandis bonis illo-
rum, & uterque Curator scilicet & Tutor debent
præstare juramentum se recte functuros suo officio.

3. Peccat c tutor non defendens, ac conservans bona pupillo, & agrum infructiferum non reddens fructiferum, & tenetur restituere: & qui negligit notabiliter bonis moribus pupillum instruere.

4. Qui bona pupilli mutuo dedit cum lucro in iusto, tenetur restituere si pupillus non restituerit, sed poterit d secreto ex bonis pupilli facere compensationem.

5. Mulier post secundas nuptias, vel post stuprum fungens tutelâ peccat. e

6. Curator, & Tutor obligantur ad damnum suâ culpâ eveniens. Si vero, cum teneantur nego-

pComm.
DD.

q c. Super
eodem e.

præterea
2. de trās.

a Dian. p.
7. tr. 10.

ref 19.
b Molina.

apud Dia.
p. 2. tr.

17. ref.
59.

a Navar.
c. 25. n.

66.
b Idem
ibidem.

c Avila
in comp.

hoc verb

d Idem
ubi supra

e Navar.

ubi supra

f Comm.

DD.

uari,

ciari, omiserunt, possunt pupilli ab eis exigere
quinque pro centum.

Comm.
DD.

7. Tutor non impeditus legitimè tenetur facere
g quamprimum cum Notario inventarium.

TYRANNUS vide verb. Princeps.

DISPUTATIVNCVLÆ variæ ad hanc litteram spectantes.

RESOLUTIONES DIVERSÆ.

V

ANA GLORIA.

Navar.
c. 23 n.
10.

VANA gloria est vitium inclinans ad
an ordinatum appetitum gloriæ. Cu-
jus filia sunt jactantia, insolentia,
inobedientia.

Idem
ubi supra

2. Peccat *b* mortaliter qui appetit
gloriam de aliquo peccato mortali Et qui laudatur
vel alium de re aliqua mortaliter mala vera, vel
falsa. Idem dic de eo qui falso laudatus advertens
damnum in se cuturum non contradicit saltem

Avil. in quantum opus est damnum impediendum.
comp.

3 Non peccat *c* qui audiens laudem falsam non
hoc verb. contradicit, dummodo non delectetur de ea, tan-
quam falsa.

4. Vanæ gloriæ causâ præcipuè prædicare, vel
Missam celebrare peccatum esse mortale alii ajunt,
alii negant. *d*

5. Gloriam & famam optare ob finem honestum
e Comm. licitum est. *e*

DD.

VECTICAL vide Gabellam.

1. Iustè
certis temp
quis utatur
stitueret, ni
2. Magn
palantes no
his prædiis
de facto ref
ferunt.
3. Qui ve
mibus, vel
ad poenam
sententiam
4. Vena
at sæpe nec
ta, nec ulla
VE
1. Merces
di possunt
ita seponer
renti vend
fecerit ad r
2. Qui
vinum mi
non mane
tur, *b* pote
3. Non
tegere dur
fectus.
4. An li
tione mon
um non e
lius, quia
5. Magist
ces valit
onè decre
sistere se

VEN

VENATIO.

1. Iuste prohibentur venationes certarū ferarum a Navar; c. 17. nu. 124. certis temporibus, & ne talibus artibus venandi quis utatur. Qui tamen contra facit non tenetur restituere, nisi post iudicis sententiam.

2. Magnates, qui prohibent ne occidantur feræ palantes non inclusæ, quæ damnum in ferunt alienis prædiis etiam si habeant animum restituendi, & de facto restituat b peccant, quia injustè damnum inferunt. b Avil. in comp. hoc verb.

3. Qui venatur vel piscatur vel ligna cædit in fluminibus, vel montibus vetitis, nō peccat, & nec tenetur ad pœnam nec aliquid restituere, nisi post iudicis sententiam. c Idem ubi sup.

4. Venatio moderata ob recreationem si non fiat sæpe nec cum scandalo clericis non est d prohibita, nec ullum peccatum. d Comm. DD.

VENDITIO. vide verb. Emptio.

1. Merces, quæ bonitate aliis longe præstant, vendi possunt a ultra pretium à lege taxatum. Sed non ita seponendæ sunt ut deteriores solum pretio currenti vendantur, & meliores majori, qui enim hoc fecerit ad restitutionem tenebitur. a Dian. in comp. hoc verb. n. 5.

2. Qui generoso vino miscet aquam, vel aliud vinum minus generosum, sed ea moderatione, ut non maneat deterius, quam id quod passim venditur, b potest illud vendere pretio currenti. b I. es. apud Dian. ubi sup. n. 6. c Dian. p. 1 tr. 8. ref. 19.

3. Non tenetur c venditor vitium mercium detegere dummodo pretium minuat pro ratione defectus. d Rebel. apud Dia. ubi sup. ref. 24.

4. An liceat rem vendere pretio, quod crevit ratione monopolii, dummodo venditor monopolium non exercuerit alii ajunt, alii negant d probabilius, quia pretium illud est injustum.

5. Magistratus qui sciunt brevi minori pretio merces valituras, possunt suas vendere ante manifestationē decreti pretio currenti, nec tenentur hoc manifestare sed nō possunt ideo detinere manifestationē.

tunc

VEN

e Covar.
apud Dia
ris 40.

tunc enim & peccabunt, *e* & ad restitutionem tenentur quia iniuste utuntur suo munere.

VICARIUS.

a Sa hoc
verb nu. 1
b Comm.

DD.
e Sanch.
dis. 30.

num 2.
a Sa hoc
verb nu.

4.
e Idem
ubi supra.

f Comm.
DD.

g Sanch.
dis. 29.

nu. 14.
a Navar.
c. 27, n.

26.
a Idem
c. 14, n.

114.
a Sa hoc
verb.

b Sylu.
hoc verb

e Idem
ubi supr.

1. Vicarius Episcopi non potest *a* esse laicus, nec clericus conjugatus, oportet autem habere saltem Ordines minores.

2. Vicarius Generalis dicitur *b* Ordinarius, potest dare dimissiones, & facultatem absolvendi a relevationis.

3. Vicarius Episcopi eo mortuo expirat, *e* valet autem acta per eum ante mortis notitiam.

4. Vicarius electus a collegio perseverat de mortuo Praelato.

5. Cum quis excommunicatur, cessat *e* officium eius Vicarii, nisi habeat auctoritatem a jure, ut Vicarius Abbatis, vel Prioris.

6. A Vicario Generali Episcopi non appellatur *f* Episcopum.

7. An verò Vicarius Episcopi possit ex officio imponere Confessores, & quando est Sacerdos, auctoritate Confessiones omnium subditorum alii negant, alii probabilius affirmant. *g*

VIDUA.

2. Vidua realiter fornicata non potest *a* retinere mariti bona sibi relicta sub ea conditione, si casta vivat.

VINDICTA.

1. Peccat, qui propria auctoritate *a* ulciscitur iniurias, etiam si non possit per ministros iustitiae,

VIRGINITAS.

1. Virginitas amittitur *a* pollutione voluntaria *e* etiam volita in causa ante somnium, & postea secuta dummodo quis ad illam habendam se disponat. Alii autem probabilius dicunt *b* sine pollutione non amitti.

2. Virgo virginitatem sed immota coram Deo

1. Visitatione beat, qui ne rationem plendo recipiat.

2. Instruendo Synodalibus deferre, & f

3. Visitatione nera accipiam communio

4. Munerum praeferat ea quae ipse recipiat, neque emat, neque tatum, aut a

rit. sciat se sciendam ju

hi in consciencia praedicta esse suscipio esse suscipio

cilio generat concilij Linc

5. Si durat singularitatem

6. In visitatione nendum, p

7. Episcopus tiam provinc

8. Praelatus jure, sed ab

9. Proccuratori comp de poenis nationibus quid prov

2. Virgo vi oppressa, & metu mortis non resistens, sed immota mere passivè se habens non amitteret e coram Deo virginitatem.

VISITATORES.

1. Visitator visitationis comites illos solum habeat, qui necessarij sint ad visitationem: nec procurationem plurium dierum quam opus sit ullo modo recipiat.

2. Instructionem à concilio Limensi factam, & à Synodalibus sub mortalis peccati reatu, & secum deferre, & fideliter observare tenetur.

3. Visitet sine acceptione personarum, nec munera accipiat, nec delicta dissimulet sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda.

4. Munera quæcumque aut commodi aliquid prætet ea quæ sunt à jure permilla, neque visitator ipse recipiat, neque suos recipere permittat; neque emat, neque permutet cum his, qui visitantur equitatum, aut aliquid aliud; si quid hujusmodi acceperit, sciat se ad dupli restitutionem intra mensem faciendam juxta constitutionem Concilii Tridentini in conscientia teneri, quod si non restituerit intra prædictum tempus ab omni & beneficio & officio esse suspensum secundum Gregorij X. in Concilio generali editam sanctionem. Hæc verba sunt Concilij Limensis. *act. 4. c. 4. fol. 73.*

5. Si durante prædicta suspensione celebrent irregularitatem incurrunt Papæ reservatam,

6. In visitatione prius est prædicandum, & monendum, postea inquirendum.

7. Episcopus visitat diocesim, Archiepiscopus totam provinciã, hoc tamen jam nō videtur esse in usu.

8. Prælatorum censuræ in visitatione non sunt à jure, sed ab homine.

9. Procurationis nomine, ita unicuique Visitatori competens assignari debet salarium, ut neque de poenis cameræ Episcopalis, neque de condemnationibus visitatori ipsi, aut Officialibus ejus aliquid proveniat.

Vide
concil.
Lim. infra citatum ex quo hæc omnia extracta sunt.

Vide Synodal.
Lim. c. r. tit. 7. fol. 30.

Conc.
Lim. ubi sup. c. 2.

VITA.

a Comm.

DD.

b Sā hoc

verb.

c Comm.

D.

d Sā hoc

verb. h.2

e Placitū

authoris.

f Vide Sā

ubi supra

g Comm.

DD.

a Comm.

DD.

a Navar.

p. rel. d. 1.

num. 12.

b Comm.

DD.

1. Qui vellet ex hac vita numquam decedere peccaret a mortaliter.

2. Non tenetur b quis ad conservandam hanc vitam remediis uti extra ordinariis, cibis, aut medicinis valde pretiosis, nec cæli temperiem mutare, nec permittere tibi membris ascendendi, nec abstinere a pæni entis quæ possint vitam brevare.

3. Qui autem vivit a pænitibus extra ordinariis, quous advērit notabiliter sibi vitam breviam, non caret c culpa, saltem veniali.

4. Vitam potest d quis periculo exponere pro defuncti vel suorum, vel proximi bonorum velsecundum aliquos etiam pro honore, quod D. Augustino non placet.

5. Probabiliori autem sententia videtur vitam exponi non posse pro quacunque re, nisi esset valde necessaria ad ipsam vitam vel ad eius defensionem.

6. An tabula, vel panis in extrema necessitate possint dari proximo ab eo qui etiam extremè indiget, alii negant, alii probabilius affirmant f.

7. Infirmus cibum fastidians, etiam si non concut edere non est sui homicida.

UNCTIO extrema. Vide *Extrema unctio*.

UNIVERSITAS

1. Qui ad gradus ascendit alicuius universitatis non servatis illius statutis dummodo sufficientiam habeat, non peccat.

VOLUNTARIUM.

1. Voluntarium, a & involuntarium, aliud per se & directe, quod in se, & nō ratione alterius amatur, aliud per accidens, & indirectè, quod non in se, sed in alio ex quo sequitur, expetitur.

2. Quod non est plene, & advertenter voluntarium in omni materia non est b peccatum mortale, ut in somno dormiente vel semiebrio.

DISPUTATIO I.

SECTIO PRIMA.

RESOLUTIONES VARIÆ

VOTVM.

DE VOTI DEFINITIONE, ET de quibus rebus possit emitti.

- Votum est promissio Deo facta de meliori bono, & ut valeat debet habere quinque conditiones, 1. est deliberatio, 2. propositum, 3. promissio quod promissio sit facta Deo, 5. quod sit maioris momenti.
1. Non sufficit *b* ad votum motus primo primus, sed secundo primus, necessaria est deliberatio plena, quæ sufficeret ad peccatum mortale.
2. Qui animi facilitate, sed deliberatione plena votum fecit, obligatur, *c*
3. Votum repentino motu facta secum *d* afferunt dispensationis causam.
4. Qui votum emisit sine animo se obligandi peccat, sed non manet obligatus. Si autem habuit animum promittendi, sed non adimplendi manet obligatus. Si autem dubitat an promiserit, non manet obligatus.
5. Novitius qui habuit propositum perseverandi, sed non promisit Deo, non peccat mortaliter rebellionem deferendo, peccat tamen venialiter propter inconstantiam.
6. Qui emittit votum, & solum vult se ad veniale obligare, ad id solum tenetur, *g* & si nec ad veniale vult se obligare, sed solum ad poenam, quoad eam solum erit votum.
7. Cum quis facit votum alicui Sancto, vel coenon Prælaro, Deo *h* intelligitur.

a D. Tho
2.2. q
88. art. I.
ad 12.
b Comm
DD.
c c. veniens de
voto c si
cut nobis
de reg.
iur. in 6. c.
sunt quæ
27.
c 4.
d Comm.
DD.
e Comm.
DD.
f Comm.
DD.
g Thom.
Sanc.
h Comm.
DD.

DD.

i Azor.

to. 2. lib.

II c. 13.

m Sanch.

de matr.

lib. dis.

4. num.

5.

n l. impos

sib ff. de

reg. jur.

o D. Tho.

2. 2. q.

88. art. 3.

p. 1. n. 2.

ubi sup.

lib. 6.

dis. 35.

nu 3. & 4.

q. 11. o.

I. tr. 34.

dis. 2. n.

6.

r Idem

ub. in.

nam. 7.

f. Comm

DD.

i Comm

DD.

n Villal.

ubi supra

n. 4. 5.

x Comm

DD.

y Comm.

ED.

9. votum est actus religionis, & spectat etiam ad charitatis virtutem, i potest que fieri mentaliter sola voluntate.

10. Votum debet esse de maiore bono, hoc est quod melius sit illud facere quam non facere.

11. Votum de non ludendo etiam ludo honeste recreationis m obligat Qui autem generaliter vixit de abstinendo ab omni ludo, non videtur se obligasse oblige abstinendum a ludis honeste recreationis

12. Non potest n voveri de re impossibili nec de re aeterna mala, aut indifferenti.

13. Cum res indifferentis transit in bonam rationem circumstantia potest p voveri v. g. quis voveat per talem locum ubi habet peccatum occasum non transitorium.

14. Quod dicitur de voto, idem dicendum de iuramento rei indifferentis,

5. cum pars voti est indifferentis, impossibile est illud, & qui votum fecit, animum habuit ad illud nam partem non se obligandi sine alia ad nihil obligatur. r

16. Qui vovit jejunium unius diei, & non potest nihil mandatum dei jejunare, ad nil tenetur, s quia per modum unius.

17. Qui vovit jejunare per totam Quadragesimam & non potest per totam, ad eam partem tenetur quam potest.

18. cum substantia voti est bona licet circumstantia sit inutilis, mala, vel impossibilis, tenetur voveri quoad substantiam, nisi animum habuerit ad non obligandi, nisi cum tali circumstantia.

19. cum substantia voti est indifferentis, inutilis, mala vel impossibilis, licet circumstantia sit bona hæc non obligat non obligante substantia.

20. Qui voverit id ad quod lege divina erat obligatus y voto tenetur,

21. Qui sapi

at, unum tol

22. Qui ba

lege divina ad

23. Votum

obligat tam

virando cert

24. cum o

anem si hic f

et, & secus ve

eretur votum

nam ad in ho

25. Votum

impediens est

26. Votum

ver de non f

nam hæc f

natura sua.

27. Votum

nisi fieret ad

ad hæc fiat

ad vincenda

dia.

29 An ve

nam pauper

implere alij

propositione

pauperem. S

ingredi, ve

nubere.

29. matr

materia, ut

belli vitand

240.

30. Votum

receptione

ne & opprob

ationes. Ali

mitate.

21. Qui sæpè de eadem re renovat votum & violat, unum solum peccatum & committit. z Villa.
22. Qui baptismum & accipit non facit votum de ubi supra
lege divina adimplenda. num. 12.
23. Votum de nunquam peccando non obligat, & Idem
obligat tamen de non peccando mortaliter, vel de ubi supra
evitando certo peccatorum venialium genere. num. 12.
24. cum quis facit votum de re bona ob malum b Comm.
finem si hic fuit causa impulsiva solum votum ten- DD.
et, & secus vero si fuisset principalis v. g. si quis fa-
ceret votum dedanda clē molyna puellæ ut eam c Vill ubi
tam ad in honesta pro nocaret. supra.
25. Votum contra consilia Evangelica, vel illa num. 4.
impediens est nullum. d Comm.
26. Votum, vel iuramentum de non mutuando, DD.
vel de non fide jubendo non valet. Sed ut pluri- e Villal.
mum hæc facere iuramenta solum est veniale ex num. 16.
sua natura sua. f Sanch.
27. Votum de nuptiis celebrandis non obligat, lib. 1. de
nuptiis fieret ad vitandas graves tentationes. Et etiam matr.
ad hoc fiat videtur probabilius non obligare, quia dis. 4. n. 7
ad vincendas tentationes alia sunt potiora reme-
dia.
28. An vero, qui intuitu pietatis vovet se puel-
lam pauperem ducturum teneatur hoc votum ad- g Idem
implere alij ajunt, alij probabilius negant, g nisi ex ubi sup.
suppositione quod aliquam ducturus sit tenetur num. 12.
pauperem. Si autem velit post votum religionem
pergredi, vel in calibatu manere licet potest non h Azor.
nubere. ubi supra
29. matrimonium potest h esse aliquando voti
materia, ut si quis aliud voveat ob bonum publicum i vill. ubi
belli vitandi, aut pacis confirmandæ. sup. dis.
II. num.
- Quotuplex sit votum.*
30. Votum aliud solemne, quod fit implicitè in
receptione Ordinis sacri, vel explicitè in professio-
ne & approbatæ religionis secundum illius constitu-
tiones. Aliud simplex quod fit sine prædicta solem-
nitate.
31. Aliud

1 Comm. Aliud conditionale, quod fit sub conditione
DD. Aliud absolutum factum sine ulla; aliud per
 quod fit in poenam alicuius peccati, aliud non p
 nale, cui pena non imponitur, aliud temp
 quod fit ad tempus, aliud perpetuum, quod per
 vitam obligat, aliud reale cum res verbi gratia
 mosyna promittitur, aliud personale, cum per
 ad aliquid faciendum voto obligatur.

An violare votum de re minima sit mortale

m c. licet 32. Votum ex sua natura obligat *ms* ad mortale
universis qui autem voluit se solum ad veniale obligare
de voto. id solum obligatur,
Comm 33. Qui voti partem minimam non implevit
DD. peccat mortaliter. *n*

34. Votum de re levi quamvis sit tota ma
 voti non obligat nisi ad veniale secundum proba
 liorem. Immo in materia levi non potest qu
 am si velit, se ad mortale obligare. Unde qu
 singulis o diebus Angelicam solutationem recit
 etiam si nulla die recitet non peccat mortaliter
 cus vero si voveat singulis diebus dare elemosinam,
 nam, peccat o mortaliter, cum minimæ elemosinæ
 in materiam notabilem coalescunt.

35. Qui coronam Virgineam vel psalterium
p Placitū tidie vover recitare. *p* videtur si vno die non recit
authoris peccare mortaliter, quia notabilior materia est
 corona Virginea quam una ex horis canonicis
 tia, vel sexta, cuius omissio est mortalis.

An votum cui metus causam dedit sit nullum

q c. sicut 36. Metus levis non tollit voti obligationem
de regul. cundum probabiliorē, metus vero cadens
 rum constantem positus ab extrinseco tollit illa
 tiam si vovens habeat animum se obligandi
 q vero si sit positus ab intrinsecis ut metus mor
 & gehennæ.

r Comm. 37. Metus mortis ortus ex causis naturalibus
DD. extrinseco non tollit voti obligationem.

38. Jur
 in virum
 ab Episcopo

39. Si
 tem in v
 sine vot
 ut illud

An
 effectum

40. C
 nestia ha

41. C
 tia x cor
 pertaten
 permittit

42. S
 de præ
 defutur

43. C
 betur
 animu
 tione v

AN
 tun

1. Q

2. Q
 rit se

3. C
 habue
 ration
 um. S
 nium

38. Juramentum extortum per metum cadentem in vim constantem non est ipso jure irritum, sed ab Episcopo irritandum.

39. Si quis sacris initiaretur per metum cadentem in vim constantem maneret ordinatus, sed sine voto castitatis. Obligaretur tamen ab Ecclesia ut illud emitteret, vel ordinem non exerceret.

An votum conditionale valeat, & quem habet effectum.

40. Cum votum sit sub conditione licita & honesta hac posita, valet.

41. Quod sit sub conditione ipsius voti substantia & contraria non obligat, v.g. si quis voveret paupertatem sub conditione, ut sibi habere proprium permitteretur.

42. Si fiat sub conditione turpi de presenti, vel de praeterito obligat, si conditio est vera, si autem sit de futuro, votum est irritum.

43. Condicio impossibilis in foro exteriori habetur pro non apposita. In interiori autem si verè animam non habuit se obligandi nisi posita conditione voto non astringitur.

SECTIO II.

AN QUI DUBITAT VTRUM VOTUM FECERIT, VEL DE INTENTIONE, QUAE HABUIT, TENEATUR ADIMPLERE?

1. Qui post factam debitam diligentiam dubitat utrum votum fecerit, a voto non tenetur.

2. Qui certius de voto dubitat an animum habuerit se obligandi, manet obligatus.

3. Cum quis dubitat an cum votum emisit usum habuerit rationis, si septem annos habebat, compos rationis praesumitur, secus si emisit ante septennium. Si autem dubitat an votum fecerit ante septennium pro voto standum.

Vill ubi
sup. nu. 8.

Sylvest.
verb. or-
do 4. q. 1.

Comm.
2.

Vill ubi
sup. dif.
num. 2.
ydem

ub sup.
num. 3.
Azor,
ubi supra

Comm.
DD.

Vill, ubi
sup. nu. 3.

Idem
ubi sup.
num. 3.

Quam obligationem habeat, qui votum religionis emisit?

4. Qui post emissum religionis votum cognoscit se habere impedimentum, propter quod vel non est ad mittendus, vel admissus expellendus, votum non astringitur, *d*

5. Qui vovit ingressum in determinatam religionem, si in illa non admittitur, non tenetur e ingressu in aliam, *d*

6. Qui vovit religionem arctiorem si non satis facit voto, si in laxiorem ingrediatur. Post professionem vero non tenetur transire in arctiorem.

7. Qui vovit religionem cum proposito intercedendi in choro, & non admittitur, non tenetur grammaticæ ut admittatur studere, nec artem mechanicam addiscere ut in laicum admittatur.

8. Qui votum religionis emisit, & non admittitur, vel admissus expellitur non tenetur h voto constantis, nec ad alia servanda, ad quæ in religionem teneretur

9. Qui vovit religionem, & ante professionem fornicatur non commisit sacrilegium, nisi votum simplex castitatis ex devotione emisit. Quod si matrimonium contrahat licet peccet validum est, & non consummato potest petere, & reddere debet.

10. Mulier, quæ de non nubendo votum emisit, non obligatur h voto ad castitatem.

11. Qui post votum religionis, & in illa perseverandi iudicavit bona fide religionem illam non esse sibi convenientem, tuta conscientia potest exire, & ad nil amplius tenetur.

Quo tempore votum est adimplendum?

12. Qui votum facit sine conditione, & tempore, tenetur adimplere quam primum commode potest.

13. Qui tempus determinavit, tenetur o intra illud, quo transacto quâ primum commode potest, nisi fuerit onus temporis.

14. Qui

14. Qui

elapso an

intentione

15. Cu

sita cond

16. Cu

ligatio, l

va,

17. Cu

vel impu

An

positio?

18. Q

navit, vo

A

vide ver

A

Vide ve

A

possit ad

19. H

naliam det

hæredita

20. cu

tenetur

& virtut

21. Q

alium, n

A

vatur?

22. P

res trac

23. Ma

sine illo

tere.

24. Ne

modo b

14. Qui fecit votum peregrinandi intra annum, elapso anno non tenetur; *p* sed in hoc attendi debet intentio votantis.

p Comm
DD.

15. Cum votum est conditionale obligat, *q* posita conditione.

r Azor,
ubi sup.

16. Cum voti causa cessat finalis, cessat illius obligatio, secus *r* verò si causa fuit solum impulsiva.

q. 13.
/ Comm.
DD.

17. Cum dubia res est, utrum causa fuerit finalis, vel impulsiva standum pro voto.

An votum adimpleatur sine adimplendi propositio?

18. Qui vovit jejunium, & voto obligatus jejunavit, votum implevit, & si postea ratificavit.

r Azor.
lib. 11.

An Populus teneatur servare vota majorum vide verb. iuramentum.

to. 2. c.
15. *q*. 14.

An voti obligatio major sit quam juramenti. Vide verb. iuramentum.

u Idem

An voti obligatio transeat ad heredes, & an possit adimpleri per tertiam personam?

ubi supra
q. 15.

19. Hæres non tenetur *u* adimplere vota personalia defuncti, bene tamen realia, cum traditur ei hæreditas.

r Comm.
DD.

20. Cum votum est partim reale partim personale *r* tenetur ad id quod reale est; si verò est personale, & virtualiter solum reale ad nil tenetur.

y Comm.
DD.

21. Qui votum fecit non tenetur *y* adimplere per alium, nisi tale sit uti soleat per alium adimpleri.

r Sylu.
ubi sup. *q*.
19.

An per votum dominium rei promissa transferatur?

a Concil.
Tol. c.

22. Per votum non *r* transfertur dominium nisi res tradatur.

49.

23. Majoris meriti *a* est quod sit cum voto, quam sine illo, sed non est laudabile passim vota emittere.

b Vill. ubi
sup. dif.

24. Non peccat qui pæniret de votis factis, dummodo *b* animum habeat implendi.

13. nu. 3.

DEVOTO SOLEMNI.

*An Solemnitas sit à jure canonico?**e* Ex Bonif. VIII.

25. Solemnitas voti non est de jure naturali, sed divino, sed canonico et secundum probabilior fundatam in verbis Bonifacii VIII. dicentis: igitur attendentes quod voti solemnitas ex constitutione Ecclesiæ est inventa.

d Comm DD.

26. Votum simplex, & solenne differunt *d* specie parte subjecti, non vero objecti, quia objectum idem, subjectum autem per simplex votum nec

e vill. ubi sup. dif.

inhabile ad matrimonium, fit autem per solenne.

13. nu. 7.

27. Votum solenne impedit, ac dirimit matrimonium per solum jus Ecclesiasticum securus

f vide vil.

probabiliorem. *e*

lal. ubi

28. Religiosus per votum solenne paupertatis inhabilis ad acquirendum dominium.

sup. n. 6.

Quo jure per votum solenne religionis ad vatur matrimonium ratum. & non consummatum.

g Host.

29. Votum solenne non ex natura sua, ut a-

dic. c. ex

serunt, nec jure divino ut probabiliter alii defen-

publico

ted solo jure canonico matrimonium dissolvit.

v. consu-

tum secundum probabiliorum. *g*

matum.

An sum pontifex valide possit dispensare in-

h Sach.

to solenni castitatis ad contrahendum matrimonium.

de matr.

30. Papa potest *h* dispensare in voto solenni-

lib 8. dif.

stitatis sacris initiari. Opus tamen est ut causa

8. num. 7.

publica, sed sine illa valebit dispensatio.

tom. 3.

31. Potest etiam in voto tacto in religione secun-

i idem

dum probabiliorum. Si tamen dispensaret sine cau-

ubi sup.

sa peccaret graviter, valeret tamen dispensatio.

dif. 8.

32. Sacris initiatus, vel religiosus quo cum Pa-

l Comm.

dispensaret non maneret obligatus ad recitandum

DD.

divinum officium; quia mutaret statum.

m Comm DD.

De eo qui potest vovete?

33. Qui caret rationis usu non potest *m* vovere.

34. Nen

34 N
subi cir
ceit in35 R
bus à P

prohibi

36 U
rito pra

dicant

37 E
mittere

centia.

38 C
non in

religio

nem e

stipen

lorum

2V
to

T

preta

2
catur

fieri

3
neat

suspe

4
ligio5
rum

34 Nemo potest *n* vovere de eo in quo alteri *n* vill. ubi
subjicitur, nisi consentiente illo, si autem votum fe-
cit intelligitur, si ratum habuerit. sup. dif.
16. n. 2.

35 Religiosus non potest *o* votum facere de re-
bus à Præiato prohibitis. Si faciat tamen de non
prohibitis tenetur adimplere donec irritetur. *o* idem
ubi sup.
num. 3.

36 Uxor vovere potest *p* dum modo non fiat ma-
rito præjudicium, in his autem quæ marito præju-
dicant de illius licentia. *p* Comm.
DD.

37 Episcopi, & Prælati non possunt *q* votum e-
mittere in præjudicium suæ Ecclesiæ sine Papæ li-
centia. *q* c. nisi
cum pri-
dem de
renunc. c.

38 Clerici habentes Ecclesiasticam dignitatem licet de
non indigent *r* Papæ facultate ad ingrediendum in reg.
religionem, & in illa vivendum, & donec profi ssio-
nem emittant, non vacant illorum beneficia, & illis *r* D. Tho.
2. 2. q.
supendia debentur exceptis his, quæ debentur il-
lorum vicariis. 189 art. 7

SECTIO III.

QVOTVPLICITER VOTVM

*tollatur, & an irritatio causam re-
quirat, & quem effectum habeat?*

1 **T**olli potest *a* per cessationem, & irritationem,
dispensationem, commutationem, & inter-
pretationem. *a* Comm.
DD.

2 Irritatio non *b* indiget causa; esset tamen pec-
catum veniale Votum sine causa irritare & potest
fieri etiam remittente inferiori. *b* Comm.
DD.

3 Votum potest irritari absolutè ita ut nulla ma-
neat obligatio, *c* vel secundum quid, quia solum
suspenditur. *c* Suar. to.
2 de rel.
de voto
lib. 8. c. 7
d D. Tho
2. 2. q.

De eo qui potest vota religiosorum irritare? 186 art. 5

4 Sum. Pontifex potest *d* irritare omnia vota re-
ligiosorum quæ potest illorum Prælati. *d* Let. lib.
2. de just.

5 Episcopus non potest *e* irritare vota religio-
rum sibi non subditorum. *e* c. 41.
6 Præ-
dub. 15.

f Vill. ubi de transeundo ad arctiorem religionem, potest tamen illi dispensare, & irritare alia vota, quæ fecerit in alio Ordine adimpleret.

g Idem ubi supra num. 6. *h* Comm DD. 7 Prælati potest irritare vota subditi de novo furando, quia licet hæc materia non sit subditi Prælati, nova illa obligatio fuit ex voluntate subditi, quæ debet subordinari Prælati.

8 Prælati potest irritare vota subditi, quæ faciunt de ejus licentia, peccabit tamen graviter si faciat absque iusta causa.

i Azor. to 1. inst. 9 Vicarius Prælati in illius absentia potest irritare mor. lib. hæc idem quod Prælati.

10 Prælati possunt dispensare vota novitiorum sed non irritare, *l* Ipsi tamen, & magistri novitiorum possunt illa suspendere usque dum in vota religionis commutentur, lib. 7. de indulg.

11 Abbatis, & moniales Prælatæ possunt monialium vota irritare. Omnia vota novitiorum facta ante professionem extinguuntur per illam, nisi novitius animum habuerit illa non extinguendi, vel in sum. lib. 4. per illa alicui jus acquisitum fuerit.

c 33. An parentes filiorum vota possint irritare, num. 19, quid de tutoribus?

n Comm. DD. 12 Pueri ante rationis usum votis non obligantur.

13 Patentes possunt omnia vota filiorum ante pubertatem facta irritare. Post pubertatem vero non possunt nisi ea, quæ in suum fuerint præjudicium, ad novum, vel si fuerint realia, & facta ante ætatem, vel si fuerint castrensibus, vel quasi castrensibus.

p Vill. ubi sup. dif. 19. n. 6. 14 Filii familias etiam si senes sint, dum sunt sub potestate patriæ potestate non habeat bonorum administrationem, & ideo parentes secundum probabiliorum possunt per omnia vota eorum realia irritare.

2. cap. 4. dub. 10. 15 An votum factum ante pubertatem à filio possit post ejus pubertatem parentes irritare alii negant, alii ajunt probabilius; nisi post pubertatem à filio fuerit confirmatum.

16 Cum implendum irritari fecerit

17 Votum exierit à potestate irritari,

18 Tutelæ & minorum

19 Matris irritare filium

20 Cum sunt & ab in quibus similibus

21 Matris adimplendum fuerit, nisi

22 Uxor reconciliata

23 An non præjudicium

24 Votum factum

25 Votum adimplendum marito

26 Votum factum

27 Votum ante matris

28 Cum maritus suorum

6 Prælati

16 Cum filius ante pubertatem votum emisit ad- r Azor
implendum post pubertatem, potest r à parentibus ubi sup.
irritari secundum probabiliorem. q. 8.

17 Vota facta à filio pubere adimplenda, quando s Idem
exierit à patris potestate, non possunt s à parentibus ubi supra
irritari. r Comm.

18 Tutores, & Curatores possunt r pupillorum, DD.
& minorum suorum vota irritare. r Comm.

19 Mater etiam mortuo patre non r potest vota DD.
irritare filiorum, nisi sit tutrix, aut curatrix. r Vide D.

An Dominus servi vota possit irritare? Thom. in

20 Cum vota sunt in domini præjudicium pos- 4. dist. 38
sunt r ab illo irritari. secus verò si sint circa res illas, q. 1.
in quibus servus est sui juris ut in voto castitatis, & y D. Tho.
similibus. 2. 2. q.

An maritus possit irritare omnia vota uxoris? 88. art. 8.

21 Maritus potest y irritare omnia vota uxoris z Sanh.
adimplenda, durante matrimonio, etiam si adulter de matr.
fuerit, nisi sit divortium. lib. 1.

22 Uxor quæ fecit castitatis votum non z potest disp. 6.
reconciliare sibi maritum adulterum. n. 13.

23 An maritus possit irritare uxoris vota, quæ sibi a Idem
nō præjudicant. Alii ajunt, alii probabilius negant, a ubi supra

24 Votum servandæ castitatis non vero religio- b Idem
nis factum ab uxore ante matrimonii consumma- ubi supra
tionem b potest à marito irritari. n. 20.

25 Vota facta ab uxore castitatis, vel religionis c Vill ubi
adimplenda dissoluto matrimonio possunt irritari à supra, sed
marito secundum probabiliorem. contraria

26 Vota facta ab uxore ante matrimonium pos- mihi ma-
sunt d à marito suspendi, si sunt in ejus præjudiciū. tis pla-

27 Vota castitatis, aut religionis facta ab uxore cet.
ante matrimonium, nec realia, quæ fecit quando d Comm.
erat sui juris, non possunt e irritari à marito. DD.

28 Cum per votum jus alicui acquisitum non est, e Comm.
maritus, & quilibet superior possunt f subditorum DD.
suorum vota etiam cum sua licentia facta validè ir- f Vill ubi
ritare, sed peccant si fiat sine justa causa. sup. n. 17.

- 29 Superior qui videt subditum votum emittente, & tacet, non ideo consentire g videtur, quia regula, qui tacet consentire videtur, non verificatur in rebus, quæ tacenti præjudicium afferunt.
- 30 Cum uxor ex consensu mariti facit votum castitatis, vel religionis, non possunt hæc vota irritari à marito secundum probabiliorem.
- An uxor aliqua mariti vota possit irritare?*
- 31 Potest irritare mariti vota sua licentia emissi, quæ sibi præjudicant, vel quoad debitum vel quoad habitationem.
- 32 Potest irritare vota longorum juniorum, per quæ vires amittat, vel longinquæ peregrinationis, nisi sit in terram sanctam.
- 33 Non potest m maritus sine uxoris consensu habitum notabiliter mutare.
- 34 Si maritus faciat votum erogandi prodigaliter eleemosynas pauperibus, non potest n ab uxore irritari, sed ille non tenetur adimplere.
- 35 An uxor possit irritare votum mariti de non petendo debitum alii negant, alii probabilius affirmant.
- 36 Non potest p uxor irritare vota mariti facta ante matrimonium; vel durante matrimonio, sed post illud adimplenda.
- 37 Vota facta à marito cum licentia uxoris possunt q ab uxore irritari, si adsit iusta causa, secus vero illicite licet validè irritabuntur.
- 38 Si maritus cum licentia uxoris votum castitatis emittat, potest r illa illud irritare quoad solutionem, non quoad petitionem debiti.
- Quando dicatur superior votum irritare?*
- 39 Quando superior votum ignorans materiam irritat, non censetur illud irritare.
- 40 Cum subditus votum emittit de re, quam sine facultate Prælati non potest adimplere, tenetur r facultatem petere, & votum declarare.
- 41 Ex verbis, quibus superior materiam prohibet

bet colligen
42 Cum
fecerit, decia
possit haberi

SI

DE VOT
ne, &

DE fide
disper

2 In disp
semper b est

3 Papa ha
simplicibus

De co

4 Addis
thoritas, &

5 Papa p
etiam solem

6 Episco
rum subdite

7 Idem o
religionum

Dispensatio

Qua s

scopus in ali

8 Hodie

quæ sunt: l

nationis in

stolorum P

postellanæ

grinationis

quod alii di

9 Hæc r

bet colligendum *u* est an velit votum irritare.

42 Cum dubium est in Prælatu votum irritum fecerit, declaratio ab ipso petenda est, quæ si non possit haberi pro voto standum, & *u* vill. ubi sup. n.3. *x* Idem ubi sup. n.4.

SECTIO IV.

DE VOTORUM DISPENSATIONE, & an vota dispensari possint?

1 DE fide certum *a* est esse in Ecclesia potestatem dispensandi in votis simplicibus.

2 In dispensatione, & commutatione votorum semper *b* est necessaria Prælati autoritas.

3 Papa habet *c* facultatem à jure divino in votis simplicibus dispensandi.

De eo qui in votis potest dispensare.

4 Ad dispensationem necessaria *d* est Prælati autoritas, & justa causa.

5 Papa potest *e* dispensare in quocumque voto etiam solemniter religionis.

6 Episcopus potest *f* in votis simplicibus suorum subditorum Papæ non reservatis.

7 Idem quod Episcopi possunt *g* Abbates, & religionum Prælati circa suos subditos, vide verb. *Dispensatio & Privilegium*,

Quæ sint vota Papæ reservata, & an possit Episcopus in aliquo casu in illis dispensare.

8 Hodie sunt *h* quinque vota Papæ reservata, quæ sunt: Perpetuæ castitatis, Religionis, Peregrinationis in Hierusalem, Inviscendi Limina Apostolorum Petri, & Pauli, & Peregrinationis Compostellanæ. A quibusdam *DD.* additur aliud peregrinationis scilicet in domum virginis Lauretanæ, quod alii dicunt non esse in usu.

9 Hæc reservatio strictè est interpretanda, *i*

a Matthæ

16.

b D. Tho.

2 2. q. 88.

art. 12.

c Vill. ubi

supr. disp.

24. n. 3

d Comm.

DD.

e Comm.

DD.

f D. Tho.

2. 2. q. 88

ar. 12 ad 3

g Navar.

c. 12. n. 1

621.

h Extrav.

& si Do-

minici

gregis, de

pœnit. &

remiss.

i Vill.

ubi sup.

dis.

22. n. 2.

20 Epi-

10. Episcopi possunt dispensare in votis, quod integrè non sunt castitatis, aut religionis, & in de matr. uncti, & in voto virginitatis, quando lib. 8. de habuit intentionem vovendi castitatem, & cum 9. to. 3. pa votum commutavit in aliam materiam non m Idem servatam.

ubi supra II. Vota pœnalia secundum probabiliorē m. dis. 10. n. pinationem non sunt reservata, nisi fuerint in pœ. 5. peccati jam commissi.

12. Vota conditionalia, quæ verò talia sunt, sunt Papæ reservata secundum probabiliorē m. ubi supra Hoc tamen non est intelligendum de conditio- n. 13. bus, temporis præsentis, vel præteriti, nec de quæ tacite in sunt omnibus contractibus.

13. Quando non est facilis aditus ad pontificem Comm. & necessitas urget, potest o Episcopus in refer- DD. dispensare.

An ad voti dispensationem justa causa

p Comm. ratur?

DD. 14. Si fiat sine justa causa dispensatio non p. & justa causa dicitur, quæ impedit voti execu- nem.

q Vill. ubi 15. Non est justa q causa dispensationis offerre sup. dif. illa magnam pecuniæ summam, Erit tamen f. 27. n. 3. ciens ad commutationem si pecunia in pios usus sumenda sit.

16. Sufficiens causa est si votum emissum sine prudenti deliberatione, vel ob metum mortis vel quia ejus observatio est valde difficilis, vel p. Comm. vus voventis habitus propter quem votum f. DD. violat, & aliæ similes.

f Henric. 17. Non est justa causa dispensandi in voto c. 3 n. 9. ritatis, vel religionis conservatio familiæ etiam m. Sanchez bilissimæ, nisi fiat cum aliqua commutatione.

ubi supra 18. Qui dubitat ante matrimonium an dispen- disp. 23. tio valida fuerit non debet illud contrahere. Si a- n. 5. tem dubitat post matrimonium stet pro illo.

An q- dam possit in- firmari?

19. Qui h- bet u etia-

20. Qui h- sandum, hab-

21. Facol-

mutandum

22. Cum si-

& petitur

petitur disp-

dispensatio

23. Qui f-

tum fecit, r-

tionis supp-

24. Cū-

vorem fact-

pensari, ne-

is casus si-

cedere ten-

An

mutare?

25. Re-

deputati,

possunt di-

tem ad pe-

summatio-

26. Pol-

omnia vo-

mento co-

Commut-

opus pui-

subsidium

27. Hæ-

um fidei-

An qui potest dispensare, & commutare vota, & in eadem possit in iuramentis & in votis iuramento confirmatis?

19. Qui habet potestatem ordinariam circa vota, *Idem*
habet etiam circa iuramenta Deo immediate facta. ubi supra
20. Qui habet potestatem de legatam ad dispensandum, *Idem*
habet etiam ad commutandum, & hæc ubi supra
extenditur ad iuramentum secundum probabiliorem.

21. Facultas delegata ad dispensandum vel commutandum vota non extenditur ad vota iuramento confirmata. *y Vill. ubi supra n. 6.*

22. Cum sit iuramentum in voti confirmationem, *z Sanche.*
& petitur dispensatio voti tacito iuramento, vel ubi supra
petitur dispensatio iuramenti tacito voto, non est dispensatio subreptitia. *disp. 2.*

23. Qui sæpe de eadem re votum, vel iuramentum fecit, non tenetur a hoc declarare in dispensationis supplicatione. *num. 24.
a Comm. DD.*

24. Cum votum, vel iuramentum in alterius favorem facta sunt, & acceptata, non possunt dispensari, nec commutari nisi pars consentiat, vel talis casus sit, ut pars ob bonum publicum juri suo cedere teneatur. *b Vill. ubi supra n. 11.*

An religiosi possint vota dispensare, vel commutare?

25. Religiosi nostræ Societatis c à Provinciali deputati, & qui communicant nostra privilegia, possunt dispensare cum conjuge, qui vovit castitatem ad petendum debitum post matrimonii consummationem, & ante illam ad consummandum. *c Excōp. verb. dispensatio.*

26. Possunt prædicti Confessores d commutare omnia vota exceptis quinque, etiam si sunt iuramento confirmata nisi fiat præjudicium tertio. Commutatio autem hæc potest fieri in quodlibet opus pium, quæ verò sit per Bullam, non nisi in subsidium belli. *d Ex col. comp.*

27. Hæc commutandi facultas est respectu omnium fidelium unde quaque accedentium, & idem

9 Vill. ubi dicendum de dispensatione secundum probabilior.
supra, diffrem e sententiam.

10. n. 6. 28. Possunt confessores his uti privilegiis etiam
f Idem extra Confessionem.

ubi supra An Qui Renuntiavit dispensationi ea amplius
n. 7. utipossit?

g Sanch. 29. Qui renunciavit semel dispensationi voti solo
de matr. etiam actu interiori, non potest g ea amplius uti,
lib. 8. d. Reliquis autem dispensationibus jam renuntiatis g.

32. n. 3. illicet dū superior renunciationem non acceptavit.

h Idem 30. Qui consecutus est dispensationem, ut con-
ubi supra traheret matrimonium cum consanguinea, & cum
n. 6. alia contraxit, hac mortua potest h contrahere cum
consanguinea.

De commutatione votorum.

An ad commutationem votorum requiratur
auctoritas Prælati, & causa justa?

i Comm. 31. Quilibet potest i quæcumque vota à se facta
DD. in votum sole. nne religionis commutare, vel in
quod manifestè melius sit.

l Comm. 32. Nemo potest l votum castitatis propria aucto-
DD. ritate commutare, quia non potest sibi melius aliud
eligere. Votum autem peregrinationis potest in melius commutare.

m c. 1. de 33. Ad commutandum votum in minus vel in
voto æquale bonum necessaria m est Prælati auctoritas,
& justa causa. Probabile autem est quod ad com-
mutandum in æquale non est necessaria Prælati auctoritas.

n Comm 34. Ad dignoscendum, quod sit majus bonum,
DD. considerandum est, n quod sit utilius profectui
rituali voventis.

p Idem 35. Non potest o quis auctoritate propria com-
ubi sup. mutare religionis votū in Episcoporum oblatū sibi.

n. 8. 36. Cum quis propria auctoritate commutat vo-
tum suum in melius non est necessaria alia causa, si
autem in æquale, sufficit p quod nova materia ma-
gis placeat voventi, quam alia, dummodo interve-
niat

niat super

An

illa comm

37. Qu

sandum in

38. Pot

tur etiam

orem. r

39. Qu

potest illu

40. Cu

ded conce

41. Vo

dum in to

dum. t

D

commutat

42. Do

tis relinquo

præfiniri,

43. Qu

mutandi,

44. Qu

dium, sed

45. Qu

dispensatio

quale,

46. In co

est materi

intentum

voventis

parvū (sic

47. In

& redeun

48. No

le in oblig

commute

tem relig

niat superioris auctoritas.

An qui potest dispensare in votis, possit etiam illa commutare, vel è contra?

37. Qui habet potestatem ordinariam ad dispensandum in votis, habet etiam ad commutandum.

38. Potestas delegata ad dispensandum extenditur etiam ad commutandum secundum probabilitatem.

39. Qui potest dispensare in voto, & juramento, potest illud in parte relaxare, & in parte commutare.

40. Cui conceditur facultas commutandi non idcirco conceditur facultas dispensandi.

41. Votum ex D D. consilio non est dispensandum in totum, sed secundum partem commutandum.

De quibusdã advertendis circa votorum commutationem?

42. Docti, & prudentis arbitrio res hæc in multis relinquenda est; certis enim regulis non potest præfiniri, doctos consulat, qui doctus non est.

43. Qui facultatem habet dispensandi, & commutandi, utramque exerceat.

44. Qui per bullam commutat sit in belli subsidium, sed non potest dispensare.

45. Qui habet facultatem commutandi, & non dispensandi non potest nisi inæquale, vel fere æquale.

46. In commutatione votorum attendenda solum est materia quæ promissa fuit, & quantum ad finem intentum conducit. Si enim propter fragilitatem voventis in majus vergebat discrimen animæ in parvum (sit tamen utilius) commutatio fieri a potest.

47. In peregrinationis voto sumptus in eundo, & redeundo attendendi sunt.

48. Non est necessarium, quod votum personale in obligationem personalem, & reale in realem commutentur, congruentius tamen est. Votum autem religionis, aut perpetuæ castitatis in aliquod

q Comm. DD.

rHenriq. lib. 7. de indulg. c. 30.

vVill. ubi supra, n. 3

z Idem ubi supra n. 4.

x Comm. DD.

y Vill. ubi supra, 33.

n. 4. z Idem ubi supra n. 5.

4 Sanch. in summa lib. 4.

c. 46.

b Idem ubi supra n. 16.

e Vill. ubi opus pium perpetuum & commutandum est, v.g.
sup. n. 12. ut singulis diebus sacrificium, & singulis hebdomadibus his jejundet per totam vitam

d Comm. 49. Cum non sit totum votum commutandum, aliud potest habere secundam materiam in aliam commutare

L. D. 50. Votum penale commutandum est penam attolendo secundum propriam legem.

lib. 4. c. 6. 51. Cum votum sit pium, potest commutari in opus aliud, sed hoc non potest fieri commutatio in opera adque

f Comm. 52. Votum potest fieri commutatio in opera adque
DD. quis ex precepto & tenetur.

g L. lib.

2. d. 1. ff.

c. 4. dub.

1. n. 87.

SECTIO V.

DE INTERPRETATIONE VOTI

rum & de variis circa vota resolutionibus.

a Comm. 1. Interpretatio locum non habet ubi dubium non est. Cum autem res est dubia latè in favorem libertatis interpretanda est

b Azor. 2. Qui vovit jejunare singulis sextis feriis per totum annum, si postea invitatus incidat in festam sextam non tenetur jejunare, nisi specialiter in tali die annum habuerit se obligandi.

q 3. 3. Qui votum fecit abstinendi à vino & postea sacris initiatus est, potest in lavatorio vinum sumere.

c Vill. ubi 4. Qui votum fecit jejunandi non tenetur abstinere à lactibus, si habet Bullam ad comedendum illa, vel in illo regio est talis consuetudo.

sup. dif. 5. Qui vovit jejunare per totum annum non tenetur jejunare in Dominicis. Et qui vovit jejunare vespere alicujus festi, si incidat festam secundam,

e Comm. tenetur sabbato antecedenti jejunare.

DD.

6. Qui

quoties

ventente

ventente

7. Qui

tenetur

bet, ut

quidam

8. Qui

am, sed

monium

9. Qui

gredi

10. Q

recipere

tur ingre

11. Q

admittit

lium etia

quantum

judicetur

12. Q

& fornic

recitare

13. V

sunt q. in

probabil

14. V

lia & pot

15. An

vivat la

16. Q

non ide

17. Q

forte pe

18. Q

y non de

sunt ex d

ne meri

est, v. g.
shabdo
mutavit,
in aliam
pœnam
ra adque
OT
ibus.
bium
in favo
per tot
in sextan
li die ani
& postea
inum su
etur ab
inedene
udo.
non o te
jejunare
cundam,
6. Qui

6. Qui votum emisit eleēmosynam relaxandi quones in ale liba ut peccatum, si labatur in ad-
vertenter pœnam datur ad votum, si autem ex ad-
vertentia g tenabitur.
7. Qui facit votum, ut præservetur a peccato, tunc
h tenetur ad imp. ere, quando non facit id quod d-
bet, ut præservetur vel peccat i ne tenatur voto;
quidam vero hoc negant.
8. Qui vovet non nocere non vovet continentiam, sed qui vovet continentiam non potest matri-
monium contrahere.
9. Qui post votum castitatis nupsit tenetur in-
gredi religionem, nam quam consummat.
10. Qui vovit obsequium, & pœl u nolunt eum
recipere odi in religionem relaxatam, non tenetur
ingredi.
11. Qui vovit religionem in communi, & non
admittitur in uno non onasterio o tenetur querere al-
lum etiam temotum vel aliam religionem, &
quantum in se est facere, ut votum adimpleat nisi
judicetur ineptus
12. Qui facit votum recipiendi ordinem sacrum
& f. n. g. a. t. u. p. non facit contra votum, nec tenetur
recitare divinum officium.
13. Vota novitiorum facta in novitiatu non pos-
sunt q irritari à suis Prælati, contrarium videtur
probabilius si loquatur de superiore religio.
14. Votum de eroganda eleēmo yna alicui Ecce-
lia r potest commutari sine contentu illius.
15. An votum ingrediendi religionem, sut quis
vivat lascive, eum obliget?
16. Qui vovet se testaturum lascive mulierem
non id o. t. cenetur votum castitatis fecisse.
17. Qui vovet se eleēmosynam erogaturum si
forte peccaverit, solum n. t. netur pro prima vice.
18. Qui x vovit quotidie dare pauperi, si hodie
ynon det debet cras illud addere

Verb.
q. 2.
h Navar.
c. 12. n.
42
l d. m
ubi supra
n. 29.
l Comm.
D.
m Avila
in comp.
hoc verb
Comm.
DD.
o Comm
DD.
p Avila u-
bi sup. in
comp.
q. d. m
ubi sub.
r. n. an. in
comp.
hoc verb
Comm.
DD.
t Comm.
DD.
u Comm
DD.
x Comm
DD.
Sequen-
tes om-
nes refo-
lutiō s
exceptæ

19 Papa

19. Papa & non potest vota sæcularium irritare,
 & Comm 20. Votum Episcopi factum in religione, si jam
 DD. Episcopus illud non conformavit, & potest à Præ-
 & Comm. lato religionis irritari,
 DD. 21. Vota omnia quæ nostri in sæculo fecerunt
 & Comm. manent suspensa usque ad professionem, in quam
 DD. omnia & commutantur.
 & Comm 22. Vota non obligant & cum imminet magnum
 DD. periculum excepto voto continentiae, quæ melior
 est vita.
 & Sà hoc 23. Episcopus & potest secundum aliquos dispen-
 verb. sare in voto peregrinationis Hierosolymitanæ
 quando non est factum in subsidium, sed tancum
 causa devotionis.
 & Sà n. 18. 24. Votum factum à subdito religioso transeun-
 di in arctiorem religionem non & potest dispensari
 à suo Prælato sine Episcopi in dicto.
 25. Per Bullam & privilegia possunt dispensari
 f Idem n. vota, & iuramenta etiam s post illa facta sunt tamen
 22. qui hoc negent.
 & Comm 26. Votum in dubio obligat ad id quod minus
 DD. est, quia standum est in dubio pro libertate.
 27. Qui vovit non accedere ad sæminam, & du-
 bitat an intellexerit de accessu fornicario tantum,
 an etiam de maritali & potest uxorem ducere.
 & Comm. 28. Si quis faciat votum castitatis, aut religionis,
 DD. vel peregrinationis Hierosolymitanæ cum intenti-
 & Diana p. one se obligandi solum venialiter & poterit commu-
 1. tr. 11. tari per Bullam.
 ref. 71. 29. Votum emissum ob levem metum etiam si sit
 & Les. a- castitatis vel religionis & potest commutari per Bul-
 pud Dian lam, quia non est omnino liberum atque adeo nec
 ubi supra reservatum imò secundum aliquos est irritum,
 ref. 71. 30. votum ingrediendi in religionem S. Ioannis nō
 m. H. n. r. q. m potest commutari per Bulla, quia est vera religio
 apud Dia Secus vero de aliis equitum ordinibus, quæ vera
 ubi sup. religiones non sunt.
 ref. 77.

31. Con-
 Cruciata.
 in quant
 vota non f
 ei, quia no
 32. Cun
 vit, quæ a
 ta voti col
 commuta
 re.

33. Si co
 tem tale v
 pa. Si aut
 vicem suo
 licet pecc
 lam.

34. Vo

bile per B

35. Pot
 voti differ
 num quan
 quod in g

36. Qui
 peccat si
 stum soler

37. Vot
 violat toti
 tanta sit q
 ad unum p

38. Qu
 materia est
 ter.

39. Vot
 tate Iesu c
 cita dū Su
 qui iustam
 ria superior
 alium elig
 in causa c

31. Confessarii approbati non possunt per Bullam cruciatam commutare omnia vota quæ Episcopus in quantum Episcopus. Item possunt commutare vota non fornicandi, & non habendi adum molitici, quia non sunt vota perfectæ castitatis.

32. Cum quis diversis votis ad singula se obligavit, quæ ad castitatem spectant, etiam si in illis tota voti collectio comprehendatur, omnia non possunt commutari, nisi intenderit omnia simul conjungere.

33. Si conjuges mutuo consensu voveant castitatem tale votum non potest commutari nisi à Papa. Si autem suo juri renunciantes iterum sibi in vicem suorum corporum conferant potestatem, licet peccent graviter, possunt commutari per Bullam.

34. Votum vovendi castitatem est quod commutabile per Bullam, quia non est absolute votum castitatis.

35. Potest Confessarius relaxare obligationem voti differendo materiam commutationis per annum quamvis antea finiatur Bulla, sufficit enim quod in genere à penitente acceptetur.

36. Qui vovit singulis mensibus confiteri non peccat si differat per duos, vel tres dies. Imo si festum solemne infra octo veniat potest differre.

37. Votum de non bibendo vinum quoties quis violat toties peccat, & peccatum erit mortale si tanta sit quantitas quanta sufficit vino utentibus ad unum prandium meridianum.

38. Qui plura vota violat eodem die quorum materia est de rebus minimis non peccat mortaliter.

39. Vota scholarum, & coadjutorum in Societate Iesu etiam fomatorum sunt ex conditione tacita dum Superior ex justa causa illa non irritaverit. Et qui justam causam malitiose dedit, si cognita malitia superior vota irritavit, manet omnino liber ad alium eligendum statum licet gravissimè peccaverit in causa data.

o Sanch.
apud.

Dia 1. p.
tr. 11. res.

67.

p Dian in
comp.
hoc verb
n. 21.

q Suarez
apud Dia
ubi supra
n. 2).

r Dian.
ubi sup.
n. 31.

s Idem
ubi sup.
num. 33.

t Sanchez
apud Dia

p. 5. tr. 5.
ref. 37.

u Castro,
apud Dia.
sup. ref.

55.

DISPUTATIUNCULA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIAE

DE USUCAPIONE.

a L. alienationes ff. de verb. signif.

b l. i. ff. de usucap.

c l. re-

scrip. ff.

de diver.

& temp.

præf.

d Sa hoc

verb

e Comm.

DD.

f Sa hoc

vero. n. 2.

g Idem

ubi sup.

h Vide

Mol. disp.

71.

i Comm.

DD.

1 U Usucapio est Legis alienatio l. alienatione de verborum sign.

2 Usucapio proprie fit de rebus b immobilibus l. i. ff. de usucap.

3 In rebus mobilibus c procedit præscriptio est exceptio longi temporis, l. rescrip. ff. de div. temp. præsc.

4 Usucapio rerum mobilium etiam Ecclesiarum fit d triennio. Res verò sacra, & prohibens solemnitate in alienatione, nec res publicæ aut minoris, quæ usu non est consumptibilis.

5 Ad usucapionem requiritur e bona fides, quis credat sine dubio rem esse suam, & possessio non interrupta per triennium, & titulus præscriptioe iustus.

6 Bonam fidem f non tollit dubitatio superius, nocet autem hæredi mala fides defuncti, tamen habenti ab hærede.

7 Hæres mala fide possidentis rem etiam furivam si habeat bonam fidem g præscribit 40. annis.

8 Contra laicos præsentis in eadem provincia præscribitur decennio, contra absentes 20. annis. Idem dicendum de bonis patrimonialibus clericorum, hære verò Ecclesiastica vel religiosa inter præsentis 30, inter absentes 40. Contra Ecclesiam autem Romanam requiruntur centum.

9 Possessio bonæ fidei primi, & secundi possessionis complet i unum tempus legitimum præscriptiois.

10 Ecclesiæ, & minori post finitum tempus præscriptiois

scriptionis nisi esset præ-

11 Solv-

atum præmi-

fide 30. ann-

nisi per totam

ta, præscrib-

12 Ehti-

unus actus

13 Prohib-

post 30. vel

14 Statut-

sent eam, cu-

DISP-

RES-

RES-

RES-

RES-

1 U Sust-

ous ta-

e inst de m-

2 Uius t-

quantum e-

potest inci-

10 fructifera

3 Cum l-

armenti pr-

tuere. Sec-

lum. Tene-

tuis alias u-

teneur ali-

non consu-

4 Non

gnas expen-

repetere,

bonorum,

scriptionis datur l quadriennium ad restitutionem
nisi esset scriptum in ab alia Ecclesia.

l vide
covar. q.

11 Solvens tibi lutum, vel pensionem per contra-
ctum, vel milium, præscribit non solvens sine mala
fide 30. annis. Si tamen erat pactum non solvendi,
nisi petum, & ob incuriam Donum non fuit peti-
ta, præscribitur in communi tempore præscriptionis.

2 parag. 5

m Sà hoc
ubi supra
n. 7.

12 Eligendi sunt præscribitur 40. annis, etiam si
unus actus interveniat.

n idem

ubi sup.

n. 8.

13 Prohibita alienari non o præscribuntur, nisi
post 30. vel 40. annos.

o Moli.

14 Statutum auferens præscriptionem, non au-
ferit eam, cujus initium est immemoriale.

disp. 70

p Comm.

DD.

DISPUTATIUNCULA

interjacens.

RESOLUTIONES VARIÆ.

DE USUFRUCTU.

1 **U**susfructus a est jus utendi, traendi alienis re-
ous salva substantia earum, ut ff. de usufr. l. 1. de usufr.
& inst. de usufr. in pr.

a l. 1 ff.

de usufr.

2 **U**lus fructuarius b potest vendere fundi solum
quantum est necessarium ad conservationem illius,
potest incidere arbores ceduas & vendere, non ve-
rò fructiferas.

b Mol.

d 7. 8.

& 9.

3 **C**um legatus est alicui usufructus gregis, vel
armenti pro pecoribus mortuis, alia debet substi-
tuere. Secus verò si usufructus sit aliorum anima-
lium. Tenetur etiam pro vitibus & arboribus mor-
tuis alias subrogare; si verò substituta pereant non
tenetur alia dare, potestque consumere fructus usu
non consumptibilium, vel eorum pretia.

c Sà hoc

verb. n. 2.

4 **N**on d tenetur facere in rei conservatione ma-
gnas expensas, quod si faciat potest à proprietario
repetere, nisi fuerit legatus usufructus omnium
bonorum, ut quidam limitant.

d Silvest.

n. 9.

f Comm.
DD.

5 Tenetur *e* ad tributa, & alia onera rei fructiferae, nisi tanta essent ut legatum redderetur inuito. Ad onera verò pro obtinendo jure fructuum tenetur proprietarius.

6 Ususfructus legatus intelligitur deducto jure alieno, unde prius ab hærede solvenda sunt debita. Si autem aliunde possunt solvi, quam ex fructibus, ususfructus legatus sit certæ rei ex illius fructibus non sunt *f* debita solvenda.

f Sà ubi
sup. n. 5.
g Idem
n. 8

7 Uxor relicta usufructuaria, & gubernatrix omnium bonorum solum *g* habebit alimenta, mortuis verò hæredibus plenum habebit usufructum vel secundum quosdam proprietatem.

h Mol.
diu. 7
col. I
i Comm
DD.
l Mol. d.
p. col.
ult.

8 Fructus maturi tempore mortis usufructuarii ad proprietarium *h* pertinent.

m Silvest.
ubi sup.
nu. II.
n Idem
l. cit.

9 Ususfructus *i* omnium bonorum intelligitur exceptis legitimis filiorum testatoris.

o Mol. d.
70. col. 2
p Silvest.
ubi sup.

10 Ususfructum non amittit *l* ingrediens tentionem, quæ potest habere bona in communi.

q Vide
Mol. d. 8.

11 Ususfructus relictus universitati, vel civitati cessat *m* post centum annos.

r Sà ubi
sup. n. 15

12 Usufructuarius, si civitatem amittat, succedit ei hæres dum ille vivit.

13 Amittitur *o* usufructus per non usum decem annorum inter præsentēs, & viginti annorum inter absentes.

14 Cum tibi legatur usufructus usque ad pubertatem alicujus, ille verò ante pubertatem mortuus *p* habebis usumfructum usque ad illud tempus, quæ esset pubes si viveret. Si autem legaretur usque dum nuberet, & moriatur, habebis per totam vitam.

15 Legata tibi re immobili fructus illius *q* prætiendi sunt inter te, & inter usufructuarium omnium bonorum, vel secundum alios ad te solum spectant.

16 Vidua intra annum à morte viri nubes non idcirco amittit usumfructum sibi relictum, nisi id defunctus expresserit.

17 Cum tibi res aliqua conceditur ad vitam, usufructus

usufructus illi
illius alteri po
18 Cum qu
eum familia f
dere, secus si
19 Qui rei
conservation
aliquid com

DISP

RESO

DE VSV

qu

U Sura a
crum

Agathensi. l.
datur ex mu

2 Ut sit u
um, & pact

piendi lucr

3 Usura r
quia sperat,

tem receptu
pit ratione r

lucrum reci
cum recipit

4 De fio
prohibita e

5 De ju
centum un
est jure can

usus fructus illius concessus tibi intelligitur, s & jus *f Comm: DD.*
 illius alteri potest concedi.

18 Cum quis habet agri solum usum potest t ipse *s Sylv. ubi sup. n. 1.*
 cum familia fructus edere, sed non donare, nec ven- *s Sa ubi sup. n. 17.*
 dere, secus si habeat usum fructum.

19 Qui rei habet utum tenetur ad expensas pro
 conservatione illius, nisi ex ea habeat pro rictarius
 aliquod commodum tunc enim ipse solus tenetur.

DISPUT. II. SECT. I.

RESOLUTIONES VARIÆ

DE VSVRÆ DEFINITIONE, ET
 quo jure sit prohibita?

V S V R A.

1 U Sura est pretium rei mutuatae, vel est lu- *a D. Tho 2. 2. q. 78*
 crum ratione mutui ex pacto; vel ex Concil.
 Agathensi. Usura est cum amplius recipitur quam
 datur ex mutuo;

2 Ut sit usura necessarium *b Vill. to. 2. tr. 22. num. 4.*
 est quod sit mutu-
 um, & pactum saltem implicitum intentione reci-
 piendi lucrum ex mutuo,

3 Usura alia *c Comm. DD.*
 est mentalis, cum quis mutuo dat,
 quia sperat, licet non paciscatur se aliquid ultra for-
 tem recepturum. Alia realis cum in re lucrum reci-
 pit ratione mutui. Hec autem vel est manifesta cum
 lucrum recipitur ex mutuo expresso, vel est palliata,
 cum recipitur sub prætextu alius contractus.

4 De fide certum est usuram esse illicitam. Et
 prohibita est de jure naturali divino, & positivo.

5 De jure civili permittuntur dummodo pro
 centum unum recipiatur, hoc tamen prohibitum e
 est jure canonico *e Villal. ubi supra*

6 Qui num. 4.

f Navar. **6** Qui putat bona fide contractum non esse usurarium non peccat, cum verò se usuram commisisse cognoverit, restituere tenetur.

conf. 4. lib. 3. de *De quibusdam resolutionibus qua ex usurarium definitione inferuntur.*

g c. super **7** Mutuo dare alicui cum pacto, ut mutuo sibi pauperi, aut amico det, usura *g* est.

eo de **8** Admonere autem mutuatarium de spe quam habet mutuans quod oblata occasione ab eo mutuum etiam recipiat, non est usura. *b*

Comm DD. **9** An verò possit mutuo dare alicui cum onere, ut emat merces ex tua domo, vel ut molat in tua molendino, alii negant, alii probabilius affirmant. Sed non erit peccatum mortale, quando onus hoc non est cum notabili damno mutuatarii.

i D. Tho. ubi sup. d. art. 2. l Comm. DD. **10** Usura *l* est mutuare Advocato cum onere, quod causam agit pro mutuante. Idem dic de eo qui inimico mutuo dat, ut sibi ignoscat injuriam vel pœnam.

mComm DD. **11** Qui Principi, vel reipublicæ mutuū dat, ut det officium, vel beneficium, usuram *m* committit.

n Vill ubi sup. n. 12. **12** Nec non *n* qui debitorum solutionem differre non vult, nisi aliquid sibi ultra sortem reddatur.

o Idem n. 13. **13** Idem, *o* qui mutuo dat triticum cum pacto, ut sibi reddatur eo tempore, quo certo scit majus pretium habiturum, nisi ad id tempus referre decesserit. Idem dic de eo qui dat triticum in uno loco cum pacto ut in alio reddatur, ubi charius vendatur nisi forte hoc esset mutuatario commodius.

p Idem n. 15. **14** Item *p* mutuo dare pignore fructifera sibi fructus reservando,

15 Item lucrum accipere pro obligatione illius non petendi iacta tantum temporis.

q Comm. DD. **16** Non est usura *q* cum mutuum datur eo solo, ut mutuatarius gratus habeatur.

r Comm. DD. **17** Nec cum *r* solum intenditur vexationem reddere, vel debitum recipere, quod aliter non poterat recuperari.

18. Nec cum dia, quæ fieri

19. Mutuo sub eisdem conditionibus non habet quod

20. Fidei iuramento recipere

21. Non a vel obligatio

22. Cum de test y aliquo

An licet **23.** Non l

modum obligatum gratitu

An mentis **24.** Tenetur

sufficit dare

25. Cum tenetur b re

tudinis sibi bonam fide

nisi ratione stet, secus v

De usura **26.** Cum

exactionem ditoribus d

27. Idem ditoribus, u

us solvant

28. Item tam, & ide

29. Item ut solutione ditor ad re

An liceat **30.** quid supra

18 Nec

18. Nec cum saliquid accipitur pro pignoris custo- fComm.
dia, quæ fieri non potest sine labore, aut sumptu. DD.

19. Mutuo acceptum & potest alteri mutuo dari & Vide
sub eisdem oneribus, quibus fuit acceptum, si aliud Mol. ubi
non habet qui primo accepit. sup. d.

20 Fidei iussores possunt & aliquid pro fide iussi- 314.
onē recipere, uIdem

21. Non est usura pro mutuo assuectionem. d. 319.
vel obligationem postulare.

22 Cum debitor tempore præfixo non solvit, po- x Comm
test & aliquid recipi pro damno emergente. DD.

An liceat pro mutuo lucrum expectare? yVill. ubi

23 Non licet & ex mutuo lucrum expectare per sup. n. 23.
modum obligationis ex iustitia licet tamen per mō. zComm
dum gratitudinis. DD.

An mentalis usurarius restituere teneatur?

24. Tenetur a solvere ei, qui, usuras solvit, & non
sufficit dare pauperibus. aSsylo. v.

25. Cum is, qui mutuum dat habet malam fidem
tenetur b restituere, nisi ei certò constet titulo grati-
tudinis sibi datum fuisse lucrum. Si autem habeat q. 3.
bonam fidem, mutuatarius tamen aliter non daret bVill ubi
nisi ratione mutui, tenetur restituere, si id sibi con-
stet, secus vero si non constet. sup. n. 2.

De usuris commissis à thesaurariis Regis, & ab
aliis Regiis ministris.

c Idem
ubi sup.
diff. 6. n. I.
dComm.
DD.

26. Cum aliquid recipiunt ob dilatam debitorum
exactionem, usuram c committunt, & Regiis cre-
ditoribus damnum inferunt.

27. Idem d Cum aliquid recipiunt à Regiis cre-
ditoribus, ut illis solutionem anticipent, vel uni pri-
us solvant, quam alii.

n. 4.
fMol. de
jus. to. I.
d. 313.

28 Item cum Regis pecuniam habent occupa-
tam, & ideo non soluunt restituere & tenentur.

29. Item cum bona Regis minori pretio vendunt,
ut solutionem anticipent, & tam emptor, quā ven-
ditor ad restitutionem ftenentur.

An liceat propter damnum emergens in mutuo ali-
quid supra sibi recipere?

30. Qui

g Comm
DD.

30 Qui mutuo dat, potest cum mutuuario pacisci, quod solvat damnum emergens, vel lucrum cessans. Sed ut liceat tria requiruntur. 1. Quod damnum sit in re mutuata, 2. Quod verè ex mutuo & non aliunde proveniat. 3. Quod mutuarius damno emergente admoneatur.

h Comm.
DD.

31 Qui mutuum recipit, ad certum tempus tenetur h ad damnum emergens, nisi finito tempore, finito autem si non solvit tenetur, nisi creatum habeat.

An liceat aliquid ultra sortem recipere pro lucro cessans?

i Villal.
ubi sup.
dis. 8. n. 1
Idem
ubi supra

32 Cum quis invitatus mutuum dat i poterit propter lucrum cessans aliquid ultra sortem recipere, si non sit finitus terminus. Idem l dicendum cum quis iuste obligatus ad mutuandum.

n. 2.
m Less.
lib. 2. c.
26. dub.

33 Qui sponte mutuatur usque ad certum tempus non potest pacisci, quod illo transacto solvatur lucrum cessans. Nec non pacisci potest, quod lucrum cessans intra terminum sibi solvatur lucrum cessans dum probabiliorem.

ii.
n Comm
DD.

34 Ut verè lucrum cessans esse videatur non est ut verum sit lucrum, & quod verè cesset ratio mutui, & quod non recipiatur ultra interesse. Nam quam tamen licet totum lucrum cessans integre recipere.

o Vide
Villal.
ubi sup.

35 Necessarium o etiam est quod mutuarius admoneatur de lucro cessante, nisi transactio tempore seu termino culpabiliter morosus in solvendo fuerit. Quod autem sponte, vel invitatus quis mutuum det, opus non est.

p Vide
cumdem
ubi sup.

36 Qui habet certam nummorum quantitatem suis necessitatibus reservatam, & aliam ad negotiandum, si cessat lucrari, quia illam mutuo dedit & noluit etiam per avaritiam primam pecuniam negotiationi exponere, p potest aliquid ultra sortem recipere.

An sit usura penam mutuuario ponere si non solverit intra praefixum terminum?

37 Non
nibus. 1. Quod
id est quod
paliter lucrum
beat in non
penam si p

38 Adve
r debetur,
vi debet an

An q
possit aliqu

39 Si m
periculum
sularius

40 Si a
de hoc cor
pretium e

S
AN Q
culu

I C Un
test
bus. 1. Q
tuarius
in fidei
piat, qua

An
sibi data

2 Res
excedant
netur.

non pote
3 Pot

tot num

37 No

37 Non est usura q̄ positis aliquibus conditio- q̄ Mol. to
nibus. 1. Quod non statuatur in fraudem usurarum, 2. disp.
id est quod mutuans non intendat ex pœna princi- 317.
paliter lucrum. 2. Quod mutuatarius culpam ha-
beat in non solvendo. 3. Quod non solvat totam
pœnam si partem debiti solverit, sed pro rata.

38 Advertendum quod pœna conventionalis nō r̄ Comm
r̄ debetur, nisi petatur à parte. Si tamen petatur sol- DD.
vi debet ante iudicis condemnationem.

*An qui Periculum rei mutuata sibi subit, ob id
possit aliquid recipere?*

39 Si mutuans non vult aliter mutuare nisi ob
periculum quod subit, lucrum detur, contractus est
usurarius ob positum gravamen,

f Molin.

40 Si autem mutuatarius rogat mutuantem, ut
de hoc conveniat, & pro assecuratione promittat
pretium licitus est contractus cessante scandalo.

ubi sup.

diff. 318

f Villal.

ubi sup.

diff. 10. n. 2

SECTIO II.

*AN QUI MUTUATUR OB PERI-
culum amittendi capitale, possit*

aliquid recipere.

I Cūm datur periculum amittendi capitale a po-
test aliquid recipi servatis tribus conditioni-
bus. 1. Quod periculum verum sit. 2. Quod mu-
tuatarius non obligetur eligere ipsum mutuantem
in fideiussorem. 3. Quod mutuans plus non reci-
piat, quam quivis alius reciperet.

f Comm.
DD.

*An possit gener sine usura recipere fructus rei
sibi data in pignus, dum dos solvitur.*

b Villal.

2 Responderetur b affirmativè. Si autem fructus
excedant onera matrimonii excessum restituere te-
netur. Si autem uxorem non alat fructus recipere
non poterit.

ubi sup.

diff. 11. &

ex c. salu-
briter, de

3 Potest c̄ gener cum socero pascisci, quod sibi usu.
tot nummos det quotannis, dum dos non solvitur, c̄ Moli.

4 Cum ubi sup.

4. Cum sacerdotem non solvit tempore praefixo d. enetur illius redditus solvere.

DD. 5. Mortua uxore non e potest maritus fructus pignoris sibi retinere. Potest tamen dotem repetere. ubi sup. filios ex illa suscepit.

n. 6. 6. An verò mortuo marito possit uxor repetere dotis redditus, alii ajunt, alii negant f. nisi sit lucra ubi supra cessans.

An liceat sub pignore dare mutuum eā conditione ut pignus vendatur, si tempore praefixo solutio non fiat.

7. Si pactum fiat, quod villas venditus pignus quam valet, est usura, vel si apponatur, ut gratum. Secus g. vero si sit ut debitum securius repetatur.

DD. An pietatis mons sit usurarius?

8. Mons h. pietatis est quaedam pecunia, veluti cumina à republica servata, ut mutuo de re publicis, in illorum necessitatibus quibusdam variis conditionibus. 1. Est quod mutuum non datur, nisi ad tempus determinatum. 2. Quod mutuatarius dat pignus sub ea conditione quod soluto debito ei reddatur integrum, & tempore praefixo non soluto vendatur ad solutionem. & quod si fuerit domino restituatur. 3. Quod mutuatarius singulis mensibus pensionem solvat ad sumptus praeservationis hujus montis.

9. His positis dicendum quod hic mons est licitus & pius. Vide verb. Mons pietatis.

An usurarius dominium habeat rerum, quae

per usuras acquirit?

2. 2. q. 10. Respondetur negativè i secundum probabilem. Accidentaliter tamen potest contingere.

D. Bonnav. in 4. quod habeat dominium v. g. si illi solvantur m. & nummi inter quos centum commixti acquisiti per usuras.

DD. 11. Per usuras acquisitum non l. pauperibus, sed domino restituendum est cum fructibus, & lucris.

mComm 12. Qui usuras solvit etiam si habeat intentionem transferendi dominium in mutuantem coacte

DD. facit, m.

An pecunia acc.

13. Non ad

tamen tenetur tan

num emer

14. Acq raria pecu

An sint hypoth

15. Usur cam ad sol

emptis pec

rum alieni

dum prob

16. Ad usuario,

17. Qui rit non ac

tenetur.

18. Si res eodem ge

an sit hæc

illas recip

tumdem

19. Qui sumptis

20. Qu quibus d

21. Qu tionem n

nec color

iavit.

22. Qu test repe

23. F sunt solv

stant qu

An usurarius dominium acquirat illorum, quæ pecunia acquisita per usuras acquirit?

13. Non acquirit fructuum dominium Acquisito- *ND Tho:*
rum tamen usurariæ pecuniæ dominium habet, *n* ubi supra
tenetur tamen restituere lucrum cessans, & dam-
num emergens. *Comm.*

14. Acquit etiam *o* dominium rerum, quas usu- *DD.*
raria pecunia emit.

An bona usurarii, & furis ipso jure pro usuris sint hypothecata?

15. Usurarii bona non habent *p* tacitam hypothe- *p Moli.*
cam ad solutionem, usurarum. Idem dic de aliis rebus ubi sup.
emptis pecunia usuraria, & nisi in fraudem credito- *dis. 329.*
rum alienentur, non est locus restitutioni secun-
dum probabiliorem,

16. Ad quid tenetur, qui contractum facit cum *q1, roga-*
usurario, vel fure? *iti parag.*

17. Qui res per usuras, vel perfurtum habitas acqui- *fi & l. nã,*
rit non acquirit *q* illarum dominium & restituere *& si fur*
tenetur. *ff. cert.*

18. Si res sint ex his, quæ recipiunt functionem in *pec.*
eodem genere, id est ex his in quibus nihil inter est
an sit hæc vel illa ut in pecunia, & similibus. cum *r Comm.*
illas recipiens certus est quod usurarius, vel fur tan- *DD.*
tumdem restituit, verum dominium acquirit *r Comm.*

19. Qui res supra dictas acquirit, & bona fide con- *DD.*
sumpsit solus tenetur *f* ad id in quo ditior factus est. *Vil. ubi*

20. Qui contractum cum usurario iniit, in his in *supra.*
quibus dominium habet non tenetur *r* restituere. *Comm.*

21. Qui usurariis, vel furibus vendit ad sustenta- *DD.*
tionem necessaria non tenetur *n* pretium restituere,
nec colonus, qui bona fide in illorum prædiis labo- *r Comm.*
ravat. *DD.*

22. Qui his bona fide aliquid mutuo dedit *r* po-
test reperere sicut cæteri creditores.

23. Famuli obsequium præstantes his, qui non
sunt solvendo, si suo obsequio tantum utilitatis præ-
stant quantum in stipendio accipiunt, non tenentur

7 Vill. ubi restituere Secus verò si sciant dominos a realiter esse gravatos, & suo obsequio ad solutionem impo-
sup. nu. tiores fieri.

8.

An mortuo usurario teneantur vxor. & filius restituere, quæ de eius bonis consumpserunt? V. verb. dos.

An teneantur ad restitutionem qui cooperantur ad usuras?

24. Qui cooperatur ad usuras mutuo accipiens partes agendo, restituere non tenetur. **2**

DD **25.** Qui usurario persuadet ut pecuniâ det ad usuras, peccat a mortaliter, & restituere tenetur.

26. Qui sine urgente necessitate deponit b penam apud usurarium, quem credit alias nō extorturum usuras, peccat mortaliter.

27. Iudices, qui mutuatarium obligant ad vendas usuras peccant, & restituere tenentur.

28. Notarii, & testes scripturæ usuræ palliatæ peccant, & restituere tenentur. Secus si contradicant, & manifestè usurarius, & manifestè in scriptura tineatur.

29. Proxenetæ, & factores usurariorum nec famuli qui dant, vel exigunt usuras, tenentur restitutionem in illorum defectu; secus vero si lum pecuniam possident, & rationē in libris scribunt.

An heredes usurarii restituere teneantur in illius defectu?

30. Tenentur si pro rata hæreditatis in illius restituere defectu.

31. Ille cui contigit in specie res per usuram habita, restituere g tenetur.

Qui manifesti & notorii usurarii dicantur?

32. Alii dicuntur b notorii notorietate facti, quando delictum ita publicum est, ut nulla tergiversatione possit celari, & ad hoc sufficit unus actus. Alii dicuntur notorietate juris cum plene probatum delictum servato juris ordine, vel si si iudice confessi sunt, & per iudicis sententiam damnati fuerint.

33. Notorii dicuntur si delictum sit publicum, & ad hoc sufficit unus actus.

34. Manu participatione rapriva communis

35. Ex bentes sta

36. Q contra iud ad exerce usuras. si strictus, venialite

37. Be certa pec ero illu legante

38. Q & eaden da, q ten mat, & v cognosc

39. Vx vivat, r lieta, si a

40. U tem à p maritus

41. I perunta utur

42. L & nem

De panis quas usurarii incurrunt.

33. Notorii usurarii infamiae pœnam s incurrunt. *i L. im-*
Quod si clerici sint, deponendi sunt ab officio, & probum
beneficio, *genus, C.*

34. Manifestus usurarius à sacræ Eucharistiæ par-
ticipatione laicendus est, & Ecclesiastica sepultu-
ra privandus, & qui illum humare præsumunt, ex-
communicationem *m* incurrunt. *le. quia*

35. Excommunicantur *n* etiam facientes, & scri-
bentes statuta, ut usuræ solvantur, *bus de u-*
fu.

An liceat mutuo accipere ad usuras?

m Clem.

36. Qui mutuo ad usuras accipit non peccat *i. de se-*
contra iusticiam respectu usurarii. Nec qui à parato pul-
ad exercendas usuras mutuum petit, & pollicetur *n* Villal.
usuras. si aliqua faciat necessitate, eius utilitate con-
strictus, si autem faciat ad varios sumptus peccabit *o Comm.*
venialiter secundum aliquos. *DD.*

Varia circa usuras resolutiones.

p Avil. in

37. Beneficiariis alicuius Ecclesiæ legari potest *p* comp.
certa pecuniæ quantitas ut singulis mensibus ex lu-
cro illius, v. g. quinque pro centum tot Missas pro
legante celebrent. *hoc verb*

38. Qui emit pecora ab eo quem scit non habere
& eadem vendit cum pensione quotannis solven-
da, *q* idem
tenetur restituere pensionem. Secus vero si e-
mat, & vendat bona fide etiam si postea veritatem
cognoscat, *ubi sup.*

39. Vxor usurarii defuncti si habeat aliunde unde
vivat, *r* tenetur restituere bona sibi, & filiis suis re-
licta, si à marito per usuras fuerant acquisita, *r Navar,*
c. 17. n.

40. Uxor sine marito non potest restituere do-
tem à patre per usuras acquisitam, tenetur tamen
maritus non repugnare, *268.*
f idem

41. Donarii, & legatarii qui gratis bona accé-
perunt ab usurario, si illius bona non sufficiunt ad
utrumque solvendas, restituere *r* tenentur, *n. 271.*
r Comm.

42. Usura in testamentum ipso iure est *n* nullum,
& nemo potest in eo testis esse, nec potest absolvi
etiam *huc verb*

etiam in mortis articulo, nisi conditionem præ-
de restitutione facienda.

43. Qui bona fide celebravit contractum putat
non esse usurarium, quem si talem intelligeret
celebraret, sed alium licitum, potest & quod in li-
to acquireret, retinere.

æ Comm
DD.

y Comm.
DD.

z Dian.

p. 4 tr. 4.
rel. 159.

44. Si Petrus y debeat Joanni centum post annum
& velit nunc solvere 50. cum pacto ut expectet per
biennium alios 50. non committitur usura.

45 Non z est usura rei venditæ sibi fructus re-
nere, donec solvatur pretium, etiam si non fructus
crum cessans.

36. Ut quis cognoscat quantum possit accipere
pro lucro cessante hæc regula est servanda. Qui
ex centum lucrari sperabat, videat quos nummum
libenter daret pro asscuratione huius lucri, o-
utique quinque, restabunt ergo decem, totidem
poterit licite recipere.

æ Idem
p. 1. tr. 8.
rel. 64.

æ Comm.
DD.

æ Comm.
DD.

47. Donum, b vel munus accipere à mutuatario
titulo gratitudinis non est illicitum.

48. Potest c quis dare mercatori pecuniæ summa
& accipere ab ipso in fine anni 8. pro centum, d-
modo (licet tacite, & implicite) intendat celebra-
tres contractus, 1. Societatis, 2. Asscurationis
Venditionis lucri incerti pro certo.

æ L. si er-
go parag
dotis. ff.

de jure
dotium

& est
comp.

Vide. sup

verb. ser-
puni.

Vide verba. *maritus, matrimonium, donatio*
Eleemosyna:

1. Uxor a quæ donat adultero notabilem qua-
titatem peccat. Sed nec ipsa tenetur restituere si sua
donavit, nec adulter, nec hic peccat accipiendo.

DECRETA.

SANCTISS. IN CHRISTO PATRIS AC D. N. D.

ALEXANDRI PAPÆ VII.

In congregationibus generalibus Sanctæ Romanæ
& Universalis Inquisitionis habitis.

Feijay. die 24. Septembris. 1665.

In Congre-
salis In-
tis Qu-
Divin-
& Rev-
tota Re-
vitate
Aposto-

SANCT-
animi
stianæ D-
ciem infe-
ri, partim
riantium
crescere,
nentibus
ab Evang-
doctrina
xi sequen-
tæ corru-
viam sal-
ba in æt-
animarum
conting-
creditas
itur ad p-
in restan-
examen
deinde
dinalibu-
bus Inq-
gotium
& matu-
tis prop-
suffragi-
I Ho-
vut dicit
ceptoru

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & Vniuersalis Inquisitionis habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis coram Sanctiss. D. N. D. Alexandro Divina Providentia Papa VII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Christiana aduersus hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus à Sancta Sede Apostolica specialiter Deputatis.

SANCTISSIMUS D. N. audiuit non sine magno animi sui moerore, complures opiniones Christianæ Disciplinae relaxatiuas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire: Et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam indies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem si pro recta regula fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam salutis, quæ suprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatarî, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatioſa, lataque per quam itur ad perditionem, via, pro Pastoralî sollicitudine in rectam semitam evocaret, earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquisitoribus serio commisit: Qui tantum negotium strenuè aggressi, eique sedulo incumbentes, & maturè discussis, usque ad hanc diem infrascriptis propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

I Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & caritatis ex vi præceptorum divinum ad eas virtutes pertinentium,

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solum prohibere abolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est anno 1629 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Fmin. Cardinalium, visa & tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientie absolvere quoscunque sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incuria.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denuntiare si probare nō possis.

6. Confessarius, qui in sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam post ea legendam, in qua ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione; ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evadendi obligationem denuntiandæ sollicitationis est; Si sollicitatus confiteatur eum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet Celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere collato illi minori stipendio, alia parte stipendii fibi retenta.

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre; Neque etiam est contra fidelitatem, etiam promittam promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exorimere.

12. Me-
scopis re-
facultat

13. Sa-
confitetur
injustè re-

14. Q-
satisfacit

15. Po-
alium po-

16. Q-
eligere in
approba-

17. Es-
torem g-
spargere
defende-

tur, si c-
ejus Re-
prædict-

18. Li-
Testes,
minet s-

damnum

19. N-
ritate u-

20. R-
recitant
tentiam

21. H-
vis aliu-

tarum v-
per aliu-

22. I-
ferre g-
Eccelesi-
pro col-
to tem-

12 Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13 Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14 Qui facit confessionem voluntariè nullam^o satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15 Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiâ adimpleat.

16 Qui Beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

17 Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, & coram gravissimis Viris prædicta impingere nisi occidatur.

18 Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19 Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20 Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam Judicis, eo quod sit pœna.

21 Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si Officium per alium recitet.

22 Non est contra Justitiam Beneficia non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Ecclesiastica pecunia interveniente non exigit illam pro collatione Beneficii, sed velut pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23 Fran-

23 Frangens jejunium Ecclesiæ ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel in obedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subicere præcepto.

24 Mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideoque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem.

25 Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens commissi cum solum grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

26 Quando litigantes habent pro se opiniones æquæ probabiles, potest iudex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ altero.

27 Si liber sit alicujus junioris, & moderni, debet opinio censi probabilis, dum non constet, rejectæ à Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28 Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum similitum Propositionum examini cura, & studium impenderetur interea, Sanctissimus re maturè considerata statuit, & decrevit, prædictas Propositiones & unamquamque ipsarum, ut minimum, tanquam scandalosas, esse dānandas, & prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet: ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis enā disputativè publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus christi fidelib⁹ cuiuscumque conditionis, dignitatis ac status, etiam speciali, & specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, ac aliquam ipsarum ad praxim deducat.] FINIS.

celle-
tu, vel
se sub-

pecca-
dicere

tisfaci
solum
candor

nionis
cepere
lio,
i, debet
restitu
m.

ca cau-

ionum
reare

& de-

amque

as, esse

ac pro-

n, aut

eis et a

rit, nulli

in ex-

rquam

in dig-

roma-

tiat, &

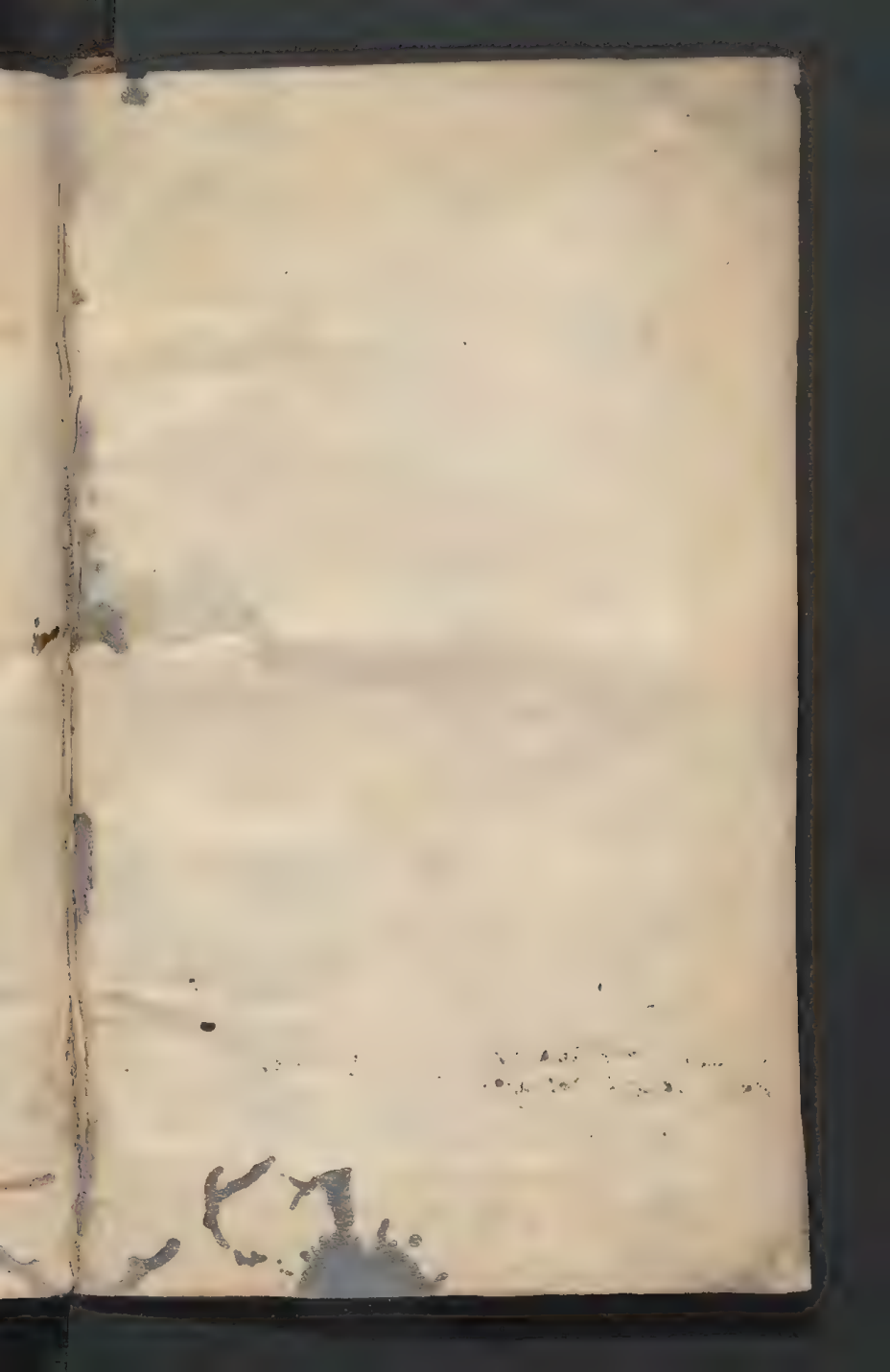
omni-

is, dig-

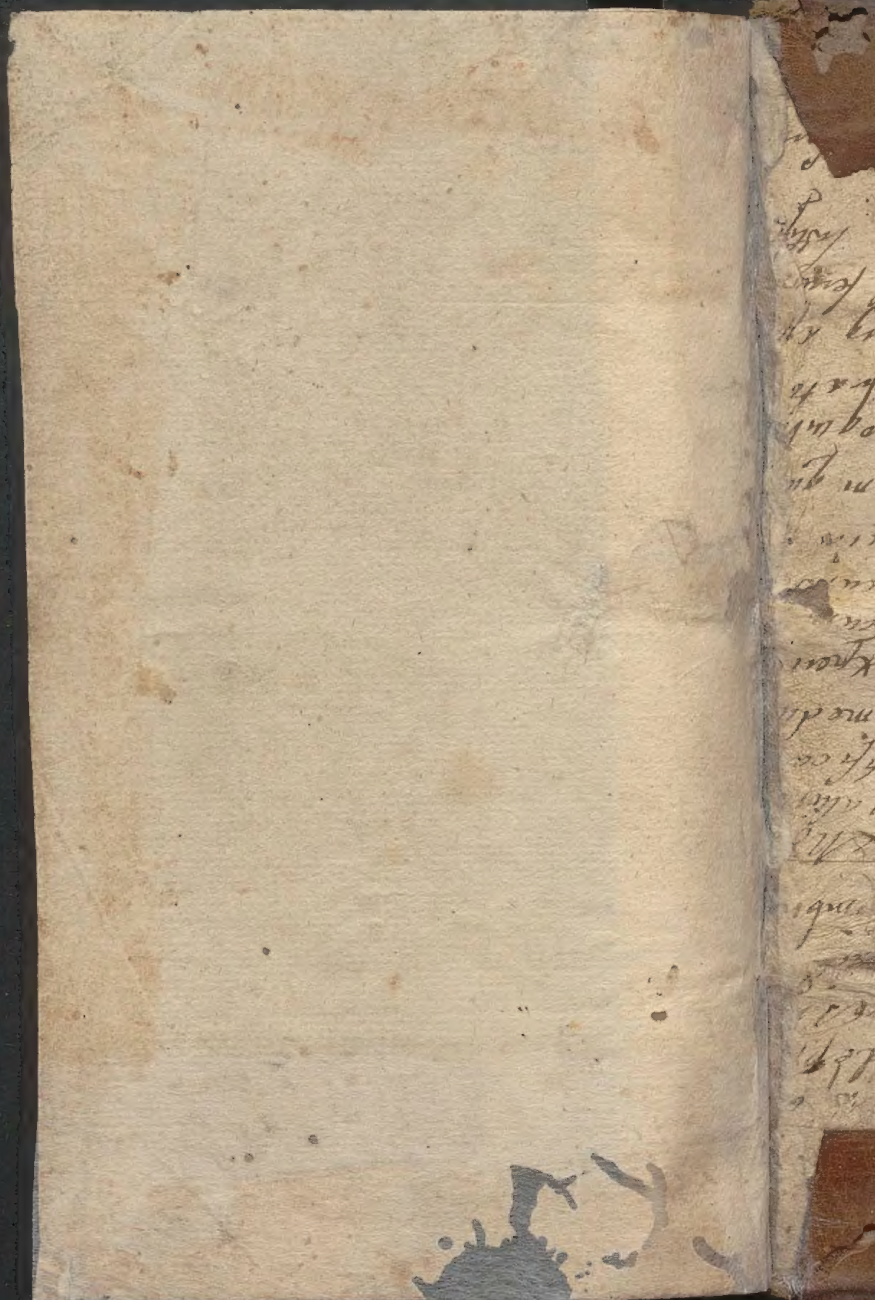
na nota

n ipla-

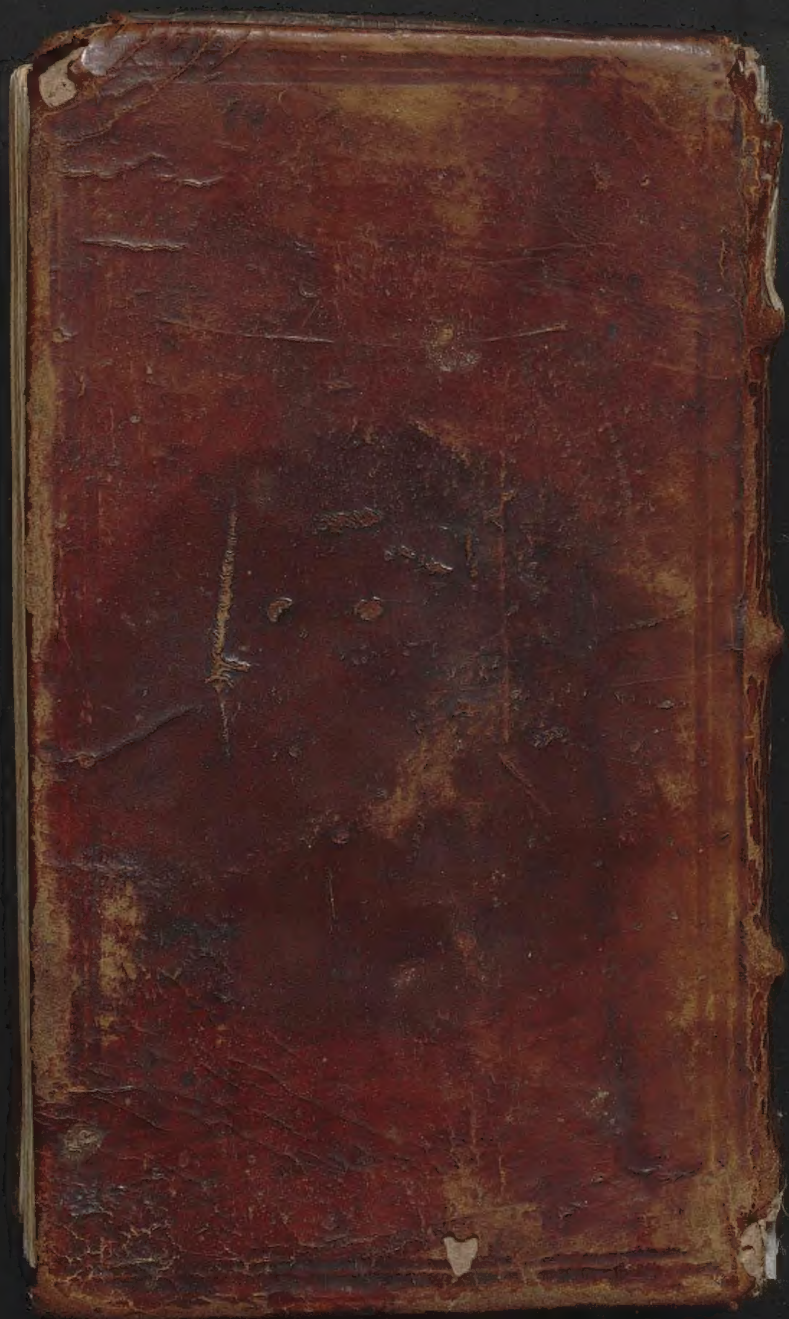

Handwritten text in a cursive script, likely a list or index, visible on the left edge of the page. The text is partially obscured by the binding and the central paper patch. Legible fragments include:

- ...p...
- ...f...
- ...l...
- ...r...
- ...m...
- ...n...
- ...o...
- ...p...
- ...q...
- ...r...
- ...s...
- ...t...
- ...u...
- ...v...
- ...w...
- ...x...
- ...y...
- ...z...

De ...
Flores ...
... Utahet ...

A ...
...
...
...